Paul. de S. Maria

476

(Str...urg, Mentelin, n. a. 1470)
B.M. p 54. B539.
Hain 10763. 216 ff.

+ Man...

47

From Maggs
cat. 402,
no. 47
(1921).

Cp
F.M.

6, Queensborough Terrace
Dr. H. Adler

Scrutinium: folia habet. 216.

(said to be printed
at Strasburg by Mentelin,
AD. 1471.)

~~Mantue impressum~~
~~anno 1474.~~

Scrutiniū scripturarum

¶ Incipit dialogus qui vocatur scrutiniū scripturarum.
Composit⁹ p̲ Reuerendū patrez dominū Paulū de sancta
maria magistrū in theologia. Epm Burgeñ. archicācella:
riū serenissimi pn̄apis dn̄i regis castelle et legionis quē cō:
posuit post additiones positas ad postillam Nicolai de lyra
Anno domī. M°. cccc. xxxiiij. etatis sue. anno. lxxxi.

Sequit̄ᷣ prologus ī librū q̄ intitulat̄ scrutiniū scripturarum

Scrutamī scripturas ī quibus putatis
vitā habere eternā. et ille sūt que testi:
moniū p̲hibēt de me. Jo. 4. xp̄s volens
judeos instruere circa ip̄i⁹ cognitionez
in qua vita eterna ꝯsistit. juxta i°. Jo.
17. Hec est vita eterna vt cognoscāt te
deū et quem misisti filiū tuū. que quidē
cognicio per sacraꝝ scrutiniū scriptura
rum habet̄. de quo ps̄. beati qui scrutant̄ testimōia ei⁹. horta:
bat̄ eos de huiōi scrutinio faciendo. dicēs. Scrutamī scriptu
ras ꝛc̄. Quib⁹ verbis tria notant̄ que ad cognicōnez xp̄i per
intelligenciā diuinarū scp̄turaꝝ reqrunt̄. ¶ Vnū est q̄ miste
ria xp̄i in sacra scriptura posita ꝛ tradita non sūt querēda
solū sup̲ficialiter ꝛ p̲functorie. s; diligenter p̲ modū scrutan:
tis. vt ver⁹ sensus littere clarius seu verius rep̲iat̄ ad modū
illi⁹ qui rem latentem p̲ obscuritatē seu ꝯfusionē in aliqua
domo p̲ diligens scrutiniū vult rep̲ire. vn̄ Soph. p°. deus in
tendens iniqua cogitationū in ihrl'm occulte p̲petrata reue:
lare dicebat. In illo tp̲e scrutabor ihrl'm ī lucernis. p̲ lucer
nas enī ꝯsueuerāt abscōdita in latibulis seu obscuritatibus
rep̲iri. Quod quidem scrutiniū scripturarū in p̄mitia eccl'ia
audientes apl'oꝝ doctrinā ꝯtinue exercebant. de quib⁹ actuū.
17. cottidie scrutātes scripturas si hec ita se h̄rent. ¶ Scd'm
vero qd̄ ī p̄dicto verbo notat̄. est q̄ nō solū scrutādo scriptu
ras ex scripturis sacri canonis. s. veteris testamēti sūt acapi
enda testimonia xp̄i. s; etiam ab aliis scripturis apud ip̄os
hebreos autenticis. Et ideo dixit in quibus putatis vitam
eternaz habere. q. d. Non solū scrutemī scripturas ī quibus
vere vitam eternam habetis. s. que in sacro canone ve. tes.
cōtinent̄. s; etiā illos in quib⁹ putatis vitam eternaz habere
scz que apud vos sūt. sunt autentice. licz in se autoritatez nō
habeāt. que quidē scripture sūt glose seu auctes talmudice ꝛ

alia scripta apud ipsos autētica. Ex talibus enī possunt su
mi efficatia argumenta contra eos. Tū quia in nōnullis
misterijs diuinis q̄n⁹ ad aliqua q̄nqȝ ꝓphetabāt nescientes.
vt legit̄ de Caypha. Jo. xi. Tū quia ī iudicialib⁹ et in dispu
tacōibus dialeticis cōfessio aduersarij ꝑ sufficiētī habet̄ ꝓbacō
ne. Si autē cōtra hoc dicat̄. ꝙ scriptura talmudica ⁊ hmōi
nondū erant tp̄e xp̄i scripta. Dicendū ꝙ verū est q̄ntum ad
modū quo nūc sūt in volumīb⁹ totalit̄ cōpilata seu ordīata
sȝ erant scripta ꝑ longū temp⁹ ante xp̄i tp̄us ⁊ ꝑ partes q̄si
ꝑ modū apocrifariū ⁊ postea fuerūt cōpilata seu cōiūcta et
in libris publicis redacta sicut gracian⁹ int̄ nos cōpilauit de
creta. et etiā dicta scōrum que antea a magnis tp̄ibus fue
rūt edita. Et ꝙ sic sit de talmudica cōpilacōne seu constru
ctione habetur expresse a Rabimoyse in suo deut°. qd̄ est liber
magne auctis int̄ eos in ꝑte ꝓhemiali ubi p̄ncipalit̄ agit de
talmudica auctē de tempe quo cōpilatū seu constructū fuit.
¶ Terciū qd̄ in p̄dicto v̄bo notat̄ est. ꝙ ꝑ scrutiniū scriptura
rū cōtra iudeos nō est querend⁹ sensus misticus. sȝ solū lr̄alis
a quo enī solo s̄m aug⁹. cōtra donatistas. ⁊ in alijs locis effi
cax suitur argumētū. Et ideo subdit. Jlle sūt que testio⁹ ꝑhi
bent de me. Testimō⁹ ꝓbacōnem dicit maīfestam q̄ ex solo
sensu lr̄ali scripturarum ut dictū est habet̄. Si aūt cōtra hoc dr̄
ꝙ sensus lr̄alis qui ex p̄maria sig̃ficacōne ꝑ vocē acapit̄ nō
indiget scrutinio cum talis sensus se statim offert intellectui
Et ideo de tali sensu improprie dicētur. Scrutamī scripturas.
sufficēt enī dicē. Legite seu intelligite scripturas. Dicend̄ ꝙ
licet sens⁹ lr̄alis sacre scripture ex sig̃ficacōne p̄maria ꝑ vocē
acapiat̄. Non tamē ex hͨ sequit̄ ꝙ scrutinio nō indigeat ad
verū lr̄e intellectū reperiend̄. Sūt eī in sacra scriptura multe
dictiones equoce sig̃ficātes diuersa q̄ ad hoc vt sciat̄ s̄m q̄ sēsū
acapi debeāt reqrit̄ scrutiniū rōnis. Silr̄ in scripturis sūt ali
qua ꝑabolice tradita in quib⁹ aliqd̄ ꝓprie. aliqd̄ figuratiue tra
dit̄. Unde ad sciendū q̄uo debeāt acapi reqrit̄ scrutiniū. Si
milit̄ cū veritas alicui⁹ scripture lr̄alit̄ intellecta. videt̄ vita
ti alteri⁹ repugnare. qd̄ sepe cōtingit in sacris scripturis ad
lr̄am intellectis oportȝ recurrē ad indaginē rōnis. vt repug
nātia inter sacras tollat̄ auctēs. que ⁊ multa silia occurrūt
cōtra iudaicā cecitatē disputādo ut infra patebit. quoȝ re
spectu ⁊ silium rc̄e xp̄us dicit. Scrutamī scripturas ⁊c̄. Uū

Crisosť· sup hͨ verbũ dicit· Non aũt ad lectionẽ simplicem
scripturarũ sꝫ ad scrutacõnem exquisitã eos mittebat· quia
ea q̃ de eo dicebanť ĩ scripturiˢ desup obũbrabanť· nec ĩ sr̃ficie
exp̃mebanť· sꝫ velut quidã thesaurꝰ recõdebanť· hec ille· Que
quidẽ obumbracões p equiuocacõeˢ et apparẽtes contradiccõ
nes et huiõi ĩ misterijs xp̃i p̃sertim in antiquo testam̃to tra
ditis sepe occurrũt· ꝓpter que ꝓprie xp̃s eis p̃cipiebat scruta
mini scripturas· Sꝫ attendendũ quia ipsi iudei specialiť pha
risei non ex toto corde exquirebant xp̃m vt eum veraciť ag:
noscerent· sꝫ pocius vt occasionẽ eum repellendi inuenirẽt·
Jdeo in scrutinio scripturaꝝ non de eis verificať verbum p̃:
dictũ· s· bťi qui scrutanť testimõia eiꝰ in toto corde exquirũt
eũ· ñ eni ex toto corde requirebãt eũ· sꝫ pociꝰ de eis circa hoc ꝓpe
diť illud ps̃· Scrutati sũt iniq̃tates· taliť ei scrutati sũt scrip
turas vt ex eiˢ niterenť negare xp̃m eẽ messiã· ꝛ sic de eis ve
rificať illud qđ sequiť· defecerũt scrutãtes scrutinio· ¶ Jn
tẽcio ergo hꝰ tractatꝰ ẽ p̃mo discurrẽ p errores iudeoꝝ p̃serti
pn̄cipaleˢ quibꝫ ĩpediunť seu retrahunť a cognitõe veri mes
sie ostẽdendo p verũ scrutiniũ scripturaꝝ ꝙ ip̃e est verꝰ xp̃s·
et ꝙ ipi inique scrutantes defecerunt scrutinio· Scđo quia ñ
nulli etiã veram fidem habentes de quibusdã etiam in sacriˢ
scripturis ꝯtentis· vel que ab eccl'ia seu doctoribꝫ sãctis tra
dunť quorũ rõnem ignorant sepe miranť sic ex quadã deuo
tione taliũ rõnẽ scire appetentes ista scrutanť· Juxta illᵈ
ps̃· mirabilia testimonia tua· ideo scrutata est anima mea
Jdcirco ad taliũ deuotionẽ excitandaꝫ eorũ admiracõnem ra
cionabiliť soluendo· Scđo loco ꝓcedeť· ¶ Vnde pñs tracta:
tus in duas ꝑtes distinguiť· quoꝝ p̃ma in forma dialogi
composita est· vt p vniꝰ aduersanciũ inquisicõeꝫ et alterius
discussionem veritas clariꝰ elucescat· Jn qua quidẽ alterca
tione noĩe Sauli iudeũ seu phariseum noĩaui· eo ꝙ inter per
secutores doctrine xp̃i Saulus fuit p̃cipuus· De ipo eni legiť
Saulus eni adhuc spirans minaꝝ et cedis in discipulos dñi
vt act· ix· capl'o· Catholicũ vero sub nõie pauli volo eẽ cog
nominatum· de quo legiť act· p̃dicto capl'o· paulꝰ aũt magiˢ
inualescebat et ꝯfundebat iudeos qui habitabãt damasci af
firmans qm̃ hic est xp̃s· Scđa vero ꝑs modo ꝓcedit didasca
lico in qua fidelis post fidem susceptam tanq̃ꝫ discipulus de
quibusdã in sacris testimonijs scripturaꝝ cõtentis scrutãdo

mirat̄ et a magistro iam in catholica doctrina erudito· hoꝝ declaracōez seu intellectū deuote petit· a quo horū declaracōez recipiēs deuocioꝛ reddit̄· Et qꝛ ad vtrūqꝫ scrutiniū p̄dictoꝝ recte agendū auxiliū requirit̄ diuinū· Jdeo p̄coꝛ cū ps̄· da m̄i intellectū et scrutabor mādata tua· vt sic ad mādatoꝝ diuinoꝝ meritoriā custodiam attingē merear de qua subdit· Et custodiam illa in toto corde meo· per quā custodiā ad sūmaz retribucōez deuenit̄· Juxta illud· in custodiendis illis retributio m̄lta· quā nobis ꝯcedat xp̄us dei filius· Amen·

Sequuntur distinctiones et capitula primi libri

PResens aūt tractat⁹ diuidit̄ ꝑ distinccōes· distinctiones vero ꝑ capl'a modo infra scripto· Distinctio p̄a

¶ Jncipit ergo distinctio p̄ma de scrutinio scripturarū· de hiis qui saluādi l' redimēdi erāt ꝑ xp̄m in lege ꝓmissū· et continet quatuor capitula· Capitula p̄e d̄e

¶ Jn capit'lo p̄mo ostendit̄ ꝙ nō solū iudei seu isrl'itici qui de gn̄e iacob descenderūt ƀm carnē saluādi erāt seu redimendi ꝑ xp̄m· sꝫ etiā de aliis nacōib⁹ erant saluandi· et quō non oēs isrl'itici saluandi erāt· sꝫ valde pauci eorū·

¶ Jn capl'o scd̄o ꝯtinent̄ obieccōes ꝯtra p̄dicta cum earum solucionibus·

¶ Jn capl'o tercio ostendit̄ ꝙ ꝑ messiaz erant ruendi et scādalizandi p̄ncipales seu maiores ⁊ etiā ꝑpl'ares ꝑpl'i isrl'itici·

¶ Jn capl'o· iiij· ostendit̄ quō diūsis sig̃ficacōibus hoꝝ terminoꝝ· isrl'· et iuda· et iacob· ⁊ huiōi· vtendū sit in exposicōne sacraꝝ auctoritatum·

Sequitur primum capitulum

¶ Sequit̄ capit'lm p̄mum· Quod non solum iudei· sed de omni natione hoīes saluandi erant·

Arguit Saulus· vt sequitur

Paule audiui ꝙ mg̃r tuus dū viueret dicebat mg̃ris nostris· Scrutamī scripturas ī quibus putatis vitā eternam habere· ip̄e sunt q̄ testimoniū ꝑhibēt de me· Sꝫ scrutādo scripturas manifeste reꝑio ꝙ solus ꝑpl's isrl'iticus qui ꝓprie dicit̄ ille· qui a iacob ƀm carnē descendit per messiā promissum erat saluandus· legit̄ enī ysa· iiij· Jn die illa· s· tempore messie vt cōiter exponitur· erit germen domini in magnificencia et gloria et fructus terre

sublimis et exultatio hijs qui saluandi fuerint de israhel. ⁊ ꝙ hoc se extēdat ad oṁs isrl'iticos habet̄ ysa. xlv. vbi habet̄ sic. In dn̄o iustificabit̄ et laudabit̄ om̄e semen isrl'. et ꝙ hec salus se nō extēdat ad alios ꝑl'os. habet̄ exp̄sse ysa. lx. vbi sic legit̄. Ecce tenebre operiēt terram et caligo ꝑl'os. Sup̄ te aūt orietur dn̄s. et gl'ia eiꝰ in te videbit̄. que quidem ꝓphecie cōiter exponunt̄ de salute ꝑ xp̄m fienda. Ex quibꝫ et multis alijs mãifeste patꝫ ꝙ saluandi ꝑ messiam debēt esse solū de filijs isrl' seu iacob quoꝝ patribꝫ facta est ꝓmissio. et ꝙ oṁs isrl'itici tales saluãdi sūt ꝑ eum. Cum ergo nazarenꝰ quem tu p̄dicas hoc non fecit. ml'ti eni de ꝑl'o isrl'itico ymō maior ps eoꝝ nec fuerūt nᶜ sūt ꝑ eum saluati vt est notū. vnde patꝫ ꝙ ille nō fuit messias in lege ꝓmissus. Et hanc potissimam rōnem inducit iste famosus mgr in lege mosayca et ph'ia ꝑitissimꝰ. s. Ra. mo. egiptius in suo deutro. in li. de iudiabꝫ. tit'lo de regibꝫ et bellis eoꝝ. cap'lo. xj. vbi sic. Jhesus nazarenꝰ ymaginatꝰ est esse messias. et fuit interfectꝰ ꝑ iudiaū et infra volēs ɔcludere nazarenū nō fuisse messiam ait sic. Nam oṁs ꝓphete locuti sūt ꝙ messias est redēptor ⁊ salvator eoꝝ. et congregator eorū. Et iste dedit occasionē ad ꝑdendū isrl' gladio ⁊ disꝑgendū reliquias eoꝝ et ad supprimēdum eos. hec ille. et sic vides ꝙ ꝑ scrutiniū scripturaꝝ i hac materia loqueãn testimoniū repit̄. nō pro te sed contra te.

Respondꝫ Paulus. Sic. O saule ad auctes sacre scripture quas allegas et recipe teneor. Respōdebo tibi p̄mo. et deinde dicam ad dicta Ra. moysi. licꝫ ex talibꝫ non vales ɔ̄tra me sumere argumētum cum sit de ꝓfessione tua. sicut nec ego ex dictis doctoꝝ nr̄oꝝ possum efficaciā cōtra te arguere. nisi forte ex rōibus in illis ɔtentis. P̄mo ergo ad auctes sacras quas scrutatus fuisti ɔtra me tibi respondeo ꝙ defecisti in hoc scrutinio. ml'ta eni sacra eloquia obmisisti ex quibus oppositum illius qd̄ intendis haberi potest. Sunt eni auctes q̄ꝫpl'ime manifeste testantes ꝙ nō solū ꝑl's quē dias isrl'iticum. sꝫ etiã alie nacōes ꝑ mundūꝫ disperse saluãde erant per xp̄m. vn̄ et iacob patriarcha qui p̄mꝰ ꝓphetauit de xp̄o venturo. Gen̄. xlix. cap'lo dicēs. Non auferet̄ sceptrū ⁊c̄. donec veniat dn̄s qui mittendꝰ est. statim subdit. qui ē expectatio gentiū. Et ysa. xi. cap'lo de ipso legit̄. Radix yesse qui stat in signū ꝑl'orū ip̄m gentes deprecabunt̄ alias requirēt. Jtē

zacharie. ij. Et congregabunt gentes multe in die illa et erunt michi in populum quod ad litteram secundum omnes intelligitur de tempore messie. que quidem extensio saluandorum per xpm clarius traditur ysay. xlix. vbi de deo ad suum xpm loquente sic legitur. parum est vt sis michi seruus ad sustinendas tribus iacob et feces israel conuertendas. dedi te in lucem gentium vt sis salus mea ad extremum terre. Que quidem auctas manifeste ostendit quod saluatio fienda per xpm non erat restringenda solum ad populum ex israel descendentem secundum carnem. sed potius extendenda ad ceteras naciones gentium et ceteras regiones terre. Cuius extensionis racionem assignant Rabini tui antiqui si bene dicta eorum scrutatus fueris. Querit Saulus. Sic. Dic michi primo vbi habes istam extensionem ex dictis magistrorum nostrorum antiquorum. Et deinde contradicam tibi in aliis in tua responsione contentis. Respondet Paulus taliter. In glosa illa magna super gen. que glosa apud vos dicitur veresich rabba in capitulo. xli. talis questio mouetur. scilicet an poterit dici de deo seu de messia quod sit acceptor personarum. Et respondetur ibi absit. sed omnes confitentes ei corde ore et opere saluabuntur. scriptum est. scilicet iere. xxxiij. In diebus illis saluabitur iuda. scilicet confitentes. Et hoc est quod dicitur in ysa. dedi te in lucem gentium vt sis salus mea vsque ad extremum terre. hec in glosa. Ex qua glo. manifeste habes duo. vnum est quod lex xpi seu eius salus erat extendenda. non solum vsque ad ihrlm et iudeam seu ad iudeos et israelitas. sed etiam vsque ad extremum terre et alias naciones. Aliud est quod deus esset acceptor personarum si confitentes ei ore et corde et operibus. etiam si non essent israelita secundum carnem non essent saluandi per xpm. Et sic habes extensionem predictam. et eius racionem per tuos magistros. Obicit Saulus. Sic. Posito quod deus saluaturus esset per messiam omnes recte credentes et bene operantes. etiam si ex aliis nacionibus descenderent prout tu asseris ex hoc non tollitur. quin omnes israelita a iacob secundum carnem descendentes saltem ipsi messie contemporanei et eorum successores nemine excepto per ipsum messiam debere saluari. legitur enim michee. ij. congregatione congregabo iacob. totum te in vnum conducam et reliquias israel pariter ponam illum quasi gregem in ouili. Et infra. transibit rex illorum coram illis et dominus in capite eorum quod ad litteram intelligitur de xpo. totum iacob aggregaturo seu redempturo. Ideo ysa. xlv. In domino iustificabitur et laudabitur omne semen israel. prout supra tibi allegaui quod loquitur de vltia

redemptõe ꝺm omꝰs. Ex quibꝰ habes ꝙ totũ iacob et omꝰs ex
semie isrl' erant iustificandi ⁊ laudãdi ꝑ xp̃m. Ex istis igit̃
et multis aliis sil'ibus habet̃ manifeste ꝙ xp̃us tuus ñ fuit
ille de quo loquunt̃ ꝓphete cuꝫ ml'ti ymo maior ꝑs de semie
isrl' non solum nõ fuit redepti seu ꝯgregati ꝑ ip̃m. sed potꝰ
inf̃ecti et dispersi. et quasi ꝯsumpti ꝑ eum. ꝑut Ra. moy.
ꝑdictꝰ dicit vt sup̃. Soluit Paulus. Sic. Defecisti
saule in hoc scrutinio sic̃ et in ꝑcedenti. Si eni bene scrutatus
fuisses scp̃turas mãifeste repisses ꝙ non omꝰs isrl'itici. s. ꝺm
carnem descendẽtes ab isrl' erant ꝑ xp̃m redimẽdi seu saluã
di. sꝫ valde pauci ex eis respectu remanẽcium. Quest Saulꝰ.
Ait Indica michi auct̃es sacras hoc dicentes. Respondet
Paulus. Sic. Legit̃ eni ihere. iii. Cõuertimini filii re
uertẽtes ait dñs. quia ego vir vester et assumã vos. vnum
de ciuitate. et duos de cognacõe et introducam vos in syon.
et dabo vobis pastores iuxta cor meũ et pascent vos sciẽcia
et doctrina. Que quidẽ verba intelligenda sũt de vltima re-
demptione que ꝑ messiam erat explenda. non aũt de redẽpti
one a captiuitate babilonica ꝑut quidam false extimauer̃t
Legit̃ eni in eodẽ contextu. In illo tp̃e vocabũt ihzl'm soliũ
dñi et ꝯgregabunt̃ ad eam omꝰs gentes in noĩe dñi. Et ideo
Ra. salo. expositor vester in libro qui dr̃ Cancheđri i caplo
helech. verba ꝑdicta. s. assumaꝫ vos vnũ de ciuitate et duos
de cognatione exponit de vltima redemptione ꝑ eos expecta
ta. dicit eni sup̃ verbũ ꝑdictũ ihere. sic. Eligam iustos et in-
troducam eos in syon. Ex quo patꝫ ꝙ in redẽptione ꝑ mes-
siam fienda nõ omꝰs isrl'itici erant saluandi. sꝫ solũ iusti qui
erant pauci respectu iiustoꝝ qui remanebãt sine redẽptione
Et iõ dicit vnũ de ciuitate et duos de cognatione. q. d. valde
pauci eligent̃ ex ml'tis. Item in eodẽ caplo helech quidaꝫ de
antiquis talmutaꝝ alias talmudicoꝝ dicit ꝙ sicut de sexcen
tis milibus qui egressi sũt de egipto nõ intrauer̃t terram ꝓ-
missionis nisi duo tm̃. s. Caleph et iosue. Sic erit in temp̃e
messie nã scriptũ ẽ Ozee. ii. Canet sibi iuxta dies iuuẽtutis
sue et iuxta dies ascensionis eiꝰ de terra egipti. hec ille. patꝫ
igit̃ ex dictis illoꝝ ꝙ tp̃e messie ꝓmissi valde pauci redimen
di erãt de ꝑplo isrl'itico respectu nõ redẽptorũ qd̃ est ꝓpositũ.

Capitl'm scd̃m

Capl'm scd̃m de obieccõibꝰ ꝯtra ꝑdicta ⁊ earꝫ solucõne.

Consequenter querit Saulus · Tertia obiectiones predictas solutiones

Ego ostendi tibi per sacras auctes quod solus populus israeliticus erat per messiam redimendus · et quod omnes illius populi per ipsum erant consecuturi redemptionem · ut patet per auctes per me allegatas · Si tu ergo michi proponis alias auctes que videntur sonare oppositum · Dic ergo michi quomodo possit ex istis auctoritatibus contrarietas tolli · manifestum est enim quod non possunt due veritates adinuicem contrariari · Respondet Paulus · Dicit Ad contrarietatem tollendam a sacris eloquiis · tam circa predicta quam etiam circa multa alia oportet presupponere quod ad scrutandum verum intellectum in sacris eloquiis contentum requiritur scrutari significata verborum seu nominum et aliarum dictionum in eis contentarum · scilicet an sint vniuoca sicut hoc nomen lignum vniuoce dicitur de qualibet re de qua non solum hoc nomen lignum · sed etiam ratio eius verificatur · vel sit mere equoca sicut hoc nomen canis quod de aliquo sidere et de aliquo animali dicitur quibus non ratio per nomen significata · sed solum nomen est commune · an scilicet sint non mere equiuoca · sed a consilio seu per translacionem · vt cum hoc nomen equus dicitur de equo vero qui est quoddam animal · et etiam de equo in pariete picto in quibus licet ratio sibi sit diuersa · est tamen inter eos aliqua similitudo · scilicet figuralis Et ideo talia nomina non dicuntur mere equoca sed accomodata seu translata · Et quia in sacris eloquiis inueniuntur multe et diuerse equiuocaciones · Idcirco oportet inquirere diligenter significationes dictionum ad veritatem sine contrarietate extrahendam quod etiam doctores tui videntur sentire · Replicat Saulus · Tertia · Allega doctores nostros hoc sentientes · Respondet Paulus · Dicit

Ille tuus magnus magister scilicet Rabimoyses egipciacus in prima parte sui libri de directione perplexorum in prohemio vbi agit de intentione sui operis sic ait · in libris prophetarum inueniuntur nomina mere equiuoca que intelliguntur a simplicibus seu ignaris de primariis significatis per talia nomina · Sunt etiam nomina accomodata scilicet equiuoca seu a consilio translata que intelliguntur a predictis de re prima a qua fuerunt translata seu accomodata · hec ille · Que quidem distinctio nominum licet plenius et clarius a nostris doctoribus tradatur · allego tamen tibi predictum Rabimoysen quia scio quod eum recipies pocius quam doctores nostros · Replicat Saulus · taliter Applica ista ad propositum scilicet ad tollendam contrarietatem predictarum auctorum · quarum quedam per me · alie vero per te sunt allegate · Respondet Paulus · vt sequitur Si diligenter scripturas sacras

fueris scrutat⁹ reꝑies ꝙ filiatio in scripturis nõ vniuoce ac-
capit̄· ſ3 equioce seu accomodate vl' trāslate a consilio· Q̄nq3
eni acapit̄ filiatõ ſm carnalez gn̄acionē· vt gen̄·v· de adam
et Seth et aliȷs legit̄· genuit filios ⁊ filias· et sic in pluribus
aliȷs locis· Q̄nq3 vero filiatio acapit̄ ꝑ filiatione spūali· ⁊ hᶜ
dupl'r· quia aut in bono vt cum dicit̄· iiij· Re· iiij· filiȷ ꝓphe
taꝝ sedebāt coram eo qḋ intelligitur de filiacõe disciplinе seu
doctrine· ſm quā illi qui sequebant̄ doctrinā seu disciplinaz
ꝓphetaꝝ dicebant̄ eoꝝ filiȷ ꝓpter patrū imitacõem seu sil'itu-
dinē· lic3 ab eis nõ essent gn̄ati carnalit̄· In malo vero cum
dicit̄ Job·xl· Ipse est rex suꝑ om̄s filios suꝑbie· quā quidē fi
liacõe3 manifestū est non esse intelligendam ſm carnalē ꝓpa
gacõe3· tali eni modo suꝑbia non generat· vnde intelligēda
est hec filiatio ſm sequelā· Suꝑbi eni sequunt̄ passione3 seu
motū suꝑbie sic̄ filiȷ nāles vt pl'imu3 sequunt̄ mores patꝝ·
ſm quā distinccõnem filiȷ isrl' q̄nq3 intelligunt̄ in scriptura
illi tm̄ qui de iacob descenderīt ſm carnē· vt dicit̄ exo· ꝑmo·
Hec sūt noīa filioꝝ isrl' qui ingressi sūt egiptum cu3 iacob qḋ
intelligit̄ solū de filiȷs isrl' ſm carnis gn̄ationem· ꝑut decla-
rat̄ cum ibidem subdit̄· Om̄es aīe que egresse sūt de femore
iacob· Q̄nq3 vero per isrl' seu filios israhel vl' semen isrl' in
telligunt̄ illi qui sequunt̄ verū cultū dei israhel· etiā si non
sint ab isrl' seu iacob carnaliter descendentes· vn̄ ysa· xliiij·
vbi agit̄ ad lr̄am de ml'tiplicacõe ꝑpl'i israhel ꝑ vocationem
gencıu3 ad fidem dei que ꝑ effusione3 spūs sancti facta est· de
qua dicit· effundam spm̄ meum suꝑ semē tuū ⁊c̄· ⁊ germina
bunt inter herbas quasi salices iuxta fluētes aquas· In eo
dem ꝯtextu ostendit ꝙ hec ml'tiplicatio semis israhel seu ia-
cob nõ est intelligenda ſm carnalem ꝓpagationem tm̄· vnde
ibidem statim subdit· Iste dicet dn̄i· ego sum et ille vocabi
tur in noīe iacob· et hic scribet in manu sua dn̄o· et in noīe
isrl' assimilabit̄· in quib⁹ v̇bis distinctio p̄dicta declarat̄ di
ligent̄ scrutāti· Na3 ꝑ hoc qḋ ait· iste dicit dn̄i ego sum intel-
ligit̄ de isrl'ita ſm carnem· talis eni potest dicere dn̄i ego sum
Juxta illud deutro· xxxij· capl'o· ꝑs dn̄i popul⁹ eius· et isrl'
funiculus hereditatis ei⁹· vnde et de isto etiā ſm ꝑmariā sig̃
ficacõe3 dicit̄· Et ille vocabit̄ in noīe iacob· Cum aūt sub-
dit· et hec scribet in manu sua dn̄o· intelligit̄ ille qui ꝑ imi-
tationem opis dicit̄ esse isrl'itic⁹ seu de iacob· etiam si non

per carnalem gñationem · ꝑ manus enĩ in scripturis sacris
opationes intelligunt̃ · vt cum dr̃ in psalmo · Innocens ma
nibus et mũdo corde · vnde cum dicit · et hic scribet in manu
sua dño · intelligendũ est quasi dicẽt · Iste et si nõ potest dicẽ
dñi ego sum · nec etiã vocari nomĩe iacob eo noĩe quo alius
supdict⁹ qui isrl'iticus est ꝯm carnẽ suam · scribet tamẽ ma:
nu sua dño · s · adherẽdo ei ꝑ opationẽ · et vt oñdat ꝙ talis pt̃
nomiari et etiã cognoĩari isrl'itic⁹ statim subdit · Et in noĩe
isrl' assimilabit̃ · Et in hebreo habet̃ cognoĩabit̃ · q · d · Iste q̇
per opationẽ debet dici esse dei · etiã nomẽ isrl' meret̃ ꝑ q̃zdam
sil'itudinez seu cognoĩacõez · Ex quo habes ꝙ sub noĩe isrl' pt̃
intelligi in scripturis · etiam ille qui nõ ꝑ carnis ꝓpagationẽ
descendit · s; tantũ ꝑ sil'itudinẽ opatõis · ⁊ sic intellexert̃ illũ
passũ mgr̃i tui · Querit Saulus · ꝯsequet̃ Ostende michi
obsecro vnde mgr̃i nr̃i intellexert̃ istum passum illo modo
quo tu dicis · Videt Paulus · Sic Quere Rabisalo ·
doctorẽ et mgr̃m tuũ qui in glo · sua sup ysaiam ad lr̃az sup
istud verbũ · Et ĩ noĩe dñi assimilabit̃ · sic dicit · isti sũt qui
ꝯuertunt̃ de gentilitate ad fidem isrl' · hec ille · et sic habes ꝓ:
positũ · s · ꝙ imitatores isrl' seu iacob ꝯm fidẽ et rectaz opa:
tionẽ licz sint de gentilitate cõuersi ad fidem noĩe isrl' noĩan:
di sũt · vt dictũ ẽ ꝓut patz ex auc̃te ysaie allegata · Et glo ·
Rabisal' · qui apud te doctor autentic⁹ est · de quib⁹ intelligẽ
da sũt verba ꝓphetaꝝ ꝑ te allegata · ꝑ que dicunt̃ omĩes filij
iacob seu isrl' saluandi per messiam · Per istos enĩ intelli:
gendi sũt illi qui ꝯm fidem et opationẽ descendunt de isrl' et
iacob cui⁹cũqz nacõis sũt · non aũt illi qui ꝯm carnem solũ
ab isrl' et iacob descendunt · tales enĩ non sunt vere seu sim
plicit̃ dicendi isrl'itici nec de iacob descendẽtes nisi ꝯm quid
s · ꝯm nomẽ tantũ · Opponit Saulus · eo mo Illi qui de isrl'
seu iacob descendũt ꝯm carnez · licz nõ sint filij isrl' ꝑ imita
tionẽ fidei et opis ꝓut tu dicis · tamẽ adhuc verius debẽt di:
ci filij isrl' sic̃ filius alicui⁹ ꝑ carnalem gñationem veri⁹ dica:
tur filius ei⁹ q̃z adoptiuus · Soluit Paulus · ut sẽ Ratio
tua et si haberet locum in rebus corꝑalib⁹ · non habet tamen
in spãlibus in quib⁹ vera filiatio non ꝯm bona carnalia seu
etiam tꝑalia attendi debet · s; ꝯm bona spũalia · vt patz de fi:
lijs ꝓphetaꝝ qui nõ in bonis pr̃nis tꝑalibus sucedebant ꝓphe
tis · s; ĩ bonis spũalib⁹ · s · in dono ꝓphecie · Et iõ ꝓprie loquẽdo

noiatio isrl'is seu iacob que est sm imitationē fidei et opis
ppriox est et verior noiatio q̄z ad spūalia · q̄z noiatio israhel'
que est sm carnis ppagatōez · vnde tales filij vere et simplici
ter dicunt filij isrl' in spūalib9 · Illi vero qui tm̄ sm carnalez
generacōez descendūt non sūt simpliciē dicendi filij isrl' nisi
tm̄ sm quid · s · sm carnem seu nomiacōez tm̄ · put iam dic
tum est · Querit Saulus · vlteri9 Nunquid habes · aliquā
auctem in qua hec dicta tua fundent · Rndet Paulus · Ita
Ysaie · xlviij · legit · audite hec domus iacob qui vocami
nomie isrl' et de aquis iuda exiistis qui iuratis in noie dñi · et
in deo isrl' recordami · non in veritate nec i iusticia · Ex quo
patz q illi qui iurabāt in noie dñi · nō in veritate nec i iusti
cia non erant pprie dicendi isrl' · s; solū nomie · tales eni · s ·
qui iurant in nomie dñi nō i veritate nec in iusticia irreue
rent se habent ad deum · vnde talib9 ppheta dicebat · audite
nūc dom9 iacob qui vocami noie israhel · q · d · licz estis de do
mo iacob sm stirpem gnātionis · non tamē estis veri isrli
tici licz vocami tali nomie · quia nō re s; noie solū estis isrli
ta · Et de talib9 etiā dicit Ozee · pmo · voca nomē ei9 nō ppl's
meus · In quo ostendit q illi qui a deo recedūt sm opationē
et fidem nō sunt pprie dicendi popul9 eius · licz a patrib9 deū
colentibus descendant · sicut ibidem filius qui sm carnem a
ppheta descendebat vocabatur non populus meus ·

Sequit' ca9 iij pme distinctois

Capl'm · iij · in quo ostendit q p messiam erant ruendi et scādalizandi pncipales seu maiores et etiam ppl'ares populi isrlitici · Consequit' replicat Saulus · put sequitur ·

Licet filiatio sm fidem et opationem put tu dicis sit potior et dignior q̄z filiatio sm carnalem gnātionem saltem in spūalib9 · nichilomi9 tamē filiatio illa que sm carnem est non est in tantū cicienda q totaliter amittat bona pria saltem tpalia · Et ideo ratio Rabimoysi quam tibi allegaui supius in suo vigore manet · dicit eni q occasio ne illius quem tu dicis messiam isrl' est dispersus p orbem et distructus et oino deiectus qd est signū manifestū ipm naza renū non fuisse verū messiam in pphetis pmissū · cum null9 ppheta videat dicē q p verum messiaz talia mala pungerēt in populo isrlitico qualitercūqz israhel intelligat · Soluit
Paulus · Aliter · Licet ut dixi tibi dicta magistrozū

tuorū non sunt a me accipiēda tanq̄ʒ habēaᷓ auctem cōtra me· Concedo tamē mḡro tuo p̄dicto q̄ occasione veri messie quē ego p̄dico p̄p̄ls tuus est dispersus p̄ orbem et destructus et oīno eiect⁹· s; hoc non est signū ip̄m dn̄m ihesū nazarenu; non fuisse eoꝝ messiam in p̄phetis p̄missum· s; pocꝰ est verū signū scrutantib; scripturas ↄcludēs oppositu;· s· q̄ ip̄e fuit et est verus xp̄us in p̄phetis p̄missus· nam cā dispersionis ⁊ destructōis seu deiectionis iudeorū p̄ncipua fuit occisio xp̄i quā nequissime p̄petrauerīt p̄ut p̄t haberi ex auctūb; seu hys toriis autenticis· Si eni ip̄m nazarenū in xp̄m recepissent ⁊ in penam hui⁹ redemptōis destructionē et alia mala paterē= tur· tunc videret habere locū ratio mḡri tui· Sed quia opposi tum ↄtigit· s· q̄ postq̄ʒ eu; ↄtēpserunt eiecerū t et occiderīt p̄dic ta mala deuenerīt eis· Jdarco racio tua magis facit ↄtra te si bene ↄsideras· Querit· Saulus· Vltrio· Indica michi obsecro vn̄ hēs q̄ p̄ pctm mortis nazareni iudei fuerīt destruc ti et dispersi· Andet· Paulus· Sir. De hoc q̄ p̄ ocasio= nē iudei meruerunt destrucc̄oe; et eiectione; et cetera p̄dicta habendus est s̄mo inter me et te sep̄atim dn̄o ↄcedente· quia hoc req̄rit scripturaꝝ scrutiniū singulare· S; ad p̄n̄s sufficiat michi vt tibi ostendā q̄ si bene scripturas sacras scrutatus fueris manifeste reperies q̄ ip̄e messias futur⁹ erat i scanda= lum et laqueū isrl'i et ihrl'm· Et hoc q̄n⁹ ad p̄ncipuos eoꝝ· s· ad status sup̄iores et etiā q̄n⁹ ad populares seu vulgares· de ip̄o eni xp̄o legit̄ ysa· viij· Et erit vobis in sanctificacōe; et in lapidem offensionis et petram scandali duab; domib; is= rahel· et in laqueū et in ruinam habitantib; in ihrl'm· Ex q̄ habes q̄ ille messias qui futur⁹ erat in iustificationē ↄfirmā= do eos in bono qui adhererēt ei· ip̄emet futurus erat in laq̄= um et lapidem offensionis ⁊c̄· duabus domib; isrl'· s· rega= li et sacerdotali qui fuit p̄ncipales stat⁹ in israhel sic in quali= bet natione· quas duas domos isrl' p̄pter suam incredulita tem iusto iudicio fecit ruere· Sil'r futur⁹ erat ille in laqueū et ruinam habitantib; in ihrl'm· s· cōi seu vulgari p̄p̄lo· quia in ciuitate ihrl'm vbi xp̄c passus est om̄s tales fere ruerūt p̄ infidelitatē lic; nō om̄es· vnde statim sequit̄ ibidem· et offen= dent ex eis pl'imi· q· d· non om̄s· Ex qua aucte māifeste ha bes q̄ messias expectat⁹ et p̄miss⁹ debebat esse occasio offensi nis et scandali duob; p̄ncipuis statibus isrl'itics ⁊ et i ruinā

plurimis vulgaribus populis de habitantibus in iherusalem modo predicto.
Opponit Saulus taliter. Hec auctoritas per te allegata non concludit propositum tuum propter duo. Primum quia hic non loquitur de messia sed de deo. Immediate enim ante illa verba dicebat propheta. dominum exercituum ipsum sanctificate. ipse pavor vester et ipse terror vester. Statim subdit. Et erit in sanctificationem scilicet ille deus quem sanctificabitis de quo loquor. Ex quo patet quod de deo non de messia loquitur. Secundo quia ille due domus de quibus loquitur ysaias fuerunt domus phacee filii Romelie regis israel quas fecit deus ruere per ozee filium hela. iiii. R. xv. Et domus ozee filii hela quam cum toto regno israel fecit deus ruere per Salmanasar regem assiriorum. iiii. R. xvii. unde si bene consideres auctoritas predicta non facit pro te. Solvit Paulus ut sequitur Ad primum quod obicis tibi respondeo quod deus et xpistus seu messias secundum veram fidem quam predico non sunt duo. sed unus. et idem deus et homo. et ideo propheta loquendo de deo dicens. dominum exercituum ipsum sanctificate. et submittendo. Et erit in sanctificationem etc. de xpisto plane potest intelligi qui idem est cum deo. quia tamen scio quod hoc erit tibi durum ad credendum pro nunc. et est tante arduitatis quod requirit singulare et diligens scrutinium scripturarum. Ideo placet ut supersedeam ad presens de ista inquisitione sicut de alia superdicta. scilicet de ocasione xpisti donec habeamus colloquium speciale circa deitatem xpisti. ubi divina gratia inspirante intendo tibi persuadere ratione et ostendere auctoritatibus sacris. quod secundum veritatem xpistus seu messias est verus deus et verus homo. Querit Saulus rndet ad 2m Licet firmiter credo quod non persuadebis michi nec etiam ostendes quod promittis cum sis contra totam rationem et sacras auctoritates. tamen placet supersedere ad presens de hoc ut postea fiat de eo inter te et me altercatio sufficiens. unde responde michi pro nunc ad secundum. Respondet Paulus ut sequitur Ad secundum respondeo tibi quod dicere quod iste due domus de quibus propheta loquitur. de domo phacee filii Romelie et de Ozea filio hela qui fuerunt reges israel non est conveniens dictum. tum quia sicut in regno iuda licet fuerunt multi reges israhel successive. non tamen propter hoc dicuntur multe domus regie. sed tantum dicuntur una domus. scilicet domus david. unde in capitulo precedenti propheta loquens achaz regi qui a magnis temporibus post david regem successerat dicit ei. audite nunc domus david. presupponens quod domus regia eadem erat a tempore david et citra. Et similiter habetur in aliis locis.

Sic in ꝓposito dicendū est de regib⸫ israhel. s. ꝙ licet phastee
fili⸫ Romelie et Ozeas fili⸫ hela fuerūt duo reges in israhel
sucessiue. non tamen dia debent due domus regie cum eadē
sit domus regia regni israhel. tum quia licet phastee filius
Romelie vna cum Rasini rege Syrie ascenderūt in ihrl'm
ꝯtra achaz regem iude. vt habet̃. iiij. R. ix. de qua contro-
uersia ysaias loquit̃ sup̃ eodē capit'lo. Ozeas aūt filius hela
non legit̃ habuisse agere aliquid ꝯtra achaz seu ezechiam nͨ
aliquid contra regem iude. Et ideo non apparet ratio quare
de ozea seu eius domo in hoc loco fieret mentio. vn̄ manifestū
est ꝫm seriē lr̃e ꝙ illud qḋ ꝓpheta loquit̃ de duab⸫ domibus
israhel non est intelligendum de duobus regibus ꝑ te alle-
gatis. sʒ de duab⸫ domib⸫. i. duobus statibus pn̄cipalib⸫. s.
regio et sacerdotali modo p̃dicto intelligendo. quibus idem
deus seu idem xp̄us qui debebat esse in sanctificacōe. s. iustis
fidelibus. idem ip̄e habebat esse in lapidē offensionis et petrā
scandali ꝛc̃. nō credentibus. vnde ex p̃dictis diligent̃ ꝯsidera
tis possent tolli ꝯtrarietates que apparent in auc̃tibus sacris
de isrl' et iacob et huiōi loquētibus in materia redemptōis
seu saluacōis israhelis seu iude et huiōi. attribuendo singu
la singulis ꝫm diūsitatem sig̃ficationū sup̃dictaꝝ iuxta exi
genciā materie. ¶ Capitulum iiij prime distinctionis

¶ Capitulum. iiij. in quo ostēditur in speciali quō diuersis
significatōib⸫ horū t̃minoꝝ isrl' iuda et iacob ꝛ huiōi vten-
dum sit in expositione sacrarum auctoritatum. Arguit

Ausultat Saulus. pro vt sequitur.

Cum m'ltiplicitas sensuū seu sig̃ficationū i vna scp
tura seu dictione parit ambiguitatem seu deceptio-
nem et argumētandi tollit firmitatē. ꝫm qḋ alique
fallacie i dialecticis assignant̃. Debet ergo dari circa diuersa
significata p̃dictoꝝ t̃minoꝝ aliqua regula seu mensura ꝫm
quā possit intelligi qualit̃ singl'a significata singulis casib⸫
seu materijs debeāt applicari qḋ videt̃ valde difficile. v n̄ di-
stinctiones tue non vident̃ sufficere ad tollendā ꝯtrarietatē
absqꝫ omī fallacia seu ambiguitate a sacris auc̃tibus de p̃-
dicta materia loquētibus. Audet Paulus. Sic. Pⁱmo
recte scrutanti scripturas nō est difficile regulam seu ratio-
nem dare. qua talis ambiguitas seu ꝯtrarietas tollat̃. Pe-
tit Saulus. declarando Indica michi que dicis sufficienter ea

declarando· Declarat Paulus· vt sequitur· Si circa hoc recte sa-
cras scripturas scrutatatus fueris· auctes reperies q in scrip-
turis sacris de hac materia loquētibus variis et diuersis modis
israhel et iacob seu iuda sūt intelligendi saltem·v· modis·
Est enī vnus modus qn̄ scripture loquunt̄ de redemptōne isrl'
ostendēdo ipi͛ redemptoris·s·ipi͛ messie originem·et talis
oportet q isrl' intelligat̄ pprie ꝫm gn̄atione carnalem·vt cū
dicit̄ de xp̄o venturo·ysa·lxv·traducam de iacob semen .et
de iuda possidentez montes meos·Et ysa·xi·Egredieť vir
ga de radice yesse ·tc·et sic de silibus·Est etiaz alius modus
s·scd̄us ꝫm quē scripture loquunt̄ de hijs qui fuerūt p̄mi et
p̄ncipales cooperatores in misterio redemptōis cuz ipo messia
seu xp̄o·s·in diuulgando eius fidem et doctrinā·et in talibus
intelligendū est israhel seu iacob vtroqz modo simul·s·ꝫm
carnem et ꝫm spm̄·vt cū dicit̄·qui egrediunt̄ impetu ab ia
cob implebunt totū orbē semie·ysa·xxvij·Est etiā alius mo
dus·s·tercius·quādo scripture loquunt̄ de suscipientibus redēp
cōnem seu saluationē effectualit̄·vt cum dicit̄·isrl' saluatus
est in dn̄o salute eterna·ysa·xlv·et michee·ij·caplo·Cong
gatione ɔgregabo iacob totuz te·et sic de silibus·Et in hijs
oportz q intelligat̄ isrl' ꝫm spiritum pprie·siue talis israhel
sit ꝫm carnalem gn̄ationē siue non·Est etiaz alius modus
s·quartus·qn̄ scripture loquunt̄ de hijs qui ꝑpter sua peccata
non fuerunt ptcipes redemptōis·Et in talibus oportz intelli
gere isrl' ꝫm carnalem gn̄ationez·non aūt ꝫm spūalem·vt
cum dicit̄ Ozee·ix·de ppl'o isrl'itico·ꝑpter maliciam operum
suorum de domo mea expellaz eos·non addam diligere eos
oms p̄ncipes eoꝝ decedentes ·tc·Que quidē verba et silia in-
telligenda sūt de isrl' qui non ꝫm spm̄·sz tantū ꝫm carnem
a patribus descendūt·Potest etiam quintus modus assignari
s·qn̄ scripture de isrl' loquunt̄ mixtim·vt cū dicit̄ ysa·p̄mo
Nisi dn̄s reliquisset nobis·s·isrl' et inde semen quasi sodo-
ma fuissemus ·tc·vbi oportz intelligere isrl' vtroqz modo·q̄a
ꝫm carnem q̄ntum ad eos a quibus fuerunt relicti·ꝫm spm̄ vero
q̄ntum ad semen relictum·Sunt etiā forte alij modi loquē-
di in scripturis sacris de hac materia qui ꝫm p̄dictos modos
seu ad eos redua possunt·Querit Saulus·vlterius Nūquid
habes auctaes seu rōnes ad hec que p te dicta sūt fundanda
Respondet Paulus Sic·Ad p̄mū modū loquēdi fundādū

seu formandum sunt auctes ostendentes q messias pmiss in pphetis debet esse ex semine abrahe· vt habetur geñ· xxvi· caplo· Et bñdicent in semie tuo omnes gentes terre· prout plenius ibidem in quadã additione fuit expositũ· Similiter habetur ex aucte scripture q pdictus messias debet esse de tribu iuda· vt geñ· xlix· caplo· Nõ auferet sceptrũ de iuda· nec dux de femore ei donec veniat qui mittedus ẽ ꝛc· qd loquit de messia etiã sm doctores tuos· debet etiã messias esse de fructu ventris dauid· cui dicit i ps· De fructu ventris tui ponã sup sedem tuam· Cum igit origo saluatoris denũciat esse de semie abrahe· et de femore iude· et de fructu ventris dauid· q oia ptinent ad carnalem gñationem· manifestũ est q messias pmissus sm carnem debet descendere a patribus pdictis Querit Saulus· qscipter Nunquid messias non debet descendẽ a pdictis etiam sm spũalem gñationem cum sit sanct sanctorum et maxim imitator patrũ in sanctitate· Cur ergo non attribuis sibi generacoẽm sm vtrũq modum· s· carnalem et spũalem Rndet Paulus· taliter Scdm veram fidẽ quã pdico messias descendit a patrib carnalibus qui in sua genealogia ponunt sm carnem tantũ· Nã sm spũalem gñatione a solo deo patre nascit seu nat est· Et quia hoc misterium vt dixi tibi requirit scrutiniũ singulare· ideo ad presẽs supsedeamus de hac inquisitione· s sufficiat tibi q messias habuit descendere sm carnem a patribus quod non dubito te concedere Ad 2 modum loquẽdi fundandũ satis videtur sufficere euidencia facti· Est eni manifestum q fides xpi ꝛ ei disciplina diuulgata fuit in orbe terrarum p aplos seu discipulos suos qui p maiori pte fuerunt de israhel sm carnem et etiam sm spiritũ· psupposita vestra veritate qd tu etiã potes ocedere de messia p te expectato sine piudicio tue opinionis Ad terciũ vero modum fundandũ recta racio psuadet· omnis eni qui in domio saluat est salute eterna oportet q sit de israhel sm spiritũ vndecumq sit ille sm carnalem gñationem· alias eni deus esset acceptor psonarum· vt supra tibi dixeram Quartus etiam modus pari rõne fundat· Nam illi qui p peccata sua a salute expellunt non descendũt sm spiritum a patribus Quitus vero modus fundat ex quarto ꝛ tercio· ex quib mixtus est seu composit· Ex quib diligent cõsideratis et debite applicatis possũt tolli otrarietates absq

ambiguitate seu fallacia a sacris auctorib' de israhel seu iacob et huiusmodi in predicta materia loquentibus.

¶ Secunda distinctio de vocatione gentium ad salutem

Distinctio secunda de scrutinio scripturarum circa vocationem gentium ad israheliticam dignitatem. Et continet quatuor capitula.

¶ In primo capitulo ostenditur quod gentes vocande erant ad israheliticam dignitatem.

¶ In secundo capitulo ostenditur quod vocatio gentium erat incipienda post quam xpus presencialiter fuisset in ihrlm et ibi euangelizaret. nec ibi inuenisset viros iustos.

¶ In .iii. capitulo ostenditur quod fideles xpi non nomine israhel seu iuda. sed alio nomine erant vocandi.

¶ In .iiii. capitulo ostenditur quod licet nomen israel seu iuda post passionem xpi fuit reprobatum seu in execratione dimissum. fideles tamen xpi ex israel et iacob secundum carnem descendentes. non minus dignitatem xpianam seu ecclesiasticam sortiti sunt quam alii gentiles.

Incipit primum capitulum 2e distinctionis

¶ Capitulum primum in quo ostenditur quod gentes vocande erant ad israheliticam dignitatem. Replicat Saulus. Ex dictis

Licet ex dictis tuis possit haberi quod etiam gentiles ad cultum diuinum venientes possent nomine israhel seu iacob cognominari. vt in tercio modo supradicto ex tuis colligitur dictis. non tamen ex hoc habetur quod tales .s. aduene gentiles israheliticam dignitatem consequantur. scrutans enim scripturas reperio quod huiusmodi aduene licet in consorcium israhelitarum recipiantur et sub eorum nomine cognominentur. non tamen ad similem seu equalem dignitatem assumuntur. vnde quia secundum doctrinam tuam seu magistri tui tales aduene .s. de gentilitate conuersi ad eandem seu ad omnimodam similitudinem israhelitice dignitatis recipiuntur. sequitur quod xpus tuus non est messias in prophetis promissus. quia talia per se et suos discipulos dogmatizauit contra sacrarum determinationem scripturarum. Querit Paulus. vt sequitur Indica michi vbi in sacris eloquiis ea que tu dicis continentur. Dicit Saulus. Sic Legitur ysa. xiiii. Miserebitur enim dominus iacob et eliget adhuc de israel et requiescere eos faciet in humum suam et adiungetur aduena ad eos et adherebunt domui iacob. et

infra sub eodē cōtextu. Et possidebit eos domus isrl' sup ter-
ram suam et erūt capientes eos qui se ceperāt. Ex qua auc-
toritate habes manifeste q cū de⁹ miserebit iacob ꝛc. s. tpe
messie et adiunget aduena ad eos. s. p vni⁹ dei cultū q tunc
tales aduene erunt ſui seu subditi isrl'itaꝝ. non aūt eis in
cōdicōe seu qualitate eq̄les. Explicit Paulus. ꝯsequent⁹
Auctas illa loquit de statu ppl'i isrl'itici cum fuerit libera
ti a captiuitate babilonica. nō autē de tpe messie. Dicit enī
ibi immediate ante. ppe est vt veniat temp⁹ ei⁹. s. liberatio-
nis iudeoꝝ de babilone que facta est in pncipio regni Cyri
regis psaꝝ. vt habet Esdre pmo. Quod temp⁹ non erat ml'
tum longū a tpe ysaie. Ideo subdit. et dies ei⁹ non elonga
bunt. Secus ē de liberatione que p messiam erat fienda que
non erat ita ppe. s; p. dc. annos et vltra a tpe ysaie ſm ve-
ritatē nr̄am. ſm aūt opinionē tuā; qua adhuc expectas il-
lam liberationē post tempus phete pdicti iam fluxerūt duo
milia annoꝝ et vltra. et adhuc nō apparet finis de quo tpe
tam longissimo et intermīato nullo modo potest dici. ppe est
vt veniat tempus ei⁹ et dies ei⁹ non elongabunt. In tem-
pore aūt messie non reperies q ꝯuersi de gentilitate fint serui
seu subditi isrl'itaꝝ. s; potius de vtraq; natione. s. isral'itica
et gentili debeat fieri vn⁹ et idem popul⁹ dei. vn̄ zacharie. ij.
capl'o. lauda et letare filia syon quia ecce venio et habitabo
in medio tui dicit dn̄s. qd̄ intelligit de tpe messie quādo ha
bitabit deus in nobis. Et sequitur. Et applicabunt gentes
multe ad dn̄m in illo die. s. p ꝯuersionē gencū ad fidem et
erunt michi in ppl'm. Ex quo pat; q inter eos non erat di-
stinctio nationū. s. iudei et greci seu alteri⁹ nacōis. s; vn⁹ po
pul⁹ tm̄ sicut vnus deus. Replicat Saulus ꝯtra pdicta Ex illa
auctē quā allegas lic; potest ꝯcludi q gentiles ꝯuersi ad iu-
daismū reciperent ad legis obſuanciā equalit cum aliis itā-
tum q possent dici vn⁹ popul⁹ cum eis non tamē ex hoc ha
bet q tales alienigene admitterent ad ea que erant honoris
Nam vt habet deutro. xxiij. aliqui gentiles in tercia gn̄atio
ne. aliqui in decima. aliqui nunq; admittebant ad honores
seu dignitates isrl'iticas. Rndet Paulus. Sic Ysa. liij.
de hac materia legit. Et filios aduene qui adherent domino
vt colant eum et diligant nomē ei⁹ ꝛc. Et sequit. adducam
eos in montē sanctū meū et letificabo in domo orōnis mee

holocausta et victime placebũt michi sup altare meũ· Ex q̃ habes q̇ etiam gentiles cultui diuino adherẽtes equalit̃ se debent habere in oibus ad dignitatẽ isrl'iticam ptinentibus Op-
poit Saulus· ɔscript Non habes ex ista auct̃e intentũ sicut nec ex pma· nam adduci in sanctuario nec etiam letari i domo oronis vl' etiã aialia ibi offerre· vt ex eis sacerdotes offerant holocausta et sacrificia in altari· cõe est pl'aribus fidelibus· secus est de alijs pemĩẽcijs et dignitatib9 ad quas nõ debebant admitti huiõi aduene· vt iam dictũ est et p me allegatum Soluit Paulus· Sic Nulla dignitas i lege magis exigebat certa3 tribũ seu psapiã q̃3 sacerdociũ· ad qd nulli licitum erat accedere nisi esset de semie aaron· vt habet̃ nu· xviij· capl'o et in multis alijs locis· et tamen legit̃ q̇ tpe messie de gentilibus ad fidem cõuersis erũt assumẽdi sacerdotes et leuite· Legit̃· ysaie vltimo vbi de messia et ei9 discipulis qui ab eo missi fuerunt ad pdicandum agit̃ cũ dicit· Et mittã ex eis qui euasi fuerint· s· a psecutione fienda tpe messie ad gentes· s· ɔuertendas· Et sequit̃ in eodem cõtextu Et assumã ex eis· s· gentilibus ɔuersis in sacerdotes et leuitas dicit dñs· Ex quo habes manifeste q̇ etiã ex gentilibus potuerunt fieri sacerdotes et leuite· Et sic sequit̃ q̇ tales ad dignitatẽ isrl'iticam debebãt assumi qd etiã quidam doctores tui senserunt· Replicat Saul9· vt s̃e Allega doctores nr̃os qui hoc videant̃ sentire· Ridet Paul9· Sic Sup ill' exo· xij· hec est religio phase· sequit̃ in lr̃a in eode3 ɔtextu· Eade3 eni lex erit indigene ꝛ colono qui pegrinant̃ apud vos· vbi glosa Ra· yanay sic ait· futuru3 est· s· tpe messie q̇ conuersi de gentibus sint sacerdotes domio ministrantes· hec ille·

Cam ij sc̃de distinctoe

Capitulũ· ij· in quo ostendit̃ q̇ vocatio gentiũ erat incipienda p9 q̃3 xp̃us psencialit̃ fuisset in ihrl'm et ibi euangelizaret nec ibi inuenisset viros iustos et huiusmodi·

Querit ɔtinuẽ Saulus· vt sequitur

Assumere sacerdotes et leuitas non solum de alienigenis· s3 etiã de alijs tribub9 isrl' pterq̃3 de tribu leui manifestũ est q̇ esset trãsgressio legis mosayce qd est de directo ɔtra doctrinã magistri tui et discipulo4 ei9· cũ tamẽ ipe fatet̃ q̇ non venit soluere legem· Mt· v· capitl'o· S3 q̃a de hac intẽdo singl'are ɔtra te certamẽ habere tanq̃3 re notissima

et certissima et doctrine tue inimica. Jdarco ad p̄sens supse-
deo de hoc. Sed p̄sequendo materiam de qua agim⁹. s. de voca
tione gentiū. quero a te si gentes indifferent̄ erant vocande
ad fidē tui messie seu xp̄i. ex quib⁹ cū isrl'itica natione erat
vnus pp̄l's ↄstituend⁹. quomō ergo dicit Mt. xv. Non sum
missus nisi ad oues que pierunt dom⁹ isrl'. Non eni vales
dicere q̄ ibi loquebat̄ de israhel fm spm̄. vt sic cōprehendan
tur etiam alij credentes de ceteris nationib⁹ vt sup̄ in euasio
nibus tuis dicebas. Nam hoc nō habet locū hic. loquebat̄
eni messias tuus cuidā chananee de ṗtibus tyri et sydonis
egresse. cui petenti ab ipo bn̄ficiū curacōis. r̄ndit. non sum
missus nisi ꝛc. Ex quo patē q̄ ibi cum dixerat ad oues que
pierunt dom⁹ israhel. intelligendū est de isrl' fm gn̄ationem
carnalē de qua chananea non descēdebat. alias responsū ip-
sius ad eam nullam cōtinebat rationē. Si igit̄ ipe non fuit
miss⁹ nisi ad domū isrl' fm carnē. sequit̄ q̄ alie oues que nō
erant de tali domo isrl' non ṗtinebant ad ipm. et sic vocatio
gentiū ad suā fidem est manifeste ↄtra cōmissionē quā dicit
sibi a deo factam. Fidet Paulus vt sᵉ. Placet michi
q̄ allegas dicta euangelij nr̄i. licet vt credis sint cōtra me.
et vt videas q̄ eloquia xp̄i nr̄i sūt examinata. et nullo mō
repugnāt alicui veritati. ad declaratōē vboꝝ xp̄i p̄ te allega-
toꝝ tibi respondeo q̄ licē xp̄us missus fuerit ad totū gen⁹ hu
manū redimendū. vt patuit p̄ auctem ysaie sup̄ p̄ me alle-
gatam. xlix. capl'o vbi dicit̄. parū est vt sis michi fuus ad
sustinendas tribus iacob et feces isrl' ↄuertendas dedi te in
lucem gentiū ꝛc. Jn qua manifeste apparet q̄ salus p̄ ipm
facta seu fienda se extendebat ad om̄s natōes et vsq; ad ex
trema terre tn̄ eius doctrina seu p̄dicatio et miraculoꝝ opatio
p̄mo et p̄ncipalit̄ et p̄ seip̄m erat exercenda in populo isrl'i-
tico fm carnē eo q̄ antiquis patrib⁹ iudeoꝝ fuerat facta pro
missio. Et p̄pter hoc dicit. Nō sum missus ꝛc. s. vt i p̄sona
mea eis p̄dicem et inter eos miracula faciam. non sic autē
ad ceteras nationes. quia tamē p̄maiori p̄te iudei fidē xp̄i
repulerunt nisi valde pauci vt dictū est. Et gentiles i mag
no nūo eum susceperūt. Jdeo ↄn̄ter discipl'i xp̄i iudeis repro
batis ad p̄dicandū gentibus se extenderunt. p̄ut apl's noster
ad Ro. xv. hoc elegant̄ declarat cui⁹ auctem tibi nō allego.
eo q̄ non reciperes eā. Sē si scrutat⁹ fueris scripturas sacra*

ꝑ te recipiēdas hoc poteris bene reꝑire· s· q xp̄us p̄mo ad po=
pulū isrl'iticū erat ventur⁹· et ibi erat p̄mo euangelizanduꝫ
verbum dei· Consequēter aūt ꝓpter defectum iudeoꝝ ad alias
natōes erat hoc trāsferendū· Replicat Saulus· Inter Alle
ga michi vbi sunt auctes hoc asserentes quas ego recipe te=
neor· Soluit Paulus· Gir Lege in ysaia· xli· capitulo
in fine vbi habet̄ sic· p̄m⁹ ad syon dicet· Ecce assum et ihe=
rusalem euangelistā dabo· Et sequit̄· vidi et non erat vir·
nec ex istis quisq̄ꝫ vt iniret ꝯsiliū ꝛ interrogantis respondēt
verbū· Ecce oīs iiusti et vana opa eoꝝ ꝛc̄· Et sequit̄ statim
in p̄ncipio p̄cedentis capitl'i· Ecce suus me⁹ suscipiam euꝫ·
elect⁹ me⁹ cōplacuit sibi in illo aīa mea· dedi spm̄ meū suꝑ
eum vt et iudiciū gētib⁹ ꝓferret· que quidē verba et multa
sequēcia in hoc capitl'o loquunt̄ de xp̄o ad lr̄am· vnde Rabi
sal'· in hoc loco exp̄sse dicit· totuꝫ illud loquit̄ de rege messia
ac de redemptōe vltima· hec ille· Idem habet̄ in trāslatione
caldaica ipi⁹ ionathe que equalet textui apud eos· Ex qui
bus habes q ille rex messias p̄mus ad syon dicet· Ecce as
sum ꝑ p̄n̄iam sine ibi manifestat⁹ est· et ihrl'm euangelis=
tam dabo annūciando ibidem verbum salutis ꝑ suam p̄dica
tioneꝫ· sꝫ quia ibi nō inuenit in illa natione virtuosos seu
iustos qui vellent recipe doctrinā suam· sꝫ potī⁹ ꝓ maiori ꝑte
oppositū· Ideo dicit· Et vidi et ecce non erat vir nᶜ ex istis
quisq̄ꝫ vt miret consiliū ꝛc̄· Ecce oīs iiusti ꝛ vana opa eoꝝ
ꝛc̄· Idarco de messia qui est suus dei s̄m naturā assumptam
et ei⁹ electus in quo placuit deo ꝛc̄· Statim subdit̄· Iudiciū
gentibus ꝓferet· quia iudicia sua s̄m legem et doctrinam ī
defectū iudeoꝝ gentib⁹ ꝓtulit· et vt ostenderet q hec iudicia ꝑ
māsuetudinē et hūilitatē erant ꝓmulganda· non in tumul=
tu seu strepitu sic̄ in datione legis veteris que cum errorib⁹
maximis data fuit· vt exo· xix· capl'o habet̄· Ideo subdit· nō
clamabit nec accipiet ꝑsonā· calamū quassatuꝫ nō cōteret
ꝛc̄· Et sequit̄· donec ponat in terra iudiciū et legem ei⁹ insu=
le expectabunt· qd̀ totum de lege xp̄i verificat̄ que in insulis
maris fuit ꝑ discipulos diuulgata postq̄ꝫ p̄ncialit̄ xp̄us fuit
in ihrl'm ꝛ ibi euāgelizaret vt dictū est· nᶜ ibi inuenissꝫ vi=
ros iustos nisi in modico quod quasi nichil reputatur.

Distinctio secunde ca iiij

¶ Capitulū terciū in quo ostendit̄ q fideles xp̄i non noīe

isrl' vel iuda seu iacob· sꝫ alio nōie erant vocandi·

Querit Saulus· vt sequitur

Ex quo tu asseris ꝙ gentiles erant vocandi nō solū ad fidem xp̄i· sꝫ etiam ad isrliticā dignitatem· et tales potꝰ sūt dicendi isrlite q̄ꝫ antiqui eo ꝙ descendūt de isrl' ꝫm filiationē spūalem· Quero igit̄ que est rō qua tales cōiter non nōiantur isrl' seu iacob et huiꝰdi· sꝫ aliis nominibus· nominatōes eni a digniori ꝯsueuerunt fieri Respondet Paulꝰ· Sic ꝙ ppl's xp̄i ꝓmissi non deberet nōie israhelis sꝫ alio nomie vocari potest haberi auc̄te et ratione· Replicat Saulus· vlterius Indica michi p̄mo auc̄tem scripture hoc dicentem que in rebus diuinis efficacior est q̄ꝫ ratio humana· et deinde redde rōnes si que sūt Soluit Paulꝰ· Sic Ysa· lxv· vbi loquit̄ de messia qui de iacob erat descēsurꝰ et de iuda dicens· Educam de iacob semen ⁊ de iuda possidentē mōtes meos· et hēditabūt eā electi mei· et serui mei habitabūt ibi· qḋ intelligit̄ ad lr̄am de xp̄o et suis sequacibꝰ· Et infra de hijs qui ab eo recessuri erant dicit· Ecce serui mei comedēt et vos esurietis· serui mei letabunt̄ et vos erubescetis ⁊c̄· In quibus et alijs ibi inꝑpositis ponit dr̄as inter seruos dei· s· adherentes xp̄o ꝑdicto· et ei ꝯtradicentes ibidem· vt ondat ꝙ huiōi serui dei non nomiabunt̄ sic̄ ꝑus· s· isrl'· sꝫ alio nomie· et ꝙ nomē isrl' quodāmodo quasi execrabile manebit Subdit in eodem ꝯtextu alloquens ꝑfidis a xp̄o recedentibꝰ Et dimittetis nomē vestrū i iuramentū electis meis et interficiet te dn̄s· et ꝯuos suos vocabit nomie alio· Ex qua auc̄te manifeste habes ꝙ israhelitici ꝫm carnem a xp̄o recedētes habebant dimittere nomē suū· s· isrl' in iuramentū· s· execrationis electis meis· i· xp̄ianis qui aliquādo iurant execratorie· si hoc feci moriar ut iudeus· Et sic nomē israhelis remanet pꝰ xp̄m in iuramēto execratorio· sicut nūi· v· vxor de zelotypia accusata dicit̄ a sacerdote· det te dn̄s in maledictionem et exemplū in populo· et sic manet nomē israhelis post xp̄m in maledictionē execratoriam· Et sequit̄ in dicta auctoritate ysaie· Interficiet te dn̄s qḋ ꝫm quosdā fuit impletum ꝑ Romanos destruentes templū et gentē· sed non bene consonat ꝑcedentibꝰ· semꝑ eni hic loquit̄ in pl'ali nūo cum illis a xp̄o deuiantibꝰ· Et ideo hoc qḋ dicit· Interficiet te dn̄s referendum est ad nomē isrl' de quo immediate dixerat· Et

dimittetis nomē vr̄m ī iuramentū · cui nomī ꝓpħa alloquēs
dicit · Interficiet te dn̄s · nomē eni alicuiꝰ sicut dicit viuē per
bonā vl' gloriosā famaʒ · sic dicit mori ꝑ infamiā seu igno=
miniā · vt cum dicit in ps̄ · quādo morietur et ꝑibit nomē eiꝰ ·
Et postq̄ʒ ꝓpheta ondit obꝓbriū nomis isrl'itici modo ꝑdic
to statim dicit · q̄ serui dn̄i · s · fideles iā non nomie isrl'is · sʒ
alio nomie erant vocandi · vnde subdit · Et seruos suos · s · fi=
deles vocabit nomie alio · quia vocati sūt fideles in ꝑmitiua
eccl'ia discipli xp̄i · Iuxta ysa · liiij · vniuersos filios tuos doc
tos a deo · quia oms illi fuerūt ab ipo xp̄o deo imediate docti ·
non sicut in veteri lege in qua fideles docebantur a deo mediā
te moyse seu ꝓphetis · pꝰea vero defunctis ꝑ maiori ꝑte ꝑmi
tiuis eccl'ie qui a deo vt dictū est imediate fuerūt docti vocati
sunt fideles noie xp̄iani a xp̄o seu a crismate qd̄ vnctionem
grē designat · qua ꝓprie diuiditur populꝰ dei a non populo dei
Epl'a Saulus · Contra hec auctas ꝑ te allegata non adaptatur
tuo ꝓposito · Illi eni qui reprobantur in hoc loco · a ꝓpheta erāt
ydolatre · alloquēs eni eos dicit · Et vos qui dereliquistis do=
minū et obliti estis nomē sanctū meuʒ · qui ponitis fortune
mēsam et libatis sup eam nūabo vos in gladio ꝛc̄ · Constat
aūt q̄ in tēplo scdo ꝑsertim in tpe quo tuus messias venit ·
iudei non erant ydolatre · Ideo cum hic dicit ponitis fortu=
ne mensā · q̄ intelligitur de deo seu dea fortune qd̄ ptinet ad ydo
latriā · hoc non potest intelligi de iudeis ꝯtempaneis xp̄o tuo ·
Sed oportʒ q̄ intelligatur de iudeis in templo ꝑmo existentibus
qui ꝑ magna ꝑte fuerunt ydolatre · vt habetur in · iiij · Re ·
et quia illi nō ꝑdiderūt nomē isrl'is · vt patʒ de multis viris
sanctis qui postea fuerūt vt zacharias · malachias · esdras · da
niel · et huiōi · Idcirco tua expositio nō videtur ꝯsona veritati
Sol' Paulus · Sir Si diligentē consideras l'ram istiꝰ capl'i
ꝓprie adaptatur ꝓposito meo qd̄ singl'a contēta in hoc capitl'o
hoc manifestāt que singl'arit tangere obmitto causa breui=
tatis · sʒ tantum declarabo tibi exordiū huiꝰ ꝓphecie · et deinde
respondebo ad obiectionē tuam · Circa ꝑmū ī exordio huiꝰ
altercacōis ꝓpheta sic dicit · Hec dicit dn̄s · quomō si inuenia
tur granū · s · vinū in botro · s · pꝰ tempestateʒ · qd̄ quidē granū
est modicum respectu eiꝰ qd̄ ꝑditum est in tempestate ⁊ dicatur
s · volenti dirumpē ne dissipes illud · qm̄ bn̄dictio est ī eo · i ·
bn̄dictio dei q̄ remansit ibi reliquijs ꝑeuntibus sic faciaʒ ꝓpt

fivos meos. i. patriarchas et prophetas antiquos vt non dis-
perdam totū. s. populū judaicum. Et vt ondat quomō ista
fient subdit. Et educam de iacob semen. et exponat vt sup
dictū est qd manifeste adaptat proposito meo. Ad illud autē
quod obiicis de hoc quod dicit qui ponis fortune mensam tc.
Respondeo tibi dupliciter. vno mō q hoc intelligit de ydola-
tria prout tu opinaris. Et licz hoc pctm non fuerit in templo
scdo. fuit tn frequenter in pmo. Et quia in hoc caplo propha n
solū improperat eis de pctis occurrētibus tpe xpi. sz et de pctis an
tiquorum patrum. dicit eni imediate an exordiū pdictū. Et iniq
tates vras patrū vestrorum sil qui sacrificauerūt sup mōtes tc.
Ex quo patz q de iniquitate patrum antiquorum sil cum iniqui-
tate cōtemporaneorum eos arguit. Et sic referendū est verbū pre
dictum. s. qui ponitis fortune mensā tc. ad ydolatriā i qua
patres peccauerūt de quibus simul eos arguit cum pntibus
Alio modo potest itelligi hoc verbum. s. qui ponitis fortune
mensam non de ydolatria. sz de supstitioso cultu cerimonia
rū. quiquidem cultus licz in vetteri lege erat licitus et merito-
rius. tamē post passionē xpi et sue fidei diuulgatōnez est pni
tiosus. In quo cultu cōiter ponūt iudei mensā. et libāt sup
eam in festis azimorum et aliis festiuitatibus que oīa sunt ve-
ritati fidei ɔtraria cum p ea protestant futura que iam sūt p-
terita. Et quia hoc pctm fuit in templo scdo cuius destructio p
xlii. annos post passionē xpi ɔsummata fuit in quo tempore
iam erat diuulgata fides xpi. Idarco eis imponit istud pec
catum in quo xpm negabant sicut et hodie pfidi eorum negāt
non solū vbis. sz etiam factis. s. vtendo falsis protestacōibus
cerimoniarum. Ideo de pena eorum subdit. et nūabo vos i gladio
tc. qd impletū fuit manifeste p Romanos. Et ɔnter p pro
phetam ɔtinuat materia ostendēdo dras int fuos dei. s. fide-
les xpi et alios eū derelinquētes vsqz ibi. Et dimittetis no-
mē vrm in iuramētuz. et fuos suos vocabit nomie alio qd
fuit intentū prout sup declaratū est. Querit Saulus. ɔsequent
Audio auctes tuas que aliqualit vident sonare propositū
tuū et volo scire si habes aliquas rōnes propositū tuū suadētes
vt dixisti. Rndet Paulus. Sic Multe rōes pnt assig-
nari ad hoc q noīa fideliū xpm recipienaū debuerūt eē alia
a nomibus fideliuz qui fuerunt ante eius aduentū. sz ad presēs
sufficiūt due. vna est q hoc fuit ad denotandum drām inter

fideles xp̄i et eū negantes sub breuitate· Si enī vtriq; cōiter
denomīarnet͡ hoc nomīe isrl' denomīando fideles oportebat
a ddere ſm spūalem gn̄acionez· et oppositū de oppositis qd̓ essz
fastidiosum· noīando aūt quosdā discipl'os seu xp̄ianos et
alios iudeos seu hebreos breui⁹ discernunt͡· Alia rō et forciː
or est quia denōiationes ɔsueuer̄t fieri a digniori· qd̓ patz tā
ī rebus nālib⁹ q̄z artificialib⁹· In nālibus enī cōposita deno
mīant͡ a formis que sūt mā̄ digniores vt homo aīal ꝛ hui⁹
modi· Sil'r in artificialib⁹ vt dom⁹ mensa et hui⁹ōi· in quiː
bus denomīatio fit a forma· Mot⁹ etiā denomīat͡ a termino
ad quē vt in phī· iij· qui habet ratiouē finis et boni· nō aūt
a termīo a quo· Idem aūt in ꝓposito· nam hec noīa isrl' iuː
da iacob et hui⁹ōi sumunt͡ a patriarchis a quib⁹ descender̄t
eoꝝ successores seu imitatores· xp̄iani aūt dicunt͡ a xp̄o a q̄
descendūt ſm verā imitationē opatōis et susceptōnis fidei
vt dictum est· Constat aūt ꝙ xp̄us p̄cellit in dignitate et ꝑ
fectōe oīs patriarchas qd̓ etiā doctores tui assenser̄t de mes
sia· vnde sup̱ illud verbū ysa· lij· Ecce itelliget ſuus meus
exaltabit͡ et eleuabit͡ et sublimis erit valde· qd̓ verbū intelː
ligit͡ de xp̄o ſm· oīs doctores qui dicūt exaltabit͡ pl⁹ q̄z abra
ham· et eleuabit͡ pl⁹ q̄z moyses· et sublimis erit valde plus
q̄z angeli dei· Cum igit͡ dignitas seu ꝑfectio xp̄i excedat su
pradictos· manifestū est ꝙ denoīatio suoꝝ fideliū poci⁹ debet
esse ab eo q̄z ab abrahaz moyse seu isrl' vel iacob et hui⁹ōi·
Et sic habes rōnem verbi ꝑ me sup̄ allegati· s· et seruos suː
os vocabit noīe alio·

¶ Capitl'm· iiij· in quo ostendit͡ ꝙ licz nomē isrl' seu iuda
p⁹ passionē xp̄i fuit reprobatū seu in execrationē dimissū·
fideles tamē xp̄i ex isrl' et iacob ſm carnē descendentes non
mi⁹ digtatē xp̄ianā seu eccl'iasticā sortiti sūt q̄z alij gētiles·

Replicat Saulus· q̄nt vt sequitur·

Ex tuis assertōib⁹ sup̄dictis videt͡ sequi ꝙ isrl'ite ſm
carnē sunt a deo ītantū reprobati ꝙ etiā eoꝝ nomen
execrabile remanet· Ex quo videt͡ ꝙ tales etiaz si fiː
dem xp̄i tui recipiant non tamē ꝑfectionē seu dignitatē gē
tiliū cū⁹ fidem recipienciū attingāt· Sicut et ī lege veteri aliː
qui gentiles· aliqui nō admittebant͡ ad honores seu isrl'itas
dignitates· etiam si obſuantiā legis recepissent· vt habetur
deutro· xxiij· qd̓ videt͡ cōtra multas sacras auctes· ex quib⁹

habet ꝙ q̄nctūꝙ israelitica fuerūt eoꝝ pctis deiecti· nō tamē repellūtur seu relinquūtur a deo· dr̄ enī ī ps̄· qꝛ nō repellet dn̄s plebē suā· et hēditatē suā nō derelinquet· Et idē ī mltis locis
Rndz Paulus Sic Absit a me asserere ꝙ isrl'ite sm carnē a iacob seu iuda descendentes si fidem xp̄i recipiāt dignitatem xp̄ianā seu isrl'iticā non attingāt. hoc enī et si dicam᷒ ꝙ non esset contra dignitatē xp̄i qui ab illis patribus sm carnem descendit ꝓpter ei᷒ excellēciam et sanctitatē· et maxime ꝓpter vnionē ad deū qd̄ est singlare in ipo· esset tamē manifeste ꝯtra dignitatē nō solū apl'oꝝ· sꝫ etiā baptiste· Et etiā qd̄ pl᷒ est contra dignitatē beate virginis de qua cantam᷒· ꝙ ex semie abrahe ē orta· et de tribu iuda clara ex stirpe dauid·
Re Saulus· dicens De illis quos valde· sanctos reputatis et qui fidem vr̄am diuulgauerunt ⁊ hui᷒di· non est mirum si ꝑdict᷒ defect᷒ nataliū non eis noceat· et ideo de eis non est trahenda ꝯn̄a ad alios ꝑsertim ad wlgares et simplices· Soluit Paulus dicens Si cupis veritatē in hac materia ad plenū cognoscere· vide doctorē nr̄m egregiū· s· apl'm gencium qui in quadā epl'a sua ad Ro· missa hoc discutit et finalit̄ determinat quid in hoc sencienduū sit· cui sn̄ie om̄s fideles xp̄i obtempare habent· Replicat Saulus· vt se· Nosti ꝙ nō debes allegare in altercatōib᷒ nr̄is tuos doctores sic nec ego allego auctes nr̄oꝝ doctoꝝ contra te· Rndet Paulus· Sic
¶ Concedo tibi ꝙ doctores nr̄i nō sunt allegandi ꝯtra te· sꝫ bene ꝓ te· vnde quia ī hac materia sn̄ia pauli magis est tibi fauorabilis q̄ꝫ ꝯtraria· Ideo tibi eū allegaui· Querit Saulus·
¶ Ex quo sic est dic michi quid sentit in hac materia apostolus tuus Rndet Paulus· dicens Noueris ꝙ sic int̄ populū isrl'iticū tpe dauid qui figura messie seu xp̄i erat fuit magna ꝯtrouersia inter viros iude et viros isrl' qui adinuicem ꝯcertabant de hoc· s· quis eoꝝ pl᷒ habebat in ipo rege· vt habet ī· ij· Re· xix· dicebant enī viri iude ad viros isrl'· michi ꝓpior est rex quia· s· erant de eadem tribu· viri aūt isrl' dicebant ad viros iude· decem ꝑtibus ego maior sum apud regē magisq; ad me ꝑtinet· quia· s· de isrl' erant decem tribus et de iuda due tm̄· Sic suo modo in ꝑmitiua eccl'ia sub nr̄o xp̄o contigit magna ꝯcertatio inter fideles xp̄i iudeos et gentiles quoꝝ vna ꝑs minor erat nūo· s· illa de nacōe iudeoꝝ· alia uo pars erat maior nūo· s· gentiliū· et vtraq; ꝑs ꝑsumebat se

habere excellenciaz apud xpm plus qm alia ex certis rōnibz p eos allegatis quā ɔcertatoz apl's amouit reph̄endēs vtrāq3 ptem et determinās q non esset distinctio iudei et greci. put ad Ro. x. capl'o dicte epl'e. Et ad rōes contra iudeos natione p gentiles factas in capl'o. x. et. xi. p̄dicte epl'e apostol9 efficacit respondit. vnde quia gentiles ex icredulitate iudeorū xpm negāciū. etiaz ɔuersos de iudaismo increpabant. Ideo de hoc gentiles reprimit ml'tis rōibus. quaz p̄ma ē q incredulitas iudeoz nō fuit vl'is. quia ml'ti ex eis crediderūt et de hoc dicit. numqd deus repulit ppl'm suū. s. iudaicū generalit eum repellens. Et qz rn̄dit absit. vnde nō dixit apl's. nūquid dn̄s repellit iudeos seu isrl'itas s3 ppl'm suū. q. d. nūquid totū ppl'm repellit quia multi ex eis xpo adheserūt. Sz quia forte diceret p gentiles q illi qui fuerūt ɔuersi de iudaismo erant modice reputatōis seu auctis i eccl'ia dei. vnde de talibus non erat fienda mentio. Iam statim subdit. Nam et ego isrl'ita sum qui tamē nō solū vocat9 fui ad fidem xpi. s3 etiam ad apl'atum. Et si forte diceret a gentilibus contra iudeos q erant valde pauci nūo. et sic qd modicū ē p nichilo reputat b'm ph'm. Ideo rep̄mit eos exemplo helie qui putabat q totū isrl' corruerat oīs pphetas occidēdo et altaria dei destruendo. sic q null9 nisi ip̄e sol9 helias remanēt. vnde et dicebat. ego relict9 sum solus et querunt aīam meam. qd totū habet. iij. Re. xix. vbi sciendum quia deus quē nichil latet sciebat q non erat sol9 helias relictus sicut ip̄e estimabat. s3 multi plures alij deū colentes. Ideo subdit apl's. Sed quid dicit illi diuinū responsū ad tollendam estimationem suam. Reliqui m̄ septem milia viroz quoz genua non curuauert baal. et sic in pposito non solū apl's remansit de iudaismo in adherencia xpi. sic nec helias in cultu dei. vnde cōcludit apl's ex hui9oi exemplo. sic ergo in hoc tpe. s. noue legis reliquie b'm electionē dei salue facte sūt. Et vt apl's magis rep̄meret gentiles de hoc q iudeos ɔuersos irrōnabiliter refutabant addidit scdam racionē in qua ostendit q etiam incredulitas ip̄a iudeoz fuit valde vtilis gentilibus cōuersis ad fidē eo q apl'i relinquētes iudeam incredulam transierunt ad cōuertēdum gentiles. vt habetur act. xv. Et de hoc dicit apl's. Nunquid sic offenderunt. s. iudei vt caderent. s. tantū ita q nichil vtilitatis inde sequeret nisi casus iudeoruz. Et

respondit·absit·s; illorum delictum salus est gentibus quia occasionalit modo pdicto ex incredulitate iudeorum secuta est salus gencium·deus enim adeo est bonus secundum aug. qd non pmittit mala fieri nisi ex eis eliceret maiora bona·Et ex ista rone scda apls infert terciam quasi a forciori arguendo dicit·Si enim amissio eorum·s·p incredulitatem reconciliacio est mundi qd intelligit occasionalit mo pdicto·quid assumpcio eorum n vita ex mortuis·quia vt dicunt expositores iudei faciētes scripturas conuersi ad fidem magis poterant pficere circa informacōem simplicium qm alij·ut patet de paulo apollo et plibus alijs·Consequenter quarto apls pbat intentum p duo exempla nālia·pmum est cum dicit q si delibacio est sancta et massa qd intelligendum est de aplis qui fuerūt qsi quedam delibacio de massa iudaica assumpta·Scdm exemplū est cum dicit·Et si radix sancta et rami·patriarche enim fuerunt quasi radices tocius pli isrlitici·Ex quibus exemplis intendit apls concludere q casus iudeorum non erat irreparabilis eo q erant abiles ad bonū·vt patet de radice et delibacione·Consequent apls inducit alias rones pdictū ppositū confirmantes quas ad pns omitto causa breuitatis·Et cum misericors deus te perduxerit ad hoc vt sis habilis ad accipiendas sanctorum auctes ista et alia poteris in illis plenius videre·Ad pns aūt sufficiat tibi q secundum doctrinam catholicam isrlitica secundum carnem si fidē xpi recipiāt·dignitatem xpianā seu ecclasticam sicut ceteri gentiles attingē possunt Non enim est distinctio iudei et greci vt p aplm determinatū est vnde ex hoc q iudei cū essent in sua infidelitate obstinati·nomen eorum fuit dimissum in iuramēto execracōis vt dictū est·non tollit quin post eorum conuersionē ad fidem xpi fint ceteris in bndictionē put etiam auctes apud te recipiende testant·Opponit Saulus·Cont Ostende michi auctes a me recipiendas hoc testantes·Solt Paulus·Sic Multe sūt auctes hc testantes·sed ad presens sufficiat illud zacharie·viij·Et erit sicut eratis maledictio i gentibus domus iuda et domus isrl sic saluabo vos et eritis benedictio·Ex quo patet q illi iudei quorum nomē prius erat in execracione·quia cum aliquis alicui maledicebat dicebat·Sis talis sicut iudeus·Sic postqz fuerit in statu salutis q vult alicui bndicere dicet·fiat tibi sicut isrlitis seu iudeis Replicat Saulus·vt sc Auctas illa secundum vos applicat statui nro hodierno secundum pmam eius ptem·quia ad pns

sum⁹ in maledictioné gentibus ꝑut tu exponis· ꝫ tpe messie qué expectamus implebitur in nobis secunda pars auctoritatis ꝑdicte·s· et eritis bñdictio· In quo tpe expectam⁹ ꝙ cetere nacões in nobis bñdicant̃ modo ꝑ te exposito·

Distinctio tercia d' tpe messie aduētu

Distinctio tercia de scrutinio scripturaꝝ circa temp⁹ aduent⁹ xp̄i an sit ꝑteritũ vl' futuruꝫ et continet quatuor capitula·

In capitulo primo ostenditur ꝙ aduentus xp̄i generalis duplex est·

In scđo capitl'o oñditur ꝙ temp⁹ ꝑmi aduent⁹ est ꝑteritum ꝺm ꝓpheciam jacob patriarche·

In tercio capitl'o oñdit̃ ꝙ messias iam diu est ꝙ venit ꝑ reuelatioñe factam danieli de·lxx·ebdomadibus·

In quarto capl'o oñditur ꝙ ꝺm oms mgr̄os seu expositores famosos iudeoꝝ qui tempore ꝑmi aduent⁹ xp̄i determinate locuti sũt temp⁹ ꝑmi aduent⁹ xp̄i iam trãsijt in ꝑteritũ

Cap^m ꝑmũ determīat d' duplici aduētu

Capl'm ꝑmũ in quo oñdit̃ ꝙ aduent⁹ gñalis duplex est·

Docet Paulus· de duplici aduētu

Expectacioné tuã si scruteris scripturas manifeste repies esse manem cum temp⁹ messie ad saluandas gentes in ꝓphetis ꝓmissi iam diu est ꝙ in ꝑteritũ transijt· vt potest manifeste approbari tam ꝑ sacras auctes q̃ꝫ ꝑ alias auctes a te recipiendas Oppo^t Saulus· vltio

Doce ꝙ asseris· in hoc eni ꝯsistit magna ps nr̄e controũsie Soluit Paulus· Sic Anteq̃ꝫ ad hoc discucīendũ accedam· ne i equocũ int̃ nos ꝓcedat̃ oportꝫ aiaduertere ꝙ aduent⁹ xp̄i siue messie in mundũ ꝑut ex sacris scripturis potest ꝓbari duplex est· vn⁹·s·ad saluandum seu redimenduꝫ gen⁹ humanũ·quiquidé aduentus ꝑnũciat̃ a ꝓphetis fore in for̃ paupis hũilima· Scđus ũo aduēt⁹ ad iudicandũ mũdũ qui quidé aduent⁹ ꝑnũciat̃ in scripturis fore in maxia ꝑtate et maiestate· vnde si diligen ter scripturas et veras hystorias scrutat⁹ fueris· ꝑm⁹ iam diu est ꝙ transijt in ꝑteritum· Scđus vero nõ· Et ideo de ꝑmo aduentu ad p̄ns itendo agere tecum· Querit Saulus· Int^r Primo oñde michi vnde habes ꝙ aduent⁹ messie in mundũ sit duplex· Respio eni ꝙ

ꝓphe loquētes de aduentu messie semꝑ loquunt̄ de futuro nō distinguētes futuꝝ tempꝰ ſm remotū et ꝓpinquū vt applicet̄ tempꝰ magꝭ ꝓpinquū · pͥmo aduētui · et longinquū ſcd̄o · ꝓut tu videris intēdē Rn̄dz Paulꝰ · Sic · Licet ꝓphete nō distiguant ita exp̄sse aduentū messie ꝑ remotū et ꝓpinquū tempus futurū eo mō quo tu dicis · tn̄ cum de aduētu messie simpl'r loquunt̄ attribuētes suo aduētui diuersas seu ꝯtrarias dispositiones oportet inde ꝯcludere ꝙ sint duo aduentꝰ · vt alteri eoꝝ applicent̄ aliqua et alteri alia · Opponit Saulus · vlteriꝰ

¶ Oportz te declarare ea que dicis allegando auc̄tes sacras ad hoc si quas habes Soluit Paulus · Sic · Zacharie · ix · manifeste reꝑies ꝙ rex messias venturꝰ erat in forma hoīs pauꝑis ad saluandū ꝑ iusticiā ꝑpl'm suū · Legit̄ enī ibi · Exulta satis filia syō iubilare filia ihrl'm · Ecce rex tuꝰ venit tibi iustus et saluator et pauꝑ · et ascendēs suꝑ asinā et super pullū ⁊c̄ · suꝑ quē locum Rabisalo · mgr̄ tuus dicit exp̄sse · scriptura ista non potest intelligi nisi de rege messia · hec ille · Habes igit̄ ex hoc loco ꝙ rex messias venturꝰ erat in ciuitatem ihrl'm in forma pauꝑis et equitatura pauꝑrima · et ꝙ veniebat ad saluandū ꝑ iusticiam · vnde et vocant eum ⁊ saluatorem ⁊ iustum que omīa ad eiꝰ aduentum ꝑtinēt · s · qui est ad saluandū ꝑ iusticiam · Ibidez enī legit̄ · tu aūt in sanguine testamenti tui misisti vinctos tuos de lacu ⁊c̄ · De alio vero eiꝰ aduentu habet̄ dan̄ · vij · vbi tractans de gn̄ali iudicio dicit · Iudiciū sedet et libri apti sunt · Et pꝰ pauca subdit Aspiciebam ergo in visione noctis · et ecce in nubibꝰ celi q̄ꝛ filiꝰ homīs veniebat et vsqꝫ ad antiquū dieꝝ ꝑuenit · et ī cōspectu eiꝰ obtulerūt eū · ⁊ dedit ei potestatē et honorē · et regnū et omēs ꝑpl'i tribus et lingue ipi ſuient · potestas eiꝰ ꝑtas et̄na que no auferet̄ · et regnū eius qḋ nō corrumpet̄ · In quo passu idem mgr̄ tuus Rabisal' · dicit · Et iste est rex messias · Cum igit̄ in aduentu a zacharia ꝓnunciato exprimit̄ ꝙ rex messias in forma pauꝑrima erat venturꝰ · Et ī ꝓphecia danielis legit̄ ipm̄ venturū esse ī maxima potestate ⁊ maiestate · oportet ergo ꝯcludere duplicez eiꝰ aduentū fuisse a ꝓphetis ꝓnunciatū · In quoꝝ pͥmo messias veniēs ad saluandū venturꝰ erat in for̄ pauꝑrima for̄ hūana · In ſcd̄o vero ipemet messias veniēs ad iudicandū vēturꝰ ꝓnunciat̄ in ꝑtate magna et maiestate · vnde de pͥmo eiꝰ aduentu vt dicebam

inter me et te ꝓnunc est agendum· scilicet scrutādo scripturas an sit p̄terit⁹ vel futur⁹· scdo aduentu· s· ad iudiciū ad p̄ns omisso· quia de ip̄o nulla est disceptatio inter me et te· q̄ntū ad hoc enim omnes concordes sumus ꝙ sit venturus·

Capitl'm scdm in quo ostendit ꝙ tempus p̄mi aduent⁹ xp̄i est p̄teritum ſm prophetiam iacob patriarche·

Querit Saulus· consequenter

Quicquid sit de scdo aduentu ostende si vales ꝙ messias ꝓmiss⁹ ad saluandū iam venit· Videt Paul⁹·

Inter ꝓphetas qui locuti sūt de aduētu messie p̄sertim designādo temp⁹ huiōi aduent⁹· p̄m⁹ fuit patriarcha iacob qui volens filijs suis quedā p̄dicere que futura erant eis gen̄· xlix· Inter alia de tribu iuda de qua ſm oīs messias erat descensur⁹· dixit hec verba· ſm translatōez n̄ram non auferet sceptrū de iuda· nec dux de femore ei⁹ donec veniat q̄ mittend⁹ est· qui est expectatio gentiū· Ex quo habet intentū Nam cum sceptꝝ a iuda a magnis tp̄ibus est translatum· nec etiam est dux de femore ei⁹· Constat mālfeste ꝙ venit ille qui mittendus erat· s· messias ꝓmiss⁹ qd̄ est ꝓpositum Replicat Saulus· vlterius In multis defecit hec argumētatō tua ⁊ p̄mo in vera translatōe· non enī sic se habet veritas hebraica in hoc loco sicut trāslatio tua quā alegas· et sp̄aliter i hoc qd̄ dicit· donec veniat qui mittend⁹ est. In hebraica enī veritate in hoc loco dicit̄ donec veniat Sylo· qd̄ est nomen ꝓpriū cui⁹dam loci vbi fuit aliqn̄ tabernaculū dn̄i et archa testamenti vt habet̄ p̄mo Re· vnde sens⁹ hui⁹ auct̄is quā allegas ſm veritatem lr̄e hebraice talis pot̄ esse· s· ꝙ nō auferet̄ dn̄ium seu p̄sidentia vel p̄mat⁹ que fuerant in tribu iuda tp̄e iosue et iudicum vsqꝫ dum veniret Sylo· s· quādo saul fuit vnctus tp̄e quo tabernaculum dei fuit in sylo· et ꝑ dn̄s erat ibi vnctio qua reges vngi debebant Et quia saul erat de tribu beniamin· ⁊ iste videt̄ esse sens⁹ plan⁹ hui⁹ auct̄is que nichil facit ꝓ te· nichil enī hic agit̄ de messia de quo ad p̄ns loquimur Soluit Paulus· Sic hec tua expositio est manifeste extorta et incōsona lr̄e· tum quia tp̄e quo saul fuit vnct⁹ archa dn̄i iam erat amota de Sylo in chariathiarim· vt in p̄mo Re· vij· Tum quia pauco p⁹ vnctionē saulis vnct⁹ fuit dauid in regem· quiquidem dauid fuit p̄m⁹ rex de tribu

iuda · et extunc reges de illa tribu successerũt · Non ergo pos-
set dici auferri sceptrũ de tribu iuda qñ īcepit esse in ꝓpinqua
dispõe ad regnũ ꝑfectuꝫ · Tum quia de saul nullo modo pt̄
verificari hec q̄ imediate subdit̄ in lr̄a · s · qui ē expectatio gē
tiũ seu ꝯgregatio gentiũ cum ad saul nichil istorũ ꝑtinuit ·
vnde ꝑdicta tua expositio nullũ habet locum in hoc passu · Op
poit Saulus · ꝯntra Et si verba patriarche non intelligan-
tur de Saul vt tu dicis · possunt tamen intelligi de aliis vt de
Roboā qui fuit rex isrl' de tribu Effraym · ꝑ quē decem tri-
bus ablate sunt a regno iuda · et adheserunt Jeroboam · vt
iij · Re · x · capit'lo · Et sic est sensus · Non auferet̄ sceptrũ de
iuda · s · sceptrũ regni qd̄ fuit datũ dauid et successoribus suis
donec veniret Jeroboam qui coronādus erat in Silo · et ꝺm
talem expositõeꝫ que satis est applicabilis lr̄e nulla mentio
fit de messia de quo hic agim⁹ · et ꝑ ꝯñs nec ꝑ illā habes intē
tum · Soluit Paulus · Sic hec tua expositio manifeste
est nulla · tum quia ꝑ Jeroboam non fuit ablatũ regnum a
domo iuda · sꝫ pocius stetit firmũ ꝑ successionē hēditariā in ciui
tatē ihrl'm que erat metropolis vbi erat templũ et archa do
mi · et vnctio sacra que ꝓpria erāt et essēcialia in regno isra
helitico seu hebraico · tum quia ꝯgregatio illa facta ꝑ Jerobo-
am non fuit in Sylo · sꝫ ī Sychen vt · iij · Re · capl'o allegato
Quit Saulus · vlterius Volo scire in expositõe hui⁹ passus pro
ut translatio tua ponit · s · cum dicit · donec veniat qui mit-
tend⁹ est · licet eni non sit ꝓpria cum lr̄a hebraica · est tñ aliq-
liter ei ꝯsona · Sylo eni interꝑtat̄ missio seu missus ꝺm quā
trāslationē ꝓphecia ista fuit manifeste impleta ꝑ nabuch ·
regē babilonie qui miss⁹ fuit a deo ꝓpter pc̄ta ꝑpl'i ad destru-
endam terram iude · et ad auferendũ regem iudeoꝝ ꝓut habet̄
iiij · Re · vltimo capl'o · Et sic est sens⁹ · non auferet̄ regnuꝫ
al' sceptrũ de iuda ⁊c̄ · donec veniat qui mittēd⁹ ē · s · nabuch ·
qui a deo fuit miss⁹ et abstulit totam ꝑtatem regiā seu scep-
trũ de iuda · Cui nabuch · fuerunt gentes ꝯgregate · quia eius
imꝑium fuit valde dilatatũ · vt habetur Jere · xxv · ⁊ in aliis
multis locis · vnde ꝑdicta v̄ba patriarche ꝺm tuam transla
tionē accepta ꝓprie exponunt̄ de nabuch · nulla mētione facta
de messia de quo agim⁹ · Soluit Paulus · vt sequitur Quia hec
dictio Sylo ꝓut in hoc loco ponitur ē aliqualit̄ obscura · tui
expositores eā varie ⁊ multipliciter exposuerũt · vt possēt euadere

a manifesta impugnatõe hui⁹ auctis· Ideirco recurrendũ ẽ in hoc loco ad trãslationem Caldaicam factã p aquelon que translatio apud vos tres habet excellencias· pmo· s· ut nullus est ausus ei ɔtradicere p Rabi sal'· in multis locis et per Rabi moy· egipciũ in suo libro de directione et p alios· scða est q in scolis puerorum vbicũq; legitᷓ pentateuc⁹ legitᷓ eis hec trãslatio post textũ· tercia est quia etiam in synagogis vbi i diebus sabbatinis leguntᷓ alique lectiones ipi⁹ pentateuci q ad maiorez solẽnitatẽ repetuntᷓ trãslate· tales translatões sumuntᷓ vbicumq; terrarum a pdicta trãslatõe aquelon· Cõstat aũt q ipa trãslatio in hoc loco sic habet· non auferetᷓ habens ptatem de domo iuda nec scriba de filijs filiorum isrl' eius vsq; in secula donec veniat messias cui⁹ est regnũ· et ipi cõgregabuntᷓ gentes seu ppl'i· hec in pdicta trãslatõe· Ex qua habes mãifeste q hic loquitᷓ patriarcha de messia de quo hic agim⁹. Idem habes p Rabi sal'· mgrm tuũ qui hanc sequitᷓ translationẽ in hoc loco· Idem etiã p alios· Querit Saulus·

qnᵗ Qui sũt illi doctores nři quos dicis sequẽtes trãslationẽ caldaicam in hoc loco· Ridet Paulus· Sit sup illud verbum geñ· xlix· Congregami filij iacob vt ãnunciez que ventura sũt vobis in nouissimis diebus· que quidem verba pposuit iacob filijs suis ante pphetiam seu bñdictionẽ suaz In qua pphecia verba pallegata ɔtinentᷓ· s· nõ auferetᷓ sceptrũ ⁊c· Rabi moy· gerundeñ· in sua expositõne sic dicit nouissimi dies· sũt dies messie· qm̃ iacob sigᷓficabat illa tpa in verbis suis cũ dixit· donec veniat Sylo et ipi ɔgregabuntᷓ ppl'i· nouissimi eni dies· dies messie sunt· hec ille· Idem ille magn⁹ Rabi Chabadias in sua trãslatõe arabica q cõiter legitᷓ i ptib⁹ africe· Idẽ Rabi cambi i libro suo qui dicitᷓ Sarasin vbi agit de dictionũ sigᷓficatõe dicit expsse q p ly sylo quod habetᷓ in illa auctẽ· donec veniat sylo· significatᷓ filius eius· et est pphecia de messia· Sunt etiã alij pl'imi hoc sencietes quos causa breuitatis omitto· sufficiãt eni pdicti quia i ore duorum l' triũ stat omẽ verbũ· hẽs igitᷓ ex hac auctẽ q messias de tribu iuda pmissus iam venit a tpe quo ablata fuit ptas seu sceptrũ de iuda qđ fuit p me ppositũ Opponit Saul⁹·

qnᵗ Et si hoc quod dicitᷓ in auctẽ pdicta· donec veniat Sylo itelligatᷓ de vero messia vt videntᷓ velle doctores p te allegati adhuc ex dicta auctẽ non habes ppositum· Nam sceptrum

nondū ē ablatū de iuda · adhuc enī remanet ꝑtas seu domi-
niū iudicandi causas et determīandi apud capita trāsmi-
grationū q̄ sūt ī babilōia que locū regis tenēt sup totū ꝑplm
isrl'iticū · vt habet a Rabimoyse egiptio in libro de iudicibꝫ
ī determīacōibꝫ suis de cauhedrin caplo · iiij · vbi sic dic · Ca-
pita trāsmigracōis que sunt ī babilonia locum regis tenēt
et pn̄t dn̄ari ī isrl' vbiqꝫ terrarū et iudicare sup eos siue ve-
lint siue nolint sicut scriptū est · non auferet sceptꝝ de iuda ·
p istud enī sceptrū itelligunt capita trāsmigrationū que sūt
in babilonia · hec ille · Et sic ꝑdicta auctas non facit ꝓ te ·
Non enī ex vi ꝑdicte auctis est necessariū ꝯcedere q̄ iam ve-
nit messias · cum nondū sit sceptrū ablatum de iuda · Sol-
uit Paulus · Sir hec responsio seu euasio tua non soluz
est mā̄ifeste falsa ſm euidenciā fcti · ſꝫ etiā ē notorie ficta seu
mēdosa · et insup contra ꝓpheticā veritatē · ꝑmuz patꝫ ex hoc
Nam babilonia in qua tu asseris esse capita trāsmigratio-
nū habencia tales ꝑtates et dominia sup totū populū iudai-
cum · manifestissimū est q̄ iam a magnis tꝑibus citra est de-
structa et inhabitabilis redacta · et hoc fuit de ea ꝓphetatum
ysa · xiij · caplo vbi sic dicit · Et erit babilon illa gloriosa ī
regnis · inclita in supbia caldeoꝝ · sicut subūtit de⁹ Sodomam
et Gomorrā non habitabit vsqꝫ infinē · et non fundabitur
vsqꝫ in gn̄atione et gn̄ationem · Constat aūt q̄ in terra in-
habitabilit destituta null⁹ cōmorat · et multomi⁹ credibile
est q̄ sint ibi talia capita · Est etiam notoriū inter nos q̄ a
magnis tꝑibus retroactis nunq̄ꝫ in ꝑtibus babiloniās nec
aliqđ iudiciuꝫ · nec determīatio · nec rumor de illis ꝑtibus ad
istas ꝑtes europe veniret · vnde notoriū est ſm euidenciā fac-
ti q̄ non sunt ibi iudei dn̄antes sup totū isrl' vt tu asseris ·
Scđm aūt · s · q̄ euasio tua sit ficta seu mendosa patꝫ ex hoc ·
Nam ſm tuū Rabimoysen ꝑdictum et cōiter oīs docto-
res tuos extra terrā ꝓmissionis nō ꝑt · nec licet nec aliquo
modo licuit alicui iudeo iudicare iudicia crimīalia de quibus
s · est occasio seu mutilatio mēbri humani · Cōstat aūt q̄ qui
non habent iurdictionē ī talibus non pn̄t iudicare neqꝫ ca-
pitalit punire blasphemū seu ydolatrā homicidā vl' adulte-
rū · nec aliū quēcunqꝫ īcurrentē sil'ia crimīa que grauissima
sunt ſm legē mosaycā · et sic exceptis istis et similibꝫ cetera
sunt leuia · Ex quo sequit q̄ illa capita transmigrationū q̄

tu dicis esse in babilonia nõ põt iudicare de quibus seu ca-
pitalib⁹ criminib⁹ cum sint extra terram ꝓmissionis. ſꝫ tm̃ de
leuibus et paruis causis. quoꝝ respectu non põt dici habere
sceptꝝ neqꝫ ptãtem regalem ꝓut tu dicis. vnde de eis etiam
si ꝓnũc essent ñ posset dici ꝙ tenerent locuꝫ seu sceptꝝ regis.
ſꝫ tales essent sicut iudices inferiores habentes modicã ptãtem
Vides ergo ꝙ Rabimoyses et alij Rabini tm̃ qui asserũt
ꝙ in babilonia sint capita trãsmigrationũ habẽcia ptãtem
regiam sup totum populũ iudaicũ manifeste menciunt᷑ cum
illud asserũt qd̕ est ↄtra mentẽ suam. om̃s enĩ ↄcordit᷑ tenẽt
ꝙ extra terrã ꝓmissionis nulli iudeoꝝ ptinet talis potestas.
Tercia euasio tua est ↄtra ꝓpheticam veritatẽ. legit᷑ enĩ ozee
iij. sic. dies multos sedebũt filij isrl' sine rege et sine prĩcipe.
et sine sacrificio et sine altari. que quideꝫ auctas tã ſm tuos
expositores q̃m nostros intelligit᷑ de statu iudeoꝝ in captiuita
te hodierna. Et sic patꝫ ꝙ asserere iudeos habere in babilõia
vel alibi tpe hui⁹ captiuitatis prĩcipem vel regeꝫ seu aliquod
huiõi. non solũ est ↄtra ipam euidenciã rei. ſꝫ etiam ↄtra pro
pheticam veritatem Replicat Saulus. ↄtrã Si hec dicta pa-
triarche que ꝑ te allegas ꝓprie ↄsonarent ꝓposito tuo. opor-
teret ꝙ messias tuus veniret ante temp⁹ machabeoꝝ p quos
fuit sceptrũ de iuda ablatuꝫ. Machabei enĩ vt manifestũ est
ꝙ non erant de tribu iuda. ſꝫ de tribu leui. Erant enĩ illi sa
cerdotes ⁊ illi totũ ppl'm gubernabãt in templo scdo p centũ
annos et vltra. ante aduentũ xp̃i tui. vt patet in hystorijs
josophi et alijs. Cum igit᷑ messias tuus natus est tempe he
rodis regis qui machabeis successit in regno iudeoꝝ. Cõstat
ꝙ non venit tpe pnomiato p patriarcham. Nam longe añ
tempus herodis in quo tpe xp̃us tuus nat⁹ est iam erat ab-
latũ sceptrũ de iuda. vt dictũ est et trãsiuerat in machabeos
qui erant alteri⁹ tribus. Soluit Paulus. vt sꝫ Quãuis ſm
aliquos expositores nr̃os machabei licꝫ sacerdotes fuerint ⁊
p ↄñs de tribu leui. erant tamẽ de tribu iuda ſm lineã mat-
nam. et ideo p gubernacõꝫ eoꝝ non erat ablatũ sceptrum de
iuda. cum hoc posset clare ꝓbari. Ideo ad obiectionẽ tuã ſm
alios plenius respondet᷑. Ad qd̕ sciendũ ꝙ vt habet᷑ nũi. xj.
tpe moysi de mãdato dei fuerunt ↄgregati. lxx. seniores ppl'i
isrl' vt essent coadiutores in regimĩe ppl'i cum ipo moyse. ⁊
extũc ſm om̃s doctores tuos semp fuit in judaismo collegiũ

seu ꝯsistoriū qḋ dicebatᷣ Cauhedrim ad qḋ oīes difficultates
seu dubia fidei et legis ꝑueniebāt· Silr̄ et oīa magna et
summa iudicia seu ꝯtrouersie de quib⁹ cōiter intelligitur illud
deutro· xvij· caplo· Si difficile et ambiguū apud te iudiciuz
ꝑspexeris inter sanguinem et sāguinem causam et cām ⁊c̄· et
infra· Surge et ascende ad locū quē elegerit dn̄s deus tuus·
Et infra· Et facies quecunqȝ dixerint qui p̄sunt loco quem
elegerit dn̄s et sequeris sententiā eoꝝ· nec declinabis ad dex-
teram et sinistram· que quidē Cauhedrin a tp̄e dauid et citra
residebant pn̄cipalitᷣ sub regibus ⁊ ducibus iude in ihrl̄m et
p⁹ea in babilonica captiuitate dum ibi essēt reges et duces
de iuda· Consequentᷣ aūt in reditu p̄dicte captiuitatis reside
bant apud ihrl̄m sub ducibus de tribu iuda dum essēt· ⁊ du
rabat p̄tas eoꝝ etiā non existente rege seu duce de iuda ꝓut
p̄tas alicui⁹ capl̄i vacante sede durat· Et sic auc̄tas et p̄tas
Cauhedrim durauit etiā tp̄e machabeoꝝ· et vsqȝ ad xl· ānos
ante destructionē tēpli scī· In quo tp̄e cessauit ex toto eorū
potestas seu iurdictio· eo q͛ tūc tempis herodes interfecit oēs
rabinos seu mgr̄os illi⁹ collegij· ꝓut habetᷣ ī libro cauhedrim
jerosomu° in capitl̄o de iudicijs pecuniaꝝ· Idem habetᷣ in li-
bro abodazara caplo p̄mo· vn̄ ꝓtūc ꝓprie fuit ablatū n̄ solū
sceptrū de iuda· sȝ etiā scriba de filijs ei⁹ qḋ quidē temp⁹ concᷣ
rit cū tp̄e passiōis xp̄i n̄ri qui s̄m oēs p̄· xlij· ānos an̄ destruc-
tōez templi fuit pass⁹ sicut et regnū herodis qui alienigena
erat· In cui⁹ tp̄e titulus regius a toto gn̄e iudeorū fuit abla
tus· et fuit valde ꝓpinquū tempi natiuitatis xp̄i· Ex quib⁹
patȝ q͛ tp̄e machabeoꝝ non fuit ablatū sceptrū de iuda· sȝ tē
pore herodis vt dictū est· In quo tp̄e verus messias est na-
tus quod manifeste ꝯcordat cum ꝓphecia patriarche sup̄dic-
ta· Replica Saulus· vlterius Scdm tuam narratōem duo tem
pora assignas circa expositionē verboꝝ patriarche· vnū· s· q̄n
do fuit ablatū sceptꝝ de iuda herode regnāte qui alienigena
erat· aliud vero temp⁹ assignas quando ablat⁹ fuit dux seu
scriba de filijs eius· et hoc dicis impletū fuisse qn̄ herodes oc-
cidit Rabinos seu mgr̄os legis qui dicebantur cauhedrim·
que quidē· s· narracio tua nō videtᷣ fundari in aliqua auc̄te
autentica· nec etiā videtᷣ cōsona verbis patriarche sup̄dictis
Non enī assignauit duo tp̄a sȝ tm̄ vnū dicēs· donec veniat
qui mittend⁹ est· s· messias s̄m te et translatōem caldaicam

Sol Paulus. Eit Scðm hystorias talmudicas quas te
neris tanq̃ autẽticas habere duo fuerũt ablata de tribu iu:
da diuisis tpibus licz non multũ abinuicẽ remotis. vnũ est
sceptrũ regni. quia herodes ascalonita cum esset non solum
alienigena. sz etiã seruus de domo machabeoꝝ. et defacto reg
nasset in iudea ꝛ ihrl'm. Jdarco timẽs q̄ cum regnũ ei non
cõpeteret de iure eo q̄ legit̃ deutro. xvij. de medio fratꝝ tuoꝝ
ponas sup̱ te regem. nec poteris sup̱ te ponẽ alienigenã. pos:
set p̱ tp̱e cõsurgere aliquis de stirpe dauid et eum de regno ex
pellere. Jdeo interfecit om̃es quos potuit habere de gñe regio.
Jn qua occasione ablatũ fuit sceptꝝ de iuda p̄sertim ƀm ex:
timationẽ pp̄li cõez et ipi⁹ herodis qui credebat nullũ de stir:
pe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo p̄dic:
to adhuc remanebãt cauhedrim qui dicunt̃ doctores seu scri
be qui residebant sub herode sic̃ alias residebant sub regib⁹ seu
ducibus isrl'iticis. sz p⁹ea fuert̃ ab herode interfecti cauhedrim
om̃s. ꝛ tunc ꝓprie fuit ablat⁹ scriba de filijs iuda. que om̃ia
sup̱dicta hystorialit̃ in libro qui dicit̃ bababatica capl'o p̄mo
Et in libro canhedrin jerosomu°. et ĩ libro abodazara sup̃ al
legatis habent̃. patriarcha igit̃ sp̄ũ dei p̄cognoscens ꝓprie in
dixit alias p̄dixit. Non auferet̃ sceptꝝ de iuda jn hoc p̄sig:
nans p̄mam ablationẽ p̄dictam ad titulũ regiũ ptinentem
Consequent̃ dixit. Et scriba de filijs ei⁹. ĩ hoc p̄signãs scd̃az
ablationẽ cauhedrim p̄dictã. que quidẽ due ĩ diuersis tpib⁹
cõtigerunt sub herode seu herodianis. Et attendẽdum q̄ licz
de p̄ma ablatione certificati p̱ hystorias talmudicas palle:
gatas. non tamẽ de tp̱e quo contigit p̱ eas certificam̃. p̱ hy:
storias vero nr̃as. s. euangelicas certificam̃. non solũ de oc:
casione. sz etiã de ipius tp̱e. Tradũt eñ herodẽ occidisse quos
cumq̃ potuit inuenire in bethleem jude a bimatu. Et infra.
Et hoc cum nat⁹ esset saluator noster in bethleem iude ꝓut
in. ij. capl'o ostendit. De scd̃a vero occasione. s. cauhedrim de
tp̱e quo contigit sum⁹ certificati p̱ hystorias tuas in libris p̄:
allegatis q̄ fuit p̱. xl. annos fere ante destructionẽ templi se
cundi. Constat aũt ƀm om̃es hystoriographos q̄ passio xp̄i
nostri fuit p̱. xlij annos ante destructionẽ templi scd̄i. Et sic
habes ex p̄dictis q̄ non fuit ablatũ sceptruz de iuda p̱ herodẽ
nec dux nec scriba de filijs eius modo predicto. donec venit
messias vt dictũ ẽ qd̄ fuit ꝓpositum. ante eñ venit messias

in mūdum p suā natiuitatem q̄z fuisset ablatum sceptrū de iuda vt dictū est. Sil'r ante fuerunt ei .s. messie gentes congregate p suam passionē q̄m sceriba de filijs ei⁹ auferetur. ut sup est ꝑm tuas hystorias ostensum. Opponit Saulus. Quiter

Non video qūo possis asserere q̄ p passionē xp̄i tui fuerit ei gentes cgregate. totū eñ oppositum patz p euidenciā facti quia p mortem xp̄i tui non solū gentes fuerūt ei cgregate. sz etiam discipuli ꝓprij dimisso illo dispersi per orbem fugerūt

Sol. Paulus. Sic. De hac cōgregatione gencium ad xp̄m nostrū p suam passionez oportet nos habere finito isto articulo singulare certamē. et ideo ꝓnunc differatur et continuem⁹ quod incepim⁹ .s. scrutamū scripturaꝝ circa aduentū xp̄i an sit ꝑteritū vel futurū. Ca^m iij^m . . . . de . . . terne

Capitulū terciū in quo ōnditur q̄ iam diu ē q̄ messias venit p reuelationē factam danieli de .lxx. ebdomadibus.

Querit. Saulus vt sequitur

Dppositū nostꝝ ꝓut vis reuetendū. Et si ꝓphecia ꝑdicti patriarche iacob ꝑm trāslationē nr̄am Caldaicam quodāmodo ꝓ te faciat adhuc vellē aliā auctem ad hoc q̄ temp⁹ aduentus messie sit ꝑteritum si quā habes.

Rndz. Paulus. Sic Multas habeo auctes hoc satis ostendētes illis ꝑsertim qui veritatem scire desiderant sine affectione minꝰ recta. sz tñ vnā allegabo tibi que est de vltimis ꝓphetaꝝ de hoc loquēciū sicut ꝓphecia ꝑallegata patriarche fuit de primis ꝓphetis seu ꝓphecijs tractantib⁹ de tpe aduent⁹ messie.

Replicat Saulus. Quiter Allega illā auctem quam dicis vt videam⁹ si faciat ꝓ te. Soluit Paulus. Sic Daniel qui fuit de vltimis ꝓphetaꝝ veteris testamēti de hac materia .s. de aduentu messie inter ceteros ꝑtractauit qui vt habetur dañ .ix. Cum orōibus ꝑcibus et ieiunijs et sacco et cinere orans deū tpe babilonice captiuitatis ꝓ illuminatiōe seu reparatione sanctuarij ciuitatis et ꝑpli isrl'itici. cum instanter orasset ⁊ peccata ꝓpria ⁊ ꝑpli cōfiteretur. angel⁹ gabriel ei apparuit tpe sacrificij vespertini quādo ieiunanciū mentes magis eleuantur et deuocius orant. Quiquidē gabriel postq̄m reddidit danielē attentum ꝓpter arduitatē dicendoꝝ. dicēdo ei hec verba. Ab exordio ꝑcum tuaꝝ egressus est ꝑmo. Ego aūt veni vt indicarez tibi. quia vir desideriorū es. Tu autē aīaduerte ꝑmonem et intellige visionē. Consequenter et reuelauit temp⁹ aduentus

messie dicẽdo ei hec verba. ſm trãſlatonẽ tuã. lxx. ebdoma:
de abbreuiate ſũt alias decise ſunt ſup populũ tuũ et ſup vr:
bem ſanctã tuã vt ↄſumat̃ ꝑuaricatio et finẽ acipiat pctm
et deleat̃ iniquitas. ⁊ adducat̃ iuſticia ſempiterna. et imple
atur viſio et ꝓphecia. et vngat̃ ſanct⁹ ſanctoꝝ. In quibus
verbis angelicis manifeſte patet ꝙ infra terminũ. lxx. ebdo
madaꝝ a deo ꝑ angelũ danieli reuelatũ. iuſticia ſempiterna
erat adducenda. ſ. meſſias ꝓmiſſus. de quo in pš. Oriet̃ in
diebus ei⁹ iuſticia. Et iere. xxiij. capl'o. hoc eſt nomẽ qd voca
bunt eum iuſtus dñs de⁹ noſter. et ſic in aliis locis iuſtus ſeu
iuſticia ꝑ excellenciã de meſſia dicit̃. Cum igit̃ temp⁹ ꝑdicta
rum ebdomadaꝝ iam diu eſt ꝙ tranſiuit vt poſſet euident̃ ꝓ:
bari. non ſolũ ꝑ rõnes. ſ; etiã ꝑ auctes a te recipiendas. ſeq̃:
tur ꝙ iuſticia ſempiterna. ſ. ipe meſſias iam diu eſt ꝙ venit
qd eſt intentũ meũ in hac nr̃a altercatõe Opponit Saulus. vl
tri⁹ Auctas ꝑ te allegata nõ cõcludit intentũ tuũ niſi ꝑus
ꝓbes aliq̃ que non credo te ꝓbare poſſe. et ſpãliter tria que ti
bi ꝑ ordinẽ tangam. ꝑmo. ſ. ꝙ tibi incumbit ꝓbare ꝙ ꝑ hoc
qd dicit̃ iuſticia ſempiterna in hoc loco intelligat̃ meſſias ꝓ:
miſſus. Juſticia enĩ ſempiterna ꝓprie deus eſt qui cũ ſit iuſ:
tus ꝓut ĩ ſcripturis ſepe nomiat̃. ſequit̃ ꝙ ſit iuſticia. Illa
enĩ que de deo dicunt̃ in cõcreto opoꝛtꝫ verificari de eo ĩ abſtra
cto ꝓpter ei⁹ ſũmam ſimplicitatẽ. Et cum ipe ſit ſempitern⁹
ſequit̃ ꝙ ei⁹ iuſticia que eſt ſua eſſencia ſit ſempit̃na. vnde ꝓ:
pꝛius ſenſ⁹ hui⁹di dicti angelici. ſ. et adducat̃ iuſticia ſempi
terna. eſt vt adducat̃ deus qui eſt iuſticia ſempiterna ꝓpe ut
dictũ ẽ. Deus aũt dicit̃ venire ſeu adduci methaphoꝛice ſm
ſuos effect⁹ qñ. ſ. effectus mie ſue vl' ꝓuidencie vel iuſticie ſue
venit ſeu ducit̃ ad miſerandũ ſeu ꝓuidendum ſuis creaturis
vnde ſi bene cõſideras in hoc loco ſic debet intelligi hoc dictum
ſ. et adducat̃ iuſticia ſempiterna. Non enĩ daniel ĩ ſuis oꝛa
tionib⁹ que in illo capl'o qd tu allegas cõtinent̃. petiuit meſ:
ſiam adduci nec aliquid hui⁹di. ſ; ſolũ reparationẽ templi et ci:
uitatis que erant deſtructe et etiã amotionẽ obꝓbꝛij ꝓpl'i ſui
ꝓut v̑ba ſua manifeſte ſonãt. In quib⁹ nulla mẽtio de meſ
ſia repitur. vnde quia infra terminũ ꝑdictaꝝ ebdomadarum
deus venit miſerãdo populo ſuo reducẽdo eos de captiuitate
babilonica et reedificando templũ et ciuitatẽ. et vĩdicando
eos de inimicis. ſ. de caldeis qui infra iſtud tempus fuerunt

destructi ꝑ medos. Jdarco horũ respectu satis ꝓprie potest in-
telligi adductio iusticie sempiterne correspondent ad orones
danielis quib⁹ ista petebat. Sol' Paul⁹. Dic. Vtiqꝫ ꝯcedo tibi
ꝙ de⁹ est iustus. et ꝑ ꝯñs iusticia sempiterna eo modo quo tu
dicis. et etiã ꝙ in hoc loco ꝑ hoc ꝙ dicit̃ iusticia sempiterna ĩ
telligat̃ ip̃e de⁹. sꝫ ꝑ hoc non excludit̃ quin verba ista de mes-
sia seu de xp̃o itelligant̃. Nam ꝓut iam dixi tibi ver⁹ mes
sias iuxta veritatẽ fidei nr̃e verus deus ẽ de cui⁹ diuĩtate tra
ctatur⁹ sum tecũ in articulo certo ꝑ se. Sed ad p̃ns ostendam
tibi magistros tuos qui verba predicta angeli exponunt de
messia ꝓmisso. in libro enim cedar holan. i. de ordine mũdi
Rabibarachia exponẽs illud ysa. lvj. vbi dicit̃. ꝓxima ẽ
salus mea ad veniendũ et iusticia mea ad releuandũ. dicit
exp̃sse ꝙ ꝑ illud qd̃ dicit̃. ⁊ iusticia mea. intelligit̃ messias de
quo scriptũ est ĩ daniele vt adducat̃ iusticia sempiterna. hec
ille. Silr̃ rabimoyses gerundeñ. exponẽs p̃dicta verba an-
geli in suo loco sup̃ dañ. sic dicit. Justicia sempiterna et san-
ctuariũ sanctuariorꝝ vel sanct⁹ sanctorꝝ. non nisi ip̃e messi-
as ẽ sãctificat⁹ de filijs dauid. hec ille. Et sic habes mãifeste
ꝯm doctrinã antiquorũ talmudistarꝝ et modernorũ etiã ma-
gistrorꝝ ꝙ ꝑ iusticiam sempiternã ⁊ sãctũ sc̃torꝝ que in v̇bis
angeli sup̃dicti ꝯtinent̃ intelligit̃ messias. Jllud aũt qd̃ obi
cis dicens. ꝙ daniel in suis orõib⁹ in p̃dicto capl'o ꝯtentus ñ
petiuit messiã adduci. sꝫ solũ repatiõnẽ templi non facit ꝯtra
ꝓpositũ meũ cũ de⁹ ex habũdancia sue bonitatis nõ solũ me
rita supplicũ excedit. sꝫ etiã orationũ vota. sepe enĩ pl⁹ dat
q̃m ab eo petat̃. vnde geñ. xvij. abrahã non petenti ꝙ darẽ
sibi filius de sara. sꝫ solũ ꝯ̃ruatõez hysmahelis dicens. vtinã
hysmael viuat corã te. De⁹ respõdit. Sara vxor tua pariet
tibi filiũ ⁊c̃. Et infra. Et ꝓ hysmael exaudiui te ⁊c̃ Ex quo
patꝫ ꝙ nõ solũ qd̃ petebat sꝫ amplius ei ꝯcessit. Et sic in ꝓpo-
sito. tñ quia licꝫ daniel non petiuissꝫ aliquid de messia sꝫ ex cõ
sideratõe verborꝝ jere. orassꝫ ꝓ liberatõe ꝑp̃li isrl' de babilõica
captiuitate et reedificatõe tẽpli et huiõi. Deus tamẽ cui ni
chil latet futurꝝ p̃sciens ꝙ illa liberatio ꝑp̃li et illa reedifica
tio templi et hui⁹õi. non erãt stabiles seu ꝑpetue nec ꝑ se in-
tente. Jdeo reuelauit sibi veram ꝯsolationẽ ꝑp̃li. et ꝑpetuam
edificationẽ tẽpli dei ꝑ aduentum iusticie sempiterne et sc̃ti
sanctorꝝ. s. messie fiendos. sic̃ si aliquis ꝯ̃uus dño suo gratus

seu accept⁹ peteret a dño suo aliquā grām modicā valoris ⁊
dñs ei rñderet· bene dabo tibi illā sȝ est modice reputatōis·
quia cito corrumpet̄· sȝ dabo tibi aliā incōꝑabilit̄ maiorē· Sic
ꝑmi Re· ix· Samuel dicebat Sauli quē sciebat futuꝝ regē
de asinis quas nudiusterciis ꝑdideris ne sollicit⁹ sis· quia in
uente sūt· ⁊ cui⁹ erūt optima isrl'· nōne tibi· et sic i ꝓposito·
deus aūt sciens ꝙ appropinquabat tēpus messie in quo redi
mendus erat ppl's dei et ciuitas sc̄ta· s· ihrl'm spūalis ꝑpetuo
reꝑanda danieli petenti de tꝑali liberatōe et reedificatōe ciui:
tatis seu tēpli q̄dāmodo momētanea rñdit· ꝙ illa edifica°
quā petebat fieret et cum hoc dicit· Et rursū reedificabitur
platea et muri· Sed ꝯsequent̄ ostendit ei ꝙ huiōi reedificatō
nō erat durabilis· ⁊ hoc cū dicit· Et ciuitatē ⁊ sāctuariū dis
sipabit ppl's cū duce venturo et finis ei⁹ vastitas· Verūtamē
vt eum vere ꝯsolaret̄ reuelauit sibi liberatōez ppl'i spūalem q̄
fienda erat· s· ꝑ ꝯsummatōez ꝑuaricatōis et pc̄ti et deletionē
iniquitatis que ꝑ adductionē iusticie sempiterne ⁊ vnctionē
sancti sc̄toꝝ implenda erant infra temp⁹· lxx· ebdomadaꝝ a
deo decisaꝝ ꝓut plane lr̄a sonat· Replic Saul⁹· ꝯūt Quicq̄d
sit de intellectu haꝝ dictionū· s· iusticia sempiterna et sanct⁹
sanctoꝝ adhuc nō habes intentū tuū ex hac auc̄te danielis·
et hoc ex duob⁹ que tibi vt dicebam incumbūt ꝓbare· ꝑmo
quia nō constat hee ebdomade cui⁹ sint q̄ntitatis· s· an dierū
annoꝝ centenarioꝝ seu millenariorū· Ebdomada eni nichil
aliud dicit nisi septenariū· dicunt̄ eni ebdomade dieꝝ et an:
norū· Et sil'i modo seu rōne pñt dici ebdomade iubileoꝝ et
centenarioꝝ et huiōi· Et quia hoc est incertū ex dicto angeli
Jdeo temp⁹ ꝯtentū in ꝑdictis ebdomadib⁹ icertū remanet no
bis· Scd̄o quia dato ꝙ essem⁹ certificati de q̄ntitate ebdoma:
daꝝ adhuc ignoram⁹ eaꝝ iniciū· non eni habet̄ eaꝝ iniciū i
lr̄a· nec ꝑ ꝯñs eaꝝ finis· vnde dato ꝙ infra temp⁹ ꝑdictaꝝ eb
domadarū messias esset ventur⁹ et ꝙ ille ebdomade sint an:
norū· adhuc nescit̄ an illud temp⁹ sit ꝑteritū vl' futuꝝ cum
haꝝ ebdomadarū vt dc̄m est iniciū nesciat̄· ⁊ sic patȝ ꝙ argu
mentatio tua in hoc loco non includit intentum tuū· Sol
uit Paulus· Ad ꝑmū qd̄ obicis de quātitate temꝑis
ebdomadaꝝ tibi respōdeo ꝙ ebdomade ꝯtente i hac reuelatōe
facta danieli manifestū ē ꝙ sūt intelligēde annoꝝ· tum quia
in tota sacra scriptura nō iuenit̄ aliqua ebdomada dici· nisi

vel dierum· vt leui· xxiij· vbi de festo ebdomadarum agitur· vel an-
norum vt ibidem· xxv· vbi de iubileo agitur· Et igitur fingere ebdo
madam iubileorum et huiusmodi non consonat sacre scripture· nec
vsui communiter loquentium· tum quia tui expositores tam talmudici
antiqui quam etiam moderni nunquam has ebdomadas intellexerunt
nisi annorum· vt patet in libro qui dicitur Cedar holam· scilicet de ordi-
ne mundi in expositione Rabi salomonis· super hunc passum· Similiter et Ra-
bi moyses· gerundensis et sic de aliis qui omnes licet in expositione aliorum
contentorum in hac reuelatione deuient a veritate nostra et etiam in
ter se sint diuisi· In hoc tamen quod scilicet huiusmodi ebdomade intelligan-
tur annorum nullus eorum discordat· tum quia cum sit manifestum
quod ciuitas ierusalem per romanos a magnis temporibus sit destructa
et extunc sacrificium iudaicum fuisse ablatum quod iuxta planum sen
sum littere in vltima predictarum ebdomodarum hoc pronosticatur fore vel
saltem post· lxxij· ebdomadas· legitur enim sic ibi· Et post ebdoma-
das· lxxij· occidetur christus et non erit ei et ciuitatem et sanctuarium
dissipabit populus cum duce venturo· et finis eius vastitas· sequi
tur quod iam a magnis temporibus retroactis tempus predictarum ebdo
madarum sit finitum· Et quia constat ex predictis quod infra tempus pre-
dictarum ebdomadarum adduci debebat iusticia sempiterna· scilicet mes-
sias· sequitur quod a magnis temporibus citra· scilicet a tempore quo finite sunt
lxx· ebdomade sepe dicte secundum propheciam daniel christus seu messi-
as debuit venire· et sic eius primus aduentus de quo agimus secundum re
uelationem angelicam factam danieli iam diu est quod transiit in pre-
teritum quod fuit a me intentum· Oppositio Saulus· Responsio Licet verum est
quod expositores nostri et specialiter magistri antiqui talmudistarum per· lxx
ebdomadas predictas intelligunt ebdomadas annorum vt tu di-
cis· tamen illi non concedunt tempus aduentus messie iam preteritum·
Exponunt enim litteram huiusmodi reuelationis per alios modos· ita quod per
hoc non possunt cogi vt concedant messiam iam venisse· et ideo ex di-
ctis eorum tu non posses concludere quod intendis· cum sit manife
ste contra mentem eorum· Solutio Paulus· Sic Scio vtique quod magistri tui co-
nantur sic ex torte exponere litteram huiusmodi reuelationis ut subterfu
giant a veritate ibidem contenta· sed ex hoc non tollitur quin ex di
ctis ab eis concessis possim contra te agere· In dyalecticis enim quic
quid alter disputancium habet ex concessione alterius reputatur pro
batum et conclusum inter eos· licet ille concedens postea alia diuisa seu
contraria proponat· Similiter in altercationibus iuridicis semper creditur
homini contra se licet non pro se nisi de consensu sui aduersarii· vnde

et in ꝓposito expõnes mgr̃oꝝ tuoꝝ· ego non cogor admittẽ
nisi tm̃ in hijs que ꝑ me faciũt· quapropter qꝛ ipi vnanimiẽ
ꝯcedũt ebdomadas huiõi intelligendas eẽ annoꝝ· ideo hoc ꝑ
pono tibi tanq̄m a te nccĩo ꝯcedendũ et recipiendũ· De alijs
vero expositõibus suis si que sũt ꝯtra me· non cogor eas re
cipe nisi forte ratio vel auctas sacre scripture eis suaderet· et
eodẽ modo debet esse inter me et te· qꝛ si ex auctibꝫ noui testa
mẽti vel sanctoꝝ nr̃oꝝ aliquid iuentũ fuerit cõtra me potes
illud allegare et oportebit q̄ ego ꝯcedã illud· De hijs aũt q̄
ꝯtra fuerint in p̃dictis non eris obligatꝰ ꝯcedere Aut. Saulꝰ
vlt' Habeo mentẽ tuam circa p̃mũ qd̾ obiciebam· dic igit̃ ad
scdm̃· s· de inicio huiõi ebdomadaꝝ qd̾ in lr̃a nõ est exp̃ssum
Andr. Paulus· Sic Si bene lr̃am ꝯsideras inicũ huiõi ebdo-
madaꝝ angelꝰ ostendit danieli vbi postq̄ꝫ ꝓposuit sibi· lxx·
ebdomade decise sũt sup̲ populũ tuũ ⁊c̃· vsqꝫ ibi· Et vngat̃
sanctꝰ sctõꝝ· statim subdit· Scito ergo et aĩa duerte ab exitu
s̃monis ut iteꝝ edificet̃ ihrl'm usqꝫ ad xp̃m ducẽ ebdoma-
des septem et ebdomade· lxxij· erũt· vñ s̃m planũ intellectũ
lr̃e in hoc qd̾ dicit· ab exitu s̃monis et iterũ edificet̃ ihrl'm·
ostendit̃ iniciũ haꝝ ebdomadaꝝ esse ab exitu sermonis reedi
ficacõis ihrl'm· Sꝫ quomodo intelligat̃ illud· ab exitu s̃mo
nis ⁊c̃· diuersi diũsimode exposuer̃t· aliqui vero exposuerunt
de exitu s̃monis dei ad gabrielẽ angelũ de quo dixerat· ab i
icio p̃cum tuaꝝ egressus est s̃mo· alij vero a· xx· anno regni
artarxersis· s· qñ idem rex p̃cepit vt reedificaret̃ ihrl'm· ut
habet̃ neemie· iiij· capl'o· alij vero vt mgr̃ raymũdꝰ martini
et alij sequentes exponũt hc iniciũ fuisse a· iiij· anno zedechie
regis a quo anno vt sufficient̃ ꝓbat̃ exiuit s̃mo dei ad jẽmi·
dicens· Cũ ceperint impleri in babilonia· lxx· anni visita-
bo vos et suscitabo sup̲ vos v̾bũ bonũ· et reducã vos ad locũ
istũ· in quo v̾bo s̃mo dei p̃mo exiuit de reditu ꝑpl'i in ihrl'm
Et ꝑ ꝯñs reedificandũ tibi templũ dei et habitacula ꝑpli et
mĩstroꝝ licꝫ adhuc non esset data licencia reedificandi· vnde
iste fuit p̃mꝰ exitꝰ s̃monis dei de reductione captiuitatis ba
bilonice ad quaꝫ refert̃ ꝓprie verbũ angeli dicentis danieli·
Scito ergo ⁊ aĩa duerte ab exitu s̃monis vt reedificet̃ ihrl'm
Cõsonat aũt huic sñie qd̾ daniel in suis or̃oibꝫ et ieiunijs su
p̃dictis sumpsit exordiũ ab illa ꝓphecia jeremie· dicit̃ enim
in p̃ncipio illiꝰ capl'i dañ· ix· Ego daniel intellexi in libris

nūm annoꝝ de quo fact⁹ est ſmo dñi ad jeremiam ꝓphetam vt cōplerē dies cōſolatōis ihrl'm · lxx · anni · et poſui faciem ad orandū deū ⁊c̄ · Ex quo pꝫ ꝙ danieli ɔſiderāti de verbis jeremie ꝑdictis ab illis vbis ſumpſit ſibi iniciū angl'i dei dicentis · ab exitu ſmonis vt reedificet̄ ihrl'm ⁊c̄ · vnde ab iſto inicio ꝓcedendo ī cōputatōe · lxx · ebdomadaꝝ rc̄te ſm veteres hyſtorias et planiorē ſenſū lr̄e deueniē ad vltimā ebdomadā in qua paſſio xp̄i fuit celebrata ꝑ quaꝫ ſm veritatē fidei nr̄e cōſūmata fuit ꝑuaricatio et finem accepit pc̄tm · Querit Saulus · vlteri⁹ Oſtēde ergo m̄ ꝓceſſū hui⁹ cōputacōis · ſ · lxx · ebdomadaꝝ vt videaꝫ qūo ab illo exitu ſmōis · ſ · dei ad jeremiā vſqꝫ ad temp⁹ paſſionis qō dicis fuerīt implete · lxx ebdomade ſupdicte Rndꝫ Paul⁹ · Sir Non est necc̄e vt tibi ad pn̄s oñdam illū ꝓceſſū quē petis · qꝛ potes eū habē plene in illo libro notabili q̄ dicit̄ pugio iudeorū in · ij · pte · iij · capit'lo vbi hec cōputatio est ꝑfecte tdita · Sil'r illam inuenies paucis mutatis in poſtilla magiſtri nicolai ſuꝑ hoc capit'lm dañ · ix · Et ī additōib⁹ quas in illo capl'o edidim⁹ in quib⁹ oībus ꝑdicta cōputatio vera et exquiſita cū reprobacōe expoſitōis Rabiſal' · mḡri tui ꝑfecte tradit̄ et ꝓbe · Ibi etiam inuenies planū ſenſū et rōnem oīm q̄ in illo capl'o ɔtinent̄ tā de diuiſione tripartita ebdomadaꝝ · ſ · ꝑ ſeptem et · lxij · et vnā · Sil'r de quo itelligit̄ vſqꝫ ad xp̄m ducē et occidet̄ xp̄us · et ſic de alijs ibidē contentis · et iō remitto te ad ꝑdicta · tū qꝛ hic nō agim⁹ de hoc vt inueniam⁹ tēpus aduent⁹ xp̄i diſtincte et pūctualit̄ · ſꝫ ſolū ſcrutam̄ ſcripturas ad inueniendū ſcripturas ſm reuelatōeꝫ ꝑdictaꝝ ebdomodaꝝ danieli factā an iſte aduentus ſit adhuc in futurū expectandus an iam tranſiuit in ꝑteritum · Et quia ſm expoſitores non ſolū nr̄os ſꝫ etiam tuos totum tempus harū ebdomadarū infra qō iuſticia ſempiterna · ſ · xp̄us erat adducend⁹ cum iam diu est ꝙ tranſijt in ꝑteritum vt patet ex ꝑdictis · Ideo hoc ſuffiat ad ꝓbandū intentum meū ad preſens ſine hoc ꝙ intremus ad calculandum ꝓceſſum cōputationis ab inicio ebdomadaꝝ vſqꝫ in finē ꝑſertim cū ille ꝓceſſus ex varietate hyſtoriarū et alioꝝ cōcurrencium ſit valde longus · ⁊ tranſcendat compendioſitatem hui⁹ tractat⁹ · Querit Saulus · qnter Allega michi doctores noſtros ſm quos totū temp⁹ ꝑdictarū ebdomadaꝝ iam tranſijt in ꝑteritū · Rndet Paulus · vt ſeq̄ In illo

libro talmut qui dicitur abodazara caplo primo habetur determinate quod lxx ebdomade danielis incipiunt a destructione primi templi et terminantur in destructionem templi scdi. Inter quas quidem duas destructoes fluxerunt cccc. xc. anni qui faciunt lxx ebdomadas annorum. quorum quidem annorum primi lxx anni fluxerunt durante destructione templi que facta fuit per nabuchodonasor. cccc. vero anni et xx fluxerunt a principio reedificatois templi scdi usque ad destructionem eius per romanos. Idem etiam habetur in libro qui intitulatur de ordine mundi. qui hebraice dicitur Cedar bolam. quas quidem auctes Rabi sal. sequitur in hoc passu tanquam inviolabiliter tenendas apud hebreos apud quos illa que in talmuth determinata habentur seu diffinita sine cotradictione circa sacre doctrine expositionem non licet eis qualitercumque ab eisdem recedere. sed tenenda sunt tanquam in textu sacre scripture contenta prout in multis locis ab eis traditur. Et a Rabi moyse in principio sui deutronomij tanquam pro fundamento totius sui operis presupponitur. auctoritas enim talmudica in huiusmodi determinatoibus apud iudeos est in eodem gradu sicut auctas universalis ecclesie apud nos. Constat autem quod a destructione templi scdi per titum in quo tempore fuit finis lxx ebdomadarum secundum tuos doctores usque ad presentem annum s. a nativitate domini. M. cccc. xxxij. fluxerunt anni mille tricenti. lxiiij. Et sic habes manifeste quod ultimus terminus ebdomadarum secundum coputationem doctorum tuorum iam a magnis temporibus retroactis transivit in preteritum. et per consequens tempus adventus messie de quo agimus qui infra easdem ebdomadas prophetice seu angelice pnunciatur fore. Replicat Saulus. Talis. Licet illi magistri seu doctores quos allegas sic computassent ebdomadas. fuerunt tamen alij doctores nostri aliter sencientes. Et ideo ex predictis solum non potes formare efficacem contra me rationem nisi prius discurratur per alios doctores. Solvit Paulus. ut sequitur. Licet bene credo quod multi hebreorum attendentes quod ex predicta computatone ebdomadarum per suos magistros determinata concludebatur xpm iam venisse invenerunt circa hoc quasdam vanas seu confusas expositiones. ut saltem per vias obliquas et extortas veritatem luce clariorem subterfugerent. prout de eis vaticinatur Ezech. xiij. Sicut vulpes in deserto sunt prophete tui. i. doctores tui israel. vulpes enim volentes seu querentes subterfugere venatorem

vel canem multas et varias vias et cauernosas atqȝ tortuo
sas sequunť quod in hoc loco maxime contingit tuis exposi:
torib⁹ de quib⁹ oībus non est scrutinū faciendum· Nam
vt ait phus in pmo ethicorū· oēs quidem pscrutari opini
ones inane forsitan est· sufficiens aūt maxime que supficiete:
nus appareat vel estimeť habere aliquā rōnem· hec ille· Cum
autem pdicta expositio tuorum doctorū quam supra allega
ui sit a doctoribus talmudistaꝝ nemīe eoꝝ contradicente de
termīate tradita· et postea a tam magno expositore tuo· s·
Rabisal'· repetita tanq̄m conclusa in sua glosa nō oportet
put phs dicit ad alias singl'ares expositōes seu opiones dīu
tere· de vno tñ te certifico q fuerť ml'ti doctores tui qui de ter
mino aduentus messie non p ebdomadas pdictas sȝ p alias
auctes discurrentes tractauerūt· quorū quilibet assignauit
certum tempus huiōi aduentus· que quidem tempora licet
varia et ex diuersis motiuis p quēlibet eorū assignata oīa
iam tamen transiuerūt in pteritum· et sic iuxta testimoniū
cuiusqȝ eorū tempus aduent⁹ xpi iam transijt in pteritū qd
est intentū· Oīa enī vera ʒm phm pmo ethicorū ɔsonāt
vero·

Ca iiii [illegible] tercie

Capl'm· iiij· in quo ostenditur q ʒm oēs magistros seu
doctores et expositores famosiores iudeorū qui de tempore pri
mi aduēt⁹ xpi determīando locuti sūt idē aduent⁹ iam trā:
sijt in pteritū· Querit Saulus· ut sequitur

Narra michi qui sūt illi doctores nostri qui tempora
diuersa assignauerunt ad huiōi aduentū et quomo:
do illa tempora iam transiuerunt· Respondet Paulus· Sic
Inter tuos doctores fuerunt multi quasi pmitiui et alij
moderni quasi vltimi· et alij medij· et in quolibet istorū or:
dinū fuit non modica temporis latitudo in qua fuerūt plu:
res et varij rabini seu expositores famosi qui de hac materia
tractauerunt· Querit Saulus· Inter Indica michi de quo
libet istorum gradnū seu ordinuȝ vnū vel duos si forte ha:
bes tuam opinionem in hoc asserentes· Respondet Paulus·
Sic De turba pmorū talmudistaꝝ fuerunt aliqui vt nosti q
vocanť thanay quoꝝ auctas inter vos alios est maxima p
pphetas· Et de istis fuerunt tres de hac materia loquentes·
quoꝝ vn⁹ dicť Ra· yote· qui i libro cedar holam· s· de ordīe
mundi exposuit terminuȝ· lxx· ebdomadarū modo supdicto

ꝯm quē iam transijt tempus aduentus messie vt dictū est·
Fuit etiam alius de maximis illoꝝ qui de thanaym qui vo
catᷣ Rabi aaquiba qui secutus est istam computationē eb:
domadarū· et sic credebat ꝙ messias erat venturus tempore
destructionis templi scōi· Ideo secutus est quēdam fatuū no
mīe beutoliba qui illo tempore dixit se esse messiam quē fa
tuū secuta est magna multitudo iudeoꝝ pꝰ·xlviij· annos a
destructione ihr̄l'm ꝑ romanos·et congregati fuit in quadā
ciuitate nomīe biter et rebellauerūt cum ꝑdicto falso mes:
sia aduersus impatorem alias imperiū romanū·qua ratōe
adrianus cesar ēnffretauit et obsedit eos cū suo falso mes:
sia antedicto· et capta ciuitate omēs interfecit cum suo fal:
so messia ꝑut omia ista tradunᷣ ꝑlixius in quodam libro
qui dicitᷣ demoy iudij qui incipit bislosa ꝑ aquinij·Et ī glō
treñ·jeronimi sup illud verbum treñ·ij·caplo·dissipauit do
miꝰ et nō est misertus omia speciosa jacob de quo quidē fal
so messia ⁊ suis sequacibus intelligitᷣ illud danielis·xj·filij
quoqꝫ ꝑuaricatorū populi tui extollentᷣ vt impleant visio:
nem et corruent· fuit alius vt ibidem habetur qui dicitᷣ de do
mo helie ꝑphete qui posuit ibidem expsse·s·in libro de ordine
mundi ꝙ ꝑ sex milia annorū debebat mundus durare quiq̄
dem anni erant ꝑ tres partes diuidendi isto modo· quia per
duo milia annoꝝ ꝑma mundꝰ erat quasi sub vacuo·per hoc
designās tempus ante legisdationem qḋ vocat vacuū· quia
non erat aliquis populus sub lege diuina· duo milia vero
annorū sequencia vocat tempus legis·asserēs ꝙ hoc tempꝰ de
bebat fluere a datione legis vsqꝫ ad messiam· duo vero mi:
lia tercia seu vltima asserit esse sub messia·quia ꝯm eum ab
aduentu messie vsqꝫ ad finem mundi debebāt fluere duo mi
lia annorū· Constat aūt ꝙ iuxta cōputatōeꝫ hebreorū que ī
hijs regionibus hyspanie et vbiqꝫ terrarū cōiter tenetur a
creatione mundi vsqꝫ ad ꝑsenteꝫ annū dn̄i· M·cccc·xxxij·
fluxerunt quinqꝫ milia et centum et nonaginta et duo āni
Vnde ꝯm ꝑdictū doctorem tempus aduētus xp̄i a mille·c·
xcij·annis transijt in ꝑteritum· Et sic habes tres pn̄apales
de numero eorum qui dicunᷣ thanayn· post ꝑdictos fuerūt
alij non tante auctis sed quasi sub eis·et isti dicuntur emo:
rayn·de quibꝫ fuit vnus de maioribus qui vocatᷣ Rab qui
determiauit ī libro Cauhedrin in helech ꝙ oēs termī assignati

de aduentu messie iam transiuerunt in ꝑteritum · et ꝙ non
pendebat redemptio nisi in ipa penitencia · hec ille · que quidē
determiātio verissima est si sane intelligat̄ · Nam terminꝰ as
signatꝰ in ꝓphetis iam transiuit vt dictū est · in quo termino
iam xp̄us venit et non pendet redemptio nisi in ipa penitē-
cia · quia quicumqꝫ eorum penitenciam agerēt statim haberēt
messiam qd̄ habemus per rei euidenciam · Sed licet iste Rabi
non ita recte intellexit verba ꝑ seipm̄ ꝓlata · tamen ex eis
habemꝰ ꝙ oms̄ termi assignati de aduentu messie iam tran-
siuerūt qd̄ est intentum · Fuit et alius contempaneus sibi q̄
considerans ꝙ omēs termini de aduentu messie iam transi-
uerant ꝓut iam dixerat · socius suus voluit ꝑcludere viam
inuestigandi huiꝰōi termīos ne ꝑ hoc aliqui causarent̄ alias
auisarent̄ de veritate · Et ideo dixit · ve aīabus computanti-
bus alias computanciū termīos · s · aduentus messie · per hoc
volens designare ꝙ esset peccatum inquirere seu inuestigare
de huiōi termīs · non reddens ad hoc aliquam rationem nec
auc̄tem · cuiꝰ malicia manifesta est · Nam nullus fuit famo-
sus scriptor seu glosator inter eos qui de hoc solempnit̄ non
inquireret ꝓut iam patebit post ꝑdictos qui dicunt̄ emora-
yn fuerunt alij qui dicunt̄ gaōm · de quoꝝ numero fuit vnꝰ
in asia nomīe Rabi cahadras qui scripsit super talmud et
super bibliam · et composuit vnū librum qui vocatur liber de
credendis ī quo conatus est ex dictis ꝓphetaꝝ ꝓbare ꝙ mes
sias nondum venerat · Et exquisiuit cum magna diligēcia
de termīo aduentꝰ messie · Et conclusit s̄m suam diligentem
inquisitionem certum terminū ꝑdicti aduentus qui iam trā
siuit in ꝑteritum per · ccc · xl · annos et vltra vt ī eodem libro
habet̄ · Post ꝑdictos Gaōm surrexit Rabimoyses egipcius
qui tante auc̄tis fuit inter eos ut a maiori parte iudeorum
dicitur ꝓuerbialiter ꝙ a moyse · s · legislatore vsqꝫ ad moy-
sen · s · egipciū maior non surrexit sicut iste moyses · Iste ve
ro licet in suo deutro · in libro de iudicibꝰ titulo de regibꝰ vbi
tractat de messia · determīat ꝙ nullus debet computare t̄mi-
nos aduentus messie sequens opinionem supradicti dicēs
Ve aīabus computanciū termīos · tamen ipemet in quadā
epistola quam misit iudeis qui erant in affrica scripsit ꝙ ha
bebat ex certissima traditione antiquoꝝ ꝙ ꝓpheta venturus
erat in israhel · et ꝙ messias debebat venire et redimere isrl̄

in anno a creatione mundi · iiij · M · dcccc · lxxiiij · qd etiam
conatus est fundare in quadam auctē balaam · ij · capitulo ·
Et cum iam dictum est s̄m computationem iudeorū · p̄ms
annus · s · millesim⁹ quadringentesim⁹ · xxxij · est millesimus
centesimus · xcij · a creatione mundi s̄m eos · sequit̄ q̄ termi⁹
ab eo assignatus transiuit iam in p̄teritum per · cc · viij · an:
nos · quā quidē cōputationē fūdauit ī quadā auctē balaam
numeri capl'o · xxiij · vbi dicit̄ in translatinoe nostra · In tē:
poribus suis dicet̄ iacob et isrl' quid operatus est de⁹ · vbi in
hebreo habetur · quasi in tempore isto dicetur iacob et israel
quid opatus sit deus · quod verbum ex traditione antiquorū
suorū sic exponit̄ · q̄ q̄ntum tempus defluxerat a creatione
mūdi s̄m hebreorum computationē vsqꝫ ad tempus ī quo
balaam ista verba dixit · tantum tempus p̄ase fluere habe:
bat a tempore ipsius dicti · s · balaam vsqꝫ ad tempus in quo
ꝓphecia futura erat in israhel ꝑ messiam · quicquid tamē sit
de ista ꝓbatione de qua non est curandū sufficiat ad presens
q̄ ꝑ ipsius Rabimoysen concludit̄ termi⁹ aduentus messie
modo p̄dicto · Fuit p̄terea alias postea alius magne auctori
tatis qui dicit̄ Rabimoyses gerundeñ · qui scripsit super tal
mud quoddā opus quod vocauit nouellas · Exposuit etiam
pentateucum in cui⁹ expositōis parte ꝓhemiali determiauit
cum magna solemnitate q̄ messias erat venturus certissi:
me in anno a creatione mūdi · v · M · c · xviij · Item alius de
ꝓuincia ꝓuinciae nomie Rabi leui berig nerson · vulgariter
magister leo de bannolas nūcupatus qui scripsit suꝑ aliquos
libros biblie ī expositione sua suꝑ danielem reddens deo gra:
cias qui sibi reuelauit terminū aduentus messie · assignauit
huiōi terminū in anno sup̄dicto · v · M · c · xviij · s̄m hebreoꝝ
computationē concordans cum Rabimoyse gerundeñ sup̄
dicto · quorū · s · amborū termi⁹ iam transijt in p̄teritum per
lxxiiij · annos · De Rabisal' · vero iam dictum est supra · q̄
s̄m eum finis · lxx · ebdomadarū fuit finitus tempore destruc
tionis templi scōi · Ex quibus omibus bene consideratis ha
bes q̄ aduentus messie de quo agim⁹ non solū s̄m scrutini:
um scripturaꝝ sacrarū quas tibi sup̄ allegaui · sꝫ etiam s̄m
alias auctes in quibus putas vitam eternam habere · s · tal:
mudistaꝝ et aliorum doctorum seu magistroꝝ vl' expositoꝝ
tuorum in varijs temporibus et regionibus constitutorum

tempus aduentus messie iam transijt in preteritum. Oppo- nit Saulus. vt sequitur. Quod doctores nostri varie scripserunt et etiam fallibiliter de huiusmodi termino seu tempore contingit eis ex hoc quod huiusmodi tempus est clausum a deo et signatum. ita quod non possit cognosci a quoquam vsque dum venerit ipsum tempus. testante daniele vltimo capitulo vbi de hac materia loquens sic ait. vade daniel quia clausi signatique sunt sermones vsque ad tempus prefinitum. vnde ex eis non habes intentum ratione predicta. Soluit Paulus. Sic. Si bene consideras auctem danielis prete allegatam non reperies quod tempus istud sit clausum seu signatum omnibus. sed tantum prauis et impijs. quia malicia sua excecati ea que sunt luce clariora non possunt videre. sed doctis et iustis huiusmodi tempus non denunciatur esse clausum. Legitur enim ibi. scilicet danielis vltimo statim post verba prete allegata sic. Eligentur et dealbabuntur et quasi ignis probabuntur multi. et impie agent impij. nec intelligent omnes impij. porro docti intelligent. Habes ergo ex dictis danielis quod tempus illud prefinitum solum impijs debebat esse clausum et signatum. non autem doctis. Cum autem tu non potes concedere omnes magistros tuos sub quorum doctrina et eruditione viuunt omnes iudei fuisse impios. sed pocius iustos et doctos eos credis seu reputas. sequitur quod propter eorum impietatem non potes eos excusare a cognitione temporis aduentus messie prefiniti cum apud te non reputentur impij. sed iusti et docti. Iudeos per xpm

Distinctio quarta tractans de congregatione

Quarta distinctio de scrutinio scripturarum loquendum de congregatione iudeorum per xpm seu messiam. et continet quatuor capitula.

In primo capitulo ostenditur quod congregatio israelitarum est dupliciter intelligenda. scilicet corporalis et spiritualis.

In secundo capitulo ostenditur quod congregatio spiritualis est dignior seu pocior quam corporalis.

In tercio capitulo ostenditur quod per terram israhel et iherusalem et templum dei vbi prophete dicunt congregandos fore omnes israhelitas. intelligendum est de celesti beatitudine in qua sancti spiritualiter congregantur.

In .iiij. capitulo ostenditur quod reedificatio templi ezechieli reuelata non est expectanda materialiter in futuro impleri. neque ex ipsa sumitur argumentum contra illud quod probatum est xpm

iam venisse·

¶ Capitulum p̄mū in quo ostendit̄ ꝙ congregatio isrl'itarum dupl'r est intelligenda · s · corporalit̄ et spiritualit̄· 2

Repli^cat Saulus· vlterius vt sequit̄

QVantumcūq3 per auctes ꝓbasses ꝙ tempus aduentus messie transijt in p̄teritum vt intendis· adhuc non posses euadere alias sacras auctes quibꝫ multa dicunt̄ fore implēda ꝑ messiam ꝓmissum · que tam̄ ꝫm rei notissimā euidenciā constat nondum fuisse impleta · Ex quibꝫ ncc̄io sequit̄ messiā nondum venisse· Soluit Paulus· Primo ꝓpone que sunt illa nondum impleta que ꝫm auctes sacras ꝑ messiam denūciantur impleri · et hec ꝑ singula vt melius discuciant̄· Respondz Saulus· Sic

¶ Inter cetera ꝓpono tibi vnū · s · congregationē iudeorum seu israhelitaꝝ ꝑ xp̄m faciendam · de qua congregatione ut nosti q̄mpl'imi ꝓphete loquentes expresse · et tamen hodie vt euidenter patet sūt ita dispersi ꝑ orbem sicut vnq̄3 fuerunt· Ex quo patet ꝙ messias ꝓmissus qui eos debebat congregare nondum venit· Querit Paulus· Similiter Allega illas auctes quas credis ꝓ te facere in hoc loco vt eas diligenter scrutando veritas pateat· Respondz Saulus· vt sequitur De congregatione dispersionis isrl'is futura inter multas ꝓpheticas auctes que hoc dicunt· occurrit michi illa ezechi · xxxix vbi sic dicit· hec dicit dn̄s deus· Nunc reducam captiuitatem jacob ⁊ miserebor tocius domus israhel · et zelabo nomī sancto meo · et infra · Et congregabo eos de terris īimicoꝝ suorum · sanctificabor in eis in oculis gencīū multaꝝ · Et sciēnt quia ego dn̄s deus eorum · Et infra · Cum congregauero eos in terram suam et non dereliquerim quenq̄3 ex eis ibi · et non abscondā vltra faciem meam ab eis· Ex qua auctoritate manifeste habes ꝙ deus congregatur⁹ erat populū suū israhel de terris īimicoꝝ et deducere sup̱ terram suā · qd̄ patet manifeste vsq3 hodie non esse impletuz ꝑ messiam tuū· Ex quo sequitur ꝙ est implenda ꝑ verum messiam quē expectam⁹· Replicat Paulus· Similiter Circa hanc cōgregationem ante om̄ia debes scire ꝙ sicut sup̄ tibi ostēderim ꝑ auctez Rabimoysi magistri tui alique dictōes in sacris scripturis contēte sūt equoce mere ul' a consilio que quādo i scripturis

veniũt oportet diligent̄ inq̄rere in quo sensu sumant̄ sic dic-
tum fuit de hijs dictionibus israhel iacob seu iuda in p̄ma
distinctione cap̄lo · iiij · Et sic in ꝓposito congregatio de qua
hic ꝓpheta loquit̄ equoca est · quãdoq; eni͂ significat congre
gationem corporalem ĩ aliquo loco · quãdoq; vero significat
congregationē sp̄ualem aĩorum in aliquo credibili seu opi
nabili vel desiderabili et huiõi · sicut eni͂ corpora in eodem lo-
co posita dicunt̄ congregata localiter et ab inuicem remota
dicunt̄ dispersa · Sic animi in eodem conceptu intellect⁹ seu
volũtatis exñtes vni dicunt̄ seu vniti · et a fortiori pñt dici
ↄg̃gati · vñ auc̃tas ꝑte allegata dupliciť pt̄ intelligi · q2 ꝭm
quosdã de cõgregatõe corporali intelligit̄ qd̍ fuit impletũ in
reditu de captiuitate babilonica qñ om̄is popul⁹ isrl'itic⁹ q̇
voluerũt ascendere ad terram ꝓmissionis habuerũt licẽciam
seu potestatem hoc faciendi · ut habet̄ · ij · paralip · vltimo · et
Esdre p̄mo · Et huic sentencie consonat principiũ hui⁹ pro-
phecie in qua dñs dicit ꝓphete · Nunc cõuertam ↄuersionem
iacob ꝛc̃ · quod esset manifeste falsũ si hoc esset adhuc futurꝫ
cum ab illo tempore in quo dictum fuit · nunc cõuertã usq;
ad istud tempus transierunt plus q̄m mille sexcenti anni ·
Sed quia tempore ezechielis quãdo hoc dictum fuit ꝑ ꝓphetã
iam tempus p̄dicte congregationis ĩminebat · Ideo ꝓprie di
cit̄ in hac ꝓphecia · Et nunc reducam captiuitatem istam ꝛc̃
Et congregabo eos de terris inimicoꝝ suorũ ꝛc̃ · Et isto mo-
do intelligit̄ istud ezechielis · xj · Et congregabo vos de popu
lis · et adunabo vos de terris in quibus dispersi estis · et dabo
vobis humũ israhel · Que quidē ꝓphecie et plures alie simi
les fuerunt implete in reditu captiuitatis babilonice ꝑ con
gregationē corporalem isrl'itaruz que tunc fuit facta · Scd̍m
vero alios congregatio in hac auc̃te contenta intelligit̄ scd̍o
modo congregationis supra dicto · s · animoꝝ qd̍ impletum
fuit ꝑ messiaz seu xp̄m nr̄m sub quo totus israhel · s · fideles
xp̄i qui veri israhel dicunt̄ ꝓut in p̄ma distinctione est con-
gregatus seu vnit⁹ in fide xp̄i ꝭm quã aĩe fideliũ vniunt̄ seu
congregantur · Nec obstat ꝭm istos qd̍ dicit̄ · nunc cõuertaz
Tum quia non tantũ distat tempus in quo fuit hec ꝓphe-
cia dicta a tp̄e aduentus xp̄i sicut ad tempus presens vt est
manifestum · tum quia respectu diuine eternitatis tempalia
om̄ia reputantur vt nũc · Ex quibus patet q̇ ꝭm vtramq;

p̄dictaꝝ expositionū ꝓphecia ista iam est impleta · et sic hec
auctas nichil facit ꝓ te · Soluit Saulus · Sir Si bene
consideras neutra p̄dictaꝝ expositionū potest stare cum ve:
ro sensu lr̄ali hui⁹ auctis quod volo tibi ostendere · p̄mo de p̄
ma expositōe · Scd̄o de scd̄a · p̄ma eni expositio que dicit q̄ ꝓ:
phecia p̄dicta fuit impleta tēpore reditus de captiuitate ba:
bilonica · est manifeste falsa ꝓpter duo que in eadē ꝓphecia
cōtinent̄ que nunq̄m fuerūt tp̄e templi scd̄i impleta · p̄mū
est illud qd̄ dicit̄ ibi · Et non derelinquā quenq̄m ex eis · qd̄ ē
manifestum non fuisse impletum tempore reditus de capti:
uitate babilonica · In quo reditu nedum decem tribus que
ibi non interfuerunt · sꝫ etiā de aliis duabus multi relicti sūt
Scd̄m est illud quod dicit̄ in p̄dicta aucte · non abscondam
vltra faciem meam ab eis · qd̄ nullo modo potest dici fuisse ī
pletum ī illo tempore · Cum a destructione templi scd̄i vsq̄
nūc manifestum est deum abscondere faciem suam a nobis
plus q̄m antea relinquēdo nos in tam diuturna ⁊ tam acer
ba captiuitate vt est manifestum · Opponit Paulus · vt sc̄
¶ Prima obiectio tua contra p̄mam expositionē non va
let ꝓpter duo · p̄mū est quia tempore reditus de captiuitate ba
bilonica oīs habuerūt licenciam a Ciro vniūsalit̄ redeun:
di in ihr̄l'm libere · vt patet ꝑ ea que sup̄ alleganť · ſ · ij · para
lipom̄ · vltimo · et p̄mo esdre · Et sic verificat̄ illud · Et non
dereliquerim quenq̄m ex eis · quia nullus fuit derelictus quin
posset redire si vellet sublato iugo captiuitatis et licēcia con
cessa gn̄ali · Scd̄m est quia Esdre ī fine scd̄i capit'li · et in p̄n
cipio tercij p⁹ reditū captiuitatis babilonice · hec v̄ba legunt̄
Et habitauerūt sac̄dotes et leuite et de pp̄l'o et cātores et ia̅ni
tores nathinei in ciuitatibus suis et oīs isr̄l' · ⁊ ꝑuēit mēsis
vij · et filij isr̄l' · et in ciuitatib⁹ suis cōgregatus q̄ꝫ est pp̄l's q̄si
vir vn⁹ in ihr̄l'm · Ex qua aucte patet manifeste q̄ oīs isr̄l'
fuit in reditu captiuitatis babilonice in ihr̄l'm qd̄ cōcordat
māifeste cū p̄ma expositōe · Sol · Saulus Sir Impos
sibile videt̄ · vel saltem non verisimile q̄ non remansissent
aliqui de tanta dispersione iudeoꝝ ꝑ orbem facta · In super
manifestum est q̄ de decem tribubus vltra flumīa ethiopie
transmigratis null⁹ fuit in ihr̄l'm in reditu captiuitatis ba
bilonice · et sic nullo modo potest dici q̄ totus israhel fuit in
ihr̄l'm in reditu de captiuitate babilonica · Rep̄t Paulus ·

Sir De decem tribubus non debuit hic fieri mentio· quia iā
erant p̄ascise non solum a regno dauid quod erat a deo institu
tum sup totū israhel· sȝ etiā a cultu diuino qui erat in ih̄rl'm
vt habet· iiij· Regū· xvij· Et sic forte de duabus tribubus
aliqui remanserūt qui non ascenderunt in ih̄rl'm in reditu
captiuitatis p̄dicte· necesse est dicere ad saluandam auctem
Esdre sup̄dictam q̄ fuerunt tam pauci q̄ quasi nulli repu:
tant· nam s̄m ph̄m· ij· ethicoꝝ· quod modicum est quasi ni
chil reputat· vnde et similiter quod dicit in auc̄te ezechielis
p̄ te allegata· Et non dereliquerim quenq̄m ex eis· Isto mo
do intelligendū est· s· q̄ de paucis vel modicis si forte reman
serunt non facit mentionē ꝓpheta sicut nec Esdras cū dix:
it om̄is israhel in p̄dicta auc̄te p̄ me allegata· ¶ Saul⁹
¶ Adhuc restat illud verbum in p̄dicta auc̄te Ezechiel'
p̄ quod nullo modo illa auc̄tas potest verificari ò tempore re
ditus captiuitatis babilonice· s· cum dicit· Et non abscon
dam vltra faciem meam ab eis· Constat aūt q̄ post illud tē
pus maxime abscondit deus faciem suam ab israhel p̄serti
m hac captiuitate a romanis incepta et vsqȝ hodie p̄ totum
orbem crudeliter continuata· ¶ Paulus· ¶ Be
ne concedo tibi q̄ deus abscondit faciem suam a iudeis i hac
captiuitate existentibus plus q̄ȝ ante· vnde de eis verificatur
illud deutro· xxxj· Et abscondā faciem meam ab eis· et erit
in deuorationem· De quo forte inter me et te in sequentib⁹
erit aliquod colloquiū cum de vīdicta mortis xp̄i loquemr·
sed ex hoc non sequit q̄ deus abscondit faciem suā ab isra:
hel· s· a veris fidelib⁹ qui israhel dicunt s̄m spiritum vt ha:
betur supra· Ab istis eni nunq̄ȝ deus abscondit faciem suā·
postq̄m effudit spiritum suū super eos in die pentecostes· Et
ideo ꝓprie dicit p̄ ꝓphetaȝ· Et non abscondam vltra faciem
meam ab eis· cum effudero spiritū meum super domū israhel
dicit domi⁹· ò qua effusione largissima ꝓphetatū fuit iohelis
iij· cap̄lo· ¶ Saulus· ¶ Quomodo potest veri:
ficari q̄ deus nunq̄m abscondit faciem suā ab illis quos di:
cis fideles seu discipulos xp̄i tui cum constat q̄ post illud tē
pus pentecostes in quo dicis spiritū· s· fuisse infusum in eis
om̄es isti discipuli et om̄es fere illoꝝ sequaces fuerunt occi
si p̄ gentiles· et vagi atqȝ ꝓfugi super terram dispersi· maxi
masqȝ t̄bulatōes et obꝓbria et iniurias passi vt tue hystorie

testant̄· que quidē ꝑsecutio fuit maxima · ⁊ durauit ꝑ totum orbem usqꝫ ad tempus cuiꝰdā īꝑatoris qui nescio quo spiritu ductꝰ ꝑdictam ꝑsecucionem mandauit cessari· Falsum est ergo dicere ꝙ deus nunq̄m abscondit faciem suam a fidelibus xp̄i tui post illud tempus pentecostes a te assignatum cum ꝑ quadringentos annos fere durauit illa ꝑsecutio prima quam passi sunt xp̄iani · et postea in ꝓcessu tp̄is multe alie ꝑsecutiones in varijs temporibus contra eos insurrexerunt et etiam cotidie insurgunt ut est manifestum et hystorie tue et etiam rei euidencia testantur· ¶ Paulus· ¶

Concedo tibi ꝙ discipli xp̄i et omnes eius fideles maximas ꝑsecutiones tribulationes atqꝫ obꝓbria fuer̄t passi post passionem xp̄i nostri· et ꝙ ꝑsecuciones ille durauerunt ꝑ magnū tempus ·et etiā in diuersis mūdi ꝑtibus durant· sꝫ ex hoc nō sequit̄ ꝙ deus abscondit faciem suam a fidelibus xp̄i · per faciem enī dei ꝓprie intelligit̄ gracia sua ꝑ quam hoies saluātur· Juxta illud ps̄· Ostende faciem tuam et salui erimus· Quā quidē graciam ī tanta habundācia deus infudit in xp̄i fideles in die illa quādo habundant̄ spm̄ suū effudit suꝑ eos ꝓut fuit ꝑ iohel dictum et ꝓpheta tū· et eciā postea in diuersis temporibus ꝑsertim in ꝑmitiua eccl'ia ꝙ fideles illuminati ꝑ illam graciam ad nichilū reputabant aduersa mundi ꝓ fide et amore xp̄i sustinere· ꝑ quam tolerandiam maximarum ꝑsecutionū nomē xp̄i fuit per orbem exaltatum et eius fides diuulgata· vnde ex hoc non sequit̄ deū abscondisse faciem suam a xp̄i fidelibus· sꝫ potiꝰ faciem suam misericordie eis ostendere· iuxta illud nūi· vj· Ostendat dn̄s faciem suam tibi· et misereat̄ tui· maxima enī dei mīa relucet in illo qui ꝓpter nulla mūdi aduersa a rectitudine seu iusticia cordis ⁊ vere fidei confessione nō recedit· de quibꝫ in ps̄· qm̄ ꝓpter te mortificam̄ tota die· Et iō dicit̄ a quodā de nr̄is· Hec est victoria q̄ vincit mūduꝫ· fides nr̄a ꝓut insequētibꝫ dn̄o ꝯcedēte cū in̄t nos fiet sermo de victoria xp̄i ampliꝰ declarabit̄·

¶ Capl'm· ij· in quo ōndit̄ ꝙ congr̄gatio sp̄ualis est dignior seu pocior q̄m corꝑalis· ¶ Saulus· ¶

Placꝫ michi ad p̄ns suꝑsedere a discussione de victoria xp̄i tui vt inde fiat singularis inter te et me de hᶜ disceptatio· Sed ad ꝓpositum nr̄m redeundo contra

scd̄am expositionē auctās ezechielis p me sup̄ allegate. Inq̄ expositione dicebas q congregatio in illa aucte contenta. intelligit̄ sp̄ualis. s. aīarū. ⁊ sic asseris q tot⁹ israhel fuit et ē congregatus in fide xp̄i tui cui vnū obicis. s. q cōgregatio sp̄ualis non inuenit̄ in sacra scriptura. sȝ vbicūqȝ dicit̄ congregatio intelligit̄ corporū. vnde illa expositio nullū habet ī scriptura sacra fundamentū. ¶ Paulus. ¶ Congregatio sp̄ualis legit̄ in scriptura. Dicit̄ enī in ps̄. Cor eius congregauit iniquitatē sibi. Constat aūt q cōgregatio iniq̄tatū ī corde fit p multaꝝ cogitationū iniquaꝝ cōgregationē que non est congregatio corporuȝ sȝ conceptuū cordis. Legit̄ etiā ezechielis. xxxvij. q p̄pheta iussu diuino accepit duo ligna quoꝝ vnū scripsit tribui iude et socijs ei⁹. et aliud tribui effraym et socijs eius. que quidē ligna de mandato dei vnuȝ ad alteꝝ adiunxit p quā adiunctionem vt ibidem legit̄ p̄figurabat̄ a deo vnio israhelis adinuicem. sic q non vltra diuiderent̄ ī duas gentes seu duo regna. Ex quo patet q p cōiunctionem corporalem figurat̄ cōiunctio spiritualis ī scriptura. et p ɔ̄ñs patet q cōiunctio sp̄ualis est potior seu dignior q̄m corporalis. sicut figuratum potius seu digni⁹ est q̄ȝ figura. vnde expositio illa que dicit congregationē de qua loquitur Ezechiel in aucte allegata p te. intelligendā eē de cōgregatione sp̄uali rationabilis est et ml'tis locis scripture sacre consona. ¶ Saulus. ¶ Multa p̄supponis que non probas. quoꝝ vnum est q figuratum potius seu dignius est q̄m figura. Scd̄m est q exponere congregationē hoīm que simpliciter in scriptura tradit̄ p congregationem spiritualem est rationabile. Teriū est q talis expositio est sacre scripture consona. ⁊ quia nullū istorum triū in ratione nec auctoritate fundas. Ideo eadem facilitate possūt negari sicut concedi. ¶ Paulus. ¶ Q figuratum dignius sit q̄m figura satis est notum in artificialibus que p humanam artem inueniunt̄. Nam huiōi figura est p̄pter figuratū. ad hoc enī fit figura vt figuratuȝ rep̄sentet vt ymago Cesaris Cesarem et huiōi. Constat aūt s̄m p̄hm q p̄pter vnumq̄dq̄ȝ tale et ip̄m magis. Similiter et in figuratiuis locutionibus quibus sepe p̄phete vtunt̄ figura est p̄pter figuratum. p̄phete enī sicut et poete pulcritudinē humanā p rosam figurāt. et fortitudinē p leonem ⁊ huiōi. Constat aūt q pulchritudo

humana pfectior est qm pulcritudo rose cu sit pfectioris subiecti sm naturam. Silr et fortitudo humana que est habitus virtutis anime rationalis pfectior est qm leonina et sic de similibus. et sic pbat pmu. Ex quo sequit scdm. na manifestum est q congregatio hoim spiritualis in aliquo bono spirituali vtpote in vera fide seu in caritate pfectior est qm congregatio eorum in aliquo bono corporali. Et ideo exponere aliquod bonu mi9 pfectum in scriptura contentum p aliqd bonu magis pfectum rationabile est psertim in pmissionibus ad xpm ptinentibus. que quide pmissiones de maximis bonis intelligende sunt. Terciu etia patet. Nam sacra scriptura sepe consueuit tradere sub corporaliu figura notitiam spualiu vt diuina per humana et huiusmodi. vn tria psupposita mea supdicta satis pbant. Distinctionis quarte

Caplm. iij. in quo ostendit q p terram israhel et ihrlm et templu dei vbi pphete dicunt congregandos fore oes israhelitas intelligendu est de celesti btitudine in qua sci spualiter congregant. Saulus.

Resupponis q pmissiones ad xpm ptinetes de maximis bonis intelligende sunt. quod tamen non probas. Sed quia circa congregationem israhelitarum. de qua nunc agimus adhuc est vlteri9 altercandu. Ideo pnunc supsedeo de pdicto psupposito vt de eo fiat singularis smo. et ad ppositum redeundo volo tibi ostendere q tam ezechiel in auctoritate p me allegata qm alij de congregatione israhelitica loquentes intendunt dicere congregatione corpalem. Exprimunt eni locu vbi talis congregatio isrlitarum est facienda Vnde moyses loques de hodierna captiuitate nra in qua sumus dispersi per orbem. silr et de nra reuersione seu couersione ad deum deutro. xxx. sic dicit. Reducetque dns deus tuus captiuitatem tuam et misrebit tui. Et rursum inde congregabit te. Et infra. Si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit dns deus tuus. et inde te assumet atque intro ducet in terram quam possiderunt pres tui et obtinebis eam etc. Ex q patet manifeste q illa cogregatio deberet fieri a diuersis ptibus terre ad terram pmissionis qd necesse est intelligi de cogregatione locali. Item jeremie. iij. vbi de redemptione seu congregatione nra a captiuitate hodierna ad lram agitur dicit. In tempore illo vocabunt ihrlm solium domini

et congregabunt ad eam omēs gentes in nomīe domi ī ihe
rusalem vbi manifeste habetur ꝙ congregatō illa ꝑ messiā
expectata nō solū ad terrā ꝓmissionis · ſ; ad ciuitatē ihrl'm
est itelligēda · Et sic patz ꝙ loquit̃ de locali ꝯgregatōe · Item
ezechiel' · xl · capl'o et in alijs tribꝰ seu quatuor sequētibꝰ agit̃
de mensuratōe templi reedificandi ꝑ extensū · Que quidē re-
edificacio hactenꝰ non fuit impleta nec tp̃e Esdre nec ma-
chabeoꝝ seu herodianoꝝ vt patz intuenti illa capl'a et hysto-
rias de templo scōo loquētes · vnde necē est ad veritatē ꝓphe
cie saluandā ꝙ reedificatio illa impleat̃ tp̃e nr̃e ꝯgregatōis
expectate ꝑ messiam · vnde ex p̄dictis auctibꝰ māifeste habes
ꝙ congr̃gatō isrl'itica debet fieri in terra sancta vt in p̄ma au
ctoritate · et etiā in ciuitate sc̄a ihrl'm vt in aucte scōa · Sil'r
quidē templū iherosolimitanū est reedificandū modo ꝛ for-
ma ꝑ ezechielē ꝓphetā exp̄ssis · Ex quibꝰ māifeste habet̃ ꝙ cō
gregatio de qua ꝓphe loquunt̃ est corꝑalis · ¶ Paulus ·
¶ Vt ꝓposui tibi in p̄ma distinctōe et ꝑ tuū Rabimoy ·
ꝓbaui ꝙ qui sacras scripturas recte intelligē vult opꝫ ꝙ sig
ficatōes dictionū equocaꝝ discernat Constat aūt recte scrip
turas sacras scrutāti ꝙ iste terminꝰ terra in sacra scriptura
equoce dicit̃ · nam qn̄qꝫ accipit̃ ꝓ ista terra corporea et sensi
bili in qua hoīes cōiter habitāt · qn̄qꝫ ūo ꝓ spūali in qua so-
lū sc̄i habitāt · De qua dicit̃ in ps̄ · Credo videre bona domi
in terra viuenciū · vnde auc̃tas illa quā allegas deutro · xxx
in qua dicit̃ · Si ad cardies celi fueris dissipatꝰ inde te ꝯgr̃ga-
bit dn̄s deꝰ tuus ꝛc̄ · Si intelligat̃ de hodierna captiuitate ve-
stra ꝓut tu exponis · tūc ꝯgregatio de qua loquit̃ intelligen-
da est spūalis · Sil'r ꝛ terra ꝯtenta in illa auc̃te intelligenda
est non terra sensibilis in qua p̄res habitauerunt corꝑaliter
ꝓ certo tp̃e et pꝰea mortui sunt · ſ; terra viuenciū in quā qui
cūqꝫ reuersus fuerit ad deū ꝑ verā pn̄iaꝫ que fidem dei et cari
tatem p̄supponit introducit̃ et eternalit̃ manet · vnde ex illa
auc̃te non habes aliquid contra me · ¶ Saulꝰ · ¶ Et
si terra aliqn̄ ī scripturis accipiat̃ ꝓ eterna mansione hoc est
cum additōe huiꝰ termi viuenciū et huiōi · Sed terra simpl'r
sumpta sine aliqua additōe nō credo ꝙ accipiat̃ in scripturis
nisi ꝓ hac terra sensibili · ¶ Paulꝰ · ¶ Ymo ter
ra simpl'r sumpta sine aliqua additōne qn̄qꝫ accipit̃ in scrip
turis ꝓ terra spūali in qua sc̄i habitāt · dicit̃ enī in ps̄ · Justi

aūt hḗditabūt terraȝ et habitabūt in seculū seculi sup eam.
Constat aūt ꝙ nulla est t̉ra sensibilis in qua iusti in seculū
seculi habitant cum oīs iusti in hac vita exn̄tes sint mōr:
les. Et sic patȝ ꝙ terra de qua loquit̄ psalmista. non est t̉ra
sensibilis in qua hitamꝰ mōrles hoīes tꝑalit̉. sȝ illa terra ce
lestis in qua iusti habitant in secl'm secl'i. s. eternalit̉. et ista
est ꝓprie terra viuenciū. et sic patȝ ꝙ vocat psalmista terraȝ
simpl'r sine addicōe illam terraȝ celestē quam scti inhabitāt
quam qdem sig̃ficatōȝ et doctores tui senciūt. ¶ Saulꝰ.
¶ Indica michi. ꝙ doctores nr̄i itelligūt t̉ram simpliciter
sumptam in scripturis qn̄qȝ sig̃ficare terram viuenciū. ¶
¶ Paulꝰ. ¶ Sup illud ysa. lx. capl'o ppl'us tuus oēs
iusti in ꝑpetuū habitabūt terram. doctores antiqui tui in libro
Canhedrin capl'o belech sic dicūt. oīs isrl'ita hꝫ sortem in
secl'o futuro. scriptū est enī ppl's tuus oīs iusti in ꝑpetuū hē
ditabūt terram. hec illi. quaȝ auctem tenent oīs posterio:
res et moderni sine ꝯtradictōe. Ex qua patȝ ꝙ terra simpl'r
in verbis ysa. dicta. s. cum dicit. hēditabūt terram. acapit̄
ꝓ terra illa celesti. Et eodē modo intelligēda est in aucte deu
teronō ꝑ te allegata. vnde ex illa nō habes aliquid ꝯtra me.
¶ Saulus. ¶ Video excusacōȝ tuam circa sig̃ficatōȝ
alias expōnē huiꝰ termi terra. sȝ adhuc hec tua euasio nō suf
ficiat ad auctem ihere. sup ꝑ me allegatam. ſm quam patet
ꝙ nō solū in t̉ra ꝓmissionis ꝯg̃gandi sūt redimēdi ꝑ xp̄m
seu messiam. ſ etiaȝ ad ciuitatē ihrl'm sctam. dicit enī. in tꝑe
illo vocabūt ihrl'm soliū dn̄i et congregabunt̄ ad eam oēs
gētes. ihere. iij. vnde dicit. licȝ t̉ra qn̄qȝ acapiat̄ ꝓ terra cele
sti vt vident̄ dicē auctes ꝑ te allegate. Ista dictio tn̄ ihrl'm
acapit̄ semꝑ ꝓ illa ciuitate sc̄a ihrl'm i qua tēplū salomōis
fuit fūdatū vbi ſm legē antiquā cultꝰ dinꝰ celebrabat̄. vn̄
ad illaȝ ꝓpue ꝑtinet cōgregatō corꝑalis seu localis de qua
agimꝰ. ¶ Paulus. ¶ De hac dictione ihrl'm idē ē
dicendū sic̄ de hoc termīo t̉ra. s. ꝙ equoce saltē a ꝯsilio acapit̄
in scriptis. Sup illud ei ps̄. ihrl'm q̄ edificat̄ vt ciuitas cuiꝰ
ꝑticipatio eiꝰ in idipm. doctores tui tradūt ꝙ ihrl'm inferior
dirigit̄ ad ihrl'm supiorē. hec illi. Ex quo patȝ manifeste ꝙ i
telligūt illud qd dicit̄ in ps̄. ihrl'm q̄ edificat̄ ꝓ ihrl'm iferio
ri. Et illud qd sequit̄. vt ciuitas cuiꝰ ꝑticipatio i idipm pro
ihrl'm supiori. que quidem expositio est satis ꝯgrua. quia illa

inferior ihrl'm ad illã supiorẽ dirigit̃ seu ordinat̃ · pz igit̃ ex dictis tuoꝝ ꝙ ihrl'm qñqz accipit̃ in scripturis sacris ꝓ illa celesti · et sic eam debes intelligere in auctẽ jeremie ꝑ te allegata · in qua dicit̃ ꝙ congregabunt̃ ad ihrl'm oĩes gentes in nomie domi · Et scias ꝙ etiam ſm doctores non solũ btitudo celestis vocat̃ ihrl'm in scripturis sacris · sz etiaz mons dei et locus sanct⁹ dei et sanctuariũ et atria domĩ et templũ dñi ⁊ huiõi · Et iõ cum dicit̃ · quis ascendet ĩ montẽ domi · aut q̃s stabit in loco sancto ei⁹ · Et alibi · Et concupiuit aĩa mea in atria domĩ · et multa siĺia intelligi debent ſm tuos de celesti beatitudie · ¶ Saulus · ¶ Ostende michi qui sunt doctores nr̃i hoc dicentes · ¶ Paulus · ¶ Inter tuos doctores qui de beatitudine futura loquunt̃ quodamodo rõnabilit̃ · ille fuit pñcipalis vt nosti · s · Rabimy · egipaus qui de hoc tractauit ĩ suo deutro · in titl'o de pñia · capl'o · viij · in quo · et in pticula · vij · loquẽs de pmio eterno sic dicit · hec est pmiũ quo nullũ supi⁹ eo · et hoc ẽ bonũ p⁹ qd̃ nullũ aliud bonũ · Et hoc desiderauerũt oĩes ꝓphete · qd̃ bonũ etiã multis vocauer̃t nomibus vt mons dei et loc⁹ sanct⁹ ei⁹ et loc⁹ sãctuarij et via sancta atria domĩ templuz domĩ dom⁹ domi et porta dñi · hec ille · Ex qua auctẽ pz qd̃ tibi circa hoc dixerã ·

Distinctõis quarte

¶ Capl'm · iiij · in quo ondit̃ ꝙ reedificatio templi ezechieli reuelata nõ est expectanda mãliter in futuro impleri · neqz ex ipa sumit̃ argumentũ contra illud qd̃ ꝓbatũ est xp̃m venisse · ¶ Saulus · ¶

Licet cõcedat̃ tibi ꝙ hee dictiones terra ihrl'm tẽpluz dei et huiõi qñqz accipiant̃ ĩ scripturis ꝓ celesti btitudine · illa tñ auctas Ezechil' · xl · et in alijs capl'is sequẽtibus ɔtenta vbi agit̃ de reedificatõe templi nõ tolerat hanc expositõz · declarat enĩ ibi ꝓpheta nũm et mensurã oĩm cellulaꝝ templi · sil'r et fenestraꝝ ⁊ picturaꝝ sub exquisitione mirabilit̃ pticulari · Que quidẽ reedificatõ sic narrata opz ĩtelligi de mãli edificatõe · Cõstat aũt ꝙ tl'is reedificatio q̃lis ibi continet̃ non fuit p⁹ pdictũ ꝓphetã nec etiã ante · vñ necesse est ꝙ tpe messie nr̃i impleat̃ · ¶ Paulus · ¶

¶ Duo ꝓsupponis in hac tua argumẽtatione quoꝝ oppositum ꝑ tuos ꝓprios doctores posset ꝓbari · pmũ enim ꝓsupponis ꝙ ista visio ezechiel' de qua loqueris opz intelligi de mãli

edificacōe· Scd'm etiam p̄suppōnis q̄ hec visio mālit intellec-
ta nunq̄m fuit impleta post p̄dictā ꝓpheciam· sȝ oppositū pri
mi habet̄ exp̄sse determiatum in libro cauhedrin capl'o helech
vbi sup̄ illud verbū ezechiel' vltimo p̄ circuitū· xviij· milia
et nomē ciuitatis ex illa die dn̄o ibidē sic habetur· dicit Ra
biabba· domus que est corā sancto et benedicto· s· deo· xviij·
milib⁹ leucarū cōtinet̄ sicut scriptum est p̄ circuitū· xviij· mi
lia ꝛc· Sup̄ quā auctem Rabisal'· sic dicit· De ihr'lm cele-
sti ītelligunt̄ hij textus· s· ezechielis· hec illi· Ex quib⁹ ma-
nifeste habes q̄ illud verbū vltimū ezechielis quod est quasi
conclusiuū toci⁹ materie hui⁹ reedificacōis· et p̄ consequen̄s
tota illa reedificatio intelligenda est de celesti ihr'lm· Hoc idē
etiam potest haberi p̄ auctoritatem Rabimoysi egipcij sup̄ p̄
me allegatā in qua dicit q̄ mons dei et locus sanctus eius·
et atria domi et templū domi et dom⁹ domi et porta domi et
huiōi· qn̄qȝ intelligunt̄ ī scripturis de p̄mio eterno· Vnde pȝ
s̄m eū q̄ illa que in visione ezechielis de templo dei et domo
dei et porta domi et multa huiōi tradunt̄ intelligi pūt de p̄-
mio eterno que in celesti ihr'lm potissime habent̄· Et sic patȝ
q̄ s̄m doctores tuos reedificatio p̄ ezechielē narrata non est
necessariū q̄ intelligat̄ de māli reedificacōe ꝓut tu p̄suppōis
Contra p̄suppositū tuū scd'm ī quo dicis constare q̄ talis re
edicatio qualis in ꝓphecia ezechielis continet̄ nunq̄m hacte-
nus fuit materialiter impleta· Sunt q̄mpl'imi doctores seu
hystorigraphi tui asserentes q̄ licet talis edificatio sicut per
ezechielem p̄nosticatur non fuit impleta tempore zorobabel
Neemie seu Esdre· fuit tam̄ postea impleta in templo scd'o
In quo tempore plures reges p̄sarū ex aliqua deuotione ad-
diderunt multa ad edificia templi· Similiter et machabei q̄
faciem templi ornauerunt coronis aureis· et multo magis
vt dicit josephus in libro· xv· antiquitatū· herodes ascaloni
ta rex iudee magna edificia fecit et sumptuosa ad fortifica-
tionem ciuitatis et decorem templi· vnde s̄m istos licȝ in sc̄p-
turis non traditur p̄ticulariter quando fuerunt oīa illa im
pleta que in visione ezechielis continent̄· possibile tamen est
seu p̄sumptibile q̄ ī ꝓcessu temporis sub p̄dictis· s· p̄sis ma
chabeis et herodianis fuissent impleta·

¶ Saulus· ¶

¶ Opinio p̄ma talmudistaȝ seu Rabisal'· nō videt̄ posse
stare ꝓpter q̄mpl'ima p̄ticularia que ī illa ꝓphecia continent̄

que impossibile seu valde difficile esset applicare ad celestia. Scda vero opinio etiam videt esse inconsona rationi. Naz si tale edificiu materiale fuisset factum in templo scdo sicut pnunciatum fuerat p ezechielem. fuisset de hoc aliqua scriptura autentica inter nos quod tamen non apparet. ¶

¶ Paulus. ¶ Ad illud quod obicis contra pmam expositionem tibi respondeo q in beatitudine celesti multi et diuersi sunt gradus seu ordines beatoz angeloru .s. et hoim de quibus non possumus i hac vita existentes exquisitam noticiam habere. licet in pphetiis reuelatoibus inuant. De beatitudine eni celesti legit ysaie. lxiiij. caplo. quod oculus nõ vidit rc. vnde talia non cadunt sub expssa et expliata narratione nostra licet quodammodo cadant sub pphetiis isinuatoibus. Potest etiam exponi pdicta reuelatio ezechielis spiritualiter de eccl'ia sanctoz in hac vita cõmorancuz et de regimine eorum in quo multa et varia spualiter ordinata cõsistut sicut in edificatione ezechieli reuelata. et isto modo exponit a multis de nris saltem ogrue quas expositiones ppt earum plixitatem ad presens omitto. Remitto tame te ad illas cum eas volueris audire. Et nota q ezechiel inter ceteros pphetas plibus vtitur pabolis. vt patet in pncipio sue pphecie de visione rotarum et aialium. et in caplo. ij. et. iij. de rotulo libri. et in capitulo. iiij. de latere in quo edificata erat ihrl'm. et de sartagine et sic de multis alijs. vt patet in pcessu sue pphecie in qua qmplimas methaphoras inducit. vnde ipe de seipo deo dicebat ezechielis. xx. a. a. a. domine deus ipi dicut de me. nunquid p pabolas loquit iste. quasi dicat omes smones istius pphete sunt pabolici. Ex qua consideratione appar q iste visiones edificacionu quas Ezechiel tradidit non imerito sunt methaporice intelligende. et sic i eis et similibus sensus lralis est. non ille qui p lram significat sz ille qui p res ipas quas lre significat intelligit put patz vere scrutanti varios scripture sacre sensus. Et hoc facit manifeste p ista expositione sm qua hec reedificatio ezechielis est intelligenda pabolice. De hoc aut quod obicis contra secundam expositione tibi respondeo q de gestis i templo scdo post primos eius edificatores parum seu modicum habet eo q pphete in templo secundo iam deficiebant seu languebant Et ideo huiusmodi edificiuz non inuenit sic complete narratum

pſertim cum i magno pceſſu temporis ⁊ ſub varijs et diuer-
ſis edificatoribꝫ fuit conſtructum vt dictum eſt. Et nota ꝙ
ppheta aliqua ponebat p modum pcepti que tñ non debent
intelligi vt pcepta. ſ. ut imponant neceſſitatem obſuandi
ſed quaſi conſilia que non habent vim obligandi ad penam
ſi non ſeruent. vnde ſup capl'o. xlv. dicit. hec dicit dñs deus
In pmo menſe. i. pma menſis ſumes vitulũ d armento im
maculatum. et expiabis ſctuariũ ⁊c. Et ſimilit ponit ali-
qua circa ſacerdotes et circa pncipes in ſacrificijs et ornamē-
tis et ingreſſu templi et alijs que ſi intelligerent vt pcepta.
eſſet manifeſte contra illud. Nō addetis ad verbum quod
vobis loquor neque auferetis ab eo. vnde i veteri teſtamēto
ſicut nullꝰ potuit auferre aliqd pceptum de hijs que deus pa
piebat p moyſen. ita neqꝫ poterat addere aliquod pceptum
vltra iſta. Et ſilr poteſt dici de edificacōe templi et ciuitatis
hic poſita. ſ. ꝙ non ſignificabat reedificatōem templi ali-
quando neceſſario fiendam. ſꝫ edificationem que de conſilio p
phetico fieri debebat. et ſic pdicta edificatio pot intelligi ma
terialiter ſicut ſonat nō phetizando ꝙ fieret. ſed ꝙ quaſi de
conſilio ad maiorem pfectionē fieri deberet. et ſm hoc p ſecū-
dam expoſitionem non excludit pma expoſitio. Nam phe
ta iſtud edificiũ conſulebat fieri materialiter pter ſignifi-
cationem ſpiritualem illius quā pheta pncipaliter intende-
bat. Ex quibus patet ꝙ ex iſta reuelatione Ezechielis non
habetur ꝙ xpus nōdum venit cum ſm vtramqꝫ expoſitionē
hec phecia tranſijt in pteritum.

¶ Sequit diſtinctio. v. de ſcrutini ſcripturaꝝ

¶ De redemptione et modo per xpm seu messiam

¶ Distinctio quinta de scrutinio scripturarum loquentium de redemptione et de modo redemptionis israel per xpm seu messiam. et continet. xi. capitula

¶ In primo capitulo ostenditur quod duplex est redemptio. s. corporalis et spiritualis. et quod redemptio spiritualis est dignior seu perfectior quam redemptio corporalis

¶ In secundo capitulo ostenditur quod habundancia temporalium bonorum et libertas a subiectione humana non reputantur ad redemptionem spiritualem per messiam promissam. Similiter quod messias non in potestate bellica armorum erat victurus gentes. et quod talium bonorum habundancia de communi cursu homines distrahunt a diuina cognitione. qui quidem cursus non erat mutandus tempore messie.

¶ In capitulo. iij. ostenditur quod in sacra scriptura quandoque agitur de victoria spirituali. et quod victoria spiritualis est dignior seu virtuosior quam victoria temporalis.

¶ In quarto capitulo ostenditur quod verus messias de quo loquitur scriptura excellentior et perfectior in prophetis pronosticatur non solum hominibus. sed etiam angelis dei. Similiter quod redemptio in prophetis per messiam promissa ceteris redemptionibus de quibus in scriptura fit mentio est perfectior. et per consequens quod huic redemptori. s. messie victoria competit perfectior ceteris victoriis scilicet victoria spiritualis.

¶ In capitulo quinto ostenditur quod illa que in propheciis pronunciationibus traduntur sonancia bella seu victorias corporales non sunt applicanda primo aduentui messie. sed secundo.

¶ In capitulo sexto ostenditur quod modus redempcionis populi dei per messiam secundum scrutinium scripturarum. primo fundari debet. consequenter vero eius congruitas seu conueniencia secundum racionem quantum fragilitas humana permittit inuestiganda est.

¶ In capitulo septimo ostenditur quod ille seruus dei de quo loquitur ysaias capitulo. liij. per totum. et in fine precedentis capituli est verus messias. non autem populus iudeorum sicut Rabi salomon falso finxit et quod ex illo capitulo cum fine precedentis capituli habentur. xi. conclusiones plane tradite que proprie messie nostro applicantur qui non per potenciam armorum alios vicendo. sed pocius parcendo et moriendo suos redemit a seruitute peccati. non autem a seruitute corporali humana

¶ In capitulo. viij. ostenditur quod licet deus potuisset hominem redimere a peccatis sine passione et morte xpi. non tamen ex hoc dicendum

est ꝙ frustra hominē ꝑ xp̄i passionē redemit.

¶ In capitulo. viiij. ondit̄ ꝙ mod⁹ liberationis populi dei a pcc̄o ꝑ passionem ⁊ mortez xp̄i fuit ꝯuenienciar ex ꝑte dei liberātis q̄z si ꝑ solam diuinā miam ppl'm liberasset.

¶ In capl'o decimo ostendit̄ ꝙ modus liberacōnis ppl'i dei a pcc̄o ꝑ mortem et passionez xp̄i fuit ꝯuenientior ex ꝑte xp̄i ꝑ quē facta fuit redēptio seu liberatio q̄z si ꝑ solam diuinam miam popul⁹ fuissz liberatus.

¶ In capl'o. xj. ondit̄ ꝙ modus liberacōnis populi dei a peccato ꝑ passionē et mortē xp̄i fuit cōuenientōr ex ꝑte ppl'i q̄z si ꝑ solam diuinam miam popul⁹ fuisset liberatus.

Distinctionis quinte

¶ Capitulū p̄mū in quo ostendit̄ ꝙ duplex est redēptio. s. corꝑalis et sp̄ualis et ꝙ redemptio spiritualis est dignior seu ꝑfectior q̄z redemptio corꝑalis. ¶ Saulus. ¶

HAbeo mentē tuā circa ꝯgregacōnem israhelis que ꝑ messiam seu xp̄m p̄nosticat̄ fienda. Sed volo vt michi dicas quid sentis de redemptione quā ꝓphete frequenter ꝓmittunt populo israhelitico per messiam. vt cum dicit̄ ysa. lix. veniet ad syon redemptor. et. xlviij. auditum facite hoc vsq̄z ad extremū terre dicite. dicite redemit dominus ꝯuum suum iacob. et multa similia que in prophetias promissionib⁹ ꝯtinent̄ qd̄ nō pot̄ dici iam impletū. cū iudei seu popul⁹ israhelitic⁹ non est redemptus a ꝯuitute. sz ꝑ oppositū nec etiā fideles xp̄i tui quos dicis esse veros israhelitas fuerunt ꝑ xp̄m tuū redempti a ꝑsecucōibus seu afflictionibus mūdi. vt patz in historijs p̄mitiuorū tuorū. neq̄z etiā hodie sūt redēpti ab huiōi adūsitatib⁹ in diūsis ꝑtib⁹ orbis. Ex q̄ patz ꝙ xp̄s tu⁹ nō fuit ver⁹ redēptor ppl'i ⁊ ꝑ ꝯn̄s nec verus messias. ¶ Paul⁹. ¶ Circa istā ꝯcōnez redimere seu redemptio et huiōi. sil'r ē dicendū sicut sup̄ de ꝯgregatione. Est enī duplex redemptio. s. corꝑalis. vt cuz dr̄ exodi. vj. redimā vos in brachio extēto. et exo. xv. ca°. dux fuisti i misericordia tua ppl'o tuo quē redemisti qd̄ intelligit̄ de redemptōne a seruitute egipciaca que corꝑalis erat et sic de ml'tis alijs. Est aūt alia redemptio sp̄ualis. s. cum homo redimit̄ a seruitute pcc̄i de qua in ps̄. Ex vsuris ⁊ iniquitate redimet aīas eorꝫ. Et alibi. Et ipse redimet isrl' ex oībus iniquitatib⁹ suis. et sic de multis sil'ibus vnde redēptio ꝑ messiam in ꝓphetis ꝓ-

missa itelligēda est· nō de pⁱma redemptione·s·corpali sicut
redēpcio egipciaca ⁊ babilonica·s; spūali·s·a ꝯuitute peccati
sic̄ de ꝯgregatione dictū est·talis enī redēptio·s· spūalis val:
de dignior est q̄ȝ redēptio corpalis· et sic magis ptinens ad bo
na que p veꝝ redēptorē messiā ꝑmittunt̄· ¶ Saulus· ¶
Duo p̄supponis que tibi incumbūt ꝓbanda ad tuū habendū
intentū·quoꝝ vnū est ꝙ spūalis redēptio est dignioꝛ q̄ȝ corpo
ralis cui⁹ oppositū tenet̄ cōiter·wlgarit̄ enī dicit̄· Non bene
ꝓ toto libertas vendit̄ auro qḋ cōiter intelligunt homines de
libertate a ꝯuitute hūana·p̄supponis etiaȝ scḋo ꝙ maioꝛa bo
na magis ptinēt ad ꝑmissionē messie q̄ȝ miora·videamus
ergo de pⁱmo·deinde ꝓcedam⁹ ad scḋm· ¶ Paulus· ¶
¶ Ad pⁱmū tibi rn̄deo sic ꝙ redemptio spūalis·s·a seruitute
peccati est dignioꝛ seu maior q̄ȝ redēptio corpalis·s·a ꝯuitu:
te humana satis videt̄ notū·Si enī infideles seu pagani lu:
ce fidei carētes ꝯcedūt bona aīe pociora eē q̄ȝ bona corpis· vt
patȝ nō solū p stoycos q̇ bona extīoꝛa nō iudicāt eē bona ho
mis· s; etiā p peripateticos qui dicūt bona extīoꝛa esse bona
hoīs licȝ mīma·vtriq; enī tenēt bona aīe dignioꝛa eē ⁊ ma
ioꝛa q̄ȝ bona corpis·Cui⁹ rō patȝ·nam cū corp⁹ sit ꝓpter anī
mā sicut mā ꝓpter formā·Constat ꝙ bonū aīe poci⁹ est q̄ȝ bo
nū corpis·finis enī habet rōneȝ optimi ꝯm phm·hoc aūt qḋ
allegas de libertate corpali ꝙ nō bene ꝓ toto ⁊c̄·ꝓut wlgarit̄
dicit̄·verū est·nam auꝝ seu diuicie et huiōi sūt de bonis exte
rioꝛib⁹ hoīs que sūt mioꝛa bona q̄ȝ libertas corpalis que est
de bonis corpoꝛis·que quidem bona corpoꝛs ꝯm sn̄iam phi·
sunt media inter bona anime que sunt maioꝛa et bona exte
rioꝛa que sunt minoꝛa· Et ideo non bene venditur liberta^s^
corpoꝛis que est de medijs bonis ꝓ toto auro quod ē de bonis
minimis· Et eadem racione pⁱmo et foꝛcioꝛi libertas anime n̄
bene venditur·non solum ꝓ toto auro·sed etiam ꝓ libertate
corpis cū bona aīe excedāt in digtate· cetera bona hoīs tam
corpis q̄ȝ extīoꝛa ratione p̄dicta· vnde ⁊ ps̄·cū dixisset· ap^o^
dn̄m est mīa et copiosa· apud eū redēpcio· vt ostenderet que
esset illa redēpcio copiosa statim subdit·Et ip̄e redimet isrl'
ex oībus iniquitatib⁹ ei⁹·q·d·illa est magna seu copiosa re
dēptio in qua redimit̄ isrl' ab iniquitate·redēptio enī a sub:
iectione hoīm·licȝ bona non tam̄ magna est seu copiosa·

¶ Distinctio quinta ⁊c̄

¶ Capl'm scdm in quo ostendit q habūdancia tpaliū bono
rū ⁊ libertas a subieccōe hūana nō requirunt ad redēptionē
spūalē p messiā pmissā. Silr q messias nō in ptate bellica
armoꝝ erat victurꝰ gētes. ⁊ q taliū bonoꝝ habūdācia de cōi
cursu hōies distrahunt a diuina cognicōe. qui quidē cursꝰ n
erat mutandꝰ tempore messie. ¶ Saulus. ¶

Qvicquid sit de compacōe harū redēptionū adinuicē
cōcedo tibi q tpe messie redimēdi sūt isrl' spūalit. s.
ab iniquitatibꝰ. legit enī iere. l. In tpe illo queret in
iquitas isrl' et nō erit et pctm iuda et nō inueniet qm ꝓpiciaꝰ
ero eis quos reliquero. Et si forte hec vba intelligant de re:
demptione a captiuitate babilonica multo a fortiori intelli:
genda sūt de redēptione a captiuitate hodierna ad quā requi
rit pnīa redimēdorū. vt habet deutro. xxx. vbi sic dr. Conū
teris ad dnm deū tuū et audies vocem eiꝰ. Et infra. et con:
uertet dns captiuitatē tuā et miserebit tui ⁊c. que ad lrām
de captiuitate hodierna intelligunt. et sic nō est dubitandū
q ad redēptionē hodiernam requirit vera pnīa in ipis redi
mendis. Sed ex hoc non ↄcludit q redēptio corporalis. s. a ser
uitute humana requirat in redemptōe messie. Nam ad hoc
q ipa redēptio spūalis sit pfecta et integra requirit redēptio
corpalis q̄ expectat p hoc q aliquis rex de gnē dauid vincat
potenter ceteras nationes mūdi talit. q totꝰ isrl' deducat a
subiectione gentiū. et remaneat in libertate mera sub dnīo
dei et sui messie seu xpi. vt habet expresse ezechi. xxxiiij. vbi
de hac redēptione loquēs dicit. Et sciet. s. isrl' q ego dns cū
cōtriuero catenas iugi eoꝝ et eruero eos de manu imperanciū
sibi. Et ibidē paulo ante dr. Ego aūt dns ero illis i deum.
et seruus meꝰ dauid princeps in medio eoꝝ. De hac etiā vic:
toria gnāli ipiꝰ messie legit nūi. xxiiij. orietur stella de ia:
cob. et ↄsurget vga de isrl' ⁊ pcuciet duces moab et vastabit
omēs filios Seth. ⁊c. Ex quibꝰ et alijs ibi cōtentis est māifes
tum q de isrl' debet surgē aliquis potens qui omēs filios Seth
s. totū mūdum qui de Seth descendit liberet. Nā noe a quo
totū genꝰ humanū hodie descēdit de seth descēdē dinoscit. vt
habetur geñ. v. Et sic p talem victoriam erūt filij isrl' liberi
a subiectione gentiū. que quidē libtas ē quodamō necessaria
ad libtatem a pcto habendā per quā futura vita acquiritur
put ille mgr magnꝰ. s. Rabimoyses egipaꝰ in suo deutro.

titl'o de pnia capitl'o · ix · suffitienter ostendit sic dicens · ꝓpt hoc desiderauerũt isrl' et ꝓphete eoꝝ et sapiẽtes eoꝝ dies mes sie vt quiescerẽt a subiectione regnoꝝ nequã que nõ dimit tũt isrl' ad laborandum in lege et ꝑceptis ꝓut debẽt · et vt in ueniat̃ eis requies ⁊ mľtiplicent iustiaã ꝑ quã mereanť vi tam futuri seculi · hec ille · Et idem in titl'o de regib⁹ et bellis eoꝝ capl'o vltimo loquẽs de tpe messie sic ait · In illo tpe nõ erit fames neqꝫ bellũ neqꝫ zelus seu ɔtentio · quia bona erunt valde affluencia et oĩa mineralia inuenienť sic terra et non erit cura hoim nisi vt cognoscant deum tantũmodo · hec ille Video igiť ẜm veraꝫ doctrĩaꝫ istius doctoris · ꝙ libertas a sb iectione humana est necessaria in tpe messie ad habendũ ve ram libertatem seu ꝑfectã · Et iõ nõ oportꝫ exponere redemp tionẽ ꝓmissam in ꝓphetis ꝑ tpe messie ꝑ redẽptionẽꝫ spũalẽ tantũ · sꝫ etiã ꝑ corpalem · que tamẽ libtas · s · corpalis nõ fuit hacten⁹ per messiam tuũ gñaliť vt dictũ est habita · vnde et expectãda est homĩ ꝑ verũ redẽptoreꝫ · s · messiam a nobis ex pectatum · ¶ Paulus · ¶ Si bene ɔsideras ma gister tuus Rabimoyses defecit in scrutinio scripturaruꝫ de vero messia loquẽtiũ in multis et spãliť ĩ duob⁹ que ad ꝓpo situm ꝑtinent · ꝑmo enĩ deficit in hoc ꝙ asserit habũdanciam bonoꝝ tpaliũ vtpote libtas corpalis a subieccõe hũana · Silr et pax tpalis et magna copia diuiciaꝝ hui⁹ mũdi fuisse ne cessaria ad hoc vt hoies cognoscãt deum · et in diuinis operi bus exercitenť seu ꝑficiãt · Scdo deficit asserens ꝙ messias ꝑ missus habebat vincẽ oms nationes mũdi potenẽ · et sic edu cere ppl'm isrl'iticũ a subiectione gentiũ · ꝑm⁹ enĩ defect⁹ pꝫ · Si enĩ scrutatus fuisset scripturas manifeste ĩuenisset ꝙ ha bundãcia tpaliũ bonoꝝ ẽ potissima causa seu occasio obliuis cendi deum et ydola colendi · legiť enĩ deutro · viij · Ego pcã pio tibi ne postqꝫ comederis et saciatus fueris et domos pul cras edificaueris et habitaueris in eis · habũisqꝫ armenta et ouiũ greges argenti et auri cũctorũqꝫ rerum copiam · eleuẽ cor tuũ et nõ remiscaris dñi dei tui q eduxit te de terra egip ti · Et infra · Si oblit⁹ fueris dñi dei tui ambulabis p⁹ deos alienos ⁊c̃ · hẽs g° ex testionio eximij ꝓphetaꝝ · s · moysi ꝙ co pia tpaliũ bonoꝝ occasionẽ ꝓbet nõ cognoscendi deũ · sꝫ obli uiscendi · Idem habes ꝑ testimo⁹ illi⁹ sapiẽtissimi · s · salomo nis qui ꝓu · xxx · a deo instanť petebat · mẽdicitatẽ ⁊ diuicias

ne dederis michi· sz tm̄ victui meo tribuas necessaria ne for-
te saturatꝰ illiciar ad negandū· et dicā· quis est dn̄s· Hono-
res etiā huiꝰ mūdi impediūt cognicōez intellectuā· testante
dauid· homo cum in honore esset non ītellexit· Si ergo tuꝰ
magister scrutatꝰ fuisset huiōi et sil'es scripturas nō asseru-
isset ꝙ copia bonoꝝ rerū tꝑaliū requirebatꝛ de directo ad cog-
nicōez dei· Scd̄us vero defectꝰ tui mḡri dicentis ꝙ messias ꝓ-
missus cum potentia armoꝝ corꝑali deberet vincē totū mun-
dum et vniūsum patz manifeste· ysa· xlij· vbi de messia ad
lr̄am tractatꝛ sic legitꝛ· Ecce puus meus suscipiā eum· electꝰ
meus complacuit sibi in illo aīa mea et dedi spm̄ meū suꝑ
eum· iudiciū gentibꝰ ꝓferet non clamabit nec acapiet ꝑso-
nas nec audietꝛ foris vox eiꝰ· calamū quassatū nō cōteret· et
linū fumigans nō extinguit in veritate educet iudiciū· non
erit tristis neqz turbulentꝰ donec ponat in terra iudiciū ⁊ le-
gem eiꝰ insule expectabūt· Ex quo habes ꝙ messias ꝓmissus
cum sūma humilitate et māsuetudine docturus est gentes ⁊
daturꝰ legem suam· nō in tumultu seu elatione que ꝑtinent
ad exerciciū corꝑalis victorie· Iterū habetꝛ zacharie· ix· vbi de
aduentu messie s̄m maiores doctores tuos tractatꝛ legitꝛ· ex-
ulta satis filia syon· iubila filia ihrl'm· ecce rex tuus venit
tibi iustus et saluator ipe pauꝑ ascendēs suꝑ asinā et super
pullū asine et disperdam quadrigā ex effraym et equum de
ihrl'm· et dissipabitꝛ arcus belli et loquetꝛ pacem gentibus· et
potestas eiꝰ a mari vsqz ad mare· et a fluminibus vsqz ad fi-
nes terre· Ex quo habes ꝙ messias ꝓmissus in pauꝑtate et
magna deieccōe venturus erat et nō cum quadrigis ⁊ equis
nec in bellicis armis· sz pacem loquēdo suū dn̄iuz erat exten-
dendum ꝑ orbem· quas auctes mḡr tuus Ra· moy· si cōsi-
derasset certe nō dixisset· in libro et capit'o ꝑ te allegatū· ꝙ
sicut dauid vicit moabitas· s· ꝑ vim armoꝝ· Sic messias
victurꝰ erat totū vniūsum qd̄ non est verū· Nam victoria
xp̄i mere spūalis intelligenda est· vt patebit sicut et sua re-
demptio·

¶ Saulus. ¶ Rabimoyses posset re-
spondē ad tuas obieccōes· Et p̄mo ad p̄mū sic· licz enī verū
sit ꝙ de cōi cursu hoīm habūdancia seu affluēcia tꝑaliū bono-
rū īpediat a cognicōe dīna et etī a noticia veritatis tn̄ spāli
seu singl'ari dono diuino posset homo cū huiōi affluēcia non
impediri a taliū bonoꝝ spūaliū ꝯsecutōe· Legitꝛ enī de abrahā

geñ. xiij. q erat mltum onerat⁹ in pecudib⁹ argento ꝛ auro
Et tamẽ legit ibidẽ. xviij. ambula coram me ꝛ esto ꝑfectus
Ex quo patz q affluẽcia bonoꝝ reꝝ tpaliũ nõ necio impedit
ꝑfectionẽ humanã. et sic videret intelligendũ in tpe messie
s. q hoïes etiã dono dei speciali ꝑ bonã affluenciã bonoꝝ tpa-
liũ non impedient a diña cognicõe et amore. sꝫ poci⁹ in ea ꝑ
ficient. ¶ Paulus. ¶ Concedo tibi q illi qui
sũt in magna ꝑfectione ꝯstituti nõ distrahunt ꝑ habundan
ciam bonorũ tpaliũ a diuina cognicõe et amore. sꝫ hoc ꝑtinet
solũ ad magnos et ꝑfectos sicut abraham. sꝫ ad cõez seu wlga
rem pplm auctes ꝑdicte testant oppositũ. s. q huiõi habun-
dancia nõ adiuuat sꝫ distrahit. Cum aũt messias debet cõez
doctrinã exercẽ omĩb⁹ ppl'is ꝑ quã deũ cognoscant et ei adhe
reant oportꝫ q non eos alliciat seu attrahat ꝑ bona tpalia q
de cõi cursu hoïes ab hoc distrahũt. ¶ Saulus. ¶
¶ Et si de cõi cursu verũ sit q habũdancia tpaliũ bonorum
hoïes distrahat a diuina cognicõe et huiõi sicut auctes ꝑ te
allegate vident dicẽ. In tpe autez messie hoc erit nouũ. s. q
huiõi habũdancie tpaliũ non soluz nõ distrahunt. sꝫ etiã ad
iuuãt hoïes ad diuina cognoscenda. et bona opa exercenda.
Sic eni de cõi cursu nature est q lupus agnũ capiat et par-
dus hedũ et huiõi. Et tñ de tpe messie legit ysa. xj. Habita
bit lupus cum agno et pardus cuz hedo accubabit vitulus
et leo et ouis sil' morabunt ꝛc. pari igit modo istud nouum
fore messie tpe debet credi. s. q hoïes bonis tpalib⁹ repleti ñ
impedient ex hoc a diuina cognicõe. sꝫ poci⁹ ꝑ ea adiuuent et
ꝑficiãt. deo hoc opante de nouo in hoïb⁹ sicut inter bruta aïalia
supdicta societatem insuetam factur⁹ est dicto modo.
¶ Paulus. ¶ In hac responsione seu cauillacõe tua
manifeste cõtradicis doctrine magistri tui Rabimoysi sup̃
dicti. Dicit eni in li. de iudicib⁹ titl'o allegato. capl'o. xij. nõ
ascendat sup cor. q in tpe messie cesset aliquid de ꝯsuetudine
mũdi. aut sit aliquid nouũ in hys que facta sũt a pñcipio.
sꝫ mũdus ſm ꝯsuetudinẽ suam incedet. hoc eni qd dr̃ in ysa.
Habitabit lupus cum agno. ꝑabolicũ est et enigmaticum et
sigt q isrl' habitabit confident cum impys seculi qui figu-
rant vt lupus et pard⁹ in scripturis. hec ille. Ex quo habes
q ſm tuũ mgr̃m non est dicendum q consuetudo natural'
seculi mutet tpe messie. sꝫ auctes hoc sonãtes sũt exponende

tanq̃ʒ parabolice. vnde patʒ q dicere q in tpe messie hoies qui cōir p affluenciā tpaliū bonoꝝ alias distrahebant a cognitōe spūaliū tunc p nouū donuʒ dei per tpalia non distrahant. sʒ potius ad diuina seu in diuis pficiant est manifeste ɔtra doctrinam expressam tui magistri.

Distinctionis quinte.

¶ Capitulū tercium in quo agit q in sacra scriptura qñqʒ agit de victoria spūali. et q victoria spūalis est dignior seu virtuosior q̃ʒ victoria corpalis. ¶ Saulus.

Circa scōm qd obiciebas contra Rabimoysen dicētem q messias victurus erat vniusum vi armorū qd dicas esse falsum. asseris eni q victoria xp̄i tui habuit esse mere spūalis tibi respondeo q hec assertio tua est manifeste ɔtra cōeʒ cursum loquēdi scripturaꝝ. Est eni ɔsona oib victorijs que i gestis sacre scripture repiunt. victoria eni quā abraham habuit de quiqʒ regib tpalis fuit. per quā a melchisedech sacerdote dei excelsi benediccōeʒ accepit eo q deo ptegente hostes in manu seu potestate sua habuit. vt legit gen. xiiij. Egipcijs etiā in mari vtute dina corpalit submersis victoria diuina laudat cantātib moyse et filijs isrl. Dextera tua dñe ɔfregit inimicum. exo. xv. Idem de victorijs josue et de mltis alijs que tpibus iudicū in isrl contigerunt vsqʒ in tpe dauid qui fm te figura fuit xp̄i tui. Iste etiam dauid qui plia dñi mltiplicat pliauit. et grarū actiones de tot victorijs agens ipi deo psallens dicebat. qui docʒ manus meas ad pliū. et digitos meos ad bellum. qd intelligitur de corpali victoria. Non ergo repio p sacras scripturas discurrendo hanc victoriā spūalem quā tuo messie attribuis. cui rōnes sic incōueniēt impbas. Rabimoy. qui illud verbū. vastabit oms fideles seth. qd intelligit de messia de victoria corpali exposuit. sic et alia oia in sacra scriptura contenta que de victoria loquunt. de corpali victoria intelligunt. ¶ Paulus. ¶ Victoria spūalis non solū repit in sacra scriptura. sʒ etiam affirmat ipam eē meliorem q̃ʒ victoria corpalis. Legit eni pū. xvij. melior est viro forti et qui dñatur aīo suo expugnatore vrbiū alias vrbis. Ratio autē quare paciens vir virtuose melior ē viro forti. assignat cōir ab expositorib sic. Nam paciencia que ē virtus pprie ɔsistit in fortitudie aīe p quā equanimit tollerant

adūsa · Et ideo quāto aīa melior est corpore · tanto fortitudo aīe est melior q̄z fortitudo corpalis · Ratio aūt scōi · s · cum di cit · qui dñatur aīo suo melior est expugnatore vrbiū talis ē Nam sensitiu⁹ appetit⁹ ꝑ maiori ꝑte in hominibus dñatur ap petitui intellectiuo · licz ɔtra ordinē rōnis · Sed ille cui⁹ ratio dñatur suo sensitiuo appetitui ꝑ ɔñs dñatur dñis ceterorū hoīm · ꝛ sic tale dñiuz vl' victoria maior est seu ṽtuosior q̄m victoria corpalis · vnde dyogenes ph̄us de alexādro magno qui q̄zpl'imas vrbes expugnauerat audacē dicebat ꝗ alexā der erat ƀuus ƀui sui · nam dyogenes ꝑ ratiōnē dñabaē suo sensitiuo appetitui · cui · s · sensui alexander diligenē seruiebat · mouebaē enī alexander sollicite ꝑ ambitionez et cōcupiam · quib⁹ tam̄ dyogenes dñabaē ꝑ rationē eas subiciens · Habes igiē ꝑ auctez sacram et rationē ꝗ est dare victoriam sp̄ualē et ꝗ talis victoria est melior q̄z victoria corporalis ·

Distinctio quinta

Capitulum quartuz in quo ondiitur ꝗ verus messias de quo loquiē scriptura excellentior et ꝑfectior in ꝓphetis ꝑnos: ticaē · non solū hominibus · s̄z etiā angelis dei · Sil'r ꝗ redemptō in ꝓphetis ꝑ messiam ꝓmissa ceteris redemptōib⁹ de quibus in scriptura fit mentio est ꝑfectior · et ꝑ ɔñs ꝗ huic redēpto: ni · s · messie cōpetit victoria ꝑfectior ceteris victorijs · s · vic: toria sp̄ualis ·

Saulus ·

Audio illa que dicis de victoria sp̄uali et de ei⁹ cōpa: tione ad corporalē victoriam · Sed vt ista ad ꝓpositū tuū applicētur oportz te duo ꝓbare · quoꝝ vnū est ꝗ huiōi victoria sp̄ualis ꝑtineat ad verū messiaz · Aliud vero ꝗ ꝑ talem victoriam quā dicis sp̄ualem messias tuus rede: mit populū isrl'iticū seu suos fideles ·

Paulus ·

Concedo tibi ꝗ hec sūt ꝑ me ꝓbanda · Et ideo primus ꝓba bo ꝑmuz · deinde scōm · Ad ꝓbationē igiē ꝑmi ꝑsuppono ti: bi duo · vnuz est ꝗ messias de quo loquimur excellentior ꝛ ꝑ fectior ꝑnosticaē in ꝓphetis esse ceteris quibuscūq̄z hoībus · Aliud est ꝗ redemptio in ꝓphetis ꝑ messiam ꝓmissa ceteris redemptionib⁹ de quibus in scptura fit mentio est ꝑfectior · ꝑmuz patz nam licet in vetteri testamēto mlti fuerūt sancti et ꝑfecti viri · vt patriarche inē quos pn̄apalis fuit abrahā cui facta est ꝓmissio future btitudinis · geñ · xxij · Similiē fuerunt et ꝓphete de quibus moyses fuit pn̄apalis in legis

datione et in dei cognitione et in miraculoꝝ opatione ꝓut
de eo testat̄ scriptura deutro· vltimo· Et non surrexit vltra
ꝓpheta in isrl' sicut moyses· quē nosset dn̄s facie ad faciem
in oībus signis atq3 portentis ꝛc̄· Silr̄ fuerunt alij qui eo ꝙ
ppl'm isrl' saluauerūt ab hostib9 dicunt̄ saluatores· vt legit̄
de ahoth· iij· iudicum· Suscitauit dn̄s eis· s· filijs isrl' salua
torem vocabulo ahoth alias hayoth filiū Gera filiu3 gemini
qui vtraq3 manu ꝓ dextera vtebat̄ ꝛc̄· Silr̄ de sompsone le:
git̄ iudicum· xiij· Ipse saluabit isrl' de manib9 philistinoꝝ
et sic de mltis alijs· tamen int̄ om̄s illos null9 fuit tante ꝑ:
fectōis ꝙ de eo dicant̄ tam magna ꝛ sublimia sic̄ dicunt̄ de
messia ꝓmisso· Ex quo pat3 ꝓpositū· s· ꝙ messias ꝓmiss9 in
ter ceteros patriarchas et ꝓphetas seu saluatores fuit excel:
lentior· ¶ Saulus· ¶ Allega illa magna et
sublimia que de messia dicuntur in ꝓphetis· sic ꝙ de nullo a
lio silia dicunt̄· ¶ Paulus· ¶ Ysaie· lij· cu3
de redemptione seu saluatione vltia que ꝑ messiam erat fi:
enda loqueret̄ dicens· q̄3 pulcri sup̄ montes pedes annūciant:
tis et p̄dicantis pacem· annūciantis bonū· p̄dicātis salutem·
dicentis· syon regnabit de9 tu9 ꝛc̄· Et ifra· parauit dn̄s brach
ium sanctū suū in oculis oīm gentiū· et videbūt om̄es fines
terre salutare dei nostri ꝛc̄· Et infra· p̄cedet eni vos dn̄s et
cōgregabit vos deus isrl'· que et multa alia que in hoc con
textu cōtinent̄ de redēptione que ꝑ veꝝ messiam erat fienda
s̄m om̄s expositores tam n̄ros q̄3 tuos itelligunt̄· et vt ibi:
dem declararet ꝓpheta maximā dig̃tatem hui9 redemptoris
in eodem cōtextu nullo alio iterposito subdit· Ecce intelliget
s̄u9 me9 exaltabit̄ et eleuabit̄ et sublimis erit valde· Quis
aūt sit iste seruus de quo loquit̄ ꝓpheta translatio caldayca
on̄dit dicens in hoc loco· Ecce intelliget s̄uus me9 messias·
quid aūt sig̃ficent verba ꝓphete in hac t̄na replicatōe excellē
tissima cum dicit· exaltabit̄ et eleuabit̄ et sublimis erit val
de· Talmudici expositores in hoc loco declarāt dicentes sup
his v̄bis sic· Exaltabit̄ plus q̄3 abraham· et eleuabit̄ plus
q̄3 moyses· et sublimis erit valde plus q̄3 angeli mistri· s· deo
mistrantes· Ex quib9 verbis ꝓpheticis sil' cu3 talmudicis ex:
positōibus satis habes ꝙ nulli p̄rm nec ꝓpheta ꝝ tanta dig̃
tas cōpetit sicut messie· qui nō solū maior q̄3 abraha3 pater
fidei et q̄3 moyses in tota domo dei fidelissimus· nūi· xij· sed

et sublimior q̄z angeli dei denotat᷑ · p᷒ p̄suppositū manifestuʒ est · 2᷒ vero p̄suppositū · s · q redēptio que p messiam erāt fien- da est excellentior alijs ceteris que in p̄teritis tp̄ibus fuerunt p̄batur p illud ysa · xlv · Jsrl' saluat᷒ est in dn̄o salute eter na · non ɔfundemi et non erubescetis vsq̄ʒ in seculuʒ seculi · Ex quo patʒ q salus ista est p̄petua non habens finē qd̄ non potest dici de aliqua saluatione quaʒ in p̄teritis tp̄ibus filij isrl' habuerunt · om̄s eni fuerūt limitate in tp̄e · q̄a solū cer- tis tp̄ibus durauer̄t · vt patʒ de egipciaca et babilonica et a- lijs p̄ticularibus · ¶ Saulus · ¶ Verba hui᷒ auc̄tis quā vltimo allegas videnē loqui de p̄terita saluatōe Dicit eni · isrl' saluat᷒ est in dn̄o que est de p̄terito · non enim dicit saluabit᷑ · Ex quo patʒ q tp̄e ysaie loquēt̄is illa salua tio de qua loquit᷑ iam trāsiuerat in p̄teritū · sʒ ista de qua agi mus futura erat tp̄e isti᷒ p̄phete · et ideo non videt᷑ q de ipa p̄pheta loquat᷑ · ¶ Paulus · ¶ Tua cauillatio nullū habet hic locum · tū quia māifestū est q p̄phete sepis- sime loquunt᷑ de futuris p modū p̄teriti · et hoc p̄pter certitu- dinē p̄phecie · Jlla eni que a deo sibi reuelant᷑ ita iudicāt eē certa ac si essent p̄terita · licʒ nondū inchoata · qd̄ patʒ in q̄ʒ- plimis locis · et i hoc capl'o patʒ p me allegato vbi dicitur · Consolat᷒ est dn̄s p̄pl'm suū redemit ihrl'm viderunt om̄es termini salutare dei nr̄i · que om̄ia p̄tunc erāt futura et ad huc p te expectant᷑ · et tamē loquit᷑ p modū p̄teriti · tum quia tp̄e hui᷒ p̄phecie manifestū est q nulla fuit facta saluatō seu redemptio p̄petua seu eterna · etiā ɓm te · Et ideo necesse est vt intelligant᷑ verba p̄phetie de futuro · quoꝝ veritas saluatur ratione iam dicta · Predictis igit᷑ duob꜄ p̄suppositis iā p̄- batis faciliter ex eis ɔcludit᷑ p̄mu͂ʒ p me p̄bandū · s · q victo ria sp̄ūalis p̄ncipalit᷑ p̄tineat ad verū messiam · Sic eni n̄alit᷑ actiua p̄portionant᷑ suis passiuis · sil'r ꝛ forme substāles suis materijs vt ex documētis phisicis habet᷑ · vt p̄fectiores forme debeant᷑ materijs p̄fectiorib꜄ ꝛ huiōi · Sic in p̄posito p̄fectiori redemptori · sil'r et p̄fectiori redemptōi p̄fectior victoria debe tur · Cum aūt ex p̄dictis patʒ q p̄fectior redemptor inter cete ros de quibus p̄phete loquunt᷑ verus messias est · Similit᷑ et inter redemptiones alias redemptio p̄petua est p̄fectior · sequit᷑ q p victoriam sp̄ūalem que p̄fectior est tp̄ali vt dictuʒ est · re- demptor p̄fectior redemptionē p̄fectaʒ suis redemptis acq̄rat

qȯ fuit ꝓbandū primo.

¶ Capl'm quintū in quo ostenditꝫ ꝙ illa que ī ꝓphetias ꝑnūciata ōībus tradunt' sonātia bella seu victorias corporales nō sūt applicanda ꝑmo aduentui messie sed scdō.

¶ Saulus. ¶

De hoc qȯ modo ꝓbas non est magna ꝯtrouersia int' me et te. sicut enī faciliter ꝯcederem tibi ꝙ messias ꝓmissus ꝑfectior est inter ceteros hoīes qui dicunt' saluatores seu redēptores. Sil'r et ꝙ redemptō ꝑ ipm expectata ꝑfectior atq3 validior seu diuturnior sit ceteris. sil'r et tibi cōcedo ꝙ victoria sua potentior sit atq3 validior ceteris. alie enī victorie non se extenderūt ad oīs filios seth. s. ad totū vniūsum. s3 tantū ad aliquas gentes et certa climata et hoc cum modica duracōe. victoria aūt messie totū vniūsum ad semp subiugabit. vnde in istis facilit' cōcordarem⁹. Sed maior ps tota⁹ nr̄e controūsie in hac pte cōsistit in hoc ꝙ tu asseris veꝝ messiam victurū esse paciēdo. non aūt corporaliter vincendo seu supprimēdo qȯ est manifeste contra auctes sacre scripture. Legit' enī zacha. vltio de quodā bello ihrlimitano in quo oīes gentes debent cōgregari. et erit ciuitas capta et p⁹ea liberata. Egredietr' dn̄s et ꝑliabit' ꝯtra gētes illas sic̄ ꝑliat⁹ est in die certamīs. et p⁹ multa que ibidem ꝑdicant' q̄ ptinent ad victoriam corꝑalem illi⁹ belli ꝯcludit'. Et erit dominꝰ rex sup oīez terrā. In die illa erit dn̄s vn⁹. et nomē ei⁹ vnuz. Ex qua ꝓphecia habes manifeste ꝙ ꝑ victoriā corporalem erit deus rex sup omnē terram. Sil'r et nomen eius vnum, quia nō nomiabit' diuersis nominibus seu cultibus sicut ī presenti tempore. s3 omnes gentes sub vna fide et vno ritu deum colent. que quidē ꝯcordia finalis ꝑ victoriā messie supdictam que corꝑalis est expectat'. Sil'r qȯ dr' sophonie iii. tunc reddam populis labiū electuz vt vocent oīs ī nomīe dn̄i. et fuiāt ei humero vno qȯ vsq3 hodie non ē impletum. tam̄ erit in futuro postq3 deus effuderit iram suam sup gentes et regna ꝑut ibidem habet'. que tamē effusio ire per corꝑalem subūsionē intelligenda est. Item qȯ habet' ezechiel' xxxviii. et xxxviiii. de ꝑlio gog et magog. qȯ quidē ꝑlium manifeste ꝑnunciat' corꝑale et cum bellicis armis exercitatū In qua ꝓphecia multa ⁊ varia ponunt' que nullo modo possūt exponi nisi de actibꝫ bellicis ⁊ huiōi. In cui⁹ fine redēptio

populi isrl'itici ponit᷑ cum ibidem subdit ɔcludendo· Nunc cõuertam captiuitatez iacob et miserebor domui israhel ⁊c̄· Ex quib⁹ mãifeste habet᷑ ꝙ ꝑ bella fortissima corpea ⁊ ꝑ victoriam corꝑalē redimēd⁹ ē isrl' v̄tute dina ꝑ messiam· et hᶜ subiugando et supprimēdo gentes adūsas· nõ autē paciendo vt tu videris sentire· ¶ Paulus· ¶ Si bene attendis ea que dicta sūt sup̄· duo sūt aduentus gn̄ales messie seu xp̄i de quib⁹ sacra scriptura mentionē facit· non sil'· sꝫ qn̄qꝫ de vno· qn̄qꝫ de alio· In quib⁹ duobus aduentib⁹ licꝫ idem sit xp̄us seu messias veniēs· non tamē sub eadem for̄ sꝫ sub diuersa seu opposita· nec ad eundē effectū ꝓximo ꝓducendū· sꝫ ad diūsos ꝑut ex sacris auc̄tib⁹ posset ꝓbari· In p̄mo eni aduentu messias p̄nunciat᷑ venturus ĩ forma maxime mansueta et humili· de qua ysa· xlij· ꝙ calamū quassatum nõ conteret· et linuꝫ fumigans nõ extinguet· et zacha· ix· de eodem legit᷑· Ecce rex tuus venit pauꝑ ⁊ equitans suꝑ asinaꝫ ⁊c̄· Ex quib⁹ ⁊ sil'ibus manifeste ostendunt ꝓphete qꝫdam aduentū xp̄i fore in forma maxime humilitatis ⁊ sine aliquo bellico tumultu· de tp̄e aūt et effectu p̄ncipali et ꝓxio hui⁹ aduent⁹ habes ꝑ danielem cum dicit daniel'· ix· lxx· ebdomode abbreuiate sūt suꝑ populuꝫ tuuꝫ et suꝑ vrbem sanctaꝫ tuam vt ɔsumat᷑ p̄uaricatio· et finē acapiat pctm̄· et deleat᷑ iniquitas· et adducet᷑ iusticia sempiterna ⁊c̄· Ex quibus hēs manifeste ꝙ messias iuxta p̄nosticatõēs ꝓpheticas ventur⁹ erat in forma mansuetissima et hūili ad p̄uaricatõēs et peccata atqꝫ iniquitates tollendas· et hoc in tp̄e danieli reuelato· Est aūt sc̄dus aduēt⁹ messie de quo ꝓphete aliter loquunt᷑ tam circa formā sub qua ventur⁹ est· q̄ꝫ circa effectū p̄ncipalem sui aduentus· de quo sc̄do aduētu dan̄· vij· aspiciebam ĩ visu· ⁊ ecce q̄i filius hoīs veniebat ⁊ vsqꝫ ad antiquū dierꝫ ꝑuenit· et ĩ ɔspectu eius obtulerūt eum· et dedit ei potestatē et honorem et regnū· et oēs ꝓpl'i tribus et lingue ip̄i seruient· potestas ei⁹ p̄tas eterna que non auferet᷑· et regnū eius qđ nõ corrumpet᷑· Qui quidē filius hoīs de quo ꝓpheta loquit᷑ in hoc loco intelligit᷑ etiaꝫ ſm expositores tuos ip̄e messias· Effect⁹ aūt hui⁹ aduent⁹ declarat᷑ a daniele in eodem capit'o cum dicit· Iudiciū sedit et libri apti sunt· Habes igit᷑ manifeste auc̄te danielis· ꝙ xp̄us ventur⁹ est aliquādo non in for̄ mansueta seu humili· sed sub forma maxime maiestatis et

potestatis · habes etiã ꝙ effect⁹ hui⁹ aduẽtus est nõ ad delẽdas iniquitates pcẽdo peccatoribus sicͭ in pͦmo aduẽtu seu sal= uãdo · sȝ adiudicandũ seu puniendũ iniquos ꝛ peccatores ꝛ huiõi ꝑ suũ rectuȝ iudiciũ · Et de hoc scdõ aduentu · s · ad iu= diciũ etiam loquuntͬ ꝓphete in mltis locis · vt cuȝ dicitͬ ysa · iij · dñs ad iudiciũ veniet cum senioribꝫ populi ꝛ pñcipibus eius ꝛcͭ · De tpe aũt hui⁹ scdi aduentus non habentͬ reuela= tiones ꝓphetice sicͭ de pͦmo · Si vis ergo o saule non deficere in scrutinio scripturarũ de vtroqȝ aduentu xp̄i loquenciũ a vero sensu ꝑ eas intẽto · distingue huiõi duo tp̄a et duos ad uent⁹ et illa que videris in ꝓphetiis locucõnibus ꝑtinentia ad remissionẽ peccatoꝝ et deleciõnẽ iniqtatũ et huiõi · appli= ca pͦmo aduentui in quo ista ꝑ messiam teste daniele debue= runt impleri · ad que non requiritͬ tumult⁹ seu strepitus ar moꝝ · Non eni vincẽdo hoĩes ꝑ potenciã erat ventur⁹ xp̄c ad dimittenda pc̄ta et ad saluandos hoĩes · sȝ poci⁹ ꝑ humilitatẽ et pacienciã ab eis durissima et acerba paciendo · In remittẽ do eni pc̄ta et delendo iniquitates nõ reqruntͬ bella corpea q̄ sũt extra aĩam vt est manifestum · Illa autem que videris in scripturis que de aduentu dei seu xp̄i loquuntͬ ꝑnẽcia ad ꝓlia et cõiectacões corpeas · vt illa que allegas de gog ꝛ ma gog · ezech · xxxix · et de ꝓlio ihrl'imitano zacha · ix · Silr de ef fusione furoris dei supra gentes · Sophonie · iij · applicare de= bes scdõ aduentui in quo xp̄us ventur⁹ est non vt passurus ab iniquis · sȝ poci⁹ vt iudex potẽtissim⁹ ad puniendũ oĩs si= bi rebelles cum antixp̄o duce eoꝝ · Et sic ꝑ distinctionẽ huiõi tp̄is et aduentuũ cõcordabis scripturas

Destinctionis quite

Capitulum · vj · in quo ostenditͬ ꝙ modus redemptionis populi dei ꝑ messiam per scrutiniũ scripturaꝝ pͦmo fundari debet · ꝯsequentͬ vero ei⁹ ꝯgruitas seu ꝯuenienciã ꝑ rationem quantum humana fragilitas ꝑmittit inuestiganda ·

Saulus ·

Audio distincciõeȝ tuam quã etiam alias ꝓposuisti in de duobus aduentibus xp̄i · sȝ loquẽdo de pͦmo aduẽ= tu messie de quo nũc agim⁹ · in quo dicis ipm fuisse ventuꝝ ad parcendũ pc̄tis et delendas iniquitates et huiõi · In quo actu non requiritͬ potencia armoꝝ · sȝ poti⁹ hũilitas et paciẽcia · et sic ab hoĩbꝫ durissima seu acerbissima xp̄us

seu messias paciēdo daret finē peccato ⁊ deleret iniquitates.
ad quod nō video te allegare ratonē nec auctem. cum tamē
sit valde remotū a credulitate humana. cum deꝰ ad quē solū
ꝑtinet delere iniquitates et tollere peccata nō indigeat aliq̄
causa media ad hoc faciendū. sꝫ sola sua liberalitate et sum-
ma mia hoc facere potest. De ipo eni legiē Exo. xxxiiij. ꝙ ipē
est misericors et clemēs paciens et multe miseracōis et ve-
rax. qui custodit miam in milibus. qui aufert iniquitatem
⁊ scelera atqꝫ pcta. ꝑ istas eni vias dñi ab ipo deo moysi re
uelatas ꝯsueuit deus peccata delere sine hoc ꝙ aliquis iustus
ꝓ acquirenda tali remissione paciatur. vnde et nūi. xiiij. qñ
deus ꝓpter pcta populi ipm deum maxime irritantis vole-
bat ppl'm isrl'iticum delere seu ꝑcutere in peste. moyses ꝓ eis
interpellans ad deum sibi repñtabat huiꝰōi vias mie sue
quas alias sibi reuelauerat sic dicens. Domīe longanimis
et multe mie auferens iniquitatem et scelera. Et infra di-
mitte obsecro peccatū ppl'i tui huiꝰ ꝫm magnitudinem mie
tue. Et subdit infra. Dixitqꝫ dñs. dimisi iuxta verbū tuū
Ex quo patꝫ ꝙ ad dimissionē pctoꝝ seu scelerū ꝑ deum non
requiriē nisi sola misericordia diuina. non ergo requirebaē
messiam venisse ad paciendū dura seu aspera vt deꝰ dimit-
teret scelera atqꝫ peccata. sꝫ solū suffecisset oracio ipiꝰ messie
ꝓ populo. sicut et moyses in hystoria supdicta legiē fecisse.

¶ Paulus. ¶ Verum est in dubio ꝙ hoc mis
teriū de quo agimus. s. de modo redemptōis hūane ꝑ xp̄m ē
valde remotū a nr̄o naturali ingenio seu intellectu cū sit
oīno supꝛ naturā. et iō auctē sacre scripture fundari oportet
illud qđ veritas fidei nr̄e in hoc tenet. Ea eni que ex sola di
uina volūtate ꝓueniūt supꝛ oīe debitū creature sicē misteriū
redemptōis de quo agimꝰ nobis inotescere nō pñt nisi qñꝰ
in sacra scriptura tradanē. ꝑ quam diuina volūtas nobis
innotescat. Idarco in p̄mis recurrendū est i hoc ad scriptura
rum scrutiniū loquenciū de redemptiōe seu de modo redemp-
tionis populi dei ꝑ messiam. qđ cum in scripturis iuenimus
iuestigāde sunt rationes que ꝓ hūana fragilitate repiri pos-
sunt ad ꝯgruitatē seu ꝯuenientiā modi redemptōis ꝑtinētes
vt sic rationes humane sint consone scripturaꝝ testimoniis

¶ Saulus. ¶ Placet michi vt istū ordinem
teneas in hac materia. s. vt p̄mo ostendas ꝑ sacras auctes

si tamen potes istum modū redemptōis quē psupponis videlicz q messias pmiss9 redemptur9 erat populū a peccato paciendo ab hominib9 dura et acerba · non aūt vincendo corpalit aduersarios · hoc eni reputo tam remotū a ratione naturali humana q non nisi diuina aucte clara τ expssa debet a prudenti viro dignū fide existimari · Si aūt hoc poteris ex sacris eloquijs ostendere qd tamen non credo · tunc poterimus ad rationes congruitatis seu cōueniēcie procedere ·

Distinctionis quīte

Capitulū · vij · in quo ostendit q ille filius dei de quo loquit ysa · capitlo · liij · p totum et in fine pcedentis capitli est verus messias · non antē pplus iudeorū sicut Rabisal · false finxit · et q ex illo caplo cum fine pcedētis habent · xi · oclusiones plane tradite que pprie messie nro applicant qua non p potenciā armoz alios vincendo · sz poci9 paciendo et moriendo suos redemit a suitute peccati · nō aūt a suitute corporali humana ·

Paulus ·

QVod messias redemptur9 a peccato erat pplm nō vincendo corpaliter adūsarios · sz poci9 paciēdo ab eis crudelia et acerba vsqz ad mortez inclusiue satis declaratur ab illo euangelico pheta ysa · liij · caplo in quo locuturus de hac materia que vt tu asseris et verū ē · est valde remota a naturali ratione humana sic dicere incipit · Quis credit auditui nro · q · d · vix vel raro credibile est hoīb9 psertim luce fidei carentib9 illa que dictur9 sum de messia pdicto qd impletū fuit psertim in iudeis qui p maiori pte nō crediderūt misteriū passionis de quo hic ait ppha · nec hodie vt video credunt · vnde recte pheta in exordio annūciatōis hui9 misterij incipit · Quis credit auditui nro · fides eni est ex auditu · vnde uestri doctores sepe dicunt de hijs que p traditōnes antiquoz recipiūt q ex ore audit9 didicerūt · Que autē sūt illa tam difficilia ad credenda declarat plane in hoc loco et pncipalit illa que de messia de quo agit sunt i pposito nostro attendenda ·

Saulus ·

Ex illo capitlo ysa · s · liij · non potes fundare intentū tuū · non eni ibi loquitur ppha de messia put tu psupponis · sz poci9 loquit ad lrām de pplo iudeoz de q loquit qi de vno hoīe · sicut exo · iiij · dicit · fili9 meus pmogenit9 isrl · Sic eni expoit Rabisal · expositor nr applicādo oīa que in hoc caplo otinent · s · languores

plagas despect⁹ ignominiā et huiōi · pp̄lo iudeoꝝ ī captiuita-
te hodierna existenciū · nō aūt ad messiā · et ideo sinistre de hᶜ
capit̄lo sumis ꝯtra me argumentū · ¶ Paulus · ¶
¶ Qꝫ capl'm supradictum · s · ysa · liij · intelligat̄ de populo iu-
deorum in hodierna captiuitate existenciū · nō soluꝫ lr̄a non
patit̄ · sꝫ etiā est incōsonū tuoꝝ antiquoꝝ expositōibus · tuus
enī Rabisal' · et alij mi⁹ bene intelligentes hāc falsā finxe-
runt expositionē vt misteriū passionis saluatoris nr̄i qḋ ī
hoc capl'o plane tradit̄ occultare seu offuscare possint · Qꝫ at̄
nō ꝯsonet p̄dicta falsa expositio antiquoꝝ tuoꝝ veris asser-
tionibus patꝫ ex iam dictis nam ut sup̄ tibi dixi in trāsla
tione caldaica jonathe que vt nosti equalis ē auc̄tis textui-
eo ꝙ talmudia antiqui cōiter tenēt translationē traditam
fuisse ab aggeo · zacharia · et malachia ꝓphetis oppositū ma-
nifeste ꝯtinet̄ · Nam super illud verbū · Ecce intelliget s̄uus
me⁹ · qḋ est in fine p̄cedentis capituli · et ꝯtinuat̄ cum capit̄lo
supradicto · s · legis translatio supradicta hꝫ · Ecce intelliget ser-
uus meus messias · vnde manifestū est s̄m p̄dictam trāsla
tionē ꝙ capl'm istud de messia loquit̄ · non aūt de populo iu
deorū · Idem patꝫ ꝑ talmudicos expositores qui de excellēcia
illi⁹ serui dei de quo dicit̄ · Exaltabit̄ et eleuabit̄ ⁊ sublimis
erit valde · dicunt ꝙ ille s̄uus dei · s · messias de quo in hoc ca
pit̄lo ꝓp̄ha loquit̄ · erit exaltat⁹ et eleuat⁹ et valde sublimis
pl⁹ q̄ꝫ abrahā et moyses · et pl⁹ q̄ꝫ angeli qui deo mīstrāt ut
largius tibi supra cum de excellencia redemptoris ageretur
ꝓposui · qḋ vt manifeste vides nullo modo posset verificari
de pp̄lo iudeoꝝ · vnde expositio Rabisal' manifeste est inꝯso-
na dictis antiquoꝝ tuoꝝ · et ꝑ ꝯn̄s debes eam repudiare et re
putare falsam et ficticiam ratione p̄dicta · ¶ Saul⁹ · ⁊c
¶ Licet translator Caldaicus et etiam alij talmudia anti-
qui exponāt hoc capl'm · s · ysa · liij · de messia intelligi · veruꝫ
tamē ex quo habeo tantū doctorem sic̄ Rabisal' · asserentem
oppositū sufficit michi satis ad euacuandaꝫ rationem tuam
contra me ex hoc capl'o · adhereo enī in hui⁹ōi expositōe dic-
tis Rabisal' · ¶ Paulus · ¶ Euasio tua nullo
modo habet hic locum · tum quia dicta Rabisalomo · nul-
lo modo habent equalem auc̄tem sicut translatio Caldaica q̄
s̄m oēs tuos a tribus ꝓphetis fuit tradita vt dictū est · nec
etiam sicut antiqui talmudia quorū vnus de expositoribus

fuit Rabisal· put est manifestū et notoriū in oibus scolis iudeoꝝ· vñ aliq magis moderni q̄ȝ Rabisal· dimissa falsa sui expositione in hoc loco secuti sunt translationem caldaicam et expositionē suoꝝ antiquoꝝ· tum quia verba supdicti capitli nullo modo tollerant huiꝰoi falsam et fictam Rasal· expositionē· ¶ Saulus· ¶ Volo audire a te prius qui sunt illi moderni expositores nr̄i qui dimissa expositōne Rabisal· sequunt caldaicam trāslationē ⁊ antiquorū expositionē· et ꝯsequent ostende michi que sunt verba in pdicto capitlo contenta· que expōneȝ Rabisal· nullo modo possent tollerare vt asseris· ¶ Paulus· ¶

¶ Rabimoyses Gerūdeñ· in sua glosa sup geñ· xxix· dicit sic· Rex messias habet dare cor suū ad petendū miseratōes p israhel· et ad ieiunandū ⁊ humiliandū se p eis· sic scriptū est ysa· liij· Ipse aūt vulneratꝰ est pter iniquitates nostras attritꝰ est pter scelera nostrā· hec ille· Ex quo habes manifeste ꝙ hoc capitl'm ſm ipm doctorem loquit de xp̄o ad lrām Sic et translator caldaicus et alij expositores exposuerunt· non aūt de populo iudeoꝝ vt Rabisal· fingere voluit·

¶ Saulus· ¶ Declara michi que sūt verba in caplo supdicto cōtenta que nullo modo possunt tolerare· ꝙ capitulū illud itelligat de toto populo iudeorū put Rabisal· exponit· ¶ Paulus· ¶ Omissis alijs que ad hoc faciunt eo ꝙ forte non de nccītate ꝯcludant· tria tamen continent in pdicto caplo que nullo modo applicari pñt populo iudeoꝝ in hac captiuitate existenciū· quoꝝ vnū ē ꝙ populus iudeoꝝ licet multiplicit sit vulneratus et attritꝰ in hac captiuitate· non tamē hoc patit pter iniquitates genciū seu pt scelera eoꝝ· ita ut gentes recipiant a deo salutem seu veniā pter merita iudeorū talia a gentibus paciencū· hoc eni nō solū est manifeste falsū cum sit ꝯtra diuinā iusticiā ſm quā deus reddidit vnicuiqȝ ſm opa sua· sed etiam est ꝯtra mentem oīm expositoꝝ tuorū· Ipi eni nemie discrepante credūt ꝙ gentes que mō supprimūt seu affligunt ppl'm iudaicum in hac captiuitate finaliter sūt pter hoc puniēdi p deum de quo intelligit· alias intelligūt illud iohelis vltimo· Congregabo om̄s gentes et educam illas in vallem josaphat· et disceptabo cum eis ibi sup pplo meo et hereditate mea isrl· q̄s dispserunt in nacōibus· et terram meam diuiserunt· et super

populū meū miserunt sortem· Cum igiť ꝓpheta testať de
ſuo dei de quo hic loquiť· ꝙ liuore suo alij sūt sanati· ⁊ ꝙ do:
mi⁹ in eum imposuit iniquitatē· s· penam oīm alioꝝ· s· hoīm
sequiť ꝙ nō loquiť ꝓpheta hic de ꝑplo iudeorum ꝑ cui⁹ penas
alij nō saluanť· ſꝫ pocı⁹ puniunť· Item scḋo de isto seruo dei
testať ꝓpheta ꝙ iniquitatem non fecit nec īuentus est dolus
in ore eius· qḋ non solū de iudeis est manifeste falsum vt pa
tet ꝑ euidenciā rei eo ꝙ oīs ꝓ maiori ꝑte sint pleni vsuris
et iniquitate et dolo· ſꝫ etiā ꝑ auctē sacre scripture habetur
manifeste ꝙ in hac captiuitate sūt ꝓpter peccata ꝓpria eorū
et ꝙ si de peccatis eoꝝ peniterēt et ꝯuerterenť ad deum statim
essent redempti· vt habeť expsse deutro· xxx· etiam ſm expo:
sitōnem tuorum hoc est etiam ꝯtra mentem doctorum tuorū
qui ꝑsupponentes ꝙ in hac captiuitate sunt ꝓpter magnum
peccatum seu magna peccata· Inter se inquirant quod sit
illud peccatū vel que sunt illa peccata· vnde aliqui dicunt
sicť Rabisal· licꝫ irracionabiliť ꝙ ꝓpter peccatū vituli in de
serto fabricati· De quo habeť exodi· xxxiij· alij vero dicunt
ꝙ ꝓpter varia pctā singuloꝝ· alij dicunt ⁊ forte veri⁹ si recte
intellexissēt vt infra deo dante patebit· ꝙ pctm ꝓpter quod
sunt in hac captiuitate nō est eis notū seu reuelatū· ſꝫ occul:
tum· Sed quicqḋ sit de istis manifestum est ꝙ oīs ꝯcordant
ꝙ popul⁹ iudeoꝝ non est sine peccato seu iniquitate· nec ꝓpť
aliaꝝ gencıū pctā· ſꝫ ꝓpť sua ꝓpria· Et sic habeť ꝙ ſuus dei de
quo loquiť ysaias· qui sine peccato ē· non potest intelligi de
populo iudeoꝝ· ſꝫ de aliquo dei ſuo qui est oīno īmunis a pec:
cato· Item tercio de isto seruo dei ꝓpheta in fine hui⁹ capitli
dicit· ꝙ ꝓ transgressoribus exorauit qḋ non potest intelligi
de populo iudeoꝝ qui solū nō orat ꝓ gentilib⁹· ymo cottidie
orat ꝓ destructiōe Romani imperij et ꝑsertim ꝓ destructio:
ne eccl'ie xp̄i et discipuloꝝ ei⁹· vt patet ꝑ quādam oracionē
que cottidie ab eis dicıť in suis synagogis in qua inter que:
dam alia expsse dicıť· oīs heretici subito pereant· que verba
Rabisal· Rabimoy· et ceteri sic exponūt· Isti heretici sunt
discipuli nazareni· vide ergo si de talibus poť verificari ill⁹
ꝓ transgͤssorib⁹ exorauit· Ex quib⁹ habes manifeste ꝙ seru⁹
dei de quo loquiť ꝓpheta in ꝑdicto capl'o· non est popul⁹ iu:
deorū· nec aliquis iustus· quo alius iustus creat⁹ sit maior·
ſꝫ aliqͥs dei seru⁹ qui angelos et ceteros seruos dei in digītate

precellit vnde et de xp̄o predixit· exaltabitur et eleuabitur
et sublimis erit valde· ꝓut sup̄ allegatū est iuxta expositio:
nē duorū doctorū qui hec verba exponūt sic· exaltabit᷑ supra
abraham· et eleuabit᷑ sup̱ moysen· et sublimis erit valde su:
per angelos deo mīstrātes· qui quidē filius dei ꝑ vulnera et a:
flictiones et mortē quas passurꝰ erat ceteros a peccatis et
a penis peccati erat redempturꝰ ut testat᷑ manifeste ꝓpheta ī
hoc cap̄lo dicens· vere languores nostros ip̄e tulit· ⁊ dolores
ipse portauit· Item vulneratus est propter peccata nostra·
attritus est ꝓpter scelera nr̄a· disciplina pacis nr̄e sup̱ eum·
et liuore eiꝰ sanati sumꝰ ⁊ sic de alijs· Ex contentis igit᷑ ī hoc
cap̄lo cum fine p̄cedentis capit̄li ip̄i imediate coniuncti inter
alia ad materiā nr̄am ꝑtinencia māifeste habes· xij· Primū
est q̄ iste redemptor filius dei excellēcior est ceteris sanctis· tā
in celo q̄3 ī terra existētibꝫ· de quo dicit· exaltabit᷑ ⁊ eleuabit᷑
⁊c̄· ꝓut ꝑ duos doctores expositū est· Scd̄m q̄ ip̄e fuit in suo
exordio ꝑuulꝰ et humilē ortū habens· de quo dicit· ascendit
sicut virgultū et sic̄ radix de terra sitienti· Terciū est q̄ in
suo ꝓgressu fuit despectus et quasi ad nichilū reputatus· de
quo dicit· despectū ⁊ nouissimū viroꝝ ⁊c̄· vnde nec reputaui
mus eum· Quartū q̄ fuit vulneratꝰ ꝓpter iniquitates nr̄as
s· tollendas· vnde dicit· Et liuore eiꝰ sanati sumꝰ· et infra·
iustificabit ip̄e iustus filios meos mltos· et iniquitates eoꝝ
ip̄e portabit· Quintū q̄ om̄s iusti p̄ter ip̄m de lege cōi erra
uerunt a via salutis· et ip̄e oēm iniquitatē portauit· s· quo
ad penas· de quo dicit· Om̄s nos quasi oues errauimꝰ et deꝰ
imposuit in eum iniquitates oīm nr̄m· Sextū q̄ has penas
siue dolores vsq3 ad mortem inclusiue voluntarie et paciēt᷑
sustinuit· de quo dicit· oblatꝰ est quia ip̄e voluit et sicut ouis
ad ocasionē ducet᷑ et quasi agnus coram tondente ⁊c̄· Septi
mū est q̄ totū hoc fuit ꝓpter scelus populi· ip̄e tamē mundꝰ
erat a peccato· vnde dicit· ꝓpter scelus populi mei ꝑcussi eum
Et infra· qui peccatū nō fecit nec inuentꝰ est dolus in ore eiꝰ
Octauū q̄ ip̄e filius dei debebat habere victoriā et fortiū spo:
lia diuidē eo q̄ tradiderit in mortem aīam suā· de quo· Ideo
dispartiā3 ei plīmos et fortiū diuidet spolia ꝓ eo q̄ tradidit
morti aīam suam· Nonū q̄ ip̄e erat reputandꝰ malefactor
seu sceleratꝰ· de quo dicit· Et cum sceleratis reputatꝰ ē· Deci:
mū q̄ iste filius dei ꝑ mortem et alia que tollerauit licet oīa

peccata sufficienť sustinuit· nõ tamẽ oĩm effectiue· ſꝫ multoꝝ· Unde dicit· Et ipe pctm multoꝝ tulit· Videamũ ꝙ tanta fuit caritas hui⁹ ſui dei ꝙ etiã ꝓ suis aduersarijs et affligentibus ipm atqꝫ occidẽtibꝫ deum orauit· de quo subdit· et pro trãsgressoribꝫ rogauit· Duodecimũ ꝙ ista que in hoc caplo traduntur sunt valde remota a naturali ingenio· de quo dicit quis credidit auditui nr̃o vt sup̃ expositũ est· q̃ quidẽ oĩa et singl'a ꝓprie applicanť vero messie nr̃o si diligenter fueris scrutat⁹ gesta sua tam in vita q̃ꝫ in morte· habes ergo ex cõtentis in p̃dicto capitl'o qd̕ tibi dixeraꝫ· s· ꝙ verus messias non per potenciam armoꝝ alios vincendo et superando· ſꝫ paciendo et moriendo suos erat redemptur⁹· et hoc a ſuitute pcti non autem a subiectione seu ſuitute humana·

Distinctione quinta

Capitl'm· viij· in quo ostendiť ꝙ licꝫ deus potuisset hoiem redimẽ a peccatis sine passione et morte xp̃i· non tamen ex hoc dicendũ est ꝙ frustra hoiem ꝑ xp̃i passionẽ redemit·

Saulus·

Ideo intentũ tuũ fundari in dictis ysaie capl'is sup̃dictis· que quidẽ capitl'a si de vero messia intelligantur· ꝓpositũ tuũ videť aliqualiť fundari in aucte· sed quia in sup̃dictis dixisti ꝙ p⁹ q̃ꝫ ꝑ scripturaꝝ scrutiniũ de redemptione seu modo redemptõis populi ꝑ messiaꝫ loquenciũ inuenissem⁹ auctem sufficientẽ ꝙ ꝯsequenter erant inuestigãde rationes q̃ntum ꝓ humana fragilitate reꝑiri possunt ad ꝯgruitatem seu ꝯueniencia modi redemptionis in scripturis inuenti ꝑtinentes· vt sic rationes humane scripturarum testimonijs cõsonarent· Idarco ad p̃ns ꝓcedenduꝫ videť ad rationes· Circa qd̕ audeo tibi dicere ꝙ p̃dict⁹ modus redẽptionis quem tu vis a ꝓpare ad verũ messiam· s· ꝙ paciendo et moriendo suos esset redemptur⁹ a peccatis est nõ solũ incõsonũ· ſꝫ oĩno repugnãs dictamini naturali humane rõis· qd̕ patꝫ multiplici ratione· Et p̃mo ꝑ ꝯsideratione diuine oĩpotencie· Constat· n· ꝙ deus ꝑ suam oĩpotenciam oĩa poť sine medio facere que cum aliquo medio facit· Dicit eni in ps̃· Oĩa quecũqꝫ voluit dñs fecit· Cum ergo potuit redimere pp̃l'm suũ a peccatis sine hoc ꝙ seruus dei tam exaltatus et sublimis pateret· frustra ergo ꝑ mortem messie oĩs saluauit cum sine hoc eos saluare potuisset· In naturalibꝫ

eni operib⁹ que a deo sūt ordinata frustra diceᵗ fieri p plura qđ potest fieri p pauciora iuxta sñiam phi · et sil'r i huiōi diuinis opibus est dicendū que opa diuina sūt tanq̄ȝ a deo creata mota et regulata · ¶ Paulus · ¶ Concedo tibi q̄ de⁹ potuit saluare populū suū a pctīs sine hoc q̄ xp̄s mortem patereᵗ · potestati eni diuine cūcta subiacent · vnde ysa · lix · Ecce non est abbreuiata man⁹ dñi vt saluare nequeat · Sed hoc itelligendū est simpl'r et absolute nulla p̄suppōe facta · sȝ ex aliqua suppōne ꝓposita aliter est dicendū · Si eni supponaᵗ q̄ p̄m dei p̄sciām seu dispōneȝ que cassari nō pōt de⁹ erat saluatur⁹ populū p mortem xp̄i · hac suppōne facta nō erat simul possibile xp̄m nō pati et hoiem alio mō q̄ȝ p eius passionem liberari · volūtas eni diuina seu ei⁹ consiliuȝ in sua dispōne non fallitur · teste ps̄ · Consiliū aūt domi in eternuȝ ꝑmanet Cum autē in scripturis dīuis p quas voluntas dei nobis inotescit p̄nunciatū est q̄ de⁹ p morteȝ messie seu xp̄i suū populū erat saluatur⁹ · vt sup̄ ondsum est · p ꝯñs impossibile est q̄ aliter eos saluaret · impossibile dico non simpliciteᵗ sȝ ex suppōne p̄dicta · ¶ Saulus · ¶ Licȝ verū est q̄ ꝓuidencia diuina in seipā ꝯsiderata non fallitᵗ cum hoc tamē stat q̄ diuina ꝓuidencia nō omibus reb⁹ nccītatē imponit · quedam eni res nō necessario sȝ contingenteᵗ eueniūt · Et ideo in talib⁹ scriptura reddit rōnem de aliquib⁹ medijs quibus aliquos effect⁹ deus ꝓducit cum posset tales effect⁹ sine talibus medijs ꝓducere · Legitᵗ eni exo · xiij · Cum emisisset pharao populū non eos duxit deus p viam terre philistim que vicina est · reputās ne forte peniteret popul⁹ si vidisset aduersum se bella ꝯsurgere et reuerteretᵗ in egiptū · Circa quod attende q̄ nō dixit scriptura · non eos duxit deus p viā terre philistim · quia sic fuerat a deo dispositū · sȝ reddit rationē dicens · ne forte peniteret popul⁹ · Ex quo patȝ q̄ in hui⁹ōi effectib⁹ ꝓcedentibus a diuina volūtate cōtingencia manet i rebus ratione cui⁹ querenda est ratio de medijs quib⁹ de⁹ effect⁹ ꝓducit · et nō sufficit dicē q̄ taliᵗ fuerat a deo dispositū · poterat eni de⁹ de talibus aliter ab eterna dispōnē · vnde i ꝓposito licȝ ab eterno a deo fuisset dispositum q̄ p mortem messie populū saluaret vt tu asseris · adhuc restat querendū de rōe hui⁹ dispōis · cum sine hoc saluare potuisset ut dictuȝ est · ab eterno eni disponere potuit de⁹ q̄ sine morte messie populus

a pctis redimeret· et sic videt q frustra mortuus fuit messi as pter salutem ppli· In nālibus enī opibus que a deo sūt ordinata cicōr dicit q frustra fit p pl'a qd potest fieri p paucio ra· ¶ Paulus· ¶ In nālibus operib⁹ tunc verum est q frustra fit p plura qd potest fieri p pauciora quādo aliqd eque bene fieret p pauciora sic fit p plura· Sed cum contingit q aliquid ɔueniencı⁹ seu pfeca⁹ fit p pl'a q̄z p pauciora fieret tunc sepe natura facit p plura qd p pauciora potuisset fieri· sicut duos oculos in aiali ad videndū ɓm naturā format. cum tamē tantū p vnū oculū aial possit videre· et sic i alijs opibus nālibus· vnde illa regl'a seu dictū regulare in quo dicit q frustra fit p plura qd potest fieri p pauciora ·intelligē dum est si ita cōuenient p pauciora fieret sic p pl'a· nō autē cum ɔueniencı⁹ fit p plura q̄z p pauciora· Et ideo in pposito nr̄o quia mors xp̄i fuit ɔuenienćior mod⁹ liberandi hoīem a peccato q̄z si deus sua volūtate hoiem liberasset· Idarco nō est dicendū q frustra p mortem xp̄i de⁹ hoiem liberauit·

Distinctionis quinte

¶ Capitl'm· ix· in quo ostendit q modus liberationis ppl'i dei a pcto p passionē ⁊ mortē xp̄i fuit ɔueniēcior ex pte dei liberantis q̄z si p solam diuinā miam populuz liberasset·

¶ Saulus· ¶

O Stēde michi quomō iste modus liberationis populi s· p mortem messie sit ɔuenienćior q̄z si deus solū sua ppria mia hoiem liberasset· ¶ Paulus· ¶

¶ Q iste modus liberandi populū a peccato p mortem xp̄i sit ɔuenienćior q̄z si de⁹ sola mia ul' sua voluntate ppl'm liberasset· patz trib⁹ rōib⁹ quaꝝ pma sumit ex pte dei liberātis. Scda sumit ex pte xp̄i seu messie p quē facta ē liberatio seu redēptio· Tercia vō ex pte hois liberati seu redēpti· Ex pte eī dei attendere debes q de⁹ cui⁹ opa sunt pfecta in omibus suis opibus pserum in hys que sunt circa gubernacōem generis humani relucēt simul sua mia et iusticia· vnde ps̄· Vniuse vie dn̄i mia et veritas· i· iusticia· Ratio aūt hui⁹ aput nostros doctores ad plenū deduct· Sed quia auctes eoꝝ non re apes allegabo tibi tuos. Tui enī doctores antiqui cōiter tenent q deus p duas mensuras seu pprietates quas vocant midoth mundū gubernat· s· p mensuraz seu ppetatē iusticie seu iudicij quā dicunt significari i sacra scriptura vbicūqz

ponit̃ hoc nomẽ heloym · Et ꝑ mensuram seu ꝓprietatẽ mi sericordie quã dicunt significari vbi ponit̃ adonay · quo p̃ supposito sup̃ illud verbum geñ · iij · emisit eum · s · adam dñs deus · s · de orto voluptatis ad excolendum terram ꝛc̃ · Dicit Rabi iosue cum mida · s · cum mensura seu ꝓpetate iusticie et mie creauit de⁹ adam · et cum ꝓpetate iusticie et mie dedit ei p̃ceptum sil'e · cum ꝓprietate iusticie et mie eiecit eum · hec il le · Cui⁹ ratio fundat̃ in hoc ꝙ tam in creatione ipi⁹ ade q̃ȝ i p̃apiendo ei · q̃ȝ etiam in eiectione ipi⁹ ponunt̃ hec duo noia diuina · s · adonay qd̃ significat mẽsurã seu ꝓpetatem mie · et heloym qd̃ significat mensurã seu ꝓprietatem iusticie · In creacõe eñi ade legit̃ · formauit de⁹ hoiem de limo terre et ispi rauit i faciem ei⁹ spiraculũ vite geñ · ij · In p̃apiendo ei etiã dicit̃ · p̃cepitq; dñs de⁹ ei ex omñi ligno ꝛc̃ · Et in ei⁹ eiectione legit̃ geñ · iij · Emisit eum dñs de⁹ de orto voluptatis · Ex q̃ patȝ ꝙ cum mensura seu ꝓprietate iusticie et mie de⁹ creauit adam · Sil'r cũ eisdem ei p̃cepit · et cum eisdem eũ eiecit de pa diso · Idem ergo dicendũ est de ipi⁹ ade et totius gñis huma ni recõciliatõe · que ꝑ xp̃m seu messiam erat fienda · s · ꝙ non ꝑ solam miam vtputa ꝑ solam diuinã volũtatem parcen do seu remittendo peccata erat fienda recõciliatio · sȝ cum hoc ꝑ mensuram seu ꝓpetatem iusticie · s · satisfaciendo ꝓ offensa in deo cõmissa · que quidẽ satisfactio facta fuit ꝑ mortem et passionẽ xp̃i · ꝓut ysaias declarat in cap̃l'o allegato dicẽs · in ꝑsona generis humani omes nos sicut oues errauim⁹ · ꝛ de⁹ posuit in eo iniquitates oim nostꝝ · Et sic patȝ ꝙ hic mo dus liberandi hoiem ꝑ miam et iusticiam cõformior est · et ꝑ dñs cõueniencior diuine gub̃nacõi ex ꝑte dei liberantis q̃ to tum mũdum et p̃sertim gen⁹ humanũ ꝑ mensurã seu ꝓprie tatem iusticie et mie gubernat vt dictũ est · ¶ Saulus · ¶ Multa hic inuoluis quoꝝ quedã indigent vlteriori de claratõe · quedam vero sũt vt credo indeclarabilia · quia nul lam vident̃ cõtinere rationẽ · ¶ Paulus · ¶ Ostẽde michi p̃mo que sũt illa que indigent vlteriori declaratõe · et deinde ꝓcedem⁹ ad illa que dicis indeclarabilia · vt nõ cõ fuse sȝ distincte ꝓcedam⁹ · ¶ Saulus · ¶ Manifeste req̃rit declarationẽ illud dictũ doctoris nr̃i dicentis · ꝙ cum mensura seu ꝓprietate iusticie et mie de⁹ creauit adam · Sil'r cum eisdẽ ꝓprietatib⁹ dedit ei p̃ceptũ · et cũ eisdem ꝓpetatibus

eū de paradiso eiecit. Creatio enī pmi hoīs nullo mō videt ad iusticiam ptinere. sz ad solam miam. cum nulla merita ipi⁹ ade pcessernt ante sui creationē quib⁹ deus ex debito iusticie eū debuisset creare. In pcepto etiā dei dato nō vident ap parere iste ppetates. In eiectione aūt de padiso non videtur aliqua ratio mie apparere. sz solius iusticie cū illa eiectio fuit penalis et de iusticia pcedens. non aūt de mia vt patet.

Paulus. Dicta doctoris tui pallegata veritatez tenent etiā in quolibet ope diuino. In quolibz enī tali inueniet mia et iusticia put patz in auctē psalmiste pallegata. sz restringendo nos ad pdicta tria de quib⁹ doctor tuus loquitur. s. de creatōe ade et de pcepto ei dato et de eiecōne ei⁹ de paradiso. manifeste repies in quolibz eorū pdicta duo inueniri. In creatione enī pmi homis sicut et in creatione cui⁹libz rei. licz non psupponat aliqd meritū in creatura. psupponit tamē aliquid in dei cognitione in qua oīa eternalit p exsistunt. et fm hoc saluat ibi ratio iusticie. inqntum res inesse pducunt fm qd ouenit diuine sapiēcie et bonitati. saluatur etiā quodamō ratio mie inqntum res sine meritis pcedentib⁹ ex nō esse inesse pducunt. In pcepto aūt dato ade ratio mie satis apparet. inqntum sibi data fuit licencia edendi de omi ligno padisi. Ratio aūt iusticie apparet in phibendo euz sub cōminatōe pene mortis de esu ligni scie boni et mali. In eiectione aūt de paradiso licz nō appareret mia dei totalit relaxans pctm. apparet tamen mia alleuians dum circa cōdignū punit. pctm enī ade ex pte obiecti. s. dei i quē offensam commisit cui⁹ excellencia est infinita quodamō est infinitū. fm qd infinitū quodāmodo penam meruerat. vnde solū eiciendo eum de paradiso misericordit eum puniuit. s. citra ōdignū Ex quib⁹ patz q modꝰ liberandi hoiem a peccato p iusticiam et miam ouenienčior modus est ex pte dei liberantis qz si per solam miam liberasset eum inqnꝰ iste modꝰ ōformior est ceteris modis quibus deꝰ gubernat mūdum. et etiam quib⁹ pmuz hoiem gubernauit vt sup dictū est. Est etiā iste modus liberandi hoiem non solū p miam. sz p miam et iusticiam cōuenienčior ex pte dei liberantis ad quē ptinet nullū malum relinquere impunitū. vnde deutro. xxxij. capitlo. dei pfecta sunt opera et omnes vie eius iudicia. deus fidelis absqz vlla iniqtate iustus et rectus est. Et quo patez q ad pfectionem

diuinorum operum ptinet vt iustitiā exerceat absqz vlla iniqtate qd non fieret si peccatū hoīs sine satisfactione iustitie totalit relaxaret. ¶ Paulus. ¶ Video declarationem tuā satis ɔgruam seu ɔuenientē ad dicta doctoris nr̄i i hoc s. q p mensurā et pietatem iustitie et mie deus hoīem gubernat. ex quo satis videt sequi q redemptio seu liberatio ppl'i a peccato ɔuenientior est p iustitiam et miam qz p solā miam vt iā diu dixisti. Sz adhuc restat tibi vt declares illud qd p suppōis qd meo iudicio est indeclarabile. s. qūo p mortez xp̄i seu messie fuit facta satisfactio p offensa i deo cōmissa a toto ppl'o. hoc eni māifeste videt inconsonū dictami cuiuscūqz nālis rōnis ppt tria. pmo. Nā nulli satisfit p maiorez offēsam sibi illatā. verbi gratia. si aliquē regem vl' pncipē suū subditus offendit furando seu rapiendo bona sua. manifestuz est q non satisfacit sibi de tali offensa p hoc q postea cōmittit in eum seu in suis iniuriā pcutiendo seu offendendo aliquem de magnatibus suis. hoc eni magis addit in pma offensa q̄m de ea minuit. Cum igit occidere xp̄m seu messiam qui excellentior est in dignitate et sāctitate. nō solū homībus sz etiā angelis vt sup dictū est. est grauissimū peccatū in quo maxime deus offendit. sequit q p eius mortem sic pniciose et scelerit ppetratam nō potuit deo satisfieri p peccatis ppl'i. Item scdo in satisfactione requirit equalitas quedā ad culpam cōmissā cuz sit actus iustitie. sz passio seu mors xp̄i non videt esse equalis omibus culpis delinquētiū cum sint qi infinite vl' saltem innumabiles. non ergo p passionem xp̄i seu messie satisfieri potuit deo de omībus pctis alior hoīm. Item tercio in ptibus pnie reqrit ydemptitas mē peccantē et penitentē. eiusdē eni est cōteri cuius est peccare. Non eni valet ɔtritio vnius ad delendum pctm alterius. Silr videt dicendū de cōfessione et etiā de satisfactione. s. q eiusdē est peccare et satisfacere et ɔfiteri. Cum igit xp̄us seu messias non peccauit vt patz p auctem ysaie liij. capl'o p te allegatā. sequit q ad ipm nō ptinuit satisfacere p pctis. sz potius ad ipos peccantes. Ex quibus bene consideratis videt manifeste q p mortem seu passionē messie seu xp̄i non fuit facta satisfactio sm iustitiā p peccatis ppl'i redempti seu redimendi. et sic iste modus non fuit couenies vt tu asseris ad redimēdum humanū genus a pctis. sz potius inɔsonās oīno. ¶ Paulus. ¶ Ad pmū respondeo

tibi q passio seu mors xp̄i vel messie dupliciť poť ꝯsiderari·
vno modo ex pte occidenciū et sic ꝯcedo tibi q fuit grauissimū
peccatū ꝓut tu dicis· Alio modo ex pte xp̄i paciētis seu sus:
tinētis mḡnꝰ ex maxima caritate et obediēcia passionem et
mortem sustinuit· et isto modo passio illa fuit maxime me
ritoria· vnde cum diciť q deo fuit satisfactuꝫ de peccatis ppľi
seu tocius humani gn̄is p mortem et passionem xp̄i· passio
intelligenda est ibi ex pte pacientis ſm quam fuit maxime
meritoria et satisfactoria· non aūt ex pte inferenciū seu oc
cidenciū ſm quā fuit ḡuissimū peccatū· Vnde circa hoc si bn̄
ꝯsideras potest attendi maxima mīa diuina que tante boni
tatis est vt ex passione ⁊ morte maxime facinorosa ⁊ deme
ritoria ex pte cōmittenciū ex ip̄a eadem eliceŕ tam maximū
meritū ex pte pacientis vt esset satisfactoria etiā ꝓ peccatis
crucifigenciū ip̄m· Et sic in eadem passione relucet nō solū
diuina iusticia mḡnꝰ p eam fuit punitū sufficienť pctm̄ to:
tius generis humani· sꝫ etiā mīa diuina mḡnꝰ per eam fuit
sublatū seu dimissum pctm̄ humani generis· Ad scd̄m ve:
ro qd̄ obicis de equalitate que requiritur inter satisfactionē
et culpam tibi rn̄deo q passio xp̄i ex pte pacientis ꝯsiderata
fuit maioris meriti q̄m exigeret recompensatio tociꝰ offense
humani generis· tum ꝓpter magnitudinē caritatis ex qua
paciebať· In caritate enī ꝯsistit radix tociꝰ meriti· vnde quia
maior fuit caritas in xp̄o paciente q̄m odiū in oībus offen:
dentibꝫ deū· Idcirco nō solū equaliť· sꝫ etiā suꝑhabūdanť pro
omibus satisfecit· tum ꝓpter dignitatē vite sue quā satisfa
ciendo ponebat· que quidē dignitas excellit om̄s dignitates
humane vite ꝓut sup̄ dictum est· et ampliꝰ forte declarabiť
Vnde passio xp̄i non solū sufficiēs· sꝫ eť suꝑhabūdans satis
factio fuit ꝓ tociꝰ hūani generis pcc̄o· Et in hoc etiā si bn̄ cō
sideras relucet diuina mīa simul cum eius iusticia· que quidē
diuina mīa tantā caritatē in aīam xp̄i seu messie īfudit et
tantā excellētissimā dignitatē ei cōtulit vt eiꝰ passio suꝑha:
bundanť ꝓ omibꝫ satisfaceret et oīm dolores portaret· Iuxͣ
illud ysa· liij· vere languores nr̄os ip̄e tulit· et dolores no:
stros ip̄e portauit· Diuina aūt iusticia relucet in hoc mḡntū
non solū satisfactionē equalentem· sꝫ etiā suꝑhabundanteꝫ
ꝓ omnibꝫ humani generis pcc̄is accepit· Ad terciū vero qd̄
obicis de ydemptitate que requiriť inť peccāntē et penitenteꝫ

respndeo ꝙ non est similis ratio de ꝯtritione et satisfactione
Contritio enī ꝯsistit in actu interiori ipi⁹ volūtatis ad quē
non possunt sumi instrumēta exteriora · Satisfactō vero cō⸗
sistit ī actu exteriori ad quē pñt sumi instrumēta inter que
etiam cōputant̄ amici · vnde et vn⁹ ꝑ alio satisfacere potest
Et in hoc etiam si bene ꝯsideras manifeste relucet diuina mi
sericordia simul cū ei⁹ iusticia · diuina enī mīa relucet in hoc
ꝙ pctā hoim ꝑ solius xp̄i seu messie satisfactionē relaxauit
Juxta illud ysaie caplo allegato · Et liuore ei⁹ sanati sum⁹
quasi diceret · misericordit̄ habuit se deus nobiscum · quia
non ꝓprio liuore nostro sed liuore ei⁹ · s · xp̄i sanati sum⁹ · Re
lucet etiam diuina iusticia inq̄n⁹ non relinquit̄ pctā impu⸗
nita sȝ in ipo xp̄o fuerunt penalit̄ inflicta · Juxta illud ca⸗
pit̄lo allegato · attrit⁹ est ꝓpter scelera nr̄a · ¶ Saulus ·
¶ Video te conari ad ostendendū seu suadendū ꝙ ꝑ passio
nem seu mortem messie ꝑpl̄s dei erat liberand⁹ ſm ꝯdiuinam
iusticiam et ei⁹ mīam simul qd̄ non videt̄ cōsonare dictis ꝓ
phetarum qui liberationē seu redemptionē istam q̄nq̄ȝ attri⸗
buūt iusticie tm̄ · vt cum dicit̄ ysaie p̄mo · Syon ī iudicio re⸗
dimet̄ et reducet eam ī iusticia · In qua auct̄e tm̄ iusticie di
uine attribuit̄ huiōi redēptio · Et infra ysa · liiij · ꝓpha de hac
redemptiōe loquēs dicit · In mīa sempiterna misertus sum
tui dixit redemptor tu⁹ dn̄s · In qua auct̄e solū mīe diuine
attribuit̄ redemptio qd̄ nō ꝯcordat dictis tuis in quib⁹ asseris
ꝙ ꝑ pn̄iam et iusticiam simul erat fienda redemptio · ¶
¶ Paulus · ¶ Auct̄es quas allegas non sūt intel⸗
ligende exclusiue · q̄a si sic essent adinuicē opposite · Si enī cū
dicit̄ · Syon ī iusticia redimē · ītelligeret̄ syon tm̄ ī iusticia re
dimet̄ · sic esset ꝯtra hoc quod dicit̄ infra · In mīa sempiter⸗
na misert⁹ sum tui · vnde manifestum est ꝙ non exclusiue
sūt intelligenda ista dicta sicut nec ponit̄ ibi aliqua dictio
exclusionē sonās · et ideo ex ambab⁹ auct̄ibus simul iūctis ī
tentū meū infert̄ · Et si scrutat⁹ fueris scripturas reꝑies ex
p̄sse ꝙ simul in mīa et iusticia erat futura redemptio ·
¶ Saulus · ¶ Ostende michi obsecro aliquā auct̄em at
tribuentem redemptionē tunc futuram iusticie ⁊ mīe simul ·
¶ Paulus · ¶ Ozeas in · ij · capl̄o loquēs de deo ꝑ silitu⸗
dinē sponsi et de populo ei cōiuncto ꝑ modū spōse dicit · Erit
in die illo dicit dn̄s · vocabit me vir me⁹ ⁊c̄ · infra declarās

quomodo esset ista coniunctio inter deū sponsum et eccl'iam su
am seu populū suū et sponsā sic dicat· Sponsabo te ī iusticiā
et iudicio et ī misericordia et miseratōibus· Ex quo habes
manifeste ꝙ cōiūctio populi dei ad deū in qua ɔsistit vera re
demptio et recōciliatio toci⁹ gñis humani ad deū futura erat
ꝑ iusticiam et miam simul· non aūt ꝑ miam solū nec soluꝫ
ꝑ iusticiam vt dictū est· Distinctio quinta

¶ Capitulū· x· in quo ōnditur ꝙ modus liberatōis populi
dei a pccō ꝑ passioneꝫ et mortem xp̄i fuit cōueniēcior ex ꝑte
xp̄i ꝑ queꝫ fuit facta redemptio seu liberatio q̄m si per solam
diuinam misericordiam populum liberasset·

¶ Saulus· ¶

Habeo mentem tuā circa hoc ꝙ modus liberandi po-
pulū a pccō ꝑ mortem seu passioneꝫ messie sit cōue-
nientior ex ꝑte dei liberantis q̄m si de⁹ sola sua volū-
tate ppl'm liberasset· Sed quia dixisti ꝑdict⁹ mod⁹ erat etiam
cōuenientior ex ꝑte messie seu xp̄i ꝑ quē facta est liberatio seu
redemptio· Idcirco volo ꝙ michi ōndas ꝑ auctes seu rōnes
si quas habes· ¶ Paulus· ¶ Quod iste modus libe-
racōis seu redemptōis generis humani· s· ꝑ passionē et mor
tē xp̄i seu messie sit cōuenientior mod⁹ ex ꝑte ipi⁹ xp̄i ꝑ queꝫ
facta est redemptio q̄ꝫ si solū ꝑ dei miam absqꝫ passione xp̄i
hoc fecisset· satis patet ex duob⁹· p̄mo ex dignitate redemp-
tōis actiue ipi xp̄o homi ꝑ mortē et passionē suā attributa
Constat eni ꝙ xp̄us in scriptura dicat̄ redemptor· vt cum dr̄
ysa· lix· veniet ad syon redemptor ꝛc̄· qd̄ cōiter exponit̄ etiā
ab expositorib⁹ nris de xp̄o seu messia qui redemptor simpl'r
seu gn̄aliter nūcupat̄ qd̄ ad magnā excellenciā seu dignita
tem ipi⁹ xp̄i ꝑtinet· Si aūt ꝑ solam diuinā miam de⁹ hūa-
num gen⁹ redemisset nulla interueniente passione seu mor-
te xp̄i nulla ratio dictaret ꝙ xp̄us inq̄ntū homo redemptor
diceret̄· nec ei dignitas huiōi redemptōis attribueret̄· vnde
ex ꝑte xp̄i manifeste patet ꝙ hic modus redemptōnis· s· per
suam passionē cōueniencior est q̄ꝫ si fieret redemptio sine ea in
q̄ntum ꝑ ipaꝫ xp̄o hui⁹ōi attribuit̄ q̄litas redemptōis gn̄a
lis que excellentissima est· ¶ Saulus· ¶ Redemp-
tor toci⁹ humani gñis seu populi dei null⁹ est nisi deus· legit̄
eni ysa· liij· Ego sum dn̄s et non est absqꝫ me saluator· Et
infra· hec dicat dn̄s· redemptor noster sanct⁹ isrl'· psalmista

etiam alloquēs deum dicebat· redemisti me dn̄e deꝰ veritatis·
Constat aūt ꝙ esse deum veritatis ꝑtinet soli deo· non autē
messie· Et ideo dignitas redemptōis gn̄alis soliꝰ dei est· ·/·
¶ Paulus· ¶ Concedo tibi ꝙ deꝰ sit redemptor oīm
fideliū tanq̄m ṗma causa oīm que fiūt in vniuerso· Sed ad
xp̄m hoīem ꝓprie ꝑtinet esse redemptorem imediate et tanq̄ꝫ
ꝓximā causā sicut etiā in nālibus homo qui generat hoīem
dicit̄ ꝓprie genitor eius· et tn̄ cum hoc deus est genitor tanq̄ꝫ
causa ṗma et remota oīm· et ideo si passio xp̄i non fuisset
oꝑata redemptionem nullo modo xp̄us redemptor diceret̄ i
q̄ntum homo· sicut nec de moyse dicit̄ ꝙ fuit redemptor po-
puli isrl'itici de egipciaca captiuitate· licet fuerit minister dei in
ip̄a redemptione· ¶ Saulus· ¶ habeo mentem tuaꝫ
in hoc· sꝫ quia dixisti ꝙ ex duobꝫ patebat ꝯueniencia huiꝰōi
redemptōis ex ꝑte xp̄i ꝑ quē facta est redemptio· postq̄ꝫ dixis-
ti ṗmū restat vt dicas michi scōm· ¶ Paulus· ¶
¶ Scōm ꝑ qđ habet̄ ꝙ ꝯuenientior modꝰ fuit ex ꝑte xp̄i ꝑ su-
am passionē redimē humanū genꝰ q̄m si ꝑ solam miaꝫ dei
redimeret̄ patꝫ sic· scrutando eni scripturas reꝑies ꝙ modꝰ
quo sancti ꝯsueuerunt deū placare vel ab eo maximas grãs
impetrare· vel a plaga ab hostibus inferenda ꝑplm eruere· l'
in obſuatione legis diuine ꝑplm cum deo cōfederare· vel ab
omnibus pctīs semel in anno ꝑplm mundare· semꝑ fuit ꝑ ob
lationē sacrificioꝝ ꝓpue cū sangne· De ṗmo eni legit̄ gen̄·
viij· ꝙ noe pꝰ diluuiū edificauit altare dn̄o· in quo holocau
sta optulit· ꝑ quā quidē oblationē holocaustoꝝ placatus fuit
deus et ꝯcessit vt vltra diluuiū in mūdo non veniret· Sequi
tur eni statim ibidem· odoratusq̄ꝫ est dn̄s odorem suauitatis
et ait dn̄s ad eum· nequaq̄ꝫ vltra maledicam terre ꝓpter ho
mīes ⁊c̄· De scdo aūt legit̄ gen̄· xxij· ꝙ abraham postq̄ꝫ optu
lit filiū suū quem ex mandato dei volebat in hol'ocaustū of-
ferre a quo fuit ꝓhibitꝰ ꝑ angelū· et deinde arietem ꝓ eo op-
tulit in holocaustum· post huiꝰōi holocausti oblationeꝫ fuit
sibi facta repromissio ꝑ iusiurandū ꝙ i semīe suo bn̄dicerē-
tur omēs gētes que fuit sūma grã semi abrahe ꝯcessa et to-
to generi hūano· Que quidē duo sacrificia tam solēnissima
et frutuosa manifestū est ꝙ non sine sangnis effusione fue
runt facta· De tertio etiam legit̄ Exo· xij· ꝙ ꝑ aspersionem
sangnis agni pascalis ꝑ postes ⁊ domoꝝ limina liberabatur

populus dei a plaga seu peste egipcijs inflicta seu inferenda
Dicit enim ibi · videbo sanguinem et transibo vos nec erit in vobis plaga disperdens etc. De · iiij · etiam legitur exo · xxiiij · quod post dationem legis in eius confirmatione moyses dispersit sanguinem holocaustorum super populum vt confederatio inter populum et deum per legem acceptam confirmaretur · dicit enim sic · Ille vero · s · moyses sumptum sanguinem dispersit in populum et ait · hic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus hijs · De quinto etiam legitur leuitici · xvj · quod in die expiationis de quo dicitur ibidem
In hac die expiatio erit vestra atque mundatio · ab omnibus peccatis vestris coram domino mundabimini · Summus sacerdos intrans sancta sanctorum semel in anno distillabat de sanguine sacrificiorum super propiciatorium et coram propiciatorio · Ex quo patet quod per sanguinis effusionem seu aspersionem populus ex institutione diuina mundabatur · Ratio autem huius institutionis declaratur in capitulo sequenti · s · xvij · vbi sic · quia anima carnis in sanguine est et ego illum s · sanguinem dedi vobis vt super altari meo expietis pro animabus vestris quia sanguis pro anime piaculo sit · Cum igitur in redemptione populi per xpm seu messiam omnia predicta vel ipsis maiora concurrere debuerant secundum omnes · Conuenientior ergo modus fuit vt per aspersionis sanguinis xpi preciosissimi sacrificium humanum genus redimeretur · que quidem aspersio per singulas aspersiones supradictas tanquam perfectum per imperfectum fuit figurata · quam si per solam misericordiam dei humanum genus redimeretur secundum quod nulla esset conformitas seu correspondencia ad preterita sacrificia · ¶ Saulus
¶ Contra hoc quod concludis quod conuenientior modus fuit vt per sacrificium aspersionis sanguinis xpi humanum genus redimeretur quam per solam dei misericordiam quedam possunt racionabiliter obici · et primo habeo expressam auctoritatem dicentem oppositum · legitur enim ozee · vj · in persona dei misericordiam volo et non sacrificium quod de directo opponitur tue conclusioni · misericordia enim prout propheta testatur acceptabilior est deo quam sacrificium · Ex quo patet quod humanum genus redimi per solam dei misericordiam acceptabilius esset quam per sacrificium · ¶ Paulus ·
¶ Auctoritas tua non facit contra me · Conclusio enim mea loquitur de misericordia diuina · propheta autem loquitur de misericordia humana comparando eam sacrificio per hominem deo oblato · que comparatio intelligi debet ceteris paribus sicut in comparationibus recte acceptis intelligi debet · vnde sensus huius auctoritatis est quod misericordia humana sola sine sacrificio accepta est deo · Sacrificium vero solum sine misericordia non est

deo acceptum· nam cum mia sit effect⁹ caritatis· sequit̃ q̄ so
la semp̱ sit acceptabilis deo· Sacrificiū autē ꝓut est act⁹ exte
rior cū sit sine mia ē sine caritate et ꝑ ꝯñs nō est deo acceptū
qd̉ est manifeste verū et hoc nullo modo repugnat ꝯclusioni
mee· hoc enī sacrificiū de quo agim⁹ cū maxima mia ꝛ cari:
tate fuit oblatū· vñ et deo acceptissimū· ¶ Saulus·
¶ Scđm dicta tua passio seu mors xp̄i tui ꝯpata fuit salutē
hūani gn̄is ꝑ modū sacrificij sic̃ alia sacrificia que allegasti
i veteri testamēto ꝯpata fuer̃t aliqua bona· sꝫ hoc videt̃ falsū
Nam qui offert sacrificiū aliqd̉ sacrū facit ꝓut ip̄m nomen
sacrificij sonat· Illi aūt qui xp̄m occiderūt magnā ꝑpetraue
runt maliciam ſm te· non ergo fecerunt aliqd̉ sacrū· et ideo
poci⁹ debuit dici maleficiū q̄m sacrificium· ¶ Paulus·
¶ Sacrificiū passionis xp̄i ip̄e xp̄us obtulit ex maxima ca
ritate· non aūt illi sacrificiū illud obtulerūt qui eum occide
runt· ex quoꝝ ꝑte passio fuit maximū maleficium·
¶ Saulus· ¶ Conformitas seu correspōdencia quā as:
seris esse inter passionē xp̄i quā dicis esse sacrificiū ad p̄teri:
ta sacrificia veteris testamēti que dicis p̄figurasse hāc passio
nem videt̃ esse nulla· In sacrificijs enī veteris legis nunq̄
offerebat̃ caro hūana· quiymo talia sacrificia nephāda erāt
Dicit̃ enī in ps̄· Effuderunt sanguinem innocentē sanguinem fi
lioꝝ suoꝝ et filiarum suaꝝ· quas sacrificauer̃t sculptilibus
chanaan· Ex quo patꝫ q̄ passio seu mors xp̄i non habet ra
cionem sacrificij ſm ꝯformitatem ad sacrificia antiqua·
¶ Paulus· ¶ Licet in sacrificijs veteris testamēti n̄
offerebat̃ caro humana· ex hoc nō sequit̃ qd̉ non p̄figurarēt
sacrificiū passionis xp̄i· veritas enī oportet q̄ excedat figu:
ram· nec requirit̃ q̄ veritas et ei⁹ figura sint eiusdē sp̄ei· nᶜ
etiam eiusdem generis· homo enī verus excedit suam figurā
in pariete depictam intantū q̄ homo verus est aīal rōnale ꝛ
est in gn̄e sube· et ei⁹ figura depicta est quoddā accidēs in gn̄e
qualitatis· Et sic in ꝓposito licꝫ caro aīaliū non sit eiusdem
rōis cum carne xp̄i· sꝫ valde ab ea distans· sufficiens tamē ē
ad carnem xp̄i figurandā· nec erat ꝯueniens q̄ tanta mlti:
tudo hoīm occideret̃ ad p̄figurandū mortem xp̄i sicut aīalia q̄
sacrificabant̃· Esset enī cont̃ miam ipius dei qui solū xp̄m
voluit imolari ꝓ salute toci⁹ mūdi· vñ n̄ decebat diuinā cle:
menciam q̄ multi homines imolarent̃ solum ad signdum

imolationem xpi ad quā significandū sufficiebat imolatio aīaliuʒ rōne p̄dicta. Ad hoc aūt qd̄ dicis q̄ carnē humanam sacrificare erat nephandū. Juxta illud ps̄. Effuderūt sanguinem inocentē ꝛc̄. Rn̄deo q̄ illa sacrificia erant nephanda i q̄ntum fiebant ꝯtra mādatum diuinū in honorē ydolorum. vnde ibidē subdit̄. quas sacrificauerūt sculptilib⁊ chanaan. Si aūt aliqua caro humana ex mādato dei et p̄ eiꝰ obedientiam fuisset sacrificata hoc esset deo acceptū. vt patʒ in imolatōe ysaac geñ. xxij. que a deo fuit valde accepta et meritoria ꝑut ibidē habet̄. ¶ Saulus. ¶ Licet abrabam voluit ymolare filiū suū ex mandato dei. non tamē eū imolauit vt ibidē habet̄. vnde ex illa imolatōe non potest sumi argumentū q̄ imolare carneʒ humanā de mādato dei esset deo acceptū neqʒ meritoriū. ¶ Paulus.

¶ Si volūtas abrahe circa imolationē filij ex obediēcia dei fuit meritoria vt est manifestū. opoꝛ dicere q̄ si ipse abrahā nō fuisset ꝓhibit⁊ p̄ scōm dei mandatū ab imolatione. sed ex p̄mo mandato dei imolasset filiū q̄ illa ymmolatio esset valde meritoria. Radix enī et fundamentū meriti in volūtate ꝯsistit. dicunt enī doctores tui frequent̄ q̄ dn̄s cor vult seu acceptat. et intelligunt p̄ cor volūtatem homīs in qua radix meriti p̄ncipaliter ꝯsistit ut dictum est. ¶ Saulus.

¶ Licet aliqualit̄ ostendisti q̄ p̄ mortem seu passionē messie ppl's redimeret̄ a pc̄to vt videnẗ aliqualiter dicere verba ysaie. liij. hoc tamē intelligit̄ p̄ modū satisfactōis vt iā sup̄ dixeras. sic q̄ ille p̄ suaʒ passionē ꝓ alijs satisfaceret. nunq̄ʒ tamē legit̄ q̄ passio sua p̄ modū sacrificij alios liberaret.

¶ Paulus. ¶ In ꝓphecia zacharie vbi ad lr̄am agit̄ de p̄mo aduentu messie. etiam s̄m doctores tuos in caplo. ix. vbi dicit̄. Ecce rex tuus venit tibi iustꝰ et saluatoꝛ ꝛc̄. post q̄m dixerat. et disperdam quadrigā ex effraym ꝛc̄. ad ostendendū q̄ non habebat xp̄us triūphare vi armoꝝ. sʒ miraculorū v̄tute et doctrina pacifica. de quo dicit. Et loquit̄ pacē gētibus ꝛc̄. In eodē ꝯtextu subdit. tu quoqʒ i sang̃ne testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. q̄ quidē verba ad lr̄am dirigunt̄ ip̄i regi messie de quo ibidem agit̄. cuiquidē messie ꝓpheta alloquēs dicit. Tu aūt i sang̃ne testamēti tui. s. in sang̃ne tuo qui effusus est emisisti vinctos tuos. i. eduxisti antiquos patres i limbo inferni detētos

qui dicit lacus ꝓpter eiꝰ ꝓfūditatem in quo non est aqua sicͭ nec ignis infernalis· sꝫ erant ibi detenti vsqꝫ aduentum re dēptoris· Ex qua aucte habes mãifeste ꝙ messias ꝑ sangnē suū qui dicit hic sāguis testa mēti redempturꝰ erat seu educ: turus detentos in lacu supdicto· quiquidē sanguis testamēti manifeste ꝑtinet ad sacrificiū qd̓ cōiter in veteri lege ꝑ sangͦ nis effusionē ꝑficiebat vt deductum est· ¶ Saulus·

¶ Duo ꝓsupponis in hac allegatōe que non sūt sufficienter ꝓbata· p̄mū ꝓsupponis· quia cum dicit in sangne testamēti tui· intelligit sanguis xp̄i qd̓ nō cōsonat lr̄e· debuisset enī di cere ꝫm mentē tuam in sangne tuo· non aūt in sangne tes tamēti tui· Scd̓o ꝓsuppōis p̄res fuisse ī limbo detētos añ ad: uentū messie· qd̓ non ꝓbas· et vt credo qd̓ non potes ꝓbare ꝑ autenticas scripturas· ¶ Paulus· ¶ Ad p̄mū respondeo ꝙ sanguis xp̄i de quo hic loquit· dicit sanguis tes tamēti in q̄ntū ꝑ ip̄m sangnēꝫ fuit cōfirmatū nouū testamē tū sicͭ ꝑ passionē sangnis holocaustorū factā ꝑ moysen ꝯfe derat ꝰ fuit ꝑpl's cū deo ī ꝯfirmatōe legis veteris exodi· xxiiij· Scd̓m vero qd̓ obicis de p̄ribus ante aduentum xp̄i in lim: bo existentibus requirit singulare scrutiniū scripturarū de q̄ ad p̄ns supsedendū est vt de eo fiat inter te et me deo duce sin gularis discussio· ¶ Saulus· ¶ Placet michi vt fiat singularis discusio de hoc qd̓ asseruisti· s· ꝙ p̄res antiqui debebant esse in limbo ante aduentū messie· Sed r̄n̄sio tua ad p̄mū meum obiectum in qua dicis ꝙ sanguis xp̄i tui in q̄n tum ꝑ ip̄m sangnem nouū testamentum ꝯfirmatū fuit nō cōsonat dictis tuis· dixisti enī sup̄ ꝙ sanguis xp̄i fuit sacri: ficiū quo expiebat seu redimebat ꝑpl's a pc̄to· Nunc autem asseris ꝙ sanguis xp̄i fuit ꝯfirmatiuꝰ noui testam̄ti· et de hoc dicis intelligi illud ꝓphete· tu aūt in sangne testamēti tui· sꝫ ista non videntur stare simul· aliud est enī ꝯfirmare testamen: tum· et aliud ē pc̄tm expiare vt de se patet· ¶ Paulus·

Passio xp̄i multos hēbat effectꝰ et ꝑ q̄s multa nōia

¶ Passio xp̄i in qua sanguis eiꝰ effusus fuit pl'es habet ef: fectus adinuicē cōpatibiles ex quibꝫ alias potest habere pl'es nominatōnes· Nā sicut in rebus nãlibus vnā et eandē rem videmꝰ habere diūsos effectꝰ ex quibꝫ diūsimode possūt deno: minari· Sol enī illuminat calefacit et exsiccat· Ex quibꝫ effec: tibus denominari posset illuminatiuꝰ calefactiuꝰ et exsiccatiuꝰ Sic dicenduꝫ est de passione xp̄i seu eiꝰ sangne que multos

effect⁹ salutiferos circa humanū gen⁹ habet· ex quib⁹ sāguis xp̄i et etiā ip̄e xp̄us denominatur· Nam inq̄ntum cōsideratē illa passio in carne xp̄i sic habet effectū satisfactōis seu redemptōis inq̄n⁹ p eam seu p ip̄m sanguinem xp̄i liberamur a s̄uitute pcti s̄m quā consideratōez xp̄us dicit̄ redemptor· ut dictū est inq̄ntum vero p ip̄am passionem seu sanguinem xp̄i gen⁹ humanū deo recōciliat̄ sic habet effectū sacrificij· ꝛ sic dicit̄ sanguis testamenti s̄m quā ꝯsiderationē xp̄us dicit̄ sacerdos· Juxta illud ps̄· tu es sacerdos in eternū q̄d de xp̄o intelligit̄ ad lr̄am· habes igit̄ ex sup̄dictis q̄ iste mod⁹ liberādi· s· pp̄l'm a peccato p mortem seu passionē xp̄i sicut fuit cōuenientior ex p̄te dei liberantis q̄m si de⁹ sola sua volūtate pp̄l'm liberasset vt sup̄ fuit deductū· Sic ex p̄te xp̄i seu messie p quē facta est liberatio seu redemptio· p̄dict⁹ modus cōuenientior fuit· nam si p solā dei m̄iam gen⁹ humanū fuisset liberatum absq̄ xp̄i passione· tunc xp̄us homo nec diceret̄ redemptor humani gn̄is· nec etiā sacerdos in eternū vt iā ostensū est·

Quinte distinctōis

Capitulū· xj· in quo ostendit̄ q̄ mod⁹ liberatōis pp̄l'i dei a pc̄to p passionē et mortem xp̄i fuit ꝯuenientior ex p̄te pp̄l'i liberati q̄m si p solam dei m̄iam populus liberatus fuisset·

Saulus·

Habeo mentē tuam in duabus cōuenientijs sup̄dictis· quaꝝ vna sumit̄ ex p̄te dei liberantis· alia vero ex p̄te messie p quē facta est liberatio seu redemptio· Restat ergo vt ostēdas michi terciū q̄d p̄supposuisti· s· q̄ ex p̄te homīs liberati seu redempti ꝯuenientior mod⁹ fuit hoīem liberare p mortem et passionē xp̄i q̄m p solam dei m̄iam·

Paulus· Multe rōnes sūt· hoc q̄d queris ostendētes s̄m auct̄es nr̄oꝝ doctorū seu sanctorū· Sed quia scio te illas non recipe· Jdeo vnā tantū allegabo tibi quā credo eē cōsonā dictis p̄phete· que quidē ratio talis est· Si gen⁹ humanū p solam dei m̄iam fuisset a pc̄to liberatum passione xp̄i non interueniente ex tali liberatōe homo nō haberet exēpla tā salutifera et ad humanā salutē necessaria sic̄ i passione seu morte xp̄i p̄fecte habuit· Jn passiōe eni͂ xp̄i nobis fuit ostēsum maximū exemplū obediencie que in sacris eloquijs sacrificijs p̄ponit̄· vt habet̄ p̄mi· Re· xv· capitl'o· nulla autem obediēcia maior vl' similis legit̄ q̄m q̄ xp̄us seu messias deo

patri obediret se volūtarie offerendo crudelissime morti. In passione etiā xpi exemplū hūilitatis pfecte nobis pponit p quā quidē virtutem .s. humilitatis grā dei que maximū donū est nobis dat. Iuxta illud pu. iij. māsuetis de9 graciam dabit que enī maior vel tanta māsuetudo legit q3 q xpc sāctus sctoꝝ excellentioꝛ angelis fact9. vt sup ostensū ē. Impioꝛum pctā seu tyrannidi semetipm humiliaret. que quidem virtutes ꝛ multe alie in passione seu cruce xpi exemplariter ad salutem nostrā sūt ostense. Ex quo patet q ex pte homis liberati ɔuenientior mod9 fuit vt homo p passionem xpi in qua tot exempla salutifera nobis ppōunt liberaret q3 si p solam dei miām sine talibus exemplis salutiferis fuisset liberatus. ¶ Saulus. ¶ Indica michi si habes aliquam auctem scripture sacre hoc qđ dicis ostendentem.

¶ Paulus. ¶ Habeo vnā auctem breuissimam in qua hoc qđ dixeram cōpendiose demōstrat. Ille enī pheta magnus .s. ysaias qui passionem xpi et ei9 salutiferos effectus expssius q̄m alij phete in caplo. liij. sup sepe allegato pnosticauit cum dixisset. liuore ei9. i. xpi passi sanati sum9. ibidē imediate añ pdixit. disciplina pacis nr̄e sup eū. qđ meū pposiitū cōpendiosissime ɔcludit. Doctrina enī pacis nr̄e n̄ ē alia q̄m illa doctrina per quā pacem spūalem ɔseqmur. In qua quidē pace sal9 cōsistit. Sz hec doctrina al' disciplia pacis nr̄e est sup eū. p q̄n9 ipe illā doctrinā pacis nr̄e vbo ꝛ exemplo docuit ut sup dictū est. Et ideo liuore ei9 sanati sum9. non solū effectiue seu meritorie. s3 etiā doctrinalit. quā quidē doctrinam salutiferā sic exēplarit homo nō habuisset si absq3 passione et morte xpi p solam dei miām fuisset a pcto liberatus vt dictū est.

Sequitur

Distinctio sexta de scrutinio scripturaꝝ circa extensionē redēptōis seu salutis p xpm facte an illa .s. cōprehendit tm̄ ɔtemporaneos sibi et posteros. vel etiā se extendit ad pres et alios fideles qui ab antiquo pcesserunt. et ɔtinet sex capla.

¶ In caplo pmo ponunt aliquae rōes seu auctoritates quibus videt q sancti antiqui qui fuerunt ante aduentū xpi nō fuerit in limbo detenti vsq3 huc q fuissent p xpm redempti.

¶ In. ij. caplo psupponit oppositū. s. q pctm pmi parentis in posteros transiuit et q sācti supdicti pter hoc pctm detenti

fuerunt in limbo vsq3 ad passionē xpi· qd quidē psuppositum p auctem ysaie pbatur et otra pbationē arguit· et finaliter soluit ocludendo ex dicta aucte tria huic pposito ptinēa·

¶ In tercio caplo vlteri9 altercat supdicta aucte ysa· ostendendo ex ea statū antiquoꝝ patꝝ p9 mortem ante aduentum messie· ad cui9 assertionē inducunt alie auctes apud hebreos autentice·

¶ In· iiij· caplo inducunt alie auctes ex quib9 cōprobat q sancti antiqui testamēti post mortē non ibant ad padisum vbi est locus sāctoꝝ· nec etiam ad gehennā· s3 ad quēdam locum qui a doctoribus hebreoꝝ suburbiū padisi vocat· nō obstante q pdicti sancti decessissent ab hac vita mundi nō solū a pcto actuali· s3 etiam originali·

¶ In· v· caplo dat ratio quare quedā penalia que fuerunt imposita generi humano p pctm ade non fuerūt amota per passionē xpi p quā fuit indultum pctm originale·

¶ In· vj· caplo arguit diuisimode otra ea que dicta sunt de pcto originali· et soluunt argumta·

Primū cam

¶ Caplm pmū in quo ponunt alique rōes seu auctes quibus ostendit q sancti antiqui qui fuerunt ante aduentū xpi non fuert in limbo detenti vsq3 huc q fuisset p xpm redepti·

¶ Saulus· ¶ Audiui quid sentis circa ueniendā modi redemptōis ppli p passionē xpi tui· s3 quia mē tua dicta sup allegata· illud dictū zacharie ix· Tu autē in sangne testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō est aqua· qd quidē dictū exposuisti de antiquis patrib9 q̄s dicebas esse in limbo inferni detentos vsq3 ad hoc q sanguis xpi tui fuit effusus in eorū redemptionē· que quidem assertio tua est michi valde incredibilis tanq̄m repugnās auctatibus sacris et rōni naturali incōsona· Idarco de hoc volo vt fiat inter nos singularis discussio· ¶ Paulus· ¶ Placet michi vt hec discussio fiat· sed allega in pmis quomodo pdicta assertio repugnat sacris auctib9· et deinde pcedam9 ad rōnes· ¶ Saulus· ¶ In pcessu sacrarū scripturarū repio q multi sancti et iusti pcesserunt in tpe· tempus aduētus xpi tui et passionem vt patet de pmis patriarchis de quoꝝ nūo fuerat abrahā patriarcha qui tante iustitie fuit

coram deo· vt ipe deus de ipo abrahā defuncto talia testaret̄· eo q̄ obedierit abrahā voci mee ⁊ custodierit p̄cepta mea et mā data mea· et cerimonias legesq̄ȝ s̄uauerit· geñ· xxvi· Cui q̄dem abrahe in vita sua fuit a deo dictū· Tu aūt ibis ad patres tuos in pace sepultus in senectute bona· geñ· xv· Dic m̄ obsecro quomodo posset dici de tanto patriarcha q̄ p̄ tanta tempora post mortem fuerit detentus in limbo inferni vbi g° est iusticia diuina ad quē p̄tinet nullū bonū irremuneratum relinquere· si abraham qui oīa p̄cepta diuina cerimonias et leges custodierit ut ex testimonio diuino sup̄dicto comp̄bat̄ non statim post mortem assumeret ad gloriam suā que ē p̄pria merces sanctorū et iustoꝝ· sȝ potius eum q̄i in carcere detētum p̄ tanta temporū curricula relinqueret· vbi est etiā veritas diuina que abrahe p̄dixit· Ibis ad patres tuos in pace sepultus in senectute bona· Si eni ipe abraham non ad diuinam visionē i qua est vera pax fuerit assumptus tp̄e mortis sue· sȝ in limbo inferni fuit reclusus· sic nō ī pace vera iuisset ad patres· sȝ nec in bona senectute sepultus vt est manifestū Idem dicendū est de alijs sanctis· vt de moyse et aaron et samuel de quibus testat̄ psalmista· Custodiebant testimonia et p̄cepta que dedit illis· Si ergo isti pus hanc vitam nō statim ad gloriosam vitam volauerūt· sȝ p̄ q̄mplimos annos vsq̄ȝ ad aduentum xp̄i tm̄ fuerūt ī limbo inferni detenti opȝ te alterū duoꝝ ↄcedere· aut q̄ deus non est iustus cū nō reddat vnicuiq̄ȝ s̄m opa sua· aut q̄ p̄dicti nō fuerunt sancti nec iusti corā deo quoꝝ vtrūq̄ȝ sacre scripture testimonijs mā̄ifeste repugnat·

¶ Distinctio septima ¶

¶ Capitulū· ij· in quo p̄supponit̄ oppositū· s· q̄ pct̄m p̄mi parentis in posteros transiuerit et q̄ sancti sup̄dicti p̄pter hoc peccatū detenti fuerūt in limbo vsq̄ȝ ad passionē xp̄i· qd̄ quidem p̄suppositū p̄ auc̄tem ysa· p̄bat̄ et ↄtra p̄bacōȝ arguit̄· ⁊ soluit̄ concludendo ex dicta auc̄te tria huic p̄posito p̄tinēcia·

¶ Paulus· ¶

Ad hoc q̄ assertio mea quā dicis esse incredibilem et auc̄tibus sacris repugnantē· et rōni nāli incōsonaȝ tanq̄ȝ vera et nulli veritati ↄtraria seu incōsona solidet̄ seu fundet̄· opȝ vt tibi vnū p̄supponā qd̄ s̄m veritatem fidei catholice firmit̄ est tenendū· et etiā p̄ sacras scripturas et doctores tuos esse verū approbat̄· qd̄ quidē p̄suppositū tale

est q̄ p̄mū peccatū p̄mi hoīs de quo habet̄ gen̄ · iij · origina lit̄ transijt in posteros · Ex quo sequit̄ q̄ abrahā et moyses et alij quicūq3 patriarche seu ꝓphete q̄ntumcūq3 sancti nō fue runt imunes ab huiōi pc̄to · s3 illud ɔtraxerunt ꝑ originē · et ideo iusticia diuina meis saluat̄ etiam si eos non assumeret post mortem statim ad gloriā · s3 eos in limbo detentos relin queret vsque q̄ pc̄m illud p̄mi parentis et impedimentū in troit⁹ regni celestis inde ꝓueniens sufficienter fuisset ꝑ sang̃ nē xp̄i sublatū · iuxta illud zacha · tu aūt in sang̃ne testam̄ ti tui emisisti vinctos tuos de lacu ⁊c̄ · vt sup̄ fuit allegatū ·

¶ Saulus · ¶ Hec respōsio tua non videt̄ sufficere ad mea soluēdum obiecta · s3 potꝰ alia supaddis incōuenienda qd̄ pat3 p̄mo sic · Nam illud qd̄ p̄supponis q̄ pc̄m p̄mi ho mis originalit̄ transijt i posteros non fundas nisi in aucte tue catholice fidei quā vt nosti non recipio nec recipe teneor Sed quia dicis q̄ etiā ꝑ scripturas a me recipiendas illud p̄ suppositū approbat̄ esse veꝝ · Ideo illud debuisses michi p̄mo allegare tanq̄3 a me recipiendū · nō aūt catholicā fidem quā nunq̄3 recepi et sic p̄suppositū tuū ad p̄ns nulliꝰ momēti est quo ad me · Nec solū p̄suppositū tuū n̄ probat̄ ꝑ sacre scrip ture auctem · s3 etiā manifeste sacre scripture ɔtradicit · dicē enī q̄ pc̄m p̄mi parētis traducat̄ ad posteros ꝑ originē ē ma nifeste ɔtra sacre scripture auctem · Dicit̄ enī ezech · xviij · fi lius nō portabit iniquitatē p̄ris · qd̄ esset manifeste falsū si iniquitatē p̄mi parētis posteri seu ab eo vt asseris ɔtraherēt

¶ Paulus · ¶ Ad p̄mū tibi respondeo q̄ quia docto res nostri clarius tradunt istam materiā q̄m tui · Idcirco n̄ tibi allegaui p̄mo auctes a te recipiēdas · nūc aūt volo tibi ostendere q̄ illud p̄ncipale qd̄ sentiūt doctores nostri circa pec catū originale concordat multis auctōibus a te recipiendis ·

¶ Circa qd̄ p̄mo allego tibi illū ꝓphetā euangelicū · s · ysaiā qui de omibus ad xp̄m ꝑtinētibus multa tradidit documēta Ip̄e enī ꝓpheta in · xliij · capl̄o hoc de quo agimꝰ exp̄sse tradi dit pp̄l'o isrl'itico sic dicens · Pater tuus p̄mꝰ peccauit · inter p̄tes tui p̄uaricati sūt i me · et cōtaminaui alias ꝓphanaui p̄n cipes sanctos · et dedi ad interēptionem iacob et isrl' in blas phemiā · hec ille · que quidē v̄ba si eoꝝ veꝝ sensū l'ralem recte fueris scrutatꝰ ꝓpositū meū māifeste ostendūt · Adā enī qui fuit p̄mus pater simpl'r manifeste peccauit p̄mū preceptum

diuinū sibi datū transgrediendo. gen̄. iij. ꝓpter qd̄ quidē pec-
catū p̄ncipes scti. s. patriarche et alij iusti ab eo descendētes
fuerūt cōtaminati eo q̄ fuerūt sep̄ati a deo diuina visione ca-
rentes sic cōtaminati a templo sep̄abant̄. ¶ Saulus.
¶ Ex hac auctē non habes ꝓpositū tuū ꝓpter duo. p̄mo q̄a
hoc qd̄ dicit̄ p̄r tuus p̄mꝰ ſm autores nr̄os non intelligit̄ de
adam. sꝫ de abrahā qui vocatꝰ fuit a deo p̄r multaꝝ gencium
gen̄. xvij. et ꝓprie p̄r p̄mꝰ fideliū. vnde cōiter dicit̄ p̄r fidei
eo q̄ fuit p̄mꝰ in publicatōe diuini nomis vt habet̄ gen̄. xij.
Quiquidē p̄r abrahā peccauit dubitās de diuino ꝓmisso qn̄
dixit. dn̄e deus qūo scire possum q̄ possessurꝰ sum eam. gen̄.
xv. Scd̄o quia hec expositio tua non ꝯcordat cū hoc qd̄ sequit̄
Et interp̄tes tui p̄uaricati sūt in me qd̄ intelligit̄ de aaron ⁊
moyse qui p̄uaricati sūt ad aquā cōtradictōis. nūi. xx. que
quidē p̄uaricatio non transiuit in posteros sicut nec peccatū
abrahe. Et ideo bene ꝯsonāt adinuicē ista duo pcc̄a p̄dicta.
n̄ aūt pcc̄m ade qd̄ vt asseris ad posteros trānsmisit. ¶ Paulꝰ
¶ Primū q̄ dicis abraham peccasse dubitādo de diuino ꝓ-
misso et q̄ intelligit̄ de eo illud ysaie. p̄r tuus p̄mꝰ peccauit
nō p̄t stare. tū quia abrahā n̄ legit̄ fuisse īprobatꝰ de aliquo
pcc̄o. et multominꝰ de infidelitate seu dubitatōe in fide. sꝫ po-
ciꝰ in hac visione gen̄. xv. eiꝰ fides cōmendat̄ cū ibidē p̄mitti
tur. Credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā. tū q̄a
in hoc qd̄ dicit. dn̄e deus quomodo scire possum q̄ possessurus
sum eam. etiā ſm doctores tuos nō querebat dubitādo de di
uino ꝓmisso. sꝫ querebat a deo vt reuelaret̄ sibi ꝑ quē cultū
diuinū conſuaret̄ illa terra ꝓmissionis ī semīe suo. vnde ⁊
ibidē fuerunt sibi reuelate sp̄es aīaliū. ex quibꝰ sacrificia in
futuro erant fienda in templo. Subdit̄ eni ibi. Accipe tibi
vitulū ⁊c̄. ꝑ que quidē sacrificia debito modo deo oblata cō-
ſuanda erat possessio terre ꝓmissionis. Tum q̄a in illa re-
uelatōe abrahe facta deꝰ firmauit pactū cū abrahā. vt habet̄
ibidē. ꝯcedens ei q̄ iret ad p̄res suos in pace. vnde nullo mo
do dicendū est de abraham qd̄ peccauit pcc̄o sup̄dicto. Restat
igit̄ q̄ cū dicit̄ pater tuꝰ p̄mꝰ peccauit. intelligit̄ de p̄mo pa
tre simpl'r. s. de adam. Cuiꝰ pcc̄m non solū exp̄sse tradit̄ in
l̄ra gen̄. iij. vt dictū est. sꝫ etiam q̄ pena illiꝰ pcc̄i in suā po-
steritatē transiuit. oīa eni penalia que ī p̄dicto capit'lo gen̄.
iij. ꝯtinent̄ que sūt alias fuerūt a deo diffinita ꝓpt̄ pcc̄m ade

vt cum dicit̃· maledicta terra in ope tuo· et in labore come
des ꝛc̃· sil'r qḋ dictū est mulieri· in dolore paries filios ꝛc̃· oīa
transierūt in posteros vt habem⁹ ꝑ rei euidenciā· et ꝑ ɔñs pec:
catū ip̄i⁹ ade trāsiuit in posteritatem quo ad culpā alias eēt
dare penā sine culpa qḋ est inconueniens· Sil'r qḋ dicis scḋo q̄
hoc qḋ dicit̃· interp̃tes tui p̃uaricati sunt in me· intelligit̃ de
aaron et moyse qui peccauer̃t ad aquas ɔtradictōis· nūi·
xx· nullo modo ɔsonat racōi· licꝫ quidā ex nr̄is hoc videant̃
sentire· tam̄ qꝛ moyses et aaron nunq̃ꝫ legunt̃ interp̃tes di:
ci in scriptura sacra sic̃ de Esdra legit̃ Neemie· viij· qui le:
gem dñi ꝓp'lo exponebat· sꝫ poci⁹ dicunt̃ ꝓphe dñi· Constat
aūt q̄ grā ꝓphetādi distinguit̃ a grā interp̃tandi· multi eī
interp̃tant̃ scripturas sacras qui nō ꝓphetāt et ecōtra· tū q̇a
p̃uaricari addit sup̱ rationē peccandi· importat enī transgr̃
sionē legis p̄ alijs vt habet̃ ꝑ auctem catholiconis· qḋ nō pt̃
dici de aaron et moyse quoꝝ pc̃m ad aquā cōtradictōis ñ
fuit ita graue vt p̃uaricatio debeat dici· vt patꝫ bñ ɔsiderāti
illud capl'm nūi· xx· vbi de hac materia agit̃· tum quia eoꝝ
pc̃m nō fuit cōmissum circa legis interp̃tatōꝫ vt lr̄a hic vi
det̃ sonare· Cum enī dicit̃ interp̃tes tui p̃uaricati sūt videt̃ i
telligendū q̄ i ip̄a interp̃tatōe fuerunt p̃uaricati· ¶ Saul⁹
¶ Si hoc qḋ dicit̃ interp̃tes tui p̃uaricati sūt ī me· nō intel
ligit̃ de aaron et moyse vt dicebam· dic ergo tu de quib⁹ itel
ligendū est· et vt lr̄a ɔueniēci⁹ intelligat̃ opꝫ q̄ assignes m̄
aliqḋ pc̃m correspōdens peccato ade in hoc q̄ trāseat ad poste
ros· hoc enim sonat lr̄a cum quasi ꝓ pena vtriusqꝫ pc̄i sub:
dit· Et cōtaminaui pn̄cipes sanctos ꝛc̃· ¶ Paulus·
¶ Verū dicis in hoc q̄ ꝓpheta in p̃dicto cap'lo faciat mentio
nē de duobus pc̄tis que ad posteros transierunt· Sil'r et de pe
nis illis pc̄tis corrn̄dentibus· p̄mū enī peccatū fuit pc̃m ade
qḋ trāsijt in posteros ꝑ originē vt iam dixi· de cui⁹ pc̄i pena
eidem corrn̄dente dicit ꝓpheta· Cōtaminaui pn̄cipes sanctos·
Et est sensus q̄ ꝓp̄t peccatū ade de quo dixerat· pater tu⁹ p̄:
mus peccauit· et pn̄cipes sancti·s· patriarche et alij iusti ab
adam descendētes qui de diuino cōsortio gaudere debuissēt fue
runt a deo ꝓphanati diuina visione carentes tanq̄m ꝓphani
Scḋm vero est peccatū phariseoꝝ qui fuerūt doctrine talmu:
dice doctores ⁊ inuentores ꝑ quā quidē doctrinā legē interp̃tati
sūt ꝑuerse· et ꝓp̄e dicunt̃ interp̃tes et p̃uaricatores· interp̃tes

quidē qꝛ non legem dederunt nec suam doctrinā tradunt ut ꝓphete· sꝫ vt legis expositores seu interp̄tes· et hij quidē ꝓprie dicunt̄ p̄uaricati in deū qꝛ p̄ alijs t̄nsgressionē legis cōmiserunt ꝑ falsam legis interpretatōeꝫ quā in suis posteris vsqꝫ in hodiernū diē t̄nsportarūt· de quoꝝ falsa doctrina plura scripsi i addicōib9 ysaie capl'o· xxxiij· et zacharie· v· vide ibi· et dn̄o dirigente inter me et te forte erit singl'are colloquiū de cui9 pcti pena ꝓpheta subdit· Et dedi ad interemptionē iacob qd̄ fuit impletū ꝑ romanos qui illam nationē pharisaicam que iacob solo nomie dicit̄ cum tēplo et suis cerimonijs ad interemptionē dederūt· Et pn̄apes eoꝝ in blasphemiā· quia fuit ɔdempnati ꝑ totū orbem tanqꝫ blasphemi· qd̄ totū fuit in vindictā sanguis xp̄i qui ꝑ falsas interp̄tationes phariseorum effusus fuit· de qua vindicta sanguis xp̄i dn̄o ɔcedente pleni9 loquimur· Et sic habes hec duo pcta denūciata ꝑ ꝓpham que i posteros transierūt· licꝫ diuisimode· qꝛ p̄mū ꝑ originem· scd̄m vero ꝑ imitatōeꝫ· Habes etiā ibidē penas eis corrn̄dentes· Sil'r in eodē textu repies si recte scrutat9 fueris pn̄apalia remedia vtriusqꝫ pcti suppdicti· ¶ Saulus·

¶ Placet michi vt de doctrina pharisaica seu talmudica quā reputo sanctā et veram seorsum loquam̄· Sil'r et de vindicta xp̄i tui quā dicis esse factā ꝑ romanos quia ista non ꝓprie spectāt ad pn̄s colloquiū vbi pn̄apalit̄ agim9 de pcto originali· sꝫ quia in hoc capl'o ysa· non fit mentio de passiōe xp̄i tui vt dicis· nec etiā de remedijs horū peccatorū ꝓut tu videris asserere· Idarco volo q̄ ista michi amplius declares

¶ Paulus· ¶ Si bene scrutatus fueris hoc totū ꝓprie ibidē inuenies hec duo que petis· In hoc eni capit'lo omissis causa breuitatis multis que ibidē tradunt̄ mānifeste repies q̄ ibi ꝓpheta in ꝑsona dei seu xp̄i sui cōqueritur de tribulatōibus seu penis quas ꝓ eoꝝ pctis passus fuit· dicit̄ eni ibi populo in ꝑsona dei sic· verūtamē me seruire fecisti in pctis tuis quia de9 ꝓ peccatis ppl'i expiādis formā serui accepit· q̄ nullo modo de deo talis seruit9 posset verificari s̄m deitatē· Et sequit̄ vltra· p̄buisti michi laborē in iniquitatib9 tuis· q̄a pcta humani gn̄is fuerūt occasio vt laborem passionis xp̄us sustineat vt in capl'o· liij· alias allegato· Et sic habes q̄ in hoc capit'lo fit mētio de passione xp̄i· De remedijs aūt hoꝝ pctoꝝ in pn̄apio seqn̄tis capl'i· s· xliiij· ꝓpheta manifeste ait dicēs

Noli timere vue me⁹ jacob ⁊c̄· q· d· lic₃ peccata supdicta gra uia sint· nec p pur₃ hoie₃ pn̄t remediari· s₃ p verū deū de quo sup statim dixerat· Ego sum qui deleo pc̄ta tua ⁊c̄· tū quia p aquā baptismalem et infusionē spūs sancti ista sūt remedi anda· de quo dicit· effundā aquam sup sicientem ⁊c̄· Et vltra Effundam spm̄ meū sup semē tuū· et bn̄dictionē meam sup stirpem tuam· que quidē oīa ɔsonāt ꝓposito meo· eo modo q̄ pħs dicit· oīa ɔsonāt vero pmo ethi₃· S₃ quia p singula cō tenta in hoc capl'o discurrere esset valde tediosū et forte non magis vtile· Ideo ex omībꝫ in hoc capl'o ɔtentis suffiat mi chi tria colligere· vnū est q p pc̄tm pmi parēts pn̄apes scti fuerūt cōtamiati· i· ꝓphanati· de quo dicit· pr̄ tuus pm⁹ pec cauit et cōtamiauit pn̄apes sanctos· Scdm̄ est q p ꝑpl'i pec catis deus seu xp̄us fuit vuus fil'r et pass⁹· de quo dicit· vui re me fecisti in peccatis tuis· et pbuisti michi laborem i ini quitatibꝫ tuis· Terciū est q peccata fuerunt remedianda p effusionē aque et spūs· de quo dicit· Effundam aquā sup sici entem· ⁊ effundā spm̄ meū sup semē tuū· et bn̄dictionē meā sup stirpem tuā·

Septe distinctōis·

Capl'm· iij· in quo vlterius altercat̄ sup pdictam auctem ysaie ostendēdo ex ea statū antiquoꝝ patrū p⁹ mortē ante ad uentū messie· ad cui⁹ ɔfirmacōe₃ inducunt̄ alie auctes apud hebreos autētice·

Saulus·

Habeo mentē tuā de contētis in hoc capl'o ysaie· Sed dimissis alijs que nō sūt ꝓnūc inter me et te agenda s· de pharisaica doctrina et huiōi in hoc de quo agim⁹ i· de pc̄to pmi parentis· video manifeste conē te illud verbū qd̄ hic dicit̄· Et cōtamiaui principes sanctos· qd̄ exponis de pc̄to pmi parentis in eos deriuato qd̄ non cōsonat rationi· Nam pn̄apes sancti· s· patriarche et ꝓphete p hoc pc̄tm non reman serūt cōtamiati cū de eoꝝ sanctitate et iusticia post eo rum mortē plures scriptura testat̄· vnde nō poss₃ de eis veri ficari illud verbum· et cōtamiaui pn̄apes sanctos· Ille eni qui est cōtamiat⁹ non vere dicit̄ de eo quod est sanctus·

Paulus·

Si bene consideras verbū qd̄ ibi ponit̄ in hebraico vbi nos habem⁹ et cōtamiaui non sigt̄ ꝓprie cō tamiatōꝫ· s₃ sigt̄ ꝓphanatōꝫ· ꝓphanū aūt qn̄q₃ sigt̄ idē qd̄ cō tamiatum· qn̄q₃ vero sigt̄ non sanctū lic₃ non sit imūdum sicut hoies layci dicunt̄ ꝓphani eo qd̄ nō sūt i sacris ɔstituti·

ꝓphanū qd̄ sigt̄

non tamē ex hoc sunt īmundi· vnde ꝓphanare qd̄ ī hoc loco dicit̄ a ꝓpheta ſm hebraicā veritatem nō est intelligendum pmo modo· ſ; alio modo tm̄ qd̄ bn̄ verificat̄ de patriarchis et aliis iustis antiqui testamēti qui licet non fuerūt īmundi ex deriuatione peccati originalis in eos· eo ꝙ fuerunt ab eo mūdati ꝑ sacramentū circumcisionis et sacrificia ⁊ huiōi· fuerūt tamē ꝓphani inquantum fuerūt a diuina visione in alia vita sepati vt dictū est· ¶ Saulus· ¶ In hoc qd̄ modo dicis psuppponis duo· vnū est ꝙ patriarche et alii sancti seu iusti antiqui testamēti fuerūt mundati ꝑ sacramentū circūcisionis a pctō originali· Aliud est ꝙ asseris pdictos sāctos a diuina visione in alia vita fuisse sepatos· Que quidē duo videnē adinuicē ɔtrariari· nulla enī ratio est ꝓpter quā sancti a diuina visione post hāc vitam debuissent separi nisi ꝓpt̄ maculam originalis pcti quā dicis ipos cōtraxisse· ſ; si ab illa macula ꝑ sacramentū circumcisionis fuīt mundati· restat ꝙ huiōi sancti pꝰ mortem essent absq; macula alicuiꝰ pcti· et ꝑ ɔ̄ns ꝙ statim debuissent diuina visione frui· et ꝑ ɔ̄ns post hāc vitam non debent dici ꝓphanati· ¶ Paulus·

¶ Vtrūq; pdictoꝝ que psupposui habeo per auctēs a te recipiendas· pmū enī habeo ꝑ auctem totiꝰ synagoge tue· que vt nosti habent oratōnes seu bn̄dictiones ꝓpās a magno tēpore ante destructionē templi ordinatas ꝑ quolibet precepto diuino sic ꝙ qn̄ aliquid pceptū implet̄ dicit̄ ꝓprie benedictio correspondens illi pcepto· vt habet̄ valde large ī libro talmudico qui dicit̄ barahoth in caplo barachoe· vnde cū sacramentum circūcisionis circa aliquem in die· viii· a sua natiuitate ꝑut deus abrahe pceperat· gen̄· xvii· caplo implet̄· tūc dicit̄ publice in pn̄cia oīm circūstanciū a circūcidente quedā bn̄dictio sub hac forma· Bn̄dictꝰ dn̄s deꝰ noster qui sāctificauit dilectū ex vtero· et pceptum in carne sua posuit et posteritatē suā signauit in signo federis sancti· Idcirco merito huiōi deus viuꝰ pars nr̄a et fortitudo nr̄a mandauit erui dilectū semen sanctū consanguinitatē nr̄am ab infero ꝓpter fedꝰ suū qd̄ in carne nr̄a posuit· bn̄dictꝰ dn̄s deus iniens pactum seu fedus· hec in predicta oratione· Ex qua habes manifeste ꝙ merito circumcisionis deus mandauit erui ab iferno circumcisum qd̄ nō pt̄ intelligi nisi ꝑ hoc ꝙ ꝑ huiōi fedus seu pactū s· circūcisionis debebāt erui circūcisi a peccato originali· pueri

eni octo dierum non poterant esse obnoxij aliquo pctō actu
ali· sꝫ solū originali· ¶ Saulus· ¶ Verū est ꝙ ora
tiones statute ꝑ pceptis sūt autentice apud nos tanqꝫ a seni
oribus antiquis et ꝓphetis ordiate· sꝫ ex hac orone nō potes
fundare intentū tuū· tum qꝛ in ea ponunt verba obscura q̄
nō bene declarant vt cū dicit· scificauit dilectū ex vtero ⁊c·
que verba indigent vlteriori declaratōe ad hoc vt exinde pos
set sumi argumentū· tū quia in pdicta orone habet ꝙ arcū
asi eruunt ab inferno· non autē ꝙ sint a deo sepati post hanc
vitam ꝑut tu dicis· ¶ Paulus· ¶ Verba p
dicte oronis satis sūt clara hystoriā que exordiū arcūasiōis
narrat ꝯsideranti· deus enim dedit sacramentū arcūasionis
abrahe anteqm ysaac nasceret· vt habet geñ· xvij· ⁊ in eodē
cōtextu pnunciauit ei natiuitatē ysaac futurā· et statim pꝰ
pceptū supdictū abraham q̄i centenariꝰ arcūcidit se· arcum-
cidit et hysmael filiū suū qui tūc erat· xiij· annoꝝ et totā fa
miliā· ysaac aūt nō fuit tunc arcumasus cum nondū esset
natus· sꝫ in viij· die pꝰ natiuitē suā qd erat tempꝰ ꝓpum a
deo psignatū arcūasus fuit ex quo ysaac dicit ex vtero scti-
ficatꝰ· quia abrahā erat iam arcumasus anteqm ysaac ge-
nuisset qd ñ pt de abrahā et ysmael intelli· vnde cū dicit deꝰ
scificauit dilectū ex vtero et pceptū in carne sua posuit· cōit
intelligit de ysaac rōne pdicta· Alia vero ꝯtenta in pdicta
orone clara sūt et vera Aliud vero qd dicis ꝙ ex pdicta oro
ne nō habet ꝙ iusti erant sepati a diuina visione post mortē
sꝫ solū ꝙ eruerent ꝑ arcumasionē ab inferno· cōcedo tibi nec
ego illam oronē induxi ad hoc ꝓbandū· sꝫ solū ad pmū· s·
ꝙ pueri qui adhuc sūt innocentes cum sint in viij· die nati
uitatis sue eruunt ab inferno ꝑ sacrm arcuasionis· ꝙ autem
iusti qntūcumqꝫ scti ante aduentū messie fuerūt a padiso·
et ꝑ ꝯsequēs a diuina visione sepati ex alijs auctibus posses
habere· Distinctionis sexte·

¶ Capitl'm· iiij· in quo inducunt alie anctes ex quibus com
probat ꝙ sancti antiqui testamenti post mortē non ibāt ad
paradisum vbi est locus beatorum nec etiam ad jehennā· sꝫ
ad quēdam locū qui a doctoribus hebreorū suburbiū padisi
vocat· non obstante ꝙ pdicti sancti decessissent ab hac vita
mundi non solum a peccato actuali· sed etiam originali·

¶ Saulus· ¶

ALlega michi illas rogo. ¶ Paulus. ¶ In glosa sup gen̄ . que dicit̄ beresith Rabba super illud verbū . hee sūt gn̄ationes celi et terre cū crearent̄ tc̄. gen̄ . ij . Quidam ex antiquis doctoribus dicit q res in pmordio fuerūt create a deo s̄m plenitudinē s̄m pfectionē suam. Et qm̄ peccauit adam diminuta sūt et corrupta . et vlterius non erunt reuertētes ad decentem statū donec veniat filius phares de quo fit mentio Ruth vltimo cū dicit . iste sūt generatōes phares . p filiū autē phares intelligit messiam qui de phares descendit . qui quidē Rabbi seu doctor fūdat ibidem intentionē suā in quadā cathagyphia lr̄ali sic . Nā ista dictio toldoch in hebraico sig̃ficat idem qd̄ gn̄ationes in latino . que quidē dictio sicut et multe alie ɔsueuerūt in hebraico scribi dupl'r . vno modo plene et hoc cū interponunt̄ i dictōe lr̄e vocales que ad hoc cōiter req̄runt̄ . Alio modo scribūtur dictōes diminute et hoc cū non interponunt̄ vocales cōit requisite . quo posito scrutanti scripturas sacras hebraicas manifeste patz q hec dictio tholdoch scribit̄ plenarie solum in duobus locis . quoꝝ vn⁹ est cū dicit̄ hee sūt gn̄ationes celi et terre gen̄ . ij . qd̄ fuit dictū ante pct̄m ade . Scd̄s vero est cū dicit̄ . hee sūt gn̄ationes phares ruth vltimo . Iste due tholdoch seu gn̄ationes solū scribunt̄ plenarie . s . cum omib⁹ vocabulis requisitis . Alie ū̄o tholdoch vbicumqz scribunt̄ diminute scribunt̄ . quia i qualibet deficit vna lr̄a vocalis que req̄rebat̄ ad hoc q esset plene scripta . vt cū dicit̄ . hic est liber gn̄ationis adam gen̄ . ij . Et hee sunt gn̄ationes noe gen̄ . vj . Et hee sūt gn̄ationes filioꝝ noe gen̄ . x . Et hee sūt gn̄ationes Sem gen̄ . xj . Et hee sūt gen̄ationes ysaac gen̄ . xxv . et sic de ceteris que oīs scribunt̄ diminute p̄terq̄m p̄dicte due . Ex quo ɔcludit doctor p̄dict⁹ q dictū est . s . q res humane et hōin sui creatōe fuit in sua pfectōe creat⁹ et p⁹ pct̄m diminut⁹ et sic fuit vsqz ad filiū phares . i . messiam . ¶ Saulus . ¶ hec ɔclusio non sequit̄ ex illis p̄missis . licz enī q̄nqz hec dictio nō scribat̄ plene q̄nqz diminute in scripturis . nō tam̄ ex hoc de necessitate sequit̄ id qd̄ ɔcludis . ¶ Paulus . ¶ Licet ɔclusio non videat̄ sequi de necessitate lr̄e vt tu dicis nichilomi⁹ tenenda est auct̄e doctoris ɔcludentis . p̄sertim cū tn̄ doctores antiqui illa que fuerūt sibi tradita a pphetis applicabant quibusdā mutationibus seu signis aut figuris

in sacris eloquijs ɔtētis ꝑut tu nosti frequent̄ faciūt· fuerūt
etiā et alij Rabini seu doctores huic snīe ɔformes qui dicūt
ꝙ omēs patres fuerunt in suburbanis ꝑadisi vsqꝫ ad aduen
tum filij phares· ¶ Saul⁹· ¶ Dic michi qui sunt
alij doctores nr̄i hoc sentientes vt ex multoꝝ testimonijs in:
tentio tua firmi⁹ fundet̄· ¶ Paul⁹· ¶ Quidam do
ctores tui de hac materia loquentes asserūt ꝙ ꝓphete et sācti
pr̄es antiqui testamēti descendebāt in iferno p⁹ hanc vitā qḋ
ꝓbant ꝑ hoc· Nam abrahe fuit dictū a deo geñ· xv· tu ibis
ad pr̄es tuos· Ex quo arguit Ra· rabamay ꝙ qa pr̄es ab:
rahe fuerunt ydolatre· vt patꝫ Josue· xxiiij· sequit̄ ꝙ abrahā
qui ad illos pr̄es iuit p⁹ mortē descēdit ad infernū vbi pa:
tres sui erant· Ideꝫ dicūt de ysaac de quo dicit̄ geñ· xxxv· de:
funct⁹ est ysaac et mortuus et addit⁹ est ad ppl'os suos· Idē
de jacob geñ· vlt· Idē de dauid· iij· Re· ij· Et dormiuit da:
uid cū pr̄ib⁹ suis· Ex quib⁹ satis ꝓbat̄ ꝙ pr̄es sācti antiqui
testamēti p⁹ mortē non ibant ad ꝑadisū vbi deus videt̄ be:
atifice a sāctis· sꝫ pr̄ibus suis aggregabant̄· quoꝝ multi de
ṗmis fuerūt ydolatre vt dictū est· ¶ Saul⁹· ¶ Iste
doctor quē allegas crudelissime se habet contra sanctos nr̄os
antiqui testamēti· Condempnat enī abrahā ad infernū asse:
rens ꝙ iuit ad pr̄es suos p⁹ mortem· s· ad thare qui fuit ydo
latra· et sic ex dicto isti⁹ si sic intelligat̄ vt tu vis· sequit̄ ꝙ
pr̄ abrahā et sancti patriarche ab eo descēdentes p⁹ mortē ñ
solū fuerūt sepati a diuina visione· sꝫ etiam fuerunt in ifer:
no vbi nulla est redemptio vbi fuit thare et alij ydolatre p̄:
decessores eorū qḋ est oīno absurdum· nec sic credo ꝙ sit ɔsen:
taneū doctrine tue catholice· ¶ Paulus· ¶ Ab
sit ꝙ ſm verā doctrinā catholicam abrabā nec ṗdicti sancti
patriarche in infernū descendissent p⁹ mortē sic̄ thare et alij
similes qui fuerūt pr̄es abrahe ſm carnē· sꝫ si bñ scripturas
de hoc loquētes scrutat⁹ fueris repies ꝙ abrahā ⁊ patriarche
licꝫ p⁹ mortē non fuerūt in inferno vbi est locus dāpnatoꝝ
non tamē ascenderūt in celū vbi est locus btoꝝ· sꝫ fuerunt i
inferno nō in loco penali sic̄ dampnati sꝫ in loco vbi q̈uis di
uina visione carebāt· nullā tamē jehennalē senciebāt penā·
erāt etiā ibi securi de visione diuina btifice habēda· quiquidē
locus apud tuos doctores vocat̄ suburbiū ꝑadisi vt dictum
est· apud nr̄os uo limbū que noīa licꝫ diūsa idem sigficant

vt ditum est· ¶ Saulus· ¶ Indica michi quomõ scripturas scrutando hoc qđ dicis reperiã ¶ Paulus·
¶ Quod aũt abraham qui fuit pimus in publicatõe vere fidei vt dictũ est· non iuit ad locũ beatorũ statim post mortẽ satis patet per illud verbũ sup allegatũ ·s· cum a deo fuit sibi dictum Tu ibis seu igredieris ad pr̃es tuos· Constat aũt vt iam dictum est q pr̃es ipius abrahe deos alienos coluerũt· vt sup allegatũ est· Et sic ex hoc qđ dicit· ingredieris ad pr̃es mãifeste intelligit q abraham post mortem nõ erat iturus ad locum beatorũ· non enĩ ibi erãt pr̃es eius· Sed in hoc qđ stati subditur in pace· habet manifeste q abraham non erat iturus ad locũ dampnatorum vbi nulla est redemptio· nec per cõns pax· Si enĩ impijs in hac vita exñtibus non est pax vt habet ysa·xlviij·caplo· In psona quorum et psalmista dicebat Non est pax ossibus meis a facie pctorũ meorũ· qũto magis impijs qui post hanc vitã iam in termĩo dampnatõnis existunt nulla possit esse pax· Nichil enĩ habent nec expectant habere qđ suũ appetitũ quietet· vnde ex hoc q fuit dictũ abrahe q iturus seu ingressurus erat in pace· necesse est dicẽ q abraham post mortẽ q̃uis nõ statim iuit ad locũ beatorũ· tamẽ non ad locum dampnatorum post mortẽ erat iturus· sed potius ad locum pacificũ vt dictũ est· Et sic ex ista pnunciatõe abrahe facta sane itellecta hẽs mãifeste q abrahã post mortẽ nõ iuit ad infernũ inferiorẽ put significat locũ dampnatorum de quo ps· Eruisti aĩam meam de inferno inferiori· sed ad locum a pena imunẽ et securũ de beatitudine habenda· q̃a i pace de qua pace ysa·lvij· veniet pax et requiescet in cubili suo qui ambulat in directõe· pax enĩ nõ habet nisi vbi appetitus quietatur· Idem dicendũ est de alijs patriarchis· ¶ Saulus·
¶ Licet abrahe fuit dictũ q esset iturus in pace post mortem· non tñ alijs patriarchis legit hoc dictũ fuisse· et sic ex dicta aucte non potes ɔcludere q de alijs sanctis sit idem dicendũ in hac materia sicut de abraham· ¶ Paulus· ¶ Licet de ysaac nõ fuit dictũ q esset iturus in pace· tamen de ipo defuncto legit· Et additus est ad pplos suos geñ·xxxv· qđ intelligit de abraham et alijs qui in suo sinu seu receptaculo erant qui erant in pace cũ abraham vt dictũ est· vnde non oportebat repetere in quolibet successiue q erat iturus in pace· sed sufficiebat dicere q iret ad pplm suũ vel cum patribus suis·

additus seu aggregatus est· ex quo iam ibi erat abraham collocat⁹ tanq̄ pr̄ fideliū cui exp̄sse fuerat dictū· Ibis in pa ce vt dictū est ¶ Saulus. ¶ Licȝ abraham fuis- set vn⁹ de sanctis patriarchis non tn̄ fuit p̄m⁹ eorū· p̄oz ei fuit adam et noe et alij sancti qui abraham p̄cesserunt· Ideo non videt̄ ratio quare abrahe soli fuisset dictū· ibis in pace et nulli aliorū p̄cedentiū· ¶ Paulus· ¶ Quāuis alij sc̄i p̄cesserūt abraham in tp̄e· tamē inter oīs sāctos ab- rahā fuit p̄m⁹ i sep̄ando se a cetu īfideliū· vt habet̄ geñ· xij· Silr̄ in publicando nomē dn̄i· vt ibidē· fuit etiam p̄m⁹ in recipiendo signaculū fidei in circūcisione· geñ· xvij· Fuit etiā p̄m⁹ in recipiendo a deo p̄missionē de messia venturo· geñ· xxij· Silr̄ fuit p̄m⁹ in habendo sepulturā sep̄atam ab infide- libus geñ· xxiij· vnde ñ imerito fuit abrahe exp̄sse denūciata pax p⁹ mortem vt ex illa alijs ei adherentib⁹ intelligeret̄ cō- cedi· Et ideo fm̄ doctrinā sanctā summi mgr̄i nr̄i sanctorū requies synus abrahe dicit̄· eo q̄ sibi fuit pax p⁹ mortem de nūciata in qua fideles olim requiescebāt vt dictum est· ¶ Saulus· ¶ Cum enī abraham et alij iusti qui p̄ces serunt aduentū tui messie ab hac vita migrauerunt in sta- tu iusticie vt ex testimonijs scripturaȝ patȝ· nec etiam in eis fuit macula originalis p̄cti cum p̄ circumcisionē ab eo mun dabanē vt tu asseris· non videt̄ ergo ratio quare huiōi sācti non statim intrarēt regnū celeste p⁹ mortē· sȝ i suburbio pa- radisi detinerent̄· vt sup̄ dictuȝ est· legit̄ ei p̄u· xj· Seminanti iusticiam merces fidelis· que quidē merces iusticie habet̄ in in troitu regni celestis· nō ergo patrib⁹ iusticiā seminantib⁹ deti- nenda esset seu retardanda eoȝ merces· ¶ Paulus· ¶ Ab ingressu regni celestis non solū impediebat peccatū singulorum· sȝ etiam pcc̄m cōe toci⁹ nature humane qd̄ est pec catū p̄mi parētis Legit̄ eni geñ· iij· q̄ p⁹ peccatū p̄mi parē- tis collocauit de⁹ cherubin et flammeū gladiū atq̄ v̄satilem ad custodiendam viā ligni vite· Et quia licȝ quilibet sanct⁹ p̄ opa iusticie purgabat̄ a peccato q̄n⁹ ad emūdadationē p̄p̄e p̄sone· non tamē alicui⁹ fides vl̄ iusticia sufficiebat ad remo uendū impedimentū qd̄ erat p̄ reatū toci⁹ humane nature· qui quidē reatus p̄ passionē xp̄i vniūsaliter remot⁹ est· vnde ysaie sup̄· liij· Deus imposuit in eum peccatuȝ oīm nostrum Idarco sancti vsq̄ ad passionē ei⁹ fuerīt impediti ab igressu

celestis glorie. Et hoc est qđ doctores tui asserunt dicentes. ꝙ
sancti erant in suburbio ꝑadisi vsqȝ ad aduentum filij pha
res vt supͣ allegatũ est. Distinctio sexta.

¶ Capitulũ. v. in quo dat̃ ratio quare quedã penalia q̃ fue
runt imposita humano generi ꝑ pcc̃m ade nõ fuer̃t amota
ꝑ passionem xp̄i ꝑ quam fuit indultũ peccatũ originale.

¶ Saulus. ¶

Si ita est vt tu asseris ꝙ ꝑ passionez xp̄i tui seu mes-
sie remotũ fuit peccatũ originale q̃ntũ ad culpã seu
reatũ qđ quidẽ peccatũ vt dicis ꝑtinet ad totã natu
ram humanã. sequeret̃ ꝙ peccatũ p̄dictũ ꝑ eandem passionẽ
esset remotũ etiã quo ad penã. cum pena nõ dat̃ iuste nisi ꝓ
culpa. Constat aũt ꝙ penalia que a deo fuerunt diffinita cõ
tra humanũ genus ꝓpter ade peccatũ. adhuc remanent post
passionez xp̄i tui sicut antea. Remanet enĩ illud penale qđ
dicit̃. In sudore vult⁹ tui ꝛc̃. Sil'r cum dicat̃ mulieri. In do-
lore paries filios ꝛc̃. Remanet etiã clausura paradisi terre-
stris quã supͣ allegasti que oĩa habent̃ geñ. iij. Ex quibꝫ pa-
tet manifeste ꝙ pcc̃m originale non fuit ablatũ ꝑ passionez
xp̄i tui q̃ntum ad penam. et ꝑ ɔ̃ñs nec q̃ntũ ad culpam.

¶ Paulus. ¶ Si bene attendisti ea que supͣ tibi dixe-
ram cum de modo redemptionis per messiam facte agerem⁹.
facilit̃ possis ad hoc qđ nunc obicis r̃ñdere. Ostendi enĩ tibi
ibidem ꝙ redemptio ꝑ xp̄m ꝓmissa in ꝓphetis erat intelligẽ
da spũalis que est potior et ꝑfectior q̃ȝ tꝑalis. vnde victoria
sua in redimendo non debet intelligi ꝑ vim armoꝝ. sȝ sua vi
ctoria intelligenda est ꝓut vicia per virtutes vincunt̃. Sil'r
et habundancia seu affluencia bonorũ. sil'r et libertas que in
suo aduentu legunt̃ ꝓmitti intelligende sũt de habundancia
bonoꝝ spũaliũ. s. virtutũ. Sil'r et libertas intelligit̃ de liberta
te a peccato. nõ aũt a subiectione humana. Illa enĩ intelli-
genda sũt fuisse ꝓmissa ꝑ xp̄m que requirunt̃ ad consecutio
nem vere redemptionis que in vltima beatitudine ɔsistit. nõ
aũt illa que indifferent̃ se habent ad hoc. et multo min⁹ que
quãdoqȝ impediũt. sicut est bonoꝝ temꝑaliũ affluẽcia et hui⁹
modi. ꝓut supͣ est ostensũ. vnde in ꝓposito dicendũ est ꝙ per
passionem xp̄i et eius veram fidem remotum fuit peccatum
originale quantuȝ ad culpam que impedit consecutõez vlti
mi finis. s. beatitudinẽ. Illa aũt penalia de quibꝫ arguis. s.

ꝙ in sudore vultus tui ꝛc̄. et in dolore paries filios et hui⁹di=
indifferencia sūt ad cōsecutōȝ vltimi finis. sine enī homo la=
borādo comedat vel nō laborando pt̄ consequi vltimū finem
si in cognitōe dei et alijs ad hoc ꝑtinentib⁹ se habeat vt debet.
et ideo ista nō fuerunt amota in redemptione spūali ꝑ xp̄m
facta. ¶ Saulus. ¶ In pena peccati ade posit⁹ fuit
gladi⁹ versatilis ad custodiendū viā ligni vite vt tu allega=
sti geñ. iij. Hoc aūt est spūale vt videt̄. et tamē remanet post
passionē. null⁹ enī legit̄ ꝑadisū terrestrem intrasse post passi
onē xp̄i tui. sic̄ nec antea. nisi forte qd̄ dicit̄ de Enoch et he=
lia qui fuerunt ante passionē xp̄i tui. ¶ Paulus.
¶ Intrare ꝑadisū terrestrem nō reqritur ad bonū spūale.
Ita enī pt̄ homo ibideȝ exn̄s peccare sicut extra exn̄s. adam
enī ibi peccauit. et ideo amouere istam clausurā non requi=
rit̄ neccio ad ultimā beatitudinē ɔsequēdam. Secus aūt est de
clausura celestis ꝑadisi cui⁹ ingressus requirit̄ ad verā beati=
tudinē ɔsequendā. vnde et apertionē ianue celestis ꝑadisi opa
ta est passio xp̄i. nō aūt amotionē clausure ꝑadisi terrestris.

Distinctionis sexte

¶ Capitulū sextū in quo arguit̄ diuersimode contra ea que
dicta sūt de peccato originali et soluūt̄ argumenta

¶ Saulus. ¶

Audio quō intendis fundare in auctibus ꝙ peccatū
ꝑmi hominis originalit̄ transiuit in posteros. sȝ adhuc
remanet vt rn̄deas michi ad hoc qd̄ legit̄ ezech. xviij.
filius nō portabit iniquitatē pr̄is. Si enī peccatū ꝑmi pare
tis posteri sui ab eo ꝑ originē traxerūt ꝑdicta v̄ba ꝓphete erūt
manifeste falsa. ¶ Paulus. ¶ Quod dicit̄ a pro
pheta filius non portabit iniquitatē pr̄is. verū est. non eī
punit̄ filius spūalit̄ ꝑ pcc̄o pr̄is. nisi sit ꝑticeps peccati eius
sicut est i ꝓposito. deriuat̄ enī ꝑmū pcc̄m pr̄is ꝑ originē in fi
liū sicut et peccatū actuale deriuat̄ a pr̄e in filiū ꝑ imitatio=
nē. ¶ Saulus. ¶ Ex hac tua rn̄sione sequit̄ ꝙ aīa
humana que est subiectū culpe traduceret̄ ꝑ originem qd̄ est
contra textū sacre scripture. Legit̄ enī geñ. ij. vbi de creatōe
hominis agit̄. spirauit i faciem suā spiraculū vite. ꝑ qd̄ verbū
ſm oms̄ intelligit̄ ꝙ aīa humana ꝑ creationē in corpore hu
mano a deo imediate īfundit̄. et ꝑ ɔn̄s nō traduat̄ ꝑ originē.
cōsequēcia patet ex hoc. nam si culpa que est quoddā accidēs

in aīa ꝑ originē traduceret· oporteret ꝙ eiꝰ subiectū· s· aīa ꝑ originem trāsiret· accidēs enī nō migrat de subiecto ī subiectū ſm sñiam phoꝝ· ¶ Paulus· ¶ Licet erroneū est dicere ꝙ aīa rōnalis traducat cum semīe a pente in ꝓlē· tū qꝛ corpꝰ humanū ē ꝓporcionatū aīe· defectꝰ aīe redundāt ī corpꝰ et ecōuerso· vñ interdū ex fatuis fatui gñant· Et idō nō est necessariū dicere ꝙ si peccatū pmi parētis ꝑ originem transit in ꝓlem ꝙ aīa rōnalis ꝑ originē traducat a pre ī filiū

¶ Saulus· ¶ Posito vt tu asseris ꝙ aliqui defectus etiā aīe a parente trāseāt in ꝓlem ꝑ originem· talis deriuatio seu trāsitus excluderet rōnem culpe· de cuiꝰ rōne est ꝙ sit volūtaria· dicit enī phus in· iij· ethi· ꝙ nullꝰ increpat cecū natum· sꝫ magis miserebit· Si igit posteri ab adam aliquā turpitudinē traherēt ꝑ originē· tūc talis turpitudo cū esset per naturā cōtracta nō esset volūtaria· et ꝑ ꝯñs nec increpabilis· nec etiam eēt pctm· de cuiꝰ rōne est ꝙ sit volūtariū·

¶ Paulus· ¶ Hec cōsequēcia quā vltimo īfers dicēs ꝙ si turpitudo ꝯtracta ab adam ꝑ originem nō esset in eiꝰ posteris volūtaria· ꝙ tūc nō eēt pctm si bene consideras īualida est· In actibꝫ enī non volūtarijs sꝫ mere nālibꝫ licꝫ nō sit culpa īcrepabilis· contigit tñ ibi esse pctm· pctm enī ſm rōnē rectitudinis et deuiationis in ordine ad finem debitū cōsiderat· vnde actꝰ nālis qui non habet rectitudinē ſm ordinē ad debitū finē pctm dicit· licꝫ nō sit volūtariū· Et ideo in ꝓposito pctm originale qḋ nō est pctm ꝑsone· sꝫ nature· licꝫ nō haberet rōnem increpabilis eo ꝙ non est in potestate volūtatis ipiꝰ ꝓlis nascentis· habet tamen rōem pcti inqntum deuiat a rectitudine finis· Et pter hoc posset ad tuam obiectionem alit rñderi· s· ꝙ huiōi pctm habet rōnem volūtarij· qḋ sic patet licꝫ enī inordinatō que est in hōie ex adam gñato non est volūtaria ex volūtate ipiꝰ hoīs gñati· est tamē volūtaria ex ꝑte ipiꝰ ade· qui mouet motione gñationis oēs qui ex eiꝰ origine deriuant sicut volūtas aīe mouet oīa mēbra ad actū· vñ sicut actꝰ vniꝰ mēbri vtputa manꝰ· nō est volūtariꝰ volūtate ipiꝰ manꝰ· sꝫ volūtate aīe que pmo mouet mēbra· Sic istud pctm originale nō est pctm huiꝰ ꝑsone nisi inqntū hec ꝑsona recepit nām a pmo ꝑente in quo hoc pctm fuit volūtariū·

¶ Saulus· ¶ Si a pmo ꝑente pctm ꝑ originē ꝯtrahimus inqntū ab ipo recepimꝰ humanā nām· eadē rōne pctā

quorūcūqꝫ parentū pximoꝝ ɔtraherem⁹. Cōstat aūt q̄ fuim⁹ ī
pximis parentib⁹ tanq̄ ī q̄busdā nature nr̄e p̄ncipijs. ex quo se
quit q̄ immūabilia pcta eēnt in quolibet homie a suis paren-
tib⁹ tam pximis q̄m remotis ɔtracta qđ est valde incōueniēs
nec credo q̄ tui doctores hoc cōcedāt. ¶ Paulus. ¶
¶ Scđm doctorū nr̄oꝝ verā doctrinā nulla pcta pximoꝝ
parentū. nec etiā p̄mi parentis p̄ter p̄mū p originē traducūt.
Cui⁹ rō est. nam homo gn̄at id qđ est sibi sil'e ī specie nō aūt
ſm indiuiduū. Et ideo ea que directe ptinēt ad indiuiduū sic
psonales act⁹ et que ad eos ptinēt nō traducunt a parentib⁹ in
filios. nō enī gmatic⁹ traducit in filiū gmatice sciam quam
nō p solā nām. sꝫ pprio studio acq̄siuit. ea tn̄ que ptinēt ad
nām spēi traducunt a parentib⁹ ī filios nisi sit defect⁹ nature
Oculat⁹ enī nisi natura deficiat generat oculatū. Jlla autē
que sunt pure psonalia vt actualia pcta vt dictū est. nullo
modo traducunt a parentib⁹ in filios. ¶ Saul⁹ ¶ Pri
mū pctm ade manifestū est q̄ psonale fuit. nō enī hoc habuit
ex natura sua specifica. sꝫ ex pp̄o actu sui liberi arbitrij. vnde
p̄mū pctm ade n̄ potuit traduci p originē etiā ſm te sic nᶜ alia
pcta psonalia sua vel alioꝝ parentū. ¶ Paulus.
¶ Sic ad psonā ptinet aliquid ſm seipam. s. ꝛ aliquid ex do
no gr̄e. Jta etiā ad nām potest aliquid ptinere ſm seipam. s.
q̄ causat ex p̄ncipijs ei⁹. Et aliquid ex dono gr̄e supnāli. Et
hoc modo iustitia originalis quā non habuit nā humana ex
suis p̄ncipijs. habuit tn̄ p quoddā donū gr̄e toti humane na
ture diuinit⁹ collatū ī p̄mo parente. qđ quidē donū p̄m⁹ homo p
pctm p̄mū amisit. vnde sic illa originalis iustitia traducta
fuisset in posteros simul cū natura si adam nō peccasset. Jta
et inordinatio opposita cū nā traducit. vnde istud pctm nō ē
psonale sꝫ nature. Alia vero pcta p̄mi parētis vl' alioꝝ nō
corrūpunt nām q̄n⁹ ad illud qđ nature est. sꝫ solū q̄ntū ad id
qđ psone est. Et iđ talia peccata nō traducunt. ¶ Saul⁹
¶ Licet homo nō generet idem sibi ſm indiuiduū. generat
tamē sibi sil'e ſm speciem. Jracund⁹ enī gn̄at iracundū. velo
citas etiā corporis et bonitas ingenij sepe deriuant a parentibus
in filios. spāliter cū natura parentū sit fortis. et sic patꝫ q̄ etiā
indiuidualia transeūt a parentibus in filios. Et idem videt
dicendū de alijs pctis ade et alioꝝ parentū. etiā p̄ter p̄mū pctm
ade. ¶ Paulus ¶ Peccata parentū p̄ter p̄mū sunt

pure ꝑsonalia · et ideo traducabilia nõ sũt · Alia tamẽ accidẽcia vt iracũdia velocitas et huiõi · licz sint accidẽcia indiuidualia · ꝓpagant̃ tñ qñqz i filios inqñtũ sũt ꝑtinencia ad dispositionez nature · et ideo non est similis ratio de talibus accidentibus indiuidualibus et de ꝑsonalibus peccatis ·

Sequitur

Distinctio septima de scrutinio scripturaꝝ circa regnũ xp̄i an · s · sit illud de quo reuelatũ fuit danieli q̄ esset excellẽcius quatuor regnis ꝓcedentib⁹ · et q̄ illa quatuor regna destrueret an non · et continet xiij · capitula ·

In cap̄lo p̄mo oñdit̃ q̄ ꝑ visionem daniel' de statua i secũdo cap̄lo contentã intelligit q̄ ꝑ xp̄m erat extirpanda ydolatria de regnis p̄ncipalib⁹ mũdi ·

In cap̄lo · ij · oñdit̃ q̄ licz ydolatria adhuc remaneat in aliquib⁹ ꝑuissimis regionib⁹ apud hoĩes bestiales seu brutales · tamẽ i maiori ꝑte et p̄ncipaliori tocius orbis est ꝑ diuulgationez fidei xp̄i ablata · et q̄ ante aduentũ xp̄i ydolatria caldeorũ et alioꝝ regnorum remanebat apud romanos etiã destructis regnis illis ·

In · iij · cap̄lo oñditur q̄ visio statue applicat̃ p̄mo aduẽtui xp̄i · visio aũt de bestijs danielis applicat̃ scd̃o aduẽtui ·

In cap̄lo · iiij · ostẽdit̃ q̄ licz cult⁹ ydoloꝝ p⁹ passionẽ xp̄i in q̄bus dã ꝑtibus mũdi remãsit · tñ tot⁹ sil' intelligit̃ amoueri ꝑ ꝑcussionẽ lapidis sine manibus abasi ·

In cap̄lo · v · oñditur qũo itelligit̃ illud daniel' · ij · lapis qui ꝑcussit statuã fact⁹ est in montẽ magnũ ·

In cap̄lo · vj · ostendit̃ qũo exponẽdũz est q̄ regnũ ferreũ s · romanũ habebat ꝑtem pedũ et digitorũ teste figuli et ꝑtez ferream · vt habet̃ danielis scd̃o ·

In cap̄lo · vij · oñdit̃ q̄ regnũ xp̄i seu ip̄i⁹ eccl'ie non est idẽ cũ romanoꝝ regno ꝓut doctores falsi · s · pharizei fingũt ·

In cap̄lo · viij · oñdit̃ q̄ sũm⁹ põtifex in q̃ p̄ncipalit̃ residz ꝑtas eccl'iastica · licz qñqz vtat̃ mũdana seu tp̄ali ꝑtate · s · armoꝝ potencia et huiõi · non tñ talis potestas est essencialis in ecclesia · sed accidentalis ·

In capit'lo · ix · ostendit̃ q̄ ecc̃ia habuit suũ esse ꝑfectũ · s · sp̄ũale tempore ap̄l'orum et aliorum discipulorum anteq̃m potestatem temporalem a Cesare accepisset ·

¶ In caplo . x . ondit q xpus docuit vbo et exemplo q beatitudo humana osistit in otemptu terrenorum et adhesione ad celestia . quam doctrinam eius veri discipli secuti sunt . et q in primitiua ecclia qn nullam ptatem mundanam fideles habebant pfectiores viri vt plurimum inueniebant in eccia qz nunc . qn regnis et potestatibus humanis et mundanis eccia habundat . Ex quibus concludit q regnum romanorum et regnum xpi seu ecclie nullo modo sunt idem sed diuersa .

¶ In capitulo . xi . ondit q p cornu puulum affixum quarte bestie non intelligit xpc nr put iudei false exponunt .

¶ In caplo . xii . ondit q p cornu puulum supdictum intelligit antixpus sm veram catholicorum expositoem .

¶ In caplo . xiii . ondi tur q ex hoc qd dicit de cornu puulo qd loquit contra excelsum . et putabat mutare tpa et lege . que vba false iudei applicant ad verum xpm sumit ordo ad tractandum de quibusdam que sunt magne arduitatis in hoc opusculo .

¶ Distinctio septima

¶ Caplm primum in quo ostendit q p visione danielis in . ii . caplo de statua intellr q p xpm erat extirpanda ydolatria de regnis pncipalibus mundi .

¶ Saulus .

P Redictis ad pns obmissis reuertamur ad alia q ptinent ad examinatione xpi tui . s . ad scrutandum p scripturas vtrum ille fuit messias i pphetis pmissus an non . ad qd occurrit michi quoddam validum argumentum otra te qd sumit ex reuelationibus danieli factis in quibus deus ostendit sibi excellenciam regni qd datur erat xpo suo . quam quidem excellenciam nunqm habuit xpc tuus . ex quo habet manifeste q non fuit ille xpus a deo pmissus .

¶ Paulus .

¶ Propone michi hoc argumentum clare vt sciam quante vtutis sit .

¶ Saulus . ¶ Scrutatus sum dan . in . ii . capitulo vbi expsse repio q regnum xpi hebat contere seu comminuere regnum Caldeorum et alia tria regna sibi succedencia . Legit enim q lapis abscisus sine manibus qui est xpc . de quo ibidem dr . Suscitabit deus celi regnum qd in eternum non corrumpet . et tale habebat comminue seu oterere ferrum . testam es . argentum et aurum . que sm oes expositores sigficant regnum Caldeorum . et tria regna sibi succedencia . Sz constat q regnum xpi tui non comminuit pdicta tria regna pserum regnum Caldeorum medorum et grecorum

tum iam p magna tpa ante sui aduentũ fuerunt destructa·
ergo regnũ xpi tui nõ est illud regnũ de quo dicit ibidem qd
esset a deo suscitandũ et qd in eternũ non corrumperet· zr
¶ Paulus ¶ Si visionẽ danielis quã allegas sic supfi
cietenus intelligis argumentũ tuũ pari modo et forte amplius
militat cont te· Si enĩ p lapidem abscisũ sine manibus messiã
quẽ tu expectas intelligis quẽ credis deũ celi suscitaturũ· et
q eius regnũ in eternũ nõ corrumpet zc· quõ de ipo potes ex
pectare q ipe conterat seu cõminuat regnũ Caldeoꝝ medoꝝ
et grecoꝝ que iam a maxis tpibus añ tempus pñs fuerũt
destructa ymo quoꝝ memoria iam fere ñ est nisi forte i hy:
storijs antiquissimis· vnde si verus messias quẽ colo et adoro
nõ potuit conterẽ sm te regnũ Caldeoꝝ et alia tria eo q iam
fuissent p magnũ tempus ante sui aduentũ destructa· quanto
magis messias quẽ expectas cuius esse i rez natã p· M·cccc·
xxxv· annos post aduentũ xpi nri adhuc nõ apparet· nõ pot
pdicta regna conterẽ que iam a lõgiorib et valde remotio:
rib tempoꝝ curiculis sũt ãnullata et fere obliuioni tradita·
vnde si de vero messia·s·xpo meo nõ pot verificari q ptriuit
regna Caldeoꝝ medoꝝ et huiõi ppt eoꝝ antiquã et pteritã de
structionẽ· a forciori de tuo messia nõ posset hoc verificari cũ
tempus valde remocius esset a tpe destructõis pdictoꝝ regnorũ
Sz si diligentẽ scrutatus fueris veꝝ sensũ visionis p te allega
te manifeste repies q applicat ppe xpo meo p cuius declaratio
ne sare debes q in regno xpi et ecclie sue debuit ydolatria ab
vniuso l' a maiori et pncipaliori pte eius extirpari· qd fuit sin:
gularissimũ in pmo aduẽtu xpi· Nam hactenus tpe moysi z
alioꝝ pphetaꝝ licz magnalia vtute dei fiebãt non tamen hoc
viciũ·s· ydolatrie potuit extirpari· necdũ a gentilib sz etiã ab
ipo pplo isrlitico. in cuius pñcia deus fecit magnalia in egipto
terribilia in mari rubro· et in deserto panẽ celi· nõ sine mag
nis miraculis dedit eis· quib nõ obstantib i eodem loco vbi
legem a deo susceperãt et verba eius de medio ignis audierũt·
quib eis pceperat· nõ habebis deos alienos pter me· exo· xx·
ibidẽ·s· in oreb vitulũ pflatilẽ fecerũt· et adorauerunt sicut
patet exo· xxxij· Silr in tpib iudicuz et regũ in regno isrl
et etiã iudee nõ cessabant ymmolare et sacrificare dijs alie:
nis pphis exclamãtib et monẽtib et signa z pdigia cõtra
eos oñdentib frequenter vt i hystorijs sacris patet euidenẽ·

sed postq̄m nr̄ xp̄us venit in mundū et ei⁹ fides fuit ꝑ orbem
diuulgata et frequētib⁹ signis ꝑ suos discipl'os et martires
ↄfirmata · exclusa ē ydolatria simpl'r a tota re publica mū:
di vl' ab ei⁹ maiori pte ꝓut fuit ꝓphetatū ī diu̾sis locis spā:
liter ysa · ij · vbi loquēs de tpe messie cum dicit · Et erit ī no:
uissimis dieb⁹ ꝑparat⁹ mons dn̄i in vertice monciū ₇c̄ · Et
infra ꝓpħa loquens de doctrina xp̄i ꝑ gentes suscipienda dic̄
Ibūt ꝑpl'i multi et dicēt · ascendam⁹ ad montē dn̄i et doce:
bit nos vias suas ₇c̄ · Et infra ibidē ꝓpħa ostendēs q̄ tempe
sui aduent⁹ tota terra erat repleta ydolis dicit · Et repleta
est terra ei⁹ ydolis · op⁹ manuū suaꝝ adorauer̄t · opus q̄d fece:
rūt digiti eoꝝ · Et idē infra ꝑnosticās q̄ hui⁹oi ydola ꝑ ip̄m
et suos sequaces essent ꝓiciēda · Subdit · ī die illa ꝓiciet ho:
mo ydola argēti sui et simulacra auri sui que fecerat sibi vt
adoraret · Ex quib⁹ patz intentū · s · q̄ in nouissimis dieb⁹ ꝑ
q̄s dies messie intelligunt̄ etiā s̄m tuos mḡros erāt ydola ꝓ
iciēda quib⁹ antea vniu̾sū erat plenū · De hac igit̄ mā agit̄
in hac visione daniel' quā tu allegas · In qua visione qua:
tuor regna ꝑcedēcia regnū xp̄i · s · Caldeoꝝ medoꝝ et grecorū
et rōnoꝝ figurant̄ ꝑ vnā statuam quadriptitaȝ · nam statua
cōiter designat ydolatriā · Simulacra eni demonū cōiter per
ydolaticas statuas colebant̄ q̄d patz etiā dan̄ · iij · De statua
quā fecit nabucho · Et quia oīa regna mūdi ante aduentū
xp̄i licȝ essent inter se multū differencia ₇ etiā adu̾sancia · in
hoc tamē ↄueniebāt oms̄ vt cultū deo debitū creaturis impē
derēt · Iuxta illud ps̄ · oms̄ dij gencium demonia · Ideo ꝓp̄e
designabant̄ omīa regna pn̄cipalia in vnica statua q̄ ydola
triā designat ꝓpter ipoꝝ ↄuenienciā in cultu ydoloꝝ · Sȝ quia
ip̄a regna inter se erant diuisa in ritib⁹ et alijs ꝓꝓ̄etatib⁹ et
modis viuendi · Ideo pticularia mēbra hui⁹ statue erāt de di
uersis materijs vtpote de auro ₇ argēto et testa et hui⁹oi · Si:
milit̄ differebant in formis · quia aliqua ps statue erat capᵗ
alia brachia et hui⁹oi ad designandū varietatē int̄ hui⁹oi reg:
na · vnde ad ꝓpositū tui argumēti applicando · licȝ regnū xp̄i
seu eccl̄ie nō cōminuit regnū Caldeoꝝ seu ꝑsaꝝ et hui⁹oi q̄n⁹
ad ipoꝝ mūdanā ptātem que iam cessauerat · cōminuit tam̄
ea q̄ntū ad cultū ydoloꝝ inq̄ntū diuulgata fide xp̄i in orbe ꝑ
ei⁹ discipl'os et eoꝝ successores · euacuata est cultura demonū
a toto fere mūdo · s · a maiori et pn̄cipaliori pte ei⁹ vt dc̄m est

qd recte psignat a daniele p pcussionē lapidis sine manib9 Nam absq3 humana potētia lapis qui ē xp̄us statuā .i. ydolatriā diminuit tā3 antiquā3 .s. caldeo3 q̄m alias succedētes vt dictū est. Distinctionis septime .c.

Capl'm .ij. i quo ondit q licz ydolatria adhuc remaneat in aliquib9 puissimis regionib9 apud hoies bestiales seu brutales tn̄ i maiori pte et pncipaliori toc9 orbis ē p diuulgatō nem fidei xp̄i ablata. et q ante aduentū xp̄i ydolatria caldeo3 et alio3 regno3 remanebat apud romanos etiā destructis regnis illis.

Saulus.

Quedam impōnis i hac tua rn̄sione q̄ non videt cōtinere veritatem vel saltem aliquam requirunt pbationem. primu3 est q dicis ydolatriam esse hodie exclusam a toto orbe quod credo esse falsum. Nam non est dubiu3 q hodie sūt aliqui etiam int xp̄ianos et sarracenos qui hoc vicio abutunt .s. ydolatria saltē i latebris et secreto. sic etia3 multi sūt phitones diuinatores et huiōi que ad supstitō3 ydolatrie ptinēt. Et vt a quibusdā narrat in aliquib9 extremis terre hoc viciū adhuc publice manet. Scōm ē quia dicis q p diuulgatō3 fidei xp̄i tui hoc viciū fuit amotū sine aliqua hūana potencia qd tam̄ non pbas. Terciū quia dicis q ydolatria qua abutebant Caldei adhuc remanebat tpe xp̄i tui qd nō videt ratōi ɔsonū. Nam cōiter cū aliquis pp̄ls destruebat simul cū eo destruebant et dij ei9 ysa .xxxij. ex pte regis assirio3 se iactantis de victoria quarūdam gencium dicebat. vbi sunt dij emach et arphat. vbi dij sapharobin .q.d. sic deuastaui gētes illas sic et eo3 deos.

Paul9

Ad pmū qd obicis de ydolatria dicēdo q adhuc manet i orbe saltem in latebris et abscōsis etc. et etiā publice in extremis tre tibi rn̄deo q mala que in occulto fiunt solius dei iudicio reseruant. iuxta illud deutro .xxix. abscōdita deo nr̄o sūt .s. a solo deo iudicanda. vnde de tlibus nō agim9 hic. De hijs at que dicis q i extremis terre publice fiūt. Dicendū est q illa sūt valde modica respectu regionū et terra3 vbi null9 ydolatra viget. Nam tra que a veris xp̄ianis et etiā scismaticis possidet. Silr et a saracenis turcis et tartaris occupatur maximā ptem terre obtinet. intantū q illud qd remanet est valde modicum respectiue et ibi viuūt homines bestiales et quasi semibruti de quibus non est facienda mencio. quia qd

modicum est ꝯm phm ꝑ nichilo reuptatur. Et etiam i il-
lis partibus extremis non compellunt homies ad ydolatrā-
dum. sicut tempore caldeoꝝ hoc fiebat. vt patꝫ danielis. iij.
Silr tpe succedenciū regnoꝝ vt patꝫ de Rōnis qui multipli-
cit ꝑsequebant fideles xpi vt suis dijs seu demonijs ymmo-
larent. In ꝑtib9 igit mūdi extremis vbi ydolatria adhuc
manet ꝑut referunt a fidedignis non compellunt hoies ad hoc
sic nec puniunt ydola colentes. sꝫ vnusquisqꝫ ad suū arbi-
triū ad hoc relinquit. Ad scōm aūt a quo petis a me ꝓbatio
nē de hoc ꝙ ꝑ diuulgacōꝫ fidei xpi ydolatria fuit amota sine
hūana potencia ꝛc. tibi respōdeo sic ꝙ ꝑ sacras auctes et hy-
storias alias autēticas est manifestum ꝙ tpe illoꝝ quatuor
regnoꝝ vniūsaliū quorū regnū romanoꝝ est quartū ydola
tria ꝑ totū orbem extendebat. Constat aūt ꝑ fidelissimā ꝛ pu
blicā famā et hystoriaꝝ cōeꝫ narratōꝫ ꝙ ꝑ magnū temp9 an
teqꝫ secta saracenoꝝ inciperet. cessauit ydolatria modo ꝑdicto
sꝫ nulla potestas hūana fuit intmedia inter rōnos et sara-
cenos que hoc viciū amoueret vt est māifestū. Restat autē
ꝙ ꝑ potestateꝫ xpi et suoꝝ discipuloꝝ ꝑdicatōꝫ et martiria ve
ritatē ꝑdicancia hoc fuit iux ꝓphārū vaticinia exclusū. Ad
terciū vero qd dicis ñ esse verisile ꝙ ydolatria caldeoꝝ remā-
sisset p9 eoꝝ destructionē tibi rñdeo qd de regno rōnoꝝ qd fuit
vltimū ꝑdictoꝝ quatuor regnoꝝ. legit in hystorijs autēticis
ꝙ oia simulacra genciū colebat. de cui9 memoria adhuc re-
manet Rome templū pantheon i quo alias cōiter oia ydo-
la colebant. et p9ea hodie festū oim sanctoꝝ celebrat. Et sic
patet ꝙ statua de qua loquit daniel. s. ydolatria in sua erat
integritate cū ꝑcussa fuit ꝑ lapidem abasum sine manib9. s.
xpm. et hoc testat lra danielis sane itellecta. Cum eni dan.
qtuor ꝑtes prenunciauit in ꝑdicta statua forma et materia
distinctas. que quatuor regna supdicta figurabāt. que tam
ꝑtes adinuicē ꝑ successionē ꝯtinuabant. in destructōꝫ tn illi9
statue totā sil designauit destructā seu destruendā. nō eni dic
ꝙ antea fuerat caput destructū et p9ea brachia. et sic de alijs
sꝫ simul ad lapidis ꝑcussioneꝫ tota statua fuit destructa qd
ꝑdictā veritatē testat. Distinctionis septie xx

¶ Caplm. iij. i quo ondit ꝙ visio statue applicat pmo ad
uentui xpi. visio aūt de bestijs daniel applicat scdo aduētui.

¶ Saulus. ¶

In alia visione danielis .s. quatuor bestiarum que in caplo. vii. cotinetur. que quidem visio de eadem materia loquitur de qua et supradicta visio .s. statue. In vtraque enim visione agitur de quatuor regnis supradictis adinuicem succedentibus et de regno messie seu xpi omnia regna illa superante. Et tamen in istis duobus visionibus que de eadem re loquuntur videntur quedam de essentialibus variari. primo enim in prima visione prout tu dicis omnia quatuor regna que per statuam designantur ad lapidis percussionem fuerunt simul destructa. In secunda vero visione in qua quatuor regna per quatuor bestias designantur. non simul sed successiue videntur quatuor predicta regna destrui .s. vnum post aliud. vnde de prima bestia ante ortum secunde legitur. aspiciebam donec euulse sunt ale eius et sublata est de terra. Ex quo patet quod ante fuit sublata prima bestia quam secunda surgeret. Idem videtur intelligendum de aliis. Item in prima visione per lapidis percussionem fuerunt quatuor regna destructa. In secunda vero visione per filium hominis venientem in nubibus celi fuerunt omnia deuicta vt patet in caplo. vii. Dic ergo rogo quomodo tollis contrarietates ex istis visionibus que de eadem re loquuntur et tamen quedam contraria interponere videntur vt dictum est.

Paulus. Sicut dixeram tibi supra cum de tempore aduentus xpi ageremus quod duplex est aduentus xpi. vnde licet regnum xpi secundum se vnum et idem est. dupliciter tamen de eo loquuntur scripture secundum huiusmodi duplicem sui aduentum. ex quo diuersi effectus erant prouenendi circa rempublicam mundanam Nam sicut in primo eius aduentu diuulgata ecclesie fide ydolatria erat extirpanda modo predicto de qua agitur in prima visione danielis supradicta. sic in secundo eius aduentu tota mundana potestas erat amouenda subiciendo omnia diuino imperio de quo zach. vltimo. Erit dominus rex super omnem terram. In die illa erit dominus vnus et nomen eius vnum. Et sophonie. iii. tunc reddam populis labium electum vt inuocent omnes in nomine domini et seruiant ei humero vno. In quibus et aliis prophetiis locutionibus prenosticantibus quod tota potestas humana publica erat auferenda et subiicienda diuine potestati intelligitur hoc implere in secundo aduentu messie. In hac igitur secunda visione propheta agit de aduentu xpi secundo et de huiusmodi effectu suo circa mundanam potestatem penitus auferendam. In qua quidem visione predicta quatuor regna precurrenda aduentum xpi

scdm · conueniet figurantur · no pstatua que ydolatria signif
ficat cum iam ydolatria amota erat p pmu aduentu vt di=
ctum e · Sz figurant p varias bestias et feroces p quas desig
nant varie ferocitates et tyrannica dominia ipoz regnoz put
expositores coiter tradut · Et quia potestas humana seu mu
dana quatuor regnorum pdictoru non simul sed successiue
fuerat amota · prius eni pdiderunt monarchiam Caldei qm
persi et sic de aliis · Ideo in scda visione vbi agit de potestate
mudana non simul sz successiue quatuor bestie fueru destru=
cte · sz in pma visione simul statua fuit diminuta · quia per
pmu aduetum fide xpi diuulgata p orbem tota ydolatria
tam pteritorum qm pnaum fuit destructa modo supdicto ·
Ad scdm vero quod queris quare in pma visione regnum
xpi figurat p lapidem abcisum sine manibus · In scda vero
visione figurat xpus p filiu homis venientem in nubibus
etc · satis patet responsum ex pdictis · In pma enim visio=
ne loquit de pmo aduentu in quo xpus pprie figuratur p la
pidem sine manibus abcisum · tum quia eius cdceptio et na
tiuitas sm carnem non est virili semine pducta put vitas
fidei nre tradit · tum quia non p potenciam corpalem statua
s · ydolatriam destruxit sz p diuinam · In scda vero visione q
aduentu scdm vt dictum est significat pprie designat p filiu
homis venientem i nubibus celi · quia i magna potestate et
maiestate venturus est ad iudicium ·

Distinctionis Septie

Capl'm · iiii · i quo ondit q licz cult ydoloz p passione
xpi in quibusda ptib mundi remasit tam tot fil' intelligit
amoueri p lapidis pcussionem sine manibus abcisi

Saulus ·

Sicut potestas mundana quatuor pdictoru regnoru
non fuit simul amota sz successiue sicut tu asseris et
bene · Sic ydolatria non simul fuit amota sz successi
ue · quia post aduentum xpi tui p magnu tempus durauit
ydolatria in diuersis et magnis mundi ptibus · vnde etia in
tempore Cosdroe regis persarum qui p magnu tempus fuit
post aduentum xpi tui ydolatria adhuc vigebat vt eca hy
storie tue testant qd no concordat expositioni tue pdicte in q
dicis q siml' fuit ydolatria a toto orbe seu a maiori pte toci
orbis et pncipaliori amota · Paul · Licet veru

est ꝙ cultus ydolorum ꝑ aliquod tempus etiam post passio-
nem xp̄i in quibusdam ꝑtibus mundi notabilibus reman
sit· tamē ydolatria dicit̄ simul amoueri a mūdo· eo ꝙ ꝑ vir-
tutem passionis xp̄i pn̄cipalis auctoritas ydolatrie· s· dya-
bolica fuit amota seu valde debilitata· vnde passione immi
nente ip̄e dixit· Nunc princeps hui⁹ mundi eicietur foras
Johis xvi· quod intelligit̄ de dyabolo cui⁹ potestate et versu-
cia hoīes in ydolatriā incidebant· et quia ab huiōi dyaboli
potestate ꝑ passionem xp̄i que semel celebrata est homo fuit
liberatus· Ideo ꝑ solam ꝑcussionem lapidis sine manib⁹
abscisi ydolatria dicit̄ esse simul amota· posset etiam intelligi
ꝑcussio lapidis hui⁹ fuisse impleta tempore Constantini qn̄
xp̄us qui lapis est abscisus sine manibus dicit̄ ut iam dictū
est· ꝑcussit Cesarem lepra ꝑ cui⁹ ꝑcussionem ⁊ miraculosam
sanationē tota statua ydolatrie fuit dirupta· Cesare p̄cipiē-
te vt omnia phana ydolorū ꝑ orbem destruerent̄ vt plenius
ista continent̄ in sua hystoria· Secus est de potestate munda
na p̄dictorum regnorum que fuit amota successiue tam an̄
aduentum xp̄i q̄m post· quequidem successiua destructio dura
bit vsq₃ ad tempus antixp̄i quando xp̄us scd̄o veniens to-
tam destruet mundanam potestatem vt iam dictum est· Ar

¶ Saulus· ¶ Miror cur michi allegas auctorita-
tes euangelij tui quas vt scis nō teneor recipere p̄sertim cū
sint contra me sicut nec auctes nostrorum doctorum recipe-
res contra te· ¶ Paulus· ¶ Quia tu contra meā
expositionem de visione statue obicis· In quo actu ꝓcedis
vt arguens· ego possum vt respondēs allegare auctem sum
mi magistri mei· Non enim ꝑ meam responsionem te intē
do obligare sicut nec michi in respondendo necessitas incū-
bit te obligandi ad tenendum responsionem meam· vnde
solum p̄dictam auctem allego ad meam saluandam exposi
tionem quod sufficit per hoc ꝙ auctibus apud me autenticis
mea expositio est cōsona· In alijs vero altercatōib⁹ nostris
vbi ꝓcederem vt arguēs contra te concedo tibi ꝙ non debeo
allegare auctoritates doctorum nostrorum sicut hactenus
feci nec facere intendo· ¶ Saulus· ¶ Contra auc-
toritatem magistri tui ꝑ te allegatam repio experienciā con
trariam· dyabolus adhuc hodie potestatem suam in homib⁹
exercet animas temptando et corpora ledendo vt est māifestū

quod non credo te negare · et etiam i actib⁹ ydolotrias i multis ptibus mundi illudendo quod est contrariū illius dicti p te allegati · s · princeps hui⁹ mundi eiicietur foras. Ꝛc.

¶ Paulus · ¶ Licet nunc dyabolus potest deo pmittente homies temptare quantū ad animā et vexare quantū ad corpus · ⁊ et p ydolatriā illudere · est tamen nunc homini pparatum remediū p passionē xpi · in quo homo potest se tueri contra hostis impugnationes ne ducat̄ in interitū mortis eterne · Et quicumqꝫ ante mortem xpi dyabolo restiterūt p fidem passionis xpi future hoc facere potuerunt · Nullus tamen tunc potuit dyaboli man⁹ euadere vt · s · non descenderet ad ifernum · Juxta illud psalmiste · Quis est homo qui viuet et non videbit mortē et liberabit animam suā de manu inferni · Sed post passionē xpi pñt hoies ab hoc virtute passionis tueri. Distinctio septima Ꝛc.

¶ Capitulū quintū in quo ostenditur quomodo intelligat̄ illud dan̄ · ij · lapis qui pcussit statuam fact⁹ est in montem magnū · ¶ Saulus · ¶

Declara michi ſm expositionem tuam quid est illud quod dicit̄ in pma visione ꝙ lapis qui percussit statuam factus est in montem magnū quod non videtur pprie respondere ad destructionē ydolatrie ſm tuam expositionem · pprius enim dixisset · factus est in templum dei seu sanctuariū vel in aliquam sonans fidem seu sacram doctrinam · passio enī xpi tui p quam dicis ꝙ hommes possunt tueri a dyabolica potestate non opatur talem tuicionem per modum mōtis magni · ſꝫ poci⁹ p modum adhesionis ad fidē verā et vite rectitudinem put credo quod tu etiam concedas

¶ Paulus · ¶ Verum dicis i hoc ꝙ passio xpi liberat homies a dyabolica potestate iquantū adherēt vere fidei crucifixi et eius vestigia sequunt̄ · Et hoc pprie itelligit̄ p illud quod legit̄ in visione danielis supdicta cum dicat̄ · ꝙ lapis q̄ pcussit statuam factus est in mōtem magnum · Jn hijs enī verbis alludit daniel huic quod dicit̄ ysaie · ij · Erit i nouissimis diebus paratus mons dom⁹ domini in capite moncium et eleuabit̄ super colles · et fluent ad eum oēs gentes Ꝛc̄ · quasi dicat daniel · Jste lapis statuam pcutiens factus est ille mons magnus et eleuatus de quo loquit̄ ysaias · jn quo monte ascendentes docent̄ de vijs domī et de semitis ei⁹ ·

vt ibidez habet· Inter quas vias domi et eius semitas vna de pncipalibus est ydola respuere et abicere· vnde ibidem legit· Et ydola penitus conterent· Et infra· In illa die pijciet homo ydola argenti sui rc· put fuit sup allegatum· Proprie igitur ad denotandum deiectioné ydolatrie que p destructionem statue designatur daniel pdixit· q lapis qui pcussit statuam factus est in montem magnu· s· in illuz montem ab ysaia iam ante p magnu tempus pphetatu de quo etia mōte multa sub eisdem verbis sicut ysaias p micheam· iiij· capitlo fuit pphetatu· Distinctionis septie·

Caplm sextum in quo ostenditur quō exponendum est q regnu ferreu· s· rōnoz habebat ptem pedum et digitorum teste figuli et ptem ferream· vt habet danielis secundo·

Saulus·

Secundum istam exposionez tuam volo scire quomō intelligis q regnu quartum· s· ferreu p quod tu intelligis regnu Romanoru habebat ptem pedum et digitoru teste figuli et partem ferream et cetera que ad hoc ptinent· Paulus· Circa hoc quod petis diuersimode se habent expositores· sz in hoc volo ad presens sequi expositores tuos quibus i hoc satis consonat expositio mea. Dicunt eni q regnantibus Romanis tempore machabeorum fuerunt adinuicem confederati Romani et iudei quod etiam iosephus hystoriographus tuus large tradit· qua quidem cōfederationem daniel vocat regnu diuisum· eo q erāt difformes in ritibus et cultibus diuinis vt est manifestum Non tamen in ptes equales i fortitudine τ robore· quia ps romana erat fortissima· et ideo vocat eam ferream· iudeoru vero erat debilissima qua testam vocat· Et quia iste due nationes adinuicem voluerunt mrimonio commisceri tempore herodis ascolonite qui voluit habere i vxorem quandam de genere machabeoru· quod tamen matrimoniu nō habuit effectum· vt ex hystorijs josephi patet· Idcirco de istis duabus ptibus diuisionis et earum cōmixtione dicit· quia aut vidisti ferrum mixtum teste· cōmiscebunt quidem hūano semie· sed non adherebunt sibi sicut ferrum non potest misceri teste· Et quia illis temporibus· s· romanorum et iudeoru seu herodianorum que fuerūt regna corruptibilia suscitauit deus regnu xpi incorruptibile· quiquidē xpus natus est i bethleem

inde tempore herodis regis. In quo tempore Cesar imperabat. Marco immediate subdit. In diebus autem regnorum illorum suscitabit deus celi regnum quod in eternum non dissipabitur.

Distinctio septima

Capitulum vij. in quo ostenditur quod regnum xpi seu ipsius ecclesie non est idem cum regno romanorum prout doctores falsi scilicet pharisei fingunt

Paulus.

Secundum doctores nostros regnum xpi tui seu eius ecclesie vnum et idem est cum regno romanorum. et ideo cum regnum Romanorum destruendum erat secundum visionem danielis per regnum celi incorruptibile a deo suscitandum scilicet per regnum messie. Eadem ratione et regnum xpi tui quod est idem cum regno Romanorum destruendum est per messiam. Quod autem regnum ecclesie tue sit idem cum regno Romanorum prout doctores nostri dicunt satis patet ex hoc. Nam regnum ecclesie xpi tui principaliter sumpsit potestatem atque initium domini a Romano imperio. scilicet a Constantino secundum omnes hystorias. Quiquidem Constantinus imperialem auctoritatem et potestatem tribuit Siluestro summo pontifici et eius successoribus. qui hodie eadem auctoritate vrbem obtinent Romanam. Quiquidem Constantinus ut quidam referunt compulit seu coegit plurima regna ut acciperent fidem ecclesie xpi tui. Et sic patet quod huiusmodi regnum ecclesie est regnum Romanum per quartam bestiam in visione danielis designatum. et per consequens per verum messiam sic expectamus destruendum. Paulus. Verum est quod doctores tui pharisei finxerunt quod regnum Romanorum et regnum ecclesie xpi est vnum et idem regnum. quam quidem fictionem sic dissemiauerunt per totam plebem tuam quod omnes hoc tenent. vocantes regnum xpi nostri regnum Romanorum nequam. que quidem fictio ab eis fuit fabricata vt euaderent impugnationem efficacem que contra eos militat ex hac visione danielis. de qua agimus sumptam. per hanc enim visionem constat quod bestia quarta per quam secundum omnes designatur romanum regnum seu imperium destruenda erat per regnum a deo celi suscitandum scilicet regnum messie. Ex quo sequitur quod si regnum ecclesie et Romanorum essent duo regna distincta quod regnum ecclesie succedens regno Romanorum esset regnum veri messie. quod manifeste opponitur pertinacie tue. secundum quam credis quod regnum ecclesie non est regnum xpi. Sed falsitas huius fictionis manifesta est ex hoc. nam

regnū eccl'ie seu regnū xpi non est regnū mundanū seu terrenū sicut regnū Romanū aut aliud de ceteris regnis huius mundi · vnde et xpus expresse dicit Johis · xvi · Regnū meum non est de hoc mundo · que quidē auctās sola sufficit ad cogendum fideles ut ponant differenciā substancialem inter regnū eccl'ie et cetera regna supdicta · in hoc · s · q̄ cetera regna sunt terrena seu mundana vel tempalia · Regnum vero xpi et eccl'ie sue nō est mundanū s; celeste vel spūale seu diuinum · vnde et cōiter in sacris lr̄is nostris vocat̄ regnū celorū et regnū dei et huiōi · Sed quia tu et infideles tui similes has sacras auctoritates non recipitis · Ideirco per euidenciam rationis oportet vos de hoc cōuincere · ex multis eni saltem ex duobus euident̄ patet essencialis differēcia inter regna mūdana seu tpalia et regnū xpi et eccl'ie · quorum vnum sumit̄ ex potestate tradita summo principi eccl'ie · s · summo pontifici · ordinatio eni ppl'i bm senteciam phi in · iij · politicorū pap̄ pue pendet ex maximo p̄ncipatu · Constat aūt q̄ maximus p̄ncipatus eccl'ie in potestate consistit summi pontificis · que quidē potestas est ligandi animas atq; soluendi bm quā summus pontifex ⁊ eccl'ia credit̄ a fidelibus habere claues regni celorū · vt habet̄ Mt · xvi · capl'o · Sed constat q̄ talis potestas non est mūdana seu temporalis neq; similis potestati imperij Romani vel aliorum regnorū · s; oīo ab eadē sepata sicut sicut res corpalis a spūali · ¶ Saulus ¶ Licet in tuo euangelio hec potestas ligandi atq; soluendi animas asserat̄ tuo summo pontifici tradi · non tamen hoc a me creditur nec a doctoribus nostris · et ideo frustra talem auctem cōtra me allegas · ¶ Paulus · ¶ Bene credo q̄ tu et tui sil'es non credunt p̄dictam potestatem clauiū fuisse datam eccl'ie xpi seu summo pontifici · licet hoc posses repire p diligens scripturarum scrutiniū · Legit̄ eni ysaie · xxij · dabo clauem domus dauid sup humerū eius et aperiet · et non erit qui claudat · et claudet · et non erit qui aperiat · que verba recte intellecta ad hoc aptantur · Sed siue ea sic intelligas siue non · non curo ad presens · sufficiat eni michi ad affirmandā dr̄iam essencialem inter regnū Romanorū et regnum ecclesie · quia regnum Romanorū in virtute armorū et secularium legum dn̄abatur orbi vt in suis hystorijs est manifestū Regnum aūt eccl'ie xpi p potestatem pontificalē sup dictā

suos regit subditos· et hoc sufficiat ad latam ponendam distinctionem inter potenciam Romamani Cesaris et summi pontificis potestatem· intantum quod non possunt dici vnum et idem regnum sicut nec in rebus naturalibus illa que proprie et per se habent diuersas potencias non possunt dici vna et eadem res·

¶ Distinctionis septime·

¶ Capitulum· viij· in quo ostenditur quod summus pontifex in quo principaliter residet ecclesiastica potestas· licet quandoque vtatur mundana seu temporali potestate· scilicet armorum potencia et huiusmodi· non tamen talis potestas est essencialis in ecclesia sed accidentalis·

¶ Saulus·

Licet verum sit quod summus pontifex tuus dicatur vti potestate ligandi atque soluendi animas· quam quidem potestatem secundum te et veraciter habet· sed secundum me iactat se habere quod non habet· quomodocumque tamen rei veritas in hoc se habeat manifestum est quod ipse summus pontifex tuus etiam vtitur armorum potestate et legum suarum que humane sunt institutione· Ex quo manifestum est quod eius potestas est mundana sicut potestas Cesaris a quo· scilicet Cesare talem potestatem mundanam accepit sicut et imperialem auctem· vnde et idem regnum dici debet sicut eadem potestas est que per successionem gratuite donationis processit a Constantino in Siluestrum et eius successores cum potestate ipsius donantis· ¶ Paulus·

¶ Licet verum est quod summus pontifex quandoque vtatur armorum potestate· ex hoc non sequitur quod eius potestas essencialis sit mundana vel temporalis· Nam sicut in rebus naturalibus frequenter videmus vnam et eandem rem habere duas potestates quarum vnam habet ex forma sua specifica· et illa est proprie essencialis potestas sua· Aliam vero habet accidentalem ex aliquo extrinseco superuenienti sue essencie· et illud tale non est proprium rei nec principale in ipsa· quia potest adesse vel abesse preter ipsius rei corruptionem sicut sunt accidencia· Sic pari modo considerandum est circa ecclesie christi potestates· Nam illa potestas pontificalis ecclesie· scilicet ligandi et soluendi animas· est potestas eius essencialis et propria· Alia vero potestas quam exercet in vi armorum et huiusmodi non est potestas ecclesie essencialis· sed accidentalis· vnde ex hoc quod huiusmodi potestate accidentali vtitur· scilicet mundana non posset dici vnum et idem regnum cum regno Romano Nam potestas mundana in Cesare erat essencialis et propria·

per solam eni illā dn̄abat et regebat subditos suos. Sec⁹ ē in eccl'ia xp̄i in qua t'lis p̄tas mundana est mere accidētal'.

Distinctionis septime

¶ Capl'm. ix. in quo ostenditur q̄ ecclesia habuit suum esse p̄fectum .s. spirituale tempore apl'orum et aliorum discipulorū anteq̄m temporalem potestatē a Cesare accepisset.

¶ Saulus. ¶

Ex quo tu concedis q̄ vtraq; p̄tate p̄dicta vtit̄ ecclesia tua .s. mundana ⁊ pontificali. vnde posses michi ostēdere q̄ p̄tas pontificalis sit essencialis sibi. et q̄ potestas mundana sit sibi accidentalis. oportz eni q̄ hoc michi ostendas clare vt possis tuū intentū fūdare. ¶ Paul⁹. ¶ Q̄ potestas t̄palis seu mundana sit in eccl'ia accidentalis patz ex hoc. Nam quicquid aduenit rei post suū esse p̄fectuz est ei accidētale. Om̄e eni tale potest adesse vl' abesse p̄ter sui corruptionē vt est manifestum. s; p̄tas mundana seu t̄palis aduenit eccl'ie p⁹ suū esse p̄fectum seu completū. ergo ⁊c̄. assumptū patz ex hoc q̄ eccl'ia habuit suū esse p̄fectū a tempore passionis xp̄i quando solam p̄tatem pontificalē habebat in quo statu durauit p̄ magnū tempus vsq; ad Constantinuz et tunc mundanā seu t̄palem p̄tatem a Cesare habuit .put tu dicis. Ex quo est māifestum q̄ p̄tas illa t̄palis seu mundana accidentalis est in eccl'ia cum post suū esse p̄fectum habuit illam. ¶ Saulus ¶ Quomō potes asserere q̄ eccl'ia habuit suū esse p̄fectum t̄pe apl'oꝝ et aliorum discipulorū xp̄i tui anteq̄m p̄tatem mundanā seu t̄palem a Cesare accepisset. hoc eni est manifeste falsum tanq̄m inconsonum omibus hystorijs de hoc loquentibus. Constat eni etiā p̄ tuos hystoriographos q̄ a tempore passionis xp̄i tui vsq; ad tempus Constantini imp̄atoris exclusiue om̄s illi super quos nomen xp̄i tui inuocabat̄ viuebāt abiecte et sub magnis p̄secutionib⁹ tam iudeorum q̄m gentiliū. intantū q̄ nomen xp̄i tui et suoꝝ erat apud om̄s execrabile. et om̄es fideles a ceteris nationibus affligebant̄ usq; ad mortem. ita q̄ non solū dn̄o carebant. s; etiam erant deterioris conditiōis q̄m alij serui. Serui eni a dn̄is suis tuebant̄ ne occiderent̄ ab alijs. Sed xp̄iani p̄ tempore sup̄dicto existentes etiam a dn̄is suis torquebant̄ et vsq; ad mortem p̄ varia tormenta occidebant̄. vn̄ ex hoc ridiculū videt̄ dicere q̄ eccl'ia xp̄i tui habuit

suū esse pfectum tempore aplo℞ et aliorum discipulorū put tu dicis· sufficeret enī tibi dicere q ecclia tui xpi in illis tpibus incipiebat· i· non habens totaliter suī esse pfectionē· sz tūc incepit habere suū esse pfectum cum potestatem temporalem seu mundanā a Cesare accepit· vnde illa potestas a Cesare accepta pprie dicit essencialis in tua ecclia· p illū enī suū esse pfectum habuit sicut etiā hodie p illam habet suam pfectā dignitatem put est notum rerum veritatem considerantibus Vnde patet q regnū ecclie xpi tui et regnum Romanorū cuius ptatem temporalem accepit p quam nomen regni accipere successione gratuita habuit· est vnum et idem regnum vt dicebam· ¶ Paulus· ¶ Concedo tibi q apli et alij discipuli xpi a tempore passionis sue vsqz ad tempus Siluestri pape· quod quidem tempus durauit p· cccc· annos et vltra· i toto illo tēpore valde abiecte viuebant· et ī magnis piculis et tormentis vsqz ad sanguinis effusionē vitam suam consumebant· nullū dominiū temporale habentes· sed durissimam pacientes fuitutem· Sed ex hoc nō sequit qd concludere intendis· s· q ecclia xpi non habuit suū pfectum eē seu suam dignitatem pfectam vsqz ad hoc q temporalem potestatē a Cesare accepit· nā vt tibi supius si memor es dixeram· bona p xpm pmissa spūalia sunt tm non temporalia que quidem bona· s· spūalia excedunt in dignitate et vera vtilitate oīa temporalia bona· vnde quia potestas seu regna mundana mere temporalia sūt· Idcirco vt iam dixeram xpus fatet non ptinere ad ipm in suo pmo aduentu regnū mundanū· vnde iohis· xviij· Regnum meum non est de hc mundo· Et de hoc expssius loquens discipulis suis de maioritate contendētibus luce· xxij· capitulo sic dicit· Reges gencium dn̄ant eorum· et qui ptatem habent benefici vocant· vos aūt non sic· sz qui maior est in vobis sit sicut qui ministrat zc· Ex quo patet q dignitas eccliastica pprie loquendo non in maioritate temporali consistit· nec solum hoc sz ī aduersitatibus mundi p nomie xpi pacienter tollerandis dignitas eccliastica pprie prosperatur· vnde quidam doctor de nrīs antiqs hylari9 in· viij· de trinitate dicebat· hoc hz ppuz ecclia vt dum psecutionem patit florет· dum opprimit crescit· dū cōtempnit pficit· dum ledit vincit· dū arguit intelligit· tūc stat cum supari videt· hec ille· // Distinctio septiē

¶ Capl'm ·x· in quo ostendit q xpus docuit verbo et exeplo q btitudo huana consistit i cotemptu terrenoz et adhesione ad celestia qua doctrina ei9 veri discipli secuti sut · et q in pmitiua eccl'ia qn nulla ptatem mundana fideles habebat pfectiores viri vt plimu inueniebant in eccl'ia qm nuc quado regnis et ptatibz huanis et mundanis eccl'ia habudat · ex quibus concludit q regnu ronoz et regnu xpi seu eccl'ie nullo mo sut idem · sz diuisa · ¶ Saulus ·

NOn allegas m rogo doctores tuos · qz dicta sua nulla auctem hnt apud me nisi forte iniqn9 ratione cotinent · ¶ Paul9 · ¶ Scire debes q in dyaleticis disputatoibz vl' iudiciarijs altercatoibus otendosis semp credit homi otra se licz no credat ei p se · Et ideo cum xpc nr et sui discipli ocedut ad ipos no ptinere regna nec dnia tpalia · sz poci9 psecutoes et maximas tribulatoes sustine manifestum est q i hoc sit credendu sibi cu sit contra eos · psertim qz qd de hac ma verbo dixert · opis testionio compbauerunt · ¶ Saulus · ¶ Declara m ista que dicis · s · q mgr tuus et ei9 discipli vbo docuerut et facto ondert · ¶ Paulus ·

¶ Q aut mgr me9 xpus docuit clare et publice q btitudo q est vltimu a ronali creatura desiderabile no solu no osistat in bonis tpalibz · sz poci9 i bona tpalia dimittendo seu odiedo · et psecutoz vsqz ad morte p suo noie sustinedo maifeste patz ex hoc · nam i suo pncipali smone que in monte ore pprio discipl'is et ml'titudini ppl'oz pdicauit apte dixit · Beati pauperes spiritu qm ipoz est regnu celozu · bti qui lugent zc · Et infra · beati eritis cu psecuti vos fuerint homies zc · In quibus et ml'tis alijs manifeste docuit q btitudo qd est vltimu desiderabile no i bonis terrenis sz in celestibz osistit · et p ons discipulos suos in quibz eccl'ie fundameta osistut ad hac btitudinem spuale dirigebat q in otemptu terrenozu p amore celestiu cosistit · qua quide doctrina ipe xpus exeplo maifeste p vita sua et morte ofirmauit sacratissima · q in pcessu pmitiue ecclesie · s · a tpe apl'oz vsqz ad temp9 Siluestri pape maxie claruit qn nulla ptas mudana erat apud fideles · et tn tuc maxime psperabat in spualibz bonis · florebat eni in frequetibz et triuphalibz martirijs cu p fide xpi sustineda oes sumi potifices qui fuerut a petro vsqz ad Siluestruz qui fuert · xxxv · in nuo fere et magna multitudo platozu et religiosoz et etiaz

simpliciū vtriusqȝ sex⁹ p xp̄i noīe tormenta et tyrānoꝝ rabiem vsqȝ ad crudelissimā mortē gaudentē sustinebāt· ex quibus māifestabat̄ q virtus fidei et caritatis q̄ sūt vera et maxima bona spūalia in eccl'ia xp̄i i eodē tp̄e maxie habundabāt Et sic patȝ q etiā eccl'ia xp̄i pl⁹ psperabat̄ in bonis spūalib⁹ tp̄e illaꝝ psecutionū qn̄ tpalem p̄tatem nō habebat q̄m cum p⁹ea fideles xp̄i magnas p̄tates secl'ares ⁊ mūdana dn̄ia obtinuerūt· Nūc eni et si vtutes p mia ȝ dinam nunq̄m ex toto deficiāt i eccl'ia· nō tamē sub eodē feruore et gradu cōiter reguntur sicut in p̄mitiua eccl'ia qn̄ hūiliter absqȝ tpalib⁹ dn̄is cursū hui⁹ vite faciebant· Ex quo māifeste patȝ qd̄ tibi dicebam· s· q eccl'ia xp̄i iam in suo esse pfecto et cōpleto erat qn̄ sibi aduenit tpalis p̄tas· Et sic talis p̄tas in eccl'ia nō ꝓpria seu eēntialis· sȝ accidētalis ē vt ex dictis pȝ· Et nō· q ƀm opinionē quorūdā iurisperitorū Constantin⁹ nō potuit transferre dn̄iū impiale seu tpale sūmo pontifici· ƀm alios vero licet hoc potuerit non tn̄ debuit· Sȝ quicquid sit de hoc si eccl'ia xp̄i· s· sūm⁹ pōtifex cū suo sacro collegio et scā synodo vniuersalit̄ approbāte dimitteret̄ seu renūciarent libere dn̄ia seu p̄tates secl'ares· sil'r et possessiones et oīa que eccl'ia olim habuit a Constantino Cesare· sic q eccl'ia remaneret oīo ab h⁹modi tpalib⁹ sic tp̄e apl'oꝝ expedita· nō credo q alicui vero catholico esset dubiū quin eccl'ia xp̄i esset tante dig̃tatis ⁊ vere pfectionis sic nūc est· Ex quib⁹ patȝ q huiōi dn̄ia mūdana pn̄t adesse l' abesse eccl'ie xp̄i sine ipi⁹ corruptōe· et sic sūt ei accidentalia· Secus est de regno seu impio rōnorū a quo si tpales p̄tates remouerent̄ regnū remaneret penit⁹ destructū Et ideo manifestuȝ est q regnū Romanoꝝ et regnum xp̄i seu eccl'ie nullo mō sūt idem sȝ diuisa ꝓut tibi ꝓposui·

Distinctio nona septie·

Capitulū· xj· in quo ostendit̄ q p cornu puulum affixuȝ quarte bestie nō intelligit̄ xp̄us nr̄ ꝓut iudei false exponūt· Saulus·

Licet verū sit q regnū rōnoꝝ et regnū eccl'ie xp̄i tui n̄ sūt oīo idem sȝ diuīsa· Regnū tam̄ xp̄i tui seu sue ecclesie habet quādaȝ dependēciam cum impio rōno· qd̄ ꝓprie i reuelatōe facta dan̄· vij· capl'o de quatuor bestijs significantib⁹ q̄tuor regna supdicta sig̃ficat̄· In ipa eni visione p quartā bestiā ƀm oēs intell'r regnū rōnorū· In qua quidē

qrta bestia cornu puulū apparuit qd videt proprie significare reg
nū xpi tui seu regnū eccl'ie sue· vt pz ex multis· pmo qz reg:
num eccl'ie xpi tui habuit iniciū īfimū seu hūile qd pz de xpo
tuo qui vitā paupem gessit· Sil'r de eccl'ia tua pmitiua eius
vestigia sequēte put tu sup affirmasti· Que quidē paupertas
seu hūilitas figurat in pdicto cornu cū dicat de eo qd est puu
lū· Ex quo pz q illud cornu nō erat ita magnū sic alia cor
nua bestie· Sic nc tua eccl'ia hūit tam magnū iniciū i ptate
sic alia quatuor regna· Scdo qz cornu istud puulū erat fixū
in qrta bestia i quo māifeste figurat eccl'ie tue colligatio cū
impio rōno· q qrta bestia est et eius deriuatio ab eo vt factū est
in Constantino et siluestro· Tercio qd maius et forcius est quia
xps tuus māifeste docuit multa denotācia pl'alitatē i diuis
exprimendo tres psonas distinctas realiter esse in diuis qd est
māifeste nō solū ɔtra vnitatez diuam que et a phetis demō
strat vl' saltē ɔcedit· sz etiā ɔtra auctem diue scripture exps
sam deutro· vj· caplo· Audi isrl' dñs deus tuus vnus est· Sil'r
docuit ydēptitatē dei et hōis intm q ipe xps tuus qui verus
homo erat et sm te· fatebat tñ se esse verū deū qd tu etiā cōce:
dis ꝛ pdicas qd est ɔtra sūmaz simplicitatē diuam que etiaz
rōe nāli a phis demōstrat· Ideo pprie figurat p pdictū cornu
de quo dr in pdicta reuelatōe dañ· Et smones cōtra excelsū
loquet· Quid eni p excelsū intell'r i hoc loco nisi ipe deus· de q
ps· Excelsus sup oēs gētes dñs· Quis magis ɔtra dñm lo:
quit qz qui ɔtra suā sūmaz simplicitatē et vnitatē pl'alitatez
rez distinctaz ei attribuit· Sil'r et corpalitatē seu hūanitatē
creatā in deū creatorē assumi ꝛ hoiez verū deū asseruit· Et sic
pz māifeste q xps tuus smones ɔtra excelsū locutus est· Sil'r
multa docuit ɔtra legē mosaicā ꝛ ɔtra eius doctores· qui quidē
erāt pharisei ipam legē mosaicaz docentes et ad l'ram obser
uantes vt pz p pcessū euangelij tui· Et pocius ɔstat p euidēciā
facti· nam tu ꝛ fideles qui xpi tui vestigia sequimi totam legē
mosaicā frangitis negligēdo pcepta in eadē ɔtenta lege tam
affirmatiua qz negatiua vt discurrendo p singula pz· et sic de
mgro tuo pnūciat in daniele putabit q possit mutare tpa
ꝛ legem· vnde notantr dicit· putabit q possit mutare qz sm
rei vitatem solius dei est mutare legē quā ipe ɔdidit· vnde
licz hoc putauit nō tamē potuit hoc facere eo modo quo dicit
Illud possumus quod de iure possumus· dicit aūt q putauit q

possit mutare tpa · vñ xp̄s tuus asserit ꝙ temp⁹ aduēt⁹ sal=
uatoris impletū erat tpe suo qḋ tñ non est veꝝ · qꝛ saluator
nr̄ nondū aduenit · et sic vides mãifeste ꝙ xp̄s tuus est ille
qui ꝺmones cont̄ excelsū loquit̄ · ⁊ putabit ꝙ possit mutare
tpa ⁊ legē · et ꝑ ꝯn̄s ille est ꝓ̄e figurat⁹ ꝑ cornu ꝑuulū quod
apparuit in q̄rta bestia qḋ destruendū est sil' cū eadē bestia q̄rta
s · rōno impio ꝑ regnū messie vēturi quē firmit̄ expecto vt ī
eodē capl'o dañ · habet̄ · ¶ Paul⁹ · ¶ Si ꝯsideras veꝝ
sensū verboꝝ danielis que allegas nō recte ea exponis · ſꝫ ex
torte · Constat enī ex hys q̄ sūt dicta sup̄ · ꝙ hec visio daniel'
de q̄tuor bestijs in · vij · capl'o cōtenta in qua quarta bestia ex
toto destruenda p̄nunciat̄ et fili⁹ hoīs ꝓ̄phetat̄ veniēs ī nubi
bus celi ⁊c̄ · totū hoc intell'r implendū in aduentu xp̄i scḋo ·
in quo vētur⁹ est in maiestate et ptāte magna ad iudiciū · n̄
aūt de p̄mo aduentu in quo hūiliter nō in ptāte mūdana · ſꝫ
tanq̄ꝫ lapis abscisus sine manib⁹ denūciat̄ ventur⁹ · vñ nō pot̄
xp̄o ꝺm p̄mū suū aduentū applicari ꝙ figuret̄ in cornu ꝑuu
lo affixo in q̄rta bestia · Itē de hoc cornu ꝑuulo legit̄ ī eodē ca
pl'o · ꝙ faciebat bellū cū scīs seu cont̄ scōs et p̄ualebat eis qḋ
nullo mō pt̄ vīficari de xp̄o de quo nusq̄ꝫ legit̄ fecisse bellū p̄=
sertim ꝯtra scōs · ¶ Saul⁹ · ¶ Qꝫ xp̄s tuus fecerit bel
lū ꝯtra scōs exponit̄ ꝺm doctores nr̄os eo ꝙ fecit bellū cōtra
iudeos quib⁹ p̄ualuit inq̄n⁹ occasione sua vt sup̄ dicebā di=
spersi ⁊ abiecti et q̄i destructi sūt ¶ Paul⁹ · ¶ Licꝫ ve
rū sit ꝙ iudei sūt dispꝑsi et destructi occasione xp̄i nr̄i eo ꝙ nō
recepert̄ eū · ſꝫ poci⁹ repulert̄ ⁊ occiderūt · ex hoc tñ nō sequit̄ ꝙ
xp̄s fecerit bellū ꝯtra eos · bellū enī nō dicit̄ nisi vbi sit pug
na int̄ ꝑtes adinuicē dimicātes qḋ hacten⁹ n̄ legit̄ factū int̄
xp̄m seu suos fideles et iudeos · ¶ Saul⁹ · ¶ Expositio
mea de ip̄o cornu ꝑuulo p̄ncipalit̄ fundat̄ in hoc qḋ di' de eo ·
ꝺmōes ꝯtra excelsū loquet̄ et putabit mutare tpa ⁊ legē ⁊c̄
qḋ recte applicat̄ xp̄o tuo modo sup̄dicto inq̄n⁹ locut⁹ ē ꝯtra
vnitatē dei et ꝯtra ei⁹ sūmaꝫ simplicitatē · Sil'r putauit mu
tare legē mosaicā et tpa p̄finita ad aduentū messie · vnde de
istis volo ꝙ satisfacias m̄ si potes · alijs dimissis · In istis ei
pendēt ea q̄ sūt p̄ncipalia in tota ꝯtrouSia nr̄a · ¶ Paul⁹ ·
¶ Veꝝ dicis ī hoc ꝙ in hys que obicis cont̄ xp̄m nr̄m p̄nci
palit̄ pendet controuSia nr̄a · Et iō de istis est diligent̄ agen=
dū · vñ expediti de hac distinctōe ī qua sum⁹ placet michi ꝙ

discuciam⁹ de singl'is p̄dictis. **Distinctio septima**

¶ Capl'm .xii. in quo on̄dit̄ q̄ per cornu puulū sup̄dictū in telligitur antixp̄us s̄m veram catholicorū expositionem.

¶ Saulus.

Hoc quidē opto. s; volo vt p⁹us dicas quō exponit̄ ill⁹ de cornu puulo s̄m doctores tuos. et sic expedit̄ de h⁹ modi reuelatione daniel' ad sup̄dicta que in hac mā magne arduitatis sūt deo disponēte p̄cedam⁹. ¶ Paul⁹.

¶ Ad declaratōz hui⁹ qd̄ petis duo sūt p̄supponēda. p̄mū est in visione i. vij. caplo dan̄. ɔtenta de aduētu xp̄i scd̄o. et de ei⁹ effectu c̄ca mūdanā p̄tatez penit⁹ auferendā de q̄ ibi agit̄ vt sup̄ in. iij. caplo hui⁹ distinctōis on̄sū est. Scd̄m est q̄ per q̄tuor bestias i hac visione ɔtētas designant̄ oēs p̄tates tyrā̄nice famose que fuer̄t et erūt a p̄ncipio mūdi vsq; ad finē. p̄ma eni bestia in scd̄a etate incepit a Nemroth q̄ fuit prim⁹ oppressor hoim et qui p̄mo regnat̄ i babilonia et Caldea. vt habet̄ gen̄. x. Que quidē p̄tas tyrā̄nica ɔtinuata est p̄ assirios et alios vsq; ad Nabuch. p̄ q̄rtā uō bestiaz designat̄ tota potestas tyrā̄nica et mūdana incipiēdo a regno rōnorū vsq; ad finē mundi seu vsq; ad antixp̄m inclusiue. ¶ Saul⁹.

¶ Circa illa que p̄mo p̄supp̄ōis replicare nō intēdo. q̄z sup̄ de hoc habuim⁹ colloquiū in caplo p̄ te allegato. S; ɔtra sup̄positū tuū aliqua vident̄ dicēda. Et sp̄alit̄ ɔtra illud qd̄ dicis sigficari p̄ p̄mā bestiā. nam s̄m planū sensū l̄re daniel' p̄ma bestia nō videt̄ incipe nisi a nabuch. sic et i visione statue p̄ma ps illi⁹ statue .s. caput que rn̄det p̄me bestie a Nabuch. incepit. Cui dan̄. dicebat. tu es caput aureū dan̄. ij. Sil'r ergo videt̄ dicendū de p̄ma bestia q̄ .s. incepit a nabuch. non aūt a nemroth de quo nō fit mentio i istis reuelatōib⁹ dan̄. Itē de hoc q̄ dicis q̄ p̄tas tyrā̄nica p̄ Nemroth icepta ɔtinuata est p̄ assirios et p̄ alios vsq; ad Nabuch. nō allegas aliquā auc̄tez seu rōnez in quib⁹ hoc fūdes. et iō p̄suppositū tuū in hoc manet sine fūdamēto. Itē hic agim⁹ ad habēdaz verā expositionē de cornu puulo fixo i q̄rta bestia. ad qd̄ nichil refert an p̄ma bestia icipiat a Nemroth p̄ut tu vis. vl' a Nabuch. p̄ut l̄ra videt̄ sonare. Sup̄fluū videt̄ ergo hoc itroducere de extensione sigficati p̄ p̄mā bestiam qd̄ nichil facit ad p̄positū. ¶ Paul⁹. ¶ Inē expositores n̄ros. quidaz sūt qui regnū p̄ p̄mā bestiā sigficatū dicūt incipe a nabuch.

sicut tu dicis· Scd̃m alios uo incipit a Nemroth vt dixi· q̃
quidē expositio· s· scd̃a magis placꝫ m̄ eo ꝙ Nemroth fuit p̄
mus rex i babilonia et Caldea vbi pꝰea regnauit nabuch·
de quo quidē Nemroth singl'arit̄ ꝛ p̄mo legit̄ ꝙ fuit oppressoꝛ
hoīm· que quidē oppressio tāte ferocitatis fuit ꝙ vtebat̄ in pꝛo
uerbiū vt legit̄ gen̄· x· Et qꝛ ista q̃tuoꝛ regna d̄ quibꝫ hic fit
mētio ꝯuenerīt in hoc ꝙ q̄olibet eoꝝ fuit affligēs iustos seu fi:
deles cū quadā ferocitate· Idarco rōnabile videt̄ ꝙ cum de
Caldeis ageret̄ maxīe fuerīt oppressores iustoꝝ seu fideliū ꝙ i
tali narratōe non p̄termitteret̄ Nemroth qui fuit p̄mꝰ rex
Caldeoꝝ de cuiꝰ tyrānica p̄tate p̄us facta fuit in diuis scrip
turis mētio· nec ē sil'e q̃ntū ad hoc de visione statue· qꝛ ibi di
ctū fuerat vt sup̄ agebat̄ de hys q̃tuoꝛ regnis maxīe ꝯuenie
bant in cultu ydoloꝝ i quo nabuch· fuit p̄ncipalit̄ excedēs·
voluit enī sibi vsurpare honorē diuinꝫ intm̄ ꝙ fecit sibi statu
am aureā magnā i qua adoraret̄ ab vniuīsis p̄p'lis mūdi da
niel· iij· Cuiꝰ sil'e nō legit̄ factū ante ip̄m Nabuch· Et id
rōnabile fuit vt ab ip̄o tanq̃ꝫ a capite inciperet figuratio ydo
latraꝝ· In hac aūt visione de q̃tuoꝛ bestijs in qua nō agit̄ de
ydolatria sꝫ de tyrānica p̄tate et ferocitate q̃tuoꝛ regnoꝝ pꝛe
dictoꝝ· nō imerito iniciū sumi debet a Nemroth rege babi:
lonie· de cuiꝰ tyrānica ferocitate p̄mo facit diua scrip̄ta men
tionē vt dictū est· Ad aliud vero qd̄ obicis dicēs· ꝙ nō ꝓbo
p̄tatē tyrānicā p̄ Nemroth inceptā ꝯtinuatā fuisse p̄ assiri:
os ꝛ alios vsqꝫ ad nabuch· Dicendū ꝙ satis legit̄ de Senna
cherib rege assirioꝝ· quiquidē assirij exiuerūt de terra sanaar
scꝫ Caldea vt habetur gen̄· x· ꝙ inuasit multas regiones et
t̄nstulit nacōes de suis ꝓprijs patrijs ad alienas vt habetur
ysa· xviij· ꝛ· xix· capl'o· vnde p̄sumendū est ꝙ etiā aliq̄n de il
lis p̄tibꝫ oꝛientalibꝫ succederēt ymitatores huiōi tyrānice fe:
rocitatis licꝫ scriptura de hijs n̄ faciat mētionē eo ꝙ nō eēnt
tante p̄tatis sic̄ Nemroth et Nabuch· qui in hoc multū ex:
cedebāt· ꝓpt̄ hoc enī regna illa figurant̄ p̄ bestias monstruo:
sas vtputa leenam cum alijs qd̄ nō est in reꝝ nā· ad denotā
dū ꝙ eoꝝ ferocitas erat singularis tanq̃ꝫ mōstruosa· De alijs
vero mēmedijs oppressoribꝫ seu tyrānis qui nō ad tm̄ gradū
ferocitatis attingebant nō fuit mētio facta· sꝫ p̄sumendū est
ꝙ nō defuerūt oppressores hoīm in illis p̄tibꝫ ex quo nō fuerīt
p̄ncipales oppressores deuicti vel supati p̄ alios· talia enī vicia

ex quo incipiũt nõ ꝯsueuerũt cessare nisi eis fortit̄ resistat· qḋ ñ legit̄ factũ fuisse circa Caldeos vsq3 ad temp9 psaꝝ seu medoꝝ· Ad illud aũt qḋ dicis quo ad expositõꝫ de cornu puulo nichil refert an pma bestia icipiat a Nemroth vl' a Nabuchodo· ꝛc̄· Rñdeo q licet hoc nõ faciat ad istud ꝓpositũ de necessitate· facit tamē de ꝯgruitate· Nam si p pmã bestiã signi ficant̄ oēs tyrãnice ptates a pncipio mũdi vsq3 ad nabuch· inclusiue· ꝯgruũ est vt p q̃rtam bestiã designent̄ oēs tyrãnice ptates incipiēdo a regno rõnoꝝ vsq3 ad antixp̄m inclusiue· quiquidē antixp̄s erit v̓sus finem mũdi· Congruũ eni est vt fines smonũ ꝓporcionent̄· s· in suis pncipijs seu inicijs·
Saul9· Dic ergo m̄ qũo exponis hãc reuelacionē circa quartã bestiam cui9 significacionē3 dicis esse duraturam vsq3 ad finem mũdi· Paul9· Per q̃rtã bestiam cõiter sm oēs intelligit̄ regnũ rõnoꝝ· que quidē bestia q̃rta nõ noiat̄ ꝓprio noie sic̄ alie pcedētes vtputa leena vl' pardus et huiõi· eo q ferocitas ei9 eēt valde difformis ꝓpt̄ magnã duracionē tp̄m hui9 bestie· In qua quidē duracõe varie ꝛ varie ferocitates contigerũt et in futuro ꝯtinget· Et iõ nõ bene possent p ꝓpriũ nomē alicui9 bestie designari· De seuicia aũt isti9 bestie ꝯtra fideles dicit q ē t̓ribilis et mirabilis et fortis nimis· Dicit etiã de ea q dissilis erat ceteris bestijs eo q ferocitates pcedenciũ regnoꝝ excedebat· qḋ satis patuit in psecucõe fideliũ tam aplõꝝ q̃3 martiruꝫ· que quidē psecucio a Nerone vsq3 ad Constantinũ nõ cessauit· s3 ꝯtinuata est p· cccc· annos· dicit etiã de hac bestia q habebat cornua decem per qḋ cõiter intelligunt̄ decem reges circa mũdi finē i quos reges sm quosdã Rõnu3 regnũ diuidet̄ ante finē mũdi· sic vt sil' erunt decē reges circa mũdi finē· pt̄ etiã intelligi hoc de multitudie ptatum que in pcessu tp̄is successiue fuerunt et erant in hoc impio· Et sumit̄ hic nũs determitus p indetermiato sic̄ zach· viij· caplo· Apprehendēt decem homies de oib9 linguis gencium· p qḋ intelligit̄ multitudo hoim· vñ p hec decē cornua intelligunt̄ varia et diu̓sa regna que ab exordio regni rõnoꝝ vsq3 ad finem mũdi in vniu̓so erant regnatura siue simul siue successiue int̄ que posset intelligi regnũ machometi qḋ magnã ptem occupat vniu̓si· Int̄ que quidē cornua diligent̄ considerabat daniel illud cornu puulũ qḋ ortuꝫ est de medio eoꝝ· p qḋ intelligit̄ antixp̄us qui dicit̄ puul9· qa erit

de genere iudeorum qui iam a magnis tpibus·s·a passione xpi et citra sunt in maxima deiectione et vilitate· et iste anti xpus descensurus est ab eis nō a nobilibus eorum vtputa de tribu iuda vel de tribu sacerdotali·sʒ de tribu dan de qua nunq̄ꝫ fuerūt reges vl' sacerdotes nec doctores vl' pn̄apes· Et iō figurabat a pr̄iarcha jacob geñ·xlix· in colubrū vel cerastē que sunt aīalia venenosa ꝛ pestifera·qd̄ quidē ceraste dicit eē aīal venenosū hn̄s cornu in capite·et sic verba daniel' in hoc loco pn̄t alludere v̄bis patriarche supdictis· de ipo etiā cornu dr̄ Et ecce oculi quasi hois erant in cornu isto· Quod dupl'r pt̄ exponi·vno modo ad excludendū ab eo diuinitatē·q·d·licʒ antixpc faciat tanta mirabilia vt ab aliquibꝫ credat deus· tamē erit homo purus· Alio mō pt̄ exponi hoc qd̄ dicit· quasi hominis ad excludendū ab eo rectā seu virtuosam hūanitatē q̄i diceret· iste antixpus tanta dyabolica fraude ē imbutus ꝙ nō debet dici homo· sʒ quasi homo· Dicit etiāʒ de eo· Et os loquēs magnalia·quia iactando se de hijs que non potest facere tam pmittendo q̄ꝫ minādo magnalia loquet· De isto etiā cornu dicit ꝙ loquet contra excelsū·qꝛ tota eius doctrina nephanda erit ad blasphemandū de xpo qui est excelsus sup oēs Vnde et pprium nomen suū est antixpus·i· contra xpm· Dicit etiam de eodem ꝙ putabit mutare tpa et leges· Nam tempus qd̄ fuit assignatū ad aduentū xpi pmū p·lxx·ebdomadas danielis qd̄ iam transijt in pteritū vt dictū est· putabit mutare in futurū vt ipe antixpus credat venire in tpe assignato p pphetas vt sic haberet p vero xpo qd̄ est falsissimū Sil'r putabit mutare legem gracie·s·euangelicā in cerimonias legales que post passionē xpi et euangelij sui diuulgationem sūt mortifera illas putabit mutare·i· viuificare· Quod quidē cornu sil' cum quarta bestia in qua est affixum qd̄ sigficat totam ptātem tyrānicā· est p verū xpm ad iudiciū venientē destruenda et tradenda et cōburenda igni·s·infernali·et tūc iudiciū sedet et libri aperti sunt· Ista ꝛ plura alia que ad expositionē huiꝰ visionis daniel' specialiter circa quartam bestiam ptinent tradunt a doctoribus nr̄is que licet pprie ꝯsonant lr̄e ꝛ veritati·non tamē allego ea contra te vt arguens· Scio enim ꝙ posses negare multa de hijs que dicta sūt· Sed vt scias quomodo expositores nr̄i istam exponūt pphetiam· vnū tamen ex dictis acapio qd̄ facit māifeste

contra te qd nullo modo negare posses. s. q hec cornu puulu de quo dicit q loquet contra excelsu et putabit mutare tpa et legem erit circa diem iudicij et finem mudi vt manifeste lra testat. vnde nullo modo posset hoc intelligi de xpo nostro put tu intedebas. a cui tpe natiuitatis transiuerunt. M. cccc. xxxiij. anni a natiuitate sua et nondum status finis.

Distinctionis septime

Capl'm. xiij. in quo ostendit q ex hoc quod dicit de cornu puulo q loquet cont excelsu et putabit mutare tpa et legez que vba false iudei applicant ad vez xpm sumit ordo ad tractandu de quibusdā q sut magne arduitatis in hoc opuscl'o.

Saulus.

Qvicquid sit de tpe aduent' seu apparitionis isti' cornu puuli adhuc video q illa que de ipo cornu dicunt ppie adaptant xpo tuo. spāliter illud quod dicit de eo q loquet contra excelsu et putabit mutare tpa et legē. xpus eni tuus contra vnitatē dei et summā ei' simplicitatē locutus est. Silr et putauit mutare legez mosaicam rc. Et ideo si vales responde michi ad ista que sut maioris arduitatis q3 quecuq3 alia inter me et te tractāda.

Paul'.

Vez est vt dicis q ista sut diligent inter me et te discuciēnda. et io couenit q de singulis eoz p se inter nos tractet et detur ordo tractandi. s. de quo pmo. et de quo scdo. et sic de alijs Quē quidem ordinem ad tuu bnplacitu comitto.

Saulus.

Quia nostra cognitio coiter pcedit a min' notis ad magis nota. ideo ordo tractadi seu discuciendi pdicta que michi comittis videt talē esse debere. s. vt prius de mutatoe legis mosaice quaz tuus xpus putauit mutare agamus. Deinde de plalitate quā docuit esse in diuinis. Consequent de incarnatoe seu incorpatione dei que oia sunt contra sacras scripturas diuinas.

Paulus.

Placet michi q iste ordo teneat. Et io dic de pmo

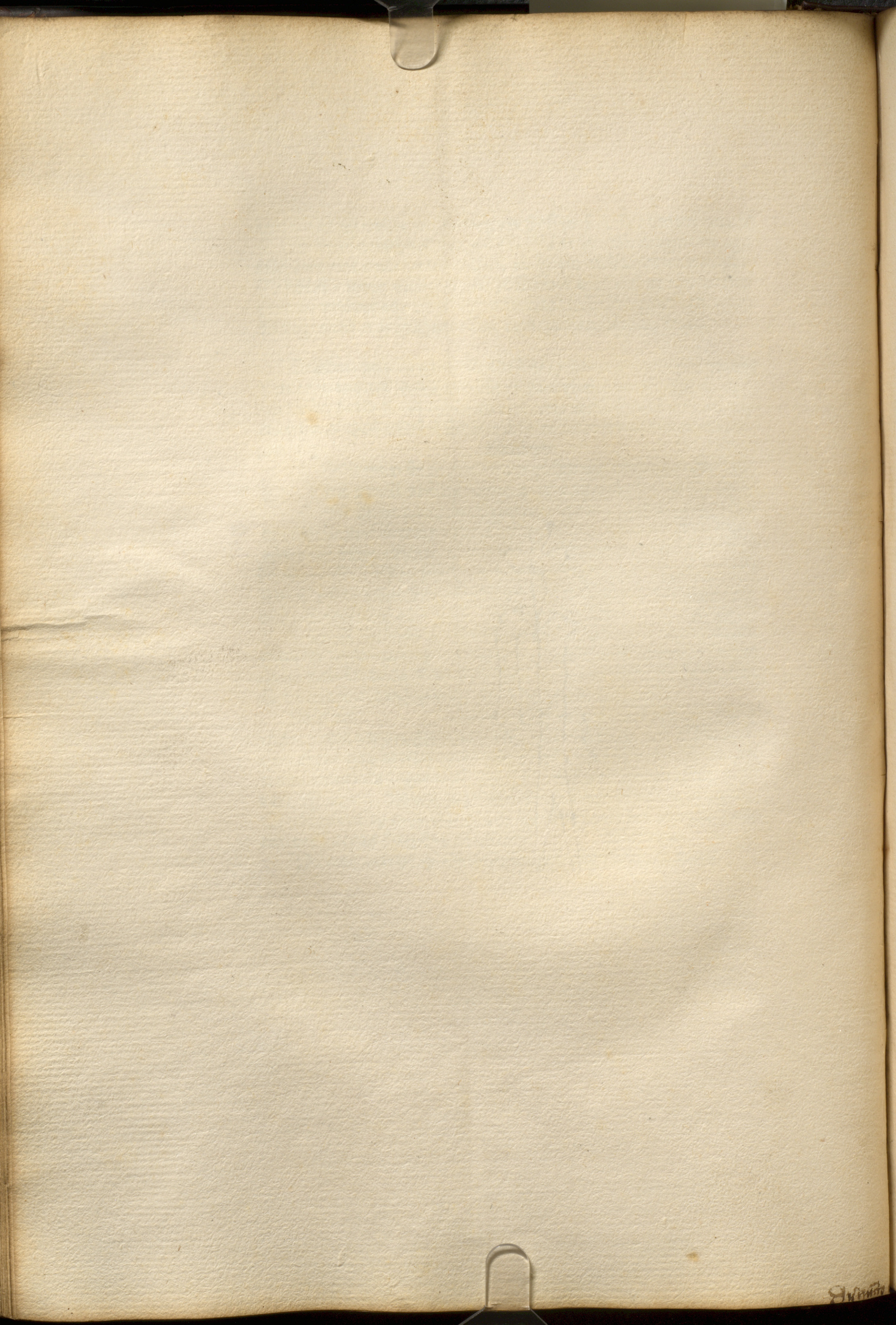

Explicit distinctio septima Incipit

Distinctio octaua de scrutinio scripturarum circa innouacionem diuine legis tempore messie et continet ·xvi· capitula

In primo capitulo ostenditur quod legi mosayce possit aliquid addi uel diminui · licet per aliquas auctoritates iudei nituntur oppositum probare

In secundo capitulo ostenditur quod deus promisit dare populo suo israhelitico nouam legem aliam a lege mosayca ·

In tercio capitulo ostenditur quod lex noua · s · lex messie tam excellencior est respectu legis mosayce quod lex mosayca dicitur esse vana respectu legis messie · nec ex hoc tollitur · quin lex mosayca sit sancta et a deo data ·

In quarto capitulo ostenditur quod deus suscitaturus erat de medio israhel alium prophetam legislatorem preter moysen

In capitulo quinto ostenditur quod licet in aliquibus preceptis mosayce legis videatur dici quod sint in perpetuum obseruanda · tamen secundum hebraycam veritatem hoc non est intelligendum de perpetuitate absolute sed tantum modo limitata secundum duracionem debitam mosayce legi

In capitulo · vi · ostenditur quod terminus duracionis mosayce legis · est lex noua que data est per xpm · et quod lex mosayca non obligat vltra illum terminum quantum ad ea que in ipsa lege mosayca continentur que non sunt de lege nature et quod ex hoc non sequitur quod lex mosayca non fuit a deo data.

In capitulo · vii · ostenditur quod licet lex mosayca quo ad plura precepta in eadem contenta non obligat tempore legis noue · est tamen vtilis ad multa quia omnia in eadem contenta ad nostram doctrinam scripta sunt

In capitulo · viii · ostenditur quod in duobus preceptis de dilectione tota lex pendet et prophete secundum sentenciam saluatoris

In capitulo · ix · ostenditur quod secundum quosdam doctores talmudicos multitudo preceptorum mosayce legis in paucis uel etiam in vno consistit quod etiam concordat cum dicto saluatoris supra dicto

In capitulo decimo declaratur de quibus mandatis mosayce legis intelligendum est verbum xpi dicentis · Si vis ad vitam ingredi serua mandata · Mt · xix · capitulo ·

In capitulo vndecimo ostenditur que sunt illa precepta mosayce legis que dicuntur moralia · quorum duratio est perpetua in hac

vita et que sunt iudicialia seu cerimonialia quorum duratio in lege noua terminatur

¶ In capitulo xii ostenditur quod cerimonialia et iudicialia precepta sunt quedam determinationes moralium preceptorum et quod ista licet sint instituta a deo tamen sunt mutabilia auctoritate diuina sine preiudicio immutabilitatis ipsius dei quam quidem mutationem cerimonialium et iudicialium habetur etiam per doctores talmudicos

¶ In capitulo xiii ostenditur quod fideles christi non sunt redarguendi de transgressione precepti de ydolatria eo quod adorant sculptilia et ymagines contra iudeos qui eos communiter ydolatras esse existimant

¶ In capitulo xiiii ostenditur quod fideles christi non sunt transgressores precepti de obseruatione sabbati prout iudei false existimant et quod dies dominica successit sabbato in hac obseruatione

¶ In capitulo xv ostenditur quod preceptum de circumcisione corporali non obligat fideles christi sicut iudei false existimant sed cessat cum aliis cerimonialibus veteris legis

¶ In capitulo xvi ostenditur quomodo intelligendum sit istud verbum malachie vltimo memento legis moysi serui mei.

Distinctionis octaue

¶ Capitulum primum in quo ostenditur quod legi moysi possit aliquid addi uel diminui licet per aliquas auctoritates iudei nitantur oppositum probare.

¶ Saulus. ¶

Scrutando scripturas reperio quod lex diuina que data fuit per moysen non erat innouanda nec mutanda. cum preceptis eius nec ei erat aliquid addendum seu diminuendum legitur enim deutro. iiij. Et nunc israhel audi precepta et iudicia que ego doceo te ut faciens ea viuas et ingrediens possideas terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis non addetis ad verbum quod vobis loquor neque auferetis ex eo. Ex qua auctoritate et aliis similibus manifeste habetur quod dictum est .s. quod lex mosayca non erat aliquo modo innouanda nec addendum ei erat aliquid in preceptis eius seu diminuendum. Constat autem quod magister tuus uel saltem discipuli eius auctoritate totum oppositum fecerunt quod patet discurrendo per precepta diuina predicte mosayce legis tam affirmatiua quam negatiua que pro maiori parte a tuis fidelibus non seruantur quem quidem discursum per particularia ad presens omitto. sed solum volo a te querere in generali quomodo potestis asserere quod lex noua tradita per magistrum vestrum sit a

deo data cum pncipaliter lex mosayca consistit in pceptis in eadē contentis quibus n̄ est addendū aliqd uel diminuendū ut dcm̄ ē ¶ Paul9 ¶ Ad hoc qd obicas · dimissis ad pn̄s quibusdam alijs quibus ratio tua posset euacuari · volo tibi breuiter rn̄dere sic · Si bene attendis p auctoritatē quā allegas solū phibent̄ subditi ne addant uł diminuāt ppria auctoritate ad pcepta diuina ī lege mosayca contenta sʒ p hoc non intelligit̄ quin deus uel etiā aliquis pheta hn̄s diuinā potestatē ad hoc faciendū possit addere uel minuē ad pcepta p moysen data · hoc eni ppríe intelligit̄ p verba auctoritatis a te allegata dicit eni nō addetis ad verbū quod vobis loqr neqʒ auferetis ab eo · que quidē verba ad populū israhel dirigunt̄ non autē ad deū cui non loquit̄ nec ad aliquē phetaʒ ad hoc dinam auctem habentē · Non eni dixit · Non addat̄ verbū neqʒ auferat̄ ab eo sʒ dixit non addetis neqʒ auferetis ab eo · s · vos isrł quib9 loquor · Secus est de deo qui semp ē liber et potest semp addē ad verbum p ipm datū uł ab eo aufferre idem dicendū de pheta qui ad hoc hr̄et dinam potestatem

¶ Saulus · ¶ Licet concedendū sit q deus potest addere uł diminuē ad verbū seu pceptū p ipm datū cum ei9 potestas nō est limitata sʒ ē infinita nullus tam̄ pheta hoc posset facere · nec credendū est q aliquis habeat ad hoc dinam potestatē · non eni legit̄ in toto pcessu veteris testam̄ti q deus pmittet se alicui datuʒ talē auctatē · s · mmutandi mosaycam legeʒ uel aliquid addendi uel diminuendi ex eius pceptis neqʒ etiaʒ de messia promisso ut credo hoc legit̄ · Et iō mḡr tuus uel eius discipuli qui pcepta mosayce legis minime obseruant dicit debent hoc facere pocius temeraria presumptione q̄ʒ diuina auctoritate · Distinctionis octaue 2m

¶ Capitulum secundum in quo ostenditur q deus pmisit dare pplo isrłitico nouā legem aliam a lege mosayca ·

¶ Paulus ¶

Dicere q nullus pheta posset habere dinam auctatem ad hoc q possit addere ad verbū seu pceptū per ipsum datum ł ex eo diminuē si bn̄ consideras derogatoriū est oīpotencie diuine que potest libere dare seu concedere suam auctatē cui voluit ad dispensandū seu innouandū in suis pceptis · Sed quia dicis q licet deus hoc posset facē · nunqʒ tam̄ fecit nec pmisit se facturū ideo volo tibi ostendē oppositū · s ·

q̄ deus ꝓmisit dare populo isrl'itico nouā legē aliā ab illa
quā dedit eis cum exirent de egipto que est lex mosayca. Si
militer q̄ deus ꝓmisit suscitare ꝓphetam de medio isrl' qui
esset legislator sicut moyses. ¶ Saulus. ¶ Ostende
michi hoc quod dicis ꝑ sacras auctes ¶ Paulus. ¶
Q̄ autē deus promisit dare ꝑpl'o legē nouā aliam a legē mo
sayca clare habet̄ jeremie. xxvi. ubi sic habet̄. Ecce dies ve
niēt dicit dn̄s ꝛ feriā domui israhel et domui iuda fedus no
uū non ſm pactū quod pepigi cū patrib; eoꝝ in die qua ap
prehendi manū eoꝝ ut educerē eos de terra egipti. pactum
quod irritū fecerūt ꝛ ego dominat⁹ sū eis eo q̄ dicit dn̄s. Sed
hoc erit pactū qđ feriā cum domo israhel post dies illos dicit
dn̄s dabo legem meā in visceribꝰ eoꝝ et in corde eoꝝ scribam
eam ꝛ ero eis in deū. Ex qua aucte duo exꝑsse habent̄. vnum
est q̄ de⁹ datur⁹ erat legem nouā aliam ab illa quā dederat
patribꝰ eoꝝ cum educeret eos de egipto. aliud ē q̄ hec lex no
ua alio mō nouo erat danda q̄z antiqua. nā erat scribenda ī
cordibꝰ sicut antiqua fuit scripta ī tabulis lapideis ad deno
tādū firmitatē seu stabilitatē scđe legis. s. noue et īfirmita
tē seu instabilitatē antique de qua dixerat pactū qđ irritum
fecerunt. ¶ Saulus. ¶ Vnde habes q̄ ꝑ pactū no
uū quod hic dicit̄ intelligat̄ lex noua. dictio enī q̄ hic ponit̄
in hebraico ubi tu habes pactū est berith quod nō significat
legem solum sed etiam testamentū et fedus seu pactum. ÷
¶ Paulus. ¶ Licet veꝝ ē q̄ berith ī hebraico qn̄q;
siḡt pactum uel fedus. frequent̄ tamen siḡt legem que est
quodāmodo pactū seu fedus inter deū legem ꝯstituentē ꝛ ho
minē recipientē legem ꝑsertim ubi dicit̄ de illo berith scribi
sicut hic dicit̄. Et in cordibus eoꝝ scribā eā. in talibus enī
semꝑ siḡt berith legē. Exo. enī. xxxiiij. de moyse quando decē
mandata legis que data fuerūt in monte synay in quibus
p̄ncipaliter lex mosayca consistit dicit̄ in ꝑsona ipsi⁹ moy
si. et scripsi suꝑ tabl'as verba berith decē. s. verba. i quo loco
maīfeste habes q̄ berith accipit̄ ꝑ lege in tabulis scripta. Sil'r
deutro. xxix. vbi dicit̄ hec sūt verba berith que mādauit dn̄s
moysi scandē cum filijs isrl' in terra moab ꝑter illud berith
quod scidit cū eis ī oreb. berith enī ibi significat legē. vnde
et in libro qui dicit̄ mequilda suꝑ istis et sil'ibꝰ concludit̄ nō
est berith nisi lex. vnde ꝛ in datione legis qn̄ deus moysi ꝑci

piebat manē p̄p̄l'm ad legē suscipiēdā in mōte synay. exo.
xix. sic le̅. Dic domui iacob vos vidistis q̄ fecerim in egipto
ꝛc. Subdit. et nunc si audieritis vocem meā ꝛ custodieritis
berith meum. i. legē eritis michi in p̄p̄l'm ꝛc. Unde manife-
stum est ꝙ in hoc loco vbi ieremias in persona dei dicit feriaꝫ
berith nouum et postea subdit de hoc berith dabo legem
meam in visceribus eoꝝ et i cordibꝰ eoꝝ scribā eam ꝙ p̄ hoc
berith nouū lex noua intelligat̄ quod fuit intentum vnde ꝛ
mḡri tui. s. doctores talmudici manifeste dicūt ꝙ lex danda
p̄ messiā debꝫ eē excellēcioꝛ q̄ꝫ lex mosayca. Distinctōis octa^e

¶ Capitl'm tercīu in quo ostendit̄ ꝙ lex noua. s. lex messie
tam excellencioꝛ ē respectu legis mosayce ꝙ lex mosayca di
cit̄ esse vana respectu legis messie. nͨ ex hoc colligit̄ quin lex
mosayca sit sancta et adeo data.

¶ Saulꝰ

Allega doctores talmudicos. ¶ Paulus ¶

In glo. ecc. ij. capitulo sup̄ illud verbū vade queso
ꝛc. Et sequit̄ ecce ip̄m vanitas rabi hisin q̄a dicit.
omīs lex quā tu addiscis i seculo isto habel. i. vanitas ē re-
spectu legis seculi venturi. p̄ quā legē seculi venturi itelligit̄
lex messie. vnde infra. ecc. xi. capitulo sup̄ illud. Si annis
multis vixerit homo ꝛ in oībus eis letet̄. glo. in leticia. s. le-
gis. Quidquid p̄cessit erit habel. i. vanitas. glo. oīs lex quā
homo addiscit in hoc seculo habel. i. vanitas ē respectu legis
messie. habes ergo ex istis maīfeste duo. vnum ē ꝙ lex messie
est alia a lege mosayca. nō enī comparent̄ iste leges adiuicē
si essent tantū vna lex. Secundū est ꝙ lex messie tam excel-
lencioꝛ est lege mosayca ꝙ ipsa lex mosayca vanitas est re-
spectu legis messie ut auctoritates p̄dicte manifeste sonant

¶ Saulus ¶ Miroꝛ quō possis dicē de lege mosay
ca ꝙ sit vana cum q̄ꝫplurime auctātes sacre scp̄ture testā-
tur ipsam legē esse sanctam et a deo data quod etiā ut credo
tu et tui concedītis ¶ Paulus ¶ Nullus nega-
re debet ꝙ lex mosayca est sancta et fuit a deo data. potest tn̄
dici vana inquantū p̄ eam homies non consequebant̄ finem
ad quē fuerunt creati. s. vitā eternā et gloriosā. omnis enī
medicina quantūcumqꝫ bene ordinata si tamē homo eā sumēs
non consequit̄ p̄ eam sanitatē intentā. vana dicit̄. Qꝛ autē
p̄ legem mosaycā homines ñ ꝯsequebant̄ finē ad quē creati

fuit. s. vitā gloriosam satis patet ex antedictis in distinctione vi. In capitulo secundo et alijs sequentibus. Et ideo dicitur vana respectu legis messie per quā homines finem predictum consequuntur. Et notanter doctores tui dicūt legem mosaycā esse vanā respectu legis messie quia respectu aliarum legū mundi non debet dici vana inquantū lex mosayca disponit ad legē messie per quam finis humane vite habetur.

Distinctionis octaue

Capitulū quartū inquo ostenditur quod deus suscitaturus erat de medio israhel aliū prophetam legislatorē preter moysen

Saulus.

Habeo mentem tuā circa hoc quod deus daturus erat legem nouā aliam a lege mosayca. sed quia dixisti amplius quod deus promisit suscitare prophetam de medio israhel qui esset legislator sicut moyses ideo volo ut michi ostēdas vnde hoc habes Paulus. Hoc quod petis habetur manifeste deutro. xviii. Vbi legitur. prophetā dicere. Suscitabo eis de medio fratrū suorum similē tui. et ponā verba mea in ore eius loqueturque ad eos omnia que precepero illi qui autē verba eius que loquetur in nōie meo audire noluerit ego vltor existā. Ex quibus patet propositū. s. quod suscitaturus erat deus aliquē prophetā cui tenebantur credere omnia que eis ex parte dei erat dicturus seu precepturus sicut et moysi. vnde talis propheta ex parte dei credendus erat. et obediendū legi per eum date sicut et moysi obedierūt et legi eius et sic talis propheta suscitandus debebat esse legislator sicut moyses Saulus. Si bene fuisses scrutatus hanc auctoritatem cum precedentibus ad eam nō inde intentum tuum concluderes In hoc enim loco non agitur de propheta qui esset legislator sed de propheta futura denunciante quod patet manifeste ex continuatione lr̄e ad imediate precedencia. volebat enim deus ex cludere a populo israhelitico diuinationes supersticiosas quibus chananei cōiter vtebantur vnde dicebat eis. Gentes iste quarum possidebitis terrā augures et diuinos audiūt. tu autē a dn̄o deo tuo aliter institutus es. Et imediate ostendebat eis qualiter institutū erat a deo quod populus isrl̄iticus haberet noticiam futurorum sibi ad salutē uel ad bonū statū populi oportunā seu congruā. s. per prophetā a deo suscitandū. Et ideo subdit statim prophetā de lege tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dn̄s deus tuus ipm audies. quasi diceret. Non oportet

te querere cognicionē futurorum tibi ptinenciū ab augurib9 seu
diuinatorib9 quia deus suscitabit tibi pphetam de fratribus
tuis a quo ista possis scire licite· qd fuit impletū i pcessu tem-
poris p diuersos pphetas dei ut patet in hystorijs sacre scrip-
ture vnde in ista auctē nulla fit mencio de legislatore seu le-
gis dacione put tu vis sed solū de ppheta futura pnūciante
et sic non habes ex hoc loco ppositū tuū· ¶ Paul9. ¶
¶ Bene arguis i hoc q ex continuatiōe verbi p me allegati
ad pcedencia sumi debet sensus hui9 verbi· vnde et apud docto
res nros intelligencia dictorum ex causis est sumenda dicendi
¶ Et hanc rationem recolo me vidisse in quadam epistola
tui rabi moysi ad iudeos affricanos qui de mora aduent9 sui
messie et de alijs in lege contentis murmurabāt seu dubita
bant et inter alia ex hoc loco intendebāt concludere q aliquis
ppheta erat a deo suscitandus ad dandā legem quos ipse cō-
futabat dicens eis q hic non agit de ppheta legislatore sed
de propheta futura denūcciante ad qd allegabat pdictā ra-
cionē tuā· Sz reuera tam tu qz mgr tuus supdictus i hoc lo-
co defecistis scrutinio· quod sic patet nā i capitl'o pallegato
bis agit de propheta suscitando· pmo cum dicit· prophetam
de gēte tua et de fratrib9 tuis sicut me suscitabit tibi domin9
deus tuus ipm audies · et i hoc loco indubie agit de ppheta
futura denūciante quod patz ex continuatione ad imediate
pcedencia· s· vbi dicit· Gentes iste quarum possidetis terram au
gures et diuinos audiunt· tu autē etc· Ex qua manifeste pz
q talis ppheta dicit esse suscitandus ad supplendū defect9 di-
uinatorū et huiōi ut tu allegasti et bene quantū i hoc loco·
¶ Sz in hoc eodem capitl'o scdo legit pphetam suscitabo eis de
medio fratrū suorū similez tui etc Jn quo loco· s· scdo loquit
de ppheta legislatore quod manifeste patet ex continuatōne
ad imediate pcedencia vbi expsse loquit de legislatore· dicit
eni statim ante sic ut petisti a dño deo tuo in oreb quando con
cio congregata est atqz dixisti vltra non audiā vocē dñi dei
mei· et ignem hunc maximū ampli9 nō videbo ne moriar·
et ait domin9 michi omnia bene sūt locuti pphetam suscita
bo eis de medio fratrum suorum silem tui et ponā verba mea i ore
eius loqueturqz ad eos omnia que pcepero illi· qui autē ver
ba que loquetur audire noluit ego vltor existā· patet igitur
ex huiōi continuacionis serie q quia in dacione legis in oreb

pp'ls fuit maxie atterit⁹ ex igne maximo et alijs terribilibus ibi occurrentib⁹ in tantum q̄ a deo petiuit q̄ ampli⁹ non loquereť eis p̄ illum modū ne morerenť ut patet · exo · xx · ⁊ deutro · v · Jdcirco dicit hic · q̄ deus concedit sibi ut iam non cum talibus terroribus legem eis daret sed p̄ p̄phetam verū hoiem sicut moyses in cui⁹ ore poneret sua precepta · et deus esset vltor cui⁹cumq̄z i obedientis · Et iste ē sensus plan⁹ lr̄e correspondens immediate p̄cedentib⁹ ut patet recte considerāti · vnde rō mea nō acapiť ex p̄mo loco vbi dicť p̄phetaz suscitabo quia ibi de p̄pheta p̄nūciante futura agiť prout tu vis · Sed rō mea fundať i hoc q̄ dicť scd̄o prophetā suscitabo eis q̄ loquiť de prpheta legislatore prout ē manifestū ·

Distinctionis octaue

Capitl'm · v · in quo ostendiť q̄ licet in aliquibus p̄ceptis mosayce legis videať dici q̄ sūt in p̄petuū obseruanda tamē s̄m hebraycā veritatem non est intelligendū de p̄petuitate absoluta sed tantūmodo limitata s̄m duratiōez debitam mosayce legi ·

· Saulus ·

Assercio tua de inouatione seu mutaciōe legis mosayce similit̄ ⁊ de propheta legislatore suscitando quantumcūq̄z videanť facē pro te · sūt tn̄ auctes sacre maīfeste testantes de m'ltis p̄ceptis mosayce legis que duratura erant ieternū seu in p̄petuū · Que q̄uidē precepta a tuis fidelibus mīme obseruanť ut patet de sabbato dequo · exo · xxxi · Et custodient filij isrl' ad faciendū sabbatū in generatōib⁹ suis pacto sempitēno · jdez de pascate · exo · xij · Erit dies ista nobis ad memoriā ⁊ solmēpnisabbitis ipsā lege sempitēna Jdem de solempnitate pentecostes ⁊ de festo tabernacl'oꝝ ⁊ de die expiacionis · leuitici · xxiij · et · xxiiij · jdem de sacrificijs i p̄dictis solempnitatib⁹ faciendis ⁊ de pane p̄positionis i singulis sabbatis coram me proponendo jnquib⁹ et q̄zplurimis alijs cerimonialibus et etiaz judicialib⁹ consil'es dictōes ponunť quib⁹ maīfeste ostendiť q̄ meternū seu sempiternum erant illa p̄cepta obseruanda vnde licz concedať tibi q̄ alia lex noua a lege mosayca erat danda ⁊ q̄ alius legislator p̄ter moysen erat suscitandus non tn̄ ex hoc sequiť q̄ alia lex esset danda que esset contraria mosayce legi parendo ⁊ permittendo fieri qd̄ lex mosayca p̄hibuit · nᶜ etiā q̄ aliquis legislator suscitand⁹ erat a deo qui legi mosayce modo p̄dicto

contradiceret· hoc enī esset de directo contra sacras auctes p̄:
dictas testantes de p̄dictis p̄ceptis ꝛ alijs silibꝰ ꝙ ī ꝑpetuum
seu sempiternū erant duratura· ¶ Paulus ¶ Ad
hanc tuā obiectionē sufficient euacuandā oportet p̄mo scru
tari dictiones que in lingua hebraica ꝑpetuitatē durationis
sonant que sūt ī duplici drīa· Nam quedā eaꝝ signt ꝑpetui:
tatē duratōis absolutā·s·sine fine· quedā vero ꝑpetuitatem
duratōis signt nō semꝑ absolutā sꝫ qn̄qꝫ periodicā seu limi
tatam ad aliquē ambitū temporis determinatū ¶ 2° discurrē
dum est ꝑ p̄cepta sup̄dicta ꝑ te allegata et silia ad videndū
que illaꝝ dictionū ī eis ponunꝰ ꝑpetuitatē durationis signi
ficanciū·s· an sint de illis p̄mo mō dictis·s· que ꝑpetuitatem
absolutā signt· ul' de illis scdo mō dictis que ꝑpetuitatē sig
nificant non absolutā sꝫ periodicā uel limitatā ¶ Quantū
ad p̄mū attendendū ꝙ s̄m Ra· necab ī libro sarasny quiq̄dē
liber apud hebreos habeꝰ sicut catholicon apud nos dictiōes
ꝑpetuitateꝫ absolutā significantes sūt plures quaꝝ vna est
tela vn̄ in psalmo· ubi diciꝰ in secula secl'oꝝ laudabunt te·
Vbi nos habemꝰ in secula secl'oꝝ in hebreo habeꝰ tela· Alia
dictio sign̄s ꝑpetuitatē absolutā est necab· vnde in· ps̄· diciꝰ
viuet adhuc in eternū ubi nos habemꝰ in eternū in hebreo
poniꝰ necab· Dictio ūo sign̄s ꝑpetuitatē duratōis limitatā
seu periodicā est hec dictio helam que proprie significat in he:
breo sicut hec dictio seculū in latino· Seculū enī non semper
importat ꝑpetuitatē duratōis absolutā sꝫ qn̄qꝫ limitatam
seu periodicā ꝓut ꝑtinet ad tp̄is ambitū illius rei cui coniū
giꝰ· vnde cum coniūgiꝰ alicui dictioni siḡficanti rē cuiꝰ dura
tio limitaꝰ ꝑ vitā hōis tunc tale helam seu seculū significat
totū ambitū durationis vite ipsiꝰ hōis· Si autē ɔiungitur
alicui dictioni significanti rē cuiꝰ duratio est s̄m statū vniꝰ
gentis tunc helam siḡficat totū seculū seu totam duratiōnē
illius gentis· exemplū p̄mi deutro· xv· de seruo empticio de q̄
legiꝰ · Et accipies subulā et dabis eam in aure eius ꝛ in por
tam· ꝛ erit tibi seruus helam·i·ī secl'm· quod quidē seculum
finiꝰ ꝑ totam vitā suam· non enī potest seruus ultra illum
terminū seruire ei· vel potest intelligi ꝑ totam vitā serui· nō
enī potest seruus postq̄ꝫ mortuꝰ est s̄uire· Et sic manifestum
est ꝙ nō siḡficat ꝑpetuitatē duratōis absolutā sꝫ durationē
vite illiꝰ dn̄i qd̄ est illiꝰ seculū uel etiā illius serui· Similiꝰ

.i. R. i. anna dicebat de samuele filio suo: et adducā eum et
apparebit ante faciem dn̄i et habitabit ibi ad helam. i. ad se
culū quod exponit Ra. sal. usqȝ in seculū leuitaꝝ. s. usqȝ ad
quinquagesimū annū. Legit̄ eni͂ nu͂. viij. ꝙ leuite tenebant̄
seruire in templo seu in tabernac'lo a. xxv. s. etatis sue anno
vsqȝ ad qn̄quagesi⁹ annū. et hoc est quod dicebat anna de sa
muele ꝙ fuiret i tabnaculo usqȝ i͂seculū. s. leuitaꝝ ꝑdictū.
Non eni͂ potest dici ꝙ ineternū uel in ꝑpetuū ibi debebat sta-
re. Ex⁹. scdi jeremie. ij. capit'lo ubi dicit̄ ab helam. i. a se-
culo confregisti iugū et c̄. In quo loco seculū intelligit̄ de tp̄e
durationis illi⁹ gentis. non aūt de duratōe seculi absoluta
et hoc quantū ad p̄mum. Quantū vo ad 2⁹ maifeste repies
ꝙ in predictis auc̄tib⁹ ꝑ te allegatis ad ꝓbandū ꝑpetuitatē
durationis mosayce legis ul' p̄ceptoꝝ eius nunq̄ȝ ponit̄ aliq̄
dictio sig̃ficans ꝑpetuitatē absolutā. s. necab l' tela ul' huiōi
sȝ solū in eis ponit̄ hec dictio helam. que qn̄qȝ sig̃ficat ꝑpetui-
tatē ꝑiodicā seu limitatā sicut hec dictio seculū. Et est sen-
sus ꝙ illa p̄cepta duratura erant ꝑtotū spaciū duratōis mo
sayce legis non autē ultra ¶ Paulus ¶ .Hec dictio
helam multociens sig̃ficat in sc̄ptura eternitatē duratiōis.
Cū enim dicit̄ in psalmo ineternū dn̄e ꝑmanet verbū tuū.
in hebreo dicitur. in helam ꝑmanet verbum tuum. Similiter
cū dicit̄ veritas dn̄i manet ineternum ubi dicit̄ ineternum
in latino. i hebreo dicit̄ in helam. Manifestū est autem ꝙ ver-
bum dei fil'r et eius veritas non hn̄t duratiōnē limitatā sed
absolutā quod ē contra supius per te dicta. ¶ Paulus.
¶ .Si bene verba mea considerasti hoc quod nunc dicis
nō facit cont̄ me. dixi eni͂ ꝙ seculū seu helam non semper
importat duratiōnē absolutā sed qn̄qȝ limitatā. put ꝑtinet
ad tp̄is ambitū illi⁹ rei cui coniungit̄. vnde cū hec dictio he-
lam coniungit̄ rei hn̄ti certū tempis ambitū tunc tl'is dictio
sig̃ficat ꝑpetuitatē ad talē ambitum ꝑtinentē. sicut de seruo
empticio dicit̄ deutro. xv. et de alijs supdictis. Cum autē hec
dictio helam ꝯiungit̄ rei cui ꝑtinet duratio etn̄a tūc importat
etn̄itatis duratiōnē vnde sicut secl'm seu helam leuitaꝝ t̄mi-
nat̄ in. l. anno. Et seculum serui empticij terminat̄ in vita
sua uel dn̄i sui et secl'm gentis isrl'itice terminat̄ in duratōe
status illius gentis. Sic seculū diuinū quod est intm̄inabile
cōmēsurat̄ eternitati. vn̄ cum dicit̄ de deo in psalmo a seculo

tn es deus· intelligiť ab eterno· eo ꝙ duratio ad deū ꝑtinens ē
etňa· et ideo ĩ auctib⁹ ꝑ te allegatis ubi habeť ꝙ aliqua lex
mosayca utputa lex de sabbato obseruando ⁊ de pascate ⁊
huiõi erat duratura in helam intelligendum est in secl'o legi
mosayce ꝑtinenti non autē ultra· ¶ ·Saulus· ¶ · In
auctib⁹ per me allegatis contra te hᶜ dictio helam interp̄tan
da est in sempiternū sicut iā interp̄tati sunt translatores tui
ut patet ꝑ translationē cōem apud te et tuos autenticā· vñ
non decet te aliter in predictis locis iam interpretari·
¶ Paulus ¶ ·Licet verꝫ sit ꝙ translatores nr̄i interp̄tati
sūt hanc dictionē helam ꝑ eternū seu sempiternū ĩ auctibus
que loquunť de obſuatione sabbati et quoꝝdā legaliū p̄cep-
toꝝ· non tñ cum eis tenendū est ſꝫ poci⁹ standū est cū verita-
te hebraice lr̄e· ꝓbatū est enim sup̄ ꝙ hec dictio helam ñ semꝑ
sig̊ficat spaciū seu durationē eternā ſꝫ durationē rei cui con-
iungiť congruentē· et ideo in hoc loco nō est tenendū cū trās
latione vestra cōi cum stare nō possit cum hebrayca veritate
nec etiā catholicoꝝ determinatione· ¶ Saulus ¶ ·Quō
ergo posses saluare interp̄tatores tuos p̄sertim jheroni⁹ qui
tante auctis est apud te· ¶ Paul⁹ ¶ Beat⁹ jeroni⁹
loquiť ĩ hoc loco more cōi seu vulgari quo dicunť ꝑpetua il
la que complēt terminū sibi possibilē seu debitū ut cū diciť
cōiter in ĩstrumentis publicis· ad ꝑpetuā rei memoriā· Silr
in collacionib⁹ beneficioꝝ cōsueuit dici canōia ⁊ in ꝑpetuum·
quequidē ꝑpetuitas nō est absoluta ſꝫ ad suū debitū seu possi
bilem t̄minū limitata· Et isto mō translatō jeronimi est in
telligenda ĩ hoc loco· Cum enī dicit de obſuatōe sabbati ꝙ
esset eterna seu ꝑpetua ⁊ sic de alijs ĩtelligendū ē de ꝑpetuitate
durationis legi mosayce ꝑtinente· Distinctionis octa

¶ Capitl'm· vj· In quo ostendiť ꝙ termin⁹ duratōis legis
mosayce est lex noua que data est per xp̄m et ꝙ lex mosay-
ca nō obligat ultra illū terminū quantū ad illa que ĩ ipa
lege mosayca continenť que nō sūt de lege nature· et ꝙ ex
hoc non sequiť ꝙ lex mosayca non fuerit a deo data·

¶ Saul⁹ ¶

Nullus termin⁹ duratōis legiť assignat⁹ fuisse mosay
ce legi ut ad illū terminū referri possit helam seu se-
culū legis sicut fuit terminus assignatus leuitis ad ſuiēdū
in templo seu ĩ tabernaculo legis ut dictū est· Silr ⁊ seruo

emptioīo ad s̄uiendū dn̄o suo· Et ideo hec dictio holā q̄ ponit̄ in obs̄uatiōe sabbati seu circumcisiōis ⁊ huiōi intp̄retāda est s̄m duratōez totius secl'i p̄sentis· s· usqꝫ ad finem mundi put cōiter intelligit̄ apud nos ¶ Paulꝰ ¶ · Verꝫ est q̄ tu et tui non creditis aliquē terminū fuisse positū in hac vi-ta duratōi mosayce legis· vnde p hanc dictionē holam ī ob s̄uatōe p̄ceptoꝝ legaliū positā intelligitis duratōez ꝑpetuam absolute· quē quidē errorē nōnulli eoꝝ qui fidē xp̄i r̄ceperūt sūt secuti ut patet in p̄mitiua eccl'ia quando q̄ꝫplurimi bap-tizati rite legalia obs̄uabant· contra quos apl's nr̄ paulꝰ in suis efficacit̄ sc̄psit epl'is· qui quidē morbꝰ pestiferus āt̄iquꝰ adhuc inter hēticos pullulat modernos cuiꝰ tamē falsitas manifesta ē· Nā lex mosayca ex dei ordinatōe nō erat ob-ligatoria ad semp· sed tm̄ ad terminū a deo p̄fixū· s· usqꝫ ad legē messie pmissi· Quod sic patꝫ· nā ut ex sup̄dictis habet̄ deus pmisit se datuꝝ ppl'o isrl'itico legē nouā aliam a lege mosayca put habet̄ jeremie· xxxj· que quidē· lex noua i ml'-tis habebat p̄cellē legem antiquā· Et p̄mo in modo dandi q̄a lex mosayca data fuit ī tabulis lapideis· lex ūo noua erat in cordibꝰ scribenda ut habet̄ ex auct̄e jeremie p̄allegata· per qđ designat̄ legis noue maior stabilitas· In q̄ quodāmodo assimilat̄ legi nature que īdelebilit̄ ī cordibꝰ imp̄mit̄· ¶ 2º qꝛ lex mosayca quantū ad illa que in ea cōtinent̄· que non sūt de lege nat̄e nō obligabat ad eius obs̄uanciā nisi solā gen-tem isrl'iticā cui sola data fuᵗ vnde ī psalmo de deo dicit̄· an-nūcians verbū suū jacob iusticias et iudicia sua isrl' nō fecit talit̄ omni nacōi ⁊c̄· Sꝫ lex noua que est lex xp̄i sicut et lex nature om̄s natiōes obligat· vnde ysaye· xlij de xp̄o et eiuˢ lege dicit̄ donᶜ ponat ī terra iudiciū ⁊ legem eiꝰ īsule specta-būt· ¶ 3º qꝛ lex mosayca quantū ad sup̄ dicta· s· que non sūt de lege nat̄e nō obligauit subditos suos vbiqꝫ sꝫ solū ī ter-ra pmissionis vnde deutro· iiij· Scitis q̄ docuerim vos p̄cep-ta atqꝫ iusticias sicut mādauit michi dn̄s deꝰ ut faciatis ea ī terra quā possessuri estis et obs̄uabitis et implebitis ope· Et īfra eodē capitl'o michiqꝫ mādauit ī illo tp̄e ut docerem vos cerimonias et iudicia q̄ facē debetis in t̄ra quā possessuri estis· Simil'r ⁊ deutro· v· postq̄ꝫ moyses repetiuit p̄cepta decalo-gi et ea que contigerūt tp̄e datiōis legis subdit· Tu ūo hic sta mecū et loq̄r tibi oīa mādata et cerimōias atqꝫ iudicia

dabo legē meā in visceribꝫ eorꝫ et ī cordibꝫ eorꝫ scribā eā

que docebis eos ut faciāt ea in t̄ra quam dabo eis ī possessi-
oné· Ex quib⁹ ⁊ m̄l'tis alijs sil'ib⁹ maīfestū est ꝙ lex mosay-
ca quantū ad ea que in ip̄a continebanť que nō erāt de lege
naťe non obligabāt ad omné locum sʒ solū interra ꝓmissi-
onis·lex u͛o noua ·s·xp̄i sicut et lex naťe obligabat vbiqʒ
de qua malachie p̄mo postq̄ʒ dixᵗ de repbatōne sacrificioꝝ
veteris legis dicit· Nō est michi volūtas ī vobis dicit dn̄s
exercituū·⁊ mun⁹ nō suscipiā de manu vr̄a·statim subdit·
ab ortu eni͂ solis usqʒ ad occasū magnū ē nomē m eū ī gen
tib⁹ et ī omni loco sacrificať et offerť nōi meo oblatio mū-
da· Ex quo patet maīfeste ꝙ sacrificia deo oblata que nl'lo
mō erant in veteri lege accepta n͛ in templo ul' tabernaculo
que ī t̄ra ꝓmissionis erāt sita ·p⁹ea debebāt esse deo accepta
vbiqʒ·s·ab ortu solis usqʒ ad occasū ¶2º quia lex mosayca
tp̄alia bona ꝓmittebat in p̄miū sue obƀuancie ⁊ penas tp̄a-
les in penā transgressiōis eius·quod patʒ leuitic͛·xxvj·et de-
utro·xxviij·et in m̄l'tis alijs locis·Lex u͛o noua vt patet ꝑ
eius decursū sp̄ūalia bona ꝓmittit·s·regnū celoꝝ et ꝑ penas
sp̄ūales comminať ut est gehenna ignis· Constat aūt etiaʒ
apud ph'os ꝙ bona sp̄ūalia incōꝑabiliť excedūt temporalia
et econtra de malis oppositis· Ratio auté hui⁹ diu͛sitatis est
quia lex mosayca dabať ppl'o rudi ad huc impfc͛o·ī compa
ratione ad ꝑfectioné que ventura erat·in tp̄e noue legis·vnde
rabimoyses egipcius ī sua expositione super libro caulbedrin
cabolocb ponit exemplū ad huiōi remuneratōes tp̄ales pro
missas itelligendū de puero qui ꝓuocať ad discendū l̄ras ꝑ
aliqua ꝑua munuscula que sūt in affectu ei⁹· Consequenter
cū attingit ad etatē ī qua ad honores afficiť·ꝓuocať ad di-
scendū ꝑ hoc ꝙ ꝓmittiť sibi grad⁹ magisterij uel doctorat⁹·
Consequenť u͛o cū attingit ad cognicioné ꝙ ꝑ virtuté scien
cie aīa magis ꝑficiť tendit ad discendū amore ip̄i⁹ sciencie seu
ꝑfectionis· Et sic ī proposito·nā ppl's isrl'itic⁹ cui lex fuit da
ta rudis erat et nō erat in ei⁹ affectu n͛ cupiditas terrenoꝝ
⁊ ideo ꝑ bona terrena seu temporalia iducebať ad obƀuatōꝝ
p̄ceptoꝝ legis· Sʒ tp̄e messie quando diuinoꝝ cognitō magis
debebat esse in mūdo de quo tempore ysa·xj· Repleta ē terra
sciēa dn̄i sicut aque maris operientis tunc lex noua per ip̄m
danda non habebat iducere ad suī obƀuanciā ꝑ bona tp̄alia
que mīma sūt et quasi nl'la respectu bonoꝝ sp̄ūaliū· quapp͛

mgri tui dixerūt q etiā lex quā tu addiscis i hoc seculo .s. in
seclo vetis legis · vana ē respectu legis messie ut sup fuit al=
legatū · Ex quo patet q temp9 duratōis veteris legis dicit
seculū p se et vocabat seclm .s. holā pns respectu secli mes=
sie qd dicit futurū · vn Rabimoyses i suo deutro · li · de iudici
bus titlo de regib9 capitlo · xii · dicit · Nō est inē holam · i · se=
culū istud et temp9 messie n sbiectio regnoꝝ · Ex quo patet
manifeste q sm ipsū temp9 veteris legis vocat holam seu
seclm p se distinctū a dieb9 messie · vnde in illo seclo tantū
a dieb9 messie distincto lex mosayca obligabat · Et sic itel=
ligēda ē hec dictio holā in obsuatōe pceptoꝝ legaliū posita ·
lex autē noua .s. xpi obligat ad semp sicut et lex nate · Ex
quib9 habes q legi mosyca fuit tmin9 pfixus sue duratōis
.s. lex noua in quā terminat · et ad quā disponit et in quā
ordinat sicut impfectū ad pfectū · ¶ Saul9 ¶ Video
q circa legem mosaycā quedam concedis que nō possūt sil
stare · Concedis enī ipam fuisse datā a deo · et tamē dicis q ē
impfecta · que quidē duo nō possūt simul stare Testat enī
scptura deutro · xxxii · q dei pfecta sūt opa · Itē asseris q lex
mosayca non obligat ad semp sz solum in seculo tminato
seu limitato · quod nō ptinet ad opus dei · Legit enī ecc · iii ·
q omnia opa que facit de9 pseuerant ineternū · et sic ista duo
incompossibilia sūt .s. q illa lex sit a deo et tn q non pseue=
ret in eternū ¶ Paulus ¶ Ad pmum rndeo tibi q
pfectū potest dici dupliciē · vno modo quod est pfectū simplici
ter · put ptinet ad speciem seu naturā suam · aliomodo dicit
pfectū nō simplicit · sz sm tempus siue duratōez · pmo modo
dicit homo esse pfectus ille · qui ad pfectionē humane speciei
attigit iam in etate pfecta · 2o modo dicit pfectus puer · qui
sm tpis conditionē attigit pfectionē humane speciei · non
aūt simplicit · et isto modo recta pcepta que pueris dant sūt
quedā pfecta · sm conditionē eoꝝ quib9 dant · et si nō sint p
fecta simplicit · et talia fuerūt pcepta legis .s. pfecta sm con
ditiōez ppli rudis cui dabant ¶ Ad 2m rndeo q i illa auctē
ecclesiastici que dicit oia que facit deus perseuerāt in eternū ·
vbi in translatōe nostra dicit in eternū in hebraico habet i
holam · i · i seclm · quod nō sigt duracionē eternā seu ppetuā
sz piodicā et limitatam ut dictū ē quod verificat de quolibz
ente · vnū qdqz enī durat seu pseuerat i seculo sue duratōis

a deo determinato· Et iste est verus sensus ⁊ planus illius
auctoris· falsū enī esset dicere de quolibet ente a deo facto· q̄ per
seuerat in eternū· vnde ⁊ de lege mosayca verū est dicē q̄ per
seuerat in helam· i· in sec̄lo suo prout iam fuit ostensum·

Distinctionis octaue

¶ Capitl'm ·vii ·in quo ostendit̄ q̄ licet lex mosaica quo
ad plurima p̄cepta in eadem contenta non obligat tempore
legis noue est tamen perutilis ad multa quia omnia in ea cō
tenta ad nostram doctrinam scripta sunt·

¶ ·Saulus· ¶

Si lex mosayca nō p̄seuerat nisi in seculo suo quod
quidē seculū s̄m te i legem nouā terminat̄· sequit̄ q̄
lex mosayca s̄m te qui credis legem nouā iam ve-
nisse iam non p̄seuerat · et sic est iam omnino inutilis nec
obligat ad aliquid faciendū neq̄ vitandū quod est inconue
niens manifeste nā s̄m hoc lex mosayca ad quid occuparet
membranas v̄ras· ⁊ quare i bibliote volumine includeret̄
cum ad nichilū valeret vltra· Jllud enī cui⁹ seculū iam pre
terijt desinit esse et i nichilū redigit̄ ¶ Paulus ¶

¶ Absit a mente fideliū credere q̄ lex mosayca est inutilis
etiā post aduentū legis noue · nec etiā asserere licz q̄ lex mo
sayca etiā tempore gracie non obligat ad aliquid faciendū
neq̄ vitandū Jsta enī sunt a veritate catholica oīo aliena·
P̄mū patet sic dicē enī q̄ lex mosayca ul' etiā alia que in ca
nonicis libris veteris testamenti continent̄ sūt inutilia post
legē nouā· est de directo contra apl'm nr̄m quē in doctorem
gencium habem⁹ qui vniuersalit̄ dicit· Quecumq̄ scripta sūt
ad nr̄am doctrinā scripta sūt· Jlla enī que ad nr̄am doctrinā
scripta sūt· manifeste sūt nobis utilia· quod etiā discurrēdo
potest haberi· discurrendo dico nō p singula generum· quia esset
valde difficile sz per gn̄a singulorum uel eorum plurima· Constat
enī q̄ ea que in sacra scriptura antiqui testamenti continent̄
sūt in quadruplici dr̄ia· quia ul' sūt historialia· ut ea q̄ nar
rāt gesta que antiquis temporib⁹ cōtigerūt· vl' sūt p̄phetica·
⁊ hoc diuersimode· quia aut de p̄terito ut cū moyses p̄pheta
uit de creatiōe mundi geñ· p̄mo cui⁹ noticiam nō potuit hr̄e
nisi p diuinā reuelationē· aut de futuro ut cum p̄phete p̄phe
tant de aduentu messie ⁊ etiā de multis alijs quorum aliq̄ erāt
pro tunc futura· nūc autē impleta· Alia vero ad huc sunt

implenda in futuro· vel sūt sapiencialia ut ea que pro ma=
iori ꝑte in libris salomonis continenꝰ vel sūt legalia ut pre
cepta affirmatiua uel negatiua que ꝑ̄ncipue ī pentateuco cō=
tinenꝰ· Historialia autē q̄ narranꝰ in sacris scripturis mag
nam nobis ꝓ̄stant spiritualē vtilitatē sicut in hystoria di=
luuij que narratꝰ geñ vij capitl'o informamꝰ de diuina ꝓuidē=
cia et eiꝰ iusticia ꝑ quā deus omnia aīata puniuit· et noe iu=
stū cū sua posteritate reſuauit· Silr̄ ex hystoria Sodomoꝝ
iusticiā diuinā ꝑ maloꝝ punicionē ꝑcipimꝰ Et eius miseri
cordiam ꝑ euasionē loth precibꝰ seu meritis p̄riarche abrahe
cognoscimꝰ Idem de submersione egiptioꝝ ⁊ liberatōe filioꝝ
isrl' ab eoꝝ seruitute· ⁊ ī m'ltis alijs iusticijs dei quibꝰ iniusti
puniunꝰ iusti vero remuneranꝰ plene cognosciꝰ· ⁊ de talibꝰ
in scripturis sacris contentis ītelligi potest illud psalmiste·
iusticie dn̄i recte letificantes corda· Tales eni hystorie rcte
narrate iustoꝝ corda letificāt iuxta illud psalmiste· memor
fui iudicioꝝ tuoꝝ a seculo dn̄e et consolatꝰ sū· Ex ꝓ̄pheticis
aūt sacris sc̄pturis veteris testamēti m'lta nobis ad doctrinā
nr̄am accomoda accepimꝰ· de creatōe eni mundi quā moy=
ses ꝓ̄phetauit habemꝰ veram fidē de hac q̄ mundꝰ nō fuit ab
eterno nec a seipo nec ab alio nisi tantū a deo de nichilo ꝓ=
ductꝰ· in quo nōnl'li ꝑ̄hancium errauerūt· oppositū asserētes·
Silr̄ et de aduentu saluatoris tūc futuro q̄z multa nr̄e salu
ti accomoda ꝑ ꝓ̄phetica vaticinia ꝑcipimꝰ vnde ⁊ de talibus
potest verificari illud psalmiste· quod de sacra sc̄ptura dicitꝰ
Testimoniū dn̄i fidele sapienciā ꝓ̄stans ꝑuulis· talia enim
ꝓ̄phetica testimonia sapienciā ꝓ̄stant ꝑuulis· s· hominibus
quoꝝ cognitō naturalis cōiter ad talia cognoscenda non n̄
reuelatōe diuina attingit Sapiencialia vero in sacris scrip
turis contenta magnā nobis conferūt vtilitatē qn̄qz ī cog=
nitōe diuinoꝝ qn̄qz vero in cōmendatōe moꝝ ⁊ vicioꝝ extir=
patione· ut patet ipa diligenꝰ intuenti· de quibꝰ potest dici
illud psalmiste· declaratio sermonū tuoꝝ illuminat ⁊ itel=
lectum dat ꝑuulis· Precepta vō legalia · s· mosayce legis
etiam tpe legis noue maxime nobis conferūt· quoꝝ quedā
sūt maxīa tanquā coīa et ꝑ̄ma ꝑ̄cepta legis nature· s· dili
ges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c̄· deutro ·vj· Et diliges
ꝓximū tuum sicut teipsum leuit· xix· que sūt ꝑ se nota rōi
humane ul' ꝑ naturam ul' ꝑ fidē que quidē ꝑ̄cepta licet sint

duo ꝓpter diuersitatem obiectoꝝ· sūt tamē vnū ex vnitate finis quia deꝰ diligendus est ꝓpter se· et ꝓximꝰ ꝓpter deum· ad quod quidē ꝑceptū de dilectōe· ꝑcepta decalogi referunē sicut conclusiones ad principia cōia· Et ideo de isto ꝑcepto ·s· dilectōis ꝓprie intelligiē illud psalmiste· ꝑceptū dn̄i lucidū illuminans oc̄los· Sicut enī ꝑ lumen corꝑale visibilia cognoscunē corꝑalia· sic ꝑ illud ꝑceptū alia ꝑcepta supdc̄a cognoscunē esse iusta· que quidē ꝑcepta ·s· tam ꝑma que ꝑ se sūt rōi humane nota ꝑ naturam ul̄ per fidē ut dictū est· q̄z alia ꝑcepta decalogi que ex pn̄apijs cōibus manifesta ꝯside ratōe cognoscū pn̄t i lege noua oīo sunt obſuanda· vnde et mgr̄ et saluator nr̄ de ꝑmis duobus dicit Mt· xxij· In his duobꝫ ꝑceptis lex pendet et ꝓphete· de ꝑceptis vero decalogi dicit Mt· xix· capit̄lo· Si vis ad vitam ingredi serua mandata· nullus enī sane mentis asserē posset· ꝙ lex vetus in qua huiōi ꝑcepta saluti humane necessaria a deo fuerunt data inutilis sit tempore legis noue· nec etiam dici pt̄ ꝙ ꝑcepta legis mosayce de quoꝝ numero ꝑcepta ꝑdicta sūt nō obligant tempore gracie· Distinctionis octaue

Capit̄lm· viij· in quo ostendiē ꝙ in duobꝫ ꝑceptis de dilectōe tota lex pendet ⁊ ꝓphete ſm sententiā saluatoris

Saulus

Dicta mgr̄i tui ꝑ te nūc allegata videnē rōnabiliter impungnanda· Et ꝑmo ꝑmū· scd̄o ſm· Primū enī manifeste discordat cū toto ꝓcessu preceptoꝝ in lege ⁊ ꝓphetis contentoꝝ· in quo quidē ꝓcessu non poniē aliqua pendencia vniꝰ ꝑcepti ad alteꝝ s; quodlibet illorū poniē tan q̄z a deo ꝑceptū ꝑ se sine aliqua pendencia ad alteꝝ· dicē aūt ꝙ in duobꝫ ꝑceptis de dilectōe ·s· dei et ꝓximi tota lex pēdet ⁊ ꝓphete est oīno sacre scripture inconsonū· Item istud preceptū de dilectōe nō poniē inter ꝑcepta decalogi nec de eo videē in decalogo facta fuisse mencio· Sil̄r nec legiē fuisse datū ante datonē legis· Dicē autē ꝙ ꝑcepta decalogi referanē ad ꝑcepta de dilectōe qd̄ nō fuit datū anteq̄m decalogus darē· Et ꝙ decalogus se hr̄et ad ꝑceptū de dilectōe sicut ꝯclusiones ad pn̄apia cōia nll̄atenꝰ rōꝫ videnē ꝯtinere· et sic illud dictū mgr̄i tui i quo dicit ꝙ in illis duobꝫ ꝑceptis ·s· de dilectōne dei et ꝓximi tota lex pendet et ꝓphete remanet vacuū et inane· Paulus Ad ꝑmū quod obicis

contra dictū mgr̄i mei dicentis ꝙ in duobꝫ p̄ceptis ·s· de di
lectione dei ⁊ ꝓxi tota seu vniuersa lex pendet ⁊ ꝓphete· tibi
rn̄deo ꝙ hoc dictū est verissimū sicut ⁊ cetera alia que in mei
mgr̄i et saluatoris doctrina continent̄· Nā i duobꝫ p̄ceptis
de dilectōe sup̄dictis cetera p̄cepta diuina pendēt dupliciter·
vno modo sicut conclusiones in p̄ncipijs· Nā sicut in specu
latia veritas ꝯclusionū dependet ex veritate suoꝝ p̄ncipioꝝ
sic etiā i practicis rō ꝑticl'ariū agendoꝝ dependet ex rōe suoꝝ
p̄ncipioꝝ· Ex hoc eni ꝙ deus ē sup̄ omnia diligendus sequit̄
ꝙ nō est alius deus p̄ter ip̄m colendꝰ· nec eius nomē in va-
nū sumendū et sic de alijs p̄ceptis i deum ordinantibꝫ· Et sic
patꝫ ꝙ p̄cepta i deū ordinancia maīfeste pendent ex p̄cepto de
dilectōe dei modo p̄dcto· Idē est dicendū de p̄ceptis ordinanti
bꝫ in ꝓximū · ut cū dicit̄ non occides· non mechaberis ⁊c̄· s· ꝙ
oīa dependent ex rōne istius p̄cepti diliges ꝓximū tuū sicut
teip̄m sicut rō conclusionū dependet ex rōe suoꝝ p̄ncipiorū
Alio modo p̄cepta dina in sacris eloquijs contenta pendent
ex rōe suoꝝ p̄ncipiorū in duobus p̄ceptis de dilectōe sup̄dic-
tis· s· in p̄mio debito facientibꝫ illa p̄cepta· nullū eni p̄miū
debet̄ custodientibꝫ dina p̄cepta nisi i dilectione dei fundent̄
seu radicent̄· quod patet sic· nā exo· xx· in ꝓhibitōe ydola
trie deꝰ ꝓmittens penas trāsgressoribꝫ· ⁊ p̄mia obseruantibꝫ
subdit· Ego sū dn̄s deus tuꝰ zelotes fortis visitans iniqui-
tatem patꝝ in filios in terciā et quartam generatōez eoꝝ qui
oderūt me· ⁊ faciens misericordiā in milia hijs qui diligūt
me· et custodiūt p̄cepta mea· Ex q̊ patꝫ maīfeste ꝙ deꝰ p̄mi
at ꝑ suā misericordiā custodientes sua p̄cepta si tn̄ diligūt
eum· ⁊ oppositū de transgressoribꝫ· Et sic habes ꝙ p̄mia debi
ta custodiētibꝫ p̄cepta dina pendent ex dilectōe dei quā qui
non habet ꝑ custodiā alioꝝ p̄ceptoꝝ nullū p̄miū consequit̄·
et sic tota lex quantū ad rōnem p̄mij ⁊ ꝑ consequēs meriti
dependet in duobꝫ p̄ceptis de dilectōe sup̄dictis· Et ꝑ hoc pa-
tet rn̄sio ad 2ᵐ obiectū tuū in quo dicis ꝙ precepta decalogi
nō referunt̄ ad p̄ceptū de dilectōe eo qȯ nō fuit datū anteq̄z
decalogꝰ daret̄· nec in decalogo fit mencio de huiōi precepto·
nā manifestū est ꝑ auc̄tē p̄dictā ꝙ in decalogo fit mencio de
huiōi precepto· s· de dilectōne dei que requirit̄ ad quādā dei
misericordiā in custodientibꝫ p̄cepta diuina· vnde dicit faci-
ens misericordiā hijs qui diligūt me et custodiūt precepta

mea rc· r sic habet expssa mencio de dilectoe dei necessaria ad
pmia consequenda · non tn ponit dilectio dei p modu pcepti
hic in decalogo · s; psupponit tanq; p se notu p natura uel p
fidem ut dictu est · ponit tamen dilectio dei p modu precepti
deutro · vj · vbi hoc pceptu expliate et pfecte tradit · sil'r et p-
ceptu de dilectoe pximi leuitici expsse ponit · ¶ Saulus
¶ Sicut dilectio dei requirit ad consequenda dei mise-
ricordia in custodientib9 pcepta diuina ut in aucte p te alle
gata videt contineri · sic custodia pceptoz diuinoz requirit
in diligentib9 deu ad ↄsequenda dei misericordia ut patet p
auctem p te allegata in qua diat faciens misericordia hys
qui diligut me r custodiut pcepta mea · vnde no magis pen
det custodia pceptoz diuinoz in dilectoe dei · ad eius miseri-
cordia consequenda q; dilectio dei in custodia pceptoz eius ·
vnde scda racio tua in qua dias q pcepta diuina pendent i
duob9 pceptis de dilectoe dei quantu ad pmiu non vide va-
lere rone pdicta ¶ Paulus ¶ Preceptu de dilectoe
dei put expliate et pfecte tradit deutro · vj · oim pceptoz di-
uinoz custodia includit · in hoc eni quod diat ex toto corde ·
papit q tota nra itencio ferat i deu · Ex hoc aute quod diat
ex tota mente · preapit q intellect9 nr subdat deo in creden-
dis quod est tota mente deu dilige · In hoc aute quod diat
ex tota aia · preapit q appetitus nr reguletr s'm deu · quod est
ex tota aia deu diligere · In hoc aut quod diat ex tota forti-
tudie · preapit q exterior actus nr obediat deo · Et sic pat;
q ad impleaone hui9 precepti requirit custodia ceteroz ma
datoz dei · Sed in custodia mandatoz dei seorsu sumpta no
includit dilectio dei · potest eni homo custodire mandata dei
utputa no sint tibi dij alieni honora patre rc· su hoc q dili-
gat deu · ul' q hoc faaat ex dilectoe seu caritate dei · et ita fa
aens no diat transgressor preceptoz illoz que sic obseruat-
q;uis no habeat habitu caritatis siue dilectois dei · neq; hoc
faaat ex amore dei · Ex quibus patet q custodia madatoz
dei includit in precepto de dilectoe dei et non econtra · et sic
tota lex · s · precepta legis pendent in precepto de dilectoe dei
et pximi modo predicto · vnde si bene scrutat9 fueris dicta
doctoz tuoz repies q nonulli eoz asserut multitudie pcep-
torum mosayce legis in paucas ul' etiam in vno tantum sb
sistere quod satis consonat predictis ·

Distinctio octaue

¶ Capitulū · ix · in quo ostendit ꝙ ſm doctores talmudi-
cos multitudo preceptoꝝ mosayce legis in paucas uel etiam
in vno ꝯsistat qd etiā cōcordat cū dicto saluatoris supdicto ·

¶ · Saulus · ¶

Allega mī obsecro doctores nr̄os hoc qd dicis asseren-
tes ¶ Paulꝰ ¶ In libro qui dicit machoth · di-
que incipit · Isti sūt qui flagellant · Quidā doctor tal-
mudicus nōie Ra · camblai dicit ꝙ pcepta mosayce legis
sunt · dc · xiij · quorum affirmatiua sunt · cc · xlviij · negatiua
vero sunt numero · ccc · lxv · ꝛ ꝙ venit dauid ꝛ constituit pre
dicta · dc · xiij · precepta ī · xi ut habet ī ps̄ · Dn̄e quis habi-
tabit in tabernacl'o tuo ꝛc̄ vbi dicit de isto · Qui ingreditur
sine macula et opat iusticiā ꝛc̄ qui facit hec non cōmouebit
in eternū · Ex quo infert ꝙ in illis · xi · preceptis affirmatiuis
ꝛ negatiuis que in illo psalmo continent consistit vis om-
niū preceptoꝝ mosayce legis quantū ad pmiū eternū · Nā
ſm ipm dauid qui facit illa · xi · tantū securꝰ est de hoc ꝙ nō
commoueat ī eternū · Sequit in eadē auc̄te · venit ysaias et
constituit ea sup sex ysa · xiij · ambulans ī iusticijs ꝛ loquēs
equitatē ꝛ infra sequit ipse excelsa hibitabit · In qua auc-
toritate ysaie ponunt sex opa meritoria super quibꝫ conclu
dit ꝙ faciens talia excelsa habitabit · s · in pmio eterno · Et
sequit ultra in predicta auc̄te venit micheas ꝛ constituit ea
sup tribus Michee · vj · annunciaui tibi homo quid est bonum
et quid dn̄s petit a te vtiqꝫ facē iudiciū et diligē pietatem ꝛ
humilit ambulare cū deo vn̄ ī istis tribꝫ tantū ſm Michea
oīa precepta mosayce legis consistunt cū dicat ꝙ deꝰ nichil
aliud petit ab hoīe nisi illa tria · et sequit vltimo ī eadē auc-
toritate · venit abacuk et constituit ea sup vnū tantū · vnde
abacuck · ij · Iustus in fide sua viuit · Habes igit ex auc̄te pre
dicti doctoris tui ꝙ tota multitudo pceptoꝝ mosayce legis ī
solo vno consistit vn̄ non mireris de verbis saluatoris nr̄i
dicentis ꝙ in duobus preceptis de dilectōe tota lex pendet et
pphete ¶ Saulus ¶ Multū discordat hec auc̄tas
p te allegata ab auc̄te mgr̄i tui · Ipse enī dicebat ꝙ in duo-
bus pceptis de dilecōne supdictis tota lex consistit · abacuk
aūt dicit in vno · Itē illud vnū preceptū assignatū ab aba-
cuk ē de fide · Illud aūt mgr̄i tui ē de dilectōe que sūt diuersa

ꝑcepta ¶ Paulus ¶ Licet auctas doctoris tui ĩ ꝑdictis
videat̃ deuiare a veritate mg̃ri mei · eo ꝙ mg̃r me⁹ in duob⁊
ꝑceptis dicat pen dẽ totam legẽ et doctor tuus ĩ vno tantum ·
Sil'r in hoc ꝙ magister me⁹ declarat illud ꝑceptũ ĩ quo lex
pendet esse ꝑceptũ de dilectõe · ⁊ doctor tu⁹ dicat ipm esse de fi:
de · adhuc sufficeret tibi ꝙ ſm doctores tuos ml'titudo ꝑceptoꝝ
mosayce legis reducat̃ ad pauca ul' ad vnum tm̃ quod erat
intentũ meũ · Sed adhuc si bñ consideras ad eundẽ itellectũ
reduci pñt verba euangelica mg̃ri mei cũ verbis ꝓphetacis
abacuk · Nã fides meritoria de qua agim⁹ semꝑ intelligenda
est cum dilectione dei sine qua nullus actus possit esse meri:
tori⁹ ut patet ꝑ auctem exo · suꝑ allegatã vbi dicit̃ faciens
misericoricordiã diligentib⁊ me · Et ideo fides in qua homo
viuit vita spũali intelligenda est ꝙ sit formata caritate seu
dilectione dei · duo etiã ꝑcepta de dilectione vnũ sũt ut dctm
est suꝑ quia in vnũ et eundẽ referunt̃ finẽ · Et ideo verba ab:
cuk dicentis ꝙ iustus in fide sua viuit intelligenda sũt de fide
formata caritate cui⁹ caritatis duo sũt ꝑcepta que ad vnũ
reducunt̃ ut dictũ est Et sic patet ꝙ dicta mg̃ri mei dicen:
tis ꝙ ĩ illis duob⁊ ꝑceptis de caritate tota lex pendet et ꝓphe
te stant in suo vigore tanꝗ̃ verissima impugnacionib⁊ tuis
non obstantib⁊ Distinctionem octaue

¶ Capitulũ · x · in quo declarat̃ de quib⁊ mandatis mosayce
legis intelligendum est verbum xp̃i dicentis · Si vis ad vi
tam ingredi serua mandata · Mathei · xix ·

¶ Saulus ¶

Audio quid sentis circa dictũ mg̃ri tui de ꝑceptis de di
lectione dei · sꝫ circa scdm dictũ suũ quo dicit · Si vis
ad vitam ingredi serua mandata Mathei · xix · am:
pli⁹ isistere nos oportet · videt̃ eni ex hoc dicto ꝙ ad habendũ
vitã eternã oportet ſuare mandata legis mosayce de qua ĩ
tendit · licet eni ibi exemplificet de ꝑceptis decalogi · non tñ
ex hoc intelligi debet ꝙ alia mandata excludẽ intendit · ꝑser:
tim cum alibi vniuersalit̃ loquens dicit · non veni soluẽ legẽ
sed implere · Ex quo manifeste patet ꝙ mandata mosayce
legis nõ erant soluenda ꝑ ipm sed implenda · Cui⁹ oppositũ
ꝑ te et alios discipulos suos ubiqꝫ docet̃ ⁊ etiã implent̃ ope
cum oĩa fere mandata diuine legis que ꝑ moysen data fue:
rũt penitus euacuauit opere et sermone docendo ea non esse

obſ'uanda · quod nõ ſolũ eſt contrã doctrinã ꝓpheticã i cuiꝰ fine ꝑ malachiã dicit̃ mementote legis moyſi ſerui mei cui mandaui i oreb cerimonias et iudicia · ſed etiã eſt contra doctrinã euangelij tui ut ex dictis patet ¶ Paulus ¶

Si es memor illoꝝ que fuerunt tibi oſtenſa in ꝓcedentibꝰ capitulis huiꝰ diſtinctõis faciliter habere poſſes tuoꝝ obiectoꝝ ſolucõnẽ · habes eni ex dictis ſupiꝰ ꝙ ꝓcepta moſaice legis ꝓ ſertim ea que non ſũt de lege nature nõ erant ꝑpetue obſ'uãda et ꝙ terminꝰ duratõis moſaice legis ultra quem lex moſaica nõ obligat in ꝓdictis · ẽ lex noua que data eſt ꝑ xp̃m · Ex quibꝰ ſequit̃ ꝙ dictũ xp̃i dicentis Si vis ad vitã ingredi ſerua mandata · ſi intelligat̃ de omnibꝰ mandatis moſaice legis oportet illud reſtringere ad tempꝰ duratõis moſaice legis · in quo lex moſaica obligat ad oĩa ꝓcepta in eadẽ contenta · infra quod tempꝰ neceſſe erat ad habendũ vitã eternã omnia mandata ſeruare · et in eodẽ tempore xp̃s locutꝰ fuit illa verba · Si autẽ cum dicit̃ · Serua mandata intelligatur de mandatis decalogi uel de alijs moralibꝰ in lege moſaica contentis · que quidẽ moralia mandata cũ ꝑtineant ad legẽ nat̃e in ꝑpetuũ durant tũc itelligendũ ẽ dictũ ſaluatoris ſe extendẽ ad oĩe tempꝰ In omni eni tempore huiꝰ vite ſeruãda ſũt mandata decalogi ⁊ alia moralia in lege moſaica cõtenta Diſtinctionis octaue 27

¶ Capitulũ · xj · in quo oſtendit̃ que ſũt illa ꝓcepta moſaice legis que dicunt̃ moralia quorũ duratio eſt ꝑpetua in hac vita · et que ſũt iudicialia ſeu cerimonialia quorum duratõ eſt in lege noua terminata ·

¶ Saulus ¶

Mandata legis moſaice idiſtincte dant̃ ſeu indifferent̃ non eni circa ea diſtinguit̃ quod eoꝝ ſit ꝓceptũ morale ſeu ꝑtinens ad legẽ nature · vel quod eoꝝ ad hoc nõ ꝑtineat · Et ideo hec diſtinctio quã ponis circa ꝓceptorum diuine legis duratiõnẽ nõ videt̃ eſſe certa ſ; poci' ambigua · vnde ꝓcepta moſaice legis · videnť eſſe oĩa ꝑpetua · uel nlla · dicere eni ꝙ quedã eoꝝ ſunt ꝑpetuo duratura · et quedã nõ · non videt̃ habere rationẽ nec auctem ¶ Paulus ¶

¶ Mandata moſaice legis nõ fuerũt data indifferent̃ ut tu dicis nã quedã eoꝝ ut ſũt ꝓcepta decalogi fuerũt data ſolemniori modo q̃ alia · Et ꝓmo in hoc ꝙ illa tantũ fuerũt a deo

data toti populo· alia vero precepta fuerunt data moysi qui
postea ea dedit ppl'o ut habet̃ expsse deutro· v· vbi facta repe
ticione pceptoꝝ decalogi statim subdit hec verba· locutus est
dñs ad omnẽ multitudinẽ vestrã in monte de medio ignis
Et infra in eodẽ capit'lo de aliis pceptis dicit sic· Tu uo hic
sta mecũ et loquar tibi oĩa mandata ⁊ cerimonias atq; iu=
dicia que docebis eos Item pcepta decalogi fuerũt scripta a
deo in tabulis lapideis ut patet exo· xxxi· et· xxxii· Alia uo
pcepta non sic sed in rotulo a moyse fuerũt scripta· Item
precepta decalogi fuerunt posita in archa testamenti q̃ fuit
collocata i sancta sanctoꝝ ut habet̃· iii· Re· v· vbi· sic· nõ
erat in archa nisi tantũ due tabule lapidee quas posuit ibi
moyses seruꝰ dei in oreb· Ex quibꝰ maĩfeste habet̃ maxima
excellencia pceptoꝝ decalogi cum pcepto de dilectõe dei in eis
incluso ut supdictũ est respectu alioꝝ pceptoꝝ mosaice legis
Vnde et illa pcepta· s· decalogi sũt oĩno indispensabilia et
consequent̃ ppetuo duratura· cetera uo dispensabilia ⁊ non
ppetua nisi sint de lege nature ut moralia pcepta ¶ Saulꝰ
¶ Preter pcepta decalogi quoꝝ excellencia patet ex dic=
tis sũt multa alia pcepta i mosaica lege de quibꝰ nõ habet̃
certitudo neq; regula ad hoc ut sciat̃ an sint de lege nat̃e uel
non ¶ Paulus ¶ Precepta que sũt de lege nature
sũt illa que ex dictamine naturalis rõnis habent̃ quoꝝ aliq̃
sũt que statim post modicã consideratõẽ possũt approbari uel
reprobari per cõia principia naturalit̃ omnibꝰ cognita uel
p fidem ut sũt precepta decalogi supdicta· quedã vero sũt ad
quoꝝ iudiciũ requirit̃ considera tõ diuersaꝝ circumstanciarũ
quas ꝯsiderare diligent̃ nõ est cuiꝰlibet s; sapientũ sicut cum
dicit̃· Corã cano capite consurge et honora· Cuius simile con
tingit i speculatiuis· s· considerare pticulares conclusiões sci=
enciaꝝ que ex p̃mis pĩcipiis speculatiuis deducunt̃ non pti
net ad oms s; ad solos phos· Et iõ in talibꝰ sepe ꝯtingunt
errores in speculatiuis in deducendo a p̃mis pĩcipiis ad con=
clusiones psertim longinquas· Et silr contingit in operabili=
bus· nã ut ait phs in p̃mo ethicoꝝ· bona aũt ⁊ iusta de q̃bꝰ
ciuilis intendit tantã habent differenciã ⁊ errorẽ ut videant̃
lege sola esse nat̃a· aut non· vnde considerandũ est diligent̃
singula pcepta an· s· deducant̃ recte ex p̃mis pĩcipiis iuris
naturalis an nõ· et sic potest cognosci que illoꝝ sint pcepta

Que precepta di-
cãt moralia sũt n-
et q̃ ceremonialia

moralia ad ius naturale ptinencia · et que non · possunt etiam cognosci pcepta que non sunt de lege nature in hoc q ante legis dacione indifferens erat an sic uel aliter fieri deberent · et tunc talia manifestum est nō esse de iure nature ut q quis habeat duas sorores coniunctas sibi matrimonialiter put Jacob legit habuisse gen · xxix · capitulo quod non phibitum fuit in lege mosaica ut habetur leuitici Habes ergo ex dictis q precepta moralia in lege mosaica contenta quorum papua sunt precepta decalogi cum pcepto de dilectōe in eis incluso sunt perpetuo duratura cum ptineant ad legem nature que ppetua est · Cetera uero pcepta ut cerimonialia et iudicialia non sunt ppetua sed eorum duracō fuit tm̄ i seculo mosaice legis de q̄ sup fuit dctm

Distinctionis octaue

Capitulum · xij · in quo ostenditur q cerimonialia et iudicialia pcepta sunt quedam determinacōes moralium pceptorum et q illa licet sint instituta a deo tm̄ sunt mutabilia auctē diuina sine piudicio immutabilitatis ipsius dei · que quidem mutacio cerimonialium et iudicialium habetur etiam p doctores talmudicos

Saulus

Dic michi que sunt illa que dicuntur cerimonialia et q̄ iudicialia · et consequenter vnde habes q ista non fuerunt ppetuo duratura Paulus Precepta cerimonialia sunt illa que determinant pcepta moralia ad deum sicut pcepta sacrificiorum et sacerdotum de quibus dantur multa precepta in leuitico in pluribus capitulis · Similr et pcepta q̄ dabantur de abstinencia cibor leuitici · xj · et de abstinendo ab aliquibus vestimentis leuit · xix · Similr quod papitur de fimbriis faciendis p angulos palliorum nui · xv · que et multa alia similia ordinantur ad deum p cultum debitum sm statum illius ppli sub lege existentis Judicialia uero dicuntur illa pcepta que sunt determinacōes moralium pceptorum in hiis que ptinent ad ordinacionem hoim adinuicem · de quibus agitur exo · xxj · et in aliis locis · que quidem pcepta non hnt vim obligandi ex sola rōe sed ex institucōe · et sub quolibet istorum generum · s · pceptorum cerimonialium et iudicialium sunt multa pcepta differencia nūo et etiam specie de quibus mgr tuus Ramoy · tractat in tercia pte sui libri de directōe pplexorum reddens racionem litteralem de singulis · Sed nri doctores magis pprie ea tradunt reddendo racionem singulorum nō solum litteralem sed etiam figularem Saulus · Dic ergo michi cum pdicta

p̄cepta tā cerimonialia q̄z iudicialia distinguunť a moralib9
p̄ceptis ut p te ē assertū · quare dicanť ista p̄cepta cerimonia
lia seu iudicialia detēminacōes p̄ceptoꝝ moraliū ¶ Paul9
¶ Hoc quod petis tibi ostendā ex emplificando p aliqua p̄
cepta particularia ut ex hijs possis de alijs iudicare · Et primo
de cerimonialib9 de quoꝝ nūo sunt sacrificia · Constat autem
q de iure nature est sacrificare deo put phi tradūt · Nam in
qualibet gente et ritu sacrificať deo ūo uel putatiuo · Et sic
patet q de iure nature quod omnib9 est cōe · sz detēminare cer
ta sacrificia certo modo facta in certo loco et cū ceteris circū=
stancijs et mistris hoc non est de iure cōi nature quia ista di=
uersimode fiūt in diuersis locis et gentib9 · vnde certa detēmi=
natio taliū nō ptinet ad ius nature · nec p ɔn̄s ad moralem
doctrinā · iō tl'es detēminacōes dicūť cerionales nō morales
Sil'r ī iudicialib9 q latro restituat ablatū ē de iure cōi oib9 ·
τ ideo hoc est morale · sed q aliquod furtū restituať ī duplū ·
aliud ūo in q̄druplū τ huiōi ut exo · xxij · hoc non est de iure
nature sz ex institucōe et iō non diciť p̄ceptū morale sz iudi
ciale · Et sic ē intelligendū de alijs detēminacōib9 iuris natu=
ralis que nō sunt seruande ī lege noua sicut nec sūt de iure
nature sz ex institucōe ¶ Saulus ¶ Licet ista precepta
tā cerimonialia q̄z iudicialia nō sint de iure natali sūt tamē
ex institucōe diuina non aūt humana Institucōes aūt diue
immutabiles debēt esse quia ut legiť nūi · xxiij · Nō ē de9 ut
filius hois ut muteť · Et ideo doctores nr̄i dicunt ea esse ppe
tuo duratura · vnde Rabi moyses libro de iudicib9 titulo de
regib9 capit'lo · xj · vbi loquiť de messia sic dicit · lex ista salicz
mosaica cerimonialia eius et iudicialia eius non sūt muta=
bilia in seculū nec in seculū secl'i · nec est addendū sup ea nec
diminuendū · Et quicunq̄z addit uel diminuit uel extrahit
verba p̄ceptoꝝ a sensu suo l'rali in dubie est impi9 et epicur9
hec ille ¶ Paul9 ¶ Leges a deo institute mutari possūt
sine mutacōe ipsi9 dei instituentis · In p̄ma enī etate ex insti
tutione diu̾a non erat hoib9 licitū edere nisi de terre nascenti
bus ut habeť gen̄ · p̄mo · Et tamē in scđa etate post diluuiū
fuit eis licitū comedere aīalia ut habeť gen̄ · ix · Ex quo patet
q deus immutabilis manens statuta sua put diuersis con
gruit temporib9 mutat · Ex dictis autē magistri tui Rabi
moysi nō potes sumē contra me efficax argumentū ut sepe

dictũ est sup᷑. p̄tertim cũ in p̄mo capit°lo hui⁹ distinctionis
ostensũ est q̄ legi mosaice p̄t addi aliquid ul' diminui. ⁊ etiã
put in .v. capit°lo ostensũ est q̄ in aliquib⁹ preceptis mosaice
legis videat᷑ dici q̄ sũt ꝑpetuo obſuanda. non tñ intelligen=
dũ est de ꝑpetuitate absoluta sed tantũmodo limitata ſm du
ratonẽ mosaice legis ꝓtaxatã. Sunt etiam aliqui doctores
tui ãtiquiores q̃ʒ Rabimoyses qui dicũt exp̄sse de quibusdã
p̄ceptis cerimonialib⁹ legis veteris q̄ non erãt duratura in
ꝑpetuũ. Et silr est dicendũ de alijs. ¶ Saul⁹ ¶ Allega
michi rogo illos doctores nr̄os hoc sẽtiẽtes ¶ Paul⁹ ¶
¶ In libro beresich rabba geñ. xlj. exponẽdo illud psalmi
Dñs soluit cõpeditos sic dicit᷑. oĩs bestia que immunda repu=
tata est i hoc secl'o .s. tp̄e legis deus sanct⁹ et bñdictus faciet
eam mundã in futo. queadmodũ fuerant munda p̄mitus
filijs noe. de quib⁹ dictũ geñ. ix. Sicut olus herbe dedit no=
bis oĩa. queadmodũ olus mundũ fuit oib⁹. Sic etiã omne
aĩal et bestie fuerũt mũde eis .s. filijs noe. Ita quoqʒ in futo
tp̄e deus erit absolutus quicquid ꝓhibuit hec ille. Ex quib⁹
patet q̄ ſm istos doctores tuos oĩa ꝓhibita i veteri lege qd
ab eis vocat᷑ seculũ istud .i. secl'm legis mosaice erant soluẽ=
da tp̄e futo .s. messie. Et idem dicendũ est de alijs cerimo=
nialib⁹ que non hñt maiorẽ rationẽ manendi q̃ʒ illa.

Distinctionis octaue

¶ Capitulũ .xiij. in quo ostendit᷑ q̄ fideles xp̄i non sũt re=
darguendi de transgressione p̄cepti de ydolatria eo q̄ adorãt
sculptilia et ymagines cont᷑ iudeos qui eos cõiter esse ydola=
tras existimant ¶ Saulus ¶

ET si dimittam⁹ loqui de cerimonialib⁹ seu iudiciali=
bus de quib⁹ posses aliqualit᷑ subterfugẽ q̃modo tañ
posses euadẽ maifestã trãsgressioʒ vr̄am circa quedã
p̄cepta decalogi q̃ temerarie int᷑ vos non obſuant᷑ ymo vio
lant᷑ ⁊ nõ seruant᷑ a tuis fidelib⁹. Decalogus aũt dat⁹ fuerit
solemnit᷑ a deo ut sup᷑ ꝑ te fuit allegatũ et ei⁹ p̄cepta ꝑpetuo
sũt obſuanda non eñi data fuerũt cum aliq̃ limitacõe taci=
ta uel exp̄ssa ut patet exo. xx. vbi eoꝝ datio p̄mo narratur.
Et deutro. v. Vbi ipa datio decalogi a moyse repetit᷑.
¶ Paulus. ¶ Ostende quõ aliqua p̄cepta decalogi a fide=
lib⁹ violant᷑ seu nõ obſuant᷑. ¶ Saulus. ¶ Duo p̄cep=
ta de p̄ncipalib⁹ decalogi in p̄ma tabula ꝯtenta .s. p̄ceptũ de

ꝓhibicōe ydolatrie quod apud vos ē ꝑmū ꝑceptū apud nos
vero 2ᵘˢ. Silr̃ ꝑceptū de obſuacōe ſabbati apud vos ē Ter-
ciū . apud nos quartū . Manifeſtū eſt ꝙ tui fideles neutꝝ eoꝝ
ſeruant ſed ea cōiter et publice trāſgrediunt̃ . ¶ Paulꝰ.
¶ Oſtende michi quod dicis . ꝑmo de ꝑcepto ydolatrie et
ꝯſequent̃ ꝓcedamꝰ ad ꝑceptū de ſabbato . ¶ Saulus . ¶
¶ In ꝑcepto de ꝓhibicōe ydolatrie ſupͣdicto tria legunt̃ eſſe
ꝓhibita . vnū eſt ꝙ nll's acapiat̃ in deū niſi ſolus deus . ille
. ſ . qui eduxit ꝑpl'm iſrl' de egipto quod ſic patet . Nam cum
dixiſſet . Ego ſū dn̄s deus tuꝰ qui eduxi te de t̄ra egipti ſtatī
ſubdit . Nō ſint tibi alij dij corā me . 2ᵘˢ eſt ꝙ nullus faciat
ſculptile nec ymaginē eoꝝ que in celo ſūt nec in t̄ra ⁊c̄ . quod
patet cum dicit̃ . non facies tibi ſculptile ¶ Terciū ꝙ nichil
taliū ſculptiliū ſeu ymaginū adoret̃ . quod patꝫ cum ſequit̃ .
Non adorabis ea neqꝫ coles . quodlibꝫ autē iſtoꝝ triū tranſ
grediunt̃ fideles tui . manifeſte enī habent fidē in deum xp̄m
tuū . qui quidē licet concedat̃ ꝙ fuit meſſias . non tn̄ eſt ille
deus qui eduxit ꝑpl'm iſrl'iticū de egipto . vnde manifeſtū eſt
ꝙ recipiendo illū meſſiā in deū eſtis trāſgreſſores illiꝰ ꝓhibi
cionis ī qua dicit̃ . non ſint tibi alij dij corā me . Itē eccleſie
et oratoria vr̄a plena ſūt ſculptilibꝫ ⁊ ſimulacris atqꝫ hoīm
ymaginibꝫ qḋ eſt manifeſte ↄtra ꝓhibicōꝫ ſcḋam in q̄ dicit̃
nō facies tibi ſculptile . Itē ꝑſcripta ſculptilia ſeu ſimulacra
adoratis et colitis . et ſic manifeſte trāſgredimini . Terciā
ꝓhibicionē . in qua dicit̃ . non adorabis neqꝫ coles ea .
¶ Paulus . ¶ Preceptū de ꝓhibicōe ydolatrie in decalo-
go contentū obſuat̃ a fidelibꝫ ꝓut decet obieccōibꝫ tuis nō
obſtantibꝫ . Nam hn̄do xp̄m noſtꝝ in deum nō tranſgredimꝰ
ꝓhibicōꝫ diuinā in qua dicit̃ nō ſint tibi dij alieni corā me
Ipͤe enī xp̄s ſ̄m veritatē catholice fidei eſt verꝰ deꝰ . ſ . et verꝰ
homo . Et iō ipſe eſt qui eduxit ꝑpl'm iſrl'iticū de t̄ra egipti .
Silr̃ qui creauit celū ⁊ terrā ⁊ legem dedit moyſi in monte
ſynay . Et ideo ſ̄m deitatē ipſiꝰ ſ̄m quā oīa ꝑdicta ei com-
petunt ip̄m habemꝰ in deum . nec habemꝰ ſ̄m hoc niſi vnum
deum . et ſic non tranſgredimur predictā ꝓhibicionē . ⁊c̄
¶ Saulus . ¶ Audio verba tua que tn̄ non compꝛehen-
dunt̃ ab intellectu humano . quō enim poſſet non ſolū veri
ficari ſꝫ etiā ītelligi ſeu ymaginari ꝙ vna et eadē res ſit crea
tor et creat̃a finitū et infinitū et multa alia īcompoſſibilia

que in p̄dicta tua assertione includunt᷑. ¶ Paulus.
¶ Certus sū ꝙ ista q̄ ad diuinitatem xp̄i ꝑtinent tibi vident᷑
incompossibilia. Sed quia ut sup̄dixi tibi quia de hoc miste-
rio quod singularē difficultatē in credendis importꝫ maxīe
apud te qui nondū luīe fidei es illustratꝰ infra ē tractandū
vbi int̄ me et te est agendū de deitate xp̄i ideo ad p̄n̄s de hoc
sup̄sedeamꝰ usqꝫ ad ꝓpriū locum. Sed de secōdo in quo dicis
nos transgressores esse scōe ꝓhibicōis. In qua dicit᷑ nō fa-
cies tibi sculptile ꝛc̄. Ex hoc ꝙ in oratorijs ꝛ eccl̄ijs nr̄is sint
simulacra sculptilia hoīm ymagines et huiōi. Rn̄deo tibi
ꝙ illa ꝓhibicio. Scōa de non faciendo sculptile simulacra
et ymagines ordinat᷑ i sequentē ꝓhibicionē. s. terciā in qua
dicit᷑. Non adorabis ea neqꝫ coles. facere enī ymagines et
simulacra non ad adorandū ea sꝫ ad rep̄sentandā aliquā ve
ritatē vtilem ad ꝯtemplandū de diuinis misterijs seu miracu
lis ꝛ de alijs similibꝫ que nō inducūt errores sꝫ ad mores pro
ficiūt non intelligit᷑ esse ꝓhibitū in hoc p̄cepto de ꝓhibicione
ydolatrie. ¶ Saulus. ¶ Littera simplicit᷑ ꝓhibet facē
huiōi sculptilia etiā si non adorent᷑ neqꝫ colant᷑. Non enim
dicit nō facies sculptile ad adorandū sed p̄cise ꝓhibet nō faci
es sculptile. vnde tua rn̄sio nō habet locū. ¶ Paulꝰ. ¶
Si bene ꝯsideres necesse ē ut ꝓhibicō de faciendo simulacra ꝛ
ymagines itelligat᷑ modo p̄dicto. s. ꝙ talia nō fiāt ut adoren
tur seu colant᷑. Constat enī i fabricacōe tabernacl'i exo. xxv
ꝙ duo cherubin erant sup̄ ꝓpiciatoriū cum alijs extensis qui
quidem erant in forma humana et mutuo se respiciebant ꝛ
ista erant in scīa sanctoꝝ i loco sanctiori ceteris vbi dabant᷑
diuina responsa. vn̄ nūi. vij. capit'lo dicit᷑ ꝙ cū i gressꝰ esset
moyses in tabernaculū federis audiebat vocē loquentē sibi
in medio duoꝝ cherubin. aduerte igit᷑ si ymagines humane
ponebant᷑ in loco tam sanctissimo vbi sedes dei rep̄n̄tabatur
quō posses dicē ꝙ ymagines simplicit᷑ ꝓhibent᷑ in decalogo.
vnde oportet te concedē quod dixerā. s. ꝙ solū ꝓhibent᷑ fieri
ut adorent᷑ seu colant᷑ ut deꝰ. non autē si alia rōne accomo-
da seu vtile fiant. ¶ Saulus. ¶ Rn̄sio tua nō valet
p̄mo quia nō ꝓbas ꝙ cherubin essent ymagines humane.
Scōo quia non ōn̄dis ꝙ tales ymagines. s. humane in illo
loco aliquid vtile spiritualit᷑ rep̄n̄tarent. ¶ Paulus.
¶ Q̄ autē ymagines illoꝝ cherubin essent hūane hn̄tes alas

extẽsas in scta sctoꝝ satis declarat̃ i iij · Re · vij · vbi i fabri=
cacione templi legit̃ · Scripsit quoqꝫ in tabulatis illis q̃ erãt
ex ere cherubin et leones et palmas quasi in silĩtudinẽ hoĩs
stantis · Et idem · ij · palip̃ · iiij · Ex quib⁊ manifeste patet ꝙ
cherubin erant ymagines humane · Et i translacõe Caldai=
ca dicunt̃ iuuenes · Et sic habes primũ quod q̃rebas ¶ Ad 2ᵐ
ũo quod queris ut ostendã tibi quid tales ymagines spũalit̃
repñtarent · Respondeo ꝙ quia ꝓpiciatoriũ repñtabat sedẽ
dei ⁊ deus erat ibi q̃i loquens moysi ut dictũ est Jdarco che
rubin arcũstantes repñtabant angelos qui assidue assistũt
deo · vnde ysaie · vj · cum dicit̃ · vidi dñm sedentẽ sup̱ tronũ
⁊c̃ sequit̃ · Seraphin stabant super eum sex ale vni et sex ale
alteri · Silr̃ et danielis · vij · capitl̃o de deo dicit̃ · Milia miliũ
assistebant ei · s · angeloꝝ · vnde ad hoc ꝙ moyses uel summ⁹
sacerdos ĩtrans scta sanctoꝝ eleuaret mentẽ suam in diuoꝝ
contemplacõne ꝯueniens erat ut esset ibi repñtacio diuine
maiestatis in ꝓpiciatorio quasi sup̱ tronũ sedentis cũ assisten
cia angeloꝝ qui frequent̃ in ymagine humana consueuerũt
appare ut designet̃ eoꝝ intelligencia · Silr̃ et cum aliis ut de=
signet̃ eorũ ꝓmptitudo et accelleratio ad exequendũ diuina
mandata ut patet daniel̃ · Et in psalmo dicit̃ · Et ascen
dit sup̱ cherubin et volauit · ymagines aũt leonũ intra scta
sanctoꝝ ponebant̃ ut summ⁹ sacerdos illuc ĩtrans ad oran=
dũ memoriã haberet de regno iude quod erat pñcipale i isrl̃
Jsta eni tribus portabat in vexillo suo leonem · vnde dicit̃ de
Juda geñ · xlix · Catul⁹ leonis Juda · Et int̃ orõnes quas
summi sacd̃otes intrantes scta sanctoꝝ faciebant vna de pñ
cipalib⁊ est · Non auferet̃ sceptrũ de Juda ⁊c̃ ut habet̃ i libro
Jana · Jn qua orõne pro perseuerancia regni iuda orabat
et etiã ꝓ aduentu messie ibi cũ dicit̃ donec veniat qui mit=
tendus ẽ · Et de illo verificat̃ · surgit leo de tribu Juda · Et
sic habes ꝙ ymagines ponebant̃ a veteri lege i loco sanctiori
et etiam rõnes quas petis · ¶ Saul⁹ · ¶ · Si in sculptili=
b⁊ seu simulacris nõ ꝓhibeat̃ factio s3 sola adoracõ sufficeiss3
hoc solũ ꝓhibere dicendo nõ adores scl̃ptilia neqꝫ colas ea ·
sup̱fluũ fuit ergo dicẽ non facies tibi sculptile si factio sola
sculptiliũ non esset ꝓhibita · ¶ Paul⁹ · ¶ Non est sup̱=
flua illa ꝓhibicio de faccõe sculptiliũ quia qui facit sculpti=
le et illud adorat ẽ transgressor duoꝝ p̃ceptoꝝ · Si aũt adorat

sculptilia iā facta que ipse non fecit est transgressor vnius
pcepti tn̄ · Qui autē facit τ nō adorat nec cū intencione ado:
randi hoc facit nō est transgressor alicui⁹ pcepti · Et sic habes
planū sensū harū phibicionū ex quo nō potes nos arguē de
earū transgressione · Simulacra eni et ymagines que cōiter
fiūt in oratorijs nr̄is non adorant̄ neq; colunt̄ ut deus · sed
fiūt pricipalit̄ ad hoc ut hoies pserum simplices ad memo:
riam reducant gesta seu facta scto⁊ v̄tuosa seu meritoria
ut inde excitent̄ ad laudem dei et ad eo⁊ imitacō; · hoc enim
est putile cōiter desiderantib⁹ iuste viuere vnde ysaie · li · capi
tulo · audite me q̄ sequimi iusticiā et querētes dn̄m intuemi
abrahā patrē vestrū τc̄ · Si igit̄ ɔsiderari seu intueri abrahā
oculo mentali consulit̄ seu papitur a pheta ad ipi⁹ abrahe
imitacionē depingē abraham cum imolacōne ysaac putile
est ad reducendū memorie virtutē ipsius abrahe et ei⁹ obe:
dienciā ad deū · Ex visis eni f̄m phm mouet̄ anim⁹ · vnde
ad istum finem ymagines sancto⁊ in ecclesijs nr̄is ponunt̄
· s · ut eo⁊ opa v̄tuosa memorie reducant̄ ut p hoc puocent̄
hoies ad scto⁊ ymitacō; · Non autē ponunt̄ ymagines pre:
dicte ad hoc q̄ adorent̄ ut deus · ¶ Saul⁹ · ¶ Et si nō
ponant̄ ymagies in oratorijs vr̄is put tu asseris ad hoc q̄
adorent̄ · adorant̄ tamen de facto ut est maīfestum · et sic estis
transgressores pdicte phibicōis diuis in decalogo ɔtente τ
hoc cōit̄ et frequent̄ · ¶ Paul⁹ ¶ Non ōis adoracō facta
creaturis ē phibita s; sola adoracō illa que soli deo debetur
que apud nos vocatur adoracō latrie · Si eni nulla adoracio
posset licite creaturis fieri abraham amicus dei nō adorasset
ethels quod tamen legit̄ fecisse geñ · xxiij · neq; dauid qui fuit
sctus adorasset Saulē quod tamē fecit ut habet̄ · i · Re · xxiiij ·
Et sic de multis alijs · Ex quibus constat q̄ aliqua adoracō
possit fieri creaturis · Et t'lis adoracō apud nos vocat̄ adora
cio dulie · adoracio tn̄ latrie soli deo est exhibenda · nō aūt crea
turis iquantū sūt create · Et iō adoracō quā nos exhibem⁹
scto⁊ ymaginib⁹ nō est itelligenda adoracō latrie s; adoracō
dulie q̄ creatis excellētib⁹ poss; sn̄ pcto exhiberi ut pat; exem
plis supdictis ¶ Saul⁹ ¶ Video q̄ indifferent̄ adoratis deū
et scto⁊ vestro⁊ ymagines τ quod deteri⁹ est crucē τ ymagi:
nes crucifixi vr̄i sūma adoracōe adoratis ut est manifestū ·
¶ Paul⁹ · ¶ Ut clari⁹ ista intelligant̄ scire debes q̄

adoracio latrie pncipaliter consistit in corde . s . cum homo cordialiter se subicit deo adherendo ei tanquam prime veritati in credendis et tradendo se suis obsequijs seu preceptis in agendis . quod quidem vere fit cum homo timorem dei filialem seu sanctum in corde habet . de qua vera adoracione dicit psalmista . adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo . talis enim adoracio mentalis cum timore dei sancto qui permanet in seculum seculi fit et in hoc principaliter consistit vera adoracio . Et quia naturali est homini significare conceptus suos interiores per aliqua signa exteriora . unde philosophus in primo periarmenias . voces sunt earum que sunt in anima passionum note . Ideo oportuit ut adoracio mentalis que principalis est per aliqua signa exteriora manifestaretur utputa per inclinaciones corporales uel genuflexiones et huiusmodi . que quidem signa exteriora non eadem sunt apud nos omnes nec ubique et semper sed diversa secundum diversitatem temporum et regionum . voces enim seu locuciones diverse secundum diversitatem linguarum in diversis temporibus seu regionibus idem conceptus seu similes significant et sic est de adoracionibus exterioribus . s . quod licet adoracio mentalis supradicta eadem sit seu eiusdem racionis apud omnes . Adoracio tamen exterior que interiorem significat adoracionem non est eadem sed diversa secundum diversitatem temporum et regionum . Constat autem quod reverencia que erat exhibenda locis sacris tempore antiquo significabatur per amocionem calciamentorum ut habetur exo . iij . et Josue . v . quod a magnis iam temporibus talis reverencia exterior non exhibetur locis sacris . Racio huius diversitatis est quia signa exteriora non naturaliter sed ad placitum significant conceptus interiores et ideo talia signa exteriora frequenter variantur . unde in proposito inclinaciones corporales seu genuflexiones que forte aliquando significabant adoracionem latrie interiorem iam a magnis temporibus non proprie hoc significant sed communiter adoracionem communem tam latrie quam dulie . et ideo licite possunt fieri tales adoraciones exteriores creaturis excellentibus ut sanctis et etiam potentibus . salua tamen rectitudine intencionis in conceptu interiori secundum quam nunquam adoracio latrie supradicta debet fieri nisi ad solum deum . et hoc observatur seu semper debet observari apud catholicos et sic non deberet notari de transgressione prohibicionis predicte scilicet neque adorabis ea etc. ¶ Saulus . ¶ Quid dicis de adoracione crucis et crucifixi que ut audiui a doctoribus tue gentis adorantur adoracione latrie . et tamen constat quod non sunt

dij. ergo per talem adoracionem manifeste transgredimini phibicionē decalogi dicentis nō adorabis. ¶ Paul9.
¶ In qualibet ymagine pūt duo ɔsiderari. vnū est quid est illa ymago ꝫm se. Aliud vero quid rn̄tat illa ymago. pmo modo crux vl' crucifix9 ligne9 seu metallin9 et huiōi nō adorant nec debent adorari cū ꝫm se non sūt aliud nisi res elementares et corruptibiles. Scdo modo sūt adoranda adoracōe latrie. repsentant eni deum crucifixū de cui9 deitate tractandū est int me et te ut dictū fuit supra in multis locis. vn̄ psupposito q crucifix9 ille quē repn̄tant est ver9 deus maifestum est q illa ymago ipm repn̄tans in quantū talis est adoranda ut ipe deus eodem eni motu mouet anim9 in repn̄tantē et in repsentatū inquantū scdo modo supdicto ɔsiderat.

Distinctionis octaue 27

¶ Capitulū. xiiij. In quo ostendit q fideles xpi non sunt transgressores pcepti de obꝫuacōe sabbati prout hebrei false estimant et q dies dn̄ica successit sabbato i hac obꝫuacōe.

¶ Saulus ¶

Dverissimū est quod psupponis. s. q deus ver9 est seu fuit crucifixus. Sꝫ quia de hac deitate tui messie te asseris tractaturū placet m̄ tolerare donec illud int me et te tractet. Sed ad pn̄s et si de fabricacōe et adoracōe ymaginū aliq̄lit possis euadē nll'a tn̄ tgiūsacōe celare posses qn̄ estis maifeste trāsgressores pcepti d sabbato qd est q̄rtū pceptū decalogi apud nos. Terciū vero apud vos apud oms tam vltimū pceptū est pme tabule in qua pcepta ordinancia ad deum ponunt. Constat tn̄ q omnia opa seruilia tā mechanica q̄ȝ alia in die sabbati opamini nulla mencōne facta de scītate illi9 diei tam solemnit in decalogo data et multipliciter in pentateuco et alijs libris pphetalibus repetita. ¶

¶ Paulus. ¶ Obseruacioni sabbati succedit apud nos obꝫuacio dn̄ice diei. i qua nullū opus seruile licitū est facē. nec mechanica opa seu laboriosa opari sed est dies assignata ad vacandū deo obmissis sollicitudinib9 mūdanis i alijs dieb9 consuetis et sic non sum9 hui9 pcepti transgressores sꝫ pocius pceptū illud implet psertim p deuotos fideles qui in festis seu diuinis solemnitatib9 nō in vanitatib9 seu theatris occupant sꝫ diuinis laudib9 atqꝫ sermonib9 vacant. Illi autē qui p oppositū in hijs diuinis festis se hn̄t non sunt dicendi

sabbatorum obseruatores apud te nec etiam apud nos.
¶ Saulus. ¶ Obseruacio dñice diei q̄ apud vos ꝯsueuit fieri non posset de iure dīno succedē obseruacōi sabbati in decalogo contenti ꝓpter duo. pmū quia dies sabbati p̄capitur fieri in die. vij. ut expsse habet̄ exo. xx. et deutro. v. capitl'is ꝛ in mltis alijs locis. dñica autē dies est octaua. ꝛ sic deficis maīfeste ī obseruacōe hui⁹ p̄cepti quantū ad obseruacōis tps. Scdm quia in obseruacōne sabbati ꝓhibent̄ multa expsse in lr̄a a quib⁹ in dñicis dieb⁹ non abstinetis ut de coctio ciborū ꝛ itineracō que ꝓhibent̄ expsse ī sabbato ut habet̄ exo. xvj. Silr̄ et in cendē ignem que ꝓhibent̄ in sabbato ut habetur exo. xxxv. vnde dato q obseruancia dñice diei succedēt obseruacōi diei sabbati. adhuc deficitis in ei⁹ obseruacōe facientes illa que expsse ꝓhibent̄ fieri in sabbato. ¶ Paul⁹.
¶ Circa p̄ceptū de obseruacōe sabbati ꝯsiderare debes q hoc p̄ceptū ad lr̄am intellectū non totū est morale ut sic semp obliget ſm se totum. sed ꝑtim est morale et sic obligat etiam ī noua lege sicut ꝛ cetera p̄cepta legis moralia. ꝑtim u̇o cerimoniale et sic nō obligat ī lege noua sicut nec alia cerimonialia quoꝝ obligacio ut sup̄dictū est t̄minat̄ ſm duracōez mosaice legis. Illud eni est morale in hoc p̄cepto. s. q homo deputet aliqd̄ temp⁹ rōnabile ad sp̄ualē refectiōez qua mens hōis in deo reficiat̄. sicut deputat̄ aliquod tps ad corꝑalē refeccionē. uel ad alia humano corpori necessaria. et hoc manet tpe noue legis in obseruacōe diei dñice. que quidē dies deputata est ad hoc ut homo vacet ab omni opere seruili ut ī deo sp̄us reficiat̄. et hoc sufficit ad moralitatez hui⁹ p̄cepti obseruandā. Cerimoniale aūt in hoc p̄cepto est det̄minacō tempis in diē septimā ꝛ quantū ad hoc nō obligat hoc p̄ceptū in lege noua sic̄ nec alia cerimōialia mosaice legis ut sup̄dictū est. Et iō ad vacacōz ab opib⁹ ſuilib⁹ et refectōz mentis in deum deputata fuit dies dñica ex institucōe ecclesie et ꝯsuetudine ꝑpli xp̄iani. que quidē dies ſm statū noue legis fuit temp⁹ congruū ad huiōi obseruacōz magis q̄z dies septima.
¶ Saul⁹. ¶ Q alia dies p̄ter diē septimā instituta sit seu deputata ad dei obsequiū in loco sabbati sicut dies sabbati reddat̄ ꝓphana ꝛ non sancta sic̄ tu asseris nullo modo pt̄ fieri ꝓpter duo. pmū quia de⁹ ipse benedixit et sctificauit diē septimā. s. die sabbati geñ. v. capitl'o. Et hec fuit pma

ꝯsecracō seu sctificatio a deo facta licet enī deus in opib⁹ sex
dieꝝ legat̃ aliquas creat̃as benedixisse ut aīalia et hoīez· nō
tamē legit̃ aliquā benedixisse et sctificasse nisi diē septimā
·s· sabbati · Sanctificacō autem cui⁹cunqȝ rei ꝯsistit in eius
deputacōe et applicacōe ad diuina obsequia · vnde nui· xvj·
capitl'o ď deo dicit̃ · Et sctm applicabit sibi · Null⁹ aūt possȝ
amouē hanc sctificacōȝ quā deus ipse sctificauit ut patet de
se · 2⁹ quia rō hui⁹ sanctificacōis a deo assignata adhuc ma
net in eodem vigore sicut tūc · que quidē rō exp̄mit̃ ibidem
·s· geñ · ij · vbi sic · Et bn̄dixt de⁹ diei · vij · ⁊ sctificauit illū
quia in ip̄o cessauerat ab vniūso opꝫe suo quod creauit · Que
quidē racio hui⁹ sctificacōis eiusdē efficacie ē etiā post aduen
tū messie sicut p̄us · et iō manē debet ei⁹ efficacia · ¶ Paul⁹
¶ Ad p̄mū rn̄deo q̄ nō est incōueniens q̄ aliq̄ res a deo
sctificate reddant̃ ꝓphane ⁊ eis succedant in sctitate alie res
p̄mogenita enī fuerūt a deo sctificata ut habet̃ exo · xiij · et
loco eoꝝ fuerūt a deo sctificati leuite · vn̄ nūi · iij · Locutus est
dn̄s ad moysen dicēs · Ego tuli leuitas a filijs isrl' ꝓ omni
p̄mogenito in filijs isrl' · erūtqȝ filij mei leuite mei ⁊c̄ · Et sic
patet q̄ sctificacio p̄mogenitoꝝ ꝑ deū facta translata fuit in
leuitas · Et similit̃ intelligendū est de translacōe sabbati ·
¶ Saulus · ¶ Q̄ sanctificacō a deo facta transeat de vno i
aliud sic q̄ vna res succedat alteri in sctificacōe nō est incō-
ueniens si vtrūqȝ fiat ꝑ disposicōȝ diuinā sicut est de p̄moge-
nitis et leuitis ꝑ te allegatis · ip̄e enī de⁹ qui sctificauit p̄mo-
genita transtulit eoꝝ sanctificacōȝ ad leuitas ꝓut patet per
auc̃tes ꝑ te allegatas · Sȝ nō sic est de sabbato quod de⁹ legit̃
ꝑ se sanctificasse · et nusq̄ȝ legit̃ sctitatē suā deum trāstulisse
in diē dominicā · Q̄ autē dicis hanc translacōeȝ fuisse factā
ex institucōe ecclesie tue · et ꝯsuetudine ppl'i xp̄iani maifestū
est nō valē · Institucōnes enī humane seu ꝯsuetudines non
possunt diuinā legē seu sctificacōȝ tollere ut est manifestum
¶ Paulus · ¶ Preceptū de sctificacōe sabbati quantū
ad eius moralitatē non obligat ad obs̃uacōȝ certe diei pl⁹
q̄ȝ alteri⁹ sȝ solū ad aliquē diē · et ideo instituta aliqua die ad
huiōi sctificacōȝ p̄ceptū implet̃ ꝓut ē morale · vn̄ eccelesia
non amouit sctitatem a die sabbati · sȝ hec sctitas iquantū
fuit cerimonialis quo ad determinacōeȝ certi tp̄is fuit amota
sicut et alia cerimonialia · Institucio autē diei dn̄ice ꝑ ecc̃iaȝ

et ꝯsuetudinē xp̄ianam obligat ad dn̄ice diei obſuacionē. et in hoc ecclesia quod nō tollit diuinā legē. qđ patet ꝑ tale exemplū. deus eni mandauit decimas dari de aīalibꝫ nascentibꝫ. quod quidē ꝑceptū obligat ad hoc ꝙ homo det de decem agnis vnū .s. istū uel illū non tn̄ obligat aliqꝫ eoꝝ determinatū. Si autē homo vnū eoꝝ dtēminatū assignet et separet pro decima tūc ille agnꝰ ex tali assignacōe humana est sctīficatus tanq̄ꝫ decimatꝰ deo. non tn̄ ex vi ꝑcepti quia ex solo ꝑcepto nullꝰ agnꝰ dtēminatꝰ erat dandus in decima .et sic in ꝓposito. ¶ Saulꝰ. ¶ Exemplū tuū nō applicatē ꝓpoito Nam deꝰ certā diē sctīficauit .s. illā septimā ī qua requieuit ab opibꝫ suis .et ideo talis sctīficacio non pt̄ amoueri ab eodē die ꝑ humanā institucōꝫ. In decimis autē nō dtēminatē a deo que sit illa ps que in decimā est assignanda sꝫ hoc relinquitē humane assignacioni. Et iō ꝓprius acapitē exemplū ad sctīficacōꝫ sabbati de sctīficacōe ꝑmogenitoꝝ in qua deus determinauit ꝙ ꝑmū apiens vuluā esset sctīficatū ⁊ illud nō possit in aliud mutari et sic intelligi opoꝛtet in sabbato in q̄ deus certā diem assignauit que nullo modo īstitucōe humana mutari debet. ¶ Paulꝰ. ¶ Si bn̄ ꝯsideras diē illā quā deus sanctificauit fuit ꝑmū sabbatū in quo deus primo cessauit ab opibꝫ et illa non pt̄ mutari seu amota fui sset alia vō sabbata sequencia nō sic fuerūt a deo ꝓprie sctīficata ſm seipa. sed in signū ꝑoꝛis sabbati a deo sctīficati. vnde cū dixisset exo. xxxi. Custodiūt filij isrl' sabbatū ⁊c̄ subdit pactū est sempiternū intē me ⁊ filios isrl' signūq̄ꝫ ꝑpetuū. sex eni diebꝫ dn̄s fecit celū et terrā et in .vij. ab ope cessauit. Ex q̄ patꝫ ꝙ sabbata q̄ fuerūt pꝰ ꝑmū sabbatū nō fuerūt sctīficata n̄ ī signū ꝑoꝛis. qđ quidē signū ꝑficiē ꝑ hoc ꝙ vna certa dies dtēmiata pꝰ sex dies assignetē n̄ ī signū ꝑmi sabbati in quo deꝰ requieuit. ad qđ quidē signū satis sufficit dies dn̄ica assig̃ta ꝑ ecclesiā ad vacandū deo post sex dies ad laboꝛes humanos deputatos. vn̄ ꝑmū sabbatū quod legitē in deserto celebratū fuit septimꝰ dies a descensu m̄ane. qui quidē descensus nō legitē fuisse ī ꝑma die ebdomade. ¶ Saulꝰ. ¶ Non sufficit ad hoc signū dies dn̄ica ꝑ tuā ecclesiā assig̃ta .hec eni dies ē .viij. a ꝑma die in qua deus incepit opꝰ creacōis nō autē septima .deꝰ tn̄ septimā sanctificauit. Cuiquidē diei sctīficate coꝛr̄ndent oīa sabbata sequēcia successiue. oms enim

fuīt septime computando ab exordio mūdi. ¶ Paulus.
¶ Si bene ꝯsideras ṗmū sabbatū quod legit̄ in deserto cele-
bratū nō fuit septīa dies corrn̄dens ṗmo sabbato quod fuit
in mundi exordio ꝓut tu dicis sȝ fuit septima dies a descen-
su māne. qui quidē descensꝰ nō legit̄ incepisse in ṗma die eb-
domade ut sic septima dies computata a ṗma die descensus
māne concurrat cū die sabbati ī ṗmo exordio sanctificati.
ymo ꝓbabiliꝰ posset dici ꝙ dies ṗma ī qua māna descēdit
non fuit ṗma dies ebdomade q̄ dicit̄ vna sabbatoꝝ. Nam
in ṗmis vesperis illiꝰ diei descendit coturnix et saturati fuīt
carnibꝰ ut legit̄ exo. xvj. Constat autē ꝙ si illa vespera esset
vespera scd̄a diei sabbati. non essȝ eis licitū occidē coturnices et
parare eas. Ex quo patet ꝙ dies immediate p̄cedens descen-
sū māne nō fuit dies sabbati. ⁊ ꝑ ꝯsequens ṗma dies ī qua
māna descendit nō fuit vna sabbatorum. Ex quo patet ꝙ
ṗmū sabbatū in deserto celebratum. nō fuit corrn̄dens ṗmo
sabbato qd̄ a deo fuit sc̄tificatū. Ex q̇bꝰ sequit̄ ꝙ in obſuacōe
p̄cepti de sabbato sufficiat obſuare septimā diē post sex dies
laboris etiā si nō corrn̄deant ad ṗmū sabbatū mūdi. Quod
etiā patet in sabbato terre de quo leuit. xxv. Sabbatizet t̄ra
sabbatū dn̄o sex ānis seres agrum tuum ⁊c̄ septimo autem
anno sabbatū erit terre requiecōis dn̄i. Idem de sabbato re-
missionis deutro. xv. In quibꝰ manifestū est ꝙ talia sabba-
ta non corrn̄dent ṗmo sabbato mundi quod a deo fuit sc̄ti-
ficatum. Non enī deus ī sex annis creauit mundū et in sep-
timo requieuit. corrn̄dent tn̄ in rōe septenarij. s. in memoriā
creacōis mundi hn̄dā. In q̊ deus post sex dies oꝑacōis q̇euit
ī septimo. et sic pꝰ sex ānos culture ī septimo requiei terre ul'
remissionis debitū et hoc sufficit obſuare ob memoriā crea-
cionis mundi habendā sine hoc ꝙ sabbata corrn̄deant ṗmo
sabbato sc̄tificato ꝓut tu estimas ¶ Saulus. ¶ Scd̄m
te sufficeret ad obſuanciā sabbati cōputare sex dies incipiētes
a quacūqȝ feria siue esset ṗma siue scd̄a et huiōi et obſuare
septimū diē tanqȝ sabbatum quod est absurdū quia sic vnꝰ
celebraret sabbatum in die lune. ⁊ alius in die martis.
¶ Paulus. ¶ Si ꝯtingēt ꝙ aliquis homo exn̄s in ꝑtibus
valde remotis uel ex aliqua alia cā nesciret neqȝ posset scire
que dies esset dies in qua tota cōitas celebraret diē sabbati
teneret̄ pꝰ sex dies laboris qualitercūqȝ cōputatos celebrare

septimū diē ut sabbatū et sic determinat a doctoribꝫ tuis ꝑut Rabimoy· in libro suo deutro· titulo de sabbato ponit· Sed scientibꝫ computacōꝫ cōem totius plebis nō licet aliā sibi facere seorsū ſꝫ obſuare sabbatū ab omnibꝫ celebratum aliter enī esset magna ↄfusio et dissensio in celebracōe sabbati·
¶ Saulꝰ· ¶ Quare ergo fideles tui fecerūt sibi nouā cōputacionē incipiendo computare sex dies opacōes a secūda feria ut sic sabbatum celebrarent in die dñica· cum tamen tpe tui messie computabant hij sex dies a die dñica que dicit̄ pma sabbatoꝝ ut ī multis locis patet tui euangelij· vñ igit̄ ꝓcessit talis nouitas in hac cōputacōe cum ipi sciebāt computacōꝫ ebdomade cōem totiꝰ plebis· et sic non licebat eis facē aliā nouā ſꝫ ſuare sabbatū ab oībꝫ celebratū ex hac enī nouitate sequit̄ magna ↄfusio et dissensio ut tu dicis in huiōi ¶ Paulꝰ· ¶ Racio aut̄ quare dies dñica successit in obſuacōe sabbati talis est· nā obſuacio sabbati nō solū fuit in memoriā creacōis mūdi ꝑut exo· xx· dicit̄ sed etiam in memoriā eductōis de ſuitute egipciaca ꝑut habet̄ in decalogo repetito deutro· xv· vbi sic dicit· Memento ꝙ et ipe seruieris in egipto· ⁊ eduxerit inde te dñs deus tuꝰ ī manu forti et brachio extento· Jdcirco pcepit tibi ut obſuares diem sabbati· Sed constat ꝙ in diebꝫ messie nō erat facienda memoria de eductōe egipti ꝓpter reuerendā maioris liberacōis que ꝑ messiā erat facienda· vnde Jere· xvj· Ecce dies veniūt dicit dñs et non dicet̄ ultra viuit dñs qui eduxit filios isrl̄ de terra aquilonis ⁊c· Que quidē ꝓphecia nō potest verificari de tpe liberacōis a captiuitate babilonica ꝑut quidā erronee putauerunt· nam in templo scdo celebrat̄ agnus pascalis in memoria liberacōis ab egipto ut patet ī libro talmudico qui dicit̄ pethaym vbi tractat̄ de agno pascali· ſꝫ itelligēda est necessario de tpe messie in quo isrl̄ erat liberandꝰ a multo maiori ſuitute qꝫ a ſuitute egipciaca· intm̄ ꝙ iā redempcio egipciaca non erat rememoranda· vnde quia sabbatū pmū ·s· antique legis in memoriā eductōis de egipto in pte erat celebratū· que quidem memoria erat cassanda tpe messie ut dictū est· Jdcirco translatū fuit de die illa· vij· ad sequentez diē· Et hoc ↄuenient̄· Nam pma sabbati est· viij· cōputādo a pmo dieꝝ oīm· Sex autē dies opatiui signt ſm oms pñs seculū in quo nos oportꝫ laborare· qđ quidē seculū diuidit̄ ī

sex etates hui⁹ mundi ꝑut Rabimoyses Gerundeñ ponit in ꝓhemio geñ. Sabbatū uero significat septimā etatē que ē seculū futurū ī quo aīe beatorū in deo requiescunt quod docto: res tui Talmudica vocant seculū quod totū est sabbatū. Octaua uero dies .s. dñica signat octauam etatē .s. resurgenciū. que quidē resurrectio incepit a nr̃o messia ī vna sabbatorū que ē dies dñica. Et idō ꝓprie et rōnabilit̄ celebritati sabbatine successit celebritas dñice diei ex institucōe ecclesie et cō: suetudine ppl̄i xp̄iani. In hoc etiā celebrat̄ mēoria creacōis mundi. Nam in qualibet septimana vna tm̄ dies celebrat̄. et sic memoria creacōis mūdi ī qua sex dieb⁹ deus fecit oīa et in vij. quieuit maīfeste ꝑtestat̄. Et iterū quia dies dñica ē viij. a ṗmo dierū oīm ⁊ ī ip̄a resurrectio incepit ut dictū ē. et sic in eodē resurrectio celebrat̄ in qua est vltima et ꝑfecta requies. Saulus. Quicquid sit de ista successiōe vni⁹ sabbati ad aliud. quid potes dicē in modo obs̄uacōis in quo dies dñica debuisset succedē s̄m te et tñ non sic fit. nam opa que exp̄sse ꝓhibent̄ et ꝓhibebant̄ in sabbato ut habet̄ exo. xvj. et in alijs locis tanq̄ᷓ licita nō veremini facē in diē dñi: cam quā succedē asseritis sabbato. Paul⁹. Opera q̄ ꝓhibent̄ in lege fieri in sabbato ut decoctio ciborū et egressio de loco et huiōi maīfeste ꝑtinent ad cerimonialia que ī lege noua nō obligant ut dictū est sup̄. Illud aūt est morale in obs̄uacōe sabbati .s. cessare ab opib⁹ seruilib⁹. Que quidem opa seruilia ꝓprie intelligunt̄ opa peccati. nam ut ostensū est sup̄ subiectio sp̄ūalis ꝑ quā hō subdit̄ pctō maior est q̄ᷓ fuit⁹ corpalis. vnde facē opa pcti in die dñica graui⁹ est q̄ᷓ in die ꝓphana. dicunt̄ etiam opa seruilia opera quib⁹ vn⁹ homo ser uit alteri. Et hec sūt opa corpalia que si sūt talia ut impedi: ant applicacōē hoīs ad diuina non sūt licita in lege noua q̄a ꝯtrariant̄ obs̄uacōi sabbati que ꝓprie ꝯsistit ī vacando deo. opa aūt corpalia que deseruiunt hoīm necessitatib⁹ cōib⁹ ⁊ nō ꝯtrariant̄ p̄dicte obs̄uancie ut decoctio ciborū et huiōi. nō in telliguntur prohibita nisi cerimonialiter. Et idō in lege no: ua non obligant quia talium duracio non transit vltra se culum mosaice legis ut iam dictum est.

Distinctio vicesima octaue.

Capitulū. xv. In quo ostendit̄ q̄ꝫ preceptum de circum: cisiōe corporali nō obligat fideles xp̄i sic iudei falsi estimāt.

sꝫ cessat cum alijs cerimonialibꝫ veteris legis. 2

¶ Saulus. ¶

Circumcisio que fuit data abrahe et semini eius non subiacet seculo mosaice legis ĩ duracõe. Nam abrahe data fuit ꝑ magnũ tempꝰ ante dacionẽ legis mosaice geñ. xvij. vñ nec debꝫ computari cũ cerimonialibꝫ mosaice legis in duracõe. sꝫ eius duracio manere debet durante fide abrahe cui data fuit in signũ federis. que quidẽ fides abrahe adhuc durat ẜm te. Et ideo manifestũ est ꝙ fideles tui ꝑcepti de circũcisiõe sũt transgressores. ꝑsertim cũ mgr tuus circũcisus est et etiam apl's tuus post passiõeꝫ ipsiꝰ tui messie circumcidit quendam suũ discipl'm. Ex quo patet manifeste ꝙ circumcisio durare nõ debet etiam post tuã legẽ nouam.

¶ Paulus. ¶ Verꝫ est ꝙ circumcisio data fuit abrahe et semini eius in signũ federis nõ in iustificacõꝫ. non enĩ abraham ꝑ circumcisiõꝫ iustificatꝰ est nec etiã ꝑ circumcisiõeꝫ est deo confederatꝰ. nam ante circumcisiõꝫ fuit ꝑ fidẽ iustificatus ut habet̃ geñ. xv. vbi dicit̃ de eo. credidit abraham deo et reputatũ est ei ad iusticiã. Et de eo sic iustificato legit̃ ibidẽ. In illa die pepigit dñs cum eo. s. abrahã fedus ⁊c̃ Ex quo patet quod dictũ est abrahe si. ciam iustificato et cõfederato cũ deo data fuit circumcisio ĩ signũ huiõi federis. et hoc est quod dicit̃ geñ. xvij. Circumcidetis carnẽ ꝑpucij vr̃i et erit signũ federis int̃ me et vos. vñ non est incõueniens ut manẽte fide abrahe signũ cesset si cã subsit rõnabilis. non enĩ ĩ signo ꝑdicto iusticia abrahe ⁊ semĩs eius ɔsistit sꝫ in fide ipsius.

¶ Saulꝰ. ¶ Non video que ul' qualis esset rõ qua signũ ꝑ ip̃m deum abrahe datũ cessare debeat manente re pñcipali cuiꝰ signũ ẽ. s. fides. ¶ Paulꝰ. ¶ Eadẽ causa qua cerimonialia mosaice legis debuerũt cessare post aduentum messie ut dictum fuit sup̃ ꝑ eandẽ debuit circumcisio cessare. Nam ꝑceptum de circumcisione manifestũ est nõ esse morale. non enĩ de dictamine natalis rõnalis est ꝙ hõ circumcidat se in signũ vere fidei. alias enĩ noe iustus et alij iusti seu scĩ qui ꝑcesserunt abraham fuissent rei quia non fecerũt circumcisiõꝫ. vnde hoc ꝑceptũ licet datũ fuerit abrahe repetitũ tamen fuit in lege mosaica int̃ cetera cerimoĩalia legis ut habet̃ leuit. xij. vbi hoc ꝑceptũ ponit̃ int̃ quedã legalia que circa pueꝝ natũ debebant fieri. vnde idẽ est iudiciũ de oĩbꝫ illis quantũ

ad eoꝝ duracōꝫ · s · ꝙ nō debet excedē duracionē mosaice legis supdictam · xp̄s tamē custodiuit hoc pceptum sicut ⁊ cetera quia nō venit soluē legē sed adimplē Mathei · v · capitulo · Siľr et paul⁹ circumcidit Timotheū discipulū suum post passiōeꝫ xp̄i ⁊ ante totalē diuulgacōꝫ euangelij · q̄a tempore intermedio cerimonialia legis potuerūt obſuari sine peccato mortali · p̄sertim vbi immmebat piculū de nō obſuando sic in discipulo illo erat · eo ꝙ essꝫ fili⁹ iudee que adhuc nō erat informata de cessacōe legaliū sicut et m̄lti alij qui tunc erāt ad fidem conuersi · paul⁹ tn̄ non circumcidit Titum qui ex vtroqꝫ parente gentilis erat et iō non iminebat scandalum in eo de omissione circūcisionis · Et circa hoc aduertē debes ꝙ sicut dictū est sup̄ ꝙ bona pmissa p xp̄m sunt sp̄ūalia · Sic circumcisio in lege xp̄i non cessauit ex toto sed loco circūcisio nis corpalis que solū cerimōialis est nullā habens vtilitateꝫ sp̄ūalem ň inquantū pcedebat ex obediencia dei successit cir- cumcisio sp̄ūalis que accomoda est et valde putilis et ī scrip- turis magis cōmendata · ¶ Saul⁹ · ¶ Dic que sit ista circūcisio sp̄ūalis que magis cōmendaē in scripťa q̄ꝫ circūcisio corpalis · ¶ Paul⁹ ¶ In scripťis sacris leguntē diuerse cir cumcisiōes · quaꝝ quedā sūt corpales quedā sp̄ūales · Corpa- liū enī vna est de qua agim⁹ · s · circūcisio membri virilis de qua geñ · xvij · Mascul⁹ cuius p̄puci caro circūcisa nō fuerit delebiē aīa illa de pp̄lo suo · Est etiam scđa corpalis · s · circū cisio labioꝝ p quā hō impediē a recta et apta locucōe de qua moyses dicebat exo · vj · quō audiet me pharao et sū īcircū cisus labijs · Est etiam tercia īcircumcisio ⁊ est sp̄ūalis p quam hō impediē a suscepcōne audit⁹ fidei seu discipline · Et ista diciē īcircumcisio auris de qua Jere · vj · Cui loquar ⁊ conte stabor ut audiat · ecce incircūcise aures eoꝝ et audire nō p̄nt · Est etiā quarta incircūsio et est sp̄ūalis et ista diciē incircū sio cordis p quam hō p iniquas cogitacōes cordis impediē a dilectōe dei contra quā incircūcisioꝫ legiē deutro · xxx · capi tulo · Circumcidet dn̄s cor tuū ⁊ cor seminis tui ut diligas do- minū ex toto corde · Constat autē ꝙ ex istis incircūcisionib⁹ sp̄ūales sūt deteriores · deteri⁹ enī est ꝙ homo nō suscipiat fidē dei uel eius disciplinā seu ꝙ retrahaē ab eius dilectōne q̄ꝫ ꝙ habeat labia impedita a recta locucōe uel membꝝ virile in circūcisū · vnde Jemias pp̄heta increpans pp̄l'm isrl'iticū cum

eis dicebat. Omnes gentes sunt incircumcise et omnis domus israel incircumcisi corde. quasi diceret israel deterioris condicionis factus est quantum ad incircumcisionem quam gentiles. Nam gentiles sunt incircumcisi corporaliter .s. in membro virili sed domus israel sunt incircumcisi spiritualiter .s. in corde per quam impediuntur a divina dilectione et custodia mandatorum dei. Ex quibus habes quod in noua lege licet cessauit circumcisio corporalis que non erat in aliquo bona nisi inquantum preceptum successit tamen manet circumcisio spiritualis que longe utilior est .s. circumcisio cordis. Et nota quod administratio circumcisionis corporalis que in tua gente remansit post christum administratur sic turpiter per doctrinam pharisaicam que est valde ignominiosa et preter mentem litere veteris testamenti. in quo precipitur circumcisio prout Raymundus in argumentum in sua pugione large declarat quod hic causa breuitatis pretermittitur.

Distinctionis octaue 2

Capitulum .xvi. in quo ostenditur quomodo intelligendum sit illud verbum malachie ultimo. Mementote legis moysi serui mei.

Saulus.

Tota ratio tua ad excusandum a precepto circumcisionis corporalis fiende in noua lege. fundatur principaliter in hoc quod precepta mosaice legis .s. cerimonialia et iudicialia non obligabant in lege noua sed hoc est manifeste falsum. Nam malachias qui fuit ultimus prophetarum veteris testamenti in ultimo capitulo sue prophecie ubi agit de aduentu messie dicens. Ecce ego mitto angelum meum. Subdit versus finem illius capituli. Mementote legis moysi serui mei quam mandaui ei in oreb ad omnem israel precepta cerimonialia et iudicialia. Ex quo patet quod precepta iudicialia remanebant adueniente messia et per consequens cerimonialia. Idem enim est iudicium de utrisque quantum ad hoc etiam secundum te.

Paulus.

Ad istam auctem respondetur tibi quod aliud est dicere seruate seu custodite legem moysi serui mei. Et aliud est dicere. mementote legis moysi serui mei. primum enim dictum importat custodiam preceptorum legis ad quam requiritur facere ea que in lege precipiuntur et vitare ea que in lege prohibentur. 2 uero dictum importat memoriam legis habendam. ad quam non requiritur predicta obseruancia seu custodia preceptorum. sed sufficit habere memoriam de lege in mente ad eius spiritualem intelligenciam percipiendam. Unde in hoc loco propheta ad spiritualem intelligenciam legis per eius memoriam inuitat non autem exhortatur ad eius obseruandam

Si enim propheta ad obseruantiam legalium perpetuo exhortaretur utique dixisset. Seruate seu custodite legem moysi quod non dixit. sed mementote legis moysi. in quo intelligitur quod dictum est Et nota quod hanc differentiam inter custodiam preceptorum et memoriam eorum habere posuit Rabi moyses Gerundensis in exposicione sua super penthatheucum super illud verbum exo. xx. Mementote ut diem sabbati sanctifices. et illud verbum deutro. v. obserua diem sabbati dicens quod primum verbum est preceptum affirmatiuum et solum importat memoriam sabbati habendam. Et secundum membrum est preceptum negatiuum de abstinendis ab omnibus a quibus abstinendum est in sabbato. Et sic predicta auctoritas Malachie magis facit contra te. innuitur enim in ea quod memoria iudicialium legis et huiusmodi sufficiat post aduentum messie sine eorum custodia. potest etiam aliter responderi ad tuam obiectionem. Nam cum malachias licet fuisset ultimus propheta veteris testamenti. fuit tamen in primo tempore secundi templi in quo tempore usque ad christum fluxerunt plus quam cccc. anni In quibus obseruanda erat lex mosaica. unde etc si dixisset obseruate legem moysi hec verba intelligerentur implenda in toto illo tempore quadringentorum annorum quod tempus restabat futurum usque ad tempus messie et in illo tempore indubie lex mosaica erat seruanda quantum ad omnia in eadem contenta sicut fuerat ante a tempore dationis ipsius legis. Sequitur

Distinctio nona de scrutinio scripturarum circa sacrum misterium sancte trinitatis et continet. xvij. capitula.

In primo capitulo ostenditur quod vnitas dei est credenda apud catholicos prout testimonia scripturarum testantur. licet iudei aliter estiment de fidelibus.

In secundo capitulo ostenditur quod in diuinis secundum scrutinium scripturarum veteris testamenti credendum est esse aliquam pluralitatem realiter distinctam simul cum vnitate essencie.

In tercio capitulo ostenditur quod auctoritates veteris testamenti que pluralitatem distinctam in deo esse simul cum vnitate essencie testantur non sunt exponende prout iudei false estimant ut veritatem fidei catholice negare possint.

In capitulo quarto ostenditur quod ex auctoritatibus sacris veteris testamenti non tamen pluralitas sine alicuius numeri determinacione deo attribuitur sed etiam ostenditur in deo esse pluralitas sub trino numero.

In capitulo. v. ostenditur quod etiam a doctoribus antiquis

hebreorum hoc misterium traditur licet non ita expresse seu perfecte sicut a nostris doctoribus.

¶ In capitulo sexto ostenditur q non repugnat naturali racioni q vna et eadem res sit trina et vna.

¶ In capit'lo. vij. ostendit' q generacio seu p'nitas et filiacio que in diuinis esse dicunt' non sūt intelligenda s'm modū infimaꝝ creataꝝ sz s'm sil'itudinē supnaꝝ .s. intellectualiū a q̄b' e' sil'itudo accepta deficit a repn̄tacōe pfeca diuinoꝝ.

¶ In capit'lo. viij. ostendit' q p'mo in hys pcedendū est ut p scrutiniū scripeaꝝ cognoscam' an in diuinis sit generacio Et deinde an hec veritas in sacra scripca repta possit p rōes humanas impugnari. quod quidem scrutiniū cum magna diligencia et deuocione agendum est.

¶ In capitulo. ix. ostenditur q in diuinis est filius genit' et pater generans et hoc per auctoritatē psalmiste dicētis. dn̄s dixit ad me filius meus es tu. ego hodie genui te non obstantibus iudeoꝝ cauillacionibus.

¶ In capitulo decimo ostendit' q in diuinis generacō credenda est eterna ex auct'e psalmiste dicētis de filio dei. erit nomen eius in secula ꝛ ante solē ymnon nomē eius nō obstantibus hebreorum cauillacionibus.

¶ In. xj. capitulo ostendit' q deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū. auct'e pverbioꝝ. xxx. capitulo. vbi dicit' quod est nomē eius et quod nomen filij eius si nosti non obstantibus cauillacionibus hebreoꝝ.

¶ In capitulo. xij. ostendit' q spiritus sanctus est alia persona in diuinis pter psonam patris et filij ex auct'e psalmiste dicentis. verbo domini celi firmati sunt ꝛc̄. Non obstantibus hebreorum cauillacionibus.

¶ In capitulo. xiij. ostendit' q in diuinis est tercia psona .s. sp̄us sc̄tus auct'e ysaie. xlviij. vbi dicit'. Et nūc dn̄s misit me ꝛ sp̄us ei' q̄busdā hebreoꝝ cauillacōib' nō obstātib'.

¶ In capit'lo. xiiij. exponit' auctas ysaie supdicta extēse ut ex illa sane intellecta intentū probet' supdictū.

¶ In capitulo. xv. ostendit' per alias auct'es q sp̄us sc̄tus est deus contra hebreos qui sp̄m sanctū in scripturis contentum dicunt esse creaturā et specialit' expon't ibi illud verbū gen̄. p'mo. Spiritus domini ferebat' sup aquas.

¶ In capitulo. xvj. ostendit' q per hoc qd̄ dicit'. in principio

creauit deus intelligendum est in sapiencia in deo concepta per quam deus mundum creauit.

¶ In capitulo. xvij. ponunt quedam obiectiones iudeorum contra veritatem generacionis quam fides catholica confitetur esse in diuinis. que quidem obiectiones soluuntur in cuius fine declaratur quod in presenti tractatu vbi solum agitur de scrutinio scripturarum non est tractandum de omnibus difficultatibus que ad hoc misterium pertinent.

Distinctionis secunde

¶ Capitulum primum in quo ostenditur quod vnitas dei credenda est apud catholicos prout testimonia scripturarum testantur licet iudei aliter estiment de fidelibus. ¶ Saulus. ¶

Video quid sentis circa innouacionem diuine legis et quia supra iam nos ordinatum fuit quod consequenter de hijs que xpistus tuus fuerat locutus contra excelsum tractaremus. scilicet contra vnitatem dei prout fuerat prophetatum de cornu paruulo danielis. vij. capitulo quod adaptatur xpisto tuo ut supradictum est distinctione septima et ultimo capitulo. Idcirco conuenit quod de hoc ad presens discuciamus. ¶ Paulus. ¶ Dic michi vbi inuenisti quod magister meus xpistus contra deum excelsum fuit locutus quod tamen non credo quod reperire possis. ¶ Saulus. ¶ Primo ipsum et discipulos suos per suam doctrinam seductos manifeste reperio loquentes contra deum excelsum. Et primo sic. Constat enim per scrutinium scripturarum quod verus deus qui celum et terram creauit et populum suum de egipto eduxit et legem in monte synay dedit quem omnes sancti prophete et patriarche coluerunt vnum esse non multos seu plures. vnde moyses hanc fidem volens populo israhelitico firmiter docere cum esset in vltima etate vite sue deutro. vj. capitulo ait audi israhel. dominus deus tuus vnus est hanc etiam veritatem testantur omnia sacra eloquia. in quibus omnia diuina nomina tam substantiua quam adiectiua seu appellatiua semper sunt singularis numeri ut cum dicitur deus dominus omnipotens et huiusmodi. proprium autem nomen dei scilicet tetragramaton de quo exodi. iij. Hoc est nomen meum in eternum non solum est singularis numeri sed in tali forma positum est in hebreo quod non possit multiplicari nec pluraficari ut patet cuicunque in illa lingua perito. hoc etiam patet de verbis quibus sacra scriptura vtitur in diuinis ut cum deus loquitur tanquam in prima persona. uel cum deo aliquis loquitur tanquam secunde persone. uel cum de deo quis loquitur tanquam de tercia persona. In singulis predictis semper tales

locucíones sūt ꝑ verba singularis nūi. Exemplū ṗmi ut cū dicāt exo. xx. Ego sū dn̄s deus tu⁹ qui eduxi te de t̄ra egipti. et deutro. penultio. capit'lo videte ꝙ ego sū et null⁹ ali⁹ ṗter me. Exemplū scdi ut cum adam alloquēs deū gen̄. iij. dicebat. vocē tuā dn̄e audiui i padiso. Exemplū tercij. In pn̄cipio creauit deus celū et terram. In quib⁹ locucōib⁹ et in ceteris oib⁹ nunq̄ȝ in sacra scripṫa deus alicui loquens. ul' ipi deo loquens aliquis. ul' de eo loquit̄ quis n̄ ꝑ verba singl'aris nūi. Ex quo maīfeste insinuat̄ vnitas seu singl'aritas ipsi⁹ dei. hanc etiā veritatē non solū ex sacre scripṫe testimoniis. sȝ ex rōe naturali ph̄i cognouerūt cū ex solo dictamie naṫalis rōis ṗmā causā que non n̄ deus est vnam esse asseruerūt ⁊ simplicissimā. Ille ergo qui deū seu ṗmā causaȝ toci⁹ entis trinū esse fateẗ siue trinam indubie cont̄ excelsū loquit̄. Et ideo tibi ut sup̄ dicebā ꝙ illud cornu puulū de quo loquit̄. dan̄. vij. capit'lo ꝙ loquit̄ verba cont̄ excelsū. vere et ꝓprie itelligi debet de xp̄o tuo qui cont̄ vnitatē dei in scripṫis apte traditam. et ꝑ dictamē naṫalis rōis inuentam exp̄sse locutus est modo p̄dicto. ¶ Paul⁹. ¶ Non te oportebat laborare ad ꝓbandū michi vnitatē d̄i. veritas eni catholice fidei om̄s fideles xp̄i obligat ad credendū vnitatē dei. ṗm⁹ eni articul⁹ fidei n̄re hoc testat̄. dicim⁹ eni i simbolo n̄ro. Credo in vnū deum. vn̄ quicūqȝ vnitatē dei negassȝ tanq̄ȝ h̄etic⁹ a consorcio fideliū esset eiciend⁹. Et iō de hoc nō oportȝ te mecum disputare. ¶ Saul⁹. ¶ Et si ore qn̄qȝ confiteamī dei vnitatē cū hoc tn̄ dicitis ꝙ deus sit trin⁹ ita ꝙ asseritis tres esse diuinas ꝑsonas distinctas qḋ est maīfeste cont̄ diuinam vnitatē. Impossibile est eni aliquid esse vnū et trinū. Et iō ꝯfessio v̄ra de vnitate dei vana est cū sil' cum hoc trinitatem in deo asseritis. Distinctiones none x ¶

¶ Capitulū 2⁹ In quo ostendit̄ ꝙ in diuinis ṡm scrutiniū scripṫaȝ veteris testamenti credendū est esse aliquā pl'alitatē distinctam realiter simul cum vnitate essencie.

¶ Paul⁹. ¶

Non est inconueniens ꝙ aliquid sit vnū ṡm aliquid utputa ṡm essenciā. ⁊ tn̄ sit plures in ꝑsonis et hoc oportet ꝯfiteri de deo ṡm testimonia scripṫaȝ. Si eni diligent̄ circa hoc sacra eloquia scrutat⁹ fueris manifeste reperies ꝙ sic̄ in deo vnitas est ꝯfitenda. sic etiam attribuenda

est in diuinis pl'alitas quod manifeste patet sacra testimoīa scrutanti· ¶ Saul⁹· ¶ Indica m̄ rogo testimoīa sacra in quib⁹ hoc quod asseris repit̄· oppositū enī huius īuenio ꝓ: ut iā tibi dixi· ¶ Paul⁹· ¶ Per illa quib⁹ tu conatus es m̄ ostendē vnitatē dei ꝑ ipā et posses intelligē pl'alitatem in deo esse ꝯfitendā· quod patet ꝑmo in noīb⁹ sbstantiuis q̄ de deo dicunt̄ in quibus sacra scripẗa pl'alitatē deo attribuit ut maīfeste patet de hoc noīe heloym quod est nomē pl'ale illi⁹ noīs heloach· Constat enī cuicunq; linguam hebraicam scienti q̄ hoc nomē heloach sig̃ficat singl'arit̄ deum· sicut hoc nomē deus sig̃t in lingua nostra· Sil'r q̄ hoc nomē heloym sig̃t idem quod dij in nr̄a lingua· manifestū est aūt q̄ sacra scripẗa loquendo de deo eū ml'tociens vocat heloym ut cū di: cit̄· In pn̄cipio creauit de⁹ celū et terram· ibi enim vbi nos habem⁹ deus in hebraico habet̄ heloym quod sig̃t dij· Et sub isto noīe heloym quod est pl'ale hui⁹ noīs heloach noīatur deus in toto opꝫ sex dieꝝ ut in q̄ꝫpl'imis locis sacre scripture Ex quo patet q̄ ꝑ noīa substantiua sig̃ficat̄ de⁹ in scriptura sub noīe pl'ali· Idē inuenit̄ in noīb⁹ appellatīs ut est hoc no: men sanctū et hoc nomē viu⁹ uel viuens· Que quidē noīa de deo dicunt̄ in scriptis sacris in pl'ali nūo· vñ Josue capi: tl'o vltio ꝓpheta loquēs de deo sic dicebat ꝑpl'o· Nō potestis s̄uire dño qm̄ heloym scti est· non enī dixit heloym sctus sed heloym scti quod idē sonat sicͭ apud nos dij scti· Item Jerē· x· de deo dicit̄ ipē est heloym viui et rex sempitn̄⁹ quod idem est ac si dicat dij viui· eo q̄ heloym ut dixi significat idē sicut dij in lingua nr̄a· Et licet in translacōne nr̄a ista noīa ponant̄ in singl'ari· s· deus sanct⁹ et deus viu⁹· In he: braica tm̄ veritate ut nosti in pl'ali nūo ponunt̄ ut dictū est Ex quib⁹ habes maīfeste q̄ in sacra scripẗa deus noīat̄ sub noīb⁹ pl'alis nūi tam in substantiuis noīb⁹ q̄; appellatiuis· ¶ Saul⁹· ¶ Ex hijs que allegas nō habes ītentū· Nam in qualibet auc̃te de hijs per te allegatis repies q̄ illa noīa diuina tam substantia q̄m appellatīa regunt̄ ꝑ verba singl'a ris nūi in qua manifeste euacuat̄ tua ꝓbacio· nā si intencio sacre scripẗe fuisset pl'alitatē deo attribuē· sic noīb⁹ diuinis pl'alitatē sig̃ficantib⁹ ꝯiunxisset v̓ba pl'alis nūi ꝓut ꝯgrui: tas locucōis requirit quod tm̄ nō fecit· nā cū dicit̄ ī pn̄cipio creauit deus celū· licet li de⁹ ponat̄ in pl'ali ut dicis· tam̄ hoc

verbū creauit singl'aris nūi est. Non enī dixit creauerūt sꝫ creauit in quo denotatꝫ ꝙ licet heloym sigͥficet idē ꝙ dij. tamē nō est ibi pl'alitas ponenda nō enim dixit creauerūt sꝫ creauit. Sil'r in illa auc̄te quam allegas de Josue dicente de deo heloym scti est. maīfestū est ꝙ hoc verbū est. est sinl'aris nūi. Non enim dixit heloym scti sūt sꝫ heloym scti est. et sic euacuatꝫ tua ꝓbacio. Idē dicendū ē de illa auc̄te Jere. vbi dicitꝫ ip̄e heloym viui. nō enim dicitꝫ ipsi sūt heloym viui sꝫ ipse est. In quo maīfeste demōstratꝫ ꝙ non ē ibi pl'alitas sꝫ sola vnitas per verbū singulare sigͥficata. ¶ Paulus. ¶ Si recte ꝯsideras hec euasio tua nō euacuat rōꝫ meā sꝫ eam fortificat. Nam fides nr̄a catholica nō sic ꝯfitetꝫ pl'alitatem in diuinis ꝙ vnitatē essencialē excludat ut iam tibi dixerā sꝫ cū vnitate in essencia pl'alitateꝫ in ꝑsonis ꝓfitetꝫ. quā vnitatē auc̄tes ꝑ me allegate testantꝫ que in noīb⁹ pl'alitatem designāt. et in verbo vnitatē. et sic maīfeste cū veritate fidei nr̄e concordāt. et hoc patet in p̄ma auc̄te toci⁹ sacre scripture quā tibi allegaui. s. in p̄ncipio creauit deus ꝛc̄. In hoc enim ꝙ deū sub pl'ali nūo. s. heloym denoīauit ostenditꝫ pl'alitas ī diuinis. In hoc aūt ꝙ singulare apposuit cū subiunxit creauit maīfeste ostenditꝫ vnitas essencie. ꝑsertim cū hoc verbum creauit includit verbū essenciale. s. est uel fuit creans. Et sic maīfeste denotatꝫ essencialis vnitas in pl'alitate qd̄ oīno consonat veritati fidei nr̄e. ¶ Saul⁹. ¶ Antiqui nr̄i sepe fuerunt impugnati ab hēticis sibi contēporaneis volentes vnitatē dei subuertē per istas noīacōes diuinas q̄ sub pl'ali nūo qn̄qꝫ ī sacris scripturis reꝑiuntꝫ sꝫ nr̄i cōuincebāt eos ex singularitate intellecta in verbis que talib⁹ noīb⁹ adiungebantꝫ Vnde rōe ipsi⁹ dicti. in p̄ncipio creauit heloym celū et t̄raꝫ vbi heloym ponitꝫ quod sigͣt deū in plurali. Interrogauerūt hētici ut legitꝫ ī quadā glo. antiqua suꝑ geñ. a quodā doctore antiq̄ noīe Rabicamblay ꝙ dij creauerūt mūdū. Quib⁹ respōdͭ ego ꝛ vos q̄ram⁹ ī lege. ī p̄ncipio creauerūt dij. celū ꝛ t̄ram nō est scriptū. sed in p̄ncipio creauit dij ꝛc̄. et sic tacuit hereticus hec ille. Ex q̄ patꝫ ꝙ ex singl'aritate isti⁹ v̄bi creauit cōuict⁹ fuit hēticus volens impugnare vnitatē dei ꝑ hoc ꝙ noīatꝫ heloym. i. dij. et isto modo inueniuntꝫ q̄ꝫ plurima dicta in gestis doctoꝝ nr̄oꝝ que causa breuitatis obmitto. ¶ Paul⁹. ¶ Licet ex dictis mḡroꝝ tuoꝝ nō possis aliq̄d

contra me cōcludere ut sepe dictū est · tū in hoc loco volo tī-
bi ostendē q ea q dicunt hic p duos doctores aut mḡros nō
faciūt cont me sȝ pocius p me · Ad quod attendē debes q multi
fuerūt heretici q credebāt plures deos esse in mūdo distinctos
ḃm naturam uel essenciā quod est oīno falsū etiam ḃm veros
phos fide carentes · Et isti tales heretici volebant ex hoc no-
mine heloym p quod deus frequent noīat in scripẗis errorem
suū concludē · s · q essent multi dij distincti ḃm essenciā · vnde
contra hūc errorē respondebant sufficient mḡri tui ondentes
q cum talibꝫ noībꝫ plalis nūi dictis frequenter de deo cōiter
semp adiungebant verba singlaris nūi maifeste ostendebat
q non erant multi dij natura differentes quia si sic oporteret
vba plalis nūi adiungē talibꝫ noībꝫ in plali significantibus
Si eni plalitas essēcialis seu substancialis esset in diuinis · Ita
pprie verba plalis nūi de deo dicerent sicut et noīa plaliter
significancia sicut cū aliquis loquens de sorte et platone sil
aliqꝫ facientibꝫ p vba plalitatē significancia loqui debȝ dicēdo ·
hij hoīes sunt tales uel talia opant · quod tū sacra scriptura
maxime euitat de deo loquendo · Nā si noīat deū plalit in noī-
bus ad designandū aliquā esse in deo plalitatē · non tū adiū
git verba plalia sȝ tū verbū singlaris nūi ad denotandum
singlaritatē seu vnitatē diuine essencie · Et iō si bn̄ attendis
responsio mḡroꝝ tuoꝝ sic vere euacuat errorē hereticoꝝ mlti
tudinē deoꝝ ponenciū · sic vē fortificat uel pbat fidei catholi
ce veritatē · que quidē fides verissima ut iā tibi dixerā · Non
multitudinē seu plalitatē deoꝝ ponit · absit · sȝ verā vnitatē
dei fatet · et tamen aliquā plalitatem in diuinis ponit seu
asserit conformit ad allegatas auctes in quibꝫ verba singu
laris nūi ciūgant noībꝫ plalitatem significantibꝫ · ¶ Saulꝰ ·
¶ Auctes pdicte quas p te allegas nō conformant tue
fidei · fides enim tua ut sepe audiui a doctoribꝫ ⁊ mḡris tuis
licet plalitatē deo attribuat · non tū ɔfitet q sint plures dij
sȝ tū vnus deus · p auctes aūt antedctas plures dij dicunt
Cum eni dixit · i pncipio creauit heloym · idē est ac si dicēt ·
In pncipio creauit dij ut dictum est p te quod est manifeste
cont fidē tuā ḃm quā negas q sunt plures dij · ¶ Paulꝰ ·
¶ Verū dicis in hoc q ḃm veritatē catholicā non est conce-
dendū q i diuinis sint plures dij et hoc cū verbo substantiuo
plalis nūi · sed bene concedit plalitas in diuinis cum verbo

singularis nũi ut cum dicit quod deus est trinus. Nam per singularitatem verbi essentialis vnitas essentie saluatur. et sic est in omnibus auctoritatibus per me allegatis. in quibus omnibus verbũ essentiale singularis nũi ponitur vel aliud verbũ includens verbũ essentiale.

Distinctione Nona

Capitulũ tercium in quo ostenditur quod auctoritates veteris testamenti que pluralitatem distinctã in deo esse simul cum vnitate essentie testantur non sunt exponende prout iudei false estimant ut veritatem fidei catholice negare possint.

Saulus.

Quomodo possunt ista a rõne naturali comprehendi uel quid magis rõi naturali contrariari possit quam quod vna et eadem res simplicissima vna tantũ res sit et plures. Certe et si hoc scriptura sacra maĩfeste traderet potius esset exponenda quam credenda cum due veritates adinuicẽ contrariari nõ possint. Paulus. Licet possem concedẽ tibi quod hoc misteriũ scilicet sancte trinitatis et vnitatis a rõe naturali humana comprehendi non possit cum hoc excedat naturalem hois racionem. nullo tñ modo concedendũ est quod predictũ misteriũ contrariatur naturali rõi humane. licet enĩ vna et eadem res secundum idẽ nõ possit esse vna et plures. bene aũt cũ non secundum idẽ vna dicitur et plures. vñ homo est quoddã vnũ secundum suppositum. non tñ secundum partes integrales seu essentiales. Et licet hoc exemplũ diuinis ex toto nõ competat vbi nulla est pars alicuius tocius. est tamẽ sufficiens ad excludendũ racionẽ tuã in qua dicis quod contrariatur racioni naturali humane eandem rem esse vnã et plures. cum hoc etiã inuenitur in ipis creatis. In hoc autem quod dicis. Si scriptura sacra maĩfeste tradẽt quod deus est vnus et quod est pluralitas in deo quod hoc non esset credendũ sed potius exponendũ quero a te quõ hoc posses exponere sine hoc quod sacre scripture manifeste contradicas. Saulus. Hoc possem exponẽ prout antiqui nostri exposuerũt quasdam auctoritates que videbantur asserẽ aliquã pluralitatẽ in diuinis prout habetur in libro qui dicitur cauhedrin et etiã in beresith rabba et in alijs locis. vbi dicitur quod oĩs locus in quo dicitur heloym. scilicet deus quia significat aliquã pluralitatẽ intelligitur ipse deus et domus iudicij sui. et sic exposuerunt illud quod dicitur Osee primo. Et domui iuda miserebor et saluabo eos in dño deo suo. In qua auctoritate quia non dicitur et domui Iude miserebor et saluabo eos i me

apparet q sit alius ille qui miseretur et alius ille qui saluat
Sil'r cum dicit zacharie ij Ego veniens et habitabo in me-
dio tui ait dñs et applicabunt gentes multe ad dñm etc In
qua auctte cum dicat Ego veniens et habitabo in medio tui
debuisset dicere et applicabunt gentes mlte ad me sed quia dicit
ad dñm apparet q alius sit ille deus veniens ad habitandum
in medio ihrlm et alius ille ad quem applicabunt gentes et
sic videtur esse pl'alitas in deo Et sunt quamplurime auctes isto
modo loquentes in sacra scriptura Ad cuius inconvenienciam
tollendam exposuerunt q deus in sil'ibus locis sacre scripture i
telligitur non solum deus sed ipse et domus iudicij sui et sic itelligitur
q illa pl'alitas non est attribuenda deo ad quem ptinent summa
vnitas et simplicitas sed ad domum iudicij sui qui sunt summi
angeli beati qui semp assistunt deo et isto modo sequendo ve-
stigia antiquorum nostrorum possum rndere ad auctes p te allega
tas ad ostendendum pl'alitatem in deo s q pluralitas in illis
auctibus intellecta non est attribuenda ipi deo soli sed deo et
domui iudicij eius qui sunt plures ut dictum est. ¶ Paulus.
¶ Si bene scrutaris scripturas nullo modo possis subterfugere
ab auctibus p me allegatis per illam exposicoz Si enim cum dicit
In principio creauit heloym celum et terram pl'alitatem intel-
lectam p illam dictoz heloym exponas p domum iudicij ipsius
dei sequeretur q deus et domus iudicij eius mundum creauerunt
et sic non solus deus esset creator mundi sed deus et domus iudi-
cij eius q est hereticum etiam apud te Et sil'r si illud quod dicit
Jere x Ipse est heloym viui et rex sempiternus exponas de
deo et domo Judicij eius sequitur q domus iudicij ipsius dei esset
rex sempiternus tocius mundi quod etiam est contra fidem tuam
testante scriptura deutro iiij capitulo Scito ergo hodie et cogi-
ta in corde tuo quia dñs ipse est deus in celo sursum et in terra deor-
sum et non sit alius vnde auctes p me allegate que pl'alitatez
deo attribuunt non possunt intelligi nisi de deo tantum non autem
de domo iudicij eius seu angelis eius ut pdictum est nisi forte p
domum iudicij dei intelligant psone diuine que sunt ipse deus
fm veritatez fidei nre et sic de eis put sunt vnus deus pprie
verificatur In principio creauit deus etc vnde si sic exponis cessat
contencio inter me et te quantum ad hoc Si autem p domum iudicij
aliquid extrinsecum deo intelligis tunc nullo modo possz saluari
auctas pdicta ut dictum est ¶ Saulus ¶ Scriptura sacra

ſepe loquit̃ de deo more humano ⁊ ideo qñq; attribuit deo ea
que ꝓprie deo non competũt· vñ cum dicit̃ geñ· xi · Deſcen=
dit aũt dominꝰ ut videret ciuitatẽ et turrim ⁊c̃ et geñ · xviij
Deus dicebat abrahe deſcendã nunc ⁊ videbo vtrũ clamorẽ·
qui venit ad me ꝯpleuerint ope an non· In quibꝫ cum ma
nifeſtũ ſit ꝙ deo non ꝯpetit deſcenſꝰ ſicut nec motus localis
oportet hoc intelligẽ ſm morẽ humanũ· hoĩes enim volentes
de aliquibꝫ dubijs certificari condeſcendũt ad ꝑticularitates
reꝝ diſcuciendas ſeu inueſtigandas quod deo non competit
ꝓprie ſ; ſilr̃itudinarie tm̃ · vnde in ꝓpoſito licz deus ſolus mũ=
dum creauit ponit̃ tam̃ in creacõe mundi hoc nomẽ heloym
quod ſignificat pl'alitatez ĩ deo ut intelligat̃ ꝙ deus creauit
mundũ cum ꝯſilio domꝰ indiuiduis ſic̃ in humanis illa que
cum ꝯſilio magnoꝝ fiunt credunt̃ ſapiencius ſeu prudenciꝰ
fieri· vñ ex hac pl'alitate nõ ꝯcludit̃ niſi illud qđ dicit̃ ꝓu·
iij· capitulo· Dñs ſapiencia fundauit terrã· ſtabiliuit celos
prudencia ſapiencia illiꝰ eruperũt abiſſi ⁊c̃ hoc eſt dicẽ ꝙ crea
cio mũdi fuit facta cum maxĩa prudencia ſeu ſapiencia dei
ſicut illud quod cũ magno ꝯſilio ⁊ deliberacõne fit dicit̃ eſſe
prudentiſſime factũ· ¶ Paulus· ¶ Licet veꝝ eſt ꝙ qñq;
ſcriptũa ſacra loquit̃ de deo more humano· hoc tñ ſemꝑ fit ad
tollendos aliq̃s errores de deo· In quibꝫ multi fuerũt ſeducti
non aũt ad dandã occaſionẽ extendendi errores circa deum·
vñ q̇a circa prudenciã diuinã erga gubernacõz humani gene
ris multi errauerũt antiquoꝝ et etiã hodie errant aliqui eſti=
mantes ꝙ deus non habeat curã de regimĩe humani generis
ſm iuſticiã ꝓut quidam dicebant ut habet̃ Job· xxi· Super
cardĩes celi ambulat ⁊ nr̃a nõ ꝯſiderat· Idcirco ad amouen
dos huiõi errores ſcriptũa loquit̃ de deo ſic̃ de hoĩe qui diligent̃
ſolliciꝰ eſt ad ĩquirendã veritatẽ alicuiꝰ facti· et iõ dicit· De
ſcendã et videbo ⁊ huiõi· Silr̃ ut oñdat ꝙ deo diſplicent ho=
minũ pccã· Et cũ zelo iuſticie ꝓcedit ad eoꝝ punicõz attribu
it deo iram uel furorẽ methaphorice dicendo· ignis ſuccenſꝰ
eſt in furore meo ⁊ ſic de ſimilibus· S; ad hoc ꝙ deus mundũ
creaſſet ſapienter et prudenter non expediebat dicere ꝙ cum
conſilio domus indiuidui extrinſeca mundũ creauerit hoc enim
ꝓberet ſcandalum erroris in cordibus audienciũ qui ex hoc
eſtimarent deũ indiguiſſe alioꝝ conſilio· Satis enim ſufficie=
bat dicere ꝙ deus ſapiencia fundauit terram prout legitur

in pverbijs et non attribue deo defectu indigencie consiliarior. quia ut ait phs in iij ethicor. Consiliam in magnis quasi de nobis ipis diffidentes quod de deo asseré esset maximu inconueniens. et sic rnsio tua non sufficit ad saluanda plalitatem deo attributa in creacoe mundi. Ité ad aliam auctez allegata Jere x. nichil facit rnsio tua nulla eni bona doctrina sequit ex hoc q dom iudicij dei si sit aliquod extrinsecuz a deo dicat ipe est dij viui et rex sempiternus.

Distinctionis Nonc

¶ Capitulu quartu in quo ostendit q ex auctbus sacris veteris testamenti non tm plalitas sine alicui nui determinacone deo attribuit sed etia ostendit in deo esse plalitas sub trino numero. ¶ Saulus. ¶

Adhuc in pdictis non rndes ad illa auctem deutro. vj. contenta. s. audi isrl dns deus tu vnus est. In qua aucte sola vnitas dei ostendit et docet quod est contra modu pbacionis tue supius dictu. ¶ Paulus. ¶ Ymmo i hac eade aucte trinitas cum vnitate inuit. tria enim noia significancia deum cum vnitate ipsius i hac aucte continent. Non enim dixit audi isrl dns deus tu vn est Neqz dixit audi isrl deus vnus est sed dixit audi isrl dns deus tuus deus vn est. quolibz eni istor triu modor loquedi poterat vnitate significare magis oformit ad opinioz tua. sz hoc non fecit. vn ter deum noiauit cum vnitate et sic illa auctas qua p te allegas magis facit p me. ¶ Saulus. ¶ Replicacio istor triu noim deum significanciu in pdicta aucte intelligenda est ad maioré confirmacoez snie. Sepe eni in scriptis sacris fit vni et eiusde repeticio ad maioré firmitatem snie. et io in hoc loco sic intelligi debz replicacio dinoz noim cum vnitate qi dicet firmit et firm et firmissime tene q deus est vn. ¶ Paulus. ¶ Periculu ponendi plalitatem in deo est apud te maximu sicut etiam apud nos asserere mltitudine deor nefandissimu est. Et io fm te nllo modo debuisset scripta occasione dare ad attribuenda plalitaté in deo quod cum fecit ter noiando deum i vnitate. Ad affirmanda aut sniam vnitatis sufficiisset replicacio firmitatis snie sicut in alijs locis. et ex hoc non pberet occasione credendi trinitaté in vnitate quod apud te nephas est. sz ad rei veritatem auctas pdicta ter noiando deum tria supposita diuina

demonstrat ꝛ includendo vnus est ꝙ vnitatē diuine essencie ostendit· quod ad ꝓpositū meum facit nō aūt ꝓ te et in alijs sacre scripture locis siliter repies· s· repeticōꝫ trinā ter noiando deum vbi sola vna noiacio suffecisset et hoc ad innuendum sancte trinitatis misteriū· ¶ Saulus· ¶ Declara michi illa loca sacre scripture vbi talis repeticio trina diui nois reperit vbi sola vna noiacio dei suffecisset ¶ Paulꝰ· ¶ Obmissis multis cā breuitatis que ad hoc faciūt tria tamē loca ostendā tibi in quibꝫ solempniter hec repeticio trina diui nois legit vbi tm̄ vna suffecisset· p̄mo nūi· vj ·capitl'o· vbi deus p̄cepit sacerdotibꝫ ut sub certa forma benedicerēt populū inuocando nomen diuinū sup eos· et dicit in p̄dicto capitulo in principio illius p̄cepti· Sic benedicetis filijs isrl'· et in fine dicit· Et inuocabūt· s· sacerdotes nomē meū sup filios isrl'· Ego aūt benedicā eos· Ex quo patet ꝙ illa bn̄dictio sacerdotalis solemnis ꝯsistebat in inuocando nomē diuinū sup populū· que quidē posicio seu inuocacio nomis diuini pro ut in capitl'o eodē declarat p̄cipiebat fieri ꝑ trinā repeticionē diui nois sub hac forma / bn̄dicat tibi dn̄s ꝛ custodiat te on̄dat dn̄s faciē suam tibi et misereat tui ꝯuertat dn̄s vultū suū ad te et det tibi pacem· Inuocabunt nomen meū ꝛc· Circa quod attende O Saule ꝙ i ista benedictōe solū suffecissꝫ vna inuocacio diuini nois ut dicendo bn̄dicat tibi dominus et custodiat te ostendat faciem suam tibi et misereat tui ꝯuertat vultū suū ad te ꝛ det tibi pacem· Sic eni dicendo manifestū est ꝙ omnes particule huiꝰ benedictōis referunt ad dn̄m p̄mo nominatū· et sic videt ꝙ scd̄a et tercia repeticio diui nomis erat supflua qd̄ inconueniens est dicē in forma tā solemnis benedictionis a deo ordinata· In opibꝫ eni nature que a deo ordinat nichil supfluū inueni diligent inuestiganti racionē reꝝ· multomagis i eis que a deo ordinant immediate· vnde trina repeticio in hoc loco referenda est ad trinitatē diuinaꝝ psonaꝝ quaꝝ quelibet est deus et dn̄s· et sic forma predicte benedictōis ꝑfecte ordinata ut nomen diuinū ꝑfecte inuocaret sup filios isrl' ꝑ trinam repeticōꝫ ipsius nois· ¶ Saulꝰ ¶ Trina repeticio diuini nois in benedictōe sacerdotali cōtenta ꝓprie referri posset ad pl'alitatē benedictionū que ibi continent· non enim ibi est vna benediccio sꝫ plures· Dicit enim ibi benedicat tibi dominꝰ et custodiat et ostendat faciē

suam tibi et misereatur tui· vnde quia plures benedictiones dabant non est inconueniens q pluries nomen dñi repeteret ¶ Paulus· ¶ Si repeticio iterata nominis diuini in predicta benedictione contenta deberet referri ad particulas ipsius benedictionis pluralitatem tunc non sufficeret trina repeticio diuini nominis· plures enim sunt particule huius benedictionis quam tres ut patet in littera supra allegata sed quia non iuxta numerum particularum benedictionis supradicte facta est repeticio diuini nominis sed trina tantum concludendo in fine ponant seu inuocent nomen meum super filios israel· In quo ostenditur q nomen diuinum per trinam repeticionem exprimitur· manifestum est q trina repeticio non respicit numerum particularum benedictionis cui numero non adequatur sed pocius respiciat pluralitatem trinam que est in diuinis cum vnitate essencie quam significat vnitas nominis· et hoc cum dicit· Imponant nomen meum· non enim dicit nomina mea ut ostendat essencie vnitatem· vnum enim nomen vni rei competit· ¶ Saulus·
¶ Licet predicta auctoritas non est efficax ad probandum intentum tuum· tamen dic mihi si habes aliquam similem huic in qua ter diuinum nomen repetatur· vbi vnum tantum suffecisset· ¶ Paulus·
¶ Ysaie· vj· vbi de illa solemni visione agitur· Cum dicat vidi dñm sedentem super solium excelsum etc· propheta referens q cherubin stabant super illud cum certo numero alarum et huiusmodi· In quibus demonstratur illius visionis solemnitas Et de illis seraphin qui summum gradum tenent inter agmina angelorum· testatur propheta q clamabant alter ad alterum et dicebant· Sanctus Sanctus Sanctus dñs deus sabaoth etc· In qua auctoritate attendenda est illa trina repeticio huius nominis sanctus quod totum deum denominat· et nichil aliud magis proprie in hac trina repeticione potest intelligi quam trinus numerus personarum in quo nulla est inequalitas sicut inter significata vnius nominis sanctus ad aliud· et tamen de omnibus tribus dicitur dominus deus sabaoth ac si dicat· hij tres vnum tantum sunt· nec est dicendum q hec trina repeticio huius dictionis sanctus sit ad maiorem firmitatem sentencie quia ut prius tibi dixi si nulla pluralitas esset in deo talis repeticio trina esset valde periculosa Item psalmista in psalmo· Deus misereatur nostri ter inuocat nomen dei ad eundem effectum dicit enim· benedicat nos deus deus noster benedicat nos deus· In quo loco manifeste suffecisset vna inuocacio diuini nominis repetitur tamen ter diuinum nomen ad predictum misterium innuendum sicut in alijs supradictis

Et sic habes tres auctes cōformes ad hoc· quaꝝ pͥma sumit̃ ex lege· Scđa vero ex ꝓphetis· Tercia ex agiographis que sūt tres ꝑtes integrales tocius veteris testamenti· ¶ Saulꝰ· ¶ Ex p̄dictis auctībꝫ non sumit̃ efficax argumentū· Nā si hec pl'alitas trina in deo esset ponenda sic̃ tu vis expꝛ̄ssius debuisset hoc tradē scriptura sacra· cum hoc sit de pͥncipalibꝫ fundamētis fidei eo ꝙ agit de veritate dei in seip̄o· ¶ Paulus· ¶ Veꝝ est ꝙ hoc misteriū est de pͥncipalioribꝫ fidei fundamentis· Sed ut magni doctores tui dicūt illa que ad fundamenta fidei ꝑtinēt sunt occulte tradita in scripturis· nec erat licitū p̄dicare ea· nec etiam docē nisi tm̄ vni uel duobꝫ ydoneis ad hoc ꝓut habet̃ i libro Talmuth q̄ dicit̃ hagingua in capit'lo quod incipit· Cucorsin quod sig̃ficat non p̄dicabunt τc̃· quod colligit̃ a Rabimoyse in suo deutro· titulo de fundamētis legis capitulo· iiij· Racionē aūt quare ista nō expꝛ̄sse sed occulte fuerūt tradita habebis deo dante i sequēti distinctione vbi de diuinitate xp̄i est agendū que etiā secrete et occulte fuit tradita in scriptis veteris testamenti· vn̄ ibi habebis de vtraqꝫ occultacōne sufficientem racionem·

¶ Distinctionis Nonę·

¶ Capitulū· quintū In quo ostendit̃ ꝙ etiā a doctoribꝫ antiquis hebreoꝝ hoc misteriū tradit̃ licet non ita expꝛ̄sse seu ꝑfecte sicut a nr̄is doctoribꝫ· ¶ Saulus· ¶

Quomodo potest esse ꝙ de tali pl'alitate si i sacris scripturis qualitercūqꝫ esset contenta ꝙ nullus antiquorum nr̄oꝝ aliquid saltem de hoc scripsisset· ¶ Paulus· ¶ Multi doctoꝝ tuoꝝ antiquoꝝ de hac t̃nitate sc̄pserūt licet non ita ꝑfecte et ꝓprie sicut nostri qui hanc veritatē a mg̃ro xp̄o nostro didicerūt· ¶ Saulus· ¶ Allega michi aliquos eoꝝ ut videā si concordant tecū· ¶ Paulus· ¶ Mlti fuerūt qui de hoc aliquid senserūt sꝫ allegabo tibi aliquos eoꝝ omissis ceteris cā breuitatis· Et p̄mo m̄ occurrit qđ sup̄ illud psalmi· Deꝰ deoꝝ dn̄s locutꝰ ē et vocauit terrā· In glo· que dicit̃ medras tillim· i· glo· psalterij sic queritur· que est racio qua psalmista nomen dei sc̄ti τ benedicti tribꝫ vicibꝫ cōmemorat dicens· Deus deoꝝ dn̄s locutꝰ est τc̃· Ad quod rn̄det̃ ibi sic hoc est ut docēt te ꝙ cum istis tribꝫ noībꝫ creauit deus secl'm suū iuxta tres middoth· i· ꝓprietates quibꝫ creatꝰ est mundus· τ iste sūt· Sciencia sapiā et prudencia sic̃

dictū est in ꝓuerbijs ⁊c̄. Dn̄s in sapiencia fundauit terram ornauit celos in prudencia. In scia sua abissi eruperunt. Et isto modo dicit̄ exo. xx. capitl'o qm̄ ego sum dn̄s deus tuus zelator. Ecce tria noīa diuina iuxta tres midoch quibꝫ crea tus est mundus. Sil'r filij Gad et filij ruben dicebant ī libro Josue. Deus deus dn̄s ipse sit vbi noīauerunt deū tribꝫ vi ciꝫ hec in p̄dicta glo. Et idē habet̄ in beresich rabba in glo. magna sup̄ gen̄. sup̄ illud verbū. In principio creauit deus celum ⁊ terram. Ex quibꝫ habes ꝙ doctores tui p̄ trinā itera cionē diuini noīs que sepe fit in scripturis exponūt ꝙ est ītelli gēda ī diuinis t̄nitas s̄m tres midoch i. ꝓꝓetates quas deo attribuūt. ¶ Saulus. ¶ Ex p̄dictis et sil'ibꝫ non habes intentū tuum. tum quia midoch quod est nomē pl'ale illius noīs midda sig̃ficat mensurā ī hebraico que non conuenit trinitati personaꝝ quā tu dicis esse in diuinis ut dese patꝫ. Tum quia sapiā prudencia et sciencia que ī deo ponunt̄ s̄m q̄s dicūt p̄dicti doctores ītelligendā esse pl'alitatē in diuinis nō sūt n̄ vna res tm̄ realit̄ indistincta. tu aūt alit̄ asseris de trinitate p̄sonaꝝ diuinaꝝ quas dicis esse realit̄ distinctas. Et ideo ex predictis auc̄tibꝫ non concludis quod intendis.
¶ Paulus. ¶ Ad p̄mū quod obicis cont̄ ꝓbacōēꝫ meam de ista dictōne midda seu midoch tibi sic r̄ndeo ꝙ verū est ꝙ hec dictio midda sig̃ficat mensuram et midoch que est ipiꝰ pluralis sig̃ficat mensuras in pl'ali. ⁊ hoc est qn̄ hee dictōes dicunt̄ de rebus corp̄alibꝫ. sꝫ qn̄ de sp̄ūalibꝫ agitur trāssumit̄ hec dictio midda ad designandū modū ꝓꝓriū rei seu eiꝰ pro prietatē. Racio aūt huiꝰ transsumpcōis est quia sicut se ha bet mensura q̄ntitatiua in corp̄alibꝫ inquantū mensura ad equat̄ rei mēsurate. sic se habet ꝓꝓrietas in sp̄ūalibꝫ inquan tum ꝓꝓrietas adequat̄ rei cuiꝰ est ꝓꝓrietas. vn̄ cum in diui nis dicit̄ midda nll'o modo intelligendū est ꝙ sig̃ficat men suram q̄ntitatiuā que in deo nullū habet locum. Sed intelli gendū est p̄ midda ꝓꝓrietatē diuinā qua deꝰ mensurat̄. licet enī deus sit immensus et īfinitus. tm̄ quedā ꝓꝓe ita p̄tinent deo quod nll'i alteri ut patꝫ in effectibꝫ soli deo p̄tinentibꝫ ut est creacio. vnde talia dicunt̄ ꝓꝓria deo quia ipi quodāmodo adequant̄ ⁊ nll'i alteri competūt. Et ista dicunt̄ midda seu midoch dei in lingua tua. Nā ut nosti in talmudicis scrip turis cū de differencia diuinoꝝ ad humana agit̄ semp̄ vtunt̄

hoc modo loquendi .s. nō est midda dei .scti sunt midda car=
nis et sanguinis .s. hoīs. Ex quo patet ꝙ ꝑ hanc dictionez
midda intelligunt ꝓprium modū seu ꝓprietatē diuinam. Ad
scd͡am uo obiectōz tuam in qua dicis ꝙ antiqui tui in illis
tribus midoch seu ꝓprietatibꝫ quas deo adhibebant non in
telligebant deo attribuē ꝓprietates realiť distinctas. Nā sa
pientia prudentia et sciencia ⁊ huiōi non sūt in deo nisi vna
et eadem res ⁊cͤ ad hoc tibi rn̄deo ꝙ licet verꝝ est ꝙ sapia pru=
dencia et sciencia et huiōi cū de deo dicunť vnā et eandē rem
significant indistinctā realiť sꝫ distinctam solū rōne. Ipsi tn̄
doctores tui distinctōz realem inť illa esse putabant. Si eni
inť illa p̄dicta solam distinctōz rōis esse estimassent alia in
terposuissent quibꝫ deus creauit mundū .s. potencia et volun
tate. Non eni mundꝰ fuisset creatus nisi deus potuisset eum
creare et etiam voluisset creare eum .sꝫ restrinxerūt se ad nu=
merū trinariū in deo ponendū quia trina iteracō diui nomis
eos coegit ad ponendā trinitatē distinctā realiť in deo non
aūt in maiori nūo q̄z trinario. Et circa hoc ē attendendū ꝙ sicͭ
inť phōs qui ꝑ inquisicōz rōnis rerꝝ naturas seu veritates inue=
stigabant. multi antiqui fuerūt ante aristotilē opinantes cir
ca p̄ncipia rerꝝ naturaliū quedā a veritate deuia que tamē
in se aliquid veritatis continebant ut in p̄mo phicorꝝ. Siľr
et circa felicitatē humanā quidā antiquorꝝ opinabanť varia
et minꝰ vera oīa tamen quodāmodo erant ꝯsona veritati in
quantū aliquid veritatis continebant ut in primo ethicorꝝ.
Sic cōtingit ī hijs que sūt fidei que obscure ī veteri testamēto
tradūť. circa que quidā de tuis expositoribꝫ aliquid veritatis
senciebāt. licet deficiebant a tota cognicōe veritatis. vnde in
ꝓposito doctores tui inquantū ex trina iteracōe diui nomis
in sup̄dicto v̄bo psalmiste contenta aliquā trinitatē in deo
intelligebant aliquid sapiebant veritatis. licet inquantū tri
nitatem distinctā sola rōe ponebant deficiebant a veritate.
fuerūt tn̄ aliqui de doctoribꝫ tuis qui de hoc misterio trinitatis
ꝓprius et exp̄ssius videnť loqui. ¶ Saulus. ¶ Allega m̄
rogo doctores illos quos dicis hoc asseruisse. ¶ Paulus.
¶ In glo. magna sup geñ. que diciť berisich rabba capitl'o
xlij. sic habeť Rabi eliezer dicit. Non est creatꝰ mundus n̄
ꝑ verbū uel cum v̄bo dei scti et benedicti sicͭ diciť in psalmo
verbo dn̄i celi firmati sūt. Et sequitur ibidē Rabi symeon

dicit· inspirauit vel sufflauit deus spm̄ sctm̄ suū et creatus est mūdus sicut dicit in psalmo· Spū oris eius oīs vtus eoꝝ· hec in pdicta glo· In qua manifeste ponit distinctio realis in creacōe mundi qui est deus· manifestū est eni q verbū distinguit realit a pferente τ spūs ab inspirante· τ tamen hi tres vnū sunt· De quibꝰ statim ꝓpheta subdit· Congregans sicut in vtre aquas maris loquendo in singulari· Sunt etiā multa alia in dictis eoꝝ que hoc misteriū innuūt que causa breuitatis sūt omittenda·

Distinctionis None

Capitulū· vj· In quo ostenditur q non repugnat naturali racioni q vna et eadem res sit trina et vna

Saulꝰ

Dixi tibi supra q nullo modo rō natalis tolerat q vna et eadē res sit tres res realit distincte· ad quod m̄ de disti tale rn̄sum· s· q hoc esset verum si vna τ eadem res sm̄ idē esset vna et trina quod tū in ꝓposito asseris non sic esse· Dicis eni q deus non sm̄ idē est eternꝰ et vnus· Nā dicis q est vnꝰ sm̄ essenciā· τ trinꝰ sm̄ psonas seu supposita· quequidē responsio modicū valet in hoc loco· Nam nō credo q m̄ negabis q in diuinis totū est idē· alias oporteret te concedē q est ibi aliquid diuersū quod esset manifeste contra diuinam simplicitatē et vnitatē· Si igit totū est idē in diuinis necesse est te concedē q deus est trinꝰ et vnꝰ sm̄ idē qđ est manifeste contra rōem naturalē ut etiam tu concedis·

Paulꝰ Ex quo ego ostendi tibi auctes sacras testātes in deo esse pl'alitatē et vnitatem· non est m̄ necessarium ad rōnacōes tuas rn̄dē· hic eni agimꝰ de scrutinio scripturaꝝ in quibꝰ multa traduntur que ꝑ racionē humanā attingi nō pñt· nihilominꝰ tamē rn̄debo tibi ad hoc quod modo obicis ne forte in supbiam incidas si non īuenisses rn̄sū· Circa qđ debes attendē q ꝓut veritas nr̄e fidei tradit ī pl'alitate que in diuinis credit· est deus pr̄ generans· et deus filiꝰ genitus Silr pater et filiꝰ sunt vnū in spirare spūs· τ spiritus sctus est spiratꝰ· Et quia impossibile est oīno q aliqua res generet seipsam· et q aliqua res spiret seipsam ideo oportꝫ distinctōeꝫ esse realē inter patrē generantē et filium genitū et inē spirātem et spiratū· Ideo in hoc quod psupponis q in dīnis totū est idē· addendū est hoc· s· ṅ obuiet relacōis opposicio ut obuiat in ꝓposito eo q necesse est concedē q pr̄ non est filius in

dĩnis nec pr̃ et filiꝰ est spũs sanctus. Et iō cum assumis in rōe tua ꝙ in dĩnis totũ est idē. Respondet̃ tibi ꝙ hoc est verꝝ modo supdicto. ⁊ sic nullũ inconueniens est concedē ꝙ deus est trinus ꝭm ꝑsonas adiuicem relatas. vnus aũt ꝭm essenciam. et hoc nō est ꝯtra racionē naturalē quia non ꝭm idem vnitas et pluralitas de deo dicunt̃. vnꝰ enim dicit̃ deus ꝭm essenciam quod est aliquid. trinus ũo ꝭm relacōez que est ad aliquid.

¶ Distinctionis Nonē.

¶ Capitulũ septimũ in quo ostendit̃ ꝙ genr̃acio seu pr̃nitas et filiacio que in dĩnis esse dicunt̃ non sunt intelligenda ꝭm modũ infimaꝝ creat̃aꝝ sꝫ ꝭm silitudinē supnaꝝ intellectualiũ a quibꝫ etiã silitudo accepta deficiat a repñtacōne ꝑfecta dĩnoꝝ.

¶ Saulus. ¶

In hac responsione tua conaris tollere vnũ inconueniens ꝑ aliquid incōueniencius. Nam ut incōuenienciam pluralitatis ab ipō deo amoueas attribuis ei generacōz quod non minꝰ incōueniens est q̃z pl'alitas sꝫ adhuc maius qd̉ sic patet. Nam generacio nichil aliud est ꝓprie loquendo n̄ mutacio de nō esse ad esse cui ꝯtrariat̃ corrupcio. mutacōis aũt subiectũ est materia. Insaniꝰ igit̃ est asserē in deo esse generacōez que mutacōz importat et etiã materiã ꝓsupponit q̃z pl'alitatē. que etiã licet incōueniens sit deo attribuē ꝓpter eiꝰ sũmam vnitatē. non aũt tot incōueniencias implicat sic̃ generacō.

¶ Paulꝰ. ¶ Cum deus sit sup oĩa ea que de deo dicuntur. non sunt intelligenda ꝭm modum infimaꝝ creat̃aꝝ que sũt corꝑa. sꝫ ꝭm silitudinē supnaꝝ creaturaꝝ que sũt intellectuales substancie. In quibꝫ etiã silitudo accepta deficiat a repñtacōe ꝑfcta dĩnoꝝ. vñ ysaie. xl. capitulo. Cui ergo sil'em fecistis deũ ⁊c̃. Non est ergo accipienda ꝓcessio ac generacio in dĩnis ꝭm qd̉ est in corꝑalibꝫ ul' per motũ localē uel ꝑ actionē alicuiꝰ cause i exteriorē effectũ ut calor a calefaciente i calefactũ sꝫ ꝭm emanacōez intelligibilē utpote v̉bi itelligibilis a dicente. qd̉ quidē verbũ manet in ipō. Et sic fides catholica ponit ꝓcessionē seu generacionem in diuinis. non aũt ꝭm ꝓcessionē seu generacōz corꝑalē que nullo modo deo competũt.

Distinctionis None

¶ Capitulũ octauũ In quo ṗmo ostendit̃ ꝙ primo in hijs ꝓcedendũ est ut ꝑ scrutiniũ script̃aꝝ cognoscamꝰ an in dĩnis sit generacio. et deinde an hec veritas i sacra scriptura repta

possit p rões impugnari humanas quod quidē scrutiniū cū magna diligencia et deuocione agendum est·

Paulus·

Et attende O Saule q sicut tibi dixerā hic agim⁹ de scrutinio scripẗaꝝ circa ea que ī eisdē tradunẗ que de deo credenda sūt uł ab eo remouēda· vñ pmo circa hoc insistendū est ut·s·cognoscam⁹ an p veꝝ et p sanū intellectū sacraꝝ scripẗaꝝ in dīnis sit pŕnitas et filiacio· Et ꝯsequenẗ pcedem⁹ ad rões quib⁹ veritas repta sacris scripturis videẗ impugnari· Et iste ordo tenēd⁹ est inẗ me ⁊ te ī hoc tractatu et specialiẗ in hoc misterio· Saulus· Placet m̄ q iste ordo teneaẗ· Et sic oportꝫ q pmo ondas michi· vñ habes ex scripẗis sacris q in dīnis sit pŕnitas et filiacio qd non credo posse in eisdē ostendi· Et deinde pcedem⁹ ad rões quas indubitanẗ credo hanc tuā assercionē impugnare· Paulus·

Ad īquirendū hoc misteriū p testimoīa scripẗaꝝ oportet sacras auctes que de hoc loquunẗ cum magna diligencia et deuocione scrutari pṕt duo· pmū quia talia misteria in scripturis sacris nō suphcieten⁹ tradunẗ sꝫ in eisdē quasi abscondiri thesauri latent· vñ de talib⁹ pu·ij·legiẗ· Si quesieris eā tanq̄ pecuniā et quasi thesauros effoderis eā tunc intelliges ⁊c· 2⁹ quia hoc misteriū summū gradū tenet inter alia que ī scripẗis sacris de deo loquentib⁹ tradunẗ· Agiẗ enī hic de deo non p respectū ad creaẗas seu suos effect⁹ ab extra sꝫ de pṕetatib⁹ dīnis in se cōsideratis seu relatis ad īuicē· Et iō si in hoc contigerit aliquis error· quod absit in scrutinio picl'osior essꝫ q̄ꝫ in alijs· cū hoc pńcipaliẗ dirigat ad cognicōꝫ dei et xpi sui· In qua cognicōe vita eterna ꝯsistit ut in plogo seu exordio hui⁹ tractat⁹ tactū fuit· Saulus· Concedo tibi q in hoc scrutinio de quo agim⁹ pcedendū sit eo modo quo tu dicis· vñ allega auctes quas habes ut attente et diligenter scrutemur eas·

Distinctionis None

Capitulū nonū In quo ōndiẗ q in diuinis est filius genit⁹ et pater genāns· et hoc p auctes psalmiste dicētis· dn̄s dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te nō obstantib⁹ iudaicis cauillacionib⁹·

Paulus·

Occurrit m̄ pmo auctas psalmiste in·ij·psalmo psaltery in quo loquiẗ de deo ⁊ xpo suo cum dicat astiterūt reges ẗre aduers⁹ dn̄m ⁊ aduersus xpm eius· Infra

in persona xp̄i sup̄dicti dicat· dn̄s dixit ad me filius meus
es tu ego hodie genui te· que verba si diligent̄ scrutant̄ non
pn̄t verificari nisi de filio dei quē naĉalit̄ ⁊ eternalit̄ genuit·
Et sic hui⁹ auc̄tis testimonio concedendū est ꝙ in diuinis est
fili⁹ et ꝑ ↄn̄s pater· Sil'r et gen̄ans et genit⁹· que tn̄ intelli=
gēda sūt sine aliquo p̄iudicio deitatis· ¶ Saul⁹· ¶ Quod
etiā asseris p̄dictā auc̄tem nō posse verificari nisi de filio dei
quē eternalit̄ de⁹ genuit est maīfeste falsū· Nam hec auc̄tas
ẜm quosdā plane expon̄t̄ de dauid qui fuit filius dī ut habet̄
ij· Re· xviij· Aduersus quē reges ⁊ pn̄cipes philisteoꝝ fre=
muerūt et insurrexerūt ut habet̄· ij· Re· In multis locis de
quo· s· dauid verificari possꝫ fuisse filiū dei inquantū iustus ⁊
sc̄tus· Non enī solū angeli dicunt̄ filij dei ut Job p̄mo sꝫ et̄
iusti et notabiles viri· Juxta i° psalmiste filij excelsi om̄es
vos· et etiā oīs isrl' cōiter vocat̄ fili⁹ dei· legit̄ enī exodi capi
tl'o deū dixisse de isrl' pharaoni· Mitte filiū meū ut fui=
at m̄· Scōm alios nō exponit̄ de messia vent̄o qui pur⁹ hō
fore credit̄ ẜm nos· qui tn̄ fili⁹ dei posset dici modo sup̄dicto
sine hoc ꝙ de ip̄o neqꝫ de dauid verificet̄ gen̄ari eternalit̄ seu
naĉalit̄ a deo· ¶ Paul⁹· ¶ Expositores tui qui p̄dictam
auc̄tem de aliquo puro hoīe exposuerūt nō diligent̄ scrutati
sūt verba in p̄dicta auc̄te ↄtenta sꝫ sup̄ficialit̄ tm̄· Pro cui⁹
declaracōe attendē debes ꝙ in scripturis sacris aliqui dicunt̄
filij eoꝝ a quib⁹ non sūt geniti naĉalit̄ ut ꝓphetaꝝ filij· iiij·
Re· xxx· capitl'o· Quidā etiā dicunt̄ gen̄ari ab aliquo cui⁹
non sūt filij sic̄ dicit̄ Job xxxviij· quis genuit stillā roris ⁊
etiā apud om̄s cōiter loquentes ip̄i vermes uel pili dicunt̄
ab aīalib⁹ gen̄ari quoꝝ tn̄ nec sunt neqꝫ dicunt̄ eoꝝ filij· vn̄
illi tm̄ filij sil' et geniti dicunt̄ illi⁹· de cui⁹ sb̄a ẜm sil'itudinē
filiacōis ꝓducti sūt· vt cum gen̄· v· de Seth ⁊ de alijs succedē
tib⁹ dicit̄ ꝙ genuerunt filios et filias· Et iō in scrip̄tis vbi
filiacio cū generacōe ↄiungit̄ semꝑ talis filiacio intelligit̄ na=
turalis que tm̄ illa est que ꝓcedit de sb̄a pr̄is· Qua ꝓpt̄ an=
geli licet a deo ꝓcedāt ꝑ creacōꝫ· et ei p̄ ceteris creatis assil'an
tur· ꝑ hoc ꝙ sūt substancie intellectuales· et q̄ꝫpl'ima alia bo=
na dīna ꝑticipant· in tm̄ ꝙ dicunt̄ filij dei· non tn̄ dicuntur
geniti a deo eo ꝙ nō ꝓcedūt ex sb̄a dei sic̄ filij qui ꝑ generacōꝫ
a pr̄e ꝓcedūt· Idē dicendū est de iustis ⁊ sanctis in cōi· vn̄ si
scrutat⁹ fueris totā sacram scrip̄tam nunq̄ꝫ reꝑies ꝙ de aliq̄

angelo nec sancto quocūqꝫ dicat̄ ꝙ sit filius dei ⁊ ab ip̄o deo genitus · ⁊ tñ in p̄dicta auc̄te legit̄ filius me⁹ es tu ego hodie genui te · Ex quo patet ꝙ ex p̄dicta auc̄te habem⁹ manifeste intentū · s · ꝙ ille de quo psalmista ibidē loquit̄ est fili⁹ dei ab ip̄o deo genitus quod necessariū est intelligē de generacione natali ut dictū est · Et sic necesse ē cōcedē ꝙ ī diuinis est pr̄ generans filiū · et filius genit⁹ a p̄re · que quidē gen̄acio ī deo nō posset poni nisi eterna · nichil enī est in deo quod non sit eternū · ¶ Saul⁹ · ¶ Oppositū in sacris eloquijs reperies eorū que tu dicis · Nam de ꝑl'o isrl'itico legit̄ ꝙ est filius dei nō solū in singulari ut in auc̄te ꝑ te allegata exodi · iiij · dimitte filiū meū ut seruiat michi sed etiā ī pl'ali ut deutro · xiiij · filij estis dn̄i dei nr̄i · De illo etiā ꝑl'o legit̄ ꝙ est genit⁹ a deo ut cum dicat̄ deutro · xxxij · capitulo · Deum qui te genuit dereliquisti · Ex quibus ⁊ sil'ibus manifeste habet̄ ꝙ etiā de puris creatis scriptura consueuit dicē ꝙ sūt filij dei · i · ab ip̄o deo geniti quod manifeste contradicit tue asseracioni · ¶ Paul⁹ · ¶ Adhuc deficis in scrutinio veri ⁊ ꝓprij sensus p̄dictoꝝ verboꝝ · Circa quod attēdē debes ꝙ licꝫ in sacra scriptura pluries reperit̄ ꝙ deus vocat aliquos in pl'ali filios ut cum dicat̄ de angelis ꝙ sint filij dei ut in psalmo · afferte dn̄o filij dei et in alijs locis · Sil'r et de ꝑl'o suo cultui deputato in cōi dicat̄ filius me⁹ est isrl' · vel filij dei estis et huiōi · Nusq̄ꝫ tamē repies in scripti̇s in singulari ꝙ aliquis vocet̄ fili⁹ dei nisi in hoc loco et in alijs sibi corr̄ndentib⁹ in quibus de filiacōe dei coeterni patri agit̄ · Racio aūt hui⁹ dr̄ie est · quia vocando aliquā purā creatām in singulari dei filiū posset contingere error ne forte quis existimet talē ꝑsonam esse filium dei ſm genracōꝫ que est de sb̄a pr̄is quod non ꝯuenit ṅ soli dei filio patri coeterno · vnde de nullo sanctoꝝ pr̄iarchaꝝ ul' ꝓphetaꝝ in eoꝝ vita uel etiam post mortē legit̄ ꝙ sit seu fuerit filius dei · De moyse enī qui tante excellencie fuit ut diceretur de eo post mortē non surrexit ultra ꝓpheta ī isrl' sicut moyses deutro · ultimo · Cum tñ deus ipsi⁹ moysi excellēciā narrasset nūi · xij · de eo dicat̄ seruus meus moyses in domo mea fidelissim⁹ est · Et sic de dauid ut in pluribus locis sacre scripture et de alijs sanctis qui serui dei ab ipso deo dicuntur qn̄qꝫ in singulari qn̄qꝫ in pl'ali · Nunq̄ꝫ tam̄ aliquis eorum in singulari fili⁹ dei noīatur · Idem etiā de angelis ut dictū

est· In hoc aũt loco psalmi sup̄dictã in singulari dicit· filius meus es tu· Et sup hoc etiam addit· hodie genui te· In quo exp̄mit modus filiacõis qui est p veram generacõz· Et ideo auctes tue que in ps'ali vocant isrl' genitum a deo uel filios dei nichil contra intentũ meũ faciunt· ¶ Saul· ¶ Cont te regio illud scõi· Re· vij· Vbi legit ego ero illi in patrẽ et ipe erit m̃ in filiũ quod cõiter ad literã intelligit de Sal'oe· Et sic habet manifeste q de aliqua pura creata in singulari verificet ſm testimoniũ scripturarũ q sit filius dei quod est manifeste contra te et c· ¶ Paul· ¶ Vez est q ista auctas p te allegata itelligit ad lr̃am de Salomone et iõ non dicit ipse erit meus fili et ego eius pater sz dicit erit m̃ in filium et ego ei in patrẽ· quod manifeste denotat filiacõz adoptiuã· Adopcio eni est accepcio extranee psone in filiũ quod non cõ uenit filiacioni naturali i qua fili est de sba patris· vñ tua auctas bene intellecta pocius facit p me· ¶ Saul· ¶ De dauid legit in psalmo· Ipe vocabit me pater meus es tu et c Ex quo sequit q de dauid dicat q sit filius dei in singulari· ex quo deus in singulari dicit eius pater· ¶ Paulus·
¶ Auctas illa licet de dauid figuralit possit exponi p̄prie tñ et verius intelligit de xp̄o a dauid descẽdente qui est ver fili dei ſm eternã generacõz· vñ de ipo dicit in eodẽ psalmo· tro nus eius sicut sol in conspectu meo et sicut luna pfecta et c· que non pñt vere de dauid intelligi sz intelligunt vere de xp̄o de quo legit verbũ sup̄dictũ· s· dñs dixit ad me filius meus es tu· vñ idem est iudiciũ de vtroqz· ¶ Saul· ¶ Hec gene racio quã tu conaris in õmis ponẽ oportet q sit eterna· non aũt temporalis et hoc etiã sup asseruisti· Generacio aũt cõten ta in p̄dicta aucte demonstrat esse tpalis· dicit eni ego hodie genui te· Cum igit lij genui signficat p̄teritũ temp· lij hodie sigficat pñs tempus· oportet igit q generacio illa de qua lo quit psalmista intelligat fuisse p̄terita si referat ad sigfica cionẽ verbi· uel pñs si referat ad sigficacionem aduerbij et vtrumqz est tpale ut est manifestũ et p ꝯsequens ex predicta aucte non habes intentũ tuum· ¶ Paul· ¶ Considerare debes q cum de õmis agim non possum loqui ita p̄prie sic in seipis existunt· sz oportet nos loqui more humano prout doctores tui i ml'tis locis hoc dicũt· vñ in p̄posito qa cognicõ nr̃a subiacet tempori· Ideo cum de deo loquimur oportz nos

loqui cum verbis et aduerbijs cum tpe significantibꝰ innuendo tamen quantū est possibile ꝙ diuina non subiacent tempori ſꝫ sūt supra tempus quod etiā psalmista ī hoc loco notabilit insinuat· posuit enī verbū preteriti tpis· et hoc cum dicit ge-nui· ad denotandū ꝙ generacio filij in diuinis intelligenda est esse pfecta· hoc enī verbū genui est pterita pfecti temporis sed ut ī sinuaret ꝙ generacio illa pfecta non transit in pteritū ideo apposuit aduerbiū pn̄tis tpis· In eternitate enī nichil transit in pteritū nec expectat̄ futurū sed totū est ut presens Ideo ad designandū generacionē eternam quantū fragilitas nr̄e cognicōis et locucionis pmittit ꝯuenient̄ fuit hic appo-situm aduerbiū pn̄tis tempis verbo pteriti perfecti· Et sic si bene consideras quod tu obicis ī hoc loco· magis facit p me·

Distinctionis None

Capitulū decimū In quo ostendit̄ ꝙ generacio in diuinis credenda est etna ex aucte psalmiste dicentis de filio dei· Erit nomen eius in secula et ante solem pmo nomen eiꝰ non obstantibus hebreorum cauillacionibus·

Saulus·

Ad designandā eternitatem generacōis seu filiacōis quā tu conaris ponere in diuinis ꝓpriꝰ insinuaretur per aliquas dictiones designantes ꝙ hec generacio est ante tempus seu supra tempus quā per verba uel aduerbia cum tempore significancia· vn̄ responsio tua supradicta in hoc loco manifeste non sufficit· Paulus· Est alia auctas psalmiste in qua filiacio in diuinis ostendit̄ esse ante omne tempus sicut tu petis· vnde in psalmo qui incipit deꝰ iudiciū tuum regi da vbi manifeste agit̄ de filio dei de eodem filio dicit̄· Sit nomen eiꝰ benedictū in secula et ante solē permanet nomē eius· Ex quo patet ꝙ filius dei fuit ante tempꝰ luminaria enī celestia quorū precipuū est sol facta fuerūt in signa temporꝫ dierꝫ et annorꝫ ut habet̄ gen̄ pmo· Et iō ad de-signandū ꝙ generacio filij dei est supra temporꝫ ꝯmensuracōꝫ ꝓprie dixit psalmista ante solem est nomē eius· q· d· absqꝫ temporꝫ cōmensuracione· Saulus· Ad hoc ꝙ auctas quam nunc allegas aliquid faciat pro te oportet te pus pro-bare ꝙ psalmꝰ iste intelligat̄ de filio dei in diuinis cuiꝰ oppo-situm est manifestū· Exponit̄ enim cōiter iste psalmꝰ apud expositores nr̄os de Salomone qui fuit in toto israhel pma

rex et filius regis simul. Saul eni qui pmo regnauit in isrl licet fuerit rex non tamen fuit filius regis. Silr nec dauid. alij vero reges qui post Salomonē fuerūt nunq̄ regnauerūt in toto ppl'o israhel ut patet ex cursu libri Regū. Et iō cum in pmo versu hui9 psalmi diciẗ. De9 iudiciū tuum regi da. et iusticiam tuam filio regis. hoc ppie de Salomone habz intelligi rōne predicta. Confirmaẗ etiam hec exposicio ex duobus. pmo quia de Salomone legiẗ. iij. Re. iij. capitulo q deo dicenti sibi. Postula quid vis ut dem tibi Salomon respondit. dabis ergo s'uo tuo cor docile ut possit iudicare populū tuum rc. quod preuidens dauid in spū fecit hunc psalmū pro Salomone filio suo in quo phetice pro eo erat illud quod deus datur9 erat sibi. s. iusticiam r iudiciū adiudicandum ppl'm. Et idē in scdo versu dicit. Judicabit ppl'm tuū in iusticia et paupes tuos i iudicio. quod ppie correspondet supdictis. Scdo quia i titulo hui9 psalmi nichil poniẗ nisi hec dictio Salomon uel p Salomone put in translacōe tui Jeronimi poniẗ quod manifeste demonstrat istū psalmū cōpositū fuisse p Salomōe. Et tituli psalmoz cōiter designāt materiā de qua pncipaliẗ tractaẗ i ipis psalmis ut patet discurrenti titulos psalmoz r materias de quibus tractāt.

¶ Paul9 ¶ Expositores tui qui hunc psalmū de Salomone exponūt manifeste deuiant a veritate lr̄e. sicut in q̄zpluri mis alijs locis sacre scripture facē consueuerūt. psertim vbi aliqd testimoniū catholice veritatis insurgit sicut i hoc psalmo. falsitas aūt exposicionis tuoz in hoc loco satis patz. tū quia in multis passib9 hui9 psalmi testatur lr̄a q ille rex r filius regis de quo agiẗ et bona que ad ipm ptinent sūt ante quodlibet tempus quod solū ptinet ad eterna seu ppetua. dicitur eni ibi pmanebit cum sole r ante lunam in generacōe et generacōz. Constat autem ut dictum est q talia sūt supra tempus ul' ante temp9. Silr de bonis que p ipm regē et filiū regis debebant oriri. dicit orieẗ in diebus eius iusticia et habundācia pacis donec auferaẗ luna quod sig'ficat ppetuitatē duracōis pacis saltem apte post p ipm filium regis orunde Constat aūt q nichil istoz competit Salomoni cui9 permanencia uel habundancia pacis nullo modo fuit ante lunam nec post eius ortum fuit ppetua sz statim post mortez suā pax in regno suo cessauit ut habetur. iij. Re. cum ex ipsius filij

regis dñio de quo mlta dicit que nllo modo salomoni com-
petunt ut cum dicit· adorabūt eum omnes reges oēs gen-
tes seruiēt ei quod nullo modo compeit Salomoni qui non
fuit monarcha ut patet in eius historia· Ad hoc autē quod
intelligas de titulo huius psalmi considerare debes q̄ hoc no
men Salomon interpretat pacificus· et p hoc nomen sepe in
scripturis intelligit etiam ad lrām ipse deus qui ppie est rex
pacis· vñ doctores tui expsse dicunt q̄ vbicunq3 dicit Salo-
mon in cantico canticoꝝ semp intelligendꝰ est summꝰ rex pa
cis qui est ipē deꝰ· Et iō put Rabimoy· dicit in suo deutro·
sicut ille qui delet nomē dei tetragramaton in quocūq3 loco
sacre scripture contentū est reus pene pter reuerenciā diui
nominis· pari rōne qui delet nomē Salomonis in predictis lo
cis reus est pene tanq3 delens nomen diuinū· hec ille· Et ideo
in hoc loco titulus huiꝰ psalmi in quo dicit Salomon seu p
salomone intelligendū est de ipso deo quod consonat verita
ti mee exposicioīs· ¶ Saulus· ¶ Et si plura contenta in
hoc psalmo non possunt compete Salomoni rōnibꝰ p te di
ctis pñt tamē bene adaptari messie p nos expectato per quē
expectamꝰ habundanciā pacis ppetuam et q̄ illū oīs reges
adorabunt et ei omnes gentes seruient put multi prophete
testant· verificatur etiam titulus psalmi de illo· s· Salomon
qui interpretat pacificus· De ipō enim pheta ysaias ait q̄
est pnceps pacis· Et ꝫm istam exposicōz psalmꝰ iste nō agit
de filio dei i diuinis put tu vis sed de filio dei puro hoie qui ex
cellencior erit ceteris filijs dei ut supra fuit etiam p te deductū·
¶ Paulꝰ· ¶ Preambula tua in hoc loco verissima sūt· s·
q̄ psalmus iste de uero messia loquitur· cū omnia et singu
la in hoc psalmo contenta ppie adaptant· Sed quod postea
vis inferre q̄ iste psalmꝰ non agit de filio dei in diuinis sed
de filio di puro homie manifeste erras· Nam sicut alias tibi
dixeram verus messias promissus in phetis non est purus
homo s3 homo deus put in distinctione imediate sequēti deo
duce largius ostendet· que quidē veritas in hoc psalmo satis
ostendit· ¶ Saulus· ¶ Ostende michi quō in hoc psalmo
ostendit q̄ messias ille promissꝰ non sit purus homo sed sit
filius dei in diuinis· ¶ Paulꝰ· ¶ Ad hoc q̄ filius regis de
quo in hoc psalmo agitur sit filius dei eternus in diuinis ob
missis quibusdam alijs in hoc psalmo contentis que in hoc

psalmo faciunt· vnū verbum tantū tibi allego cuius verbi
veram significacōēȝ si recte fueris scrutatus hoc plane repies
¶ Saulus· ¶ Assigna michi illud verbum cum clara et
vera exposicione· ¶ Paulus· ¶ In hoc psalmo de filio re
gis supradicto dicit versus finem· Erit nomen tuū in sclm
et ante solem ynnon nomē eius· quia vbi translacio nostra
habet pmanet In hebreo ut nosti habet ynnon quod quidem
verbū non habet sile in toto veteri testamento i forma vbi·
et expositores tui qui int ceteros pociores fuerunt in grama=
tica hebraice locucōis dixerunt q ynnon est verbū deriuatū
ab hac dicione ymi· quequideȝ dictio sigficat filiū· et nullā
aliam habet sigficacionē i sacra scriptura et sic ynnon signi
ficat aliquid uel aliquā rem filiatam· et sic est sensus q ante
solem· i· ante tempus nomen hui9 regis qui est filius regis
est filiatū hoc est filiacione deriuatū· Et sic vides manifeste q
filiacio de qua hic loquit psalmista est eterna q̄a ante temp9
¶ Saulus· ¶ Verū est q vbi in translacione tua dicit per
manet in hebraica veritate dicit ynnon· sȝ hec dictio ynnon
quia non habet similē in nostris libris canonicis· vn̄ posset
sciri eius vera significacio· Idarco multi ex nostris dicūt q
ynnon est nomen pp̄riū quo noie messias debȝ vocari tanq̄ȝ
nomie pp̄rio· hoc autē quod tu asseris q ynnon est verbū de=
riuatū a filiacōne non me recolo vidisse p aliquos doctores
nostros· vn̄ tu qui hec allegas debes probare ea que tu dicis·
¶ Paulus· ¶ Verū est q quidā de doctoribȝ tuis dicunt
q messias vocabit ynnon ut habet in glo· beresich Rabba
sup illud gen̄· xvj· Et vocabit nomen eius ismahel vbi pre
dicta glo dicit q aliqui fuerūt vocati noibus pp̄riis anteq̄ȝ
nascerent sicut ismahel ꝛ ysaac· ꝛ alii inter quos numerat
messiam cui9 nomen fuit vocatū anteq̄ȝ nasceret· ad quod
probandū inducunt illud ante solem ynnon nomen eius·
Et ibidē querit quare messias vocabit hoc nomine ynnon·
Ad quod respondet ibi q futurū est ut ipe filiet ul' nasci fa=
ciet dormientes de humo uel de pulue terre hec in glo· pocta·
ex qua glosa doctorū tuorū habes manifeste quatuor· quorum
vnū est q psalm9 iste loquit ad literā de messia· Scōm est q
hoc nomen ynnon est nomen messie· Teraū q hoc nomen
competit ei eo q filiet ul' nasci faciat dormientes de humo ul'
de puluere terre quod ptinet ad resurrectioneȝ futuram que

non nisi a deo expectanda est. Alij uero doctores tui magis moderni exponūt hanc dictionē ymion ꝓut pertinꝫ ad ꝓpositum meū. nam ille Rabbi abraham abenhazra qui totā bibliam exposuit declarando significata ꝛ deriuacōes dictionum in exposicōe hui⁹ psalmi super hunc versū sic dicit. hec dictio ymion est verbū passiuū quod deriuatꝰ ab hoc nomine ini quod ꝓprie significat filiū hec ille. Item Rabbi dauid qnihi qui fecit librum illū qui dicitꝰ sarasim in quo dictiones hebraicas et earꝫ significata et deriuacōes ordine alphabetico exposuit exponendo hanc dictionē Nin sic dicit. Nin significat idem quod hec dictio ben que ꝓprie significat filiū et principium deriuatū ab eo est ymion ut dicatur in psalmo. ante solem ymion nomē eius. i. filiatus. hec ille. Et sic habes a doctoribus tuis quod tibi in hoc ꝓposuerā. ❡ Saulus. ❡ In hijs allegacionibus tuis ꝓsupponis vnū quod nō ꝓbas .s. ꝙ hoc quod dicitꝰ ante solem intelligitꝰ ante omne tempus et per ꝯsequens eternū seu eternalitꝰ quod non videtꝰ necessarium. Sol enim creatus fuit in quarta die. et sic creacionem solis precesserūt tres dies in exordio mundi. ꝛ per ꝯsequens possibile est ꝙ aliquid esset formatum in illis tribus diebus ꝓmis. et sic illud esset ante solem non aūt ante omē temp⁹ ❡ Paul⁹. ❡ Luminaria fuerūt creata ut essent in signa et tempora et dies et annos geñ. ꝓmo. Inter que sol et luna sūt precipua ut habetꝰ ibidē. Ex quibus duobus luminaribꝫ sol est pn̄cipalius per cui⁹ motum dies et āni et alie temporꝫ differencie commensuranturꝰ. Et ideo in scripturis sacris ubi de duracione alicui⁹ rei temporalis agitꝰ de sole fit mencio tanq̄ꝫ de ꝓmo et precipuo signo temporis. Et ideo sepe ī ecclesiastias inuenitꝰ talis modus loquendi ut cum dicitꝰ ecc. ꝓmo quid amplius habꝫ homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole. quod intelligitꝰ de vniuersa mundi duracione tēpli Similitꝰ ibidem cum dicitꝰ. vidi cuncta que fiunt sub sole. ꝛ ecce vniuersa vanitas et sic de ml'tis alijs ibidem ꝯtentis. Et ideo doctores tui qui asseruerūt ꝙ aliqua fuerūt añ creacionē tocius mundi ut habetꝰ in glo. que dicitꝰ medras tyllū super illud verbū parata sedes tua extūc quorū vnum asseruerunt esse nomen messie hoc ꝓbant ex isto verbo. s. añ solem ymion est nomen eius. In quo manifeste ꝓsupponunt ꝙ dicendo ante solem intelligitur ante creacionēꝫ mundi. et

per ꝯsequens ante om̄e tempus· vnde in hoc psalmo· vtitur
psalmista isto modo loquendi ad designandū eṫnitatē isti⁹
regis et filij regis de quo agit et hoc a ꝑte ante ut cum dicat̃
ante solem ymion nomen eius et añ lunam in generacōe ⁊
generacoēȝ· et a ꝑte post ut cum dicat̃· Et habūdancia pacis
donec auferat̃ luna· Et a ꝑte media inter vtrūqȝ ut cum di
catur permanebit cum sole· Et hoc ad designandū ꝙ eterni-
tas assistit omni tempoꝝ differēcie· Et sic ex predicta auc̃te
psalmiste habes ꝙ in diuinis est filius eternus ⁊ per ꝯsequēs
coeternus patri· In alijs etiam locis testatur sacra scriptura
ꝙ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filium quod
est conforme supradictis· Distinctionis· None

Capitulū vndecimū In quo ostendit̃ ꝙ deus qui creauit
seu formauit vniuersa habet filium ex auctoritate ꝓū· xxx·
capit̃lo· Vbi dicit̃ quod est nomen eius et quod nomē filij
eius si nosti non obstantibus cauillacionibus hebreorum·

·Saulus·

Allega michi auctoritatē hoc dicentē ꝙ deus qui crea
uit seu formauit vniuersa habet filiū· Paulus·
ꝓū· xxx· vbi de quodam dicitur· Et noui sanctoꝝ
sciencia sequit̃ statim· Quis ascendit in celum atqȝ descen
dit· quis continuit spiritū in manibus suis· quis colligauit
aquas quasi in vestimento· qui suscitauit om̄s terminos t̃re
quod nomen est eius ⁊ quod nomē filij eius si nosti· Ex ista
enim auctoritate habes ꝙ deus habet filium de nullo enim n̄
de deo verificant̃ illa que in illa auc̃te ꝑdicunt̃· Saul⁹·
Ex ista auctoritate non habes intentum tota enī exponi
tur a doctoribus nostris de moyse· Moyses enim ascendit ī
celum sydereū ad deum· ⁊ inde descendit ad populū ut habet̃
exo· xix· vbi dicit̃ moyses autem ascendit ad deum· Moy-
ses cineres ardentes de camino accepit ī manibus eius· exo·
xix· Meritum etiam istius moysi fecit ut aque maris rubri
essent filijs israhel quasi ꝓ muro a dextris et a sinistris exo·
xiiij· et sic colligauit aquas q̃si in vestimento· Moyses autē
in erectione tabernaculi immisit terrorem in oībus finibus
terre ꝓmissionis· vn̄ deutro· ij· dicit̃· Hodie incipiam mittē
terrorem et formidinē tuam in ꝑplis ⁊c̃· Et quia null̃us ali⁹
ꝓpheta fuit similis moysi ī predictis· Ideo dicit qđ est nomē
eius· q· d· Si dicat̃ ꝙ alius a moyse fecit ista dicat̃ ei· quod

est nomen eius · quasi dicat · Si quis fuit ille · et quod est no-
men filij eius · i · que generacio remansit ab eo ex qua possit
haberi noticia aliqua de ipso · quod cum non remanet sequit
q non fuit alius pheta sibi in predictis similis · vnde ex hac
auctoritate nichil aliud habes nisi q non fuit alius pheta
similis moysi in supradictis · Non eni predicta auctoritas
loquitur de deo s; de moyse ut dictum est · ¶ Paul9 · ¶ Si
bene consideras predicta auctas de deo loquitur non de moy-
se · De moyse eni nuq; legit q ad celu ascendiss; cu eni dicit
moyses ascendit ad deum exo · xix · ibide ondit q sua ascen
sio erat usq; ad monte synay ubi gloria dei representabat
per ostensione suoz miraculoz et non vltra vn statim ibi-
dem subdit · vocauit eum domin9 de monte · Silr cum moy-
ses descendit de deo ad populu non intelligit nisi de monte
ubi deus erat modo predicto ut satis plane patet intuenti
predictu capitulu · Similiter cum dicitur quis continuit spi
ritum i manibus eius · non potest intelligi de accepcoe cinez
in camino de quo agitur exo · ix · put tu dicis · tum quia cine-
res non sunt spirit9 · tum quia etiam aaron accepit cineres
sicut et moyses ut ibidem habet · et sic non posset de moyse
singulariter dici quis continuit spiritu · Silr quod dicit quis
colligauit aquas quasi in vestimento non potest intelligi de
moyse in mari rubro · tum quia illud miraculu soli deo at-
tribuitur · vn exo · xv · dicitur de hoc · Spiritu oris tui congre
gate sunt aque · tum quia aque in mari rubro non steterut
quasi colligate sed cum essent fluentes prout habent ex na-
tura sua · virtute tamen diuina steterunt · Et ideo dicit ibi ·
stetit vnda fluens · Similiter cum dicit ibi · Quis suscitauit
omnes terminos terre · non poss; intelligi de erectione taber-
nacli per moysen facta · In illa enim erectione non fueru t
suscitati omnes termini terre ut pat; de se · Quod aute dicis
q in erectione tabernaculi per moysen facta immisit terrore
omnibus finibus terre pmissionis est manifeste falsu · Ta
bernaculu enim fuit erectum in pma die primi mensis scdi
ani ab exitu de egipto ut habetur exo · xl · deus aute incepit
mittere terrore et formidine in populis propter populu isra
heliticum quod fuit xxxviij · anno a predicto exitu ut patet
intuenti scdm capitulum deutro · quod tu allegas · vnde in
erectione tabernaculi que ante p magnum tempus fuit fcta

ut dictum est· nichil legitur de immissione terroris seu for-
midine nec de aliquo alio miraculo quod ibi fuisset factum·
vñ predicta auctas non potest de moyse nec de aliquo alio
nisi solum de deo cui oĩa illa proprie adaptant᷑ verificari· et
sic de illo tantum intelligi debet illud quod sequitur· s· quod
est nomen eius· et quod nomen filij eius si nosti ut iam tibi
proposueram· ¶ Saul⁹· ¶ Dic ergo quomodo illa de deo ve-
rificari possunt que ĩ predicta aucte continentur· presertim
illud primũ ubi dicit᷑· quis ascendit in celum et descendit·
cum sit manifestũ ꝙ deo non competit asendere nec descendẽ
sicut nec aliquo modo moueri· ¶ Paul⁹· ¶ Tu scis ꝙ
doctores tui frequenẽ dicunt ꝙ scriptura loquitur de diuinis
more humano in quo verum dicunt et concordiẽ cum veris
catholicis doctoribus· Nam sicut cognicio nostra accipitur
a sensibus sic et nostra locucio ex hijs consurgit· Sic enim
loquimur de rebus prout sunt in nostra cognicioẽ· vnde ad
intelligendum aliquid de deo oportet nos uti locucionib⁹ cor-
poreis q̃zuis ipse deus sit sũme simplex et incorporeus· dicit᷑
ergo deum ascendere ĩ celum ut intelligat᷑ ꝙ potencia diuina
supat potestates celorum· vnde deutro· penultĩ· dicit᷑ de deo ꝙ
est ascensor celi in adiutoriũ populi sui· Similit᷑ ut ostendat᷑
ꝙ prouidẽcia diuina attingit usq; ad infima et ea cognoscat
et iudicat dicitur geñ· xj· descendit deus ut videret ciuitatem
et turrim ⁊c· et sic de m̃ltis similibus· Et ideo ille doctor tu⁹
magnus Rabimoyses egipcius in suo libro de directõe per-
plexoꝝ pte pma capitl'o· ix· declarans ista verba· s· ascendẽ
et descendẽ dicit ꝙ sũt equiuoca a ꝯsilio· et ꝙ qñq; ĩtelligunt᷑
de ascensu ⁊ descensu corporali que sine motu locali fieri non
possunt· qñq; vero de ascensu ⁊ descensu spũali qui sine motu
fieri possunt ꝑut large in predcto capitl'o tractat· Et ibidẽ
concludit quomodo de deo possũt verificari ista verba ascen
dit et descendit vide ibi si vis· ad propositũ autẽ cum dicit᷑
Quis ascendit in celum et descendit· Intelligendũ est de deo
qui celos celorum ascendit transcendendo eorum potestates
⁊ in terram descendit omniũ inferioꝝ cognicionem habens ⁊
omnia tam supiora q̃z inferiora disponẽs· et sic nullo modo
est inconueniens talia attribuere deo ut de immensitate et ĩ-
finitate sue sapiencie et potencie aliquid saltem possimus in-
telligere· semper tam̃ ꝓsupponendo veritatẽ de immobilitate

sua · testatur enim scriptura malachie · iij · capitulo · Ego dominus et nõ mutor · ❡ Saulus · ❡ Vellem scire quomodo expõnis illam auctoritatẽ pu · continuando ea que in ea continentur ad illud verbũ quod allegas · s · quod est nomen eius et quod nomen filij eius quia ut supradicebas · et verum est Intelligencia verborũ ex causis est sumenda dicendi · Et sic videbitur si exposicio tua consonat cum illo quod itendis ex auctoritate ista concludere · ❡ Paulus · ❡ Placet michi exponere tibi hanc auctoritatẽ in incipiendo a primo verbo a quo incipit in litera et cõtinuando usque in finem ubi tota sentencia huius auctoritatis finitur · Et licet hoc erit aliqualiter prolixum · tamen toleranda est prolixitas ut veritas magis elucescat · Incipit enim hec auctoritas in libro prouer · capitulo supradicto sic · verba congregantis filij vomentis visio quã locutus est cum quo est deus et qui deum secum morantẽ confortatus ait stultissimus virorum etc · Ad cuius declaracionem sciendum quod Salomon in hoc loco intendit vilipendere scienciam humanam que per inquisicionem humane racionis procedit in respectu ad scienciam diuinam que per sacram scripturam seu dei reuelacionem acquiritur · Et quia ipse Salomon vtramque scienciam habuit · s · infusam ut habetur · iij · Re · iij · Similiter et scienciam acquisitam ut habetur ecclesiastes primo · ubi dicitur · Ego ecclesiastes fui rex israhel in ierusalem et proposui in animo meo querere et inuestigare sapienter de omnibus que fiunt sub sole · Ideo in hoc loco vult ostendere quod sciencia acquisita per humanam inquisicionẽ precipue de diuinis quasi abiecta est respectu sciencie a deo infuse seu reuelate · vnde dicit verba congregantis · i · salomonis qui congregauit scienciã per humanam inquisicionem que est quedam congregacio eo quod partibiliter acquiritur · Et sequitur filij vomentis · i · Salomonis qui predictã scienciam sic congregatã tanquam abiectã vomuit sicut homines solent fastidiosa et inutilia vomere · vnde ecclesiastes primo ubi supra cum dixisset · Et proposui in animo meo querere et inuestigare sapienter etc · statim subdit hanc occupacionẽ pessimam dedit deus filijs hominum ut occupentur in ea · Ex quo habetur quod occupacionem quam habuit in huiusmodi sciencie acquisicione reputabat pessimam · et sic merito erat vomenda · Et ideo respectu huius dicitur filij vomentis · Postquam igitur ostendit abiectionem sciencie humanitus

per congregacionē acquisite specialiter quantū ad diuina · cō sequenter subdit · que est illa sciencia ſm quam ipse loquitur de diuinis de quo dicit · visio quam locutus est cum quo est deus et qui a deo secum morante confortatus ait etc · q · d · Non loquor auctoritate congregate sciencie quam iam euomui · sed loquor auctoritate diuine reuelacionis · Ideo dicit visio quā locutus est cum quo est deus · Et quia ille bene loquitur de diuinis cum quo deus est non solum in intellectu sed etiam in affectu · Ideo postquam dixit cum quo est deus · s · i intellectu subdit et qui a deo secum morante confortatus quod intelligitur de illo qui non solum ſm intellectum sed etiam ſm affectū habet deum secum morantē per graciam ſm quam homo cōfortatur i bonis · Sequitur i litera · Stultissimus sum virorum et sapiencia hominū non est mecum quod intelligitur de Salomone postquam euomuit sapienciam mūdanā · q · d · nichil remansit in me de sapiencia illa quam a me eiecta modo predicto · et ideo remansi quasi seu tanquam stultissimus virorum etc Et sequitur Et non didici scienciā · hoc dicit quia Salomon non habuit scienciam acquisitam humanitus addiscēdo ab alio · sed pocius per se inuestigando ut habetur ex auctoritate ecclesiastes supradicta · quia tamen habuit per reuelacionem de diuinis scienciam alciorē et alciori modo habitā · Ideo subdit · Et noui scienciam sanctorum · Sanctorum enim sciencia de diuinis perfeccior est quam humana · primo quia altiorem noticiā de deo habet · Secundo quia habet eam alciori modo · s · per diuinā reuelacionē · de primo autem consequenter dicit sic · quis ascēdit in celum et descendit · q · d · per scienciam humanam non cognoscitur quod deo possit dici quod ascendat uel descendat cū solum de eo cognoscat quod sit immobilis · per reuelacionē diuinam cognoscitur quod deus ascendit ad celum et descendit per diuinam prouidenciam que se extendit non solum ad cognoscendas et regendas res summas sed etiam ad cognoscendum et regendum res infimas usque ad minima · et ideo in multis locis sacre scripture de deo dicitur quod ascendit et descendit · Consequenter dicit · quis continuit spiritum · i · ventum i manibus suis · philosophi enim per humanam scienciā tantū de naturalibus loquentes imperfecte locuti sunt de ventorum flatu ut patet in secundo methaurorum ubi de causis ventorum agitur sed per reuelacionem diuinam que in sacra scriptura traditur habetur

ꝙ deus retinet eos et facit eos flare ſm voluntatis ſue bene=
placitū· Juxta illud pſalmiſte qui producit ventos de the=
ſauris ſuis· Conſequenter patet quia per ſcienciam phicam
ſm quam eleuant̄ aque tanq̄ȝ minus graue q̄m terra debe=
ret eam vndiqȝ circūdare non cognoſcitur qua racione aliq̄
pars terre ſit diſcoopta ideo dicit· quis colligauit aquas q̄i
in veſtimento hoc enim fit virtute diuina ſolum ut habet̄ gen̄·
p̄mo· Dixit deus congregent̄ aque ⁊c̄· Et quia ex iſta colli
gacione ſeu congregacōne aquarum ſecutum eſt ꝙ termini
terre fuerūt ad habitacionē animaliū ſupeminentes q̄ȝ aque
Jdeo ſubdit· quis ſuſcitauit om̄es terminos terre· q· d· hoc nō
poteſt cognoſci per humanā inquiſicionē niſi per reuelationē
diuinā de qua dicitur gen̄ p̄mo· Et appareat arida· Et quia
autor omniū predictoꝝ eſt deus cuius noticiam phi non ha
bent niſi ex creaturis que ī infinitū diſtant a perfectōe diuina
Jdeo dicit· quod eſt nomen eius· phi enim non poſſunt bene
nominare deum· vnde dicitur in libro de cauſis ꝙ cauſa p̄ma
eſt ſuper omne nomen quod nominat̄ de ipſa· Et ideo dicit
quod eſt nomen eius ideſt o phe quomodo poſſes nominare
deum ſm tuam ſcienciam per reuelacionem diuinā deus no=
minatur ut patet exo· iij· ubi moyſi interroganti de nomīe
diuino fuit reſponſum a deo· diuinū nomē· ſ· deo ꝓprium eſt
·ſ· tetragramaton quod eſt incōicabile creaturis prout etiā
doctores tui tenent· Et quia per reuelacionē diuinā non ſo=
lum cognoſcitur nomen dei eſſenciale ut in capitulo allega
to exo· Sed etiam diſtinctio patris ⁊ filij in diuinis que nll'o
modo per humanā ſapienciā cognoſci poſſit· Jdeo ſubdit qd̄
nomē filij eius ſi noſti quaſi diceret hoc nullo modo noſcit̄
per humanā ſapienciam niſi ſolum per reuelacionem diuinā
Et quia diuina reuelant̄ per ſacram ſcripturā a deo traditā
Jdeo ſubdit· om̄is ſermo dei ignitus· i· ſacra ſcriptura que
ex ſmone dei habet̄ eſt ita purificata ab oī falſitate· ſic̄ me=
talla que ī igne p̄ificant̄· vn̄ pſalmiſta· eloq̄a dn̄i igne ex=
am̄inata et ſequit̄· Clipeꝰ eiꝰ eſt ſperantibꝰ in ſe q̄a licȝ cont̄ veri=
tatē fidei mlt'e impugnacōes inſurgant tā ex ꝑte interiori ⁊
hoc cū homines difficultant̄ in credendo ea que ſupra rōeȝ ſūt
naturalem· q̄ȝ ex parte exteriori· ſ· a racionibus hereticorū
et tyrannoꝝ perſecucionibus· tamen ſperantibus in deum ꝑ
veram fidem caritate formatā deus eſt defenſor· Jdeo dicitur

clipeus rc. Et sequitur. Ne addas quicq3 verbis illius. s. de his que diuinis verbis contrariant seu cotradicunt ne arguaris. inueniaris q3 mendax quia quicquid contradicit diuinis auctoritatibus que ab ipa sūma veritate que deus est reuelantur mendosum est seu falsum usq3huc predicta auctoritas per quam sic expositam recte continuant verba eius ad inuicem r intentum meum circa itellectum hui9 dicti quod est nomen eius et quod est nomen filij eius comprobatur.

Distinctionis None rc.

Capitulum duodecimū In quo ostendit q spiritus sanctus est alia persona in diuinis preter personā patris et filij ex auctoritate psalmiste dicentis verbo domini celi firmati sunt non obstantibus hebreorum cauillacionibus.

Saulus.

Habeo mentem tuam circa filiacionez quā in diuinis asseris. sed adhuc video q addis alium deum quē spiritum sanctū vocas. In quo manifeste transgrederis preceptum sapientis per te supra allegati. In quo dicit ne addas aliquid verbis illius ne inueniaris mendax. Constat enim per pdictam auctoritatē per te allegatā prout tu eam exposuisti q in diuinis est pr r filius r non alius deus. dicit enim quod est nomen ei9 et quod nomen filij eius. non eni dicit quod est nomen spūs eius. Ex quo patet q tu addendo aliam personam in diuinis quam dicis esse deum manifeste addis verbis eius et sic inueniris mendax.

Paulus.

In hoc quod dicitur ne addas quicq3 verbis illius. Intelliguntur phibita illa que diuinis verbis contrariant seu cōtradicunt prout tibi dixi exponendo illud verbū. ne addas rc. Non autem phibent illa que dīnis verbis non contradicunt nec contrariant. alias enim omnia alia essent phibita que non essent contenta in predicta auctoritate quod est falsū quia in sacris scripturis multa continent pter illa que in predicta auctoritate explicant. vnde in pposito quia in verbis supradictis non excludit quin sit in dīnis alia persona preter psonam patris et personā filij que ibi exprimūtur. Et quia perscrutinū scripturaz non solum necessariū est concedere in dīnis esse patrem r filiū s3 etiam spiritū sanctū. Idcirco hoc asserendo non est addere quicq3 verbis dīnis eis contrariando uel contradicendo s3 pocius est confiteri ea

que in sacris eloquijs tradunt. ¶ Saulus. ¶ Allega
michi aliquam auctem si habes per quã necessariũ sit conce
dere ꝙ in diuinis est spiritus alius a patre et filio prout tu
asseris. ¶ Paulus. ¶ Quod in diuinis sit spũs sanctus qui
est deus alia persona a persona patris ⁊ filij satis habetur ex
auctte psalmiste ꝑ me sup allegata. In qua dicit verbo dñi
celi firmati sunt ⁊ spiritu oris eius omnis virtus eorũ seu
omis exercitus eoꝝ. Constat autẽ ꝙ psalmista loquit in hoc
loco de creacõe mũdi que fuit a solo deo facta nullo interue
niente adiutorio seu ministro extrinseco hoc enim est vnum
de fundamentis fidei non solum apud nos sed etiam apud
tuos. tuus enim magister Rabimoyses egipcius i suo deu-
tronomio in titulo primo pmi libri capitulo pmo dicit hoc
esse pmum fundamentũ omniũ fũdamentoꝝ mosaice legis
Et hoc est cõe apud tuos ubicũqꝫ de hac materia loquuntur
.s. ꝙ deus solus celum creauit et terram et omnia que in eis
sunt nullo exteriori adiutorio coopante .s. alicui⁹ creature.
vnde et talmudica tui dicũt ꝙ deus non creauit angelos in
prima die. ne forte crederet ꝙ angeli fuissent coopatores seu
coadiutores in creacõe mundi. sꝫ psalmista in pdicta aucto
ritate testat quod verbo dei celi facti sunt. vbi eni translacõ
tua dicit firmati sunt In hebraica litera dicitur facti sunt.
Et sic sequitur ꝙ deus per verbũ suum celos fecit. Similit et
testat ꝙ deus per spiritũ oris sui fecit seu creauit omnes vir
tutes seu exercitus celorũ. Ex quo sequit ꝙ deus per spiritũ
suũ hoc fecit. Cum autẽ de rõne verbi est ꝙ distinguat a di-
cente seu proferente. Similiter ⁊ de rõne spiritus oris ei⁹ ut
distinguatur ab inspirante. sequitur ꝙ spũs per quẽ virtu-
tes celorũ facte fuerunt est deus alius ab inspirãte. Et sic in
hac auctoritate trinitas quam pdicamus exprimit que est
vnus deus creator mundi i qua quidẽ trinitate spiritus est
tercius in ordine trium personaꝝ. Et sic habes ꝙ in asserendo
spm̃ sanctum esse deum alium a patre et filio non sit aliqua
addicio que contrariet seu contradicat eloquijs diuis ymo
eis manifeste conformat. ¶ Saulus. ¶ Nimis stricte in
telligis hoc dictum verbo domini. Silr et spiritu oris eius.
Intelligis eni verbum silriter ⁊ spiritum ut aliquid existens
in deo et a deo realiter distinctũ. cum tamen non sit necessa-
rium sic ista intelligere. per verbum enim dei et spiritũ eius

que in hoc loco continent̄ sufficit intelligere mandatū dei seu eius preceptū prout ipsemet psalmista in hoc eodem psalmo declarat dicens in hac propria materia .s. creacōis mundi. Ipse dixit et facta sunt ipe mandauit et creata sunt. vnde non aliud intelligendū est de hoc quod dicit̄ verbo dn̄i celi firmati sūt nisi q creature fuerūt facte per mandatum dei uel eius imperiū seu voluntatē. ¶ Paul⁹. ¶ Circa hoc quod dicitur verbo domini quod ſm veritatē significat filium dei non est ad presens insistendum quia iam de hoc q in diuinis sit filius supra est ostensū. Sȝ manifestū est in hoc quod dicit̄ et spiritu oris eius intelligit̄ aliquid intrinsecum deo ⁊ ab eo ꝓcedens quod non potest esse nisi de⁹ et a deo procedens. sufficisset enim dicere. ⁊ spū oris eius omnis exercitus eorum ad denotandū q de mandato dei facti fuerunt celi. et huiōi. Sed apponendo spū oris eius manifeste ostendit̄ q spūs de quo loquitur est intrinsecus deo et a deo inspirante distinctus. Et sic intellexerūt Rabini tui istā auctem. ¶ Saul⁹. ¶ Vbi queso inuenisti Rabinos nostros sic exposuisse. ¶ Paul⁹. ¶ Supra in capitulo .v. hui⁹ distinctōis allegaui tibi quandam auctoritatē que in glo. magna super geñ. que dicitur beresich Rabba capit̄lo .xlij. habet̄. Vbi sic Rabi Symeō dicit. sic inspirauit seu sufflauit deus spm̄ suum ⁊ creatus est mundus sicut in psalmo dicitur. Spiritu oris eius omnis v̄tus eorum hec in glosa predicta. Ex quo patȝ q hoc quod dicitur. Spū oris eius intelligendū est per modum īspiracionis seu sufflacionis que in rebus creatis a quib⁹ cum loquimur de diuinis necesse est accipe aliquam silitudinē. nō nisi ab extrinseco ꝓcedit̄ et sic oportet q illa res inspirata sit de⁹ cum nichil est in deo quin sit deus. Similiter necesse est q sit alius ab inspirante ex necessitate opposicōnis relatiue. et sic manifeste consonat exposicioni mee. ¶ Saul⁹. ¶ Licet ille Rabi Symeon quē allegas fuit de magnis ⁊ antiquis doctoribus nostris. est tamen vnus singularis cui⁹ dictum non sufficit ad concludendū in tanta materia. Et iō si alias auctoritates habes ad ꝓbandū q spūs sanct⁹ sit de⁹ allega.

¶ Distinctio [illegible] Nona [illegible]

¶ Capitulum .xiij. in quo ostenditur q in diuinis est tercia persona scilicet spiritus sanctus ex auctoritate ysaie .xl viij vbi dicitur ⁊ nunc dn̄s misit me et spiritus eius. quibusdā

in hebreorum cauillacionibus non obstantibus.

¶ Paulus ¶

Licet verum est q Rabi Symeon ille quē tibi allegaui est tantum vnus doctor tamē dicta sua habent auctem a ceteris doctoribus tuis inquantū sua exposicio i hoc loco non fuit reprobata seu cōdempnata. nec etiā legitur contradictā esse ab alijs s collocata fuit in illo libro antiquo supra allegato tanq vera. et non repugnans fidei et veritati. nichilominus tamen ex quo aliam vis auctoritatem. allegabo tibi vnam que tibi debet sufficere quequidē auctoritas est illius pphete euangelici ysaie qui de misterijs fidei nostre q plurima et magna pphetauit. dicit enī in capitulo xlviij. sic attendite ad me audite hec. non a principio in abscondito locutus sum ex tempore quo facta fuit ibi eram et nunc dominus deus misit me et spūs eius. hec ille. Ex qua auctoritate habes q ille qui a principio non in abscondito locutus fuit. s. ipse deus qui a principio cum populū israhelē ad se applicasset eis dando legem in monte synay non in abscondito locutus est sed palam et publice cunctis audientibus legem dedit ut habetur exo. xx. qui quidē deus in eodē tpe. s. dacionis legis ibi erat. Et quia ipse deus qui locutus est palam in dacōe legis postea fuit missus i mundū p assumpcionē carnis ad redimendū genus humanū de qua assumpcione in distinctōne sequenti deo duce est agendū Ideo dicit. Et nūc deus misit me et spūs eius. In qua auctoritate manifeste exprimunē tres persone diuine. de quay qualibet necesse est dicere q est deus qui locutus est palam. Exprimitur enim ibi deus missus qui statim de se ante predixerat. non a principio in abscondito locutus sum 7c. Similit exprimit ibi deus mittens cum dicit dominus misit me. Similit exprimitur ibi spūs dei mittēs cum dicit. Et spūs eius. s. misit me. Deus enim nullo modo intelligi debet missus nisi a deo Et sic ex ista auctte plane et sane intellecta habet distinctio trium psonay in diuinis. quay tcia persona est spūs sanctus qui est verus deus inquantū dicitur q spūs dei deum mittit. est tamē distinctus a deo misso de quo dicitur. dn̄s misit me qa inter mittentē et missum necessaria est distinctio personalis

¶ Saulus. ¶ Duo psupponis in exposicione huius auctoritatis ysaie que non probas nec etiam sunt consona litere

Et ideo ex illa auctē non habes intentū· pmo enim psuppo=
nis q ille de quo dicitur q fuit missus a deo· est verus deus
qui dedit legem genti nostre israhelitice· quod non est verum
magistri enī nostri cōiter exponunt illud quod hic dicit· Et
nūc dn̄s misit me de ysaia qui fuit a deo missus ut habetur
ysaie· vj· Vbi cum dicatur a deo quē mittam aut quis ibit
pnobis Rn̄dit ysaias· Ecce ego mitte me· Cui deus dixt
vade et dic populo huic zc̄· vnde de ista missione in hoc loco
loquitur pheta· nec valet contra hoc dicere· q iste missus a
deo dicit de se statim supra a tempore quo fuerāt ibi eram qd̄
intelligitur a tempore dacionis legis in quo tempore ysaias
nondū erat natus ut est manifestū· hoc enim non obstat p
dicte exposicōi quia ut mgr̄i nostri dicūt sic in mōte synay
moyses rcepit legē a deo· sic eodē tpe z loco oms̄ phete fue=
rūt ibi qntū ad aias z ibi vnusquisq3 recepit pheciā suā·
quam postea quilibet eoz tempore suo prophetauit· Et hanc
sentenciam tenent oms̄ magistri nostri antiqui· fere qui hūc
passum exposuerunt· vn̄ ex hac auctoritate fm hanc veram
suam exposicionē non ocludit nisi esse vnus deus qui ysaiā
misit· Spūs enim dei· de quo hic dicit q misit ysaiam non
est verus deus· sed est spiritus pheticus creatus quē habuit
ysaias a deo z per quē ysaias prophetauit· vnde si recte hāc
auctoritatē intelligis nichil facit pro te rōe predicta· Scdo
psupponis in tua exposicione q verus deus fuit missus a deo
per assumpcōe3 carnis quod non pbas nec probare valebis
Item sunt quedam in litera precedencia et sequencia hāc au=
ctoritatē que nullo modo osonant tue exposicioni· Sed quia
dicta sufficiunt pronūc ad tuam exposicioē3 euacuandā Ideo
illa ad psens omitto· Paul9· Exposicio magistroz
tuorum· in qua dicunt q ysaias est ille de quo hic dicitur·
Nunc dn̄s misit me zc̄· est manifeste falsa tanq3 fundata ī
fundamēto falso et erroneo· fundatur enim in hoc q anima
ysaie et anime aliorū prophetarū fuerunt in monte synay
tempoore dacionis legis anteq3 ipsi nascerent z ibidē recepe
runt prophecias suas prout tu noīe eorum recitas· Et vez
est q magistri tui hoc asserūt in predicta exposicione· sed hoc
est manifeste falsum· nam fm naturalis rōis dictamen aīa
racionalis tunc incipit esse cum in corpore humano sibi coap=
tato īfunditur· anima enim fm verā sui diffinicōe3 a phis

traditam est perfectio corporis phici organici ut habetur scdo de anima. Constat autem q illud quod est perfectio alicuius corporis non habet esse ante formacoz illius. Et sic patet q predictum fundamentu est falsum. Q autē sit erroneu patz Nam hoc est contra sacre scripture testimoniu. legitur enim zacharie. xij. Ego domin9 formans spiritum hois in medio eius quod verbum exponit a Rabbi cabadia et a Rabbi quimbi conformiter ad predictā diffinicionē anime. dicunt eni q per hoc quod dicit formans spiritū hois in medio eius Intelligit q creator creat aiam cum perfectione figure corporis humani. Et est cois exposicio predicti verbi. hoc etiam osonat huic quod dicitur gen. ij. formauit igit deus hoiem de limo terre τ inspirauit in faciē eius spiraculū vite τ fact9 est homo in aiam viuentem. Ex quo patet q aia creatur et infunditur incorpore humano formato. Et sic patz q nullo modo de ysaia potest intelligi illud quod dicitur a tempe quo fuerant ibi eram. quod intelligitur a tempore dacionis legis sm omnes. nec etiam quod ibi legitur immediate ante. s. non a principio in abscondito locutus sum. potest de ysaia intelligi. nec de aliquo hoie puro nisi solum de deo legis datore. Doctores enim tui in libro qui dicitur mequilea. exo. xix venerunt in desertum synay τ castrametati sunt in deserto expresse dicunt q hoc quod dicitur per ysaiam non a principio in abscondito locutus sum. Intelligit de dacione legis que publice fuit data. et est senteacia cois omniu expositoz tuoz Ex quo sequitur manifeste q illud quod immediate in eodē textu dicitur. s. nunc deus misit me τ sps eius. Intelligat de illo qui non a principio i abscondito locutus est τc. quod non nisi de deo vero itelligi potest. Ad hoc autem quod dicis me presupponere quod non probo. s. q verus deus missus est per assumpcionē carnis τc. Verum dicis q hoc tibi non probaui usqz nūc. sz hoc per dei graciam pbaturus sum in seqnti distinctione. vbi de diuinitate xpi est agendum. Ad teraiu quod dicis q sunt quedā in predicta auctē precedencia et sequencia que nullo modo consonant mee exposicioni expme illa. et deo duce sufficienter respondebo tibi. ¶ Saulus.

¶ Anteqz de alijs precedentibus τ sequentib9 contra te obiciā volo tibi ostendē q hec verba que allegas sm te exposita faciunt manifeste contra te. vis enim ex istis verbis. s. nūc

dominus deus misit me. et spiritus eius inferre quod in diuinis sunt tres persone distincte. s. deus mittens et spiritus sanctus mitens et filius dei missus. Si bene attendis ex hijs verbis sequeretur quod sunt quatuor persone in diuinis quod ut credo tu etiam non admitteres. primũ assumptũ patet. Nam in predictis verbis. primo nominatur deus. Non enim dicit. et nũc deus misit. sed et nunc deus misit me. ecce duo. dicis etiã quod ille missus est deus. et sic sunt tres persone. dicis etiam quod in hoc quod sequitur. Et spiritus eius exprimitur alia persona diuina mittens quam etiam asseris deum mittentẽ. et sic secundum te sunt quatuor persone diuine quod tu ut credo nullo modo admitteres. ¶ Paulus. ¶ Dixi tibi quod cum de hoc misterio sancte trinitatis ageretur oporteret diligenter scrutari sacra eloquia non autem superficietenus. vnde in proposito debes attendere formam in qua illa duo nomina ponuntur. s. illa pro quibus in trãslacione nostra habetur dñs deus. primũ enim nomen quod ponitur ibi est adonay scriptũ cum hijs literis a. d. n. y. Cuius quidem nominis propria significacio est dñs deus. Secundum nomen quod ibi ponitur est nomen dñi thetragramaton quod est nomen dei propriũ et incõicabile creaturis quod quidẽ nomen scribitur cum alijs literis a predictis. s. y. h. n. h. vnde si proprie transferantur hec nomina secundum veritatẽ hebraice lingue diceretur sic. Et nunc dominus meus. y. h. n. h. y. h. misit me. et illa duo nomĩa quorum vnum est propriũ diuinum. et aliud est nomen adiectiuũ nullo modo significant duo supposita sed tantũ vnũ sicut cum dicitur dominus meus rex et huiusmodi non significant duo supposita sed vnum tantũ Et ideo racio tua non facit contra me. Ex illis enim duobus noibus primis habemus vnũ suppositum. s. personã patris. In hoc quod dicitur dñs deus In hoc quod dicitur misit me habemus secundum suppositum. s. personã filij missi. In hoc quod dicitur. Et spiritu oris eius habemus. Terciũ suppositum. s. personã spiritus sancti. vnde in hac auctoritate nõ solum tres persone diuine exprimuntur distincte. sed etiã ordo earum ostenditur. Et ideo si habes alias obiectiones literales contra meam exposicionem propone eas ut videamus cuius valoris sint. Distinctio Nona 2

¶ Capitulum. xiij. In quo exponitur auctoritas ysaie supradicta extense ut ex illa sane intellecta probetur intentum

supradictum. ¶ Saulus. ¶

Si bene scrutentur precedencia et sequencia hanc aucto
ritatem quam allegas manifeste patet quod propheta
non loquitur hic de messia seu xpo venturo sed de Cyro
qui populum israhel redemit de babilonica captiuitate. legitur
enim statim ante predicta verba que allegas. dominus dilex:
it eum et faciet voluntatem suam in babilonem et brachium su:
um in Caldeis. Ego locutus sum. et vocaui eum adduxi eum
et directa est via eius. Que quidem verba secundum omnes expo:
sitores tam catholicos quam hebreos exponitur de Cyro quem deus
direxit ad faciendum voluntatem suam in babilonem edu:
cendo populum suum de illa captiuitate ad quod vocatus fuit
a deo ut habetur ysa. xlv. capitulo et prosperatus est in via
sua ut habetur Esdre primo. Et sequitur statim. Accedite ad
me etc. que est auctoritas per te allegata. post autem dictam
auctoritatem cum quibusdam que sequuntur ad illam perti:
nentibus sequitur in litera Egredimini de babilone. fugite
a caldeis in voce exultacionis annunciate. auditum facite hec.
offerte illud usque ad extremum terre et dicite redemit dominus
populum suum Jacob. quequidem verba ab omnibus expri:
muntur ad literam de redempcione a babilonica captiuitate. non
autem de redempcione per messiam expectata. vnde in con:
sonum est veritati litere quod auctoritas tua que inter precedencia
et sequencia ponitur exponatur de messia et redempcione sua
prout tu intendis sed magis conuenienter exponenda est de
eadem redempcione babilonica ad quam annunciandam ysaias
ibidem dicitur missus a deo cum dicitur dominus misit me
Quequidem annunciacio fiebat a propheta per spiritum pro
pheticum dei. ex quo dicit. et spiritus eius. Et sic patet quod hec
exposicio est magis consona litere. cum conueniencius con:
tinuatur cum precedentibus et sequentibus modo predicto
quam exposicio tua. ¶ Paulus. ¶ Ut veritas exposicionis
mee magis elucescat. volo tibi exponere predictam aucto:
ritatem per me allegatam cum precedentibus et sequentibus
seriose ad literam. Ad cuius declaracionem premittendum est
quod in sacris eloquiis presertim propheticis sepe fit transitus seu
translacio de vna materia ad aliam sibi similem et specialiter
cum vna sit figura alterius uel habeat cum ea aliquam cor:
respondenciam sicut membra ad caput et econtra. vnde ysaie

xiiij. cum propheta loqueretur de principe babilonis qui in tyrannica et superba potestate et casu horribili quodam modo assimilatur lucifero primo angelo de celo cadenti intantũ q censendus erat membrum eius et ipsius figura. Idarco in eodem contextu propheta de vno trãsit ad alium ut patz in capitulo supradicto. vnde in proposito ysaias prophetando de redempcione populi israhelitici a captiuitate babilonica per Cyrum ab ipo deo ad hoc vocatum transit ad prophetandum de alia redempcione longe digniori et remociori in tempore que tũc fienda erat per messiam seu xpm. que quidez due redempciones. licz in hoc conueniebant q vtraqz fienda erat per dei potenciam que hostes populi sui opprimebat. Silr per dei misericordiam qua populo suo miserabatur propter que trãsit propheta de vna ad aliam. In multis tamen hee redempciones inter se differebant et specialiter in hoc scilicet q redempcio babilonica facta fuit virtute diuina p Cyrum suum ministrum absqz miraculorum operacione. sz mundo suo cursu naturali incedente. Redempcio vero secunda que p xpm erat fienda cum miraculis a deo supernaturalit factis implenda erat per totum. Quibus premissis litera sic videt exponenda ab illo loco in quo dicit. audi me Jacob etc. Ibi enim est quedam distinctio capitularis in hebreo ubi ppheta locuturus de predictis duabus redempcionibus que in aliquo conuenerunt et tamen in multo magis differunt premittit. audi me Jacob etc. ut ad attendẽdũz excitet audiẽtes Et sequit. Ego ipse. vbi in hebreo legitur ego sum. ad denotandum q ipsius dei esse seu essencia per se consistit et nullo modo ab alio dependet. Et sequitur. Ego primus et ego nouissimus. ad denotandum ipsius eternitatẽ que omnẽ duracionem temporis excedit. Et sequit. manus quoqz mea fundauit terram. et dextera mea mensa est celos. ad ostendendũ q mundus est creatus ab ipso deo et a nullo alio. et mundi partes admuicem ab ipso deo sunt proporcionate. Et sequit. Ego vocabo eos. In hebreo habetur ego voco eos et stabunt simul ad denotandum q gubernacio mundi creati per ipsum deum est ab ipso deo creatore suo. Que quidem omnia supradicta propheta pmittit ad hoc ut ostendat q liberacio populi dei a babilonica captiuitate de qua statim erat locutus futura erat scdm diuinam ordinacionem qua ipse deus creauit

mundum et eum gubernat nullo interueniente miraculo sup naturaliter facto. Quod autem ista liberacio sit a deo preordinata probat seu persuadet per hoc quod deus liberacionem per Cyrum futuram ante per prophetam predixit. et nullus alius. Ex quo patet quod sicut illa liberacio in sola dei presciencia existebat. sic in sola eius potencia. vnde subdit. Congregamini omnes vos. i. gentes omnes que diuersis ydolorum cultibus subiacebant. Et sequitur. audite quis de eis annunciauit hec quasi diceret hoc nullus annunciauit antequam fieret nisi solus deus a cuius potencia et ordinacione factum fuit. Et sequitur. dominus enim dilexit eum. s. Cyrum quem ad dignitatem monarchicam promouit ut populum suum liberaret a captiuitate caldaica. vnde sequitur faciet voluntatem suam scilicet dei in babilonia puniendo caldeos et iudeos inde liberando. Et sequitur. Ego locutus sum et vocaui eum et adduxi eum et directa est via eius. Ad ostendendum quod tota prosperitas Cyri fuit a deo preuisa et intenta ut liberacionem populi per ipsum iuxta diuinam ordinacionem impleret. et hoc contra ydolatras qui huiusmodi prosperitatem attribuebant ydolis suis. vnde dicitur supra eodem capitulo antequam venirent indicaui tibi ne forte dices ydola mea fecerunt hec et sculptilia mea et conflatilia mandauerunt ista que audisti Et sequitur. accedite ad me etc. Circa quod attendendum est quod postquam propheta annunciauit liberacionem populi a Caldeis per Cyrum diuina virtute fiendam sine miraculorum operacione. nunc ab ea transit ad liberacionem que tunc futura erat per xpm verum deum et hominem. que quidem liberacio. s. secunda facta fuit per ipsum deum redemptorem per maxima miracula a deo facta supnaturaliter. Et ideo sicut ysaias locuturus de prima redempcione que non supra cursum naturalem facta est. premisit magnalia que deus fecit in mundi creacione et gubernacione que non supernaturaliter sed cursu naturali per potenciam dei infinitam facta fuerunt. Sic propheta locuturus de secunda redempcione que per miracula supernaturaliter effecta est premisit de illis que a deo supernaturaliter facta fuerunt. et specialiter circa gubernacionem populi quorum miraculorum numero fuit dacio legis in synay in qua deus est locutus tante multitudini publice et palam quod in maximum reputatur miraculum. vnde deutro. iiij. de hac materia sic legitur. Interroga

de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit de-
us hominem super terrã a summo celi usqz ad summũ eius.
si fcta est aliquando huiusmodi res. aut vnqz cognitum est
ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sic
tu audisti. Et de hoc dicit ꝓpheta. accedite ad me et audite
hec quasi dicẽt ea que locuturus sum. maxima et a deo sup-
naturaliter facta sunt. vnde requirunt maiorez attencionẽ
sicut illa que homo audit a propinquo attencius intelligit
Non a pricipio in absconditio locutus sum. quod cõiter ex
ponitur tam a doctoribus nostris qz tuis de dacione legis in
monte synay. In qua totus populus audiebat vocem dñi
loquentis ut habetur exodi. xx. Et dicit hec dacio legis fieri
a principio quia i illa incepit popul⁹ israheliticus deo appli-
cari in peculiarem populum. recipiendo obedienter manda-
ta sua ut habet exodi. xix. Que quidem verba non possunt
verificari de ysaia. nec de aliquo puro homine sed de ipso deo
qui legẽ dedit. et sic intelligunt etiam doctores tui. Et sequit
ex tempe anteqz fierent ibi eram. vbi in hebreo habetur a tpe
quo fiebat. ergo ibi quod intelligitur de ipo deo qui loquendo
ppl'o modo pdicto ibi erat quod non potest intelligi de ysaia
qui non dũ erat natus nec anima eius creata ut iam osten
sum est. Et sequitur in eodem contextu et versu nulla diffe-
rencia interposita. Et nunc misit me dominus et spiritus
eius. quod non potest intelligi plane. nisi de quo continue et
immediate propheta loquitur scilicz de deo. Et sic habetur q
deus qui legem dedit in synay loquendo populo non in ab-
scondito postea missus est a deo et spiritu eius quod erat in-
tentum. Et ut magis ostendat propheta q verba predicta
sunt verba dei a deo missi. immediate subdit. hec dicit domi
nus redemptor tuus scilicet deus ille qui missus est a deo et
spiritu eius ad tuam redempcionem et sanctificacionẽ. De
quo dicit sanctus israhel ego dominus deus tuus docens te
utilia. quod intelligit sic. Nam redemptor non solum dedit
precepta que sunt necessaria ad consequendam beatitudinez
sed etiam consilia que ad hoc non sunt necessaria. sed tamen
utilia inquantum per ea melius ꝛ expediciusu homo possit cõ-
sequi predictam beatitudinem gubernans te. In hebreo habe
tur ducens te in via qua ambules. quia gesta ipsi⁹ redemp-
toris ducatum prestant homĩ ad hoc ut in hac vita que via

est dirigatur ad terminū beatitudinis· Et sequitur vtinam
attendisses mandata mea · et facta fuisset sicut flumen pax
tua · quod potest intelligi dupliciter · vno modo referendo hec
verba ad hoc quod dixerat statim ante docens te vtilia quasi
diceret · Et si docui te utilia scilicet consilia que non important
necessitatem sed utilitatem in consequendo expediaus beati
tudinem · Vtinam tamē attendisses mandata mea scilicet
precepta que necessitatē importāt quia hoc suffecisset tibi ad
salutem per quam pax perhennis habetur atque perpetua de
qua dicit facta fuisset sicut flumen pax tua · Alio modo possūt
exponi predicta verba scilicet vtinam attendisses mandata
mea referendo ea specialius ad phariseos quibus xp̄us dedit
duo mandata que si seruassent habuissent pacem temporalē
et etiam spiritualem · Xp̄us enim interrogatus a phariseis
seu herodianis si licet tributum dare cesari · Respondit nō
consulendo sed potius precipiendo que sūt cesaris date cesari
que sunt dei · date deo · Que quidem mandata non seruaue-
runt sed vtrūque transgressi sunt · Rebellarunt enim Rōno
imperio · et sic non dederunt que erant Cesaris Cesari per quod
amiserunt pacem tpalē quia venerunt Rōni et destruxerūt
locum et gentem ut patet in historijs Josephi de destructiōe
iherusalē et populi Judaici per Titum et vespasionū · Fue-
runt etiam transgressi · Scdm mandatum scilicet que sūt dei
date deo recedendo a xp̄o tam in credendis quam in agendis · et
sic amiserunt pacem internam · et etiam supernam · vnde de
prima pace subdit facta fuisset sicut flumen pax tua · quia
pax temporalis est transitoria sicut flumen · De scda autem
dicit · Et iusticia tua sicut gurgites maris · Justicia enim que
est per fidem xp̄i · est iusticia superhabundans sicut gurgites
maris · et etiam perpetua sicut gurgites maris non deficiūt
Habes igitur ex predictis exposicionem literalem predicte au-
toritatis quam tibi allegaui scilicet dominus misit me etc ·
In qua trinitas in diuinis exprimitur cum expressiōe ter-
cie persone scilicet spiritus sancti · que quidem exposicio con-
sona est precedentibus et sequentibus ut dictū est · ¶ Saulus.

¶ Audio exposicionem tuam circa predictam autoritatē
ysaie · Sed video quod exposicio facit contra te · dicis enim quod lex
nr̄a que data fuit in synay fuit data a filio dei quem tu deū
vocas · vnde dicis quod de illo solo verificatur · non a principio

in abscondito locutus sum. Ex quo sequitur q̄ nō fuit illa
lex data a tota trinitate quam tu asseris in diuinis esse. et
per consequens non fuit data a deo qui creauit celum et ter-
ram et qui eduxit israhelem de egipto. Non enim dubito
te concedere q̄ tota trinitas creauit mundum ⁊ eduxit isra
hel de egipto. Et sic si bene consideras tua exposicio tibi ipsi
cōtradicit. ¶ Paulus. ¶ Indubie concedo tibi q̄ san-
cta trinitas que est vnus deus creauit mundum. Similiter
⁊ eduxit israhel de egipto. et etiam legem dedit moysi. Nā
ſm veram fidem catholicam opera sancte trinitatis indiui-
sa sunt ab extra. distinctio enim personarum ī diuinis solū
est ſm relaciones originis que ab intra tantummodo sūt cum
hoc tamen stat q̄ in sacra scriptura aliqua opa diuina apro-
priantur certis personis sicut illa que pertinent ad potenciā
apropriant̄ patri. et illa que ad sapiēciam apropriant̄ filio
Similiter que ad bonitatem apropriant̄ spiritui sancto. Et
quia dacio legis pertinet ad sapienciam ideo apropriat̄ filio.
Non intelligendo q̄ sit propriū filij sic q̄ non sit commune
toti trinitati. differencia enim est in hac materia inter apro-
priacionē et proprium sed de istis ad presens non est curan
dum circa te. donec aliqualiter sis illuminatus in fide.

¶ Distinctio Nona

¶ Capitulum. xv. In quo ostenditur per aliquas autorita
tes q̄ spiritus sanctus est deus contra hebreos qui spiritum
sanctum in scripturis contentum dicūt esse creaturam. Et
specialiter exponitur ibi illud verbum geñ. primo. Spiritꝰ
domini ferebatur super aquas. ¶ Saulꝰ. ¶

Adhuc non plene probas michi q̄ spiritus sanctus
sit deꝰ. Nos enim bene credimus spiritum sanctum
esse aliquid a deo creatum quod est quid sanctissimum
de quo psalmista spiritum sanctū tuum nec auferas a me.
qui quidem spiritus sanctus loquit̄ in ꝓphetis. Iuxta illud
ij. Re. iiij. capitl'o. Spūs dī locutus est in me sꝫ q̄ iste spūs
sanctus sit verus deus minime credimus. nec autoritates per
te allegate hoc plene ostendunt. ¶ Paulus. ¶ Ex quo
spiritum sanctū credis esse quem etiam credis fuisse locutū
in prophetis ꝓut autoritates ꝑ te allegate hoc plene testan-
tur. ex consequenti debuisses ipsum credere deum verum esse.
uel aliquam substanciam intellectualem seperatam a corpe

Sed non est dicendum ꝙ sit aliqua substancia intellectualis
creata sepata a corpore quia sic esset aliquis angelus · uel aĩa
alicuiꝰ beati sed seperata · Sed non primũ quia nec ꝑm phoꝝ
inquisicionem nec etiam ꝑm testimonia sacrarum scriptura
rum habetur ꝙ sit aliqua substancia intellectualis creata se:
perata a acorpore nisi solum angeli · Nec scd̃m etiam tu con
cederes · Et sic remanet ꝙ spiritus sanctus de quo scriptura
loquitur sit deus prout autoritates ꝑdicte per me allegate
satis ostendunt · Sed ad maiorem habundanciã adhuc osten:
dam tibi autoritates ĩ quibus concedere cogeris ꝙ spiritus
sanctus est deus per quas autoritates plene ad literam spiri
tui sancto attribuitur illud quod solius dei est · manifestum
est enim apud doctores nostros et etiam tuos ꝙ solius dei est
esse vbiqꝫ per essenciam presenciam et potenciam · Nam hoc
pertinet ad infinitatem essencie et potencie diuine que nulli
creature competit cum quelibet creatura sit finita psalmista
enim esse vbiqꝫ attribuit spiritui dei qui est spiritus sanctuˢ
Vnde in psalmo qui incipit · domine probasti me dicit̃ quo
ibo a spiritu tuo · et quo a facie tua fugiam · Si ascendero in
celum tu illic es ⁊c̃ · Ex quo patet ꝙ spiritꝰ dei est ubiqꝫ tan
q̃ꝫ ipse deus · Similiter. Job · xxxiij · legit̃ · Spiritus dei fecit
me et spiraculũ omnipotentis viuificauit me · Constat autẽ
ꝙ facere hoĩem ⁊ viuificare eum solius dei est · doctores etiam
tui antiqui de spiritu sancto qñqꝫ loquentes ei attribuũt ea
que ad solum deum pertinent · ¶ Saulꝰ · ¶ Allega illos
doctores nostros hoc dicẽtes · ¶ Paulus · ¶ In illo libro
qui dicitur beresich rabba que est glo · magna super geñ · suꝑ
illud verbum spũs domini ferebatur super aquas queritur
quid est ille spũs domini de quo dicitur · Et spũs dei ferebat̃
super aquas · Et respondetur hic est spiritus messie de quo ĩ
ysaia legitur et requiescet super eum spũs domini · Spiritus
sapiencie ⁊c̃ ysaie · xj · hec in glo · ꝑdicta tã maiori q̃ꝫ minori
Item in predicta glosa geñ · xlij · legitur Rabbi Symeon
dicit · Quid est illud quod legitur in psalmo · Spũ oris eius
omnis virtus eorum · Hoc est inspirauit deusˢ sanctus ⁊ be:
nedictus spũ oris sui et creatus est mundus · Ex quibus et
multis similibus patet propositum · ¶ Saulus · ¶ Illa
glosa quam allegas super illud verbum · spũs domini fere:
bat̃ super aquas modicum facit pro te · possum enĩ respondẽ

ꝙ spūs messie est anima eius. Sepe enim ĩ scripturis anima humana dicitur spiritus. vnde zacharie. xij. Ego dominus formās spiritum hominis in medio eius quod intelligitur de anima. Constat autem ꝙ etiam ſm te aīa xp̄i seu messie non est deus. nec etiam illud quod dicitur spūs domini ferebatur super aquas intelligendum est de ip̄o deo. tum quia cū deus sit omnino immobilis non potest verificari de ipso ꝙ ferebatur quia hec importat motum. tum quia si per hoc quod dicitur hic spiritus dei intelligatur ip̄e deus quem dicis esse terciam personam in diuinis. inconueniens esset ꝙ in creacōe mundi fieret mencio de spiritu sancto quem dicis esse terciā personam. et non de filio dei quem dicis esse scd̄am. Ad auctoritatē scd̄am quā allegas ipsius Rabbi Symeō nichil aliud occurrit dicendum nisi illud quod supra contra eam dixi ad quam per te fuit responsum. ¶ Paulus. ¶ Concedo tibi ꝙ anima xp̄i nō est deus sed est anima humana que creata fuit in eodem instanti quo in fusa fuit in corpore cristi humano. sicut dictum est et ostensum supra de alijs aīabus humanis. et non antea et id̄o de ipsa nō potest dici ꝙ ferebatˀ sup aquas in exordio creacionis mūdi cum protunc nondū fuisset in esse producta. Ad aliud vero quod obicis dicens ꝙ hoc dictum ferebatur. non potest dici de deo ad quem nullo modo pertinet moueri. possem tamen tibi r̄ndere. vno modo ꝙ licet verum est ꝙ deus sit omnino immobilis tamen sepe in scripturis de deo dicuntur aliqua verba quorū propria sign̄ificata non possunt esse sine motu. ut cum dicitˀ. descendit deꝰ super montē synay Exodi. viiij. Et in psalmo ascendit deꝰ in iubilacione. et in multis alijs. Que quidem verba scilicet ascendere et descendere cum de deo dicuntur non proprie sed methaphorice dicta intelliguntur. vnde et in proposito cum dicitur. Spiritus dei ferebatur non debet intelligi ꝙ ferebatˀ ꝑ motū localē sed methaphorice. s. ꝙ spūs dei. i. spūs sanctꝰ cui bonitas et amor apropriatˀ afficiebatur ad perficiendam perfectionem aquarum. i. omnium enaum productorum. aque enim iuxta seriem litere illius capituli. omīa encia corporalia in ꝑmordio producta continebant. Et licet predictorum verborum sentencia hoc modo possit haberi. tamen aliter et magis proprie iuxta veritatem hebraicam exponi possūt Circa qd̄ attendendum ꝙ vbi nostra translacio dicit. Spūs

domini ferebat. In hebreo habetur quedam dictio que sonat
merapbephet quod in lingua nostra idem significat quod in
cubare in similitudinem volucris oua suo calore animantis
Idem eni verbū ponit deutronomij penult. vbi dicit. Sicut
aquila puocat ad volandū pullos suos ꝛ sup eos volitans
Ibi in hebreo habet sup eos isrl'. i. incubās. vñ in pposito qa
spūs sanctꝰ viuificator oīm a pncipio dicit. de quo i psalmo
Emitte spm tuū et creabunt. Ideo in rez exordio sic deo
pr̄i attribuit pductio rez de nō esse ad esse p creacōz. sic spūi
scto attribuit viuificacio rez. quequidē viuificacio pt itelligi
sm motū pmi mobilis. Nā motꝰ sm phm. iij. phicoz est
vita rez naturaliū. Motꝰ aūt pmi mobilis est pmꝰ et pncipuꝰ
a quo oms motꝰ regulant et mensurant tanq̄ a pma oīm
motuū mēsura quiquidē motꝰ rez naturaliū viuificatiuꝰ est a
deo tanq̄ a pmo mouēte pn̄r creatus. vñ in pmordio crea-
cōis rez naturaliū de hoc pmo motu tanq̄ de vita rez naturali
um fit mencio attribuendo ipm motū deo in psona spūs scti
cui apropriatū est viuificare ut dcm est. Et ex ista exposicōe
tollit quedā admiracio que aīm non modicū pulsat qmodo
.s. int pmo creata fit mencio de tpe cū dicit factū est vespere
ꝛ mane dies vnꝰ et de motu nulla videt fieri mencio. Motꝰ
aūt est prior tpe naturalit. Quequidē admiracio tollit p pdictā
exposicōz. Nam sm eam pus fit mēcio de motu q̄z de tpe ut
dictū est. Ad scdm uo quod obicis cont exposicōz sup illud
vbū. spūs dn̄i ferebat dicēs q incōueniēs esset dicē q i crea-
cōe mūdi fieret mēcio de spū scto qui est tcia psona i dīnis et
non de pr̄e qui est pma psona nec de filio qui est scda psona.
Ad hoc tibi rn̄deo q vez dicis i hoc. s. q incōueniēs essz dicē
q in creacōe mūdi que est pmꝰ et pncipalis effectꝰ dīnitatis
nō fieret sufficiēs mēcio tacita ul' expssa de distinctōe dīnaz
psonaz. Sz si rcte scrutatꝰ fuis sensū pdictoz vboz. s. i pn-
cipio creauit deꝰ ꝛc usq̄z ibi spūs dn̄i ferebat sup aquas. inue-
nies q fit mēcio sufficiēs de tribꝰ psonis dīnis ipas inuendo.
saltē sacras scripturas rcte ꝛ diligent scrutāti. ad cuiꝰ declara
cōez psupponē debes q sm vitatē fidei nō solū nr̄e s; etiā tue
deꝰ est cā oīm rez creataz p suū intellectū et volūtatē sic ar-
tifex est cā artificiatoz inuentoz p ipm dicit eni scriptura. Oia
quecūq̄z voluit deꝰ fecit. velle aūt psupponit cognoscē. Cōstat
aūt q artifex p artem quā habz in suo itellectu sceptā ꝛ per

amorē sue volūtatis relatū seu applicatū ad suū opꝰ ꝓducen
dū opat̄. Ex quo vltiꝰ ꝯsiderandū est ꝙ deꝰ pr̄ opatꝰ est oīa
creatam ꝑ suū verbū seu sapiā ꝯceptā quod est filiꝰ et ꝑ suū
amorē quod est spūs scts. Ita tn̄ ꝙ nō intelligat̄ ꝙ creare sit
ꝓpm alicuiꝰ ꝑsone dīne tm̄. oīa eni opa t̄nitatis ab extra sūt
indiuisa ut supdictū est. Sꝫ sic itelligendo ꝙ causalitas crea
cōis attribuit̄ ꝑsone pr̄is ꝑ modū efficiētis. et ꝑsone filij at:
tribuit̄ ꝑ modū cause exēplaris. Spūi scto uo huiōi causali
tas attribuit̄ ꝑ modū amoris. seu affectꝰ ad res c̄atas ꝓdu
cendas. Et iō sacra scpt̄a recte īnuit ꝑsonā pr̄is. cui causali
tas creacōis attribuit̄ ꝑ modū efficiētis. Cū dicat̄ creauit deꝰ
celū et terrā. Innuit etiā ꝑsonā filij cui cālitas creacōis at:
tribuit̄ ꝑ modū exēplaris. cū dicat̄ In pn̄apio qd̄ idē est ac
si dicat in vbo seu i sapia ꝓut alibi in sacra scripta iuenit̄
Et etiā quidā de magnis doctoribꝫ tuis hoc senaūt. Innuit
etiā sacra scpt̄a ꝑsonā spūs scti cui attribuit̄ cālitas creacio
nis ꝑ modū amoris seu volūtatis ꝑ hoc quod dicat̄ spūs dn̄i
ferebat̄ sup aquas ut sup expositū est. Ex qbꝫ recte ꝯsideratꝰ
repies ꝙ sup ꝓcessiōes ꝑsonarū in dīnis rōes ꝓductōis rerū
creatarū aliq addūt inquantū. s. icludūt essēcialia attributa
dīna. s. potenciā que apropriat̄ pr̄i. Sciencia que apropriat̄
filio. Et voluntatem que apropriat̄ spūi scto ut per doctores
nostros ista plenius elucidant̄. ¶ Distinctio Nona

¶ Capitulum. xvj. in quo ostendit̄ ꝙ per hoc quod dicat̄ In
pn̄apio creauit deus intelligendum est in sapia a deo ꝯcepta
ꝑ quā mundū deus creauit. ¶ Saulꝰ.

Ostende m̄ vn̄ habes ex sacra scripta ul' a doctoribus
nr̄is ꝙ in hoc qd̄ dicat̄ In pn̄apio c̄auit deꝰ. itelligat̄
in filio ul' vbo seu i sapia a deo ꝯcepta. mirabile enī
est i oculis meis si hoc posses repire. ¶ Paulꝰ. ¶ hoc quod
queris habes expsse in glo. Rabbi moysi Gerundēn qui int̄
ceteros expositores tuos dicat̄ Int̄ uos magꝰ esse eruditꝰ i se:
cretis dīne legis. Quiquidē Rabi moy. sup illud vbū. In
pn̄apio creauit deꝰ celū. discipl'o seu auditori suo sic loquit̄
Si vis intelligē secretū huiꝰ dictionis beresich. s. in pn̄apio
cognosces ꝙ ſm viā veritatis scripta loquēs de iferioribus
innuit i sublimibus. dictio enī beresich. i. In pn̄apio innuit i
sapia q̄ est pn̄apiū pn̄apiorū. Et iō in trāslacōe ierosolimi
tana i loco vbi dicat̄ beresich seu in pn̄apio habet̄ i sapiēcia

hec ille· ex qua auc̃te habes itentũ meũ suppositũ· ¶ Saul⁹·
¶ Adhuc ex illa glo. Rabi moy· nõ habet̃ φ illa sapia q̃
sig̃ficat̃ cum dicat̃ beresich seu In pn̄apio sit a deo ɔcepta sic
ut distinguat̃ realit̃ ab ip̃o deo ɔapiẽte· hoc enĩ requirit̃ ad
hoc φ talis sapia dicat̃ verbũ ɔceptũ seu fili⁹ genit⁹ ꝑut tu
oñdẽ p̃sumis· ¶ Paul⁹· ¶ Ille sapiẽtissim⁹ Salomon vo:
lens de sapia a deo genita aliq̃d loqui ad excitandũ audiẽciũ
de tãta re attencõez in ꝑsona ipsi⁹ sapie sic p̃mittit in· viij·
ꝓũ· Audite quia de reb⁹ magnis locutura sũ· q· d· ista que
dictura sũ maxĩa sũt et auditu digna· fides enĩ est ex audi:
tu· doctores enĩ tui cũ loquunt̃ de aliq̃ re que a deo fuit eis ul'
p̃rib⁹ reuelata sẽp ɔsueuerũt dicẽ hoc habet̃ ex auditu seu ex
ore audit⁹· vñ ⁊ sapiẽs ꝓ̃e dicebat· Audite· q· d· ex auditu
ista hñt̃· nõ ex inquisicõe· Et sequit̃ de reb⁹ magnis locut̃a
sũ· Et ƀm aliã trãslacõz dicit· audite quia pn̄apalia loquor·
pn̄apia enĩ cui⁹libet scĩe que sũt pn̄apalia ĩ ip̃a p̃supponũt̃·
tanq̃z v̈a ex tradicõe seu auditu altioris scie ut phs in poste:
riorib⁹ dicit· Et iõ pn̄apia seu pn̄apalia doctrĩne dĩne oportz
φ p̃supponant̃ tanq̃z vera et ꝓbata ex auditu altioris scie·
quequidẽ scĩa est scĩa dĩna· ꝑ cui⁹ reuelacõz talia pn̄apia ha:
beat̃· Cõsequent̃ infra eodẽ capit̃lo· Sapia p̃dicta quib⁹dam
interpositis q̃ ꝑtinẽt ad ɔmendacõz ipi⁹ doc̃z que ⁊ q̃lia sũt hec
pn̄apalia seu magne res de quib⁹ locut̃a erat sic dicit· Deus
possedit me ĩ resich· i· ĩ inicio viaꝝ suaꝝ anteq̃z quidq̃z facẽt
a pn̄apio ab et̃no ordĩata sũ et ex antiq̃s anteq̃z terrã fieret
nondũ erãt abissi ⁊ ego iã ɔcepta erã nec dũ fontes aquaꝝ
eruperãt· nec dũ montes mole graui ɔstiterãt añ colles ego
ꝑturiebar adhuc terrã non fecerat et fluĩa et cardines orbis
t̃re: qñ ꝑ̃parabat celos aderam qñ certa lege ⁊ giro vallabat
abissos ⁊c̃ usq̃z ibi· Cũ illo erã cuncta ɔponens· Ex quib⁹
diligent̃ ɔsideratis habes maĩfeste φ aliq̃ sapia erat cũ deo añ
mũdi ɔstitucõz· quequidẽ sapia erat ɔcepta a deo non creata
seu fc̃ta ⁊ erat cũ deo cũcta ɔponẽs· s· oĩa que ĩ p̃mordio reꝝ
fuerũt a deo creata que oĩa fere ĩ p̃dic̃ta auc̃te tangũt̃· Que
quidẽ sapia ante mũdi ɔstitucõz erat semꝑ cũ deo ⁊ a deo con
cepta ꝑ quã de⁹ fuit cũcta ɔponẽs non pt̃ esse ñ de⁹· alioquin
sẽ φ nõ solus de⁹ esset creator mũdi s̃z illa sapia ꝑ quã mun
dũ creauit et sic essẽt duo creatores mũdi qd̃ nephas ẽ apud
te sic̃ et apud nos· ¶ Saul⁹· ¶ Anteq̃z aliq̃d dicã contra

hoc qđ asseris de sapiã a đo ↄcepta volo tibi ōndē ꝙ trãslator
tuꝰ non vere trãstulit quãdã dictõꝫ in p̃dicta auc̃te ↄtentã
Jn qua quidē dictōe magna vis tue rōis ↄsistit· vbi enim
dicit trãslator tuꝰ· Cũ illo erã cũcta ↄponēs Jn veritate he-
braica dr̄· Cũ illo seu apͩ illũ erã amon· hec aũt dictio amō
licet habeat mľtas ĩtp̄retacões· in nlľa tñ sig̃t cuncta ↄpo-
nens· vñ ex v̓itate lr̄e nõ habes ex p̃dicta auc̃te ꝙ sapiēcia
illa quã dicis a deo esse ↄceptã sit cũ deo seu apud deũ cuncta
ↄponēs· Et sic dicendũ ꝙ illa sapiã de qua sapiēs loquit᷑ nõ
est deꝰ· quod tñ tu ex hac auc̃te pn̄apalit̓ p̃sumebas ꝓbare·
¶ Paulꝰ· ¶ Verꝫ dicis ꝙ ista dictio amon in hebraico mľ-
tas habet ĩtp̄retacões sꝫ doctores tui in hoc loco istã dictionē
ĩtp̄retati sũt cõformit̓ ad trãslacõeꝫ nr̄am· vñ in glo· super
geñ que dicit᷑ beresich rabba sup̱ illͦ v̓bũ· Jn pn̄apio creaᵗ
deꝰ· volentes exponē istã dictõeꝫ Jn pn̄apio qđ in hebraico
dr̄ in resich ↄcordant istã dictõꝫ r̓sich cũ illa alia dictōe oīno
siľi que ponit᷑ cum p̃dicta auc̃te ꝓũ· ꝑ me allegata vbi dicit᷑
dñs possedit me ĩ resich· i· in pn̄apio viaꝝ suaꝝ Jn eodem
loco allegãt verbũ sup̃dictũ· s· erã apud eũ amon· Et ibidē
istã dictionē amon mľta ĩtp̄retãtes finalit̓ sic dicũt· amon
est artifex· lex enĩ dei dicebat· Ego fui instrumentũ artis dei
scĩ ⁊ bñdicti ĩ via secľi· Rex enĩ carnalis edificãs palacia
nõ edificat ea nisi habeat exemplaria ⁊ de scripcões ut sciat
quõ facturꝰ est cameras et cubicula seu cellaria· Sic etiam
deus scẽs et benedictꝰ respiciēs in lege creauit secľm· vnde et
lex dicit beresich· i· in pn̄apio creauit deꝰ· non aũt est resich
pn̄apiũ nisi lex ut dictũ est ꝓũ· viij· dñs possedit me resich
· i· pn̄apium vie sue· hec in glo· Ex qua habes manifeste ꝙ
amon sig̃t artifex seu artificiũ artis vľ artem et hoc maĩfeste
ↄcordat cũ trãslacõe nr̄a que dicit cũ illo erã cuncta ↄponēs
ꝑ artē enĩ artifex cuncta ↄponit hoc etiã explicauerũt ꝑ exēp
lum de rege edificante ut ĩ sua exposicõe p̃dicta cõtinet᷑· Et
sic est maĩfestũ ꝙ ᵴm doctores tuos sapiã p̃dc̃a a deo ↄcepta
ante mũdi ↄstitucõꝫ est illa ꝑ quã mundũ deꝰ creauit sic̃ ar-
tifex ꝑ artē suũ artificiatũ ꝓduat· ¶ Saulus· ¶ Verꝫ est ꝙ
sic nr̄i doctores exponũt· sꝫ hanc sapiam dicũt esse legē dei qđ
debet ĩtelligi de lege mosaica non autē de sapiã quã tu dicis
esse deum· ¶ Paulꝰ· ¶ Jn disputacõibꝫ dialeticis seu in
iudicijs cõtenciosis· alit̓ disputaciũ seu ↄtendenciũ pt̄ acaꝑe

ex dictis sui aduͤsarij illud quod ꝑ se facit relicto alio quod non facit ꝑ se · ꝓsertim cū illud relictū sit maīfeste falsū · vñ in ꝓposito ex ꝑdicta auctē tibi oñdo ꝙ ſm doctores tuos veꝝ est ꝙ amon ī hoc loco signat artē seu artificiū qḋ facit ꝑ me ⁊ ꝑ trāslacōe nr̄a · Sꝫ qḋ vlteriꝰ dicūt ꝙ illa ars seu artificiū est lex · s · mosaica ut tu asseris · hoc est nō solū falsū sꝫ ridiculosū ⁊ forte absurdū dicē · tū qꝛ lex mosaica nunq̄ꝫ legit̄ esse anq̄ꝫ fuisset data in mōte synay · nec etiā tp̄e pr̄iarchaꝝ · Tū q̄a sup̄fluū etiā esset illā esse añ mūdi ꝯstitucōꝫ qñ nullꝰ homo erat qui eā intelligēt seu obſuaret · De pluuia enī legit̄ geñ ij · non enī pluerat dñs sup̄ terrā eo ꝙ nō erat hō qui op̄aret̄ terrā · vnde a simili seu a forciori nullo modo est credendū ꝙ lex fuisset ꝓducta qñ hō nondū erat ī mūdo · tū qꝛ si lex illa per quā deꝰ fecisset mundū fuisset aliq̄d ext̄ deū existens · sequeret̄ ꝙ deus minꝰ ꝑfcte ꝓducēt mūdū q̄ꝫ aliq̄s artifex ꝓducit suū artificiatū qḋ est nō solū falsū sꝫ absurdū · ꝯsequēcia patet ex hoc · qꝛ artifex ꝓducat suū artificiatū ꝑ artē sibi intrīsecā · deꝰ ūo ſm tuā posicōꝫ ꝓduxisset mundū ꝑ artē sibi extrīsecā qḋ derogat ꝑfectōi creacōis reꝝ a deo facte qꝛ deus ſm hoc indi-guisset adiutore exteriori ad creacionem mundi ·

Distinctione ... Nona

Capitl'm · xvij · in quo ponunt̄ quedā obiectōes iudeorū cont̄ vitatē gñacōis quā fides catholica ꝓfitet̄ esse i dīuis · quequidēꝫ obiectōes soluūt̄ · in cuiꝰ fine declarat̄ ꝙ in p̄senti tractatu vbi solū agit̄ de scrutinio scrip̄taꝝ nō est tractandū de omnibus difficultatibus que ad hoc misterium pertinēt ·

Saulus ·

Exposicio tua circa p̄dictā auctem ꝓū · nullo modo ꝯso-nat rōi · Qꝫ enī sapīa diuina ꝑ quā deꝰ fecit mūdū sit a deo genita sicut a deo gñante realit̄ distinguat̄ nullo modo pt̄ a rōe tolerari · gñalit̄ enī ut tu sup̄dixisti in · vij · c · ea que de deo dicunt̄ non sūt intelligēda ſm modū infimaꝝ creat̄aꝝ que sūt corp̄a sꝫ ſm silitudinē creat̄aꝝ que sūt intel-lectuales sb̄e · et sic ꝙ gñacio in dīuis itelligēda est ſm ema-nacōꝫ itelligibilē ꝓut vbū intelligibile a ꝓferente seu a di-cente distinguit̄ · Que quidē emanacio nō transit in exteriorē materiā sed int̄ manet · adhuc ſm istaꝫ tuā declaracionem nullo modo dicendū est ꝙ in dīuis sit gñacio · nec ꝑ ꝯsequēs generans et genitū seu pr̄ et filius · In hoīe enī et in angelo

in quib⁹ est aliqua emanacio itelligibilis ꝟm quam est in eis intelligens ⁊ intellectū· non tamen in homine seu in angl'o dicatur esse generacio sic ꝙ itelligens pater dicatꝰ· et illud qd intelligitur filius ergo nec in diuinis racione predicte emanacionis intelligendū est esse generacionē ꝟm quā ibi dicatꝰ esse pater et filius· Item de racione geniti est ut accipiat esse a generante· Et sic oportet ꝙ genitū habeat esse receptū · et ꝑ ꝯsequens ꝙ non sit per se subsistēs· quod repugnat ꝑfectiōi diuine cui⁹ esse ē ꝑ se subsistens· Ex quibus sequitꝰ ꝙ nullius geniti esse sit deus· ¶ Paulus· ¶ Verū est ꝑut tibi dixi ꝙ generacio in diuinis non est intelligenda ꝟm similitudinē gn̄acōis reꝝ tpaliū s; ꝟm silitudinē emanacōis itellctualiū rerum· Sed circa hoc attendē debes ꝙ nulla res creata tantū deo assimilatur quin inter talem rem ⁊ deum sit maior dissimilitudo q̄; sit ista similitudo accepta a rebus Juxta illud ysaie· xl· capitulo· Cui ergo similē fecistis deum ⁊c· Cuius racio est· Nam ꝑfectio diuina est infinita· ꝑfectio autē creature cuiuscūq; finita est· Inter finitū autem ⁊ infinitū non est danda proporcio· vnde cum ex perfectione alicui⁹ creature quequidem ꝑfectio finita est· similitudinē accipimus ad diuinam ꝑfectionē; que est infinita oportet ꝙ semꝑ remaneat maior dissimilitudo· Ex quo vlterius sequitꝰ ꝙ ex quacunq; similitudine a rebus creatis in deo accepta oportet amouere a deo omnes imꝑfectiones que in huiōi perfectione rei create intelligunꝰ seu includunꝰ· verbi gracia· dicam⁹ in deo esse sciendam seu sapienciam quā nullo modo intelligerem⁹ nisi per aliquā similitudinē sapiencie create cum cognicio nostra a sensibilibus seu a rebus creatis sit accepta· Sed constat ꝙ sapiencia creata angelica seu humana est quoddā accidens i ipo sapiente quod nullo modo deo competit · cui nullū accidens inesse seu competē potest· quidqd enī est in deo de⁹ est· Et io cū attribuim⁹ deo sapia; ul' dicam⁹ ꝙ in deo est sapia oportet ꝙ itelligam⁹ eā esse non eo modo quo i creatis in q̄b⁹ est ꝑ modū accidentis s;eo mō quo deo competit · s· sapia ꝑ se sbsistēs· vn̄ in ꝓposito lic; in dīnis dicam⁹ esse v̄bū seu sapia; que ꝓcedit a dicente ad modū siue similitudinē nostri verbi intelligibilis quod i nobis ꝓcedit ꝟm intelligibilē opacionē Non tam̄ hec sil'itudo est oīmoda· deficit enī a ꝑfectione emanacionis verbi dīni in mltis· Et specialitꝰ in hoc ꝙ verbū in

nobis ꝓcedens ſm ītelligibilē oꝑacionē non eſt eiuſdē nat̃e
cum eo a quo ꝓcedit. Et iō illud qḋ intelligit̃ in nobis ſeu
a nobis non dicit̃ eſſe filiꝰ de rōne eñi filij eſt ꝙ eiuſdē nat̃e
cum pr̃e. Intelligē aūt diuinū eſt ipa ſba ītelligentis qḋ nō
dubito te ꝯcedē. vñ verbū in diuinis ꝓcedens ꝓcedit ut ſub
ſiſtens eiuſdē nat̃e cū illo a quo ꝓcedit qua rōne ꝓprie dicit̃
genitū et filiꝰ. vnde in auctē allegata de dīna ſapia ſcīptura
vtit̃ dictionibꝫ que ad gñacōez viuenciū ꝑtinēt. ſ. concepcōe
ut cū dicit et ego ꝯcepta erā. Silr̃ et ad ꝑtū ut cū dicit. Ego
ꝑturiebar ī intellectu autē nr̃o vtimur noīe ꝯcepcōis ſm qḋ
in nr̃o intellectu inuenit̃ aliqḋ de nouo apprehenſiū non autē
vtim̄ noī filiacōis cū non ſit ibi ydemptitas nat̃e. ſ. intelli-
gentis et ītellecti. Ad ſcdm̄ uō qḋ obicis dicēs ꝙ ſi ī deo eſſꝫ
aliqḋ genitū illud eſſet receptū tibi rñdeo ꝙ nō om̄e acceptū
eſt receptū in aliquo ſbiecto. tota enim ſba rei create acapit
eſſe a deo. non tñ habet aliqḋ ſbiectū receptiuū. vñ genitꝰ in
dīnis accepit eſſe a gñante non tam̄ illud eſſe eſt receptū in
aliq̄ materia ſeu ſbiecto. hoc eñi repugnaret ſbſiſtencie in di-
uinis. vnde filiꝰ in dīnis in quantū ꝓcedit ab alio habet eſſe
diuinū non q̄ſi aliud ab eſſe dīno exiſtēs. In ipa eñi ꝑfectiōe
dīna ꝯtinet̃ ꝙ ſit ꝛ verbum intelligibilit̃ ꝓcedens et pñcipiū
v̇bi ſi ēquecūqꝫ ad eiꝰ ꝑfectōz ꝑtinēt. Et attende ꝙ ſm inten
cionez huiꝰ tractatꝰ pñcipalit̃ intendē debemꝰ circa ſcrutiniū
ſcripturaꝝ ꝓut in ꝓlogo dictū fuit. De quo iā circa hoc miſte
riū ſatis habuimꝰ. Non aūt debemꝰ ſcrutari maieſtatē. Et
iō ſupſedeamꝰ ab argumentacōibꝫ que in hac materia fiunt
ſeu fieri poſſūt. de quibꝫ doctores nr̃i multa alta ſeu ꝓfunda
tractant tā circa relacōes originis que in diuinis dicuntur
q̄ꝫ circa ꝑſonales ꝓprietates et nociones ꝛ huiōi ad amouen
das quaſcūqꝫ hereticas impugnacōes que in hijs ꝯſueuerūt
fieri. De iſtis enim cum inceperit te ſummꝰ illuīator cordiū
lumine fidei aliqualit̃ illuminare poteris ad tui informacōez
vlterius ꝓcedere. Nunc aūt ad noſtrū ſcrutiniū. ſ. ſcripturaꝝ
circa alia que reſtant procedendū eſt.

¶ Sequit̃ diſtinctio decima
ſcrutinij ſcripturaꝝ

Sequit̃ finita nona disti

Distinctio decima de scrutinio scripturaꝝ circa misteriũ diuinitatis xp̄i · et ꝯtinet nouẽ cap̄la

¶ In p̄mo capitulo ꝓponit̃ ꝙ ex hoc ꝙ fides catholica profitet̃ xp̄m esse veꝝ deum et verũ hominem non derogat diuine ꝑfectioni ·

¶ In sc̄do capitulo oñdit̃ ꝑ auctoritatẽ psalmiste in psalmo · Quare fremuerũt gentes ꝛc̄ ꝙ xp̄s est deus ꝛ homo

¶ In capit̄lo tercio oñditur idem ꝑ auctoritatẽ psalmiste in psalmo · Deus iudiciũ tuũ regi da ꝛc̄ ·

¶ In quarto capit̄lo ostendit̃ idem ꝑ auctoritatẽ psalmiste in psalmo · Eructauit ·

¶ In · v · capitulo oñdit̃ idez ꝑ auc̄tem ysaye in · x · capit̄lo ·

¶ In capit̄lo · vj · ostendit̃ idez ꝑ auc̄tem jeremie · xxiii ·

¶ In capit̄lo · vij · ostendit̃ idem ꝑ visionẽ factã ezechieli in p̄mo capitulo suo prophetie et per visionem factam danieli in capitulo quarto ·

¶ In viii · capitulo ostenditur idem per auctoritatem prophetaꝝ michee · v · et zacharie · xii ·

¶ In capit̄lo · ix · ostendit̃ idem ꝑ dicta antiquoꝝ talmudistaꝝ · Et in eodem imponit̃ p̄me ꝑtis hꝰ tractatus finis ·

Distinctionis decime

¶ Capit̄lm primũ in quo ꝓponit̃ ꝙ ex hoc ꝙ fides catholica profitet̃ xp̄m esse veꝝ deũ et hoiem non derogat diuine ꝑfectioni ·

¶ Saulus · ¶

Quidquid sit de p̄missis adhuc video ꝙ xp̄s tuus manifeste fuit locutus contra excelsũ · docuit enĩ per se uel per suos discipulos contra diuinã simplicitatẽ ꝛ q̄si contra omnẽ diuinam ꝑfectionẽ · Et iõ ꝓprie de ip̄o debet intelligi illud · dañ · vij · capitulo de cornu ꝑuulo qui locuturꝰ erat contra excelsum prout tibi sup̄ dixi · ¶ Paulꝰ ¶ Dic michi obsecro vbi inuenisti ꝙ mḡr meus xp̄s uel ipiꝰ discipuli talia contra deũ excelsum fuissent locuti · Non enĩ credo ꝙ talia possis reꝑire in doctrina sua uel suorum ·

¶ · Saulus · ¶ · Manifestũ est · nᶜ tu ut credo negabis ꝙ mḡr tuus l' eiꝰ discipuli ipsius nomine docuerũt ꝛ pb̄lice ꝛ continue p̄dicant ꝙ ipse tuus messias est verus deus ꝛ verus homo ꝛ cõsequent̃ de ipso deo etiã asserunt ꝙ fuit tꝑaliter natus ex muliere · cum tamẽ deus nunq̃ȝ esse incepit te

stante psalmista a seculo et usqꝫ in seculum tu es deus· ⁊ in multis aliis locis · asserũt etiam ipm deum fuisse crucifixum mortuum et sepultũ ⁊c̃ huiõi · Quid ergo magis contra deũ excelsum dici possꝫ qꝫ ꝙ sit uel fuit passibilis cum tamẽ deus sit omĩo immortalis ⁊ immutabilis dicente scriptura · Ego deus et nõ mutor malachie· iij·capitlo ·Quõ ei pati possꝫ qui mutari nõ posset· quid eni absurdius contra deũ excelsũ dici possꝫ qꝫ ꝙ fuit mortuꝰ de q̃ scriptura dicit viuo ego ieternũ ⁊c̃· Certe ⁊ si scripture de hijs tacuissent ipi phi pagani maxime contra hoc insurgerent qui ex solo rõnis dictamine probant verꝫ deũ quem cognoscunt esse p̃mã causaꝫ mũdi oĩno esse ĩcorporeũ ⁊ ĩmutabilẽ sꝫ sũme simplicem scdm quos oĩa p̃dicta per te et tuos asserta ludibria reputarent seu deliramenta · ¶ ·Paulus ¶ ·Concedo tibi ꝙ secundũ veritatẽ fidei nostre xp̃s in ꝓphetis promissus de quo hic agimꝰ est verꝰ deus et verꝰ homo quã veritatẽ ex testimonijs sacre scripture cogimur concedẽ· Silr ꝫm eandem veritatẽ concedit ꝙ xp̃s fuit natus de muliere passus mortuus et sepultus ·Que quidẽ de deo oĩa concedimꝰ fuisse vera· nõ tamen in quantũ deus seu ꝫm naturã diuinam sꝫ ꝫm naturã assumptã ·s· humanã ·Sic tamẽ p̃dicta de deo dicunt ꝫm veram fidẽ ut in nullo derogetꝫ diuine ꝑfectioni apud eum qui sacra testimonia recte scrutatꝫ et sanã habꝫ rõnem ·

¶ Saulꝰ ¶ Duo hic dicis que nullo mõ possis ꝓbare· quoꝝ p̃mũ est ꝙ xp̃s in ꝓphetis ꝓmissꝰ est seu debet esse verꝰ deus cuiꝰ oppositũ sacra scriptura testatꝫ que in multis locis asserit eũ futuꝝ esse de genere dauid quod ñ credo te negare· ·2ꝰ ꝙ de deo possit verificari ꝙ fuit natꝰ de muliere passꝰ mortuus ⁊ sepultus ⁊c̃ sine hoc ꝙ derogetꝫ diuine ꝑfectioni ·hoc eni manifeste videtꝫ implicare contradictionẽ ut sup̃ dixi· dicẽ eni ꝙ deus eternꝰ et immutabilis fuit natus ꝑaliter et mortuus et cetera huiõi manifeste implicat contradictionẽ nõ obstantibꝫ cauillacionibꝫ a te allegatis ·s· cũ dicis ꝙ hoc est ꝫm naturã humanam ·Non autẽ ꝫm naturã diuinam· talis eni cauillacio non videtꝫ valere cum deus nullã habet naturã nisi solam diuinam· Sꝫ qꝛ dixisti ꝙ ex testimonio sacre scripture cogeris cõcedẽ ꝙ xp̃s ĩ ꝓphetis promissꝰ futurꝰ erat verus deꝰ et verus homo· Rogo ut doceas· me vbi habes talia testimonia· Et deinde ꝓcedamꝰ ad discuciendũ de scdo·

Distinctionis decime

¶ Capitulum scd'm in quo ostendit ꝙ ꝑ auctē psalmiste ī psalmo· Quare fremuerūt ⁊c̄ ꝙ xp̄s est deus ⁊ homo· 257

¶ Paulus ¶

Placet michi recurrē ad testimonia sac̄ scripture q̄bꝫ maīfeste habet̄ ꝙ xp̄s in ꝓphetis ꝓmissꝰ futurꝰ erat verus deus et verus· hō ad quod p̄mo in testē addu: co ip̄m egregium psalmistā israhel· s· dauid qui ꝓprie posset dici cythareda xp̄i ipse enim in· ij· psalmo sui psalterij qui p̄mꝰ psalmus est ſm quosdā vbi loquit̄ de deo et de xp̄o suo ad litterā cum dicit astiterūt reges terre ⁊ conuenerūt ī vnū aduersus dn̄m ⁊ aduersꝰ xp̄m eius· jnfra in ꝑsona xp̄i sup̄ dicti dicit· dn̄s dixit ad me filius meꝰ es tu ego hodie genui te· Que quidē verba diligent̄ fuerūt altercata int̄ me et te ī ix· capit'lo p̄cedentis distinctionis et ibidē ostensū est ꝙ verba p̄dicta non possūt ꝓprie verificari nisi de filio dei quē deus eternalit̄ genuit· Et sic patꝫ manifeste ꝙ xp̄s ī p̄dicto psal: mo ꝓphetat̄ filius dei a deo eternalit̄ genitꝰ ⁊ ꝑconsequēs deo cōnaturalis et coeternꝰ· nichil ē enim ī deo quin sit eternū et eiusdē nature cum ip̄o deo· Quā quidem auc̄tē tibi induxi in p̄dicto capit'lo ad ꝓbandū generacionē naturalē et et̄naꝫ esse in diuinis· Contra quod multiplicit̄ arguisti ibidē tam contradicendo mee expositioni q̄ꝫ etiam introducendo alias doctoꝝ tuorū expositiones· ad que omnia fuit tibi in p̄dicto capit'lo sufficient̄ responsū· Et sic nō oportet ut hic replicēꝰ ea q̄ ibi dicta fuerūt· tal' eī iteracio eēt fastidiosa pocꝰ q̄ꝫ fruc osa· Vn̄ remitto te ad iᵒ capit'm vbi ex testimonio psal: miste habet̄ xp̄m esse filiū dei eternū· et sic veꝝ deū· Qꝫ autem ip̄e sit verus hō· non credo te negare· Et ideo ex ista auctori tate nunc ꝑ me allegata et sup̄ in p̄dicto capit'lo ꝑ me ꝓprie et vere exposita· vna cū tua concessione de humanitate xp̄i habeo intentū

¶ Saulus ¶

Bene recolo ꝙ ista auc toritas psalmiste fuit ꝑ te allegata in p̄cedentibꝫ vbi etiam circa eius expositionē fuit int̄ me ⁊ te altercatū· sꝫ adhuc ex ista non habes ꝓpositū tuum· Nam licꝫ veꝝ est ꝙ ego conce: do xp̄m foꝛe hoīem· nullo tamen modo cōcederem ꝙ esset deꝰ et homo· jn p̄dicta autem auc̄te solum conaris ꝓbare ꝙ est deus seu filius dei eternꝰ· non autē ꝙ sit homo·

¶ Paulꝰ ¶

Jn p̄dicto psalmo· deus alloquens ipsi xp̄o filio suo dicit sic· postula a me ⁊ dabo tibi gentes hēditatem tuū ⁊c̄· Constat

autem q si xps de quo ibi agit esset purus deus et non homo. nullo modo conueniret ei postulare aliquid a deo cum secundum hoc est omnio equalis patri. habens ipse eandem potenciam que est ipsa dei essencia vnde necesse est q ista verba. postula a me etc itelligantur secundum naturam humanam secundum quam ipse xps est verus homo cui competit quoque a deo petere aliquid quod non habet. Et sic ex predicta auctoritate habes intentum

Distinctionis decime

Capitulum tercium in quo ostenditur idem per auctoritatem psalmiste in psalmo. Deus iudicium tuum regi da

Saulus.

Video quid sentis circa predictam auctoritatem sed volo q ostendas michi si aliam habes auctoritatem ad propositum tuum fundandum. Paulus. Habeo aliam auctoritatem eiusdem psalmiste in psalmo. qui incipit. Deus iudicium tuum regi da. vbi manifeste agitur de xpo qui ibi denunciatur saluator populi pauperum humilium et pauperum. de quo dicit. Saluos faciet filios pauperum et animas pauperum saluas faciet et huiusmodi. De quo quidem xpo saluatore dicitur sic ibidem. nomen eius ante secula et ante solem permanet nomen eius quam auctoritatem supra tibi allegaui in .x. capitulo predicte distinctionis ad probandum generacionem eternam esse in diuinis. Circa quod large altercauimus. Et finaliter in predicto capitulo fuit tibi ostensum q ex predicta auctoritate pauperum secundum hebraicam veritatem sumpta ostenditur manifeste q filius dei de quo in illo psalmo agitur fuit ante secula et manet in eternum. Non obstantibus multiplicibus tuis cauillationibus ibidem contentis. Et sic ex eodem psalmo habetur q saluator ille promissus de quo ibi agit. qui verus homo et filius hominis est. est verus deus et filius dei eternus quod est intentum. Nec hic oportet replicare illa que fuerunt inter nos altercata circa exposicionem huius psalmi in predicto capitulo decimo ne fiat repeticio vnius et eiusdem que fastidiosa est. et ideo remitto te ibi vbi predicta plene inuenies Saulus

Habeo mentem tuam circa exposicionem predicti psalmi. Circa quam nolo amplius replicare. quia satis fuit in predicto capitulo inter nos discussum. Sed si habes aliam auctoritatem indica michi.

Distinctionis. decime.

Capitulum quartum In quo ostenditur idem per auctoritatem psalmiste in psalmo. Eructauit cor meum. etc

Paulus

IN psalmo qui incipit · Eructauit cor meū verbum bonū · psalmista loquit̄ ad lr̄am de xp̄o q̄ inter ceteros vnctos a deo · qui rōne vnctionis xp̄i vocari possūt · excellencior est · Et ideo de ip̄o dicit vnxit te deus deus tuus oleo leticie p̄ consortib⁹ tuis · vbi psalmista paulo an̄ loquēs ip̄i xp̄o sic dicit · Sedes tua deus insecl'm seculi · virga direc cionis virga regni tui · Que quidē verba de nullo verificari possūt nisi de vero deo ut est manifestū · Null⁹ enī hab; sedē diuinam inseculū secl'i nisi ip̄e deus ⁊ sic p̄ ista v̄ba psalmista testatur q̄ ille xp̄s cui loquit̄ est verus de⁹ · Cui etiam dicit · Sedes tua de⁹ inseculū secl'i · Vnde ex hac auctoritate habes veritatē a me intentā ¶ Saulus ¶ Iste psalm⁹ ex ponit̄ a doctorib⁹ nr̄is multipliciť · s · de diuersis regibus sub quo⁊ quolibet filij isrl' fuerūt in p̄spero statu ut cum fuerūt sub salomone valde p̄spere viuentes ut habet̄ · iii · R · vel de assuero in cui⁹ tempore Mardoche⁹ ⁊ alij iudei fuerūt honora ti · vel etiā de rege dauid · In cui⁹ tempore dauid debellauit ml'tas gentes conuicinas terre p̄missionis ut habet̄ i · ii · R · Vnde ip̄e dicebat psalmista accingē gladio tuo sup̄ femur tuū potentissime · intende p̄spere p̄cede et regna · Et iō psal⁼ m⁹ iste non necessario exponit̄ de xp̄o de quo agim⁹ · de quoli bet enī p̄dicto⁊ regū potest exponi · Et ideo in p̄mo versu di⁼ dico ego op̄a mea regi indefinite loquendo · s · nō app̄riādo a⁼ licui p̄dicto⁊ regū · uel forte alicui alio⁊ qui p̄spere egerūt · ¶ Paul⁹ ¶ Licet in p̄mo v̄su psalmista loquat̄ inde⁼ finite · cū dicit dico ego op̄a mea regi · tn̄ ly regi itelligendū ē anthonomatice · s · p̄ excellenciā respectu cetero⁊ regū quod patet ex hoc q̄ subdit v̄ba que de nullo cetero⁊ regū nec de a⁼ liquo alio puro hoīe dici possūt ut iā tibi p̄dixi · Eidem enī regi de quo loquit̄ dicit · Sedes tua deus inseculū seculi quod nullo mō poss; verificari de dauid nᶜ de salomōe · nᶜ de assue⁼ ro · nᶜ de aliquo alio puro hoīe Vnde v̄tute isto⁊ v̄bo⁊ opor⁼ tet restringere materiam p̄ncipalē istiuˢ psalmi ad xp̄m qui verus deuˢ est habens sedem dei i secl'm seculi · ⁊ verus homo quia vnct⁹ oleo leticie p̄consortib⁹ ut dictū est · Itē transla⁼ tio caldayca · s · ionathe que apud vos equiualet textui illud verbum psal' · Speciosus forma p̄filijs hominū sic transtulit pulchritudo tua rex messia maior est q̄; filio⁊ hoim · Et sic patet q̄ psalm⁹ iste de messia loquit̄ de quo testatur quod est

verus deus et verus hō modo pdicto· ¶ Saulus ¶

¶ Quedā ptinent̄ i hoc psalmo que ñ possūt applicari messie tuo· dicitur enim ibi astitit regina a dextris tuis· Silr audi filia ⁊ vide ⁊ iclina aurē tuā ⁊c̄ Et i fine psalmi pcludit· p prib⁹ tuis nati sunt tibi filij constitues eos pricipes sup omnez terrā· Constat autē q nichil hoꝝ pt̄ verificari de messia tuo qui nullā habuit reginā ad dexterā suam assistentē· Silr nec filiā disciplinā audientē nec etiā habuit filios quos pricipes constituisset· vnde expositō tua nullomō tolerat̄ a lr̄a

¶ Paulus ¶ Tu nosti q doctores tui cōiter tenēt q Synagoga isrl'is dicit̄ esse sponsa dei· vnde liber canticoꝝ ap⁹ eos expont̄ de deo spōso ⁊ synagoga spōsa· et de ea exponūt i⁰ canticoꝝ· iiij· capitl'o· Tota pulchra es amica mea et macula non est in te quod licet de synagoga patꝝ antiqꝝ aliquid contineat veritatis de eccl'ia tamē xp̄i que vna ē vnitate fidei potius verificat̄· Et q̄a ista eccl'ia vera sponsa xp̄i est ⁊ ei coniuncta· et cum eo regnans seu regnatura in eternū jdeo dici potest regina· et de illa verificari pt̄ illud astitit regina a dextris quia in bonis potiorib⁹ assistit xp̄o· s· i p̄nti in bonis gracie· et i futuro i bonis glorie· Et quia sicut ista eccl'ia est coniuncta xp̄o sicut sponsa sponso dicit̄ regina sic· eo q recipit eius legē seu disciplinā euangelicā dicit̄ esse filia jdeo de ea dr̄ audi filia et vide ⁊c̄ Et quia ista eccl'ia succedit synagoge antique in fide· quia eadem ē fides patꝝ ⁊ fides discipuloꝝ xp̄i licet in credendo de pterito vl' de futuro q̄nq3 variet̄ i cerimonialibus aūt legis antique que iā cessant post xp̄m oñio sūt diuerse ut sup̄ dictū est jdeo dicit obliuiscē populū tuū· s· iudaicū ⁊ domū patris tui· s· templū antiquū i quo sacrificia offerebant̄ que post xp̄m cessarūt ut dictū est· Et sequit̄ et concupiuit rex decorem tuū seu spēm tuā quia cult⁹ ecclesie pulchrioꝝ ē ⁊ delectabilior est xp̄o cultu synagoge hoc autē quod dicit̄ i fine psalmi p prib⁹ tuis nati sūt tibi filij· Silr intelligendū est de xp̄o· Cui loco patꝝ suorum sm̄ humanā naturā· s· patriarchaꝝ l' p̄phetaꝝ nati sūt tibi filij sp̄uales· s· apl'i et alij discipuli qui p̄riarchis et p̄phetis successerūt q̄ cōstituti sūt pricipes sup omēz terrā i sp̄ualib⁹· qui quidē filij xp̄i pricipes constituti redu xerūt ad memoriā facta regis xp̄i in generatōib⁹ sibi succedentib⁹ usq3 in finē mūdi Jdeo subdit̄ memores erūt nōis tui dn̄e in generatōe

et generationē · propterea populi confitebunē tibi ⁊c̄ propterea populi · s · fidelium confitebuntur tibi in eternum ⁊ in seculum seculi · Ista enim laus que procedit ex memoria seu cognitione xp̄i non cessabit in hoc seculo nec in futuro vbi pocior erit vnde omnia contenta in hoc psalmo nō discrepant a p̄posito meo sed pocꝰ adoptanē · ⁊ iste tres auctes p̄dicte debent tibi sufficē quo ad psalteriū licꝫ ibi sint mlta alia ·

Distinctionis decime.

Capitl'm · v · in quo ostendit idē p auctem ysaye in · ix · capitl'o ·

Saulꝰ ·

Habeo mentē tuā circa auctes p te allegatas de psaltio sūptas sꝫ allega michi auctem alteriꝰ p̄phete si habes ad intentū tuū probandū · Paulꝰ · Ille p̄pheta euangelicꝰ scilꝫ ysaias misteriū humanitatis ⁊ diuinitatis xp̄i nō p̄termisit · sꝫ ipm clare p̄phetauit · vnde ysaye · ix · capitl'o agens de messia seu de xp̄o sic dicit d eo · puer natus est nobis et filiꝰ datꝰ ē nobis · Cuiꝰ imperiū sup humeꝝ eius ⁊ vocabiē nomē eius admirabilis · consiliariꝰ deꝰ fortis pater futuri secl'i seu sempiternꝰ p̄nceps pacis · Ex qua auctoritate manifeste habes q xp̄s de quo loquiē est verꝰ hō tpaliter natꝰ · ⁊ hoc cū dicat puer natꝰ est nobis · habes etiam ex eadē aucte q sit deꝰ verꝰ Et hoc cū dit dicat deꝰ fortis pr̄ futi secl'i seu sēpiternꝰ et p̄nceps pacis p̄dicta ei nōia nō possūt verificari nͥ de deo vero · Et sic p istam auctem maifeste oñdit meū p̄positum · Saulus · Hec auctas p te allegata exponiē p̄prie a doctoribꝰ nr̄is de ezechia rege in cuiꝰ tēpore deus dedit pacē in ihrl'm · et iudea demeto Sennacherib ut habeē · iiij · R · Qua rōe vocaē a deo p̄nceps pacis eo q fuit p̄nceps in cuiꝰ tempore pax miracl'ose viguit · vnde ſm istā verā expositionē doctoꝝ nostroꝝ nōia que ponūē in hac auctoritate ad solū deum ptinencia nō sūt nōia illiꝰ pueri nati sꝫ dei vocantis ipm pueꝝ p̄ncipem pacis · Sic enī exponēda est lr̄a p̄dicte auctis · puer natꝰ ē nobis et filius datꝰ est nobis · s · Ezechias · Cuiꝰ impium sup humeꝝ eiꝰ i quantū fuit rex impans · quē quidē pueꝝ deus admirabilis ⁊ fortis ⁊ pr̄ futuri secl'i seu sempiternꝰ vocauit p̄ncipē pacis · et sic nōia ad deitatē solū ptinencia q̄ in hac aucte ponunē referēda sūt ad deū vocantē Illud solū quod dicië p̄nceps pacis est nomē pueri nati · s · ezechie · et hic est sēsus planꝰ huiꝰ auctoritatis

ẜm queͤ nichil facit ad ꝓpositū tuū ¶ Paulus. ¶ Bene scio ꝙ hec expositio tua ē Rabi Sal. et quorundā modernoꝝ expositoꝝ tuoꝝ qui semper intendūt offuscare sacras scripturas. que de xp̄o vera testimonia tradūt. vñ si bene scrutatus fueris sentenciā hui⁹ auctis manifeste repies ꝙ hec tua expositio est oīno inualida tū quia irrōnabilis. tū quia incōsona lr̄e. tum quia contra mentē antiquoꝝ tuoꝝ. qui fuerūt maioris auctis q̄ȝ ipe Rabi Salomō q̄ȝ tu allegas. p̄mū patet. Nā nulla ratio est quare deus tot nominib⁹ vocaret̄ in vocatione vni⁹ pueri nati. fuerūt enī mlˀti alij qui ante suā natiuitateȝ fuerūt vocati suis ꝓprijs noībus a deo suū ab angelo ut ysmael et ysaac et josias. nūquam tamē in eorum vocatōe deus vocat̄ plurib⁹ et varijs noibus. Suffecisset enī dicere. vocauit eum dn̄s p̄ncipē pacis. vnde nlˀla apparet rō quare alia noīa ad deū ptinencia ibi adiungerent̄ ¶ Saulus ¶ hec rō tua siliter facit contra tuā expositōeȝ. Non enī videt̄ esse aliqua rō qua tot noīb⁹ ille puer natus vocaret̄. suffecisset enī dicē ẜm tuū ꝓpositū. puer nat⁹ est nobis ⁊ vocabit̄ nomē eius de⁹. vñ multiplicatō noīm illius pueri nati superflua videt̄ etiā ẜm tuā expositionē ¶ Paulus ¶ Scōm meā expositionē. quodlibȝ nomē illi⁹ pueri sigt aliquid notabile i ipo. in hoc enī qd̄ dicit̄ puer natus ē nobis designat̄ ipi⁹ magna humilitas i nat̄a humana. sicut puulus humilior ē q̄ȝ ceteri maioris etatis. in hoc autē quod dicit̄. Et fili⁹ datus est nobis. designat̄ i ipo puero nato aliam esse naturā ẜm quam nō fuit natus tpalit̄. sȝ datus nobis. In hoc autē quod pon̄. Et factus est p̄ncipatus sup humeꝝ ei⁹. Ostendit̄ ꝙ ille puer nat⁹ accepit super se iugum legis obſuande. licet nō esset ad hoc obligat⁹. vñ in translacōe caldaica ista verba. Et factus ē p̄ncipat⁹ sup humeꝝ eius transferunt̄ sic. Et recepit sup se legē ad obseruandū. in hoc quod sequit̄. Et vocabit̄ nomē eius admirabilis. designat̄ ꝙ sua natiuitas de qua p̄dixerat puer natus ē nobis fuit maxime miraculosa quia ex v̄gine sine semie virili. In hoc autē quod dicit̄. Et consiliari⁹ designat̄ ꝙ ipse puer nat⁹. erat datur⁹ cōsilia salutifera supaddita pceptis decalogi. In hoc anteȝ quod dicit̄ deus. Exp̄mit̄ ei⁹ deitas In hoc auteȝ quod dicit̄ fortis. declarat̄ eius fortitudo que in eius passione fuit abscondita In hoc quod dicit̄ pr̄ futuri

seculi designatur q ipse habebit inducere omnes electos ad celeste
gloriam que est in futuro seculo In hoc autem quod dicitur prin
ceps pacis designatur q ipse daturus erat suis fidelibus veram pacem
.s. internam que non posset esse cum peccato mortali iuxta il
lud psalmiste. non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum
Similiter et pacem supernam que superat omnem sensum. Et sic vides
q omnia que in hac vocatione continentur sunt propria et notabi
lia et non superflua in vocatione illius pueri nati. Quedam enim
pertinent ei proprie ex duplici sua natura. Quedam vero ex effectibus eius
et aliis que pertinent ad redemptionem nostram per ipsum factam. vnde
multiplex nominatio predicta propria et notabilis est in puero nato de
quo agitur Et sic patet irronabilitas tue expositionis. Quod autem tua
expositio sit inconsona littere patet ex hoc. Nam post predicta verba
preallegata sequitur statim in littera. Multiplicabitur eius imperium
et pacis non erit finis. Que verba nullo modo possunt verificari
de ezechia. cuius pax habuit finem in brevi tempore ut patet in sua hy
storia. iiij. Re. et. ij. paralipominon. Similiter quod sequitur stati. super
solium dauid et super regnum eius sedebit ut confirmet illud et
corroboret usque in seculum Ridiculum est hoc exponere de ezechia
cuius regnum et imperium et pax fuit brevissimum ut notum est. De
xpo autem meo omnia ista verificantur cuius ecclesia in qua se
det et regnat non solum celestis sed etiam terrena confirmata
est a xpo usque in eternum. ¶ Saulus ¶ habeo mentem
tuam circa hec. Sed quia dixisti q doctores nostri antiqui predic
ta verba ysaye non exponebant de Ezechia sed de messia volo
ut indices michi qui sint illi doctores ¶ Paulus ¶
¶ Translatio caldaica .s. ionathe que fuit ordinata ex ore
Rabi eliesar et Rabi iosue qui fuerunt per magnum tempus ante
destructionem templi predictam auctoritatem expresse transtulit de messia.
Translatio vero. lxx. interpretum similiter intelligit predicta verba
de messia. sed loco istarum dictionum admirabilis consiliarius. deus
fortis. pater futuri seculi princeps pacis solum posuerunt mag
ni consilij angelus. ¶ Saulus ¶ Translatio. lxx. inter
pretum facit contra te. pretermisit enim nominationes exprimentes di
uinitatem. Et sic de mente sua patet q licet predicta verba in
telligantur de messia. non tamen debet credi q ipse sit deus ¶
¶ Paulus ¶ Ratio quare. lxx. interpretes subtraxerunt
nominationes exprimentes deitatem xpi in hac auctoritate talis est. nam
ipsi transtulerunt sacram scripturam veteris testamenti ptholomeo

regi qui erat gentilis· Et licet vnū deū credebat sicut et veri
phi· nō tñ credebat misteria xpi sicut nec illi· Et iō vbicūqz
fiebat mencio de diuinitate xpi sicut i hoc passu ptermiserūt·
ꝛ qñqz aliter transtulerūt· ne forte ptholomeus crederet eos
dicere ꝙ xps sm quod homo esset deus· et ut secreta fidei nō
aperirent gentili qui nondū erat lumine fidei illuminatus·
Et scias ꝙ Rabi moyses egipcius qui fuit maximꝰ int doc
tores tuos modernos considerans seriem lr̄e· ꝛ etiā jonathe
translacōez supdictā que equipollet textui apud vos in qua
dam epl'a sua ad iudeos affricanos cōmendans messiā ab eis
expectatū allegat pdictam auctem ysaie vbi dicit· Et vo:
cabit nomē eiꝰ admirabilis· Consiliariꝰ ꝛc̄ dicit hec sex sūt
nōia pueri nati hec ille· Et sic habes ꝓpositū meū ex docto:
ribus tuis magis autenticis

Distinctionis decime

Capitulū vj· in quo ostendit idem per auctem jeremie·
xxiij· capitlo· Saulus

Habeo mentē tuam circa pdictam auctem ysaie· Sed
si habes aliquā auctem alterius ꝓphete ostendentem
diuinitatē messie put tu opinaris indica michi
Paulꝰ habeo auctem jeremie que messiam venturū
tunc fore testat verū deum· Jeremie eni· xxiij ubi ad litterā
agit de messia sic legit· Ecce dies veniūt dicit dn̄s· ꝛ suscita
bo dauid germen iustū ꝛ regnabit rex ꝛ sapiēs erit· et faciet
iudiciū ꝛ iusticiā i tra· In diebꝰ eiꝰ saluabit· iuda et isrl' ha:
bitabit confident· ꝛ hoc est nomē qd vocabūt eū dn̄s iustꝰ nr̄
hec ille· Circa quod attendē debes ꝙ vbi nos habemꝰ in hac
aucte dn̄s iustus noster · in hebraica lr̄a habet illud nomen
qtuor lr̄aꝝ tetagramaton · qd quidē nomē solius dei est pro
priū ut habet exodi· iij· quod quidē nomē ut nosti in tanta
reuerencia habet apud hebreos ꝙ non est licitū ut ore ꝓferat
p easdem lr̄as quibꝰ scribit· sz loco talis nōis ꝓfert aliud no
mē compositū ex alijs lr̄is a quatuor pdictis que sonant a:
donay· s· dn̄s· Et ideo soli sacerdotes sacrificia i templo mi
nistrantes illud nomen ꝓferebant prout iacet in lr̄a· ꝛ hoc
tempore sacrificioꝝ et in templo et non alibi· vnde hij hono
res ꝛ hee reuerencie illi nōi debebant· eo ꝙ inter nōia diuina
solū illud sigt sui diuinitatē ifinitatē sui esse seu sue essencie
absqz aliquo respectu ad aliquā creaturā seu aliquē effectū·

vñ cōiter tenet̃ q illud nomē incōicabile ē alicui creatur̃e. Et idō antiqui tui sup illud verbū exo. iij. Hoc est nomen meum in eternū. dicūt hoc ē nomē meū. s. michi solū ꝓpriū ꝛ nulli alteri attribuenduꝫ de cui⁹ nomine maxīa solemnitate et indiuiduitate ꝛ incōicabilitate Rabi moyses i libro de directōe ꝑut in capitulo. lxi. et lxij. large tractat. Ex q̇bꝰ sequit̃ q cū messias teste jeremia vocand⁹ erat huiōi noīe. s. thethagramaton ꝯsequens ē q ipse messias esset ver⁹ deus cum illud nomen nulli creatur̃e pure sit cōicabile ut dictū ē

¶ Saulus ¶ Licet verū est quod dicis de solemnitate p̄dicti noīs eo q est nomē ꝓpriū solius dei. ex hoc tamē non tollit̃ quin approprieī aliqñ aliq̇bꝰ puris creatis. legit̃ enim geñ. xxii. q abraham vocauit nomen loci illi⁹. s. in q̊ imolare intendebat ysaac filiū suum dñs videt uel dñs videbit. et vbi translatio tua habet in hoc loco dñs. In hebreo habet̃ nomē thethagramaton. Itē exo. xvij. edificauit moyses altare et vocauit nomē eius dñs signū meū. i quo loco vbi dicit̃ dñs. In hebreo habet̃ nomen sup̄dictū Item iudicum vj. Et edificauit ibi Gedeon altare dño ꝛ vocauit eum adonay pax. ibi etiā ponit̃ p̄dictū nomen Item ezechielis vltimo capitulo de ciuitate ihrl'm legit̃ nomen ciuitatis ex illa die dñs ibidē. in quo loco ponit̃ nomē sup̄dictū. Ex quibꝰ manifeste habes q p̄dictū nomen licꝫ sanctissimū et soli⁹ dei ꝓprium. tamen qñqꝫ quasi ꝑ modū appriatōis de puris creaturis dicit̃. ut patet in quatuor passibus sup̄dictis. ¶

Paulus ¶ Ex istis allegationibꝰ tuis nō habes q aliq̄ pura creatura vocet̃ ꝓprio noīe diuo. s. thetagramaton licꝫ in p̄dictis noīationibꝰ icludat̃ illud nomē. Circa quod attendē debes q a noīe ꝓprio alicui⁹ rei qñqꝫ denoīant̃ alie res que non sūt eiusdē nature cū re a cui⁹ nomine acceperūt denoīatōes sꝫ referunt̃ ad eam certo modo verbi grā. sanitas corporis aīalis ꝓprie dicit̃ sanitas seu dispositio ꝑ quā opa corporis aīalis ꝓcedūt salubrit̃. Sed ex hoc noīe dicit̃ aliquid sanū quod conseruat uel efficit sanitatem p̄dictam ut cum dr̃ cibus san⁹ ul' medicina sana. Sil'r dicit̃ aliquid sanuꝫ qd̄ signat p̄dictā sanitatē ut cū dicit̃ color san⁹ uel vrina sana. Constat aūt q medicina neqꝫ vrina l' color ꝛ huiōi nō sūt sanitates sꝫ referunt̃ ad sanitatē p̄dictis modis. vñ in ꝓposito ex hoc q ille locus fuit vocatus ab abraham geñ. xxij.

dñs videt uel videbit non sequitꝫ illе locus sit dñs sed ꝙ in illo loco de⁹ videret meritũ ipsi⁹ abrahe in immolacione filij ut cōīt tui expositores dicūt· Sil'r cũ dicit Ezech· vltio ꝙ nomen ciuitatis est dñs ibidē· non ex hoc sequitꝫ ꝙ nomen ciuitatis sit dñs sed ꝙ deus habitaret ibi ut in suo templo· Sil'r ex hoc quod dicit exo· xvij· de altari edificato a moyse ⁊ vocauit nomē eius dñs signũ meũ· non sequitꝫ ꝙ illud altare esset dñs seu vocaret dñs sꝫ ꝙ illud altare esset i memoriam illi⁹ signi qd de⁹ fecerat i victoria amalechitaꝝ· Sil'r ex hoc quod dicit iudic· vj· ꝙ Gedeon vocauit nomen illius altaris dñs pax· non sequitꝫ ꝙ istud altare esset dñs uel vocaret noīe ꝓprio ipsi⁹ dñi· sꝫ ꝙ illud altare esset in memoria ꝙ deus dederat sibi pacē ab hostib⁹· Possunt etiā alit intelligi ista duo ꝓxime ꝑdicta ſm translationem Caldaicā que apud te ē autētica· transtulit enī aquilon illud verbũ exo· xvij· Et vocauit eum dñs signũ meũ sic et coluit ibi dñm q fecerat signũ· Similit transtulit illud Judicũ· vj· Et vocauit eum dñs pax sit Et coluit ibi dñm qui dederat ei pacem Et sic patet ꝙ ſm istā translationē illa noīa diuina nō sūt noīa altariũ predictoꝝ sꝫ sūt ipsi⁹ dei qui i illis colebat. Ex quibus patet ꝙ ex ꝑdictis allegationib⁹ tuis non habes aliquid contra me· ¶ Saul⁹ ¶ Sicut tu exponis auctes ꝑ me allegatas sic ut ille res non noīent noīe diuino· Sic ego possum exponē auctem ꝑ te allegatā· taliter ut messias nō nominet noīe diuino ꝓut tu itendis· vñ illud qd dicit Jere· xxiij· de messia hoc est nomen quod vocabūt eũ domin⁹ iustus nr· Exponat sic ꝙ dñs vocabit messiā iust⁹ nr· eo ꝙ erit iustus ꝑ excellenciā· ul' quia ꝑ eum de⁹ nos iustificabit· Non enī est aliqua rō quare auctes ꝑ me allegate debeāt ad aliũ sensũ ꝑter illũ quē ꝓma littera sonat qꝫ auctas tua· ¶ Paulus ¶ Licet possint assignari rōnes vere quib⁹ auctas ꝑ me allegata nō ē exponibilis sic ut messias non nominet noīe ꝓprio diuino sicut tu vis obmissis tam huiōi rōib⁹ causa breuitatis ꝑ tuos doctores possũ tibi ondē ꝙ ex ista aucte Jere· concluserūt ꝙ messias vocandus erat ꝓprio noīe diuino· s· thetagramaton sine alia expositiōe siue interpretatione quod tibi debet sufficē ad itentũ meum concludendũ ¶ Saulus ¶ Ostende michi rogo si est aliquis de nris qui hoc quod dicis senciat ¶ Paul⁹ ¶ In glosa

sup libꝝ trenoꝝ capitulo p̄mo querit̄ quo noīe vocanď esset messias vbi aliqui dicūt q̄ vocanď erat cōsolator seu ꝑacli tus ad quod allegāt illud trenorum · Quia elongauit a me manahen · i · consolatorē uel ꝑaclitū qui ꝯuertit aīam meā Et sequit̄ ibi Rabi abba · dicit adonay est nomē eius exp̄ mendo ubi dicit̄ adonay · nomē dn̄i thethagramaton cum q̄tuor suis ꝓprijs lr̄is · ad quod allegat p̄dictꝰ doctor tuus il lud Jere · s · et hoc est nomen quod vocabūt eum dn̄s iustus noster · Ex quo patꝫ manifeste q̄ antiqui tui itellexerūt auc̄ tem ꝑ me allegatā eo modo q̄ sup̄ tibi dixerā · auctes uo ꝑ te allegate exponunt̄ a tuis prout tibi dixi ut patet ex dictis

¶ Saulus ¶ · Licet ille doctor Rabbi abba quem tu allegas videat̄ intelligere illā auctem Jere · sicut tu · non tn̄ omēs in hoc concordant quia ī eodē loco ponūt alia nomina ipi messie ut monathon · uel ꝑaclitū seu ymon ꝑ illud an solem ymon nomē eius et huiōi vnde ex illo doctore singu lari non habes intentū ¶ Paulꝰ ¶ Verꝫ est q̄ diuͥsa noīa imponunt̄ ꝑ tuos doctores ipi messie · Sꝫ si bene aduer tis illa noīa non sūt incompatibilia seu sibi inuicē contra ria seu cotradicentia · Nā sicut de deo multa noīa dicunt̄ in scripturis ut cū dicit̄ dn̄s creator pius misericors et huiōi · Sic etiā messias multis noībus denoīat̄ diuersis respectu bus · vn̄ ex hoc q̄ ille alius doctor dixit manahen est nomē eius · i · consolator non tollit̄ quin sit verꝰ deus cum vera cō solatio nō nisi ꝑ deum sit iuxta illud ysaie · lj · Ego ip̄e con solabor vos · Silr̄ ex hoc quod dicit̄ ymon est nomen eiꝰ · i · filiꝰ ul' filiatio ut sup̄ tibi ostendi nō tollit̄ quin sit verꝰ deus ipse enī messias verꝰ est deus · et verus filiꝰ dei ut ibidē osten sum fuit · Et ideo ex diuersitate noīm messie ꝑ tuos doctores inuenta seu allegata non tollit̄ q̄ auctas ieremie sup̄dicta exponat̄ eo modo quo Rabbi abba sup̄dictus exposuit ƀm quā expositionē habet̄ q̄ messias vocanďerat noīe dīuo · s · thethagramaton qd̄ nll'i creat̄e pure ꝯuenit ut sup̄ dictū ē ·

Distinctione decime

¶ Capitulū · vij · ī quo ostendit̄ idem per visionē factam ezechieli ī p̄mo capit'lo sue ꝓphecie ⁊ ꝑ visiōeꝫ danielis · vij · capit'lo

¶ Saulus ¶

Nunquid habes auctem alteriꝰ ꝓphete ad tuū ꝓpositū fūdandum · ¶ Paulus ¶ · Ezechiel in primo

capitl'o sue ꝓphecie vbi ponit̃ illa reuelatio magna de rotis
et de aĩalib⁊ et de trono dei sup̃sedentis· quod quidẽ capitulũ
prout cõiter tradũt doctores tui continet magna seu maxi
ma de misterijs diuinis in tantũ q͂ erat illicitũ apud eos ex
ponẽ illud capitulũ in publicũ seu pl'ib⁊ hominib⁊· sed tm̃
vni disapulo intelligenti et discreto prout habetur ĩ primo
libro talmudico qui dicitur hagiga primo capitulo quod
Ra· moy· egipci⁹ large tractat in suo libro de directõe ꝑut
in p̃mo capitl'o In cui⁹ capituli expositõe varij varia sense-
rũt· specialit̃ circa aĩalia ⁊ rotas· Quidã eni expofuerũt illa
ſm monarchias pñcipales mundi· s· Caldeoꝝ medoꝝ Gre-
coꝝ ⁊ Romanoꝝ· alij ũo ⁊ meli⁹ exposuerũt p̃dictã visionẽ
correspondentẽ ad diuina misteria xp̃i seu messie qui tũc erat
futurus· Sed quicquid sit de veritate istaꝝ expositionum· de
qua ad p̃ns non est tractandũ tamen ſm om̃es illud quod
dicit ꝓpheta ĩ fine visionis q͂ sup̃ capita aĩalium viderat si
militudinem troni saphirini· ⁊ sup̃ similitudinẽ troni qua-
si aspectũ hoĩs desup̃· p̃ istum hoĩem omnes intelligũt deum p̃
sidentẽ toti creature ad cuius nutũ aĩalia illa mouebant̃ et
quiescebant· ibant et reuertebant̃ qd̓ nõ nisi de deo potest ve-
rificari· apparebat tñ ꝓphete in forma hoĩs· in quo designat̃
q͂ deus summ⁹ qui toti creature p̃sidet erat humanand⁹ seu
in forma humana videndus ĩ quo ꝓpositũ meũ comprobat̃

Saulus · Ex illa visione ezechielis quã allegas
non habes ꝓpositũ tuum ꝓpter multa· p̃mũ quia ut dicis ⁊
veꝝ est ista reuelatio est tam occulta et misteriosa q͂ nulli li-
cuit eam exponẽ publice seu palam sed ei⁹ expositio tradebat̃
a sapientib⁊ antiquis singularit̃· s· ab vno mg̃ro ad vnũ tm̃
disapulũ ydoneũ et ad intelligendũ diuina secreta dispositũ·
Et in hoc ꝯcordant om̃s doctores nr̃i tã antiqui q̃ȝ moderni·
Constat igit̃ q͂ ex tali visione tu non possis sumẽ argumẽ-
tum ad tuũ ꝓpositũ ꝓbandũ· Cũ illa que p̃ predictã visioꝫ
designant̃ sint nobis maxime abscondita et ignota· vnde
si tu ex illa aucte ꝓpositũ tuũ quod ignotũ est nobis ꝓbare
intenderes· manifeste ꝓcederes ad ꝓbandũ ignotũ per igno-
tius uel saltem p̃ aliud sil'e ignotũ· 2⁹ quia per illũ habentẽ
aspectũ hoĩs et sup̃ tronũ sedentẽ de quo ĩ visione p̃dicta fit
mentio nõ est necesse ut intelligat̃ ipe deus· potest eni p̃ illũ
ĩtelligi aliquis angel⁹ qui ex ordinatõe diuina haberet p̃sidẽ

re illis aialib9 et rotis. et etiã toti mundo. angeli enĩ frequentẽ in scripturis leguntur apparuisse ĩ forma humana ut patet geñ. xviij. capitlo et iudicũ. xiij. Teraũ quia dato q p illũ hoiem sedentem sup tronũ significaret aliquis verus homo. uel etiã ipse messias. non tam ex hoc sequeret q ille homo esset ver9 de9 ,put tu vis s3 sufficẽt ut p ipm intelligat aliqs homo excellentissim9 ceteris hoib9. et etiã omnibus angelis. non tamẽ ex hoc sequit q sit de9. Quartum quia in visione illa nõ legit q aliquis homo sederit sup illũ tronũ s3 silitu do quasi aspect9 hominis. et sic ille psidens non designat esse verus homo s3 similitudo hois. Cũ aũt messias de quo agim9 etiã sm te est ver9 homo sequit q non loquit de illo ,pheta. magna enĩ differencia est inter siltudinẽ hominis et verum hominem ¶ Paulus ¶ Licet verũ est. q illa visio in pmo capitlo ezechielis contenta apud tuos doctores repu tet valde occulta. et etiã eius exposicio publicari ,phibeat. hoc tamen intelligit quantũ ad eius integram seu completã ex posicionẽ. non aũt quantũ ad aliquid sui utputa quantum ad ,phetã cui visio fuit facta qui est. s. ezechiel sacerdos. hoc enĩ expsse tradit in lra. Silr nec quantũ ad temp9 in q facta fuit visio quia expsse tradit q fuit in. xxx. anno etatis ipi9 ,phete. et in. v. transmigracois et in. iiij. mense et ĩ quinta die mensis et huiõi. Silr et de loco quia fuit in transmigra cione sup flumen cobar. Ista enĩ non sunt occulta sed expsse tradita. Silr apud antiquos tuos habet ,p expsso nõ tacito uel secreto q p illũ hoiem sedentẽ in trono intelligat ipe de9 ,put sup dixi. vnde qñtumcunq3 cetera que otinent in hac visiõe ut de aialib9 et rotis in figuris et modib9 eorũ et alia huiõi sũt secreta seu occulta non tñ sunt occulta alia supra dicta de quor numero est q p hominẽ sedentẽ in trono intel ligat ipse deus quod verbũ solũ allego ad pñs in ostensionẽ ,posití mei ut iã dictũ est ¶ Saulus ¶ Nescio vñ ha bes q sm doctores nros p hominẽ illũ intelligat verus deus ¶ Paulus ¶ Doctores tui in exposicõe hui9 visionis super illud verbũ in eadem visione contentũ vbi dicit sic et man9 hois sub pẽnis eor. s. aialiũ. querunt cui9 sunt manu iste. Ad quod rñdent q sũt man9 dei sancti et benedicti que extendunt sb pẽnis aialiũ ad recipiendos penitẽtes hec ille. Ex quo habes manifeste q homo de quo loquit ,pheta ĩ illa

visione est ver⁹ deus · Et ex hoc patet rñsio ad 2ᵐ · Similit̃ ad tercium · Ad quartũ vero dicendũ ꝙ ꝓphecia ezechielis in hoc ꝑmo capit̾lo contenta facta fuit ꝑ quandã ymaginariã sil̾itudinẽ · Cui⁹ signũ Ezechiel itellexit alias nõ esset ꝓphecia · nec ipse ezechiel ex hoc diceret̃ ꝓpheta · Intelligencia eñi opus est in visione · dañ · x · Constat autẽ ꝙ illud apprehensũ in ymaginaria visione non est ipsa res ꝑ visionẽ significata ꝫ aliquid eã representãs seu significans · Et iõ in hac visione cõiter vtit̃ ꝓpheta dictionib⁹ sil̾itudinẽ significãtibus ut cũ dicit̃ · Et ex medio eoꝝ sil̾itudo quatuor aĩaliũ · Non eñi dicit ꝙ viderat quatuor aĩalia quia in ymaginaria visione non erãt illa quatuor aĩalia realit̃ existencia ꝫ eoꝝ sil̾itudines · Et sic cũ dicit̃ ꝙ viderat sup̱ tronũ sil̾itudinẽ hoĩs hoc refert̃ ad suã ymaginariã visionẽ in q̃ non erat aliquis verus homo sed aliquid veꝝ hominẽ representans qui quidem homo erat ipse de⁹ ut dictũ est etiam ẜm doctores tuos · Et huic sn̾ie concordat daniel in · vij · capit̾lo · ¶ Saulus ÷

¶ Doce quõ daniel concordat huic sn̾ie tue ¶ Paulus

¶ Daniel in ꝑdicto capit̾lo · s · vij · narrat quandã visiõez valde notabilẽ quam habuit de quatuor bestijs t̃ribilib⁹ que apud oĩs significãt q̃tuor monarchias regnoꝝ hui⁹ mũdi suꝑdictas · Et ibidẽ dicit · Aspiciebã donec troni positi sunt Et antiqu⁹ dieꝝ sedit ⁊c̃ · Que verba apud oĩs itelligunt̃ de deo p̃re · Et infra de messia subdit Et ecce cum nubib⁹ celi quasi filius hoĩs veniebat · et usq͂ ad antiquũ dierũ ꝑuenit et dedit potestatẽ ⁊ honorẽ ⁊ regnũ · et oẽs ꝓpl̾i trib⁹ ⁊ lingue ipsi seruient · ptãs eius potestas eterna que nõ auferet̃ et regnũ ei⁹ quod nõ corrũpet̃ · Que quidẽ verba oĩs expositores tui cõiter exponũt de rege messia · Et sic patꝫ ꝙ sicut Ezechiel in sua visione suꝑdicta designauit q̃i hoĩem ꝑsidentẽ toti creature · Sic et daniel ĩ sua visione ꝑdicta designauit filiũ hoĩs cui datũ erat regnũ eternũ et incorruptibile · Constat aũt ẜm tuos doctores ꝓut iam exposui ꝙ homo vis⁹ ab ezechiele designabat veꝝ deũ · Sil̾r et filius hoĩs a daniele vis⁹ ẜm eos designat regẽ messiam · Et sic patet ꝙ oĩno consonãt huic veritati · s · ꝙ rex messias ẜm ꝑdictos ꝓphetas est verus deus et verus hõ · q̄d ẽ intentũ · In alijs etiam locis hoc idem testat̃ scriptura ¶ Saulus ¶ Allega etiã alias scripturas si habes hoc testantes ¶ Paulus ¶ De libro · xj · ꝓphetaꝝ

allegabo tibi duas auctes tantū· licȝ possem tibi plures alle gare· et hoc cā breuitatis· Micheas eni· v· capitulo loquens de xp̄o tunc venturo sic dicit· Et tu bethleem effrata· non es minima in pn̄cipib⁹ Juda· Ex te eni egredietᷣ qui sit domina: tor in isrl'· et egressus eius ab antiquo a dieb⁹ et̄nitatis hec ille· In hoc eni qd̄ dicit de messia ꝙ de bethleē egressur⁹ erat denotatᷣ humanitas ipsius xp̄i ſm quā ex certo tempe et lo: co egressur⁹ erat· Ex hoc aūt quod subdit· Et egress⁹ eius ab antiquo a dieb⁹ et̄nitatis denotatᷣ ipsi⁹ natiuitas et̄na que non a tpe nec i loco incepit ⁊ sic habes intentū meū ex p̄dic ta aucte ¶ Saulus ¶ Non constat ꝙ ista auctas lo: quatᷣ de messia· vnde quidam exposuerūt eam de ezechia.

¶ Paulus ¶ Rabi Sal· tuus expresse exponit eam de messia· ⁊ manifestū est ꝙ nullo modo possit exponi de homie puro qui tm̄ i tpe nascatᷣ· sȝ de hoie xp̄o qui nat⁹ est tempalitᷣ et eternalitᷣ· Que quidē natiuitates seu emanacōes in p̄dic: ta autoritate exp̄muntᷣ modo predicto.

Distinctio metro decime

¶ Capitulū· vij· In quo ostenditur idem per auctoritates prophetaꝝ Michee· v· et zacharie· xij· capitulis

¶ Saulus ¶

Allega michi scd̄am auctem quam dicis te hr̄e de· xij ꝓphetis ¶ Paulus ¶ Zacharie· xij· capitl'o de deo saluante ihrl'm legitᷣ· Effundā sup domum dauid et sup habitatores ihrl'm spiritū gracie et precū et aspicient in me quē confixerūt ⁊ plangēt sup eum ⁊c̄· Constat autem ꝙ ad nullū ptinet effundē spm̄ gracie nisi ad solū deum· ait eni psalmista Graciā et gloriā dabit dn̄s· Et id qd̄ dr̄ effun dam sup domū dauid et sup habitatores ihrl'm spm̄ gracie Intelligendū est esse dictum in psona dei· vnde cum imme: diate in eadem serie subditᷣ· Et aspicient in me quē confixe: runt· oportet ꝙ intelligatᷣ de ip̄o deo in quē aspicient iudei et quē confixerūt· s· in sua passione· Et sic patet ꝙ illa verba nō possunt fil' saluari nisi de aliquo infundente graciam· s· deo qui fuit lancea confixus quod de nullo alio potest intelli: gi nisi de nr̄o saluatore qui inquantū deus īfundit graciam et inquantū homo confixus est· Et sic ex ista aucte habes in tentū· s· de diuinitate xp̄i et etiā ꝺ eius humanitate et passiōe ¶ Saulus ¶ Doctores nr̄i exponūt istā auctem zacharie

aliter et veri⁹ · dicunt enī q̄ duo messie sūt venturi · vn⁹ .s. de tribu effraym q̄ fuit fili⁹ Joseph et iste vocabit̄ messias fili⁹ Joseph et ꝑut dicūt interficiendꝰ est in ꝑsecucōe gog et magog · Scdꝰs ūo messias est de tribu Juda · Et iste dicet̄ filius dauid · Qui quidē fili⁹ dauid saluatur⁹ est ꝑplm isrl ꝑpetua saluacōe · vnde de ꝑmo messia .s. filio Joseph verificant̄ verba supdicta aspicient in eū quē ꝯfixerūt · nō enī dicit lr̄a aspicient in me sȝ aspicient in eū · Et iō ex pdicta aucte nō habes intentū · ¶ Paulus · ¶ Quod ꝑsupponūt doctores tui de duobꝫ messijs falsissimū est et fictiū · non enim i tota scriptura habes fundamentū sȝ oppositū · Nam quocūsqȝ de genē seu stirpe messie agit̄ in scripta sēꝑ dicit̄ esse de dauid seu Juda · Nunqȝ aūt d effraym seu de joseph · Et tu⁹ Rabi moyses egipci⁹ in libro Judicū titulo de messia · vbi epilogat dcta oīm antiquoꝝ apud te autentica · In hac materia expsse dicit q̄ messias futur⁹ credendꝰ est fore de genere dauid nullā faciens mencionē de alio messia · Sȝ hoc finxerūt tm̄ ut euaderent pdictā auctem que euident̄ testat̄ deum esse confixum · Itē quod dicis q̄ in lr̄a non dicit aspicient i me sȝ aspicient in eū est manifeste falsū · In omnibꝫ enī biblijs antiquis et correctis legit̄ · Et aspicient i me · et etiā in trāslacōe caldaica .s. Jonathe que equiualet textui sic legit̄ · vn̄ cauillaciones tue nichil tibi proficiunt in hoc passu · ¶ Saul⁹ · ¶ Post illa verba que allegas immediate sequit̄ Et plangēt sup eū quasi planctū vnigeniti qd̄ facit contra te · Non enī dixit plangent sup me .s. sup eum · Ex quo patet q̄ ille qui effudit graciā non est ille qui est ꝯfixus ꝑut tu intendis deducere · ¶ Paulus · ¶ Licet ille qui grāȝ infudit .s. de⁹ est ipsemet in ꝑsona qui confix⁹ est .s. hō xp̄us ꝑut verba ꝑ me allegata testant̄ · non tn̄ ᵭm vnā naturā ista duo ei ꝯueniūt quia infundē graciā ꝯuenit ei ᵭm diuinā naturā quā habȝ ab eterno Et esse ꝯfixū seu passū ꝯuenit ei ᵭm humanitatē quā ex tempore assumpsit · Et ideo innuendū istud misteriū .s. de duplici natura in ipso messia notabiliter ꝑpheta cū dixisset aspicient i me quē confixerūt · statim subdit · Et plangent sup eū ut designet aliā naturā esse ᵭm quā confixus est a natura ᵭm quā graciam infundit · ¶

Distinctio decima

¶ Capitulum · ix · in quo ostendit̄ idem per dcta antiquoꝝ

talmudistaꝝ. Et i eodē impon̄t finis p̄me p̄ti hui⁹ tracta=
tus. 227
¶ Saulus ¶
Video omnia p̄ te allegata ex dictis ꝓphetaꝝ ad tuū intentū. s. de diuinitate messie fundandum. Et vellem scire si forte haberes aliquā auctem antiquoꝝ nr̄oꝝ hoc testantē. ipi enim post ꝓphetas scripserūt et ea que ipsi ꝓphete obscure tradūt qn̄qȝ clari⁹ intp̄retati sūt. et iō oportȝ q̄ de illis aliquid alleges ut m̄ magis sufficiat. ¶ Paul⁹.
¶ Si dicta antiquoꝝ tuoꝝ bn̄ scrutat⁹ fueris multa reperies p̄dictā veritatē. s. de diuinitate xp̄i testancia. Licet non ita expliate sicut doctores nr̄i tradūt eo q̄ antiquis p̄ribus misteria diuina non ita lucide tradebanť. Et quia longum esset narrare omnia que de hoc tradunt antiqui tui. Allegabo tibi duas uľ tres auctoritates que tibi debent sufficere. primam reperies in glosa super psalterium que dicitur medras cillini sup illud verbū psalmiste quia apud te est fons vite. et in luīe tuo videbim⁹ lumē vbi diciť sic. dixit Ra. Johanan quidā ambulans in nocte tenebrosa incendebat lucernā et cum p̄ eam p̄ aliquā morā temporis aliqualiť illuiaretur extinguebatur lucerna sic itterū incendebat et itterum extinguebatur. dixit ergo ille homo usqȝquo laborabo īcendendo lucernas que modice duracōis sūt. meli⁹ est ut expectē ortū solis ut possim ire ad lumen eius. Et sequiť. Sic contigit isrľi qui captiuati fuerūt i egipto ⁊ p̄ moysen et aaron redempti ut habeť in exodo. sȝ postea subiugati sūt sub sisara Chananeo a cui⁹ iugo liberati sūt p̄ barach ⁊ delborā Judicū quarto. Postea subiugati sūt sub madianitis a qua subieccione liberati sūt p̄ Gedeon Judicū. vij. Consequenť p̄ alias naciones diuianas a quib⁹ liberabanť a deo per iudices iuxta illud Judicū. ij. capitľo. Suscitauitqȝ dn̄s iudices qui liberarent eos de vastanciū manib⁹. p⁹ea trāsmigrati sūt in babiloniā. Et redempti sūt p̄ Esdrā et neemiā. Rursus subiugati sūt p̄ Ronos. dixit ergo isrľ usqueq̄ laborabim⁹ in huiōi redēpcionib⁹ et subieccōib⁹ successiuis āmodo nō querim⁹ illuiari nisi p̄ ip̄m deū in sua p̄sona. Et hoc est qđ diciť benedict⁹ qui venit in noīe dn̄i. deus dn̄s et illuxit nobis. hec in glo. Attende igiť. Saule q̄ iste doctor voluit ponē differenciā inter vltimā redempcionē ab isrľ expeectatā. ad redempcōes p̄teritas. Jn hoc q̄ redempcōes p̄cedentes fuerunt

fcte. ꝑ ꝓphetas seu hoīes v̇tuosos ⁊ redēpcio vltīma expectā
da erat ꝑ ip̄mmet deū. Cū autē ista redēpcio vltīa expectat̄
ab omnibꝫ esse ꝑ messiā sequit̄ ꝙ ex mente istiꝰ doctoris est
ꝙ ille messias est verus deꝰ. de quo exponit illud dictū. Deꝰ
dn̄s et illuxit nobis. ¶ Saulꝰ. ¶ Non bene ꝓbat̄ ex
dictis illiꝰ doctoris ꝙ messias sit deus sed suffiat ꝙ redimat
virtute dīna. ¶ Paulus. ¶ Scrutare bn̄ illius docto-
ris rōez et meū ꝓpositū clare reꝑies. Si enī redempcō ꝑ messi
am facta vl' ſm te fienda esset redempcio ꝑ puꝝ hoīem facta
ſꝫ tantū diuina v̇tute. nulla rō erit quare redempcio vltīma
diceret̄ esse facta ꝑ ip̄m deum plus q̄ȝ alie. Moyses enī ⁊ alij
iudices seu redemptores nō nisi v̇tute diuina hoc opati sunt
ut est manifestum. vn̄ nulla esset dr̄ia inter eos n̄ forte ſm
maius vl' minꝰ qꝫ ſm plꝰm non diuersificat speciez. Et ideo
manifestū est ſm ꝑdictū doctorē ꝙ redempcōes p̄cedentes fcte
sūt per puros hoīes licꝫ v̇tute diuina. sed vltīma redempcio
credenda est fieri ꝑ ip̄m deum in ꝑsona de quo exponit̄ illud
In luīe tuo videbimꝰ lumen. ⁊ in hoc etiā concordat hic doc-
tor cū alijs. ¶ Saulus. ¶ Allega michi alium concor
dantem. ¶ Paulꝰ. ¶ In glosa magna sup gen̄. que
dicit̄ beresich Rabi abba querit quid est illud verbū daniel'
.s. scd̄o capit'lo vbi de deo dr̄ Ipe reuelat ꝓfunda ⁊ abscon-
dita et nouit in tenebris ꝯstituta et lux cum eo est. Et rn̄det
hec lux est lux regis messie de qua in psalmo In luīe tuo vi
debimꝰ lumē hec ille. Ex quo habes satis manifeste ꝙ lumē
diuinū quod semp cum deo est ꝑmo et verius lumen quod deꝰ
est. ē lux messie. Et tibi sufficiant ista ex multis que i scrip-
turis antiquoꝝ tuoꝝ continent̄. ¶ Saulus. ¶ Allega
rogo terciam auctem alicuꝰ antiqui doctoris nostri quia ut
nosti in ore duoꝝ vl' trium stat om̄e verbū. ¶ Paulꝰ.
¶ In quodā antiquo libro qui intitulatur ab illo famoso ⁊
antiquo doctore noīe Rabi nebuma filio alchana. qui qui-
dem liber nominat̄ bahir quod interp̄tat̄ lucidū seu lucida-
rium sup illud verbū ꝓuerbioꝝ. x. Iustus est fundamentū
sempiternū sic querit quid est quod dicit̄ Iustus autē est fū-
damentū sempiternū. Ad quod rn̄det̄ quendā iustum habet
seu hēbit deus sanctꝰ et benedictꝰ in secl'o suo qui ē sibi valde
dilectus eo ꝙ sustinet mundū vniuersū et est fundamentum
eius et gubernat mundū et fecit mundū germinare ⁊ cetera

multa similia de quo iusto concludit. Et ipe est fundamen-
tum oim animaꝝ. Et hoc ẽ quod dicit Iust⁹ est fundamen-
tum sempiternũ hec ille. Attẽde igit Saule ꝙ de nullo hoie
puro qn̄tumcũqꝫ iusto ꝑdicto possent verificari nisi cum hoc
sit verus deus. Et ideo habes ꝙ etiã ꝑ scrutiniũ scripturaꝝ ⁊
doctoꝝ vestroꝝ antiquoꝝ In quib⁹ putatis habere vitã eter-
nam reperiunt vera testimõia deitatis xp̄i nostri seu messie.
et in dictis ꝓphetaꝝ idem repit ut dictũ est. ¶ Saul⁹.
¶ Recogitatis testimoniis tuis q̃ i supdictis ꝑ te dicta sũt
et michi ꝓposita. dicere possũ illud psalmiste. Testimonia
tua credibilia facta sũt nimis. omnia eni ꝯsonãt vero seu
veritati fidei catholice quã predicas. Et ideo dico cum Iob.
xxxix. Qui leuiter locut⁹ sum quid respondẽ possum. Manũ
eni meam ponã sup os meum veꝝ tñ quia iuxta illud psal-
miste. Mirabilia sũt testimonia tua. sunt eni altissima ⁊ ꝓ
funda. Ideo restat ut scrutet ea aia mea. non iã dyalogice
concertando ut ꝑus sed querendo de quibusdã ampliorem in
formacionẽ seu declaracionẽ ut sic ex tali scrutinio declaracõ
sermonũ tuoꝝ sequat que me illuiet et intellectũ det puulis
.s. michi et m̄ sil'ib⁹. Unde sicut ꝑma ps fuit dialoga q̃si
int̃ duos disputatiue acta. Sic ista scd̃a sit didascalica q̃si
int̃ magistrũ ⁊ discipl'm ad ipsi⁹ discipuli erudicionẽ tracta
ta. Et sic de cetero nõ saul⁹ sed discipul⁹ vocabor sicut et tu
doctor seu mḡr in sequentib⁹ vocari debes. ¶ Paulus.
¶ Ille sol⁹ laudet q̃ docet om̄ꝫ sciam ad quẽ solũ fidei ꝑtinet
donũ dare. In cui⁹ auxilio ꝯfidens pete frater quicquid vo-
luis. Et respondebo ſm gratiã quam de⁹ michi ministrauit.
vnũ tamen oportet ꝑsupponẽ ꝙ in sequentib⁹ auctes noui te
stamenti accipias sicut et antiqui accipiebas vtrumqꝫ enim
est a deo datũ seu reuelatũ. Sil'r et auctoritates sanctorum
nostroꝝ quoꝝ eloquia sũt igne caritatis examiata recipias.
qui ꝑmo talmudica dicta que in ml'tis igne ifernali succen
sa ut forte insequentib⁹ apparebit temerarie recipiebas. Et
sic ad vota tua implenda deo duce ꝓcedam⁹. Expliat ꝑma
pars. Scd̃a ps scrutinii scripture dydascolica

Incipit secũda pars tractatus de scrutinio scriptura
rum. Et est didascalica que ẽ quasi ꝯtinuatiua eorũ
que dicta sunt ad dicenda. Cuius prima distinctio
continet sex capitula.

¶ In pmo capitl'o ponunt a discipulo quedā argumenta-
ciones contra ea que dicta sūt de deitate xp̄i · ⁊ petit discipu
lus eaꝝ soluciones ad infideliū maiorē confutacionem ·
¶ In capitl'o scd̄o ostendit ꝙ difficilia fidei ꝓut est incarnacō
verbi non pertinet usquequaqꝫ scrutari ad eos qui noviter
ad fidem veniunt ·
¶ In capitulo tercio soluunt argumentaciones predicte ·
¶ In capitulo quarto ostenditur ꝙ perscrutinium scriptu-
raꝝ cōicacio ydiomatū dei ⁊ hoīs in xp̄o sufficient cōprobat ·
¶ In capitl'o · v · ostendit ꝙ nō licebat in diuinis docē plures
hoīes nec p̄dicare de certis capitl'is vet'is testamenti in quib'
misteriū sancte trinitatis ⁊ icarnacōis verbi continet ·
¶ In capitulo · vi ostendit racō quare antiq̄s p̄dicta misteria
nō explicite sꝫ implicite tradebant · Et ibidē ponit a discipl'o
quoddā exordiū ad ea q̄ sūt in hac ꝑte vlterius ꝑtractāda ·

Ordo partis distinctionis p̄me

¶ Capitulū p̄mum in quo ponunt a discipulo quedam ar-
gumentacōnes contra ea que dicta sunt de deitate xp̄i · Et
petit discipl's eaꝝ soluciones ad infideliū confutacionem

¶ Discipulus · ¶

Firmiter credens ea q̄ ꝑ te michi tradita sūt
circa diuinitatē xp̄i seu messie ꝓut scripturaꝝ
testimonia ꝑ te iam allegata manifeste testā
tur · adhuc vellem īformari de quodā quod
est michi mirabile ⁊ de quo īfideles olim so-
cios meos audiui murmurare qui etiā hodie de hac materia
murmurant · s · posito etiā ꝓut verissimū ē licet ipi oppositū
credant ꝙ xp̄us in lege ꝓmissus non purus homo sꝫ verus
deus et verus hō est · adhuc illi de quibusdaꝫ locucōib' que a
veris catholicis concedunt et p̄dicant de quaꝝ veritate non
dubito · ipi tamen de hiis scandalizant et contra ea sepe lo-
quunt sic dicentes quō illa que de ipo xp̄o dicunt q̄ nullo
modo ad deitatē ꝑtinent sꝫ solū ad humanitatē attribuunt
deo utputa tpalit nasci et pati et mori ⁊ cetera huiōi · Cont
quā veritatem mḡri eoꝝ multiplicit cōsueuerūt arguē vno-
modo sic · dicūt enī ꝙ sicut nulla ꝓposicō est verior illa q̄ꝫ in
qua idem p̄dicat de seipo ut cū dicit homo est hō · Ita nulla
ꝓposicio est a veritate remocior q̄ꝫ illa in qua idem negat de
seipso · vel id quod est maxime distans ⁊ diuersū predicat de

sbiecto a q̄ maxīe distat et diuersificatᷣ· Sed in ista ꝓpositōe deus est homo ꝑdicatū significat rem corruptibilē ⁊ temporalē et corporeā que maxīe distant ab hoc quod significatᷣ per illū terminū deus· ergo ista ꝓpositō deus est hō est maxīe a veritate remocior· p̄terea dicūt ꝙ fides nr̄a asserit quedā que sibi īuicem ꝯtrata sūt nō solū maxima admiracōe digna sꝫ etiā sūt talia q̄ nullo modo ab aliquo sensato sūt sil' concessibilia quod sic declarant· Dicūt enī ꝙ in diuinitate vbi tantū est vnica natura indiuidua ⁊ simplicissima ·cū hoc tñ a fidelibꝫ nr̄is non conceditᷣ ꝙ vna ꝑsona dīna ꝑdicetᷣ de alia ut dicendo pr̄ est filius et econtra· et tñ in xp̄o in quo sūt nature sūme distantes et diuerse· s· humana ⁊ diuina ꝑmittitᷣ ymo et conceditᷣ ꝙ humana natura possit ꝑdicari de deo saltē in concreto sic ut dicatᷣ ꝙ deus est homo· Itē dicūt ꝙ hec ꝓposicio homo ē deus repugnat manifeste sacre scripture veritati ſm quā nomen diuinū et spālitᷣ illud quatuor lr̄aꝝ quod dr̄ thetagramaton de nulla creatura posset verificari iuxta illud exo· iij· hoc est nomē meū ī eternū vbi etiā nr̄i doctores dicūt ꝙ illud nome sic est ꝓpriū nomē dīnū qd̄ ē oīno īcōicabile alteri· ꝑ istam ꝓpositōꝫ homo est deus maīfeste cōicatᷣ nomē dā alteri· s· hoī· et sic hec ꝓpositō videtᷣ repugnare veritati sacre scripte· Item ut dicūt hec ꝓpositō deus est homo videtᷣ repugnare alijs sacris scriptis ī quibꝫ manifeste ostenditᷣ ꝙ deus est ab eterno et nll'o modo eius esse a tempore incepit· dicitᷣ enī in psalmo a seculo usqꝫ in seculū tu es deꝰ· Et ibidem in alio loco non erit in te deus recens· Si igitᷣ ista est vera deus est hō sequitᷣ ꝙ deꝰ incepit esse a tp̄e sicut et hō qui de deo ꝑdicatᷣ quod videtᷣ esse falsū tanqꝫ repugnans sacraꝝ scripturaꝝ veritati· ꝑ ista et multa alia similia infideles p̄dictam veritatē nitūtᷣ impugnare vnde sūme desidero a te īformari quō possem ab istis et sil'ibꝫ racionibꝫ euadē· quod quidē desideriū reputo esse bonū iuxta illud psalmiste· Et respondebo exprobrantibꝫ m̄ verbū·

Secūde partis distinctōis p̄me

Capitulum secundum In quo ostenditur ꝙ difficilia fidei prout est incarnacio verbi non oportet scrutari ad eos qui nouitᷣ ad fidē veniunt· Magister

Licet desiderare informacōꝫ verā de hys que sūt fidei ad heretīcoꝝ seu īfideliū responsionē sit bonū simpl'r

tamē ꝺm quid talis informacio non est bona .s. illis q̄ ad hoc ex sua teneritate non sūt ydonei. illi enī qui nouit̄ ad fidē ve niunt p baptismū regenerati et de articlis fidei simpliciat̄ seu sūmarie eruditi nō debēt ad difficilia et ardua fidei festinant̄ accedē. Non enī essent ab eis prout decet suceptibilia nā sic pueris nō debent dari cibaria difficilia ul' difficilis digestiōis ad que vires sue in sua teneritate nō sufficerent digerē. Sic nouiter ad fidē accedentib9 difficilia fidei non sūt pponenda quā doctrinā habem9 a pncipe aplo2.s. petro qui i pma sua epl'a que canonica dicit̄ in scdo capitlo nouit̄ ad fidem con uersis sic loquit̄. Quasi modo geniti infantes lac concupi scite.s. erudicō3 facilioris doctrine. Int̄ oīa enī cibaria quib9 aīalia vtunt̄ lac est facilioris digestiōis. Et iō natūa que a deo istituta est lac disposuit ad nutriendū nouit̄ generatos Et eadem rō est de spūali generacōe et cibo spūali ei cōpetente .s. q nouit̄ geñati nō debent uti cibarijs solidis et duris q̄n tumcūq3 sint bona s3 tm̄ leuib9 τ defacili ad nutrimentū ouer tibilib9 ut est lac. hanc etiā doctrinā habem9 a doctore gentiū .s. paulo qui huiōi in fide nouicijs. i. ad Corinth. iij. sic dice bat tanq3 puulis in xpo lac vobis potū dedi. non escā. pfec tis aūt τ i.ā sens9 exercitatos i hijs que fidei sūt habentib9 p tinent ardua τ difficilia fidei iuxta posse querē τ de hijs spiri tualit̄ nutriri. de quib9 ad hebreos. v. pfecto2 autē est solid9 cibus. Antiqui etiā mgri hebreo2 ut credo nosti hac rōe pro hibebant. ne certi pass9 seu capitl'a sacre scripte ab eis desig nati. in quib9 magna misteria fidei etiā ꝺm eos ptinent̄ plu ribus exponerent̄. nec publice pdicarent̄. vnde in pposito q̄a argumentacōes tue pprie respiciūt ad modū bn̄dicte vnio nis verbi diuini cū humana natūa in xpo que sūma τ ieffa bilis est. Idarco ad te ad pn̄s non ptinet ꝺm statū tui noui ciatus de hijs tractare. poteris tn̄ cum deus ampliorē graciā tibi concesserit de hijs informari audiendo a peritis mgris Terciū sniaꝝ vbi de istis tractat̄ sufficienter. et doctores ibi magna et sbtilia tradūt. ex quib9 posset respōderi ad tua ar gumenta et ad multo forciora plene τ pfecte. ¶ Discipu lus. ¶ Video q tuū ꝯsiliū sit sanū et tutum quantū ad me et michi sil'es .s. de nō pcedendo festinant̄ ad querendū de altis τ pfundis in hijs que fidei sūt pserum cū hoc sit de doc trina sanctoꝝ aplo2 quos allegasti. Et forte de hoc itelligit̄

illud ysaie xxviij vbi dicitur· Ecce ego ponā in syon fundamentū rc̄ quod intelligit̄ ad litterā de xp̄o· Et sequit̄ qui crediderit non festinet· s· nō festinet ad alta r ꝓfunda accedere sȝ paulatim ī hoc ꝓcedat· Et licet in aliquib͡ꝫ biblijs latinis habet̄· Qui crediderit nō ꝯfundet̄· in hebraicis tn̄ biblijs correctis habet̄· Qui crediderit nō festinet nichilominus si placet saltē aliqua pn̄cipia vellem a te audire· ex quib͡ꝫ predicte murmuracōes solui pn̄t seu euacuari· que quidē pn̄cipia cū a te audierim et si nō possem ex fragilitate mea illa plene intelligere· absqȝ dubio tn̄ illa credā· ꝑatus eni sū sup̄ sensū et intellectū credē illa que a sc̄tis doctorib͡ꝫ tradunt̄·

Secunde partis p̄me distinctionis

Capitulū· tercium ī quo soluunt̄ argumentacōes p̄dicte·

Magister·

Placet michi cōdescendē ad ea q̄ petis p̄sertim quia dicis q ꝑat͡ꝫ es credē ea que tradunt̄ a sc̄tis etiāȝ si illa pro nūc ad plenum non intelligas· hoc enim est sanum consiliū a beato augustino traditū· qui cuidā dicebat· Noli ītelligē ut credas sȝ crede ut ītelligas· Ad euidenciam aūt eoꝝ que dicenda sūt ꝑ nunc ad ea que arguis soluenda p̄supponenda sūt aliqua· quoꝝ p̄mū est q ꝑsona ul' suppositū alicui͡ꝫ rei aliud siḡt q̄ȝ natura seu essencia ipi͡ꝫ rei· nat̄a eni siḡt essenciā speciei seu quidditatē quam siḡt diffinicō· persona uo seu suppositū siḡt aliquid q̄i subsistens in quo includit̄ ipa natura seu essencia cui͡ꝫ ē suppositū seu ꝑsona· Et qn̄qȝ etiā includūt̄ in ꝑsona ul' supposito quedā alia que sūt p̄ter rōēȝ speciei· vnde suppositū significat̄ ut totū· habens naturā sicut ꝑtē formalē et ꝑfectiuā sui· Et intelligendū est de reb͡ꝫ subsistentib͡ꝫ in quib͡ꝫ inueniri possit aliquid quod non ꝑtinet ad rōēȝ speciei utputa accidencia uel pn̄cipia indiuiduancia naturā· sicut apparet in hijs que sūt ex materia r forma cōposita in quib͡ꝫ ƀm rē differūt nat̄a et suppositū· vnde in eis nat̄a nō p̄dicat̄ de supposito· nō eni dicim͡ꝫ q albū sit albedo· Nec etiā q homo sit humanitas· In hijs aūt in quib͡ꝫ nichil aliud adiunctū inueniri possit quod sit p̄ter rōēȝ nat̄e nulla necessitas est distinguendi naturā a supposito ipsi͡ꝫ nature quod quidē suppositū est indiuiduū subsistens ī ista natura vnde in deo non est aliud ƀm rē ꝑsona seu suppositū r nat̄a sȝ solum ƀm racionē intelligendi· quia nat̄a dicit̄ ƀm qd̄ est

esse quoddam · ꝑsona ∕ ıło dicat̃ ſm quod ē quoddā subsistens ·
veritas aūt hui⁹ p̃suppōiti ex vera intelligencia ṫminoꝝ patꝫ
intelligenti · Scdo p̃supponit̃ ꝙ oīe illud quod inest seu vni
tur alicui ꝑsone seu supposito siue ꝑtineat ad naturā eius siū
nō · vnit̃ ei in ꝑsona · qd̓ quidē suppositū · patet ex p̓mo nam
suppositū seu ꝑsona ut dictū est sig̓ficat̃ ut quoddā totū hn̄s
naťam sicut ꝑtē ꝑfectiuam et alia q̄ ei insūt seu vniunt̃ ut
quedā adiacencia veniencia ab extrinseco ¶ Tercio p̃suppont̃
ꝙ vnio verbi diuini incarnati nō est facta in naťa · Quod
quidē suppositū doctores euident̃ ꝓbant i ducendo ad impossi
bile si daret̃ oppositū · vnio autem p̃dicta facta est in ꝑsona
quod ꝓbat̃ euident̃ a doctorib⁊ nr̄is · quā quidē ꝓbacionē ad
p̃sens omitto · Ex quib⁊ p̃suppoīta veritate fidei sequitur ꝙ
vnio verbi diuini incarnati est facta in ꝑsona · sic ꝙ vna et
eadē ꝑsona q̄ subsistit ī naťa dīna eternalit̃ · subsistit etiā per
ip̄am vnionē in naťa hūana a verbo assumpta ſm hoc licet
in xp̄o sint due naťe distantes et diuerse · non tn̄ in xp̄o est
nisi tm̄ vna ꝑsona et vnū suppositū diuinū in vtraqꝫ naťa
subsistens · ꝯsequēcia patet · Nā si humana naťa verbo dīno
non vnit̃ in ꝑsona nllomodo ei vnit̃ cū iam p̃suppositū est
ꝙ in naťa non est vnio fcťa · et sic fides incarnacōis ꝑiret
quod esset ꝯtra oīa testimonia scripturaꝝ que sup̄ sūt allega
ta ex quib⁊ diuinitas xp̄i approbata est · Quib⁊ p̃suppositis
ad tria argumenta sic dicendū est · Ad p̓mū enim dicendū
ꝙ qn̄ due forme seu naťe q̄ntumcūqꝫ sint distantes ⁊ diuer-
se possint tam̄ ī vno supposito ꝯuenire non est incōueniens
vnū predicare de alio · Sed talis p̃dicacio pt̃ esse ꝯtingens uł
naťalis sicut cū dico albū est musicū · vnde q̄zuis naťa diui
na et humana sint maxīe distantes ꝑ īcarnacōis tn̄ miste-
riū ꝯueniūt in vno supposito ut dictū est cui neutra illarum
naťaꝝ est ꝑ accidens sed ſm se vn̄ hec ꝓposicio deus est hō nō
est in materia remota seu ꝯtingenti ſ; in materia naťali · p̃di
cat̃ enī in ea homo de deo ꝑ se sicut de sua yposťasi · non tamē
rōne naťe sig̓ficate ꝑ hoc nomen de⁹ ſ; rōne suppositi quod est
suppositū humane naťe · Ad 2ᵐ autē dicendū ꝙ in misterio
trinitatis ꝑsone dīne ꝯueniūt in naťa · distinguunt̃ tamen
in ꝑsonis seu suppositis · et iō non p̃dicant̃ de inuicē · In mi-
sterio autē incarnacōis est oppositū · nam naťe sint diuerse ·
ꝑsona aūt seu ypostasis est vnica · Et iō naťe que distincte

sunt non pdicant de inuicem put significant in abstracto. non enim est verum dicere quod natura diuina est humana. Sed quia hee due nature conueniunt in supposito predicantur de inuicem in concreto tantum. Et sic verum est quod deus est homo. Ad tercium dicendum quod in hoc quod nomen dei in comunicabile attribuimus xpo. non attribuimus nomen deitatis homini secundum humanam naturam. hoc enim esset derogatorium deitati sed attribuimus nomen diuinum xpo homini secundum suppositum eternum quod per vnionem verbi est etiam suppositum humane nature ut dictum est. Ad quartum dicendum quod licet humana natura sit in xpo quoddam recens autem suppositum humane nature in ipso xpo non est recens sed eternum. Et quia hoc nomen deus non predicatur de homine racione humane nature sed racione suppositi eterni. Ideo non sequitur quod in hoc habeamus seu concedamus deum recentem. Et attende in hiis et similibus quod ex vnione verbi cum natura humana in supposito facta diuino sequitur quod ea que de deo proprie dicuntur possunt dici de homine illo cuius natura humana assumpta est in vnitate suppositi. Similiter et illa que dicuntur de illo supposito racione nature assumpte possunt etiam dici de deo quia ex vnione verbi modo supradicto facta comunicantur ydiomata vtriusque nature in eodem supposito.

Tercie partis prime distinctionis

Capitulum. iiij. in quo ostenditur quod per scrutinium scripturarum comunicacio ydiomatum dei et hominis in xpo comprobatur.

Discipulus.

Omnia per te dicta credo esse fidelissima et vera licet ad presens non me senciam tam ydoneum quod illa plene intelligam desidero tamen habere aliquam sacram auctoritatem per quam comunicacio ydiomatum per te dicta approbaretur quod solum desidero ad infidelium confutacionem. Magister. Hoc quod queris habes euidenter in proxima distinctione precedenti in qua de scrutinio scripturarum circa deitatem xpi tractatum fuit. Ibi enim per plures auctoritates ostensum est quod sacra scriptura de vno et eodem affirmat quedam que soli deo pertinent. et quedam alia que pertinent ad hominem. Ex quibus auctoritatibus manifeste habes comunicacionem ydeomatum supradictam in xpo seu messia promisso. Discipulus. Repete michi rogo aliquas ex dictis auctoritatibus. ex arduitate enim seu magnitudine misterii de quo tractatur tam intellectus meus quam memoria mea conturbantur. legitur enim danielis. x. quod ex visione angelica danieli facta dicebat vidi visionem grandem et non remansit in me fortitudo. sed et species mea mutata est in me et

emarcui nec habui quidq̄ʒ viriū· vñ non mirū si nō habeam in memoria omnia que m̄ tradidisti· Et iō peto ut saltem duas uel tres auctes de predictis memorie mee reducas· in quibꝫ p̄dicta cōicacio ydiomatū ostendat· ¶ Magister·

¶ In psalmo illo qui incipit· Eructauit cor meū verbum bonū· vbi ad l'ram agit̄ de xp̄o ut supdictū est· psalmista· dirigens verba sua ad ip̄m xp̄m dicat· Sedes tua deus in secl'm seculi quod ē ydioma ptinens soli deo· cui xp̄o i eodē otextu dicit· vnxit te deus tuꝰ oleo leticie p̄ consortibꝫ tuis quod est ydioma ptinens homi· vnde ex ista aucte habes ydiomatū cōicacōꝫ p me dictam· Itē Jere· xxiiij· Loquens de ip̄o xp̄o pphēta in psona dei dicit· Suscitabo dauid germen iustum· quod pp̄riū est humanitatis· et ibidē de eodem sequit̄· hoc est nomen quod vocabūt eum dñs iustus nr̄· in quo loco vbi habemus dñs habet̄ i hebraico nomen dñi thethagramaton quod solius dei est pp̄riū· Et sic ex hac aucte habes p̄dictā cōicacōꝫ· Itē zacharie· xij· dicit̄ i psona dei· effundam super domū iuda sp̄m gracie quod ad solū deum ptinet· Et ibidem de seip̄o ipse deꝰ infundens graciā dicit· Aspicient i me quē ōfixerunt quod solum ptinꝫ ad humanā naturā· Similiter ex alijs auctibus sup̄ allegatis ad pbandū diuinitatē xp̄i si eas diligent̄ scrutatus fueris hoc reperies manifeste· Et ista tibi debent sufficere ad presens·

Secunde partis et prime distinctionis

¶ Capitulum· v· in quo ostenditur q̄ nō licebat in diuinis docere plures nec p̄dicare de certis capit'lis veti's testamenti in quibꝫ misteriū sancte trinitatis et incarnacōis verbi continent̄· ¶ Discipulus· ¶

Sufficiunt michi p̄dicta in hoc pposito s; quia audiueram a te sup̄ q̄ Judei p occultacōe misterij sancte trinitatis et incarncōis verbi diuini phibebāt aliq loca secreta seu capit'la sacre scripture publice docē ul' de eis p̄dicare· Idarco peto ut m̄ hoc amplius declares· ¶ Magister· ¶ Duo sūt capit'la in veteri testamento quoꝝ p̄dicacio publica oīno phibebat̄ in doctrinis talmudicis· nec solū hoc sed etiam dicē ea que in eis ōtinent̄ pluribꝫ discipl'is erat inter eos phibitū· Itaqꝫ non erat eis licitum docē de secretis illoꝝ capit'loꝝ· nisi vni magistro vnū discipulū discretū et ydoneum uel duos tm̄· quoꝝ quidē capituloꝝ vnū est geñ·

p̃mo · aliud est ezechielis p̃mo · que quidē ꝓhibicio habetur in Talmuth in libro qui dicit̃ haginga i capitulo quod icapit Gidorsin quod signi̇̃t non docebūt · quā quidē doctrinā sequūt̃ om̄s posteriores ut patet ꝑ Rabimoy · in p̃mo suo deutro · in titulo de fundamētis legis capitl'o · ij · ꝑticula vltima · Idē de eodē libro de directōe ꝑplexoꝝ ꝑte p̃ma in m'ltis capitl'is · Racio aūt quare ista occultabant assignat̃ ab oib᷒ genal'r talis · s · quia i illis capitl'is ɔtinebant̃ alta ⁊ magna miste-ria fidei que et qualia fint illa null᷒ plene declarabat · nec concordit in hijs se habebāt · ꝫ sub velamie ⁊ obscure ea tradebant sic p̄figuratū est ꝑ moysen qui velamie posito ante faciem suā ꝑpl'o apparebat · t̄pe aūt gracie quando reuelata facie magister n̄r xp̄s veritatē fidei ad salutē necciam discipulos docuit quā etiam ipsi in ꝑpl'is p̄dicauerūt · p̄dicta q̄ ab anti-quis occultabant̃ in lucē veritatis palam ꝑduxerūt · Circa quod debes scire ꝙ i capitl'o p̃mo gen̄ · misteriū sc̄te t̄nitatis ɔtinet̃ · Cum eni dicit̃ in p̄ncipio creauit deus ⁊c̄ usqꝫ ibi · Et sp̄us dn̄i ferebat̃ sup̱ aquas tres ꝑsone diue designant̃ ꝑut sup̱ dixi nona distinctōe · et i eodē circa finē idem habet̃ · Dicit̃ eni ibi faciam᷒ hoiem ad ymaginē et sil'itudinē nostraꝫ · vbi pluralitas in diuis manifeste ostendit̃ · Non eni dixit et faciā hoiem ꝫ faciam᷒ · Sil'r in hoc quod dicit ad ymaginē n̄ram maifeste habet̃ ꝙ in hoie est ymago dei creata q̄ sūmaꝫ trinitatē ꝑ modū ymaginis repn̄tat · vnde quia istud miste-riū in hoc capitl'o inclusū non erat antiq̄s explicite declarandū · Idcirco ꝓhibebat̃ eius declaracio ut dictū est · In capitl'o aūt p̃mo Ezechielis misteriū incarnacōis cōtinet̃ specialiter in hoc quod dicit ꝙ q̄i sil'itudo hois erat sup̱ tronū positum sup̱ aīalia et rotas · in quo designat̃ ꝙ homo habebat p̄sidere toti vniuerso tanqꝫ deus ꝑut sup̱ fuit dictū distinctōe decia · quod quidē misteriū nō erat tradendū explicite antiq̄s sicut nec primum · Et ideo p̄cipiebat̃ ne de hoc capitl'o p̄dicarent seu docerent multitudinem · Undecime distinctionis parte p̃me

¶ Capitl'm · vj · in quo reddit̃ rō q̄re antiq̄s predicta miste-ria nō explicite ꝫ implicite tradebant̃ · ⁊ ibidē ponit̃ a disci-pulo quoddā exordiū ad ea q̄ sūt in hac ꝑte vlti᷒ tractanda

¶ Discipulus · ¶

Licet veꝝ est et sic credo ꝙ ista duo misteria in p̄dictis capitl'is ɔtinent̃ · tamē vellē habere rōꝫ occultacōis ·

cum enī ista explicite credenda sūt de nccītate salutis · mirū
est quare non ista antiquis explicite tradebanť · Non enim
videť dicendū ꝙ hoc fiebat ꝓpter duriciā cordis eoꝝ ne forte
ꝓpter altitudinē misterioꝝ ea nō crederent quia legiť ꝙ deus
expsse mandabat ānunciari veritatē · etiam eis qui non erāt
dispositi ad credendū · legiť enī ezechielis · iij · Et dices ad eos
hec dicit dn̄s deus qui audit audiat et qui quiescit quiescat
q̇a dom⁹ exasperans ē · vbi in hoc qd̄ dicit q̇ quiescit quiescat
intelligiť fm̄ veritatē hebraicā ac si dicēt qui noluerit credē
nō credat · vnde scire desidero quare non sic fuit factū in hys
que sūt fidei de necessitate credenda · s · ut ꝓponerenť explici=
te ppl'o antiquo licȝ ex duricia cordis eoꝝ multi nō crederent
¶ Magister · ¶ hec misteria rōnabiliť ꝓhibebanť dici
āntiquis ꝑsertim vulgaribꝰ · ppl's enī ille pron⁹ erat ad creden
dum ml'titudinē deoꝝ · Et iō deutro · iiij · monebat eos moy=
ses dicens · Scias qm̄ dn̄s ipse est deus et nō est alius preter
eum · Et infra · Scito ergo hodie etiā cogita in corde tuo quia
dn̄s ipse est in celo sursū · et in terra deorsū et non sit alius ·
Qꝛ sepe eis ista dicebat ut auerteret eos ne declinarēt ad cre=
dendū multitudinē deoꝝ ad quod erāt proni · Silr̄ ꝓni erāt
ex sua ruditate · ꝛ intelect⁹ imbecillitate ad credendū corpo=
reitatē esse in deo · Rudes enī et intellectu ībecilles nō ꝑcipi=
unt entitatē esse nisi in rebus corꝑalibꝰ qua rōe popul⁹ ille
sumpta modica occasione ex morositate moysi ī monte fe=
cerunt vitulū in oreb quē adorauerūt ꝛ ei sctificauerūt dicē=
tes · hij sūt dij tui isrl' qui te ascendere fecerūt ď terra egipti ·
exo · xxxij · Ideo eos monebat moyses capitl'o supdicto di=
cens · Custodite sollicite aīas vestras qm̄ non vidistis om̄eȝ
sil'itudinē in die qua locut⁹ est dn̄s vobis in oreb de medio
ignis · ne forte decepti faciatis vobis sculptam sil'itudinem
ꝛc̄ · vn̄ si tali ppl'o explicite traditū fuisset misteriū scte trini
tatis faciliť laberenť ī errorē credendi ml'tos esse deos qui esset
error valde ꝑiculosus · Similiť si eis fuisset traditū misteri=
um incarnacōis vbi faciliť fuissent lapsi in errorē ponendi
in diuinitate corporeitatē qd̄ nephas ē · vn̄ patȝ rō quare ista
misteria fuerūt eis tradita implicite ut docti eoꝝ q̇ sane in=
telligebant scripturas possent ea habere plene quantū eos de
cebat · Simplices aūt et rudes haberent de eis saltē implicitā
cognicōȝ que sufficiebat eis ad salutē fm̄ quam nō laberenť

in errores sup̄dictos. ¶ Discipulꝰ. ¶ Sufficiat michi rō̄ p̄dicta ad hoc quod querebā. De cetero aūt vellē ut me illu-minares de quibusdā que in corde meo q̄i ꝓbleumata qūqꝫ v̄sant̄. que licet dubitacōēꝫ in me non causant circa ea que fidei sūt. absit. tn̄ inducūt desideriū sciēdi rōꝫ eoꝝ. iuxta illud psalmiste. Mirabilia testimonia tua idō scrutata est ea aīa mea. Ex quo scrutinio psalmista desiderabat declaracōꝫ ꝛ ī-tellectū ꝑuulis cōpetentē. vn̄ subdit declaracō s̄monū tuoꝝ illumīat et intellectū dat ꝑuulis. eo enim ꝙ testimonia fidei sūt credibilia nimis ut alibi dicit. et etiam mirabilia quia de multis que ad ea ꝑtinent nescit hō simplex ꝛ quasi noui-cius reddē rōꝫ. Idcirco fidelis scrutat̄ multa circa rōꝫ eoꝝ q̄ ad fidē ꝑtinent nō ut dubitet absit. sꝫ ut deuociꝰ et tenacius fidē teneat. In quibꝫ ꝓbleumatibꝫ ꝑ me tibi ꝓponendis nō in tendo seruare aliquē ordinē artificialē sꝫ tm̄ ea ꝓponē ꝓut in corde meo v̄sant̄ ut ex declaracōibꝫ tuis ascensiōes deuote in corde meo deo auxiliante ꝓducant̄ seu concrescant.

Sequit᷑ Distinctio 2ᵉ et p̄s 2ᵉ

Distinctio scda de scrutinio scripturarū circa quedā que pertinet ad excellenciam virginis gloriose et continet duodecim capitula.

¶ In p̄mo capitl'o ꝓponunt̄ a discipulo tres ad-miracōēs circa ea que de virgine gloriosa ī scripturis sacris vident̄ omitti ad ipsius excellenciam ꝑtinencia.

¶ In scdo capitulo mḡr p̄mittit quedā p̄ambula ad pre-dictas admiracōēs tollendas. ꝛ ibi declarat ꝙ v̄tutes bea-te v̄gis spālit̄ ipiꝰ hūilitas cōsideranda est sūma. s. heroica.

¶ In capitulo tercio discipulus arguit contra quedam que in p̄cedēti capitl'o a mḡro fuerāt tradita ad que in eodē ma-gister rn̄det et tollit p̄mam admiracionem.

¶ In quarto capitl'o discipulꝰ repetit scdam suā admira-cōꝫ. ad quā mḡr eodē rn̄det eam soluens in q̄ capitl'o quedā declarant̄ ꝑtinēcia ad genealogiā xp̄i Mathei. p̄mo ōtentā.

¶ In capitl'o quinto discipulus repetit suam terciā admi-racionem ad quā magister ibidem respondet.

¶ In. vj capitulo discipulus replicat contra responsionē magistri ad quod mḡr sufficienter respondet concludens ex supra dictis ꝙ magnam deuocionem oportet ut habeant fi-deles circa virginem gloriosam.

¶ In capitulo. vij. discipulus ponit quandam aliam admiracionem que sibi videtur circa hoc quod non legitur ipsam visitasse sepulcrum xpi sicut de mulieribus et de quibusdam discipulis legitur. ad quod ibi a magistro respondetur.

¶ In capitulo octauo proponitur a discipulo alia admiracio specialiter quod non legitur xpm ipsi virgini gloriose misisse angelos ad annunciandum suam resurrectionem sicut mulieribus et discipulis ad quod respondetur a magistro ibidem declarando aliqua que pertinent ad excellenciam fidei beate virginis.

¶ In capitulo nono proponitur a discipulo alia admiracio de hoc quod non legitur xpm apparuisse in sua resurrectione virgini gloriose. cum tamen de apparicione ad mulieres et discipulos fiat pluries mencio. ad quod in eodem a magistro respondetur.

¶ In capitulo. x. ostenditur quod tam perfectio fidei virginis gloriose circa resurrectionem xpi quam etiam imperfectio fidei apostolorum circa idem conueniens fuit ad ecclesie vtilitatem.

¶ In. xj. capitulo ostenduntur quedam que ad ordinem manifestacionis circa resurrectionem xpi pertinent. Ex quibus concluditur quod ad beatam virginem non pertinebat mitti ad resurrectionem annunciandam propter excellenciam sue dignitatis.

¶ In capitulo. xij. ostenditur quod deuocio cuiuscumque fidelis excitari debet ad virginem gloriosam super omnes sanctos citra xpm qui sanctus sanctorum est.

¶ Secunde partis et distinctionis 2e

¶ Capitulum primum In quo proponuntur a discipulo tres admiraciones circa ea que videntur in scripturis sacris de virgine gloriosa omitti ad ipsius excellenciam pertinencia.

¶ Magister. ¶

Placet mihi quod ea que in corde tuo versantur ut problemata de quibus miraris. eo quod effectum cognoscas causas tamen ignoras mihi proponas ut tibi respondeam prout potero auxilio opitulante domino. ¶ Discipulus ¶ Quia ut dicit philosophus primo. iij. methaphisice philosophari incepit ab admirari. Idcirco ego tanquam insipiens ab altissimo peto cum psalmista. Reuela occulos meos et considerabo mirabilia de lege tua. per que quidem mirabilia a me considerata anima mea ad ea scrutandum mouetur Iuxta illud quod supra dicebam. Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est ea anima mea. per quod scrutinium declaracionem sermonum dei et illuminacionem intellectus mei et paruulorum mei similium

dn̄o dirigente expecto· Subdit enī psalmista · Declaracio
ſmonū tuoꝝ illumiat et intellectū dat pvulis· Circa quod
pmo occurrit m̄ ꝯſiderandū de ſcrutinio ſcripꝫaꝝ de quibꝫdā
que ad vgīnē pertinent beatam vt ſic ab illa btiſſima ſalus
nr̄a exordiū ſumpſit· ſic ab eadē pars iſta tractatus noſtri i
iciū ſumat· Circa quod occurrit m̄ quedā non modica ām
racio que talis eſt quō ſacra ſcripꝫa que ꝯſueuit ſctos excel-
lentiſſime cōmendare et eoꝝ geſta et vtutes narrare ut patꝫ
de abrahā geñ· xviij· ⁊· xxvj· Et de moyſe nūi· xij· ⁊ ſic de
qbuſdā alijs excellentibꝫ ſanctis· De beata tn̄ vgine que ex-
cellenciꝫ ceteris fuit · nō leguntꝫ in nouo teſtamento aliqꝫ
cōmēdacōes ſiles nᶜ narrantꝫ eiꝫ vtutes ſeu aliq̄ ꝓpria geſta
Quaſquidē vtutes credendū eſt fuiſſe maximas que i nouo
teſtamento pcipue videntꝫ debuiſſe narrari· In euangelio le-
gimꝫ concepcōꝫ Jo· baptiſte et eius natiuitatē· Similitꝫ et de
eiꝫ vita vtuoſa et morte· De beata uo vgine que excelléciꝫ
iohanne fuit nichil hoꝝ in euangelio· legitꝫ nec in epl'is nec
in actibus apl'oꝝ· In quoꝝ tn̄ tpe ipis aplis pn̄tibꝫ ꝓut in
eccleſia legitꝫ aſſumpta eſt· Non ergo modica ammiracōne
dignū videtꝫ ꝙ in nouo toto teſtamento de pdictis geſtis bte
vginis· ſ· concepcōe natiuitate et aſſumpcōne nulla mencio
fit ſꝫ oīa ptermittantꝫ· cum tn̄ de btō Johanne ſingula pdcta
expſſe i euangelio narrantꝫ· Ex qua ptermiſſone ꝯtingit ꝙ i
officio aſſumpcōis ſue· que eſt potiſſima ipſiꝫ feſtiuitas legitꝫ
cōiter in eccleſia illud euangeliū Intrauit ih̄s in quoddam
caſtallū ⁊c̄· In quo euangelio nichil agitꝫ de ipa vgine glo-
rioſa ut eſt manifeſtū· hiſtorialia etiā que in iſta feſtiuitate
leguntꝫ oīa ſunt apocripha extra canonem biblie ꝯtenta vel
non ſibi ꝓpria ut cum legitꝫ illud ecc̄· xxiiij· In omnibus
requiē queſiui ⁊c̄ que certe ſcripꝫa ꝓprie intelligitꝫ de ſapien-
cia increata · non aūt de beata vgine· vn̄ talia licet non ſibi
ꝓpria in ſuis feſtiuitatibꝫ legantꝫ· eo ꝙ in ipo canone talia de
vita ſua· nec de ſuis miraculis et geſtis nō cōtinentꝫ· quod
apud me vertitꝫ in magnā āmiracōꝫ· ptere a cū lucas narrat
miſſionē angeli ad ipam dicens· Miſſus eſt angelꝫ Gabriel
a deo ⁊c̄· teſtatꝫ euāgeliſta de Joſeph ꝙ erat de genē dauid· di
cat enī Miſſꝫ eſt angelꝫ Gabriel ad vgīnē deſponſatam viro
cui nomen Joſeph de domo dauid et nomen vginis maria·
vnde ex pdcto textu habemꝫ ꝙ Joſeph erat de genere dauid·

non tamē ex lr̄a euangelij · habetur ꝙ maria esset de genere dauid · Que quidē narracio duplicē in me causat ām̄iracōez · quaꝝ vna est · cum enī esse de domo dauid dicat aliquid pertinens ad excellenciā cū domꝰ dauid est domꝰ regia a deo singulariť int̄ om̄s regias dig̃tates approbata ⁊ in scriptis valde cōmendata de qua domo ſm veritatē fidei ipsa v̇go gl'iosa fuit · q̄re ergo euangelista non exp̄ssit de maria · ꝙ esset de domo dauid · et tū̄ hoc dixit de Joseph · ¶ Scd̄a vero ām̄iracio q̄ in hoc loco m̄ occurrit et p̄mam ↄfirmat est talis · Nā ꝙ Joseph esset de domo dauid uel nō · hoc nichil facit ad genealogiam xp̄i · non enī xp̄s descēdit de Joseph · absit · ſꝫ de maria v̇gine · cur ergo euangelista facit exp̄ssā mencionē de Joseph in hoc ꝙ descendit ſm originē a dauid · et tamen nullā facit mencionē de qua domo esset beata v̇go · in quo ↄsistebat fundamentū totꝰ genealogie xp̄i a dauid descēdentis · Preterea int̄ p̄cepta decalogi p̄ceptū de honoracōe parentū · est p̄mū et p̄ncipū in scd̄a tabula decalogi in q̄ danť p̄cepta q̄ ordinant hoīem ad p̄ximū · xp̄s autē qui totā legē impleuit nō legiť honorasse matrē sp̄aliť in suis colloquijs · nusq̄ꝫ enī legiť eā vocasse matrē · quod est nomē maxīe dig̃tatis ad feminam p̄tinētis sp̄aliť respectu tanti filij · ſ · xp̄i cū tū̄ vere sic potuissꝫ eam vocare ſꝫ solum legiť eā vocasse mulierē quod est nomē cōe ad totū sexū femineū humani generis · legiť enī Joh · ij · capitulo · quid m̄ et tibi m̄l'ier · et Joh · xix · Mulier ecce filiꝰ tuꝰ · Ex quibꝰ patꝫ ꝙ dig̃tatē maternitatis xp̄i que ē sūma dignitas que ad m̄l'ieres posset p̄tinē xp̄us subticuit ⁊ m̄rēꝫ alloquens solum eam mulierē vocabat · Quid ergo magis mirandū q̄ꝫ ꝙ xp̄us q̄ verissime v̇ginē gloriosā m̄rēꝫ vocando sūme honorasset hanc singularē excellenciā subticendo tm̄ modo eam m̄l'ierē vocat · quod nomē non solū bonis m̄l'ieribꝰ ↄuenit ſꝫ etiā alijs quibuscūqꝫ · Quid ergo dicendū nūquid xp̄s aliquid omisit ex p̄tinentibꝰ ad parentū honoracōꝫ · absit · vnde circa p̄dicta illuiacōꝫ et intellectū p̄uulis competentem desidero · Scde pte et distinctioe 2 c

¶ Capitulū · ij · in quo mg̃r premittit quedā p̄ambula ad p̄dictas ām̄iracōes tollendas · et ibi declarat ꝙ v̇tutes bt̄e v̇ginis sp̄aliť ipsiꝰ humilitas ↄsideranda est sūma · ſ · heroyca ·

¶ Magister · ¶

GAudeo valde quia in tuis p̄bleumatibꝰ a bt̄a v̇gine

tuū scrutiniū inițiū sumpsit · de cui⁹ mīa confido ꝙ ipsa intˀ-
cedente in tua illuīacōe ⁊ deuocōe ꝓficies · De ipsa enī potest
intelligi illud ꝓū · ij · Si quesieris eā tanq̄ȝ pecuniā et tanq̄ȝ
thesauros eam scrutat⁹ fueris tūc intelliges timorē dñi ⁊c̄ ·
Ad declaracōȝ aūt eoꝝ de quibꝫ ām irans quedā sūt ꝑmitten
da · quoꝝ vnū est ꝙ huīlitas licȝ nō videatˀ numerari a phis
intˀ ṽtutes morales nec intellectuales · i sacra scripꝰa tñ ⁊ i
dictis sanctoꝝ doctoꝝ huīlitas tanq̄ȝ magna ṽtus cōmen-
datˀ intm̄ ꝙ dicitˀ esse fundamentū oīm virtutū · vñ augu⁹
in libro de verbis dñi dicit · Si cogitas magnā fabricā con
struē celsitudis · de fundamēto pri⁹ cogita huīlitis · Constat
aūt ꝙ fundamentū est de ꝑmis ⁊ pncipalibꝫ ꝑtibꝫ edificij cor-
ꝑalis · Et sic patet ꝙ huīlitas debet censeri de pncipalibꝫ edi-
ficij spūalis · s · ṽtutū ꝑtibꝫ · Et inde ē ꝙ sicut naꝰa ſm boeciū
sumit iniciū a ꝑfectis · sic senciendū est de grā que naꝰam per
ficit · Scrutando enī scripꝰas reꝑim⁹ ꝙ in viris in quibꝫ aliq̄
excellencia sctītatis sumit exordiū in eis spālitˀ fit mencio de
eoꝝ magna huīlitate · de abrahā enī qui ꝑm⁹ i publicacōe fi-
dei legitˀ fuisse · Silˀr et in suscepcōe signaculi fidei ut habetur
geñ · xij · et · xvj · capitl'o legitˀ de seipo deo dixisse · cū sim pul
uis et cinis que verba magnā insinuāt huīlitatem · non enī
se assimilauit aīalibꝫ brutis nec plantis sȝ pulueri et cineri
que sunt vilissima in reꝝ naꝰa · Silˀr et de moyse qui solus
legislator fuit in veteri testamento legitˀ · Erat enī moyses
vir mitissim⁹ suꝑ oīs hoīes q̄ morabantˀ i t̄ra nūi · xij · In
quo eius mititas seu huīlitas prefertˀ huīlitati alioꝝ quorū
cūqȝ in seculo illo existenciū · De dauid etiā qui ꝑmus rex a
deo approbatus fuit · Cui etiam facta fuit repromissio xp̄i de
semie suo ventˀi legitˀ deo dixisse · Quis ego sū dñe deus me⁹ ·
aut que domus mea q̄a adduxisti me hucusqȝ · ij · Re · vij ·
In quibꝫ verbis notatˀ magna huīlitas ipsi⁹ dauid · qui etiā
postq̄ȝ accepisset a deo regnū quod iā pacifice possidebat et ꝑ
multa et magna bella et de oibꝫ aduersarijs et vicinis regi
bus triumphū habuisset · cū hys tñ ⁊ alijs magnis ꝓsperita
tibꝫ non solū seipm sȝ et totā domū suam vilificabat dicēs ·
quis ego sū et que dom⁹ mea · q · d · nichil sū ⁊ dom⁹ mea · qd̓
ad magnā huīlitatem ꝑtinȝ · Nā ut ait bernhard⁹ · non est
magnū esse huīlem i abiectōe · magna pror⁹ et rara ṽtus
est huīlitas honorata · In nouo aūt testamento redemptor

et magister nr xps a quo oīs virt⁹ et gracia deriuat suis di-
scipulis dicebat· discite a me quia mitis sum et huīlis corde
Mathei·xi· Racionabile igit est q in beata vgine que xpm
plenū gracie et veritatis concepe meruit vtus huīlitatis pa-
pue viguisset· Et iō in cantico ꝓprio dicebat· Quia rspexit
huīlitatē ancille sue ꝛc· Circa quod notandum q solum de
huīlitate sua fecit mencōꝫ que est fundamentū vtutū ut di-
ctū est· Non aūt de vtutib⁹ aliis edificatis sup huiōi funda
mentū ·licet oīs plene habuisset que grā plena p angelum
testat fuisse· Racio aūt quare de aliis vtutib⁹ nō fecit men-
cionē nisi de sola huīlitate talis ē· Nam ad vtutē huīlitatis
ꝓprie ptinet nō magna de seipo sentire sed credē et ꝓnūciare
se omnib⁹ viliorem ꝓut in gradib⁹ huīliatis in regl'a beati
bndicti otentis habet· vn̄ de hoc q beata vgo ꝓfitebat se hre
huīlitatē non sequit q hret vtutes sꝫ solū fundamentū vtu
tum quasi dicēt solū capacitatē habeo ad vtutes sup edificā
das etiā si supiora edificia vtutū in me nō assint· Et notan
dū q vtutes beate vginis osiderande sūt esse heroice ·s· quasi
diuine de quib⁹ phs tractat i·vii·ethicꝫ· Ad cui⁹ declaracōꝫ
attende q bm augu⁹ de morib⁹ ecclie· Cui⁹ snie antiqui phi
concordant vtutes qdruplicit osiderant vno modo put sunt
politice ·ꝛ sic ptinēt ad hoīes inquantū recte se habent in re-
bus humanis gerendis·et de istis vtutib⁹ coīt phi tractāt
Alio uo modo osiderande sūt vtutes ut exemplares· et sic p
tinent ad deū in quo pexistunt oīm rerꝫ pfecaones ·et p ons
pfectōes vtutū et de istis exēplarib⁹ vtutib⁹ intelligende sūt
vtutes que in sacris scriptis deo attribuunt ut mia et iusti-
cia et huiōi· Int quas vtutes ·s· politicas et exēplares q sūt
quasi in extremis posite·quedam medie interponunt·quarꝫ
quedā dicunt vtutes pgatorie que ptinēt ad illos qui vtu-
tes politicas transcendentes in silitudinē diuinarꝫ vtutū co-
nant tendē alio etiā modo nūant vtutes que dicunt pgati
animi et ptinēt ad illos q iā diuinam silitudinē i huiōi vtu
tib⁹ quodāmodo assequunt·quantū in hac vita possibile est·
Et iō vocant a phis vtutes heroyce ·s· diuine· de qua diuisiōe
vtutū qdruplici habes ad plenū in pma scde qōe lxi· Q aūt
vtutes bte vginis osiderāde sūt esse heroice patꝫ ex sua pma
rnsione ad angelū salutantē ·in qua dixit· Quō fiet istud
qm virū non cognosco· Si enim sensū horꝫ verborꝫ diligent

scrutat⁹ fueris manifeste repies ꝙ eius v̓ginitas heroyca cō
siderãda est nō politica seu p̓gatoria · non enim dixit quod
fiet istud qm̄ v̓ginitatē voui nec dixit v̓ginitatis ꝓpositū
firmit̄ habui uel habeo ſ; dixit qm̄ viꝝ nō cognosco · quod
nō includit votū · nec ꝓpositū v̓ginitatis · Sunt enim multe
v̓gies que nūq̄ʒ cognouerūt viꝝ et tñ nō vouerūt v̓ginitatē
nec eam habent in ꝓposito · Sil'r licet verissimū est ꝙ viꝝ nū-
q̄ʒ cognouit · tñ p̄dicta v̓ba non sūt intelligenda ꝓut p̄mo
modo sonāt · s · ꝙ beata v̓go solū testabat̄ de se ꝙ nunq̄ʒ virū
cognouerat quia si sic respōsio sua in null'o satisfacēt angelo
nec ꝓposito correspondēt · Sunt mlte v̓gines que nūq̄ʒ virū
cognouerūt · ⁊ cū hoc tales postea cōcipiūt ⁊ pariūt · vnde ut
p̄dicta v̓ba ꝓposito correspondeant seu aliquā vim habeant
responsiōis oportet ut sic intelligant̄ · s · viꝝ nō cognoui · i ·
cōcupiscenaas carnales nedū nō habeo seu ꝓpono uel voui
nō habere · nec etiā passiōes rep̄mo seu terrena despicio quod
ad v̓tutē p̓gatoriā ꝑtinet ſ; etiam penit⁹ eas nescio ⁊ totalit̄
ignoro que ē alcior ⁊ ꝑfectior v̓ginitas q̄ʒ v̓ginitatis ꝓpositū
habere seu v̓ginitatē vouē · ꝓprie enī hoc ꝑtinet ad v̓ginitatē
p̓gati animi · s · heroycā nō autem ad politicā seu p̓gatoriā ·
Quib⁹ p̄notatis ad tollendas tuas āmiracōes ꝓcedendū est
Et p̄mo ad p̄mam dicendum ꝙ gesta et facta beate v̓ginis
que modicū maxīa fuerūt · in nouo tamē testamento penit⁹
subtacent̄ nisi ea tñ que sūt a nobis necessario credenda ex-
plicite sicut eius v̓ginitas et maternitas x̄pi ista exprimunt̄
i euāgelio et i simbolis fidei nobis ꝓponunt̄ tanq̄ʒ necessario
explicite credēda · Sil'r ⁊ ei⁹ huilitas exp̄mit̄ · cū dr̄ respexit
huilitatem ancille sue · ut ex hoc possim⁹ rōʒ sumē de hijs q̄
āmiraris · s · quō cetera gesta v̓tuosissima ⁊ facta bt̄e v̓ginis
in scriptis canonicis subtacent̄ vn̄ hoc fuit rōe sue huilitatis ·
huilitas enī sūma et heroyca ad quā soli ꝑfectissimi attigūt
quā ip̄a bt̄a v̓go consecuta est nō patit̄ suas laudes audire ·
nec in eis delectat̄ ſ; potius compungit̄ eo ꝙ non credit de se
magna · qd̄ patʒ ꝑ rōʒ sumptā ab opposito · Nā sicͭ arrogans
intimo cordis sui affectu credit se oib⁹ supiorē ut habet̄ luce
xviij · capit'lo de phariseo ascendente in templum qui se arro
gant̄ cōmendans ceteros spernebat · Sic ei⁹ oppositū dicendū
est de vero huili · s · ꝙ opinet̄ se oib⁹ viliorē · huilis aūt heroyc⁹
sup hoc transcendit usq̄ʒ ad hoc ꝙ in fugā laudanciū tendat

quasi tediū habeat audiendo cōmendacōes ꝓprias· et ideo in sacris scriptis noui testamenti nō legunt̃ cōmendacōes bte vginis ñ tantū suppdicte que a nobis de necessitate credende sūt· huilitas eius etiā exprimit̃ ut ex ea possim⁹ sumē racionē quare laudes ei⁹ in scriptis sacris subticent̃ ut dictū ē· vnde concepcio uel natiuitas seu mors ipsi⁹· In quibus magna miracula contigisse pie credi debet nō narrant̃ in canonicis scriptis ne ex tali narracōe ipi vgini gl'ose que tunc in hu= manis viuebat et ea que in sacris eloquijs scribebant̃ eā nō latebant· fastidiū seu tediū geñaret̃ rōe predicta· Concepcō tamē et natiuitas baptiste et huiōi narrant̃ in euangelio eo ꝙ i ꝓphecijs scriptis antiq testamenti de pcursore xpi expsse agit̃ ut ysaie· xl· et malachie· iij· et in alijs locis et sic opor= tebat ꝙ scripturaꝝ implecōꝫ de ipis euāgelista testaret̃· nec ec̃ de Johanne licet sctissimo ē necessario credendū ꝙ ad gradū huilitatis heroyce sicut beata vgo attigerit· ·

Sexte partis et distinctionis· 3ᵉ· ·

¶ Capitulū terciū in quo discipul⁹ arguit contra quedam que in pcedenti capit'lo a mgr̃o fuerūt tradita· ad que ma= gister in eodem respondet et tollit pmam āmiracionem·

¶ Discipulus· ¶

Licet qꝫ dulcia fauibus meis sūt eloquia tua· adhuc tñ desidero ampli⁹ informari de hijs que circa āmira cionē meam ꝓposuisti· dixisti ꝙ huilitas heroyca nō patit̃ sine fastidio seu tedio laudē suā audire quod apud me ē mirabile· de⁹ eni cui⁹ vtutes excedūt heroycas· Sūt eni ex= emplares ut tu doces· videm⁹ tñ p sacs scripturas eū debē lau= dari· dicit ei psalmista· Sacrificiū laudis honorificabit me Et alibi· Semp laus ei⁹ in ore meo· Idem etiam in psalmo· semp hortat̃ hoīes ad dei laudē cum dicat̃· laudate dñm oms gentes· Item laudate pueri dñm et huiōi· Quō ergo deum laudam⁹ debite et meritorie cui⁹ huilitas est sūma et exēpla ris· qui cū esset infinit⁹ ꝛ immortalis· huiliauit tñ seipm for mam serui accipiens in silitudinē hoīm factus ꝛ habitu in= uentus ut hō ꝛc̃ phil'· ij· capit'lo· Si eni deo cui⁹ huilitas est immensa et ineffabilis laus vocalis placet qui etiam corda hoīm scrutat̃· In quib⁹ vera et potissima laus ↄsistit· et qui ex suis laudib⁹ ab hoib⁹ ꝓlatis nō potest ad meliora ꝓuocari cum sit immutabilis et optim⁹ quo nō est dare melius neqꝫ

equale · quō ergo de bt̄a v̓gine nō fuerūt laudes in sacris scri
pturis ꝓferende cui⁹ ꝑfectōes seu v̓tutes/q̄ntūcūqꝫ magne
et int̄ puras creat̄as maxie · semꝑ tn̄ citra ꝑfectionē xp̄i sūt
extimande · Jtē ip̄a v̓go gl'osa seip̄am legit̄ ꝯmendasse · Jp̄a
enī de seip̄a dicit · Respexit huīlitatem ancille sue · qd̓ ad ma
gnā laudē ꝑtinet · cū huīlitas ꝓut tu dixisti sit fūdamentū
oīm v̓tutū · Jtē dicis ꝙ oportebat q̄dā gesta baptiste ī euāge:
lio narrari ut implecōꝫ eoꝝ q̄ ī ꝓphetiis scriptis de p̄cursore
xp̄i p̄nunciata fuerūt testaret̄ euangeliū quod dictu mirabi
le est ī oculis meis · nūquid dicendū est ꝙ de bt̄a v̓gine nichil
fuit p̄nosticatū in ꝓphetiis eloquijs sic̄ de baptista · absit · De
ip̄a legit̄ ysaie · vij · Ecce v̓go concipiet · Et egrediet̄ virga
de radice yesse ysa · xj · capit'lo · Et q̄ꝫplurima q̄ in libro can:
ticoꝝ de sponsa dicunt̄ de ip̄a p̄prie intelligunt̄ iō pari rōe
et forciori ea que de ip̄a bn̄dicta p̄nūciata fuerāt antiquit⁹
in nouo testamēto testari debuissēt fuisse impleta ea rōe qua
de baptista ꝑ te sup̄ dictū est · placeat ergo ď istis me ampli⁹
illumiare · ¶ Magister · ¶ Circa hoc qd̓ obicis de dei laude q̄
etiā vocalit̄ facta in scriptis ꝯmendat̄ scire debes ꝙ licet deus
q̄ntū ad suā essenciā que incomꝑhensibilis est a nobis ⁊ in:
effabilis · maior est enī omī laude ut ecc̄ · xliij · capit'lo · Silit̄
et laudū nr̄aꝝ sic̄ nec bonoꝝ non indiget ut in psalmo · nec
ꝑ ip̄as laudes ip̄i aliq̄d de nouo inotescit nec accrescē possit
Omia enī sūt nuda et aperta ante oculos eius hebr̄ · iiij · laus
tn̄ eius etiā vocalis est ꝑutilis nobis ad multa · tum ut nos
metip̄os silr̄ ⁊ alios audientes ad ei⁹ reuerenciā inducam⁹ ·
nr̄os affect⁹ ⁊ etiā audienciū in deū excitantes · vn̄ cū dixissꝫ
psalmista · Semꝑ laus ei⁹ ī ore meo · audiāt mansue:
ti et letent̄ · tum ad retrahendū affect⁹ nr̄os et audienciū ab
hijs que sūt cont̄ deū · vn̄ ysaie · xlviij · Laude mea refrena:
bo te ne intereas · et sic de laude dei nll'm incōueniens sequit̄
sꝫ comoda sp̄ūalia ut p̄dicta ⁊ alia multa q̄ inde sequuntur ·
Secus est de laude hoīs puri ec̄ ꝑfectissimi qui sūmā huīlitatē
heroycā ꝯsecut⁹ est · qui dū in hac vita existit et fragilitateꝫ
humanā ꝑfecte cognoscit ⁊ ꝑfectōꝫ diuinā quantū possibile
est in hac vita apprehendit laudes ꝓprias audire non patit̄
ut de beata v̓gine supra dictū est · Ad 2⁹ u̓o quod obicis de
illo verbo · Respexit humilitatem ancille sue · Ex quo infers
ꝙ beata v̓go saltem seip̄am de v̓tute humilitatis laudauit ·

Dicendū q̄ humilitas absq; alia v̄tute non est commendanda seu laudanda ut integra v̄tus · sic eni fundamentū in edificiō corpali pax ul' nichil valet n̄ addat̄ aliquid etiā supedifica tū · Sic senciendū est de humilitate que fundamentū est v̄tutū ut dictū est sup quā nisi alie v̄tutes supedificent̄ humilitas sola modica seu nulla laude est digna · Et ideo beata virgo in qua erat plenitudo gracie et per ↄsequens virtutū solam humilitatē testat̄ se habere · non aūt alias v̄tutes supedifica: tas quas idubie habuit cū plena gr̄a fuit · Et circa p̄dictū verbū ulteri⁹ notandū est q̄ humilitatē illam quā beata v̄go se fatetur habere innuit esse remunerandā non ex dignitate seu cōgruēcia ipsi⁹ humilitatis s; solū ex accepcōe diuina · dixit eni · Respexit humilitatē ancille sue · s · q · d · humilitas mea nō ex seipa digna fuit remuneracōe · s; quia deus eam respexit · i · acceptauit eo modo quo dicit̄ geñ · iiij · Respexit domin⁹ ad abel ⁊ mun⁹ suū · Et iō in p̄dictis verbis bene intellectis beata v̄go pocius cōmendat accepcōēz diuinā q̄; humilitatē suam ¶ Ad terciū vero quod obicis q̄ de beata v̄gine debuisset testari in nouo testamēto fuisse impleta ea que antiquitus fuerūt p̄nūciata pari rōe et forciori sicut de Johāne baptista fuerant tradita ea i euangelio que de eo prenūciata fuerūt · Dicendū q̄ illa que in veteri testamento exp̄sse de beata vir gine fuerūt tradita ut est v̄ginitas cum cōceptu et p̄tu ysa · vij · Sil'r ⁊ q̄ esset de radice yesse et de stirpe dauid ut ysaie · xj · Ista sil'r tradunt̄ exp̄sse in nouo testamento vbi ei⁹ vir: ginitas et maternitas xp̄i · et descens⁹ xp̄i de genē dauid ex: p̄sse tradunt̄ · Cetera ūo v̄tuosissima que i veteri testamēto non exp̄sse s; figuratiue seu enigmatice tradunt̄ de p̄tinenti: bus ad ip̄am in canticis canticoꝝ et sil'ib⁹ subticent̄ seu pret̄ mittunt̄ i nouo testamento eo q̄ ap'li et euangeliste fuerūt ei contemporanei · et cognoscebant q̄ sūma humilitas sua a talib⁹ attediaret̄ narracōib⁹ ut dictum est · postremi ūo qui post ap'los et alios ↄtemp̄aneos scripserūt q̄;plurima g'losa et magnifica tradiderūt de ea puta q̄ iam in celo est assūp: ta et similia que ad laudem dei et exemplū salutifeꝝ aliorū narrant̄ et grata et acceptabilia sunt · Distinccōe 2ᵉ p̄te 2ᵉ

¶ Capitulū quartū in quo discipul⁹ repetit scḋam ammni: cionem · ad quam mḡr in eodem r̄ñdet eam soluens in quo capitulo quedā declarant̄ p̄tinencia ad genealogiā xp̄i 4ᵉ

p̄mo contentam· ¶ Discipulus· ¶

SVfficiūt michi p̄dicta ad p̄mam mei āmiracionez tollendā· s; peto ut p̄cedas ad scd̄am sub qua duplicem āmiracionez tibi p̄posui· quaꝝ vna fuit de hoc ꝙ Joseph in euangelio exp̄mit̄ fuisse de domo dauid· de beata tū̄ virgine non sic exp̄mit̄· Ad quā ammiracōz tollendam suffiaūt michi p̄dicta· Nam cū̄ esse de domo dauid est quoddam excellens quod humilitas sūma seu heroyca quā beata v̄go in hac vita attigit nō paciebat̄ audire· Jdarco fuit in euangelio non exp̄sse traditū· licet tacite intelligat̄· Jn hoc enī quod dicit̄ Mathei p̄mo· Ex qua· s· maria natus est ihs qui vocat̄ xp̄s· Et in p̄ncipio hui⁹ capituli cum legit̄ de xp̄o ꝙ filius dauid est· necessario sequit̄ ꝙ maria ꝑ quā xp̄s s̄m carnem inmediate descendit sit de domo dauid· p̄supposito ꝙ maria concepit non ex virili semine· s; ex v̄tute sp̄us sancti p̄ut exp̄sse tradit̄ a matheo eodē capit̄lo ubi dicit̄ q̄d enī in ea natū est ex sp̄ū sancto est· Sed hoc intelligit̄ argumentatiue· non exp̄sse rōne sup̄dicta· Et licet de hac ammiracione michi sit satisfactū· adhuc remanet michi scd̄a in hoc loco Cur matheus euangelista genealogizauit ioseph de quo xp̄s nll̄o modo descēdit· neq; ei⁹ genealogia facit ad genealogiā xp̄i· et tamen p̄termisit genealogiā virginis in qua fundamentū̄ tocius genealogie xp̄i a dauid descendentis cōsistit et de hoc peto a te plane doceri· ¶ Magister· ¶ Ammiracio enī tua rōnabilis est· Jn glo· enim nr̄a sup̄ hunc locū dicit̄· Quid ad xp̄m generacio ex dauid deducta a Josep· cum xp̄s non ex semine Joseph sit· Et licet huic q̄oni seu āmiracioni in eadem glo· respondet̄ ꝙ non est ɔsuetudo scripturaꝝ ut ordo mulierū in generacōib⁹ texet̄· hoc tū̄ non videt̄ valere· eius enī contrariū inuenit̄ in scripturis· nam p̄mo paralip̄· ij· capit̄lo· Jn genealogia yesse interponunt̄ mlieres· s· saruia et abigail· a quibus ɔn̄ter genealogia texit̄ ut ibidem patet· Qua rōe· et alijs quibusdā que hic cā brevitatis omittunt̄ solucio p̄dicte glose quā multi expositores sequunt̄ ad tuā āmiracionē tollendā non sufficit· Sed sup̄ hoc videt̄ vlterius aliquid dicendū· ad cui⁹ euidenciam p̄supponendū est ꝙ filius p̄ut in paternis bonis succedit multipliciter possit dici· Et quantū ad p̄positum spectat dupliat̄· Primo enī dicit̄ filius s̄m generacōz naturalē s̄m quam de sb̄a patris fili⁹ generat̄

quicquidē filius isto modo genit⁹ plerūq; succedit patri tam
in bonis nat̄alibus corporis ut in bona habitudine seu com
plexione ut de gigantib⁹ legit̄ geñ · vj · q; etiā in bonis aīe ·
plerūq; eni ꝑm naturalē inclinacōz ꝓut · s · aliquod corpus i
diuiduū est tali aīe ꝓporcionatū sequunt̄ alique vtutes na:
turalit̄ ꝑm inchoacōz et aptitudinē ꝓut in ꝑma scōe · q · lxiij
Et in talib⁹ filij nat̄ales sepe succedūt ꝑentib⁹ · vñ Cassiodo:
rus in quadā epl̄a · laudabilis vena suā ꝑuat originē · Scōo
modo dicit̄ filius alicui⁹ etiam ille quē non genuit nat̄aliter
modo ꝓdicto sed tantū ꝑm famā publicam et cōem ꝑpl̄i esti
macionem dicit̄ talis patris filius · quod contingit cum vxor
parit filiū quē latent̄ non ex marito habuit ſ; ex alio viro · re
putat̄ tñ in ꝑpl̄o sine contradictōe sui mariti fili⁹ · qui quidē
fili⁹ · s · putatiu⁹ · licet in bonis nat̄alib⁹ non habeat nat̄alit̄
succedē tali p̄ri ficto · succedit tñ sibi ciuilit̄ · nō solū in bonis
fortune que sūt minora ut in diuicijs ſ; etiam in nobilitate
seu generis claritudine que magis desiderabilia bona apud
magnanimos sūt q; diuicie ut in ꝑma scōe articl̄o · ij · Que
quidē successio patet ꝑ iura ciuilia seu cōem gencium ꝯsuetudi
nem · Quib⁹ ꝓsuppositis sit tibi in ꝓposito ꝑma conclusio ꝙ
ꝑ scrutiniū scripturaꝝ de xp̄i genealogia loquenciū patȝ ꝙ xp̄s
habuit esse filius dauid ⁊ abrahā ꝑm verā generacōz nat̄alē
ꝑmo modo dictā · legit̄ enim geñ · xxij · abrahe fuisse dictum
Et benedicent̄ in semīe tuo oīs gentes terre · quod ad gal̄ ·
iij · exponit̄ de xp̄o · Similit̄ et ad dauid dicit̄ in psalmo · De
fructu ventris tui ponā sup sedē tuam · De vtraq; eni ꝓdicta
vba non vere dicerent̄ de filio putatiuo · s · qui tñ ꝑm pub:
licam famā esset alicui⁹ filius talis eni non diceret̄ de semīe
eius nec de fructu ventris sui ut est manifestū · Scōa vero cō
clusio sit ista ꝙ descensus xp̄i ab abrahā ⁊ dauid ꝑm nat̄alē
generacōz sufficient̄ tradit̄ quantū ad fideles euangeliū fide:
lit̄ recipiētes ꝑ matheū in ꝑmo capitl̄o sui euangelij dicentē
liber generacōis ih̄u xp̄i filij dauid filij abraham · Etiam si
mathe⁹ de genealogia xp̄i nichil ampli⁹ seu extensius tra:
didisset · quod sic patet · Nam ex solis istis vbis manifeste
testat̄ euangelista ih̄m xp̄m a dauid ⁊ abrahā ꝑ veram gene
racionē naturalem descendisse quod est sufficiens testimoniū
apud fideles veritatē euangelicā indubie recipiētes · licȝ eni
filius dicat̄ etiam ille qui tñ ꝑm famā publicā est filius ut

dicit in scdo psupposito supdicto generari tamen seu generacio nunquam dicit nisi de filio naturaliter generato. vnde cum dicit liber generacois ihu xpi manifestum est quod loquitur de genealogia que est per viam generacois. Non autem de illa genealogia que secundum famam tantum est. Si autem contra hoc dicas quod licet apud fideles pdictus titulus sufficiat. apud infideles tamen quia euangelium negant uel de ipsius veritate dubitant. pdictus titulus non sufficiat. Concedo tibi quod pponis. Sed attende quod apud infi-deles euangelium non recipientes. non solum titulus mathei sed etiam tota genealogia xpi per matheum coiter tradita non sufficiat ad probandum quod xpus a dauid et abraham descendit. tales enim cum sint a fide euangeliorum alieni totam illam lineam nega-rent nisi forte hebrei qui non auctoritate euangelij sed auctoritate veteris testamenti aliquam ptem genealogie mathei habent recipe. s. usque ad zorobabel et huiod et non vltra. Nam apud eos de ceteris autentica historia non habetur. vnde sicut apud infideles non sufficiat illa narracio extensa que in euangelio de genea logia xpi traditur ad veram genealogiam eius naturalem osten-dendam. Sic apud fideles sola verba tituli mathei sufficiunt ad hoc fundandum. vnde aug. contra faustum xpm non esse fili-um dauid asserentem. eo quod non ex Joseph conceptus est. ad quem seriem genealogie pro ducit sic ait. Sic ergo nos credimus etiam mariam fuisse in cognacoe dauid quia scripturis credimus que vtrumque dicunt. s. xpm ex semine dauid secundum carnem et eius matrem virginem mariam esse hec aug. ¶ Tercia conclusio quod conueniens fuit ut xpus etiam secundum publicam famam secundum quam filius Joseph putabatur a dauid descendere crederetur. et ut talis descensus licet putatiuus in euangelijs traderetur. Quod sic pro batur. Nam hoc fuit conueniens ad fidelium in coi xpm suo tempore recipiencium ordinatam instructorum. Nam cognicorum fidei coiter in hoibus oportuit ab imperfecto ad perfectum procedere ut in scda scde. q. prima articulo. vij. Et ideo xps prius fuit cognitus etiam apud electos sub noie saluatoris in coi quam cognosceretur esse deus et homo. In prima enim vocacione aplorum Joh. primo. Andreas dicebat inuenimus messiam. i. xpm quod est nomen coe alijs multis. vnde in psalmo. nolite tangere xpos meos. Sed postea Mathei. xvj. capitulo. xpo interrogante suos aplos. vos quem me esse dicitis. Petrus respondit tu es xps filius dei viui. Ex quo patet quod prius sequebantur ipsum tanquam xpm antequam

cognoscerent ei⁹ deitatem vlterius etiam apl'is tanq̄ꝫ minus
plene informatis de ydemptitate diuinitatis in patre et filio
eisdem dicebat Joh· xiiij · Tanto tempe vobiscū sum et nō
cognouistis me · qui videt me videt ꝛ patrē meū · Similiter
et pari rōne prius xp̄s fuit cognitus q̄i esset fili⁹ Joseph q̄ꝫ
cognosceret̄ esse sine p̄re in terris · vnde non solū apud emu-
los qui xp̄m spernētes dicebāt · Nōne filius fabri ē Mathei ·
xiij · Sed etiā apud discipulos simplices et cognatos cōiter
filius Joseph reputabat̄ anteq̄ꝫ misteriū sancte v̓ginitatis
marie essꝫ apud eos cognitū · euangelista enī in ꝑsona taliū
dicebat luce · ij · Non cognouerūt parentes eius · Nec solū
hoc sꝫ etiā nathanael qui ̄fm glo · peritissim⁹ scripturaꝝ erat cū
audiuit a philippo Joh · p̄mo · Quē scripsit moyses in lege
ꝛ ī ꝓphetis inuenim⁹ Jhesū filiū Joseph a nazareth · nō fuit
admirat⁹ de hoc ꝙ xp̄us esset filius Joseph sꝫ de hoc ꝙ a naza
reth esset · dixit enī a nazareth potest aliquid boni esse · Non
enim dixit non potest esse fili⁹ Joseph cum adhuc deitatem
xp̄i non cognoscebat sꝫ de loco nazareth admirabat̄ · de beth-
leem enī expectabat̄ apud eos messias ̄fm illud michee · v ·
capit'lo et tu bethleem terra Juda · Et quod ampli⁹ est ip̄a
eadē beata virgo misterij diuini sup̄ om̄s conscia istū modū
loquendi obseruabat dicens · Ego et p̄r dolentes querebam⁹
te luce · ij · Ex quib⁹ habet̄ ꝙ ad instructōeꝫ fideliū in cōi qui
xp̄m in mundo venientē receperūt cōueniens mod⁹ fuit ut
eis pn̄taret̄ xp̄s prius sub rōe messie filij dauid sine reuela-
cione misterij deitatis sue et v̓ginitatis m̄ris q̄ꝫ ꝙ eis a pn̄ci-
pio oīa ista archana reuelarent̄ · Sic enī ꝓcesserūt ab imper
fecto ad ꝑfectū qui est modus homib⁹ in cōi generalis · Fuit
etiā iste modus ꝯueniens ad refutandos infideles precipue
hebreos qui ex stirpe dauid tm̄ saluatorē expectabāt · Si enī
tales rōnabilit̄ ignorassent xp̄m a dauid descēdisse p̄sertim
cum cōis fama ꝛ ꝑpl'i estimacio testarent̄ oppositū tunc tales
redderent̄ excusabiles · nō enim ip̄i tenebant̄ cognoscē verā
generacōꝫ naturalē xp̄i ̄fm quā a dauid descendit · talis enī
generacio a longissimo tp̄e descendens non est cognoscabilis
nisi ꝑ diuinā reuelacōꝫ · Cōueniens igit̄ modus fuit ut xp̄s
̄fm publicā famam a dauid descendisse ī euangelio traderet̄
ut sic ip̄m recipe refutantes · saltem sub rōne saluatoris in
cōi inexcusabiles essent · Xp̄s enim intendebat inobediētes

inexcusabiles reddē ut habet̄ Joh·ix· Et ista sufficiant tibi ad pn̄s ꝓ tua āmiracōe tollenda· Si tn̄ vis de p̄dictis et de alia genealogia xp̄i que habet̄ luce·iij·que nō est naturalis neqꝫ putatiua ſꝫ adoptiua·vide in quadā addicōe sup capi= tulū mathei p̄dictū vbi de hijs plene poteris informari

Capitulū quintū In quo discipul⁹ repetit suam terciam ammiracionem ad quam magister ibi respondet·

Discipulus·

Sufficiunt michi ad pn̄s ista que circa genealogiam xp̄i a matheo traditā declares· Et licet genealogia a luca tradita que valde diuersa est ab illa quā ma= theus scribit·quia tn̄ me remittis ad addicionē tuā ad pn̄s omitto vlteri⁹ ꝓponens ad illā addicionē recurrē·peto tam̄ ut ad meā terciam āmiracōꝫ ꝓcedas tollendā·valde enī ani mū meū pulsat·s·quō xp̄us qui non ad legem soluendā sed ad implendā venit ut mathei·xij·capit°·Sctissimā mr̄em suā quam sūme honorasset vocando eam mr̄em hoc tn̄ p̄ter= mittens solūmodo mulierē eam legit̄ vocasse ut sup̄ in capi tulis p me allegatis patet·mulier aūt est nomen cōe ptinēs ad mulierē quamcūqꝫ etiā peccatricem·vnde luce·vij· Ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix·

Magister·

Q aūt xp̄us obƀuasset p̄ceptū de honoracōe parentū non solū erga matrē que erat vera et scta parens·ſꝫ etiā erga Joseph qui erat parens ƀm publicā famam tn̄ manifestū est·legit̄ enī luce·ij·capit°o de xp̄o·Et erat subdit⁹ illis· In tali enī subiectōe principalit̄ consistit parentū honor·vnde deutro·xxj De filio contumace ⁊ ꝓteruo legit̄ q non audiuit vocē pr̄is nec mr̄is·vn̄ p locum ab oppositis fili⁹ ille vere honorat pa= rentes qui est oīno subditus illis· Racio aūt quare non vo= cabat suā beatā mr̄eꝫ nisi noīe mulieris tn̄ potest assignari ꝯformit̄ ad p̄dicta·Nam ƀm p̄hm in·viij·ethicoꝝ·homies qui volūt honorari testificacōꝫ sue excellēcie querūt·ad humili= tatem aūt beate v̄ginis heroicā de qua sup̄ diximꝰ non pti= nebat querē testimoniū sue excellencie p̄sertim respectu xp̄i Nomē enī pr̄nitatis uel mr̄nitatis nō importat excellenciā nisi respectu filij illi⁹ patris seu mr̄is· Manifestū est aūt q humilitati v̄ginis gl°ose nll°o modo placēt q vocaret̄ tali noīe q ipsi⁹ excellenciā sonaret respectu filij sui·s·veri dei ſꝫ poci⁹

vocari tali noie quod magnā excellenciā filij respectu ipsi⁹ mřis designaret · vnde ꝛ angelo salutanti et ꝑnunciant ei ꝙ erat paritura filium cui⁹ regni non esset finis Rñdit · Ecce ancilla dñi · ancilla eni est nomē non sonans excellenciā sed pocius defectū respectu dñi · vnde xp̄us ista totalit̄ sciens ut pure ꝛ plene matri obediret vocabat eam illo nomie quod magis sibi placere sciebat · Scđe ptis ꝛ distinctio 2ª

¶ Capitulū · vj · in quo discipul⁹ replicat cont̄ responsiōez magistri · ad quod mḡr sufficient̄ respondet concludens ex su pra dictis ꝙ magnā deuocōz oportet ut habeant fideles circa virginem gloriosam · ¶ Discipul⁹ · ¶

SAtis essem contentus de responsione tua supradicta n̄ ꝓpter vnū quod videt̄ michi tue responsiōi obuiare Manifestū est eni ꝙ de beata v̄gine iā in celo assūpta totus orbis terraꝝ in suis laudib⁹ et excellencijs frequenter clamat · i tm̄ ꝙ de ea possum⁹ simplicit̄ dicere ꝙ laudis eius plena est terra · non eni solum honorat̄ et laudat̄ apud fideles · ꝫ etiam apud infideles de singulari sctitate cōmendat̄ · Jn illo enim libro qui dicit̄ Alchoran⁹ · Jn quo ꝓphana lex machometi contineť memini me legisse ꝙ in oib⁹ hominibus habuit aliquā ꝑtatem sathan ꝑterq̄ȝ in ihu et matre eius · Ex quo constat ꝙ etiā apud sarracenos beata v̄go reputari dicit̄ sancta · Jn quodā etiaꝫ libello apocripho apud hebreos qui intitulat̄ liber generacōis ihu nazareni · non tamen ꝭm Matheū · Jn illo eni libello multa falsissima et absurda cō tinenť contra xp̄m et ei⁹ discip̄los · de beata tn̄ v̄gine matre ei⁹ quā falsissime dicūt concepe ex adultero eo ꝙ cum essꝫ desponsata Joseph ex quodā adultero concepat · ibideꝫ ꝯtinet̄ ꝙ hoc factum fuerat ip̄a omnino nesciente quia erat mulier sancta et in adulterium nunquam consensisset · Et sic verificatur ꝙ ip̄a ꝑdixit in suo cantico · beatam me dicent oms̄ generacōes · non solū enim generacō rectoꝝ · s · fidelium eam dicunt et ꝑdicant btīssimā ꝫ etiā generacio praua ꝛ exasperans · s · Judeoꝝ et sarracenoꝝ ip̄am dicūt vere esse sanctam ut dictū est · Quero igit̄ a te ut m̄ indices quō humilitas beate v̄ginis patit̄ ꝙ totus mund⁹ i suis laudib⁹ ꝓrumpat et ip̄am sup oms̄ creat̄as glorificat cum in vita sua ut dixeras omīa talia sibi displicebāt · Non eni videt̄ michi ꝙ tanta varietas circa beneplacitū beate v̄ginis posset ꝯtingere

ñ quia aut ignorat illa que in hoc seculo ad suũ honorez et laudẽ frequentanť seu celebranť aut quia humilitatẽ quam in hac vita habebat que erat magna seu maxia ṽtus ut ꝑ te dictũ est iam in illa vita licet ꝑfectiori nõ habet· aut q̃a honoracões iste que ꝓ sua reuerencia fiunt ipsi ṽgini gl'ose non placent sicut nec alias placebant· quodlibet aũt istorũ videť michi valde incõueniens· et iõ peto ut aliquid c̃ca hec vlterius m̃ declares· ¶ Magister· ¶ Nullo modo est sen ciendũ ꝙ bt̃a ṽgo iam in celis assumpta et glorificata igno ret ea que hic fiũt in honore suo nec ꝙ ei talia displiceant ·· In illo enĩ statu de⁹ erit omnia in oĩbus· i· ad chorinth· xv· vnde quilibet beatus oĩa videt in deo p̃sertim que ad suã bea titudinẽ ul' ad humanã salutẽ ꝑtinent· Sil'r in eodẽ statu· s· glorie omñes beati ɔformabũt voluntatẽ suam deo nõ solum materialiter sed etiam formaliť ut in ꝑma scđe· q· xix· Sz an ṽtutes morales de quib⁹ est humilitas maneant post hãc vitam· Circa hoc diuersi diuersa senserũt· Quidã enĩ ph'oꝝ antiquoꝝ posuerũt ꝙ ṽtutes morales post hanc vitam non manent· vñ et ph's in· x· ethicoꝝ dicit ꝙ ridiculũ est ponere in angelis ṽtutes morales· hoĩes aũt beati assimilanť ange lis ut habeť Mathei· xxii· doctores tñ nostri de veritate ma gis illuĩati tenent ꝙ huiõi ṽtutes quo ad aliq̃d manẽt et q̃ ad aliq̃d non ut aug⁹ in· xiiii· de trinitate· Manent enĩ quo ad ordinẽ rõis et vim appetituã que erũt rectissime in hiis q̃ ad illũ statũ ꝑtinent· non aũt manent q̃ntũ ad hoc qđ est in eis matiale· s· ad concupiscencias ⁊ delectacões ciboꝝ ⁊ huiõi re frenãdas nec etiam timores· nec audacie circa ꝑicula mortis nec etiã distribucões· nec cõicacões reꝝ que veniũt in vsum p̃ntis vite in vita beata fiũt· manent igiť q̃ntũ ad id quod in eis est formale ut in ꝑma scđe· q· lxvii· Ex quib⁹ in ꝓposi to circa humilitatẽ dicendũ est ꝙ humilitas in beata ṽgine non manet post hãc vitam q̃ntum ad istũ actum qui est vi lescẽ seipam· quod ꝑtinz ad huĩlitatẽ hui⁹ vite ut sup̃ tactũ est· Quilibet enĩ beatus videns se dĩne glorie ꝑticipem· nullo modo potest se vilescere q̃nto magis ṽgo beata que sup omñs sc̃tos hac ꝑticipacõe gaudet· Sed q̃ntum ad hoc quod ẽ de rõe huĩlitatis· s· ꝓnis adherẽ ꝑut ysider⁹ in libro ethimologiaꝝ dicit· aliquid manet in patria sic enĩ deus ut in psalmo licet in altis habitat huĩlia tñ respicit sic ⁊ sc̃ti licet sint ĩ gradu

beatitudinis excelsi · sūt tamen humiles · ꝓmis ī hac vita existentib; ad herendo pro eis deū depcantes · vñ de beata vgine senciendū est ꝙ sicut in hac vita cognoscens defectū nature humane maximā huilitatē habuit seipam vilificando et se ancillā cum esset regina maxima reputando sic ī statu glīe maximā huilitatē habet inē ceteros beatos circa xp̄m ī adherendo ꝓmis · s · peccatorib; ī hac vita contritis et de suis p̄cōibus deuote cōfidentib; · Et ideo tenendū est ꝙ sibi placent oraciones humiliū pro quib; etiā continue deū interpellat · Ex quibus bene ɔsideratis excitari debet in quolibet fideli magna deuocio erga veneracōẓ ⁊ obsequiū vginis gloriose · prudentes nāqẓ viri tali dño consueuerūt ꝓmpta mente obsequia p̄stare quē estimāt seu credūt esse ꝓmpcius paratū ad eorum peticiones audiendas ⁊ eis subueniendo in suis necessitatib; Silr hoc est credendū esse in ipa vgine gloriosa rōe sue huilitatis beate quā cotidie ecclesia expiīt ꝙ respiciat orōnes humiliū et non repulit p̄ces eoꝝ · vnde te exhortor discipule ꝙ ad eam recurras laudē eius semꝑ habens ī ore tuo et eam fidelit̄ in necessitatib; inuocando · Nunqẓ enim ut ait bernhardus ī quodā sermone fidelit̄ inuocatam reperies defuisse ·

Ordo pre et distinctōis 2e

Capitulū septimū In quo discipulus ponit quandā aliam admiracōẓ que sibi videt̄ circa hoc quod non legit̄ ipam visitasse sepulchrum xp̄i sicut de mulierib; ⁊ de quibusdam aplīs legit̄ · ad quod ibidē a magistro respondetur ·

Discipulus ·

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua · Et quia amandatis tuis dulcissimis intellexi ut meā deuocōẓ ad gloriosā vginem dirigam tota mente · deo dante hoc sequi intendo · Sed adhuc volo a te de quibusdā ad ipam vginem gloriosā ꝑtinentib; illuīari et specialit̄ circa ea que tempe resurrectionis gesta sūt · Circa que p̄mo in corde meo versat̄ admiracio quedā que talis est · Estimo enī ꝙ nullus sane mentis qui fidem catholicā corde et ore ꝓfitet̄ dubitare habet ꝙ virgo gloriosa filio suo xp̄o quē concepit et in suis sacris viscerib; portauit qui ⁊ eius vbera suxit deuocior fuit q̄ẓ ceteri sancti quicunqẓ sint · Sẓ video ꝙ signa sue deuocōis erga xp̄m hoc non ostendūt p̄serum post passionē suā et tp̄e sue resurrectōis · legimꝰ enī ꝙ mulieres que xp̄m sequebant̄

et specialit̃ magdalena post passionẽ monumentũ xp̄i visi-
tare frequentabant et ei obsequia sibi possibilia offerebant.
discipuli etiã licet nondũ ita firmit̃ credẽtes misteria passio
nis ꝛ resurrectōis sibi alias a xp̄o p̄nosticata. auisati tamẽ
aliqualit̃ a mł'ieribꝫ de xp̄i resurrectōe tũc ipsi cum magno
feruore ad ip̄m sepulcrũ ꝑgebant ut patet de petro et Jo h̄e.
Joh̄. xx. capitł'o. De beata tñ virgine non legimus ꝙ xp̄m
post passionẽ neqꝫ ei⁹ monumentũ querebat neqꝫ legit̃ ꝙ ip
sum monumentũ xp̄i aliq̄n̄do visitasset. qđ magna admi-
racōe dignũ puto rōe iam dicta. ¶ Magister. ¶ Nullo
modo dubitandũ est ꝙ beata v̄go deuocior fuit ip̄i xp̄o q̄ꝫ ali⁹
quicũqꝫ sit. tum quia ei⁹ caritas in qua radix toci⁹ meriti cō
sistit modubie excedit alioꝝ caritatẽ sicut et p̄miũ eius alioꝝ
p̄mia excedit. Cantat enī ecclesia. Exaltata est maria super
choros angeloꝝ. Caritas enī seu dilectio est causa ꝓxia deuo
cionis et inmediata ut in scda scde. q. lxxxij. tum quia eius
meditacio assidua erat ꝛ frequens circa misteria redempcio-
nis humane. in quibus beneficia dnia circa gen⁹ humanum
maxie ꝯsiderant̃. legit̃ enī de ea luce. ij. Maria aũt ꝯseruabat
oia verba hec ꝯferens ea in corde suo. tales aũt meditacōes
ignẽ diuine caritatis accẽdũt. iuxta illud psalmiste. In me
ditacōe mea exardescet ignis. tũ quia mr̄nalẽ dilectōꝫ erga
filiũ tenẽdũ est i ea ñ defecisse. vñ ysa. xlix. Nũq̄d obliuisci
pt̃ mulier infantẽ suũ quinymo credendũ ꝙ mr̄nalis dileccō
que est a natura in eadẽ ex plenitudine gr̄e reddita sit perfec
tior. gr̄a enī ꝑficit naturã. Ex quibꝫ patet deuocōꝫ beate vir
ginis maiorẽ esse seu ꝑfectiorẽ ad xp̄m q̄ꝫ alioꝝ scōꝝ. nec ob
stat illud de quo miraris. s. ꝙ tantã deuocōꝫ ꝑ signa exterio-
ra tp̄e resurrectōis nō ostendit sicut scē mł'ieres ꝛ discipuli
et huiōi. Et hoc ꝓpter duo. p̄miũ quia ut dionisi⁹ dicit libro
de diui. no. Amor diuin⁹ extasim facit qđ itelligit̃ de amore
dn̄o ꝑfecto sic credit̃ fuisse in beata v̄gine q̄ntũ in statu vie
possibile fuit. Non aũt de quibuscũqꝫ diligentibꝫ deũ seu in
caritate exñtibꝫ. ꝑ extasim aũt homo est ꝑ excessũ mentis ex
statũ suũ. Et iō b̄ta v̄go tp̄e resurrectōis p̄sumenda est fuisse
tam incensa in amore dn̄o ꝙ esset i extasi posita. ꝛ q̄i a cor-
poralibꝫ quodāmodo alienata. ꝛ iō de istis exerciciis corꝑalibꝫ
ad que mł'ieres scē. et discipł'i ex deuocōe concurrebat non
curabat. occupata vehemenci⁹ i intrinseca deuocōne et dn̄o

amore· 2º quia ad vginalē pudiciā ptinz secreta dīna non ore pnunciare sz corde custodire et in eo de eis conferre· vnde sup illud verbū euangelij supdictū· Maria aūt ɔsuabat ⁊c̄ Beda sic dicit i omelia vginalis pudicicia secta xp̄i q̄ nouat nemi diuulgare volebat sz ɔferebat in corde suo· nō ore pro: mens sz clausa seruans in corde· hec ille· Ex quo patet q̄ ad modestiam pudicicie vginalis stat⁹ non ptinebat deuocionez suā erga xp̄m p signa exteriora ostendē sed potius in corde suo clausa suare· Sc̄de p̄t ⁊ distinctōis 2ᵉ 2ᵉ

¶ Capitulū· viij· In quo ponit̄ a discipl'o alia admiracō specialit̄ circa hoc q̄ non legit̄ xp̄m vgini ipsi gl'ose misisse angelos ad annunciandū suā resurrectōz sicut misit m'lieri: b⁹ et discipl'is· Ad quod rn̄det̄ a mgro ibidē declarando ali: qua que ptinent ad excellenciam fidei beate vginis· 2ᵉ

¶ Discipulus· ¶

Sufficiaūt michi pdicta ad pdictā meam ādmiracionē sedandā· Sz adhuc aīm meū pulsat vnū aliud· vi: deo enim q̄ xp̄o resurgente suis discipulis et sanctis m'lierib⁹ resurrectōz suam p angelos denūciasse· vnde marcı· xvj· dicite discipl'is ei⁹ et petro ⁊c̄ quia pcedet vos ⁊c̄· et Mathei· xxviij· Ite ānūciate fratrib⁹ meis ut eant i galileā ibi me videbūt ⁊ huiōi quod videt̄ michi maxia admiracione dignū· Nunqd resurrectio xp̄i pocius expectabat̄ a frib⁹ q̄z a mr̄e· frib⁹ eni nunciare mittebat suā resurrectōez· nō autē mr̄i quā credendū est intensi⁹ ⁊ ardenci⁹ suam resurrectōz ex: pectasse ceteris oib⁹ iam dictis· ¶ Magister· ¶ Si bn̄ cō: sideras gl'osā vgo et discipl'i xp̄i different̄ expectabāt resur: rectōz xp̄i post ei⁹ passiōz· Ad quod attendē debes q̄ sicut in moralib⁹ vtutib⁹ humilitas habet̄ vt fundamentū ut ex sup dictis ex sn̄ia aug̃ patz· Sic i theologicis vtutib⁹ fides ē ppe eaꝝ fundamentū ut habet̄ sc̄da sc̄de· q· iiij· ar· vij· Ex quib⁹ duob⁹ fundamentis bt̄a vgo commendata est in scripturis· vn̄ de illa circa hoc dicit p̄t illud psalmi fundamenta eius in montib⁹ sc̄tis· licet eni illa montes sc̄tos vtutū altius q̄z ce tere creat̄e ascendit de solis tamē fundamētis commendat̄ in scripturis rōe supius tacta· De huilitate eni p illud verbū res pexit huilitatē ancille sue ⁊c̄ ut iam sup expositū est· De fide aūt cōmendat̄ p i⁹ vbū elizabeth luce pmo capitl'o· bt̄a que credidisti qm̄ pficient̄ in te oīa que dicta sūt tibi a dn̄o· Ex

quib9 v̄bis que elizabeth repleta spū scto ꝓtulit ondit· ꝙ fi-
des v̄ginis gl'ose tanti meriti fuit ut illa que dicta sunt ei
a dn̄o ꝑ angelū uel etiā ꝑ intrīsecam reuelacōȝ ul' inspiracōȝ
in actu ꝑficerent̄ in ea· Quod quidē meritū si bene cōsideret̄
excedit meritū cuiuscūqȝ creatē· Includit̄ enim in hys que
dicta sūt beate v̄gini ab angelo totū redempcōis hūane mi-
steriū ut patȝ bene intuenti v̄ba angeli ad mariā dicentis·
Hic erit magnus ⁊ fili9 altissimi vocabit̄· dabit ei dn̄s deus
sedē dauid pr̄is ei9 ⁊ regnabit in domo Jacob in eternū ⁊ re
gni ei9 non erit finis luce p̄mo capit'lo· Et vltra hoc rōna-
biliter p̄sumendum est ꝙ etiā alia misteriosa archana reuela-
ta fuerūt a dō imediate ipi v̄gini gl'ose p̄ter illa que dicta
sūt ei ab angelo· Elizabeth enī nō dixit ꝑficient̄ i te oīa que
dicta sūt tibi ab angelo sȝ que dicta sūt tibi a dn̄o· In quo
satis innuit̄ quod dictū est· non tn̄ scripta faciat mencōȝ ex-
p̄ssam de hys que imediate fuerūt dicta seu inspirata a deo
ipi v̄gini gl'ose sȝ solū de hys que dicta sūt ab angelo· Ni-
miȝ nam de paulo legit̄· ij· Corinth· xij· ꝙ audiuit archana
v̄ba que nō licet hoī loqui quod nō min9 sencīedū est de hys
que reuelata fuerūt bt̄e v̄gini imediate a deo qn̄ xp̄m men
te et ventre ineffabilit̄ concepit· Hoc tamē quod dictū est de
merito fidei beate v̄ginis sane intelligendū est· sic· s· nō quia
beata v̄go ꝑ fidē meruit de condigno deū incarnari· Hoc enī
est sup̄ oīe meritū· sȝ qa ꝑ grām fidei et huilitatis sibi datā
meruit ut congrue posset esse mr̄ dei· In quo misteriū hūa-
ne redempcōis quodāmodo includit̄· Et isto modo intelligit̄
quod ecclesia cantat de ipa virgine gloriosa ꝙ meruit xp̄m
portare· s· de congruo tn̄· Ex quib9 cū alijs ad hoc ꝑtinentib9
ꝯsidēatis maīfeste repies ꝙ sic fides bt̄e v̄ginis fuit sūma int̄
oīs fidē habentes ut patȝ ꝑ meritū fidei ipi9 supdictū· Sic
fides discipulorū xp̄i de ei9 resurrectōe ante ei9 ascensionē et
eoꝝ ꝯfirmacōȝ fuit valde modica· legit̄ enī Marci· xvj· capi-
tulo de xp̄o In die ascensiōis apparuit illis ih̄s et exprobra-
uit incredulitatē eoꝝ ⁊ duriciā cordis· quia hys qui viderāt
eū resurrexisse nō crediderāt· et luce· xxiiij· legit̄· quibusdā
discipulis ei9 in die resurrectōis euntib9 in emaus dixisse O
stulti ⁊ tardi corde ad credendū in oīb9 que locuti sūt ꝓphete·
vnde patet ꝙ tunc discipuli non solū erāt increduli quo ad
testes q̄ de xp̄o resurgente testabant̄· sȝ etiā respectu scripturaꝝ

que hoc antea prophetabant· vnde et eorū spes de resurrectione xpi debilitata erat valde· legit enī q̄ pdicti duo discipuli di cebant luce capitulo supdicto· Nos aūt sperabam⁹ quia ipe esset redemptur⁹ israhel· Ex quo patet q̄ eorꝝ spes non erat pfecta sicut nec fides· non sic credendū est de beata vgine cui⁹ fides tanta fuerat ut p eius meritū de congruo omnia pfice rent in ea· Jlla enim tam certa erat de resurrectōe xpi p suā fidem pfectam· q̄ non oportebat eam certiorari p angelicam ānunciacōꝫ· nec p mulieꝝ attestacōꝫ· Et iō rōnabile fuit ut ei non mitterent angeli· ꝛ multominꝰ mulieres ad denunci andū seu testificandū de xpi resurrectōe· Nam ut aiūt Juri ste Certus certiorari non debet· Secus autem est de apl'is qui etiam post attestaciones mulierū ꝛ etiā angelicas reuelacōes et alia signa sensibilia et scripturaꝝ testimonia de increduli tate arguebant ut patet ex dictis· vñ ꝛ de bēa virgine circa resurrectōꝫ xpi pprie dicit· beati qui me non viderūt ꝛ credi derūt Joh· xx· sic de apl'is illo tempore quodāmodo icredulis potest verificari illud Joh· iiij· capitl'o nisi signa et prodigia videritis non credetis· Secūde partis distinctio x
¶ Capitulū nonū Jn quo ponit a discipulo alia admiracio de hoc q̄ non legit xpm apparuisse vgini gloriose in sua re= surrectōe cum tamen de apparicōne ad mulieres et discipl'os fiat pluries mencio· ad quod in eodem a mgro respondet·
¶ Discipul⁹ ¶
Adhuc circa pdicta restat vnum quod valde animū meum pulsat· et est hoc· posito enim q̄ beate virgini non fuisset necessaria vlterior certificacio de resurrec tōe xpi pter eius pfectam fidē ſm quam resurrectionē xpi certissime credebat prout docuisti et est veꝝ· Cum hoc tamen stat q̄ visio xpi presertim in corpe glorioso fuisset sibi max ime delectabilis spūaliter· De ipsis enī apl'is quorū fides et etiā spes pro tunc tepescebat ut supra p te ostensum est legit· Gauisi sūt discipuli viso dño Joh· xv· capitl'o· quanto igit forcius credendū est gauisā fuisse matrē que filium suū in cru ce pendentē cum maxio dolore cor ipsius penetrante viderat si ipm in corpore glorioso resurgentē vidisset· non tamē in tota euāgelioꝝ serie legit xpm sue matri gloriose post resur= rectiōꝫ apparuisse· neqꝫ eam ipm vidisse· quod non modica admiracione dignum estimo· presertum cum premium fidei

correspondens · est visio Juxta illud psalmiste sicut audiui-
mus · s · per fidem ita vidimus · Cum igitur ſm te et verum
est fides beate virginis maxima fuit inter omnes sctos · Sic
etiam ad ipam pertinet xpm vidisse tempore resurrectois in
corpore glorioso perfectius et altius q̄z ceteri quod tamē non
legit̄ de quo valde admirandū videt̄ · ¶ Magister · ¶ Verū
est q visio beatifica succedit fidei sic et apprehensio spei τ frui-
cio caritati prout doctores tradūt · hoc tamē intelligit̄ de btis
in statu glorie existentib⁹ ubi pmia sortiunt̄ correspondent̄
ad virtutū merita · Sed in hoc casu beata virgo nec apostoli
nondū erant in terminis vite gloriose s̄z adhuc in via · vn̄
visio xpi tempore sue resurrectois non fuit data apostolis
et mulieribus et huiōi in premiū sed potius dabat̄ eis ad ex-
citandā eorū fidem · ut p eam vlterius mererent̄ · Que quidē
visio non requirebat̄ isto modo ad perfectionē virginis glo
riose · que fidē perfectā iā habebat ut dictū est · ¶ Q aūt dicis
q talis visio licet non requireret̄ ei ad fidei excitacionem seu
confirmacōz · erat tamen oportuna ad gaudiū et consolacōz
spūalem in ea causandā · Ad hoc dicendū q si talis visio ad
maiorez pfectionem vginis gloriose in hac vita existentis ·
vl' etiam ad maiorem ipsi⁹ consolacōz spiritualē reqrebat̄ ·
nichil phibet concedē q xpus ei apparuit tempe resurrectois
in corpore glorioso · quod etiam nōnulli asserunt ut patz de
autore libri qui flos sanctoꝝ nominat̄ qui asserit xpm appa-
ruisse vgini gloriose tempore resurrectois · ad quod aliquas
rōnes assignat · nec obstat q de hoc nichil in sacris euange-
lioꝝ historijs cōtineat̄ · dictū est enim supra q mlta gesta ad
dignitatem vginis gloriose ptinencia fuerunt ptermissa in
sacris scripturis ppter ipsi⁹ sūmam humilitatē ſm quā ista
non placebant publicari ut iam dictū est · Et si bene consi-
deras tam perfectio fidei virginis gloriose q̄z impfectio fidei
aploꝝ τ aliorum qui xpm post resurrectionē viderūt ad eccle
sie erudicionem seu vtilitatem proficiunt.

Secunde partis ext distinctio 2e

¶ Capitulū · x · In quo ostendit̄ q tam pfectio fidei vginis
gloriose circa resurrectionē xpi q̄z etiā impfectio fidei aploꝝ
circa idem conueniens fuit ad ecclesie vtilitatem ·

¶ Discipulus ¶

Hoc quod vltimū dicis · s · q tam pfectio fidei virginis

gloriose que resurrectionē perfecte credidit sine hoc ꝙ xp̄m
videret sensibilit᷑· nec etiam haberet angelicas reuelacōes q̄ꝫ
imperfectio fidei discipuloꝝ qui donec xp̄m post resurrectionē
viderent non crediderūt ad ecclesie vtilitatē ꝓficiaūt· Hoc per
me cōsiderare non valeo· Cum eni͂ perfectio et imꝑfectio ali=
cuiꝰ rei se habeant ut opposita· si vnū est vtile alicui reliquū
inutile esse sibi per locū ab oppositis iudicandū est· vn̄ oportꝫ
ꝙ vlteriꝰ michi aperias cōsideracōꝫ tuam ꝑdictam· ¶ Ma=
gister· ¶ Ad hoc quod petis vlteriꝰ declarandū oportꝫ te at
tendere ꝙ sicut in maīfestacōe spiritus sancti ꝑ graciaꝝ gra=
tis datarū diuersitates· deus ī ecclesia sua disposuit aliquas
diuersitates graduū seu administracionū in hominibꝰ ad sue
ecclesie vtilitatē· Sic suo modo in manifestacōe resurrectōis
xp̄i deus disposuit ut non vniformiter facta esset omibus
sꝫ diuersimode quod totum cedit in ecclesie utilitatē quod sic
patet· Nam de p̄mo· s· de manifestacōe spiritus sancti dicit
prima· corinþ· xij· vnicuiqꝫ aūt datur manifestacio spūs ad
utilitatē· s· ecclesie alij sermo sapiēcie· alij aūt sermo sciencie·
alij fides ⁊c̄· Consequent᷑ etiam de hoc ibidē dicit· quosdā po=
suit deus· s· in ecclesia apl'os· alios ꝓphetas· alios vero docto
res ⁊ huiōi que quidē distinctiones seu distribuciones utilio
res fuerūt in ecclesia q̄ꝫ si omnes vniꝰ ⁊ eiusdē officij essent·
Sicut et in corpore aīali uel hūano utile est ut membra sint
distincta que diuersa exerceant officia q̄ꝫ si tantū vnū mem=
brum essꝫ ut apl's ꝑ extensū in predicto capitulo docet· Sic
suo modo senciendū est circa manifestacionē xp̄i resurgētis·
ad quod attēdendū ꝙ sic̄ dionisius dicit ī libro de ce· Jerar᷑·
lex diuinitus instituta talis est ut a deo immediate diuina
suꝑioribus reuelent᷑ quibꝰ mediantibꝰ deferant᷑ ad inferiora
et loquit᷑ de hijs que sūt supra naturā· Et quia ea que ꝑtinēt
ad futurā gloriam naturalē hoīm cognicionē excedūt· quia
quod oculus nō vidit ꝑparauit deus diligentibus se ysaie·
lxiiij· Ideo resurrectio xp̄i non omni ꝑp'o manifestata est sꝫ
quibusdam quoꝝ testimōio deferret᷑ in alioꝝ noticiā· Juxta
illud actuū· x· dedit eum· s· xp̄m manifestū fieri· s· in resur=
rectione non omni populo sed testibus ꝑordinatis a deo· vn̄
resurrectio xp̄i discipulis et mulieribꝰ ꝑ angelū reuelata est
sicut et alia misteria diuina legunt᷑ ꝑ angelos ut plurimū
reuelari· vn̄ licꝫ de maria magdalena legit᷑ Marci vltimo·

Resurgens dñs mane pma sabbati apparuit primo marie magdalene· ipsa tamē antea habuit ab angelo reuelacionē de dñica resurrectione Mathei·xxviij· Discipuli etiam non eodem modo habuerūt cognicionem resurrectōis· ut patz de Thoma qui plus alijs dubitauit Joh· xx capitl'o· Beata vero vgo non ab angelo· neqz ab hominibus noticiam resur= rectionis legit habuisse neqz etiam p aliqua signa sensibilia Et sic dicendū est q noticiam resurrectōis habuit imediate a deo per suā fidem pfectam a deo infusā· Et sic patet pmū ·s· q manifestacio resurrectōis diuersimode facta fuit diuer= sis· Scdm vero patet·s·q huiōi diuersitas manifestacionis circa resurrectionez xpi facta est ȝuenienti modo· Nam hec manifestacio·s· resurrectōis xpi est conformis ad maifesta= cionē suam in statu beatitudinis· nam sicut ad visionē bea= tam cōiter peruenit p auditū fidei· Ita ad visionē xpi resur= gentis pueniūt hoīes per ea que ab angelis prius audierūt· Teraū patet·s·q manifestacio sic facta cedit in utilitatem ecclesie· Nam apostoli et alij discipuli fuerūt a deo ordinati ut essent i testes resurrectōis omni pplo ut iam dictum est· Constat aūt q testes qui leuiter et supficialit aliquas res vi= dent· magis suspicari possint de leuitate testificandi qz illi q diuersimode· et pticularit singula scrutant· vn̄ deutro·xiij· de quodā facto quod per testes erat sciendū legit· quere solli= cite et diligent rei veritate pspecta et c· Et i· Joh· pmo· De apl'is gesta xpi testificātib9 dicit· quod aurib9 audiuim9 qd vidimus oculis nr̄is· quod pspeximus et manus nr̄e ȝtrec= tauerunt et c· Et iō ex incredulitate discipuloȝ quam prius habuerant testimonia eoȝ postq̄z fuerunt ȝfirmati· efficacio= ra fuerunt· vn̄ aug dicit q dubietas thome magis proficit in testificacōz resurrectōis q̄z credulitas magdalene que cito credidit· Thomas eni dubitando vulnerū cicatrices tetigit et c· Fuit etiam maifestacio sic facta ad utilitatē ecclesie quia ex tarditate discipuloȝ in credendo secutū fuit q xpus ape= ruit eis sensū scripturaȝ luce xxiiij· capitl'o· Ex qua·s· sen= suum apercione secutū est q apl'i et alij discipuli· et eoȝ veri successores scripturaȝ sacraȝ misteria i suis doctrinis et pre= dicacionibus aperuerunt seu exposuerunt· amen

Scde partis et distinctionis 2e [illegible]

Capitulū·xi· Jn quo ostenduntur quedā que ad ordinē

manifestacionis circa resurrectioꝫ xp̄i pertinent· ex quibus concludit ꝙ ad beatam virginē nō ptinebat mitti ad resurrectioꝫ annunciandā propter excellenciā sue dignitatis·

Discipulꝰ

Circa ista que dicis amplius vellem informari· eo ꝙ prima facie dicta tua non videntꝰ consonare hijs que in sacra scriptura traduntꝰ· Et pmo in hoc quo dicis ꝙ de lege dñitꝰ istituta est ut a deo ea que sūt supnaturalia immediate supioribus reuelentꝰ quibus mediantibus deferantꝰ ad inferiores quod non videtur consonare sacris euangelijs in manifestacōe resurrectōis xp̄i de qua nunc agimꝰ· pmo enim fuit manifestata resurrectio mulieribꝰ et per eas postea aplis· Constat autem ꝙ mulieres non sunt dicende apostolis supiores· Itē beata virgo ceteris sanctis est supior Vñ si ei immediate a deo fuit reuelata resurreccō xp̄i p suā fidem perfectā ut tu asseris sequitꝰ ꝙ per eam debuisset deferri manifestacio resurrectōnis ad aplos et ceteros quod tamen nunqꝫ legitꝰ· Magister· Ad pmū dicendū ꝙ reuelacō facta mulieribꝰ de resurrectione xp̄i nō fuit ad hoc ordinata ut de ea testimoniū ferrent publice predicando· hoc enim nō ꝯuenit mulieribꝰ· Juxta illud pma· Corinth· xiiij· Mulieres in ecclesijs taceant· sꝫ eis fuit manifestata resurrectio ut de ea priuatim et domestice aplos instruerent quod factū fuit ꝫm ambrosiū ut mulier que pmo miciū mortis ad oēs detulit· pma eciam vitam resurgentis xp̄i in gloria nūciaret in quo adeptum est femineū genus ignominie absolucionē· et maledicōis repudiū· Et in hoc eciam ꝙ mulieribus pus fuit facta manifestacio resurrectōis qꝫ apostolis ostenditꝰ· ꝙ quantū ad statū glorie ptinet nullū detrimentū pacietꝰ sexꝰ femineus· Sed si maiori caritate feruebūt maiori eciam glā in visione diuina pocientꝰ· Et ideo mulieres que deum arcius amauerūt intantū ut ab eius sepulcro discipulis recedentibꝰ non recesserunt pmo viderūt deum in gloria resurgentem· quam quidē gloriā eciam aplis ānunciauerūt· Discipls·

Hec responsio tua fortificat scdam racionē meā in qua dicebam ꝙ ad beatam virginē ptinebat ceteris resurrectionē quam a deo immediate p fidē perfectā habuerat annunciare quod ex hijs que modo dicis amplius ostenditꝰ· hoc ipi pertinuisse· tum ex hoc ꝙ ad ipsam solam ptinet maledicōeꝫ eue

datam euacuare· Cantat enim ecclesia in ymno beate virginis· Quod eua tristis abstulit tu reddis almo germine &c· tū ex feruenciori caritate quā credit habere super ceteros nō obstante q ad sepulchrū non accessit rōnibus supdictis· vnde videtur q rōes quas allegas ad solucionē pmi dubij ·scda videntur fortificare· ¶ Magister· ¶ Omnes tres rōnes tue quibus tibi videtur q ad beatā vginem ptinuissz resurrectionem dnicam annunciare apl'is et ceteris· solui pūt p vnum mediū· Ad quod scire debes q circa missiōz angelorz a deo ad exteriora annūcianda diuersi diūsimode opinati sunt· fuerūt enī quidam dicentes q angeli supiores semp deo assistunt sicut ad exteriora annūcianda nūq̄z mittant· ad quod habēt aliquas auctes scripture & sanctorz que hoc videntur sonare· Quidā vero dicunt q omnes angeli tam supiores q̄z inferiores de cōi lege ad exteriora nūcianda a deo mittunt· ad quod etiam habent auctes que hoc vident sonare· Sunt etiam alij qui vident quasi medij inter pdictos· dicūt enim q angeli iferiores ex officio pprio cōiter & frequent mittunt ad huiōi exteriora nūcianda sz angeli supiores nō mittunt nisi rarissime et quasi ex dispensacōne dīna put ista lacius tractant in ·ij· sniarz· di· x· Quib9 consideratis ad ppositū dicendū q bea vgo tam excellentis digtatis est ut oīa excedat agmina angelorz tam supiorz q̄z inferiorz· Jdcirco non pertinet ad eā mitti ad exteriora nūcianda· esset enī quodāmodo derogatorium sue maxime dignitati· ¶ Discipul9· ¶ Non modicum miror de tua responsione predicta in qua dicis q ad supiores angelos non pertinet mitti seu frequent mitti ppē eorum magnam excellenciā· Et adhuc vlteri9 dicis q esset derogatorium dignitati beate vginis ad exteriora nūcianda mitti· quantūcūqz enim angeli supiores pemineāt dignitatis excellencia et etiam vgo gloriosa que super omnes angelos est nunq̄z adequari possūt in excellencia xpo filio dei· absit· videmus tn̄ cum hoc q ipse filius dei missus est in mūdo a deo· dicit enim apl's ad gal'· iiij· At vbi venit plenitudo temporis misit deus filiū suum factū ex muliere et sic i alijs locis q̄zplurimis· quid ergo mirum est si superiores angeli & etiam ipsa vgo gloriosa a deo mittat· cum dn̄s eorum legit mitti· Et ideo magis videt tenendū cum apl'o q vniuersalit de angelis dicit· Nōne oms sūt administratorij spiritus in

ministeriū missi ad hebre· ij ·capitulo· vnde ex hoc nō habes
q ad virginem gloriosam non pertinebat mitti ad resurrec
cionem xpi nūciandam· ¶ Magister· ¶ Hec rō tua pma
facie videt continere aliquid veritatis· Et etiam magister in
ij· di· supradicta racionē tuā tangere videt· dicit eni ibidez
sic· nec debet indignum videri si et supiores mittunt cum et
ille qui creator est oīm ad hec inferiora descenderit· hec ille·
Si tamen differenciam inter finem missiōis angeloz et finē
missionis filij dei in sacris eloquijs scrutatus fueris mani-
feste reperies q tua racio non habet hic locum· Missio enim
filij dei ordinata est principalit ad redempcionē tocius hūani
generis· quod quidē opus excedit capacitatē cuiuscunqz pure
creature· nulli enim pure creature cōicabilis esset redempcio
activa generis humani sicut nec iustificacio vnius impij sin-
gularis quod minus est· vnde ecclesia in collecta dicit· Deus
qui oīpotenciam tuam pcendo maxime et miserando mani-
festas· Et ideo aug9 dicit super Joh· q maius opus est ut ex
impio iustus fiat· qz creare celum et terrā· Cuius racō est nam
iustificacio terminat ad bonum eternū diuine pdestinacionis·
Creacio uero celi et terre terminat ad bonum nature muta-
bilis· vñ non solum ad redempcionē humanam· sed etiā ad
iustificacionē impij oportz mitti diuinā personam· vñ apl's
cum dixisset· Misit deus filium suū rc· statim subiungit· ut
eos qui sub lege erant redimeret rc· Ex quo manifeste patz
q missio filij dei pncipaliter ordinata est ad redempcionē hu-
manam· ad quam non sufficeretz missio cuiuscūqz pure crea-
ture· Secus est de missiōe que ordinat ad exteriora annūcian
da· talis enim missio non excedit capacitatē angelicam· nec
etiam humanā· vnde racio tua in hoc non videtur valē· nec
etiam magister in verbis allegatis videtur procedē seriose sz
disputatiue tantum· Et ideo racio mea prius dicta stat in
suo valore· s· q angeli supiores ad exteriora annūciandа non
mittuntur nisi forte rarissime qd consonat huic qd legitur
dañ· vij· Milia miliū assistebant ei· et decies millies centena
milia assistebant ei· Et ideo de beata virgine que excedit in-
dignitate oīa angelorū agmina conuenienter dicit q non
debebat mitti ad annunciandum exteriora· Et sic ex dictis in
hac parte excitare debes deuocionem tuam ad virginem glo-
riosam sup oīs sctos qui in celo sunt citra xpm qui sanctus

sanctoꝝ est·

¶ Capitulū·xij· In quo ostendit ꝙ deuocio cui⁹cūqȝ fidelis excitari debet ad virginem gloriosam super om̄es sc̄tos citra xp̄m qui sanctus sc̄toꝝ est. ¶ Discipul⁹. ¶

Indica michi quō ex p̄missis colligi potest ꝙ deuocio circa virginem gloriosam supra om̄es sanctos citra xp̄m qui sanctus sanctorū est excitanda est plusq̄ȝ ad ceteros sanctorū· vniuersitas enim sc̄toꝝ maximā dig̃tatē sanctitatis videtur includ̄e sicut ⁊ bonū vniuersi diuini⁹ est q̄ȝ bonum alicui⁹ singularis ut in primo ethicoꝝ· ¶ Magister· ¶ Si vniuersitas sanctorū accipiat̃ simpliciter ꝓut sonat oportet ꝙ in ipsa includat̃ non solū beata virgo sȝ etiā ipse xp̄s qui est sc̄tus sanctoꝝ· Sed si vniuersitas sanctoꝝ itelligatur p̄ter xp̄m et virginem gloriosam tenendū videt̃ ꝙ ad ipsam virginem gloriosā deuocio fidelis ꝓmpcior debet esse q̄ȝ ad alios sanctos preter xp̄m ·quod potest ostendi ꝑ cōsideracionē deuocionis que inter homines esse consueuit· videmus enim ꝙ hoīes qui sunt sub aliquo sūmo rege· Cui regi aliqui p̄ncipes magni ꝓpinquius subsunt cōiter ꝓmpciores sūt ad obsequia illius principis quē credunt habere duas cōdiciones· p̄ma est ꝙ dn̄s ille sit magis paratus ad audiendum p̄ces seu supplicacōes subditoꝝ sic̄ patet de absolon qui attraxit cor̄ cordis p̄pl'i ad seruiendū ei·eo ꝙ īformauiat eos ꝙ erat magis ꝑatus ad audiendas seu exaudiēdas peticōes suas q̄ȝ aliquis alius ex ꝑte regis·ij·Re·xv·Sc̄da est ꝙ dn̄s ille credatur esse magis dignus seu aptus ad consequendū effectus predictaꝝ supplicacionū seu precum ·apud suū regē predc̄m q̄ȝ alij ut patet de adonia qui volens consequi quādam peticiōeȝ a rege Salomone petiuit a matre regis ꝙ hoc impetraret a rege dicēs precor ut dicas regi· neqȝ enim tibi negare quidq̄ȝ potest·iij·Re·ij·Constat autem ꝙ v̉go gloriosa potissime habet primam condicionē ex summa huilitate sua quā sup̄ dixim⁹ esse heroycam· ſ· diuinam s̄m quā intelligit̃ illud· Respexit humilitatem ancille sue ⁊c̄ ut supra de ip̄a expositum est· Ideo de ip̄a inter ceteros credendum est ꝙ ꝓmpcior sit ad audiendos clamores seu p̄ces pauperū sua intercessione indigenciū q̄ȝ ceteri sancti eo ꝙ eius humilitas ut dictū est·est tanta ꝙ magis accedat ad silitudinem dīne humilitatis· de deo autem legit̃ in psalmo· Quia nō spreuit

neqꝫ despexit clamores pauperꝝ. sꝫ cum clamarent exaudiuit eos. Scdam uero condicionē credendum est ipsam habere potissime ex sua fide perfectissima ſm quam dictum est ei. beata que credidisti ⁊c̄ ut supra expositū est. Constat ꝙ per veram fidem redditur homo dignus ad hoc ut peticiões eius etiam si sint valde difficiles a deo exaudiant̄. vñ Mathei. xvij. Si habueritis fidē sic granū synapis dicetis monti huic transi et transibit. fides autem gloriose virginis grano synapis propriissime compatur. Nam supra predictū verbum euangelij glosa sic ait. fidem perfectam grano synapis compat. que in facie humilis est et in pectore feruens hec in glo. Constat autem ex predictis ꝙ cum fides beate v̄ginis ꝑfectissima est ⁊ coniūcta sue maxīe humilitati. quod de ipsi⁹ fide ꝓprie debꝫ intelligi illud verbū euāgelij supdictū. s. Si habueritis fidē ut granū synapis. vñ de illa confitendū est precipue ꝙ valde grauia et difficilia sicut est mōtes trāsferre de loco ad locum. a deo ꝑ fidē quam habuit ꝑfectissimā sue humilitati coniunctā impetrare possit. ꝑsertim cum etiā super hoc habꝫ erga deum maternā dignitatē ꝓpter quam ꝑsumendū est ꝙ sibi non negauit xp̄s quidqꝫ ut in aucte allegata. iij. Rehabet̄. Merito igit̄ ꝓli xp̄iani ad ip̄am tanqꝫ singularē patronam ⁊ aduocatam recurrāt. ad bonum aūt aduocatum pertinet necessitates sue partis circumspicē et eis etiam non requisitis ꝓuidere. vñ bñ. in quodā sermone de ipsa virgine gloriosa dicit. Quid mirum si inuocata adest que etiam nō vocata presto est. Et hec carissime discipule tibi sufficiant circa predicta in hac distinctione.

Sequit̄ 2ᵉ p̄s̄ distinctiō 3ᵉ

Distinctio tercia de scrutinio scripturaꝝ circa quedaꝫ que ad sacrosanctū sacramentū altaris ꝑtinēt q̄bꝫ fidelium deuocio ad ipsius veneracōem excitari debet et continet ·xvj· capitula

¶In ꝑmo capl'o ponit̄ a discipulo quedā admiracō circa sacrm̄ altaris inq̄ntū est viaticum spūale fideliū in hac vita existenciū sicut olim manna viaticū fuit pr̄ibꝫ in desertum ꝑegrinantibꝫ · ad quā respondet̄ per magistrū

¶In 2° capl'o discipulꝰ querit quomō intelligat̄ refectionē spūalem in hoc sac̄mento fieri · ad qd̄ r̄ndetur a magistro per similitudinē refectiōis spūal' ad refectionē corꝑalem

¶In tercio capl'o ostendit̄ ꝙ effectꝰ huiꝰ refectiōis spūal' quo ad vitam spūalem assimilat̄ effectibꝫ refectionis corporalis quātum ad vitam corporalem

¶In q̄rto capl'o ostendit̄ ꝙ effectus huiꝰ cibi supercelestis in spūalibꝫ assimilat̄ effectibꝫ illiꝰ cibi celestis ·s· māne icorꝑalibꝫ

¶In q̄nto capl'o ponit̄ quedā alia admiracio discipuli circa sacramentū altaris · que quidē admiracō ab infidelibꝫ ⁊ cont̄ fidem nr̄am obloquētibus obicit̄ solꝫ · Quā admiracōeꝫ ibidē mgr̄ soluit ꝑ quādaꝫ distinctioneꝫ miracl'oꝝ quā ibi ondit

¶In vj° capl'o · vlteriꝰ reddit̄ racio quare circa hoc sacrm̄ nō fiūt frequēter visibilia miracula sicut olim fiebant circa archam testamēti et huiusmodi

¶In capl'o septio ondit̄ur ꝙ ex occultacōe maximoꝝ miraculoꝝ que in hoc sac̄mento cōtinent̄ · dulcedo spūalis seu deuocio in mente debite sumenciū accrescit ·

¶In · viij° · capl'o ostendit̄ ꝙ licet in hoc sac̄mēto memoria passiōis xp̄i celebrat̄ nichilominꝰ dulcedo seu delectacō spiritualis in recte ip̄m sumente sentit̄ ·

¶In ix° capl'o reddit̄ racō quare rep̄sentacōes cōmuniter sunt delectabiles · et cōsequent̄ ondit̄ quare rep̄sentacōes in hoc sac̄mēto abscōdite in recte sumente sūt maxime delectacionis seu dulcedinis ·

¶In capl'o x° · ponit̄ quedā alia admiracō a discipulo circa hoc sacramētum ꝑut est sacrificiū et ibidē soluit̄ a magistro

¶In capl'o xj° · declarat̄ ꝙ triplicit̄ intelligi debet implecio legis per xp̄m · et ꝙ cristꝰ legē impleuit in institucōe huiꝰ sacramēti ꝑut ē sac̄ficiū · et ibidē tractat̄ de triplici cā sac̄ficioꝝ antique legis ⁊ de errore Rabimoysi circa reddēdā cām sac̄ficioꝝ

¶ In capl'o xiij · ostendit q xps legē impleuit circa sacrificiū scdm triplicē eius causā faciendo q lex iubet qui est pm⁹ modus implendi legem

¶ In capl'o xiij° · ondit q xps impleuit legē sacrificioꝝ antiquoꝝ supplendo in eis qd deerat qui est 2⁹ mod⁹ implēdi legē

¶ In capl'o xiiij° · ondit qd dictū est in proximo pcedenti ca° per auctem psalmiste in psalmo qui incipit · deus deorū dns locutus est non obstantib⁹ cauillacōib⁹ hebreoꝝ · Et finaliter concludit q xps instituendo hoc sacrificiū impleuit legē sacrificiorum antiquorū · supplendo quod deerat quod est terci⁹ modus implendi legem ·

¶ In capl'o xv° ondit q in institucōe hui⁹ sacmēti seu sacrificij cristus legem impleuit implendo ea que in hoc fuerunt in antiquo testamēto pnunciata seu pfigurata ·

¶ In capitulo xvj · agit de multitudine noim hui⁹ sacramēti que multitudinē effectuū ei⁹ salubriū denotat ex qua excitari debet deuocio ipm spūaliter sumenciū · 2ᵉ pᵗᵉ d 3ᵉ

¶ Capitulū pmū in quo ponit a discipl'o quedā admiracio circa sacmentū altaris qd est viaticū spūale fideliū i hac vita existenciū sicut olim manna viaticū fuit pribus in desertum peregrinantib⁹ · ad quā respondet per magistrum

¶ Discipulus ¶

Inuenti sunt sermones tui et comedi eos · et factū est verbū tuū in gaudiū et leticiā cordis mei Jere · xv · Dico eni sermones tuos suprdictos de excellencia virginis gloriose · et de ipi⁹ virtutū pfeccione me comedisse · quia tanq cibus suauissim⁹ interiora mea huiusmodi sermōes ingressi sunt cor meū leticantes et deuocōnē meam qntū fragilitati mee possibile est in ipam virginē gloriosam excitarūt Nunc aūt ad quedam alia que in corde meo ut pbleumata versant · desiderans a te de illis illuminari sicut et de suprdictis tibi sequentem pono admiracōeꝫ que talis est · Scrutans enim scripturas reperio q cū olim deus ppl'o suo p desertum transeunti de cibo celitus eis puidit · s · de manna · multa et magna miracula in ipso seu circa ipsum cibum visibiliter operat⁹ est deus ut habet · exo · xvj · utputa q vnusquisq collegebat certā mensuram que dicebatur gomor p quolibet · sic q qui ampli⁹ colligebat nō plus inueniebat q qui min⁹ sed solū fm mensurā suprdictā iuxta numerū familie quilibet reperiebat · Item q si ex eo pro

mane relinquebat putrifiebat nisi solum in die sexta in qua duplex gomor colligebat cui⁹ medietas remanebat pro die sabbati· in qua nō descendebat manna· Item q̄ p̄dicta men sura·s·gomor remāsit in tabernac̄lo in p̄pria forma sine aliq̄ putredine p totū temp⁹ usq̄z ad destructionē templi ut patz per p̄dictū capl'm ubi deus mādauit q̄ reseruaret in vase p custodia in generacōib⁹ futuris· Item q̄ habebat plures sa: pores et diuersos s̄m beneplacitū sumenciū· Iux̄ illud· sapie xvi· capl'o· ubi dicit̄ de māna oīne delectamentū in se haben: tem· Reperio tamen q̄ in lege gracie deus p̄uidit p̄pl'o suo de cibo supcelesti incompabilit̄ supexcellēciori q̄z manna qd̄ patz ex compacōe rez in utroq̄z cibo cōtentarū· In māna enī con tinebat̄ res corruptibilis In cibo v̄o supcelesti·s·in sac̄mento altaris res incorruptibilis cōtinet̄·s·verū corp⁹ xp̄i gloriosū deitati personalit̄ vnitū· Maxima igit̄ admiracōe dignū vi detur q̄ in cibo corruptibili·s·māna tot miracl'a et tam ma gna et tam cōtinua visibilit̄ occurrerit· et tū in cibo supcelesti incorruptibili nulla miracula visibiliter apparent· Circa quod peto a te illuminari· nō enī dubito quin huiusmōi di: uersitas rōnem habeat michi occultā quā credo tibi esse ma nifestam ¶ Magister

¶ Ad huiusmōi admiracōem tollendā aliq̄ sunt p̄mittenda quoz vnū est q̄ si scrutatus fueris diligēter scripturas repe: ries q̄ sapia dei que oīa disponit suauit̄· cibos disposuit di uersos diu̇sis hoībus scd̄m diu̇sas temporū varietates p̄ut tempoz oportunitati iuxta diu̇sos hoīm status congruebat· Iuxta illud psalmiste Oculi oīm in te sperant dn̄e· et tu das illis escam in tempore oportuno· Quod sic patet· Nam ade oīm p̄mo parenti in statu innocencie existenti fruct⁹ omniū lignoz p̄adisi qui suaues et pulcri erāt p̄ter q̄z lignū sciēcie bo ni et mali dedit in escam seu in cibū gen·2º· qui quidē cibus illo t̄pe homi competebat Inter enī illa ligna que sibi fuerāt concessa in cibū lignū vite cōtinebat̄ per cui⁹ esum poterat nō mori ut habet̄ gen̄·3º· Consequēter v̄o cū adam lapsus fuit in pccm̄ p qd̄ innocēcie statū p̄didit et a p̄adiso fuit expuls⁹ aliter fuit dispositū de cibo suo·s· ut de terra maledicta cum labore et sudore vultus comederet panē ⁊ herbas t̄re g̃minātis tribulos et spinas gen̄·3º· vnde sicut in statu innocēcie rectis simo in quo racio superior soli deo obediebat· et volūtas cum

omnibus virib9 inferioribus solū racōnis recte sine impedimento imperiū sequebat̄ cibus ei correspondens erat suauis et absq3 labore et sudore ullo acq̄situs et mortalitatis necessitatem nō habens · Sic in statu lapsus vbi ratio sup̄ior hūana ab obediēcia dei recessit · et vires inferiores impio rōnis resistebant · cibus laboriosus et tristis cum nc̄citate moriendi correspondebat · Qui quidē cibus solus humano generi p̄ totā p̄mam etate3 vsq3 p9 diluuiū fuit concessus · p9ea vero tempe noe deficientib9 pctorib9 a terra p̄ diluuiū edificato altari a noe sup̄ q̄d holocausta mūdor̄ aīaliū deo obtulit · quor̄ odorē suauitatis de9 acceptauit Noe et filijs ei9 bn̄dicens oīa aīalia eis dedit in cibum · vnde cui antea olera et fruct9 terre solum licebat comedere de cetero oīa aīancia in cibū habere licebat ut habet̄ Gen · ix · languescente eni hūana natura per ip̄m diluuiū oportebat ip̄ius cibum aliq̄liter fortificari · In exitu aūt israhel de egipto qn̄ deus separauit filios adam · sic ut aliquos · s · filios isrl̄ suo cultui et legi applicaret et eos p̄ longam solitudinē ubi nō erat semen serenti neq3 panis comedenti ad terrā fructiferā et lac et mel fluentē deduceret oportuit ut eis p̄uideret de alio cibo quē sine labore et sudore vult9 possent colligē · s · de mān̄a ne forte fame deficerēt i via tā sterili et p̄lixa ut habet̄ exo · xvi · qui quidē cibus sic miraculose tradit9 et miracl'or̄ multitudine ut per te dictū est fulatus p̄prie cōpetebat p̄p̄lo illi · tū ut p̄ euidēciam atq3 freq̄nciā miraculor̄ visibilit̄ circa illū cibum cōtingenciū eor̄ fides q̄ valde debilis et verbibil' erat ut pat3 in diu̇sis locis scripture p̄ hoc firmior et stabilior redderet̄ · tum ut per expimentū cotidie cōprobaret̄ an recte ambulassent in lege dn̄i · legit̄ eni exo · xvi ubi sup̄ dixit dn̄s Ecce ego pluam vobis panē de celo · egrediatur p̄p̄l's et colligat que sufficiaūt p̄ singl'os dies ut temptē eū vtr̄ ābulet i lege mea an nō · Ex quo pat3 q̄ causa quare per singulos dies deus voluit p̄uidere illi p̄p̄l'o de pane et non simul p̄ quolib3 anno uel aliquo magno tp̄e fuit ut cotidie temptarent̄ an legem dei seruarent an nō · que quidē temptacio non est intelligenda sic q̄ deus vellet per hoc scire aliq̄d q̄d prius ignorabat · absit · Sed ut alijs pateferet et potissime sibip̄is qui videntes p̄ expienciā debilitatem suā adiutoriū petetent diuinū · vnde i glosa · temptacō ista est ut ip̄is ōndatur quomō humilioēs fiūt ad petendū adiutoriū et ad noscendū

dei gracia hec in glo. Talis enim cibus proprie panebat illi populo rudi et incredulo per quem cibum infirmitas conualesceret in fide et incredulitas puersorum patefieret. Cum autem ad terram promissionis accessissent et de eius frugibus comederent cessauit manna ut habetur Josue v. capitulo. Et extunc ceperunt vti frugibus terre chanaan sicut et alie nationes mundi fructibus terre vescebantur Differentur tamen quantum ad aliquid. Nam illi populo tam fecunditas terre quam sterilitas pendebat ex meritis populi vel demeritis ut habetur leuit. xxvj. et deutro. xxviij. Non autem sic contingit alijs nationibus communiter Matth. v. capitulo Deus solem suum facit oriri super bonos et malos. et pluit super iustos et iniustos. quia ut dicitur ecc. ix. capitulo. Vniuerse aque veniunt iusto et impio. quod intelligitur quantum ad ipsam substanciam bonorum et malorum temporalium non autem quantum ad finem ut in prima. secunde. ar. vlt. vnde populus ille qui carnalis erat promissis presentibus huius uite inherebat. et sic oportebat ut cibus illorum secundum sua merita et demerita eis affuisset. Cum autem venit plenitudo temporis in quo populus dei non temporalia bona promissa que vilia sunt et momentanea sed per bona spiritualia duceretur ad eterna. oportuit ut tali populo cibus daretur. supernaturalis et celestis per cuius manducacionem spiritualem vita spiritualis nutriretur sic ut manducans non moreretur in eternum. scilicet morte spirituali vnde saluator comparans hunc panem alteri qui datus fuit patribus Joh. vj. sic dicat. Non sicut manducauerunt patres vestri manna et mortui sunt qui manducat hunc panem viuit in eternum. Si igitur predicta consideres sane inuenies quod diuina sapiencia disposuit dare cibum populo suo proporcionatum prout statuum et temporum diuersitas requirebat. non ergo in cibo supercelesti. scilicet eucaristia requiruntur miracula visibilia sicut in manna. Manna enim dabatur populo carnali tali cibo indigenti racionibus supradictis. Eucaristia vero populo spirituali data est qui tali pane proprie nutritur et roboratur

Capitulum 2m In quo discipulus querit quomodo intelligatur spiritualem refectionem in hoc sacramento fieri Ad quod respondetur a magistro per similitudinem refectionis spiritualis ad refeccionem corporalem

Discipulus

Scire desidero quomodo per istum panem supercelestem homo nutritur et roboratur. non enim credo quod hoc dicas per substanciam panis et vini quibus homines proprie nutriuntur. que quidem substancia licet cum consecracione sub illis speciebus erat. facta autem consecracione nichil remanet de substancia panis et vini. sed solum eorum

accidencia que sensibilit apparent ¶ Magister ¶ Nullo
modo dubitandū est q sacmentū de quo agit nō nutrit cor-
poraliter per sbam panis τ vini que ante cōsecracōnem erāt
in sacmento cū consecracōne facta desinat ibi esse. Nutrit
tamē hoc sacramētum recte sumptū spūaliter aīam τ ipā3 re
ficit. vnde mgr in libro qrto. di. viij. de hoc sacmento loquēs
ait Recte viaticū appellatur quia in via nos residens usq3 ad
patriam pducit. assimilatur em refectio spūalis quā hoc sacrm
in hoīe fideli efficit refectioni corpali. quā cibus corpalis in
corpore aīali causat tam in modo refectiōis q3 in refectionis
effectibus. Primū p3 sic Nam sicut sm phm refectio corpalis
efficit p tres vires natales. sic quodāmodo sm veritatē fidei
nostre. tres vtutes supnatales quodāmodo pdictis correspō-
dentes reqruntur in refectione spūali. qd sic p3 Nam in refeccōe
corpali requirit pmo vis natal attractiua. nisi em cibus ex
corpus positus ad interiora loca refectioni apta. quadam vi
naturali attrahētur. impossibile esset corp refici ut est mani
festum. Scda vis que requirit ad corpalem refectionē est vis
retentiua nisi em cibus p attractionē intra corp positus re-
tinetur per vim retentiuā. nichil ad refectiōe3 pficeret corpa
lem. Tercia vo vis que requirit ad refeccōne3 corporalē est
vis digestiua. p quā nutrimentū assimilatur et vnit nutrito
que omnia phs large ponit in li. de aīalibus In refectione aūt
spūali de qua agim reqrūtur tres vtutes supnatales. q tri-
bus viribus supdictis natalibus quodāmodo correspondentes
assimilant. Reqritur em in refectiōe spūali virt fidei supna-
turalis. que attractiua est credibiliū. nisi em p vtutem fidei
ea que sūt extra mentē ad que s. nec experiēcia nec racō na-
turalis attingit. ad ipam mentē per cognicōne3 fidei introdu
cerent nulla esset refectio aīe spūalis. per fidem em in mente
subsistūt ea que non apparent ut ad Rō. xj. Scda vtus sup-
natalis que requirit ad refeccōe3 spūalem ē spes que virtus
retentiua est. Ea em que p fidē attrahunt ad nrām mētem
nre saluti ptinencia per vtutem spei retinent. de qua virtute
ad hebre. vj. Confugim ad tenendā ppositam spem quā sic
anchoram aīe habem tutā τ firmam. Tercia vo virtus sup
natalis que reqritur ad refeccōe3 spūalē est virtus caritatis
per quā ex nutriente et nutrito sm silitudinē gratie vnū effi
citur. Juxta illud. pma. Jo. iiij. caplo Qui manet in caritate

in deo manet et deus in eo· Cui⁹ oīno sil'e legit̄ de sumente hoc sacm̄entū · vnde Jo·vj·capl'o ·Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinē ⁊c· Considerandū tn̄ q̄ quia spūalia nō pūt tn̄ assil'ari corpalib⁊ qn̄ inter ea diffēncia nō modica reperiat̄ Jdcco int̄ mutacionē corpalē ⁊ spūalē q̄z quelibz tmina tur i vnionē sil'itudis nutriētis cū nutrito ē quedā lata dif ferencia · Nam in refeccōe corpali hec sil'itudo seu vnio pficit̄ p mutacōez nutmēti in sil'itudiez nutriti Jn refeccōne spūali non sic·sed pficit̄ p mutacōez nutriti in sil'itudinē nutentis Vnde Aug̃· in psona hui⁹ sacm̄ēti dic̄ nō ego mutabor in te sed tu mutaberis in me Differt eciā iste refeccōes in loco seu subiecto refeccōis· nam refectio corpalis fit in mēbris corpo reis utputa in stomacho epate uel venis· Refectio aūt spiritualis hois nō sic·sed inmente que ē precipua pars spūalis homis· vnde Aug̃·loquens ad manducātem hoc sacr̄m dicit ad quid paras dentem et ventrē· para mentem rede et manducasti· hec ille· Ex quib⁊ habes quō refeccō spūalis cōsiderari hab; p sil'itudiez ad refectionem corporalem

Capl'm 3ᵒ Jn quo ōndit̄ q̄ effectus hui⁹ refeccōis spūalis quo ad vitam spūalem assimilat̄ effectib⁊ refeccōis corpalis quantū ad vitā corpalem Discipulus

Habeo doctrinā tuam in pdictis que ptinēt ad modū refectiōis spūalis· et eciā ad eius locū seu subiectum· ⁊ vellē ut vlterius michi declarares sil'itudines vtriusqz refectionis q̄ntū ad effect⁹ vtriusqz eoꝝ put pus pposu eras Magister Ad hoc qō queris attēdere debes q̄ sicut refeccō spūalis assimilat̄ refeccōni corpali q̄ntū ad modum reficiendi sic inuenit̄ sil'itudo in effectib⁊ qui ex vtqz refeccōe sequunt̄· omnē em̄ effectū quē cibus et pot⁹ materialis facit q̄ntū ad vitā corpalē hūc totū facit hoc sacr̄m q̄ntū ad vitā spūalem ut in tercia parte·q·lxxix·qō pz discurrēdo p aliqs singulares effectus ex quib⁊ alij intelligi pūt· Est em̄ vn⁹ effectus cōiter cuiuscūqz bone refectionis corpalis augmentū spūs vitalis tam in corde aīalis q̄z in cerebro ⁊ huiusmodi· ex quo oms vires natāles refocillant̄ Qui quidē effect⁹ in nr̄o viatico spūalit̄ efficit̄· Est em̄ effect⁹ hui⁹ sacm̄enti sm̄ magistrum sniaꝝ in q̄rto·di·xij· augmentū virtutis·s·caritatis et per cōsequēs gracie atqz oīm vtutū spūaliū quaꝝ forma est ipa caritas Jtem refeccōe corporali cōpleta · nociua a corpore

animalis expellunt quod in nostro sacramento spiritualiter efficitur Expellunt enim per hoc sacramentum a recte sumente omnia venialia peccata prout doctores tenent specialiter Ambro. in iiij. de sacramentis.
¶ Discipulus ¶ Quod in sumpcione debita huius sacramenti venialia dimittantur valde rationabile est. Sanguis enim xpi qui in hoc sacramento realiter sumitur effusus est in remissionem peccatorum Scire tamen vellem cur mortalia non dimittantur in tanto sacramento in quo xps plenus gracia realiter continetur. cum tamen in sacramento baptismi in quo sola virtus xpi continetur non tantum venialia sed eciam originale peccatum et omnia mortalia peccata dimittantur. videntur eciam verba xpi sonare de vtroque sacramento quod omnia peccata in eis dimittantur Sicut enim de baptismo dixit. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit Marci. xvj. capitulo per quod intelligitur dimissio omnium peccatorum eciam mortalium. sine quorum dimissione nullus saluatur Sic de sacramento eucaristie dicit Jo. vj. Qui manducauerit hunc panem viuet in eternum. vitam autem eternam nullus habet cum peccato mortali. vnde tam per rationem quam per verba xpi videtur quod etiam peccata mortalia in sacramento eucaristie dimittantur ¶ Magister ¶ Si bene considerasti predicta ex ipsis responsionem habes sufficientem Nam sicut in refectione corporali digestiua totaliter corrupta nemo reficitur sed potius ex cibo incurrit magnam lesionem docente ypocrate qui in suis anphorismis dicit. Non pura habentes corpora quantum magis nutriet tanto magis ledet. Sic eciam contingit in refectione spirituali quia cum existens in mortali peccato caritate caret que est digestiua spiritualis ut dictum est. tunc talis nedum reficitur spiritualiter sed nouum incurrit graue peccatum. vnde qui manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit prima cori. xj. Ille autem qui hoc sacramentum debite sumit oportet quod sit in caritate que non compatitur secum mortale peccatum. et sic taliter sumens sacramentum non habet mortalia que ei dimittantur. Et ideo solum dicitur dimittere venialia. verbum autem illud quod allegas scilicet qui manducauerit hunc panem etc. Intelligitur de manducacione spirituali de qua utsupra Aug. dicit. Crede et manducasti quod intelligitur per fidem caritate formatam. non autem intelligitur verbum xpi supradictum de manducacione sacramentali tantum que quidem manducacio eciam ab indignis qui iudicium sibi manducant et bibunt fieri potest. ¶ Discipulus ¶ Doce vlterius me rogo de similitudine refectionum predictarum in aliis effectibus ¶ Magister ¶ Sicut in refectione corporali hominis homo non solum reficitur. sed et confortatur et in suo robore firmatur

vnde ps̄· panis cor homīs cōfirmet· Sic in hac refectōe spiri
tuali languor qui ex diuturna abūdancia diuine visionis in
viris iustis cōtingere seu fieri cōsueuit iux̄ illud can· ij· ful:
cite me floribꝫ quia amore langueo per debitū huiꝰ sacmenti
vsum roborat̄· Et ideo in figura huiꝰ sacmēti intelligit̄ illᵈ
iij· Re· xix· qd̄ de helia leḡ· s· et ambulauit in fortitudine cibi
illius usqꝫ ad montē dei· Item in refectione corꝑali cōtingit
ꝙ in corꝑe bene disposito refectōe completa nedū quis refiat̄
sed etiā impinguat̄ Iuxta illud Gen· vltio· Asser pinguis est
panis eius· qd̄ etiā cōtingit in refectōe spūali ꝑ hoc sacr̄m rite
facta· Crescit eñ in sic sumēte mentis deuocio que pinguedo
spūalis est ƀm hug̊· inqñ tū ariditatē aīe que quedā indeuocio
est expellit Et ideo ps̄· cū dixisset· parasti ī cōspectu meo mē:
sam qd̄ bene pt̄ intelligi de altari in quo hoc sacr̄m celebratur
que vera mēsa dn̄i est statim subdit Impinguasti in oleo ca
put meū· qd̄ intelligendū est de pinguedine deuocionis Item
sicut in refectōne potus natalis· s· vini cor letificat̄ iux̄ illᵈ
vinū letificat cor hoīs Sic huiōi potū supcelestē debite sumēs
magnā leticiam attingit spūalem Iux̄ illud sapie viij· Nō
habet amaritudinē cōuersacō illius Item sicut potū vini su:
mentes ultra sobrietatē ebrietatē incurrūt· Sic et ī hoc po:
tu spūali qui ꝑmos gradus caritatis· s· incipiēciū et ꝓficiēciū
transcendūt et caritatis ꝑfectōnē aliq̄lit̄ attingūt ebrietatē
quandā incurrūt spūalem· vnde cāticoꝝ· v· leḡ· bibite amici
et inebriamini carissimi· q· d· Vos qui estis amici· s· in ꝑmis
gradibꝫ caritatis constituti sufficiat vobis bibere· Sed carissi:
mi· s· in caritate perfecta inebriari debetis· que quidē ebrietas
spūalis nō est viciosa sꝫ ualde laudabil'· Nam ƀm Aug̊· de
agone xp̄iano talis ebrietas mētem nō eneruat sed sursum
rapit in tm̄ ꝙ oīm terrenoꝝ obliuionē ꝑstat· de qua quidem
ebrietate intelligi pt̄ illᵈ psalmiste Et calix meus inebriās
q̄ꝫ ꝑclarus est· Habet etiā iste cibus celestis quēdam effectū in
quo excellit oīa refectiua corꝑalia· Nam iste cibus bn̄ su:
mētibꝫ vitam etn̄am ꝑstat· Joh̄· vj· Qui mādūcat ex hoc pa
ne viuet in etn̄um· In quē effectū nullū alioꝝ reficienciū par
ticipat etiā quo ad vitam corporalem· ¶ Discipulus
¶ De ligno vite legit̄ geñ· vj· ꝙ qui comedit de eo viuet ī et:
num· Ex quo patet ꝙ esus ligni vite prestare poterat vitā
eternam· ¶ Magister· ¶ ƀm augꝰ· de questionibus

veteris et noui testamēti · Esus ligni vite corruptionē inbi-
bebat nō tamē simpliciť prestabat immortalitatem · Virtus
eñi p̄standi vitā etnam ē quodāmodo infinita · et sic pure cre
ature que finita est nō est cōmunicabilis 2ᵉ p[illegible] 3ᵉ

Capl'm q̄rtū In quo oñdiť q effectus hui⁹ cibi supcelestis in spūalib⁹ assimilanť effectib⁹ illius cibi celestis · s · māne in corporalibus

Discipulus

Satis habeo de similitudine effectus spūalis refectionis ad effectus refectōis corpalis cōmuniter cōsiderate · Sz quia refectio corpalis per illū cibū celestem a deo datū · s · manna excellenciori considerať q̄z refectio corpalis cōmunis Ideo vellem scire si cibus iste supcelestis in aliquib⁹ effectib⁹ seu p̄prietatib⁹ assimileť illi cibo celesti · s · māne

Magister

Iste cibus supcelestis nō solū habet effectus spūales corre spondentes effectib⁹ cibi corpalis cōis ut dictū est · sed etiā hz effectus spūales correspondētes effectib⁹ seu p̄prietatib⁹ māne excellenciori modo · De manna eñi legiť exo · xvj · nec q̄ plus collegerat habuit amplius · nec qui minus poterat repit mi nus · sed vnusquisqz iuxta illud q̄d comedere poterat congre gauit put tu sup̄ allegasti · Cui⁹ sil'e spūali modo cōtingit in hoc cibo supnaťali ip̄m debite sumenatib⁹ · Non eñi quātitas spūalis hui⁹ refectionis ex q̄ntitate corpis xp̄i sumpti a capiť Cū eadem sit quātitas corporis xp̄i indiuidualiť in omnib⁹ sumētibus ut in t̄cia parte · q · lxxix · et sic miracl'osius et ex cellentius de hoc cibo supcelesti diciť nec q qui plus collegerat habuit amplius · Sil'r sicut de manna diciť · sapie · xvj · q oēs delectacōnes in se habebat · et omnē saporē suauitatis · Sic et pfectus diuini sapores m'ltiplices et varij a recte sumentib⁹ in hoc sacro cibo gustanť · Et licz i māna fastidiū seu nauseā q̄nqz sumētes incurrebāt · Iux̄ ill⁹ nūeri · xxj · aīa nr̄a nauseat sup isto cibo In hoc tū cibo supcelesti · nausea nō habet locū in hijs qui debite ip̄m sumūt · vnde Bñ · in quadā ep'la notabi liter dicebat Miror si ad gustū cibi dulcissimi nauseas · si tū gustasti q̄z dulcis est dñs · aut certe nō gustasti et nescis quid sapit xp̄s et sic nō appetis cū sis iexpt⁹ · at si gustasti ⁊ dulce nō sapit sanū nō habes palatū · hec bñ · Nec solū nauseā sui ip̄ius huiōi gustus celestis nō generat sz pocius alioꝝ saporū fastidiū in bene gustante pcurat · vnde Cris · sup math · Sicut qui p̄ciosū māducauerit cibū huic esca cōmunis ingrata videť

sic qui semel dulcedinē xp̄i gustauerit terrenoꝝ bonoꝝ nō mlꝰ
tum de cetero sētiet saporē · Iuxta illud hebreoꝝ · vi · Impossi
bile est eñ eos qui semel sūt illuīati gustauerūt nichilominꝰ
dei verbū v̓tutesq3 seculi venturi et ꝓlapsi sūt reuocari rursū
ad penitenciam rursū crucifigentes sibimetipis filiū dei · Et
hec tibi sufficiāt circa refectionē spūalē cibi sup̄celestis subtili
ora et altiora que circa hoc sacramētum dicunt̄ peritioribꝫ et
magis ꝓuectis relinquendo [illegible]

¶ Caplm · v · In quo ponit̄ quedam admiracō discipuli circa sacr̄m altaris que quidē admiracō ab infidelibꝫ et cont̄ fidem nr̄am obloquētibꝫ obicit̄ solz · quā admiracōem mḡr ibidem soluit ¶ Discipulus ¶

NOn dubito q̄ de hoc sacm̄ēto altiora ꝛ ꝓfundiora tra
ctant̄ a doctoribꝫ sanctis que ꝓnūc ad me nō ꝑtinent
nec ad p̄ns volo de hijs scrutari ꝓpter mei intellectus
imbecillitatē vnū tñ a te querē volo de quo sepe audiui tam
infideles q̄3 hēticos obloquētes veritatē fidei nr̄e deridentes in
ipoꝝ ꝑniciē · tales eñ me cotidie exprobrātes sic dicunt · dic
nobis ubi ē deus tuus · Si eñ bene scripturas scrutatus fu
eris reꝑies q̄ ꝑ archam testam̄ti dei olim maxima miracula
nedū sensibilia s3 etiā sic publica et toti pp̄lo patencia fiebāt
intantū q̄ de taliū miracl̄oꝝ fama infideles terrebant̄ viden-
tes ad oculū diuinā potenciā in reuerencia arche sui federis re
lucentē · qñ eñ pp̄l's isrl̄iticus trāsiuit iordanē pede sicco · sa-
cerdotibus tūc archam testam̄ti portantibꝫ ꝑ iordanē aque su-
periores descendētes steterūt in vno loco ad instar mōtis intu
mescentes Inferiores v̓o ad mare mortuū fluxerunt · sic ut
totus pp̄l's isrl̄iticus q̄si ꝑ aridā transiuit flumē iordanis sic
exītis donec sup̄dicti sacerdotes cū archa alueū iordanis exi
rent · quo facto iordanis rediȷt in cursum suū · qd̄ quidē opus
tam miraculosum et tā publicū duo fecit · vnū · s · q̄ filij isrl̄
habuerūt in tanta reuerēcia ip̄m iosue qui ex ꝑte dei hoc fieri
p̄ceperat sicut et moysen habuerāt Aliud v̓o q̄ reges amor-
reoꝝ et chananeoꝝ audiētes tā magnū et publicū miracl̄m
terrore dei sic cōcussi sūt q̄ nō remāsit in eis spūs · que quidem
historia ad plenū hētur iosue · iij · et · iiij · Cōsidera igit̄ aiūt
isti ꝓterui q̄ i huiōi archa testamenti in q̄ nō cōtinebat̄ deus
realiter neq3 xp̄s · sed solum tabule lapidee precepta decalogi
cōtinentes · et ſm quosdam vrna māne quam deus p̄ceperat

reseruari i testimoniũ generacõibꝫ futuris ut hẽtur exo· xvj
Similit̃ et virga que floruit in domo leui ·de qua ṽga habet̃
numeri ·xvij· Si igit̃ ꝑ archam ṗdicta corpa maĩata tantũ⸗
modo portantem q̃ntumcũqꝫ sacra essent deus tam euidencia
miracula et tam diuulgata et publica fecit i ipĩus reueren⸗
cia quid putas miraculi facere habuisset in tuo sacramẽto si
in ipo ipemet verus deus seu xp̃s realiter continẽtur qui sup
omĩa in infinitũ colendus et venerandus est Et nõ solũ tp̃e
iosue ṗdictũ miraclm deus fecit in veneracõe3 arche sui testa⸗
menti sed etiã tp̃e Samuelis cũ archa dñi fuit capta ꝑ phili⸗
steos et in azoth deducta ·deus fecit iudicia in azoth· et in ydo
lum eoꝝ usqꝫ ad hoc ꝙ philistei miserũt archã usqꝫ ad terrã
israhel ·et nõ sine magnis miraculis que in qualibet mansi⸗
one arche per deũ fiebãt usqꝫ ad hoc ꝙ archa dñi remansit in
Cariathiarim ꝑ aliquos annos ·que historia habet̃ ꝑ extensũ
ṗmo· Re· v· et· vj· caplis Item quãdo dauid fecit portari ar
cham dñi suṗdictã de domo aminadab que erat i gabaa usqꝫ
ad domũ obededom quia oza extendit manũ suã et tetigit ar⸗
cham dñi temerarie ꝑcussus ẽ a dño sic illico moreret̃ ut ha⸗
bet̃ ·ij· Re· vj· Cũ igit̃ deus ut archa sui testamẽti reuerent̃
haberet̃ tam a fidelibꝫ q̃3 etiã ab infidelibꝫ tam magna mira⸗
cula et euidencia atqꝫ publica olim faciebat qd examinandum
est ꝙ deus faceret si in sacm̃to tuo ipĩ diuinitas incarnata
cõtineret̃ ul' etiã ipe xp̃s dei benedict⁹· cũ tam nulla talia nec
etiã similia ꝑ ipm sacrm apud fideles hoc credentes· nec etiã
apud infideles hoc negantes videm⁹ fieri sed pocius oppositũ
Sepe eñ cõtingit ꝙ cũ sarraceni ꝑ armoꝝ potenciam aliqs ter
ras xp̃ianoꝝ deuastant altaria cum isto sacm̃to disrũpunt
nichil videntes ·ꝓpt̃ qd timere debeant· ne talia audeant facẽ
Ex quo quilibꝫ sensatus credere debet ꝙ i tuo sacm̃to nõ deus
cõtinet̃· neqꝫ xp̃s sicut vos xp̃iani asseritis s3 solũ sbstãcia pa
nis et vini que ibi sensibilit̃ apparet que pura creatura est·
Non eñ abbreuiata est manus dñi p̄nti tp̃e sic ut nõ osten⸗
deret hãc veritatẽ palam ⁊ publice ꝑ signa atqꝫ portenta sen
sibilia toti vniũso sicut alias ꝑ archa testam̃ti facẽ cõsueuit
Hec et similia sepe ab infidelibꝫ et hẽticis audiuerã· ex quibus
licet fides mea nõ patit̃ detrimentũ benedict⁹ de⁹· Cõfringunt̃
tñ ossa mea ṗdicta obprobria que alias audiui reminiscens
Et factus sũ sicut surdus nõ audiens et nõ habẽs in ore suo

redargutiones. Quapropter valde desidero ut me circa hoc sic diuina gracia cooperante illumines ut respondere possim exprobrantibus michi verbũ ¶ Magister ¶ Ad tuã admiracionem in hac parte tollendã et ad os obstruendum iniqua loquenciũ. cõsiderare debes q̄ miracl'a õia que sup̄ cursũ nat̃e a deo institute v̄tute õia fiũt se habẽt q̄ntũ ad eoꝝ pximos fines in duplicĩ differencia. quedã eñ eoꝝ sũt a deo ordinata ad fideĩ pbacõem sicut de p̄mis signis seu miracl'is que deus fecit p moysen corã ppl'o de cõuersione virge in colubrũ τ ecõtra et de manu leprosa τ sana. Que quidẽ miracl'a corã ppl'o facta sũt ad fidem in eis creandã seu compbandã. vnde exo. iiij. Cum dixisset et fecĩ signa. s. p̄dicta corã ppl'o. sequit̃ statim credidit ppl's. Sil'r ex diuisione maris rubri et egipcioꝝ submersione visa per ppl'm isrl'iticũ secutũ ẽ q̄ ppl's credidit dño τ moysi seruo eius exo. xiiij. capl'o Et sic de q̄ꝫpluribus miraculis veteris testamẽti que a deo fuerũt ordinata ut fides eius in cordibꝫ ppl'i causaret̃ seu confirmaret̃. que quidẽ miracula oportuit esse maĩfesta coram omni ppl'o. vnde deutro. vltimo cõmendat̃ moyses de signis et portentis que moyses õia aucte fecit corã vniũso isrl'. Quedã v̄o fuerũt õia miracula que nõ ad fideꝫ causandã seu roborandã a deo facta sũt sꝫ poci9 ut credẽdo talia miracl'a q̄ occulta sũt τ oĩno abscõdita fideles mereant̃. vnde huiõi miracula nõ disposuit de9 manifesta esse p sensũ seu nat̃alẽ cognicõeꝫ sꝫ occulta ut eoꝝ fides meritoria esset. Que quidẽ miracl'a sic occulta et abscõdita p̄apue fuerũt in nouo testañto in cui9 tpe fides credenciũ cõiter validioꝛ fuit ut est miracl'm virginei ptus et dñice resurrectionis. que quidẽ miracula per fidem solũ ppe cognoscunt̃. et eoꝝ occultacio a quacũqꝫ nr̃a nat̃ali cognicõe nr̃m meritũ efficit ul' auget. vnde de resurrectione dñi legit̃ Joh. xx. Beati qui me nõ viderũt et crediderunt Et de isto modo miracl'oꝝ. s. occultoꝝ tenendum est esse sacr̃m altaris ut in tercia pte. q. xxviij. Non eñ hoc sacr̃m fuit institutũ ad hoc ut sac̃mẽto viso ppl's crederet. sꝫ ut credendo veritatẽ hui9 sacramẽti merito pficẽt vnde Aug9. ut sup̄ allegatũ est de hoc sac̃mẽto dicit. Crede et manducasti Et ideo q̄nto miracl'a in hoc sac̃mento cõtenta que maxima sũt occultioꝛa sũt et nec ab intus ul' ex̃ visibilit̃ circa ip̄m sacr̃m apparent tm̃ in nobꝫ augẽt meritũ. vnde nullũ incõueniẽs sequit̃ nec admiracõe

dignū ex hoc q publica seu visibilia miracl'a nō fiūt cōiter circa hoc sacr'm sicut olim fieri cōsueuer't circa archā testam'ti dei put tu allegasti Ibi em̄ miracula ordinabant' ad fideliū fidem cōfirmandā seu causandā Et qnq3 ad infideliū terrorē incuciendū· hic aūt querunt' miracula ad meritū credenciū augendū·quod quidē meritū euacuaret' ul' saltē diminueret' si talia signa visibilia apparerent Exodi xiii & xvi 3c

Capl'm sextū In quo reddit' racio quare circa hoc sacr'm nō fiūt frequēter visibilia miracl'a sicut olim fiebant circa archam testamēti et huiōi Discipulus

Audiui qd legit' i nōnullis historialib9 antiquis libris q qnq3 in sacmēto altaris apparuit forma pueri uel caro uel sanguis que sūt signa visibilia q̄ a deo fieri credunt' ut fides hui9 sacmenti in cordib9 fideliū magis fir= metur qd videt' facere contra te Magister Verū est q talia ul' similia dicunt' esse facta qnq3 circa sacr'm altaris sed talia nō dicunt' facta fuisse sic cōiter et publice sicut mi racula que allegasti circa archam testamēti vnde nō vident' talia apud eccl'iam vniūsalē solemnizari·sed forte puatim in aliquib9 pticularib9 eccl'ijs quia nō fiunt nisi raro quo ad certas personas quib9 deus qui vniūsas menciū cogitacōes intelligit singulari modo singulis puidet s'm dictamē diuine sapiencie a quibus nō est trahenda cōsequēcia in vniūsali Discipulus Et si talia miracl'a frequent' nō debeant fieri in hoc sacmēto publice et cōiter ne fideliū meritū dimi= nuatur ut dicis·Congruū tñ videtur ut fierēt saltē ad ter= rorem infideliū causandū put legit' i sup allegatis historijs pmo libro Re·v·capl'o et·vj·de philisteis miracl'a facta cir ca archam testamēti videntib9 qui terrore diuino nō modico sūt cōcussi qd ad diuinū ptinet honorē Iux illud psalmiste· Timebunt gentes nomē tuū dñe & oms reges terre gloriā tuam Magister Si bene cōsideras finē institucōis hui9 sacramēti tā pximū q3 vltimū certe repies q q̄nto miracl'a hui9 sacmēti occultiora sūt tanto magis ad vtrūq3 finē ipi9 sacramēti cōgruūt·pmū patz sic·Nam institucō hui9 sacra= menti ordinata est ad vitā spūalem et etnam rite sumentib9 cōferendam Iuxta illud·Qui manducat hūc panem viuet in etnum Io·vj·Et iste est finis pximus istius institucōnis Constat aūt q ex occultacōe miracl'oz hui9 sacmēti meritū

accrescat in cordibus fideliũ inquantũ nõ ex visis miraclis in eodem supnaturaliter factis sũme veritati adherẽt p verã fidẽ Sed etiã nullis miraclis in eo visis ex sola aucte dina oppositũ credũt eorũ q̃ maifeste vident. Ille enĩ qui ex sola aucte seu inspiracõne dina credit illud qd diuinit⁹ reuelat etiã si sensibiliter appar3 oppositũ maioris meriti est. q3 ille qui nõ ex sola aucte dina ul' inspiracõe. sed ex quibusdã signis sensibilib3 miraclose factis credit. vnde Jo. xx. beati qui non viderunt et crediderũt rc. Scdm pat3 Nam finis vltim⁹ tam hui⁹ sacmẽti q3 oim que a deo facta sũt ad dei gloriã tanq3 i vltimũ finẽ ordinant Iux̃ illud ysa. xliiij. caplo Omne qd inuocatũ est noi meo ad meã gloriã creaui eũ formaui atq3 feci. Constat aũt q sicut gloria dei sepe in publica suorũ miraculorũ maifestacõe hoibus innotescat sicut pat3 in miraculis antiqui testamẽti r in q3plurimis miraclis noui testamenti. Sic qnq3 in occultacõne dinorũ miraclorũ ipi⁹ dei gloria seu honor in cordib3 fideliũ auget. legit enĩ pu. xxv. gloria dei ẽ celare vbũ et gloria regũ inuestigare sermoẽ3 Que quidẽ vba sapiẽtes a diũsis diũsimode exponunt. applicant tamẽ bm eorũ planũ sensũ ppoito sic. Nam sicut reges inuestigando ea que sũt cõiter hoibus occulta ondunt suã sapiã3 ex quo gloria eorũ accrescat. sicut pat3 de Salomone q causã occultã mlierũ coram ipo ad iudiciũ veniendũ inuestigauit De eo enĩ legit. audiuit omis isrl' iudiciũ qd iudicasset r timuerũt regem videtes sapienciã dei esse i eo. tcio Re. caplo iij. Sic ad gloriã dei nõnunq3 ptinet q illud qd est in se verissimũ occultet seu celet intantũ q nullomõ a natali cognicione hũana inuestigari possit. qd maifeste cõtingit in hoc sacramẽto in quo p nullũ sensũ nec etiã intellectũ natalẽ hũanum cognosci põt ea que miraclose in eo cõtinent nisi solũ per cognicõe3 supnaturalem a deo infusã. s. p fidẽ Et sic ppe de hac occultacõne intelligi põt pdictũ vbum. s. gloria dei ẽ celare vbũ In hoc enĩ sacmẽto ppue celat seu occultat ũbum incarnatũ. de quo Jo. pmo. In pncipio erat vbũ rc. de qua quidẽ occultacõe expsse habet ysaie. xlv. vbi dicit vere tu es deus absconditus deus isrl' saluator Ibi enĩ ppheta loquit de vocacõe gentiũ ad cognicõne3 xpi tũc futurã. de qua dicit statim sup. viri sublimes ad te trãsibũt et tui erunt et te adorabũt teq3 pcabunt. Et ut declaret q gentiles sic venientes

ad cognicōez xp̄i negatum erāt suos deos falsos · sequitᵉ stati eoꝝ cōfessio sic dicenciū · tantā in te est deus et nō est absqꝫ te deus · Silr ut pꝓpheta ostēderet ꝙ gentiles ad fidē xp̄i venturi non cognoscerent eū in ꝓpria speae sed ip̄m cognoscerēt per fidem sub aliis specieb⁹ absconditū statim subdit i ꝑsona gē aum · Vere tu es deus isrl' saluator qđ ꝓpe cōpetit ꝓpoito · Si aūt cca hoc sacm̄entū fierēt miracl'a publice maifesta vl' etiā coram infidelib⁹ sicut illa que allegas que fieri cōsueuerunt arca archam testam̄ti impropr̄e dicerēt gentiles ad cognicōez xp̄i in hoc sacm̄eto venientes vere tu es deus abscōditus de⁹ israhel saluator · Non em̄ est abscōdit⁹ deus cū ꝑ opa mira culosa publice maifestat' ex hac occultacōne seu abscōsione recte cōsiderata magna dulcedo deuocionis in mentib⁹ con templanaū sane hui⁹ misteria sacm̄ēti sentiri debet Iuxᵃ illᵈ psalmiste · q̄ꝫ magna ml'titudo dulcedis tui dn̄e quā abscō disti timētib⁹ te · qđ pt̄ intelligi de magnitudine dulcissime de uocionis seu cōteplacōis quā rite hoc sacmentū spūalitᵉ sumen tes in suo gustu spūali senaunt Scde partᵉ et distinccōe 3ᵉ

Capitulū · vij · In quo ostenditᵉ ꝙ ex occultacōe maioꝝ miracl'oꝝ que in hoc sacm̄ento cōtinentur dulcedo spūalis in mente debite sumenaū accrescat Discipulus

Peto ut michi declares aliquid ulterius de huiōi dul cedine deuocionis seu cōtemplacōis · quā hoc sacmen tum rite sumentes seu cōtemplantes senaūt · hoc eni in mapo maxime expiri desidero ut possim dicē Sub vmbra illius quē desideraui sedi et fruct⁹ eius dulcis ē gutturi meo Canticoꝝ · ij · capl'o Magister Desideriū tuū in hac ꝑte bonū est et a solo illo expectandū est impleri de quo legitᵉ in psalᵒ · Qui replet in bonis desideriū tuū · verba etiā que alle gas que in canticis cōtinentᵉ verba sponse xp̄i sūt · que quidē sponsa est ipa eccl'ia et eciā aīa fidelis deuota · que certe v̄ba ad ꝓpositū satis videntᵉ applicabilia · vnde glō · ibidē sic dicit quasi ab estu desideriorū carnaliū sub vmbra illius · i · sub ei⁹ ꝓtectione requieui · et postqꝫ ꝓtexit me sub vmbra fructu ei⁹ saturata sum · i · celesti dulcedine eius ul' corpe suo · hec i glō Ad vlteriorē autē declaracōem quā a me petis circa ma gnitudinē dulcedinis que ex occultacōe seu absconsione ve ritatis rei hui⁹ sacmenti in mentib⁹ rite sumenaū illud seu contemplanaum sentitur seu spūaliter gustatur multa alte

cōsideracōis essēt introducēda q̄ forte hui⁹ tractat⁹ breuitatē
et incipienciū capacitatē excederent Condescēdendo tñ ad tue
peticōnis affectū ⁊ ad tibi aliqualit̄ satisfaciendū · cōsiderare
debes q̄ dulcedo i spūalib⁹ intelligit̄ quodāmodo ad silitudiē
dulcedinis corpalis · vnde sicut mē sapores corpales dulcedo
est sanior · sic mē sapores spūales sanior ē ille qui de sūmo in-
telligibili seu credibili · s · de ipo deo recte acapit̄ · vnde ps̄ · de
eloquijs dīnis dicit q̄ sūt dulciora sup mel et fauū · Cū igit̄
in hoc sacmēto nō solū diuina eloquia ab hoībus plata · sed
eciā ipm vbū dei qd semel locutus est realit̄ cōtinet̄ · sequit̄ q̄
eius spūalis pceptio seu manducacō suauissima sit atq̄ spi-
ritualit̄ dulcissima · Et ideo eccl'ia in officio institucōis hui⁹
sacmēti legit · suauitatē hui⁹ sacmēti nullus exprimere sufficit
per qd spūalis dulcedo in suo fonte gustat̄ Et ultra hoc con-
sidera q̄ hec dulcedo seu delectacō spūalis in sumēte disposito
auget̄ ex absconsione seu occultacōe mirabiliū in eo cōten-
torū · Quod sic patz · nam admiracō fm phm in pmo retho
ricorū est delectacōis causa et ppt̄ hoc oīa mirabilia delecta-
bilia sūt Silr̄ et oēs repsentacōes rez etiā nō delectabiliū
causant delectacōem · Cū igit̄ in hoc sacmento tot mirabilia
cōtinent̄ nō solū sup oēz naturalem facultatē · sed etiam sup
naturalem intellectū hūanū utpote q̄ xp̄s deus ⁊ homo pfect⁹
sub modica panis specie continet̄ · Silr̄ et q̄ diuiso sacmento
sub qualibz diuisiōis pticula pseuerat totus xp̄s · Silr̄ q̄ acci
dencia que de sui natā nō hñt esse sz solū inesse · sine subiecto
tamē in eodē sacmēto realit̄ existūt · Et sic de alijs maximis
mirabilib⁹ que in hoc sacmēto cōsiderari pñt · Que quidē ad
miracō maxia est cui nulla equalis forte esse pt̄ Ex qua ad-
miracione merito maxia delectacō spūalis seu dulcedo cau
sari debet · Et ideo de tali dulcediē pprie pt̄ intelligi illud ps̄ ·
sup allegatū · s · q̄z magna mlt'itudo dulcedīs tue quā absco
disti ⁊c · Absconditur enī in hoc sacmēto mlt'itudo mirabiliū
que dulcedīs mlt'itudinē causant ut dictū est ¶ Discipul⁹
¶ Licet verū est q̄ admiracōes causant delectacōes seu dulce-
dines · hoc tñ videt̄ verū cum ipa mirabilia magna vident̄
sensibilit̄ seu senciunt̄ · de quibus ut credo loquit̄ phs i sua re
thorica In hijs aūt q̄ nō vident̄ neq̄ senciunt̄ sz credunt̄ nō
videt̄ habere locū q̄ admiracō sit causa delectacōis · cum enī
in hoc sacmento panis cōsecratus talis se oīno offert sensib⁹

post cõsecracõem sicut ante nichil admiratione dignũ in sa-
cramẽto videt̃ seu sentit̃. et sic non habet ibi locũ admiracõ
nec ꝑ cõsequẽs delectacõ ab admiracõe causata ¶ Magister
¶ Ille qui habet verã fidem ꝑme veritati innitit̃ in credẽdis
que nullo mõ falli potest. et ideo ẜm hoc talis firmius ⁊ cercı᷒
adheret hijs que ꝑ fidem cognoscit ꝙ hijs que sũt per sensum
siue intellectũ natãlẽ cognita que qñq; fallibilia sunt ut in
scdã scdẽ. q. iiij. Et ideo veri fideles q firmissĩe credunt absq;
ulla dubitacõne xp̃m esse sub hoc sacm̃ento oportꝫ ꝙ admi-
rent̃ nõ solũ de hoc ꝙ totus xp̃s in eodem sacm̃ẽto est vere. sꝫ
etiã ꝙ xp̃s nõ apparꝫ ibi sub ꝓpa specie sꝫ ẽ sub alienis speciebꝫ
absconditus. que quidẽ admiracõ maĩfeste est delectacõnis
causatiua ut dictũ est nõ minus ꝙ̃ ĩ illo q ꝑ sensũ ul' intel-
lectũ natãlem aliquid cognoscit cui᷒ causã ignorat. Et ult̃
hoc cõsidera ꝙ in admiracõe semꝑ est desideriũ quoddam sciendi
illud de quo admirat̃. et si illud est in se desiderabile ad obti-
nendũ. sic in tali admiracõe est desideriũ cõsequendi illud de
quo admirat̃. qd quidẽ desideriũ ex spe cõsequẽdi ip̃m est dele
ctabile ut in ꝑma scdẽ. q. xxxij. Et quia hec admiracõ habꝫ
adiũctam spem consequẽdi cognicõeꝫ ꝑfectã eius qd scire de-
siderat. Sil'r et adepcõem illi᷒ q̃ntũ sibi possibile est. Ideo bñ
applicant̃ rite sumenti hoc sacm̃entũ ṽba sponse ꝑ te allega
ta. s. sub umbra illius quẽ desiderabaꝫ sedi. umbra enĩ solẽ
seu corpus lucidũ obumbrat seu abscondit sicut accidencia
quodãmodo occultant seu obumbrãt corpus xp̃i ĩ sacm̃ẽto
existens sed illud sic occultatũ seu obumbratũ sponsa deside
rat ut dictũ est. Et quia fructũ illi᷒ desiderati ĩ gutture suo
dulcem sentit. ideo subdit. et fructus eius dulcis in gutture
meo. fructus enĩ redempcõis ꝑ xp̃m facte in hoc sacm̃ẽto spi
ritualit̃ sumpto sentit̃ mq̃ntũ talis sumens nõ nisi per fidem
per quã sensibilibꝫ credenda in certitudine ꝑfert hoc facit Si-
militer et ꝑ veram spem que beatitudinẽ futurã ex gracia et
meritis certitudialit̃ expectat. Sil'r et ꝑ caritatẽ que vnionẽ
misticã inter nutritũ et nutrientẽ efficit. Que quidẽ tria ad
manducacõeꝫ sp̃ualem reqrunt̃ ut dictũ est. Constat aũt ꝙ
ip̃a caritas inseꝑabilis est ab ip̃a gracia gratificãte siue gra
tum faciente ut ĩ ꝑma scdẽ. q. cx. Et ideo in manducacõe
sp̃uali hui᷒ sacm̃ẽti mens sumẽtis grã implet̃. et hic est fru
ctus redempcõnis xp̃i quẽ debite venerans istud sacm̃entũ

sencire habet ꝑ quo eccl'ia ī collecta orat sic dicens Ita nos corporis et sanguinis tui sacra misteria venerari ut redempcōis tue fructū in nobis iugiter senciamꝰ· Et ip̄e est ꝓp̄e dulcedo sp̄ualis de qua sup̄· q̄ꝫ magna mľtitudo dulcedis tue domine quam abscondisti ꝛc̄· Scd̄e ptēs et distinctiōe 3e

¶ Capl'm· viij· In quo ōn̄dit̄ ꝙ licet ī hoc sac̄mēto meōria passionis xp̄i celebret̄ nichilominꝰ dulcedo seu delectacō spiritualis in recte ip̄m sumente causat̄ ¶ Discipulus ¶

PLacent michi ea que doces circa dulcedinē huiꝰ sac̄menti Sed est vnum qd̄ aīm meū ī cōtrariū monet· et est hoc· Constat enī ꝙ hoc sac̄mētū institutū fuit a xp̄o ī memoriā sue passiōis iux̄ illud luce· xxij· capl'o hoc facite in meā cōmēoratōem· vnde et in collecta quā ī allegasti dicit̄· deus qui nobis sub sacramento mirabili passiōis tue memoriā reliquisti ꝛc̄· Memoria aūt passionis nullo mō videt̄ dicenda dulcis seu delectabilis sed pocius amara· vnde ecc̄· xl· c· O mors q̄ꝫ amara est memoria tua· Ex quo videt̄ sequi ꝙ in hoc sac̄mēto non est delectacō seu dulcedo sp̄ualis· sꝫ pocius memoria passiōis supradicte que ē tristabilis et amara ¶ Magister ¶ Licet tristicia ꝫm se cōiter nō sit delectabilis· posset tn̄ esse causa delectacōis dupliciť· vno mō ꝫm qd̄ est in actu et inq̄ntum facit memoriā rei dilecte de cuiꝰ absencia aliquis tristat̄· et tamen de sola eius apprehensione delectat̄· vnde et in officio de corpe xp̄i legit̄ ab eccl'ia ꝙ istud sacr̄m fidelibus est de absencia xp̄i solaciū singulare· Alio mō tristicia pt̄ esse causa delectacōis ꝫm qd̄ est in memoria ꝓp̄t̄ subsequentē euasionē vnde ꝫm qd̄ homo apprehendit se ab aliquibꝯ tristibꝯ et dolorosis euasisse accrescit ei gaudij materia· Et ideo quia ꝑ memoriā passionis xp̄i fidelis credit se euasisse ab et̄nis supplicijs Idcirco per hanc memoriā deb̄et ī eo accrescere maximi gaudij materia eo ꝙ ꝓp̄t̄ triūphum xp̄i in sua passione liberati sumꝰ ab eternis supplicijs· vnde augꝰ· in· viij· cōfessionū dicit· ꝙ quanto maius fuit ꝑiculū in prelio· tanto maius erit gaudiū in triumpho· Considerant̄ etiam in hoc sacramēto quedā rep̄sentacōes abscondite q̄ sūt maxime delectabiles et ꝑ ꝯsequens dulcissime· Scd̄e partis et distinctionis tercie

¶ Capl'm· ix· in quo redditur ratio quare rep̄sentationes cōiter sūt delectabiles· et ꝯn̄ter ostendit̄ ꝙ rep̄sētatōes ī hoc

sacraméto absconditē a rite sumente sūt maxime delectacō
nis seu dulcedinis spūalis ¶ Discipulus ¶

Peto ut michi declares pmo quare repñtacões rez̄ sunt delectabiles. Et deinde que sūt ille repñtacōnes absconditē que in hoc sacmento cōsiderant̄ que sunt maxime delectacōis et dulcedinis ut dicis. ¶ Magister ¶ Scdm phm in pmo rethorice. Omēs repñtacões rez̄ sūt delectabiles et etiā illarū rez̄ que i se nō habent racōez̄ delectacionis sicut cū aliquis homo p imitacōem repñtat asinū ul' aliqd aīal et qddam iocosum et delectabile et sic de silibus representacōib9 imitatiuis et alijs. Cui9 racio est quia gaudet anima in collacōne vni9 ad alterz̄. Conferre em̄ vnū alteri est pprius et cōnaālis actus racōnis ut phs dicit in sua poetria. vnūquodqz̄ aūt in sua opacōne nō impedita delectatur ut in. vi. ethicoz̄ ¶ Discipulus ¶ Intelligo qd dicis circa pmum. s. quare repñtacōnes sunt delectabiles. Sed peto ut 2° michi declares. s. quō in hoc sacmento cōsiderant̄ alique repñtacōnes absconditē que ut dicis sunt maxime delectacionis ¶ Magister ¶ In hoc sacmento recolit̄ seu repñtat̄ memoria passionis xpi ut dictū est. Silr et in eodem repsentatur seu pfigurat̄ beata fruicō in qua anima beata diuina fruicōne replet̄ sicut quodāmodo sumens refectōem corpalez̄ illa replet̄. vnde et in vltima collecta officij de corpe xpi dicitur. fac nos dñe diuinitatis tue ppetua fruicōe repleri quā preciosi corpis et sanguinis tui corporalis pcepcio pfigurat Et sic patz̄ qz sicut in hoc sacmento recolit̄ seu repñtat̄ p modū memorie preteritoz̄ passio xpi. sic i eodez̄ repsentat̄ p modū pfiguracōnis fatura fruicio beata. et sic sūt ibi due repsentacões que sūt cause delectacōis. Et quia ista repñtata sm se sunt maxime dulcedis In pmo em̄ repñtat̄ summū meritum hūani generis. s. passio xpi. In scdo vo repñtat̄ seu pfigurat̄ summū pmiū. s. fruicio beata. Consequens est qz iste repsentacões non solū sūt delectabiles inqntū repñtacões sed eciā maxie delectacōis seu dulcedinis ex pte repsētatoz̄ que quidē inqntum abscondita sūt dulciora reddunt̄ Juxta illud. pu. ix. panis absconditus suauior est

¶ Caplm. x. In quo ponit̄ alia admiracō a discipl'o de hoc sacraméto put est sacrificiū. Et soluitur ibidem a magistro
¶ Discipulus ¶

Placent michi responsiones tue per quas michi ostendis quare mirabilia contenta in hoc sacramento seu ea que in ipso sunt representata sunt abscondita. Et eciam quare circa illud non fiunt communiter publica miracula sicut olim circa archam federis testamenti fieri consueverunt. Quas quidem raciones credo esse sufficientes ad obturandum os loquencium iniqua. Sed adhuc unum est valde mirabile in oculis meis. scilicet quod in sacrificiis testamenti antiqui que ex carnibus animalium occisorum fiebant ut patet levitici primo capitulo et in pluribus locis. tamen ad eorum reverenciam et honorem ipsius dei cui offerebantur non erat licitum ipsa offerri nisi tantum in templo dei quod erat unicum et non in alio loco. unde deutro. xii. c. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris. sed in eo quem elegerit dominus sed in unam tribuum tuarum offeras hostias etc. Cum autem hoc sacramentum ut a peritis audivi sit sacrificium. quod quidem sacrificium quia in infinitum seu incompabiliter sacrificia antiqua in dignitate et excellencia excedit videtur ad ipsius reverenciam pertinere ut non offeratur nisi tantum in unico loco. quod eciam esset magis conforme huic quod ipse xpus cuius passionis memoria in hoc sacramento celebratur non nisi in uno loco per suam passionem oblatus est. Constat enim quod xpus venit ad implendum legem ut habetur Mt v. c. Que quidem implecio. et si intelligatur solum in moralibus non autem in cerimonialibus seu iudicialibus sicut supra in prima parte di. viii. est tractatum. qua racione sacrificia veteris legis que cerimonialia erant tempore noue legis evacuata sunt. Illa tamen que ad sacrificiorum veneracionem siue reverenciam pertinere videntur de dictamine naturalis racionis esse dinoscuntur. et per consequens tanquam moralia in lege noua durare debent Cuius oppositum video in ecclesia sancta dei exerceri. offertur enim hoc sacratissimum sacrificium in omni loco indistincte. quod videtur esse quodammodo contra ipsius veneracionem ut dictum est. Magister. In hac tua admiracione presupponis quedam vera ut cum dicis quod hoc sacramentum est sacrificium quod verum est. Nam non solum hoc sacramentum nominatur viaticum racione refeccionis spiritualis ut dictum est. sed eciam nominatur sacrificium. In eo enim representatur passio xpi que summum et acceptissimum sacrificium vespertinum fuisse dinoscitur. quod quidem sacrificium in infinitum excedit cetera sacrificia ut dicis. presupponis eciam quod sacrificia antiqua non nisi in unico loco offerri debebant quod verum est presertim post edificacionem templi. Presupponis

eciam q̄ xp̄us venit ad implendū legem · qd̄ verū est put ip̄e
testat̄ in Euāgelio put tu allegasti · Sed ex p̄dictis nō cōclu
dis intentū · s · q̄ hoc sacrosanctum sacrificiū nō debet offerri
nisi in vnico loco · hoc em̄ nō est de dictamine racōis naturalis
put tu existimas · sed s̄m q̄ deus ubiqꝫ est et ubiqꝫ adorat̄ur ·
vbiqꝫ ei potest sacrificiū offerri · vnde exo · xx · c · post dacōnem
legis decalogi ubi p̄mo fit mencio de sacrificiis deo offerendis
sic legit̄ · altare de terra facietis michi · et offeretis sup̄ eo holo
causta et pacifica vestra · oues vr̄as et boues in omni loco in
quo memoria fuerit nōis mei · veniam ad te ⁊ benedicā tibi
Ex quo patꝫ q̄ eciā de lege diu̇ina p̄mo nō fuit p̄hibitū q̄ in
omni loco offerrētur sacrificia · sed hoc fuit tm̄ durante tem:
plo ordinatū ut ab ydolatria p̄hiberent̄ · vl' eciā existente ta:
bernaculo in deserto oportebat racōne p̄dicta ut ad ostiū ta:
bernaculi p̄n̄tarent̄ sacrificia ut habet̄ leuit̄ · xvij · Tempore
aūt noue legis qu ido per orbem terrarū fides xp̄i diuulgata
est ubiqꝫ cōuenit sacrificare deo Iuxta illud malachie p̄mo
cap̄lo · ab exitu em̄ solis usqꝫ ad occasū magnū est nomen
meum in gentib9 ⁊ in omni loco sacrificat̄ ⁊ offert̄ nomini
meo oblacio mūda quia magnū est nomē meum in gentib9
hui9 em̄ racio manifesta est · Nam sicut cum lex diuina vni
tantū genti dabat̄ · s · isrl'itice vnicū templū tm̄ assignabat̄
ad deo sacrificandū · sic cū lex diuina ampliata est ad om̄es gen
tes congruū est ut i omni loco deo dedicato liceret ip̄i deo sa
crificare · vnde de hoc admirari nō debes · Sed quia in hac tua
admiracōne tetigisti aliquid de implecōne diu̇ine legis p̄ xp̄m
Idcirco tibi ostendam q̄ i huiōi sacrosancti sacrificii institu:
cione xp̄s excellenter legem impleuit [illegible]
Cap̄l'm · xj · In quo declarat̄ q̄ tripliciť intelligi debet im:
plecio legis p̄ xp̄m et q̄ xp̄s legem impleuit in institucione
hui9 sacramēti put est sacrificium · et ibidem tractat̄ de triplici
causa sacrificiorū antique legis et de errore Rabimoysi circa
reddendā cām sacrificiorū Discip̄l's

De hoc valde desidero informari · non em̄ video hoc sa:
crificiū in aliquo cōformari sacrificiis antique legis
vnde nec intelligo quō in eodē xp̄s legem impleuit ·
Magister Circa hoc attendere debes q̄ xp̄s multipliciter
legem impleuit Et sp̄ealiter tribus modis quorū duo ponūt̄
in glosa sup̄ illud v̄bum sup̄ allegatum · Non veni soluere

legem sed implere Mt. v. vbi glosa sic dicit Impleuit xpus legem faciendo qd iubet vel supplendo qd deerat. Tercius aut modus est cu illa que prophete de xpo dicebant futura. xpus in suo aduentu impleuit ut cu dicit de introitu xpi in ihrlm hoc totu factu est ut impleret qd dictu est p prophetam. Exulta filia syon etc. Mt. xxi. Et ad istu terciu modu reduci potest illud qd per varias figuras significabat futuru in xpo q oia per ipm seu in ipo fuerut impleta. Que quidem triplex impleccio manifeste apparet in institucoe hui sacmenti qd est verum sacrificiu ut dictu est. In hoc em impleuit xps legem pmo modo. s. faciendo qd iubet. Nam oblacio sacficiorum est de iure naturali put in sco i scde. q. lxxxv. Et inde est q in qualibet etate et apud quaslibet hoim nacoes semp fuit aliq sacficiorum oblacio. qd aut est apud omes natale est. Hui aut racio est. Nam sicut in rebus natalibus inferiora natealiter suis supioribus subduntur. Ita ecia natalis raco dictat ut sm natalem inclinacoem hoies ei qd est sup omes. subiectione et honorem exhibeant sm modu homi couenientem. Qui quide modus est ut sensibilibus signis utat ad exprimendu interiore conceptu sicut ex sensibilibus cognicoem accipit inuisibiliu. vnde ex naturali rone pcedit q homo sensibilibus rebus utat offerens eas deo in signu sbiectois et honoris ad siltudiem eorum q dnis suis aliqua offerut in recognicionem dnii. Ex quo patz q oblacio sacrificii ptinet ad ius natale. Ex quo pt inferri q Rabi moyses ille egipcius qui solemnissimus doctor inter hebreos reputat manifeste errauit in reddenda racone sacficiorum veteris legis in tercia parte sui libri de directione pplexorum caplo xxxii. et. xlvi. Nam sm eu in pdictis causis nulla raco assignanda est ad sacficiorum veteris legis oblacoem nisi solu ut pplus retraheret ne ydolis sacficaret. que quide raco licet in pte vera est ut pt haberi leuit. xvii. non tn veru est q ex ipa sola racoe sacrificia deo accepta fiebant. Noe em cum egrederet de archa ubi nulla erat ydolatria. nec ydolatre deo sacrificauit. qd sacrificiu legit deo fuisse acceptu in odorem suauitatis ut habet Gen. viii. Siliter et munera abel accepta deo fuert licz ptunc nondu orta erat ydolatria ut habet Gen. iiii caplo. Ex quo patz maifeste q no solu sacficia erat offerenda deo ut ppls ab ydolatria retraheret ut pdictus rabi estimabat. sed etia ut pplus subderet deo ostendedo huiusi subiectoem

per signa sensibilia ꝓut racõ naturalis dictat modo supradicto
¶ Discipulus ¶ Scrutando veteres scripturas quedam
videntur facere ꝓ opinione Rabimoysi supradicta · quã periciores
hebreoꝝ sequuntur · vnũ est ꝙ nõ legitur deũ ꝑcepisse ꝑplo israhel
ut sacrificaret sacrificia nisi postq̃ȝ ydolatrauit in fabricacõe
vituli ut patȝ exo · xxxij · et leuit · ꝑmo ⁊ in sequẽtibꝰ caplis
Ex quo patet ꝙ sacrificia fuerũt ordinata solũ ad retractõȝ
a cultu ydoloꝝ · Si enĩ non solũ ad hoc sacrificia fierent · sed
ad ostendendam subiectionẽ deo per signa sensibilia prout tu
asseris sequitur ꝙ anteq̃ȝ ꝑpls laberetur in ydolatriam debuissent
precipi · hoc idem videtur Jeremias dicere · vij · c · Non sum lo-
cutus cum pr̃ibus vestris et non ꝑcepi eis in die qua eduxi
eos de terra egipti de v̾bo holocaustomatũ et victimaꝝ · Que
quidem verba Jeremie necessario intelliguntur dicta ante lapsũ
ꝑpli ĩ ydolatriã · Que ⁊ silia allegant ꝓ ipm Rabimoysen
et eius sequaces ad suam opioem ꝑsuadendam · vnde peto ꝙ
michi illa declares cõformiter ad veritatẽ tui ꝓpositi ¶ Mgr
¶ Si bene scrutatꝰ fueris ea q̃ in antiquis scripturis circa sa-
crificia oblata seu offerenda dicuntur · clare reperies ꝙ Rabi-
moyses nõ bene allegauit in supradictis et huiõi similibꝰ Ad
cuiꝰ declaracõeȝ scire debes ꝙ causa sacrificioꝝ que in lege ve-
teri ꝑcipiebantur nõ est vnica tm̃ · s · ut hoies ꝓ illa r̾traherentur
a sacrificijs ydoloꝝ sicut Rabimo · ꝑdictꝰ erronee estimauit
sed fuerũt alie cause pñcipaliores quaꝝ vna est ut per sacri-
ficia reꝑsentaretur ordinacio mentis in deũ ad quã excitabatur sa-
crificiũ offerens In hoc enĩ recognoscebat offerens ꝙ oĩa sua
hẽbat a deo tanq̃ȝ a ꝑmo pñcipio Siĺr ⁊ ea ordinabat in deũ
tanq̃ȝ in vltimũ finem in honorem dei sua offerendo · vnde et
dauid dicebat ꝑmo ꝑalipp · xxix · c · Tua sũt oĩa et q̃ de manu
tua accepimꝰ dedimus tibi · vnde in oblacõe sacrificioꝝ recte
facta ꝓtestabatur homo ꝙ deus esset ꝑmũ principiũ creacõnis
reꝝ et vltimus finis ad quẽ oĩa essent referẽda · Et ideo pro-
hibebatur in lege sub anathemate offerre sacrificiũ nisi soli deo
exo · xxij · tanq̃ȝ in hoc pcc̃o incurreret crimen lese maiestatis
ꝙ autẽ assignatur alia racio sacrificioꝝ ex hoc ꝙ ꝑ huiõi hoies
retraherentur a sacrificijs ydoloꝝ licȝ cõcedatur esse ꝑcialis causa
seu minꝰ pñcipalis · non tñ est totalis causa nec pñcipalis q̃
sic patet · Nam eciã tpe quo ydola nõ colebantur nec reperiebantur
tur in mũdo laudabiliter ⁊ meritorie deo offerebantur munera

sen oblacōnes et eciam sacrificia ut patz de abel Gen·iiij·c·
Nam ſm sanctū tho· in scda scde·q·lxxiiij· In prima etate
non fuit ydolatria ꝓpter retencionē meōrie creacōis mundi
Ex quo adhuc vigebat cognicō in mente hoim Et licet hec
sentencia nō teneat ab hebreis· sufficiat tamē ꝙ ipſemet Rabi
moyses in suo deutro·libro pmo·ti·de ydolatria c· pmo expſ
se dicat ꝙ ydolatria incepit in mūdo a tpe Enos et non ante
Constat aūt ꝙ abel fuit mortuus anteq̄ȝ Seth nasceret·Qui
quidem Seth fuit pater ipi9 Enos·que oīa habent expſſe in
pdicto caplo·s·Gen·iiij·Cum ergo abel obtulit munera deo
accepta anteq̄ȝ ydolatria i mūdo insurgeret ut patz ex dictis
quod etiā ipſe Rabimoyses cōcedere habet·sequit manifeste
ꝙ racio sacrificiorū deo acceptorū et oblacōnum nō est acapi-
enda solum ex retractōne ab ydolatria Idem etiā Rabimo·
dicit in suo deutro·in li·de iudicib9 titulo de regib9 caplo xj·
ꝙ rex messias habet edificare templū et cōgregare dispersio-
nes israhel In quo templo fient sacrificia ⁊ iubilea eo modo
quo in lege moysi continet Et ipſemet in eodē caplo dicat ꝙ
tpe sui messie oēs gentes cōuertent ad legē mosaycā cōfiten
tes ꝙ mendaciū hereditauerūt pres eorū·s·in colendo ydola·
Ex quo patz maifeste ſm eū ꝙ tpe sui messie erūt sacrificia le
galia·ex quo manifeste habet ꝙ sacrificia nō solū papiunt
ꝓpter retractōem ab ydolatria ut ipſemet erronee docet Hijs
dictis ad pmū qd p opinione Rabimoysi allegas dicens ꝙ
nō legit deū pcepisse pplo israhel ut sacrificarent nisi postq̄ȝ
ydolatrauit in fabricacōne vituli·Dicendū est ꝙ hoc est fal
sum·Manifestū est eñ ꝙ quando deus eduxit pplm de egipto
pcepit eis de agno pascali immolando qd fuit celebratum in
ipa nocte in qua de egipto exiuerūt·et hoc fuit pmū pceptum
quod legit datū fuisse filijs isrl a deo p moysen·Qui quidem
agnus pascalis victima vocat vnde exo·xij·de pdicto agno
pascali dicit Cum dixerint filij vestri que ē ista religio·dice
tis eis victima transitus dñi est·Ex quo patet ꝙ sacrificare
victima fuit pceptū pplo israhel ante fabricacōem vituli qd
est contra pdictū Rabimoysen Nec valet ꝙ ipſe rabimoyses
dicat in pdicto caplo xlij·ꝙ pmū pceptum datū isrlitis nō
fuit de agno pascali eo ꝙ fuit ex certa racōe datū tūc expſſa
scilicȝ ut euaderēt a plaga pmogenitorū ut habe exo·vj·Et
eciam qz hoc pceptū fuit in terra egipti·nō aūt cū educerētur

de terra egipti ut ipe dicit · Nam pmū est manifeste falsum
vt lr̄a testatur · Nullum em̄ pceptū legit̄ datum fuisse pp̄lo
isrl'itico ante pceptum de agno pascali · et sic tenet Rabisa ·
et om̄es expositores hebrei Item licet per agnū pascalem di-
sponēte deo euaserint a plaga pmogenitoꝝ Istud tn̄ pceptū
per totū tempus legis veteris fuit obseruandum ꝓut expsse
habet̄ exo · allegato · c · fuit eciam hoc pceptū datum in terra
egipti et in ipa educcione de egipto obseruatū · et sic cauilla-
ciones pdicte sūt nulle · Ad 2m vero qd allegas de verbo Ieze ·
dicentis · quia nō sum locutus cum prībus vestris · nec pcepi
eis in die qua eduxi eos de terra egipti de v̄bo holocaustoma
tum et victimaꝝ · Dicendum q hoc est veꝝ Nam in exitu de
egipto quādo deus pcepit agnū pascalē celebrare · nō pcepit
eis facere holocausta et victimas sed solū victimam · Agn9
em̄ pascalis victima erat ut dictū est · nō aūt holocaustum ·
postea vero cū lapsi sūt in ydolatriā deus pcepit eis holocau-
sta et victimas deo offerri a pp̄lo · ne talia offerrēt ydolis q̄ est
scd̄a racio sacrificioꝝ min9 pn̄cipalis q̄ȝ pma · Nam pma ra
cio que sumit̄ ex ꝓtestacōne subieccionis ad deū stat omi tpe
etiam cū nulla ydolatria in mūdo fuisset ul' esset · Scd̄a vero
racio sacrificioꝝ que sumit̄ ex retractōe ab ydolatria non ha
bet locū quādo nulla ydolatria est in mūdo ¶ Discipulus
¶ Videtur michi q sanctus tho · pma scd̄e · q · ij · ar · iij · pre-
dictas allegacōes facit ad ꝓbandū q racō sacrificioꝝ sumit̄
ex retractione ab ydolatria ¶ Magister ¶ Si bene scrutatus
fueris verba sancti thome manifeste repies q non assignat
racōem illam de retractōe a sacrificijs ydoloꝝ tanq̄ȝ sit tōlis
racio et pn̄cipalis ad sacrificandū deo · sed assignat eam tanq̄ȝ
causam parcialem eoꝝ que fiebant ꝑticulariter circa sacrificia
que quidem ꝑticularia detminata fuerūt post fabricacōem vi
tuli · vnde sanct9 doctor pdict9 in loco ꝑte pallegato sic dicit
Et ideo de causa cerimoniaꝝ circa sacrificia pt̄ assignari racō
alio modo ex hoc q ꝑ huiōi retrahebant̄ homīes a sacrificijs
ydoloꝝ · hec ille · vbi nota q nō dixit · Et ideo de causa sacri
ficandi deo i gn̄ali pt̄ assignari alia racō · quia sacrificare deo
ꝓut ipe ponit scd̄a scd̄e · q · lxxxv · est de iure nature qd semper
stat ut dictū est · Sed dicit notant̄ · de causa cerimoniarum
circa sacrificia pt̄ assignari alia rō ꝛc̄ · Et sic maifeste ex verb
eius habes q retractio a sacrificijs ydoloꝝ nō est causa total'

ad sacrificandū deo· sed solū ꝑ̃dalis ad cerimonias ꝑ̃ticl'ares que circa sacrificia fiebant · Siliter ẜm eū allegať illud v̄bū iere. iiij· ubi diať· Non precepi eis in die qua eduxi eos de terra egipti de verbo holocaustomatū et victimaꝝ ad ostēden= dum ꝙ varia sacrificia nō fuerunt data ꝑ̃plo isrl'itico an̄ lapsū in ydolatriam · per qđ non excludiť vnū ꝑceptum · s · de agno pascali qđ datū fuit tp̄e eductionis de egipto ut dictū est · Et ut bene habeas causā sacrificioꝝ veteris legis ꝑut scēs doctor tradit in ꝑte ⁊ q̄stione ꝑ te allegata · scire debes ꝙ p̄dicta sa crificia triplicē h̄n̄t causā · duas · s · lr̄ales quaꝝ vna est p̄ma et p̄ncipalis ẜm quam per sacrificia ꝑtestabať ordinacō mētis in deum ad quā sacrificiū offerens excitabať vt dictū est · Et ista causa semper habet locū in sacrificijs siue ante legem siue in lege siue post legem cum sit de iure nature qđ indelibile est

Scđa v̄o causa lr̄alis per quā reddiť racō de varietate ceri moniaꝝ circa sacrificia veteris legis est · ut ꝑ ea homīes retra herenť ab ydoloꝝ sacrificijs · que quidẽ causa habet locum tan= tūmodo in tp̄ib⁹ quib⁹ ydolatria ꝑ vniūsum mundū viguit

Tercia vero causa sacrificioꝝ veteris legis est figuralis · s · ut per illa sacrificia multa et varia que in lege tradebanť vnū singulare et p̄apuū sacrificium · s · illud quo ip̄e xp̄s obtulit seip̄m deo in odorem suauitatis ut diať ad ephe · v · figurareť tanq̄ꝫ ꝑfectū ꝑ imꝑfectā · vnde racōes sacrificioꝝ veteris testa= menti figurales sumunť ex vero sacrificio xp̄i ut ī p̄dicta q̄oe plene tradiť · Et ista tēcia causa habuit locū a p̄ncipio m̄di usqꝫ ad passionem xp̄i que figurata fuit ꝑ p̄dicta sacrificia qua quidẽ passione celebrata racō figurandi iam cessauit · Ex quib⁹ tribus causis Rabimoyses solū scđam causā assi gnauit tanq̄ꝫ totalem p̄dictoꝝ sacrificiorū in quo a veritate deuiat sicut in multis alijs locis

Caplm · xij · In quo ostendiť ꝙ xp̄s legem impleuit circa sa crificiū ẜm triplicem eius causā faciendo quod lex iubet qui ē p̄mus modus implendi legem · Discipul⁹

Ex quo ergo triplicem cām h̄n̄t sacrificia scire desidero ẜm quā illaꝝ dici pť ꝙ xp̄s impleuit legem institu= endo p̄dictū sacrificiū · faciēdo qđ lex iubet qui ē p̄m⁹ modus implendi legem ẜm glosam sup̄ allegatam

Magister · Si bene cōsideras xp̄s in institucōe p̄dicti sa= crificij · s · sacramēti altaris excellenť impleuit legem faciendo

quod iubet ẜm omnes tres causas supͣdictas. Nam si homo
offerēs ex rebꝫ suis deo sacrificiū in hoc ꝓtestabat̄ q ea .s. ob
lata haberet a deo tanq̄ʒ a pͥmo pͥncipio et ordinaret in deum
tanq̄ʒ in vltimū finē q̄nto magis hoc oñ debat seu ꝓtestabat̄
qui sepͣm totū in honorē dei offerebat immaclatum ꝓut xp̄s
fecit in sua passione. Que quidē passio in hoc sacrificio cuius
memoriale est. repn̄tat̄ ut dictū est. Scd̄a vͦ causa offeren
di deo sacrificia excellencius fuit ꝑ huiōi sacrificij institucōeʒ
impleta. Nam post huiōi sacrificiū et eius diuulgacōem per
orbem ꝑ p̄dicacōem aploꝝ et discipuloꝝ xp̄i homies fuerunt
retracti a sacrificijs ydoloꝝ multomagis q̄ʒ antea. qd̄ patet
ad sensū. Nam cultu diuino in templo dei vigente ẜm cerimo
nias mosaice legis nedum int̄ gentes ydolatria vbiqʒ vige
bat. sed eciā in ppl̄o isrl̄itico publice colebant̄ ydola. et hoc q̄
ad decem tribus semꝑ. quo ad tribū vͦ iuda et si non semper
saltem frequent̄ ut habet̄ .iiij. Re. per totū. Quantū vero
ad terciā causā .s. figuralem maifestū est q xp̄s legem sacri-
ficioꝝ legaliū ꝑfectissime impleuit pͥncipalit̄ per sacrificiū sue
passionis. quod quidē sacrificiū tanq̄ʒ ꝑfectissimū figurabat̄
per omia illa sacrificia impfecta veteris legis ut dictū ē. et
sic sacr̄m altaris qd̄ p̄dictā passionē repn̄tat terminū ponit
et finē oībus figuralibus sacrificijs in lege cōtentis. vnde et
eccl̄ia in festo corꝑis xp̄i in ymno cantat. dat panis celit᷒ fi-
guris terminum Eiusdē parte et distinctōis 3e

Caplm .xiiij. In quo oñdit̄ q xp̄s impleuit legem sacrifi
cioꝝ aliquorū supplendo qd̄ in eis deerat qui est scd̄us modus
implendi legem. Discipulus

Placent michi racōnes tue quibꝫ ostendis q xp̄us im
pleuit legem sacrificioꝝ faciendo qd̄ lex iubet ẜm p̄di
ctas tres causas ꝑ te assignatas. Et vellem vlterius
doceri circa hoc an .s. xp̄s impleuit legeʒ sacrificioꝝ antiquoꝝ
supplendo qd̄ in eis deerat. qui est scd̄s modus implendi legē
ẜm glosam ꝑ te allegatā. Magister. Ex hoc q xp̄us per
suam passionē impleuit ea que in sacrificijs veteris legis p̄fi
gurabant̄ ut dictū est. cōsequens est xp̄m impleuisse per suā
passioneʒ ea que deerant in sacrificijs antiquis. ad hoc enī q
res sig̃ficās seu p̄figurās aliq̄d ꝑficiat̄ seu verificat̄. reqrit̄
q tale significatū seu figuratū esse habeat i reꝝ natura sicut
ad veritatem ꝓposicōnis aliquid significantis requirit̄ q suū

significatū in rer natura sit. Ex quo patet q xps impleuit quod in sacrificijs antiquor deficiebat inqntum p suā passionem ea que in eis figurabant impleuit. Et idem dicendum de institucōne sacramēti altaris i quo memoria pdicte passionis recolit. Sed adhuc sūt alij modi cōsiderandi circa hoc sacramentū seu sacrificiū forte excellenciores quib cōsiderari pt q xpus suppleuit ea que in sacrificijs antiquis deerant ¶

¶ Discipulus ¶ Rogo ut michi apias illa que dicis ut magis possim intelligere defectū sacrificior veteris legis et pfectionē hui sacrificij qd ea que deerant in antiquis suppleuit

¶ Magister ¶ Si bene scrutatus fueris ea que in pphecijs scripturis de sacrificijs dicunt antiquis maifeste repies q sacrificia antiqua nō erant deo grata neq accepta ex pte rerū in eisdem sacrificijs oblatar sed solū erāt accepta ex pte offerenciū quādo sic erant disposita q illa ex fide vera et obediencia deo offerebant. Sacrificiū vo xpi in quo seipm deo obtulit in odorē suauitatis. non solum fuit deo gratū ex pte offerentis. s. xpi q ex sūma obediencia et pfectissima caritate seipm deo obtulit s eciā ex pte ipi rei oblate que fuit ipsemet xps quo sm dei potenciā ordinatā nlla res gracior esse possz neq equaliter grata. Et idem dicendū de sacramēto altaris xpm passum et oblatū realiter cōtinente 2c pt et d z

¶ Caplm. xiiij. In quo oñ dit qd dictū est i pximo pcedenti caplo p auctem psalmiste in ps. qui incipit. deus deor dñs locutus est nō obstantib cauillacōib hebreor Et concludit simplicit q xps instituendo hoc sacrificiū impleuit legem sacrificior antiquor supplendo qd deerat. quod est tercius mod implendi legem ¶ Discipulus ¶

Scire desidero scripturas q hoc qd modo asseris testant ¶ Magister ¶ In ps. qui incipit. deus deor dñs locutus ē. manifeste habet pdicta differencia inter sacrificia veteris legis et sacrificia noue legis. In illo em pso postq psalmista loquens in psona dei reddidit ad dicenda attentū dicit. audi pple meus que loquor. Cōsequent oñdit eis q sacrificia antiq nō erāt deo accepta seu grata. s. sm ipa oblata. dicit em. nō in sacrificijs tuis arguā te. q. d. non arguam te de omissione sacrificior seu holocaustor. Nam ipa nō sunt michi accepta. de quo dicit Nō acipiā de domo tua vitulos 7c. id ē nō acceptabo. Et infra Nūquid mā ducabo

carnes tauroꝝ ⁊c̄·q·d· manifestū est ꝙ ista q̄ michi offerunt̄
in sacrificijs antiquis nō ꝑtinent ad me ſm sciēa ·Non enī
ptinet ad me manducare carnes nec potare sanguinē sicut
ydolatre insipientes de suis falsis dijs estimabāt · Et ex hoc
patet imꝑfectio sacrificioꝝ antiquorū ex ꝑte ipsaꝝ reꝝ obla
tarum quia ad deū ſm se nō ꝑtinebāt ut dictū ē Et sequitur
statim ꝑfectio sacrificij noue legis qḋ alioꝝ imꝑfectionē sup-
pleuit· Et hoc cū dicit·Jmmola deo sacrificiū laudis Nā sa-
crificiū altaris ꝓprie dicit̄ sacrificiū laudis· tum quia xp̄s in
eodem cōtentus sūme laudandus est intantū ꝙ maior ē omi
laude eccl'·xliij· Et sic dicit̄ sacrificiū laudis anthonomatice
Tum qz memoria passionis q̄ in ꝑdicto sacramēto recolit̄
maxime obligat hoīem ad graciaꝝ actiones deo que ad lau
des dei ꝑtinent Cum ꝑ ipā₃ passionē homo fuerit a dampna-
cione ꝑpetua liberat⁹ De illis enī quib⁹ deus misit verbū suū
et sanauit·legit̄ in ps̄· ut sacrificent sacrificiū laudis· Et sic
ex auc̄te hui⁹ psalmi habes defectū seu imꝑfectionē āntiquoꝝ
sacrificioꝝ in quib⁹ carnes tauroꝝ et sanguis hircoꝝ immo-
labat̄ que ſm se non erant deo accepta·et ꝑfectionē sacrificij
laudis deo acceptissimi·vnde manifestissimū est ꝙ xp̄s insti-
tuendo hoc sacrificiū laudis qḋ ex se deo ē acceptissimū ⁊ ē ma
xime laude dignū suppleuit defectum sacrificioꝝ antiquoꝝ in
quib⁹ ista manifeste deerāt ¶ Discipulus ¶ Q sacrificia
antique legis nō erāt deo accepta ſm ipā oblata nisi solum
ex fide ⁊ obediencia offerenciū ex multis sacre scripture locis
haberi pt̄·vnde ꝑmo Re·xv·nūq̄d vult dn̄s holocausta aut
victimas et nō potius ut obediat̄ voci dn̄i Sil'r Michee·vj·
Quid dignū offeram dn̄o ⁊c̄· nūquid offeram ei holocausto-
mata et vitulos ānniculos Nūquid placari pt̄ dn̄s in mili-
bus arietū aut in multis milib⁹ hircoꝝ pinguiū Ex quibus
auc̄tibus et sil'ibus satis habet̄ ꝙ sacrificia antiqua nō erāt
deo accepta ex ꝑte reꝝ oblataꝝ Sed quod tu vlteri⁹ addis ꝙ
per illud quod dicit̄ in ps̄ ·Jmmola deo sacrificiū laudis·in-
telligitur sacrificium noue legis solet ab hebreis impugnari
sic· Nam dictio que in hoc psalmo ponit̄ ubi di·sacrificium
laudis est oīno eadem cuidam dictioni que ponit̄ leuit̄·vij·
vbi dicitur Si pro graciaꝝ accōne fuerit oblacō Jn quo lo
co agit̄ de tcio gn̄e sacrificiorū veteris legis ·s·de hostia pacifi
corum · Nam ꝑmū genus est holocaustū qḋ totū cōsumit̄ in

altari vt habet leuiti · pmo · c · Scdm vero genus est p peccato quod nõ totũ in altari cõsumit vt habet leuit · iiij · c · Terciũ vero genus est hostia pacificoꝝ que est duplex quia vnomodo offert p graciaꝝ accõne de pteritis beneficiis Aliomõ p voto vl' sponte p futuris expectandis beneficiis · et istud terciũ genus vocat in hebraico codda que quidẽ dictio sm translacõẽ nr̃am qñqꝫ significat graꝝ accõem · qñqꝫ cõfessionẽ · qñqꝫ vero laudem · vnde cũ dr̃ in ps̃ · immola deo sacrificium laudis In hebraico hẽtur immola sacrificiũ deo codda · qd exponitur ab hebreis de tercio gñe sacrificioꝝ supdicto · qd ẽ distinctũ a pmo et scdo gñe sacrificioꝝ nõ aũt de sacrificio noue legis · Et ideo scire vellem si hec sua exposicõ quo ad lr̃am videt racõnabilis possꝫ pbabilit euacuari ¶ Magister ¶ Veꝝ ẽ q hec dictio codda in hebraico posita tribus modis solet trãsferri in ltĩo sm jero · sed oĩes tres modi ad vnũ quodãmodo reducunt scilicꝫ ad cõfessionẽ · hoc enĩ pprie significat hec dccõ codda in hebraico · Sed quia cõfessio homis ad deum qñqꝫ est de beneficiis iam acceptis ut cũ dicit in ps̃o · Confiteant dño misericordie eius ₰c · Et sequit · Et saciauit aĩam inanem ₰c · Et sequit quia cõtriuit portas ereas ₰c · in quib9 locis et silib9 confessio facta deo intelligit cum quis cõfitetur se recepisse a deo aliquã misericordiã seu beneficiũ et tũc talis confessio potest eciã dici graꝝ actio · eo enĩ ipo q hõ cõfitet beneficiũ recepisse ab aliquo intelligit eidẽ graciaꝝ actionẽ reddere · vnde Sene · in suis epl'is · Qui grate beneficiũ recipit pmã eius pensionẽ soluit · Est etiã mod9 confitendi deo · s · cũ quis cõsiderata dei summa excellencia seu bonitate ipm deũ put potest laudat · de quo dicit in ps̃o Confitemini dño qm̃ bonus ₰c · id ẽ confitendũ est dño qm̃ ẽ bonus · s · p essenciã que est sũma boĩtas excedens omnẽ laudem · Est etiã alius modus confitendi deo scilicꝫ per cõfessionẽ pccõꝝ sm quã homo confitet deo pprium defectũ seu fragilitatẽ · qd etiã ptinet ad laudẽ dei · vnde josue vij · Ipse josue dicebat achan qui trãsgressus fuerat pceptũ diuĩũ · fili mi da gloriam deo isrl' · et confitere atqꝫ indica m̃ quid feceris ne abscondas · Cui achan r̃ndit · vere ego peccaui dño deo isrl' et sic · et sic feci · Et sic patꝫ q ille qui peccata debite deo confitetur eo ipso dat ei gloriam seu laudem · In quo loco vbi ponit cõfitere in hebreo habet da ei codda · Qui quidẽ modi pprie cõcurrũt ĩ sacrificio noue legis a xp̃o p nr̃a

salute instituto· In hoc aūt sacrificio rite celebrato homo cō fitet̄ se a deo recepisse beneficiū redempcionis qd̄ est summum inter cetera diuina beneficia et sic puenit ad grāꝝ actionē Siliē et in eodem sacrificio consideratur excellencia diuine ptātis ꝑm quā in ipo sacrificio miracla cōtinent̄ ineffabilia · De quib₃ potest dici illud psalmi Confitemini dn̄o ꝛc· et sequit̄· Quis narrabit magnalia dn̄i Silr̄ et in ipo sacrificio considerare debet sacrificans seu ipe sumēs ꝓpriū defectū ꝛ fragilitatē qd̄ ad cōfessionē ꝑuenit pctoꝝ Cū eñ q̄s summā excellēciā diuinā et eius misericordiā ꝓut potest in hoc sacramēto considerat· Consequēs est suū defectū et fragilitatē cognoscere· Et quia oīa p̄dicta in laudē dei maxime redundant Idcirco hoc sacrificiū ꝓprie dicit̄ sacrificiū laudis de quo ꝓprie intelligi deb₃ verbū psalmiste sup̄dictū·s· jmmola deo sacrificium laudis Ex quib₃ bene cōsideratis pat₃ q̄ impugnacō hebreoꝝ in hoc passu nō habet locū ·et sic eoꝝ exposicō ꝑ te dicta est omnino irracōnabilis· qd̄ sic pat₃ Nam psalmista reprobans sacrificia antiqua dicens q̄ nō erant accepta ꝑ se· nec ꝑ se deo ptinencia de quo dicit Nūquid manducabo carnes tauroꝝ ꝛc · quō potuit laudare terciū gen⁹ sacrificioꝝ ꝑ te sup̄ dictum· qd̄ erat de eadem materia·s· de carnib₃ tauroꝝ ꝛ sanguinib₃ hircoꝝ· Nulla eñ racō ē quare terciū genus sacrificioꝝ legaliū deo esset acceptū magis q̄₃ duo p̄ma gn̄a ·cum omnia p̄dicta tria gn̄a cōueniebant in mā̄ quam ꝓpha dicit deo nō esse acceptā et ideo necesse est q̄ sacrificiū laudis quod deo dicit esse immolandū tanq̄₃ deo acceptū nō sit de eade₃ mā̄·s· de occisis aīalib₃ brutis ꝑm quā materiā sacrificia antiqua reprobauit ut dc̄m est· sed oportebat q̄ hoc sacrificiū a ꝓpha cōmendatū sit ex re deo ꝑ se accepta sicut est sacrificiū noue legis qd̄ ꝑ se deo est maxime acceptū · vnde exposicō quā tibi ꝓposuerā est catholica et vera tanq̄₃ cōsona racōni et eciā sequēti lr̄e

¶ Discipulus ¶ Video q̄ exposicō tua ē racōnabilis· nulla eñ racō apparet quare p̄ma duo gn̄a sac̄ficioꝝ reprobarent̄ eo q̄ essent de rebus corruptibilib₃ et nō ꝑuenientib₃ ad diuī obsequiū ꝑm se et tn̄ cū hoc approbaret̄ terciū gen⁹ sac̄ficiorū qd̄ cum p̄mis duobus cōueniebat in eade₃ racōe ꝑm quā p̄ma duo gn̄a reprobant̄ ꝛ vellē ut vlteri⁹ michi declarares quō exposicio tua cōsonat hijs q̄ in lr̄a sequunt̄ ꝓut asseris

¶ Magister ¶ Continuant̄ hec v̄ba ꝓphete·s· jmmola deo

sacrificiũ laudis ſm ꝓdictã expoſicõem que vera eſt et catho lica hijs que ſequunt̃ ſic Nam ſtatim ſequit̃ Et redde altiſſi mo vota tua· per hec aũt vota intelligẽda eſt bona volũtas offerentis que ex ipo eſt per graciã dei Juxta illud pſ In me ſunt deus vota tua· vel ꝑ hec vota intelligunt̃ ea que fideles vouent in baptiſmo ul' in religione ſuperogando· quia ad hoc ꝙ immolacõ ſacrificij laudis ꝓficiat in ſalutẽ etnã oportet ꝙ iſta vota reddant̃· Et ſequit̃ Jnuoca me in die tribulaci= onis·ſ·in pñti vita que dies tribulacõnis eſt ·eruam te·ſ· mitigando ꝓſſuras hui⁹ vite ꝑ manifeſtã liberacõnem ſicut patz de trib⁹ pueris ·vl' ꝑ occultã ſicut patz de martirib⁹ qui eruunt̃ a deo ne in tormẽtis ſuccũbant· Et ſic honorificabis me·quia ſic deo immolans ſacrificiũ laudis ꝓprie deũ hono= rat ut in fine pſalmi cõcludit̃· Et quia hoc ſacrificiũ laudis immolantes inhonorificant deũ ſi ſint in pcc̃o mortali Ideo ſubdit·peccatori aũt dixit deus·quare tu enarras iuſticias meas·q·d·Cur credis ꝙ tibi ſufficiat enarracõ iuſticie ꝑ vo= cem ſine hoc ꝙ iuſte viuas· et aſſumas teſtamentum meũ ꝑ os tuũ·Jn quo increpat ſacerdotẽ celebrantẽ in pcc̃o mortali exiſtentẽ qui in hoc nouũ pcc̃m committit inıq̄tũ aſſumit teſtamentũ dei aſſumendo in ore ſuo verba conſecracõnis in perſona xp̄i·uel aſſumẽdo ſanguinẽ noui teſtamẽti Et hoc ẽ quod dicit Et aſſumis teſtamentũ meũ ꝑ os tuũ· Et ꝯſeq̄nt̃ exemplificat de pcc̃is grauib⁹ que homies incurrũt occulte· falſe eſtimãtes ꝙ talia latent deũ·vnde dicit Tu vero odiſti diſciplinã· Tale eñi odiũ in corde cõſiſtit· Sil'iter et ꝓieciſti ſermones meos retrorſum·eos in corde tuo vileſcendo· Sil'r dicit de furto et adulterio et ſuſurracõne· Que quidẽ pcc̃a cõ muniẽ occulte cõmittunt̃ ac ſi cõmittentes exiſtimẽt ꝙ de⁹ neſciat occulta ſicut et homies occulta latent· vnde ſubdit· Exiſtimaſti inique ꝙ ero ſilis tui·ſ·ignorando ea que latẽt ſicut tu abſcondita ignoras quod falſũ eſt Nam arguã te et ſtatuã cont̃ faciem tuã·ſ·oñdendo tibi ꝙ pcc̃a tua licet oc= culta ꝑfecte nouerim·vnde tales exhortando ſubdit Intelli= gite hec q̃ obliuiſcamı̃ deũ ꝛc̃·q·d·vos q̃ occulta pcc̃a cõmit= titis eſtimãtes falſe ꝙ deus talia ignorat obliuiſcimı̃ deum quaſi deus iſta nõ conſiderat·vnde cauete ne quãdo rapiat ꝛc̃·vnde ꝓdicta ꝓprie dirigunt̃ ad offerẽtes ſacrificiũ laudis ſupdictũ·qui nõ ſolum mũdare ſe debent a pcc̃is publicis ſ;

etiā scrutari occulta · vnde pma corinth · xj · pbet aūt se ipm homo et sic de pane illo edat ꝛc · In hoc aūt qd̄ dicit · pbet se pprie intelligit loqui de occultis que pbacōe indiget Iuxᵃ illᵈ Proba me deus ꝛ scito cor meū · Et sequit̄ Sacrificiū laudis honorificabit me · Ad qd̄ sciendū ꝙ cum honor ſm phm in pmo ethicoꝝ sit exhibicō reuerencie in signū vtutis · sequit̄ ꝙ qntū illa reuerencia exhibita sit maioris vtutis signum tanto honor crescat · Et ideo qꝛ i immolacōe sacrificij laudis rite celebrata exhibet̄ reuerencia deo tanꝙ omipotenti scōm maxima miracl'a in eodem cōtenta · sil'r et tanꝙ oīa scienti inqntū occulta cordis scrutat̄ ut dcm̄ ē · Sil'r ut tanꝙ summo bono ſm redempcōem hūani generis per pprīā passionē que in eodem recolit̄ Idcirco pprie dicit̄ Sacrificiū laudis honorificabit me · quia in hoc sacrificio summ⁹ honor diuinus qui in hac vita ex dcī opibus concipi possꝫ consideratur · Et quia in hoc sacrificio est via ad videndū deū beatifice In qua quidem visione salus existit · Ideo subdit et illic iter id ē in illo sacrificio laudis est via per quā ondam illi · s · sacrificāti salutare dei · i · salutem etnam · Vides ergo ex supdictis quō xp̄s instituendo hoc sacrificiū impleuit legem sacrificioꝝ supplendo qd̄ in eis deerat In ipis em̄ sacrificijs antiquis nec deo similis honor attribuebat̄ nec i ipis sil'is honor dinus cōsiderabilis erat · nec etiā in eis erat via ad salutare dei ostendendum · qd̄ fuit intentū Et attende ꝙ licet dicta vba psalmiste ab aliquib⁹ sanctis doctorib⁹ aliter exponant̄ · ex hoc tn̄ non concluditur quin pdicta exposicō sit vera tanꝙ consona catholice veritati et lr̄e · E de parte et distinctione 3ᵉ

Capl'm xv · In quo ondit̄ ꝙ in institucōne hui⁹ sacramti seu sacrificij xp̄us legem impleuit implendo ea q̄ de hoc fuerunt in antiquo testamento pnunciata seu prefigurata

Discipulus

Placet michi pdicta exposicō quia exp̄mit differenciā inter sacrificia antiqua et sacrificiū laudis · s · noue legis In hoc ꝙ antiqua ex ope opato nō erant deo accepta · Sacrificiū vero laudis · s · noui testamēti ex ope opato deo est acceptissimū · Et sic patꝫ ꝙ xp̄s impleuit legem sacrificioꝝ nō solū faciendo qd̄ iubet · qui est pm⁹ modus implēdi sed etiā supplendo qd̄ deerat · qui est scōs mod⁹ · Nūc aūt vellē ut onderes michi quō xp̄s instituēdo hoc sacrificiū impleuit

legem · faciendo ea q̄ ꝓphetice circa hoc dicebant̄ futura · qui ē
tercius modus implendi legem ꝓut supra ꝓposueras ꝛc̄ ꝓ
¶ Magister ¶ De gestis xp̄i quedam fuerūt in vaticinijs
ꝓphetarū antiquitus exp̄sse tradita · sicut est de introitu eius
in ihrl'm solemni · de quo zacharie · ix · Ecce rex tuus venit
tibi iustus et saluator · paup̄ ꝛ equitās sup̄ asinū ꝛc̄ · Et sic de
quibusdam silibus · Quedā v̄o nō ita plane ꝓphetant̄ sicut
est misteriū incarnacōis qd̄ in ꝓphetis tradit̄ obscure ꝛ figu
ratiue ꝓp̄ magnitudinē misterij · et errores vitādos ut dc̄m
fuit sup̄ · Et quia in hoc sacrificio misteriū incarnacōnis xp̄i
includit̄ · qui quidem xp̄us deus et homo in eodez realiter con
tinetur · Idarco in ꝓphetarū scripturis nō sic exp̄sse misteriū
hui⁹ sacrificij tradit̄ · sed enigmatice seu figuratiue · vn̄ Gen̄ ·
xiiij · de Melchisedech qui sacerdos dei altissimi erat legitur ·
q̄ cum ꝓcederet ad benedicendū abrahe de victoria inimicoꝝ
venienti · q̄ eduxit panē et vinū In quo figurat̄ sacrificium
eucaristie qd̄ sub speciebꝫ panis et vini cōficiatur et a xp̄o qui ē
sacerdos in eternum pn̄cipalit̄ consecrat̄ · vnde et psalmista lo
quens de sacerdocio xp̄i eterno dixit · Iurauit dn̄s ꝛ nō peni
tebit eū · tu es sacerdos ineternum ꝛc̄ · quia sicut melchisedech
obtulit panē et vinū ut dictū est · Sic xp̄s in sacrificio euca-
ristie sub speciebꝫ panis et vini consecrat corpus suū et san-
guinem In quo sacrificio xp̄s est sacerdos pn̄cipalis et hostia
oblata · qd̄ quidē misteriū sic figuratū est i p̄dictis auc̄tibus
Gen̄ · et psalmiste · licet hebrei ex toto nō intellexerīt sicut nec
alia misteria xp̄i cognouerūt ad plenū · nichilomin⁹ tamen
quidam de eoꝝ glosatoribꝫ antiquis aliquid de hoc q̄si somni-
ando senserūt vnde in glosa sup̄ Gen̄ · magna que dr̄ beresich
rabba sup̄ illud Gen̄ · xiiij · At vero rex Salem eduxit panē
et vinū ꝛc̄ · sic dicit hoc ē ac si dicēt scriptura · tu es sacerdos
in eternum ꝫm ordinē melchisedech · hec ille · Ex quo patet q̄
ꝫm eum sacerdos in eternū qui nō erat realiter ille melchise
dech sed per eū figuratus habebat panem ꝛ vinū in sacrificio
offerre quod ꝓprie adaptat̄ ꝓposito nr̄o · Item in ps̄ · qui inci-
pit · deus iudiciū tuū regi da · ꝫm verā suā exposicōem lr̄alez
de xp̄o agit̄ · de ip̄o xp̄o loquendo dicit ꝫm translacōem nr̄am
erit firmamentū in t̄ra i sūmis moncīū · In hebraica tn̄ veri
tate sic habet̄ Erit placenta seu placentula frumētī in terra
quod ꝓprie applicat̄ huic sacrificio i quo sub specie placētule

frumenti xps continet Cui cocordat translatio caldaica In qua ubi dicit in summis montium interpretatur in capitibus sacerdotum seu super capita sacerdotum Habes igitur ex hac auctoritate manifeste cum sua caldaica translatione quod ipse xps de quo dixerat in eodem psalmo Et adorabunt eum reges et omnes gentes serviant ei Et multa alia que non nisi xpo conveniunt de eodem subdit Et erit placenta seu placentula frumenti super capita sacerdotum quod cotidie impletur in elevatione corporis xpi in sacramento altaris Item in supradicta glo. s. beresith rabba super illud Gen. xiiij. c. Melchisedech rex Salem produxit vinum et panem sic habetur magistri dixerunt quod legem revelavit ei s. melchisedech qui revelavit ipsi abrahe que quidem lex dicit venite comedite panem meum et bibite vinum quod miscui vobis pro. ix. c. Ex quo patet quod melchisedech revelavit ipsi abrahe in illa productione secretum legis quod includitur in illa auctoritate pro. venite comedite panem et bibite vinum etc. quod proprie proposito nostro adaptatur ut patet intuenti Item in psalmo qui incipit Confitebor tibi domine qui immediate sequitur psalmum illum in quo dicitur tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech legitur Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator dominus escam dedit timentibus se. Que quidem verba ad sensum planum litteralem intellecta clare dicunt quod deus daturus erat escam timentibus se in memoriam mirabilium suorum xps autem cum hoc sacramentum institueret expresse dixit hoc facite in meam commemorationem Mt xxvj. ¶ Discipulus ¶

¶ Ista auctoritas quam allegas s. escam dedit timentibus se. exponitur ab hebreis de manna quod fuit esca data a deo populo suo ut habetur exo. xvj. c. ad quod dicunt quod adaptantur verba psalmiste magis quam ad nostrum sacramentum primo ex hoc quod non dixit psalmista Escam dabit timentibus se sed escam dedit Ex quo dicunt quod psalmista loquebatur de preterito non autem de futuro Item dicunt quod manna fuit datum populo eo quod deus misertus fuit eis ne fame perirent per desertum quod non sic verificaretur de eucaristia de qua improprie secundum eos diceretur Misericors et miserator dominus quia non per misericordiam hec esca fuit data sed in memoriam mirabilium

¶ Magister ¶ Verum est quod hebrei exponunt hoc de manna Sed vere intuenti illum psalmum secundum expositionem litteralem proprie adaptatur proposito nostro non obstantibus eorum cavillationibus Nam hoc quod dicunt quod psalmista loquitur de preterito dicens escam dedit

non faciat aliquā difficultatē· cum ꝓphete sepissime loquunt̃ de futuro ad modū ꝑteriti ꝓpter ꝓphetie certitudinem ut patꝫ in innumerabilibꝫ locis sacre scripture· Hoc etiā ꝙ deus ꝓui: dit ꝑplo xp̄iano de hoc sacramēto ꝑtinet ad diuinam misericor: diam ſm quā quia de absencia corporali xp̄i in eccl'ia merito contristaret̃ ꝑpl's fidelis nisi per singularē cōsolacōem ipsius ꝑñcie in hoc sacramēto spūale solaciū haberet· vnde in officio institucōis cuꝰ legit̃ ꝙ i hoc sacramēto de ꝑñtia xp̄i solacium habet̃ singulare· et de hoc etiā exponit̃ vnomō illud verbum xp̄i Mt̃· xxviij· Ego aūt vobiscū sum usqꝫ ad consūmacōeꝫ seculi oībus diebus· Ad magnā eñ diuinam misericordiam ꝑtinet ꝙ xp̄s semꝑ ꝑñcialit̃ assit eccl'ie sue· vnde si vis expo sicionē ꝑdicte auctīs et totiꝰ psalmi plene habere vide postil: lam Nicolai suꝑ hūc psalmū cū addicōe que ibi ponit̃· Et ibidem videbis ꝙ ista allegacō est ꝓpria et l'ralis ad ꝓpositū Idem etiaꝫ habet̃ in psalmo qui incipit Expectans expectaui dominū vbi de reprobacōe sacrificioꝝ antique legis dicit· Sa crificiū et oblacionē noluisti ꝛc· Et sequit̃ in ꝑsona xp̄i· au res aūt ꝑfecisti michi·ſ· ad obediendū quia xp̄s in passione factus est obediens usqꝫ ad mortem ad philippeñ· Idem in alijs locis que causa breuitatis obmittunt̃

Capl'm· xvj· In quo agit̃ de m'titudine noīm hui9 sacra menti· que m'titudinē effectuū eius salubriū denotant· exci tari debet deuocio ipm spūaliter sumenciū Discipulus

Abeo mentē tuā circa hoc sacr̄m ꝑ quā michi osten dis ꝙ est sacrificiū veꝝ et deo acceptissimū ſm se qđ non ꝑtinebat ad sacrificia antiqua· Ex quo habet̃ ꝙ xp̄us impleuit legem in hoc sacrificio supplendo qđ deerat in antiquis· Sed miror quare hoc sacrificiū noīatur m'tis no: minibꝫ· ꝑsertim cū sit vnū in se indiuidualiter q̄ntū ad rem cōtentam et nō plura ꝓut in veteri lege erāt plura inter se distincta nō solum ſm indiuiduū ſꝫ etiā ſm speciē· vnde suffi ciebat ipm noīari sacrificiū tantū Magister Si bene cō sideras hoc sacrificiū rōnabilit̃ diuīsis nominat̃ nomibꝫ ſm diuīsas eius excellentes ꝓprietates seu notabilissimos effectꝰ que quidem noīaciones excitatiue sūt deuocionis fideliū vnde hoc sacr̄m eucaristia vocat̃· qđ idem est qđ bona gracia· Naꝫ licet in omibꝫ sacramētis eccl'ie gracia conferat̃· attribuit̃ tñ huic sacramēto hoc nomē eucaristia antonomatice inq̄ntū

continet xp̄m plenū gracia · ex cui⁹ plenitudine om̄s graciā accepimus Jo · p̄mo · c · Item inq̄ntū est cōmemoratiuū dominice passionis que fuerat verꝫ sacrificiū · post qḋ nullū sacrificiū deo est acceptū nisi per ip̄m Idarco sacrificiū simpliciter noīatur · Nominat̄ eciā sacrificiū laudis vt cū dicit̄ in psalmo · Immola deo sacrificiū laudis · et sacrificium laudis honorificabit me · racōibꝫ p̄dictis · Nominat̄ eciā sacrificiū iusticie ut cum dicit̄ in psalmo · Sacrificate sacrificiū iusticie et alibi tunc acceptabis sacrificium iusticie · inq̄ntum deuocio per ipsum rite sumptum accrescit · Que quidem deuocio est actus religionis vt in scḋa scḋe · q · lxxxij · Religio aūt est pars iusticie ut in eadem · q · lxxxj · Item inq̄ntū ꝑ ip̄m communicam⁹ xp̄o eius carnem ⁊ sanguinē ꝑticipantes · Siliter vt per ip̄m vnim̄ adinuicem · noīat̄ sacra cōio Inq̄ntū vero nos reficit in via sp̄ūalit̄ ut in eius v̇tute ad fruicōem dinā que est ĩ patria ꝑueniamus eo modo quo de helia dictum est figuratiue · Et ambulauit in fortitudine cibi illius usqꝫ ad mōtē dei · viaticū noīat̄ ut sup̄ in eadē distinctōe · que quidē fruicio ꝑ ip̄m viaticū p̄figurat̄ ut sup̄ · Considerandū est igr̄ q̄ꝫ magna multitudo dulcedinis in hoc sacramēto absconditur In quo nō solū gracia sed fons tocī⁹ gracie continetur Siliter et ĩ eo summū sacrificiū vesꝑtinū cōmemorat̄ Silr̄ et ꝑ ip̄m xp̄m verē cōicam⁹ et in ip̄o adinuicē vnim̄ · Silr̄ et per ip̄m fortitudinē sp̄ūalem ad diuinā fruicōem ꝑueniendi accipim⁹ per qḋ rite acceptū pignus quodāmodo future gl̄e figuratiue nobis dat̄ · Et sic habes q̄ mlr̄titudo noīacionum hui⁹ sacramēti sacrosancti mlr̄titudinē deuote dulcedinis in corde ip̄m sp̄ūalit̄ sumentis excitari debet · Sc̄a 2ᶜ p̄te

Distinctio q̄rta de scrutinio scripturarꝫ circa dr̄aꝫ inť modū viuendi patrꝫ antiquorꝫ · s · scōrꝫ p̄triarcharū et aliorꝫ sub antiquo testamēto viuenciū ante aduentum xp̄i · et inter p̄res seu sc̄tos qui post xp̄i aduentum fuerūt et cōtinet nouem cap̄la 2ᵐ

¶ In p̄mo capitulo continuant̄ ea que dicta sunt de sacramento altaris ad dicenda circa differenciā inter modū viuēdi sanctorꝫ v̇tiusqꝫ testamēti 2ᵐ

¶ In cap̄lo scḋo reddit̄ racō alia quare antiqui p̄res bonis t̄palibus ut cōiter videbant̄ adherē · et nō sancti noui testamenti qui cōiter cōsilia euāgelica secuti sunt 2ᵐ

¶ In tercio caplo ondit q consilia euangelica licet nō sint ad salutem ncciā· sunt tn̄ valde vtilia· et ibidē reddit racō quare huiōi cōsilia nō fuerūt antiquis data expliate

¶ In caplo qrto ondit q cōsiliū de desercōe tpaliū est vtile ad deo adherendū et cōtinet impliate in veteri testamto

¶ In caplo· v· ondit cōtinenciā esse laudabilez et oportunā ad diuina suscipienda et in veteri testamento solū impliate traditur

¶ In caplo sexto ondit q obediencia put cadit sub voto religionis est virtuosa et laudabilis et etiam impliate in antiquis documētis tradit

¶ In septimo caplo ondunt et ponunt quedam obiectiones phariseoꝝ contra viros iustos seu sanctos nostre religionis qui per ieiunia et abstinencias frequēter se affligūt· que qdem obiectiones ibidē soluunt

¶ In caplo viij· ondit q auctes in quibꝰ rabini phariseoꝝ se fundant ad reprobādas abstinencias et ieiunia nr̄e religionis nichil faciūt p eas

¶ In caplo· ix· agit de differēcia victorie antiquoꝝ patrum ad victoriā patrū noui testamti

¶ Caplm pmū In quo cōtinuant ea que dicta sūt de sacramento altaris ad dicenda circa differenciā inter modū viuendi sctoꝝ vtriusqꝫ testamti

Discipulus

Percipio put possum qntum fragilitas mee mentis sufficē valet qꝫ magna mltitudo dulcedinis spūalis in sacramēto altaris supdicto abscondita est sm quā deuocō ipm spūaliter sumenciū maxime excitari habet· Ex quo cogito q forte huiōi causa cur viri scti sub lege nature seu sub antiquo testamēto viuētes qui huiōi sacficiū seu sacramentū realiter nō habebant nisi tm̄ figuraliter· sed sacrificiis brutoꝝ aiāliū ocasoꝝ utebant· nō leguntur cōiter fuisse tam deuoti deo· sicut sancti noui testamēti qui ex vsu debito huiꝰ sacrificij tam excellētissimi deuociores deo viuere se ostendūt· videmꝰ em̄ q in pmordijs ecclie tanta deuocio in ipis fidelibꝰ demrabat q qꝫplurimi eoꝝ et fere omes omnia bona tpalia relinquebāt ut xpm seu eiꝰ doctrinā sequerent· Ex quo manifeste ondit q tanta in eis vigebat ad xpm deuocio q omia terrena p ipiꝰ amore seu sequela cōtempnebāt

neqꝫ solū hoc faciebant circa bona terrena exteriora que sunt minima hominis bona · sꝫ etiā circa bona corpis que maiora sūt respcu bonoꝝ exterioꝝ · fuerūt enī i pmitiua eccl'ia ꝛ eciā post q̄zplurimi martires qui in suis corporib⁹ crudelissima marti‑ria pro fide xp̄i sustinuerūt · Sil'r et virgines deo dicate q̄zplurime · et tn̄ de sanctis antiq̄s minime seu rarissime talia legunt fuerūt enī papui eoꝝ omēs fere adherentes mundi diuiciis et in aliis habundantes vt patꝫ de abraham pt̄riarcha qui de excellentissimis viris antiqui testamenti fuit de quo legit Geñ. xiii. c. Erat aūt abraham diues in possessione auri et argēti et sic de multis sanctis illius tp̄is · pn̄ceps autē apl'orū de se dicebat · argentū et aurū nō est michi · vnde gn̄aliter loquēdo paupertas voluntaria que valde cōmendat in statu noui testamenti In antiquo minime legit cōmendari · qd̄ virtuti hui⁹ sacramēti meo iudicio saluo semper meliori attribuendū vid̄r Nam licet in vtroqꝫ statu fuerint sancti viri non tamē in vtrisqꝫ equalia deuocōnis signa sūt ostensa In antiquis enī qui nō habebant sacrificia in quib⁹ tanta dulcedo deuocionis abscondita esset · deuocō non ad tm̄ gradū ascēdere videbat ut ad diuisionē bonoꝝ tp̄aliū · vel ad martiria seu virginitatem attingeret sicut in hiis qui sub nouo testamēto deo militant · et hoc ut estimo ex racōe pdicta ¶ Magister ¶ Estimacio tua satis videt esse racōnabilis In collecta enī pma de corpe xp̄i legit q̄ eccl'ia a deo petit vt p veneracōem debitā hui⁹ sacramēti fructus redempcōnis xp̄i in ipis fidelib⁹ iugit sendiat · Opera aūt virtutū s̄m ambrosiū vt in pma scd̄e · q. lxx · dicant fructus · eo q̄ suos possessores sancta ꝛ sincera delectacōne reficiūt · Sunt igit fructus redempcōis xp̄i opera virtutū illoꝝ que per imitacōeꝫ passionis xp̄i per quā nr̄a redempcio celebrata fuit efficiunt · In xp̄o enī sūma fuit paupertas voluntaria et summū martiriū · et sūma virginitas procul dubio fuerūt · ex quib⁹ fructus sil'es i suis fidelibus per virtutē hui⁹ sacramēti debite sumpti sequunt iugit put p̄te dictū est · vnde ad cōsideracōem tuaꝫ applicari pt̄ illud psal. Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiqꝫ holocaustis nō delectaberis In quo reprobacō sacrificioꝝ demonstrat antiquorum Que quidē sacrificia ex ope opante ut dictū est deo placebant · Et ideo statim subdit · Sacrificiū deo spūs cōtribulat⁹ ꝛc̄ · quasi dicēt holocausta nr̄a nō delectant deum s̄m se · nisi

iniquitatem offerunt a spiritu contribulato et corde contrito et ut designa
ret quod futurum erat in ecclesia dei sacrificium seu holocaustum per
se deo acceptum Ideo petit benigne fac domine in bona voluntate
tua syon ut edificentur muri iherusalem quod de ecclesia christi protunc fu
tura intelligendum est In qua sacrificium iusticie offerendum erat
per quod sacramentum altaris ut supra dictum est intelligitur de quo
dicit tunc acceptabis sacrificium iusticie etc. Et quia virtute istius
sacrificii fideles ad maximam imitacionem christi que per martirium
perficitur attingere debebant Ideo subdit tunc imponent super altare
tuum vitulos quod secundum glosam intelligitur de sanctis martiribus
qui in odorem suauitatis seipsos quasi in altare dei per modum holo-
caustorum offerunt quod satis concordat cum tua estimacione Et scias
quod licet predicta estimatio tua sit raconabilis ut dictum est Est
tamen circa differenciam supradictam alia propria consideracio ut patet
scripturas scrutanti. Secunde partis et distinctionis
¶ Capitulum secundum In quo redditur alia racio quare antiqui pa-
tres bonis temporalibus ut communiter videbantur adherere et non sancti no-
ui testamenti qui communiter consilia euangelica secuti sunt.

¶ Discipulus ¶

INdica michi queso causam illam quam dicis esse
aliam ab illa superius dicta Nam animum meum quedam ad-
miracio vehementer pulsat que talis est Cum enim fides
antiquorum et modernorum ad necessitatem salutis pertinens vna et
eadem sit nisi solum in quantum quedam que antiqui crediderunt ut
futura moderni credunt ut iam preterita Constat autem quod ex recta
fide mencium pietas sequi debet actionum consequens videtur quod in
appetitu seu contemptu temporalium bonorum et penalium aduersitatum esse
deberet equalitas uel saltem magna similitudo inter sanctos vtriusque
testamenti Cuius oppositum legimus In gestis enim sanctorum antiquorum
communiter reperitur quod adherebant temporalibus bonis et in illis assidue
exercitabantur gaudentes de ipsorum licita acquisicione et de eorum
amissione valde dolentes legitur enim de Jacob patriarcha quod cum
credidisset joseph filium suum fuisse mortuum indutus est sacco et
lugebat per multos dies nec aliquo modo consolari volebat
Genesis xxxvij De moyse eciam legitur quod affligebatur valde de afflic
tione populi israelitici intantum quod deo dicebat domine cur afflixisti populum
tuum quare misisti me etc. exodi v c De josue autem legitur quod eo quod
aliqui de exercitu israel terga verterunt ab hostibus quod scidit vesti
menta sua et querulose dicebat deo quid dicam videns israhelem

terga vertentē Josue·vij·c· hec et multa similia scripturas scrutanti patent·Ex quibꝰ habetˀ ꝙ antiqui nō paciēt tollerabant temporalia mala et penales aduꝰsitates·Cuiꝰ ꝯrium in discipulis xp̄i et eoꝝ sequacibꝰ frequēter repitˀ·Gaudebāt enī cū de bonis ꝓpriis expoliabantˀ ꝓpt̄ deū·vnde hebreorum x·Rapinā bonoꝝ vr̄oꝝ cū gaudio suscepistis·nec solū hoc sed etiā in iniurijs et contumelijs ꝓ noīe xp̄i sustinendis pacientes erant·vnde actuū·v·c·Ibant apl'i gaudētes a conspectu concilij qm̄ digni habiti sunt ꝓ noīe ih̄u cōtumelias pati·nec solū hoc sed etiā tormenta grauia usqꝫ ad mortem ꝓpriā cū magna paciēcia et nonnūqꝫ cū mētis hilaritate sustinebāt vt in gestis martirū lacius cōtinetˀ Non igitˀ immerito querenda videtˀ esse racō tante differencie int̄ sc̄tos vtriusqꝫ testamēti quoꝝ fides salutifera eadem fuit ut dictum ē

Magister Ad istā tuā admiracōem tollendā p̄supponere debes ꝙ sicut in sciencijs opꝫ ordinate ꝓcedere·sic ut ex nocioribus incipiat disciplina ut in p̄mo phisicoꝝ et ī alijs locis ut docet ph̄s Ita etiā opꝫ ꝙ qui mouerē vult hoiem seu ppl'm ad obseruancias legū seu p̄ceptoꝝ eū incipiat monere ex illis que sūt magis ī eius affectu·pueri enī qui nōdū hn̄t plenū racōis vsum nō ꝓuocantˀ ad aliquid faciendū seu addiscendū nisi puerilibꝰ munusculis que in eoꝝ affectu magna bona estimantˀ· Cū aūt ad ꝑfectā venīūt etatē despectis puerilibꝰ mouentˀ ad aliquid faciendū sub spe maioꝝ bonoꝝ utputa diuiciaꝝ seu honoꝝ et huiōi·Constat aūt ꝙ lex vetꝰ disponebat ad xp̄m sicut impfectū ad ꝑfc̄m·eo ꝙ dabatˀ ppl'o rudi et impfecto in compacōe ad ꝑfectionē que futura erat ꝑ xp̄m·qua rōne ppl's ille puero sub pedagogo exn̄ti comparatˀ ad Gal'·iiij·c·Impfectoꝝ aūt est tp̄alia bona ī magnā extimacōeꝫ habere·ꝑfectoꝝ aūt ē ꝙ tp̄alibus cōtemptis ī sp̄ualibus bonis tm̄ finē cōstituāt·Et ideo sub veteri lege exn̄tes qꝛ tanqꝫ impfecti tp̄alia querebant et eis inherebant·oportebat ut per tp̄alia ꝓmissa manuducerentˀ ad deū·qua racōe promissiones que in veteri lege cōtinentˀ cōiter sūt de bonis tp̄alibꝰ que ī affectu hoim impfectoꝝ magna reputabantˀ·et sic ex talibꝰ adeptis valde gaudebāt et ī eoꝝ amissione vehemēter cōtristabantˀ·Secus est de fidelibꝰ sub nouo testam̄to exn̄tibus qui tanqꝫ ꝑfecti nō per bona tp̄alia que minima sūt mouentˀ ad legis obseruanciā sed ꝑ sp̄ualia que maxima sunt

vnde apl's ad philippeñ · iij · c · que quidē retro sūt obliuiscēs
ad anteriora me extendo · Quicūqȝ ergo pfecti sumꝰ hoc sencia-
amus · vnde isti de bonis tpalibus adeptis ul' amissis nō ml'
tum gaudebant nec tristabant̄ sed solū de spūalibꝫ · Ex quibꝫ
diligenter consideratis habes racōeȝ supdicte differencie

Discipulus Hec racō tua satis videt̄ sufficiens q̄ntum
ad dr̄iam vtriusqȝ ppl'i in cōi · ppl's em̄ antiquus indubie ru
dis erat et impfectus ut ex eoꝝ gestis satis patet · Nichilo
minus tn̄ inter antiquos erāt aliqui viri pfecti · De abrahaȝ
em̄ legit̄ Geñ · xvij · ambula coram me et esto pfectus · Et de
moyse nūi · xij · c · Seruus meus moyses in tota domo mea
fidelissimꝰ est · ore em̄ ad os loquor ad eū et palam non p eni-
gmata et figurā deū intuet̄ Ex quibꝫ augꝰ · cōcludit q moy
ses tante pfectionis fuit ut i hac vita deū videret p essenciā
quod maxime pfectionis est · non igit̄ modica admiracōne
videt̄ dignū quō pdicti et eoꝝ sil'es nō legunt̄ i aliquo mun-
dum cōtempsisse nec tpalia bona ppter deū reliquisse sȝ huiōi
bonis sicut et alij simplices adhesisse · non em̄ dicendū est q
tales erāt rudes seu impfecti cum de eis scriptura sacra oppo
situm testet̄ · vellem igit̄ amplius de hoc a te erudiri Mgr.

Ad hoc qd queris sane intelligendū psuppone debes q pfcio
spūalis vite non cōsistit essencialit̄ in dimissione diuiciaꝝ et
virginitate seruanda et huiōi · licet ista sint via ad pfectōeȝ
facilius seu securiꝰ acquirendā · sicut aliqua sūt que iuuant
seu pficiunt ad sanitatem corpalem habendā que tn̄ nō sūt
ad hoc nccīa · nec eciā in eis consistit essencialit̄ corpalis sani-
tas · Et ideo de huiōi desercōe temporaliū nō legit̄ xp̄m dedis
se pceptū qd nccītatem imponit sed tm̄ cōsiliū qd non de ne
cessario datur sed de vtili · vnde possibile ē q aliquis diuicias
possidens habeat pfectionē spūalem deo per caritateȝ q̄ntū ad
statum vie ptinet adherēdo In tali em̄ adhesione pfectio ca
ritatis essencialiter consistit · vnde ps̄ · Michi aūt adherē deo
bonū est · vnde et abraham et moyses et alij sancti p̄res anti-
qui · licet nō legunt̄ tpalia reliquisse · nichilominꝰ tenendum
est ipos fuisse pfectos sicut multociens repit̄ q aliquis sani
tatem corpalem pfectā acquirit eciaȝ nō seruando medicorū
consilia que de ptinentibꝫ ad sanitatē dant̄ · ymmo ex hoc q
aliquis perfectā sanitatem acquirit sine huiōi medicinalibꝫ
consilijs forcioris nature iudicandus est qȝ ille qui nō potest

acquirere seu conseruare sanitatē nisi talia consilia sequat̄
vt phs ait in de celo et mundo· vnde si bene scrutatus fueris
saluatoris verba circa euangelica consilia clare repies q̄ nō
imponūt necessitatem· sed in optionē eius cui dabant̄ ea reli
quit Dicit em̄· Si vis pfectus esse vade et vende oīa que ha:
bes rc· Mt· xix· Ex quo patz q̄ nō necessitatē imponendo sz
solum cōsulendo hoc dicit· non em̄ dixit· Si vis saluus esse
vel si vis ad vitā ingredi etnaz· sed si vis pfectus esse· Silr
in hoc qd subdit· et sequere me· satis innuit q̄ in sequela xpi
pfectio essencialit̄ consistit· dimissio vero diuiciaz nō pfectio
sed pfectionis via est Et sic intelligit istū passū Jero9 et alij
doctores· abraham igit̄ qui diuicias possidebat pfectus fuit·
Non em̄ habebat aīm diuicijs irretitū sed totaliter q̄ntū in
statu vie possibile est deo cōiūctum· vnde si diligenter verba
dn̄i ad eū dicentis ·ambula coraz me et esto pfectus pspexe:
ris satis repies q̄ pfectio abrahe in ambulando corā deo eum
pfecte amando usqz ad cōtemptū sui r oīm suoz cōsistit· quē
quidē contemptū in immolacōe filij sui vnigeniti maxime
demonstrauit· Manifestū est em̄ q̄ abraham pdiligebat filiū
suū vnigenitū q̄z oīa bona sua exteriora· dicebat em̄ ad deū
Domine quid dabis michi et ego vado sine liberis· Et ibidē
infra· Ecce michi nō dedisti semē· et vernaculus me9 heres
meus erit· et tamē ipe abraham ad vnicū iussū dn̄i volebat
immolare filiū· quē tam diu desiderauerat habere· vn̄ et ibi:
dem dictū est ei· quia fecisti rem hāc et nō pepasti filio tuo pp̄t
me· benedicam tibi rc· usqz ibi· Et benedicent̄ in semine tuo
om̄es gentes terre· In quib9 vbis facta est pmissio abrahe
de xp̄o ex semine suo venturo In quo om̄s gentes s̄m suffia
enciam spūaliter bn̄dicent̄ ut dicit apl's ad hebre· Non igit̄
dubitandū est q̄ bona exteriora abraham pp̄t deū dimisisset
qui immolacōez filij tam pmpte pp̄ter deū facere intendebat
Similit̄ de moyse legit̄ q̄ in tantū pximos diligebat pp̄t deū
q̄ p remissione pctoz pp̄li deū depcans dicebat· aut dimitte
eis noxā hāc· aut si nō facis dele me de libro tuo quē scripsisti
Quomō aūt intelligat̄ talis delecō potest haberi exodi· xxxij
vbi est pprius locus tam in postilla q̄z in addicōne· Et quō
cunqz exponat̄ ex hoc loco manifeste habet̄ q̄ caritas moysi
ad pximos pp̄ter deū erat tm̄ intensa q̄ntū possibile erat in
statu vie· Et sic nō est dubitandū q̄ moyses dimisisset oīa

bona tpalia exteriora et eciã vitam corpalem pter bonũ ppl'i spũale. Sil'r ꝛ de dauid legit̃. ij. Re. vlt̃. q cũ vidisset angelum pcuciẽtẽ in ppl'o dixit deo. Ecce ego sũ qui peccaui Isti qui oues sũt quid fecerũt. vertat̃ obsecro manus tua contra me et contra domũ pr̃is mei. Ex quo patz q in ipo dauid virtus caritatis sic erat ordinata q p̃diligebat mortem ppriam tpalem sui et suoꝝ plusq̃ȝ mortem ppl'i qui nõ peccauerãt in illo pcc̃o. Et sic nõ est dubitandũ q dauid reliquisset oĩa bona tpalia quib; vita corpalis p̃fertur pter deum et pximũ Ex p̃missis igit̃ habes q antiqui pr̃es. et si non legunt̃ reliquisse tpalia put ĩ consilijs euangelicis continet̃ que ad viã pfectionis ptinent. non ex hoc tenendũ est q ipam pfectionẽ spũalem nõ haberent. Nec mirari debes ex hoc q antiq̃ pr̃es nõ legunt̃ mũdum cõtempsisse seu bona tpalia. Nam quia oportebat eos per pmissionẽ bonoꝝ tpalium ppl'm rudem ad obseruanciã legis inducere ut iã dc̃m ẽ Idcirco ncc̃e erat ut tpalia bona per quoꝝ pmissiones rudes et simplices inducẽ ad spũalia conabant̃ tanq̃ȝ p̃ciosa viderent̃ reputare Ille em̃ qui puerũ per munuscula pua vult ad aliqd bonũ inducere oportet q illud munusculũ ut magnũ et p̃ciosum puero os̃ dat ut puer p illud attrahat̃ ad bõnũ. Si em̃ munusculum illud puero vile esse os̃deret̃ sicut esset in rei veritate nequaq̃ȝ per pmissionẽ illius munusculi pueꝝ pmoueret Isto igr̃ modo antiqui pr̃es tpalib; bonis videbant̃ adherẽ. vt sicut ceteri vulgares rudes tpalia bona magna esse estimarẽt. et sic per taliũ pmissiones ad spũalia bona inducerent̃ 2ᵉ p[illegible]

¶ Capl'm iij. In quo os̃dit̃ q licet consilia euangelica non sint ad salutẽ necessaria sũt tñ valde vtilia. et ibidem reddit̃ racõ quare huiõi consilia nõ fuerũt antiquis data explicite

¶ Discipulus ¶

Si consilia p̃dicta que tu dicis solũ viã pfectõnis demonstrare nõ sunt ad salutẽ necessaria. eo q pfectio eciã sine illis haberi posset. ad quid queso consilia predicta data sũt cum sine eis vt dicis pfcc̃io haberi posset 2[illegible]

¶ Magister ¶ Manifestũ est q licet ad victoriã consequendam de adũsario nõ sit ncc̃m armis vti militarib; . legit̃ em̃ de Sampsone q cũ mãdibula asini interfecit q̃ȝplurimos philisteos Iudicũ. xv. Sil'r et dauid deuicit philisteum sine armis militarib; cũ sola fũdibula. i. Re. xvi. Nõ tñ ex hᶜ sequit̃

ꝙ nō ſit conſiliū vtile militātibꝰ ut armis competentibus vtanť in bello · pauci enī ſūt qui inermes triūphum belli obtineant · nec eciā ſua ſecure poſſideant · vnde luce · xj · Si fortis armatus atriū ſuū ⁊c̄ · vnde et conſilia euāgelica de dimiſſione tpaliū et huiōi valde vtilia ſunt · Illa enī que in cōſilijs continenť euangelicis ſūt q̄i arma conť ſpūales nequicias q̄ impediūt pfectionē vite ſpūalis Et ideo ſūme vtilia ſūt · preſertim ꝑ infirmis qui ex huiōi tpalibus vt plurimū impediunť in cōſecucōe ſpūaliū ut dictū eſt ſup̄ · licet talia conſilia qn̄q₃ nō ſūt nc̄cia quo ad fortes ⁊ robuſtos qui radicati ſūt in caritate dei vt pat₃ ex p̄dictis ſanctoꝝ antiqui teſtamenti exemplis ¶ Diſcipulus ¶ Si hec conſilia ꝑut tu dicis vtilia ſūt ſpecialiť infirmis qui modicū habēt de v̄tute · Cōgruū videreť ꝙ huiōi conſilia fuiſſent data antiquis qui cōiter vt ſup̄ dictū eſt erant rudes et imbecilles in ſpūalibꝰ · vnde tales potius indigebant cōſilijs q₃ iſti qui iam nō ut ꝑuuli ſed ut adulti iudicanť · vnde apl's ad hebre · v · fidelibꝰ noue legis q̄ adhuc imbecilles circa ſpūalia erāt dicebat · facti eſtis quibꝰ lacte opus ſit nō ſolido cibo ¶ Mgr ¶ Racio quare ↄſilia euāgelica nō leguntť in antiquo teſtamēto data expꝰſſe pt̄ eſſe duplex · p̄ma quia inter conſiliū et p̄ceptū talis ↄ̄ria cōiter aſſignať · ſ · ꝙ p̄ceptū nc̄citatem importat · Conſiliū aūt in opcione eius cui datur eſt impoſitū · vnde in lege noua q̄ eſt lex libertatis cōueniencť fuerūt addita conſilia p̄ceptis · non aūt in veteri lege que lex ſeruitutis erat · et hec racō habeť p̄ma · ſcōe · q · Alia rō poteſt aſſignari ad hoc · et ē talis Nā antiquꝰ ppl's ſic erat rudis ꝙ ſpūalia valde difficiliť capiebat ⁊ tpalibꝰ cōiť adherebat · vn̄ ſi talibꝰ expꝰſſe dimiſſio tpaliū fuiſſ₃ ꝑpoſita tanq̄₃ valde vtilis tunc plures ex ſui ruditate a cultu diuino faciliter receſſiſſent · legiť enī Mt · xix · c · ꝙ cum xp̄us de conſilijs ad pfectionē ꝑtinentibus expꝰſſe loqueretť ut dicendo adoleſcenti · Si vis pfectus eſſe ⁊c̄ · ꝙ ille abijt triſtis Silr̄ ⁊ cum diſcipulis dixiſſet de conſilio cōtinentie · Sunt eunuchi q̄ caſtrati ſūt ꝑpter regnū celoꝝ Illi dixerūt quis ergo poterit ſaluus eſſe Si igiť iſti qui doctrinā ſalutiferā ab ip̄o xp̄o immediate audiebāt eius miracula cōtinue videntes cum hoc tamē ex talibꝰ conſilijs cōtriſtabanť ſeu triſtabanť q̄nto magis ſenciendū eſt de illo ppl'o antiquo qui puero ſub pedagogo exiſtenti compať ad gallath · iiij · vn̄ nō cōueniebat ut talia

consilia talib; darent expsse sicut ppl'o noue legis in quibus cōiter gracia habundancius data est per xpm Iux illud ioh pmo· lex p moysen data est· grā et veritas p ihm xpm facta est· Et circa hoc notare debes q licet consilia pdicta i antiquo testamēto nō fuerit expsse data ppt racōes pdictas· Nichi lomin9 tamē talia consilia esse ad pfectionē vtilia impliciate ibidem continet licet phariseoz turba hoc nō senciat 2c

Capl'm· iiij· In quo ondit q consiliū de desercōne tpaliū est vtile ad deo adherendū et impliciite cōtinet in veteri testamento

Discipulus

Declara michi rogo quō consilia euāgelica impliciate in veteri testamēto cōtineant Magister Ad ista sciendū attendere debes q sicut de hijs que sunt de necessitate salutis credenda ad que naturalis racio hūana minime attingit sicut est misteriū trinitatis in diuinis et misterium incarnacōis xpi Silr et vltimū pmiū beatoz nō tradunt in veteri testamēto expsse pter debilitatē intellectus ipius ppl'i vt sup dictū est · Nichilomin9 tn pdicta tradunt impliciate seu figuratiue in tantū q habētes sensus spūales exercitatos pnt illa papere · Sic eadem racōe in agibilib; illa q cadunt sub cōsilijs euangelicis ad que implenda homies modice virtutis seu consideracōis difficiliter attraherent talia non tradunt in lege veteri expsse · Nichilomin9 tradunt impliciate vnde si scripturas sacras antiquas diligent scrutat9 fueris reperies q paupertas ptinz ad illos qui ad cultū diuinū singulariter deputant · et hoc ut liberius et expediacius se haberēt ad obsequiū diuinū· tribus em leui ex ordinacōe dina fuit separata ab alijs tribub; ut dei servicō deputaret Ideo fuit sibi phibitū habere possessiones seu hereditates cū ceteris· legit em deutro· x· eo tpe separauit dns tribū leui ut portaret archaz federis dni et staret in misterio corā eo ac benediceret in noie illius usqz in pntem diē· Quāobrem nō habuit leui partem neqz possessionē cū fratribus suis quia ipe dns possessio eius est hec ibi· Ex quo habes manifeste q diuissio terrenoz pter dei obsequiū virtuosū est et laudabile· alioquin nō fuisset hoc singulariter impositū tribui leui que inter alias dino cultui assignabat Discipulus Ista que ponis vlteriori indigent declaracōne · paupertas em leuitaz nō erat per deseracionē oīm tpalium bonoz sicut ad consiliū euangelicū ptinet de quo

Mt. xix. vade et vende omīa rc̄. leuite eñ habebant decimas
oīm fructuū in mercedem laboꝝ suoꝝ. vnde leuit. xviij. legit̄
filijs aūt leui dedi om̄es decimas isrl'is in possessionē pro mi
nisterio quo seruiūt michi in tabernacl'o federis. Constat aūt
ꝙ illi qui om̄es decimas tocius isrl'is habebāt non debent dici
paupes. nec oīa bona exteriora deserentes. sed pocius diuites
pn̄t dici ¶ Magister ¶ Ad istam tuā obiectionē tollendā
ꝑsuppone habes gn̄aliter ꝙ sicut illa que figuratiue tradunt̄
in veteri testamēto de credendis nō sunt oīno similia reb9 per
ea figuratis sȝ multū differencia alioquin essent eadē Sic int̄
implicitā tradicōeȝ eoꝝ q̄ in veteri testam̄to tradūt̄ agēdoꝝ et
inter ip̄oꝝ explicitam exp̄ssionē magna differencia censenda
est. ꝑticulariter eciā circa decimas que in veteri testamēto p̄ci:
piunt̄ solui debes scire ꝙ de huiōi decimis varij varia senseřt
fuerūt quidā opinantes ꝙ tres decime deberēt dari in quolibȝ
anno. vno. s. ꝓ leuitis de qua leuit. xviij. filijs leui dedi oēm
decimā isrl'is ut sup̄ fuit allegatū. Scōa v̓o decima erat reti:
nenda apud dn̄os p̄dictoꝝ ad hoc ꝙ ip̄am ul' p̄cium eius por
tarent in ihrl'm et ibi expēderent i victualib9 ad votū dn̄oꝝ
eam portanciū De qua decima habetur exp̄sse deutro. xv. vbi
dicit̄ Decimabis omnē fructū seminis tui et comedes corā
dn̄o deo tuo in loco quem elegerit rc̄. Tercia v̓o decima erat
danda peregrinis pupillis et viduis et huiōi paupib9 ut in
eodeȝ capl'o Et ſm hanc opinionē ad leuitas ꝑtinebat in quo
libet anno p̄terq̄ȝ in āno septimo. s. sabbati vna decima inte:
gra. Sed licet hec opīo satis posset in lr̄a fundari non tn̄ sic
tenet̄ cōiter ab hebreis. quib9 in sil'ib9 que nō respiciūt fidem
nr̄am assenciendū est. p̄sertim cū racō dicta ꝙ tres decimas i
quolibȝ āno soluere seu sepꝑare esset grauissimū. videmus eñ
per expꝑienciā ꝙ fideles xp̄i ut plurimū vnā solaȝ decimā dif
ficiliter soluūt. et hoc in aliquib9 regionib9 quia i ml'tis alijs
nulla soluit̄ decima. vnde ſm cōem sentēciam hebreoꝝ p̄dcte
tres decime aliter sūt intelligende Ad cui9 declaracōeȝ sciendū
ꝙ in qualibet ebdomada annoꝝ erat vn9 ānus sabbati terre
in quo nō licebat semīare nec colere terrā. et fruct9 illi9 āni
erat cōis tam hoīb9 q̄ȝ bestijs agri vt habet̄ leuit. xxv. Et sic
in illo sabbato terre nō dabant̄ decime. cum fruct9 terre non
erant ꝓprij alicui9 sed occupanti seu comedenti cōcedebantur.
In sex vero annis cuiuslibȝ ebdomade decime dabant̄ isto mō

Nam pmo ãno decime debebant leuitis· Scdo vo anno decime
assignabant dñis·s· decimãtib9 ad hoc ut eas vl' pciũ earũ
comederet in ihrl'm · In tcio vo ãno decime dabant paupib9
Et iste ordo seruabat in trib9 annis sequẽtib9 cuiuslibet ebdo-
made Ita q in qrto anno decime ꝓuenebãt ad leuitas In qnto
vo ad ipos dños decimãtes In sexto ꝓuenebãt ad paupes vñ
cũ legit leuit ·xviij· filijs aũt leui dedi oẽs decimas isrl'is hoc
est intelligendũ in pmo ãno ꝛ in qrto cuiuslibꝫ ebdomade tñ
Cum aũt dicit deutro·xiiij·decimã ꝑtem separabis de cũctis fru
ctibus tuis qui nascunt in terra per annos singulos et come
des in cõspectu dñi dei tui i loco quẽ elegerit ꝛc· Et infra·Cũ
aũt longior fuerit via et locus quem elegerit dñs deus tuus
nec poteris ad eũ hec cũcta portare vendes omĩa et in pciũ
rediges· portabisqꝫ manu tua et ꝓficisceris ad locũ quẽ ele-
gerit dñs deus tuus et emes ex eadem pecunia quidquid tibi
placuerit et comedes ꝛc·hoc intelligit de decimis scdi et qnti
anni cuiuslibꝫ ebdomade ad dños decimãtes ꝓuenientib9 Cum
aũt in alijs locis dicit q decime erant dande ꝑegrinis pupill'
et viduis et huiõi ꝓut in pdicto capl'o et in alijs habet·hoc ẽ
intelligendũ de decima tercij et sexti ãni cuiuslibꝫ ebdomade·
que ad paupes ꝓuenebat vt dictũ est·et sic intelligũt omẽs he
braici expositores tam ãtiqui qꝫ moderni distribucões deciaꝝ
Et quia in fine cuiuslibꝫ triennij dñi pdioꝝ debebãt cõputare
decimas illoꝝ triũ annoꝝ ut pdicti ꝑfecte haberẽt porcionem
suam modo supdicto Ideo legit deutro·xxvj·quãdo cõple
ueris decimã cũctarũ frugũ tuaꝝ anno decimaꝝ tcio dabis le
uite et aduene pupillo et vidue ut comedant intra portas
tuas et saturent· In quo loco nõ fit mẽcio de porcione ꝓpria
ꝓuenente dño decimãti vt dictũ est quia illa erat sua ad pꝓꝛm
vsum·sed fit mencio de leuita cui9 erat decima pmi anni ꝛ de
peregrino ꝛ vidua ꝛc·cui9 erat decima tercij anni Ex quibus
patꝫ q ad leuitas nõ ꝓuenebant decime cuiuslibꝫ anni·sed solũ
decime duoꝝ annoꝝ·s·pmi et qrti in qualibꝫ ebdomada septẽ
annoꝝ·et sic psumendũ est q ex ista decima leuite non essent
diuites· Nam cũ trib9 leui esset ·xij·pars seu ·xiij·tocius isrl'·
et tamẽ nõ haberet aliquas possessiones sicut cetere tribus ut
dictũ est· Constat q decima duoꝝ annoꝝ tñ in qualibet ebdo
mada nõ corrñdet eis ad totalem sufficienciã vite ·sed semꝑ
essent indigentes seu egeni ·vnde in sacra scriptura leuite cũ

pauperibꝰ et peregrinis et huiꝰdi cōnumerant̄ deutro ·xiȷ·c·
Gaudebitis cum dño deo vestro vos et filij et filie vr̄e et serui
et ancille et leuita qui in portis vr̄is est qui nō habet partem
nec hereditatē vobiscū· Silr̄ in eodē·xv·c· veniet leuita qui
nō habet partem nec hereditatē tecū et ꝑegrinꝰ et orphanus
et vidua ut comedāt ⁊c̄· et sic in q̄ꝫplurimis locis Ex quibꝰ
patꝫ ꝙ leuite ut pauꝑes reputabant̄ inter om̄es tribꝰ israhel
Que quidē pauꝑtas dispōne diuina fuit tribui leui assignata
eo ꝙ erant deputati ad misteriū diuinum ꝓut habet̄ deutro·x·
ut sup̄ est allegatū · Ex quo vlterius sequit̄ ꝙ desercō tꝑaliū
bonoꝝ exterioꝝ ꝑtinet ad eos qui deo et suis obsequijs manci
pant̄ qd̄ est ꝓpositū ¶ Discipulus ¶ Pauꝑtas leuitaꝝ ecīā
ꝓut tu eam exponis nullo mō est similis pauꝑtati que in cō
silijs euangelicis continet̄· In illa em̄ nichil debet remanere
ꝓpriū· legit̄ em̄ de apl'is Mt·xix· Nos reliquimꝰ oīa ⁊ secuti
sumus te et Mt·xix· vade ⁊ vende omnia que habes ⁊c̄· vbi
ergo oīa dimitti debent nichil debet remanē· vnde et si ꝓcte
decime duoꝝ annoꝝ tm̄ in ebdomada nō ꝯsumant̄ sufficē ad
sustentacōem sufficientē leuitaꝝ· sufficiāt tm̄ ad excludendum
ab eis pauꝑtatē vt est manifestum ¶ Magister ¶ Si decime
duoꝝ ānoꝝ ꝓdictoꝝ q̄ ad leuitas ꝑtinebant essēt singulariter
assignate· ita ꝙ q̄libꝫ leuita haberet certā porcionē assignatā
sibi de illis decimis sicut modo ī eccl'ia ubi decime dant̄ clerici
cōiter habēt porcōnes suas assignatas in diuisis locis ·vl' in
eodem ꝭm certā taxacōem sic verū esset ꝙ leuite deberent dici
pauꝑes ꝭm oīmodam desercōem tꝑaliū reꝝ si porcio sua non
esset sufficiēs sibi· sed sic ꝑtinebant decime illoꝝ duoꝝ annoꝝ
leuitis ꝙ nullus eoꝝ habebat aliquā porcionē certā· Nam in
opcōne seu libertate dñoꝝ decimanciū erat soluere decimas ad
leuitas ꝑtinentes cuiqꝫ leuite maluissent· vnde si om̄es darēt
decimas suas vni leuite tm̄· nulli eoꝝ tenerent̄ dare decimas·
et sic nullus eoꝝ dici debet ꝓpriū habere quia erāt q̄si omnibꝰ
cōia· habere aūt ꝓpriū in cōi· nō semꝑ excludit racōem pau
pertatis vt pt̄ haberi scd̄a scd̄e· q lxxxviij· ar· vij· In ꝓmiti-
ua em̄ eccl'ia tꝑe apl'oꝝ a quibꝰ religio sūpsit exordiū omnia
erant eis cōia act̄· scd̄o capl'o· vnde huic ꝓmitiue paupertati
quodāmodo assimilat̄ pauꝑtas leuitaꝝ· Et hoc ī duobꝰ ꝓmo
in habendo aliquid in cōi· scd̄o in nō habendo bona immobi-
lia· quia tꝑe apl'oꝝ fideles vendebāt talia bona· vnde ecīam si

stricte paupertas leuitaꝝ nō sit oīno similis paupertati euāgelice
siue aploꝫ· tn̄ satis sufficiat ad ostendendum ꝙ dimissio trenoꝝ
vtilis est ad adherendū deo seu ad vacandū diuinis obsequijs·
nec obstat p̄dictis ꝙ ī ꝓmissionibꝰ antiquo pplo factis legit̄
Indigens et mendicus nō erit int̄ vos deutro· xv· Et infra
xxviij· Et fenerabis gentibꝰ mltis Ex quibꝰ apparet ꝙ pau-
pertas nō est laudabilis· sed pocius habundācia diuiciaꝝ Nā
ista et similia ptinēt ad cōem statū illius ppli qui p ꝓmissio-
nes tpales erāt reducendi ad opera virtutū vt iam dcm est·
Sed ad innuendū ꝙ desercio terrenoꝝ sit vtilis ad deo adheren
dum satis ondit̄ p paupertatē leuitaꝝ suꝑdictā

Caplm· v· In quo ondit̄ cōtinenciā esse laudabilē et ne-
cessariam ad diuina suscipienda et ꝙ in veteri testamēto saltem
impliciate tradit̄ Discipulus

Sufficiant michi p̄dicta ad ostendendū ꝙ desercio tpaliū
sit vtilis vl oportuna ad vacandū deo seu ad adheren
dum ei· p̄serum ad eos q̄ alios hn̄t docere legē diuinā
sicut de leuitis legit̄ deutro· xxviij· docebūt iudicia tua jacob
et legem tuā isrl· Sic est ī hebreo Sed adhuc scripturas scru
tando antiquas nō inuenio ꝙ cōtinencia sit ibidē cōmendata
intm̄ ꝙ sit liatū et mltominꝰ meritoriū ut hō a contrahēdo
mrionio abstineat· pocꝰ em̄ reꝑio oppositū· legit̄ em̄ deutro·
vij· c· benedictus eris inter om̄es gentes· nō erit in te sterilis
vtriusqꝫ sexus Ex quo manifeste patꝫ ꝙ ad benedictōem sin-
gularē illius ppli inter om̄es gentes fecūditas reputabatur
que nō potest exerceri cū oīmoda cōtinencia que inter euange
lica consilia habet̄· talem em̄ cōtinenciā nullus p̄riarcharū
seu sanctoꝝ antiquoꝝ· nec etiā ipi leuite qui deo ut dictū est
specialiter famulabant̄ legunt̄ obseruasse· vn̄ peto ꝙ michi
ondas si forte in aliquo loco scripturaꝝ antiquaꝝ reꝑiri possꝫ
saltem impliciate ꝙ huiōi cōtinencia sit laudabilis

Magister Virginitas siue continencia ꝑpetua in veteri
testamēto nō legunt̄ cōmendari· eo ꝙ maior seu pocior bene-
dictio quā antiqui a deo habuerūt fuit illa p quā fuit eis di
uinitus denūciatū ꝙ in semie suo· s· in xp̄o bn̄dicerent̄ om̄es
gentes Gen̄· xxij· Ad cuiꝰ maxime benedictōis execucōnem
necessario requirebat̄ fecūditas in illa nacōne· quapropter in
illo statu sterilitas non cōmendabat̄· sed pocius fecunditas·
Nichilominꝰ si scripturas antiquas scrutatꝰ fueris reꝑies

saltem impliciate quod continencia requiritur et est laudabilis saltem in illo tempore quo quis habet seipsum eleuare ad diuinas suscipiendas reuelationes · et quandoque etiam cum habet vti aliquo sacro insolito modo · primum patet · Nam cum deus moneret populum per moysen vt disponerentur seu sanctificarentur ad legem diuinam in monte synay recipiendam · tunc specialiter prohibuit eis accessum ad vxores · vnde exo · xix · capitulo cum de datione legis tractaretur sic legitur · descendit moyses de monte ad populum et sanctificauerat eos · Cumque lauissent vestimenta sua dixit ad populum · State parati in diem tercium · i · per tres dies ne appropiquetis vxoribus vestris · Ex quo satis innuitur quod actus matrimonialis licet in alijs temporibus esset licitus · tamen in preparatione ad audiendam seu recipiendam legem diuinam illicitus erat · quod satis demonstrat intentum saltem impliciate · Secundum patet · Nam cum dauid a facie Saulis fugiens et ab abimalech sacerdote panem peteret ad sui et suorum necessitatem subleuandam · legitur sacerdotem respondisse ipsi dauid · i · Re · xxj · Non habeo panes laycos ad manum · sed tantum panem sanctum si mundi sunt pueri maxime a mulieribus manducent · Ex quo patet quod etiam ad debitum vsum rei sacre continencia saltem momentanea requiritur quod satis sufficiat ad ostendendum impliciate quod continencia laudabilis est in casibus predictis et similibus · Finis partis et distinctionis quarte

Capitulum · vj · in quo ostenditur quod obediencia prout cadit sub voto religionis est virtuosa et laudabilis · et etiam impliciate in antiquis documentis traditur ·

Discipulus ·

Satis habeo ex dictis per te quod dimissio temporalium · et etiam carnalium affectionum per continenciam que secundum consilia euangelica ad viam perfectionis pertinent in antiquo testamento · licet non expliciate saltem impliciate innuuntur · De obediencia vero que inter cetera consilia continetur si consideretur in communi secundum quam quilibet inferior tenetur suo superiori obedire in hijs que pertinent ad talem superioritatem · satis habetur in veteri testamento · Nam de hijs que pertinent ad obedienciam dei que se extendit ad omnes et per omnia manifestum est · In hac enim obediencia tota vis obligationis diuine legis fundatur · vnde exo · xix · Cum deus intenderet populum disponere ad sue legis receptionem premittit · nam si audieritis vocem meam et cetera · quod idem est ac si diceret · si obedieritis mandatis meis · vnde talis obediencia secundum quam deo oportet obedire necessaria est · nec pertinet ad consilium · Sunt etiam alia in quibus obediencia est de necessitate salutis in antiquo testamento

In hijs enī que ꝑtinēt ad iudicialia negccia lex antiqua do: cuit vt obediret̄ sūmo sacerdoti vel iudici ī loco a deo electo p̄ sidēti seu p̄sidētib⁹ vt habet̄ deutro· xvij· caplo· In alijs vero agibilib⁹ obediendū est vero ꝓphete deutro· xviij· Ex quib⁹ licet habeat̄ ꝙ obediencia sit quid v̓tuosū ⁊ laudabile· est tū necc̄ia in casib⁹ p̄dictis· nō enī repio in antiquis volumib⁹ ꝙ aliqua obediēcia sit laudabilis et v̓tuosa que tamē nō sit de neccītate salutis sicut est obediencia religiosoꝝ que ante votum cadit sub consilio tm̄· nō aūt sub p̄cepto· ¶ Magister·

¶ Quod aūt quis totū suū velle p̄lati alteri⁹ ꝓpter deū sup: ponat de quo dat̄ consiliū euāgelicū· qd̄ quidē ꝯsiliū religiosi vouēt· si diligent̄ antiquas scrutat⁹ fueris scripturas satis repies saltē impliate ꝙ t̄lis obediēcia que est totalis inqn̄⁹ fit p̄ abdicatōꝫ ꝓprie volūtatis ē laudabilis et meritoria· qd̄ sic patꝫ· nam vt legit̄ p̄mo Re· xv· caplo· Obediēcia p̄fert̄ victimis et holocaustis· Cui⁹ ratio est· nam ī sacrificijs que deo offerunt̄ vt ait Gregori⁹ aliena caro mactat̄· In ip̄a ūo obediencia ꝓpria volūtas deo offert̄· Constat aūt ꝙ inter sa crificia que deo offerunt̄ holocaustū p̄ncipalioꝛē tenet locū in: qn̄⁹ totū incendit̄ in dei honorē· de ceteris vero sacrificijs ꝑs incendit̄ in altari· et ꝑs cedit ī vsū offerenciū vt habet̄ leui· p̄mo caplo· Et infra· Sic ergo se habet holocaustū ad cetera sacrificia sic se habet obediēcia totalis ad ꝑticulares obedien cias sup̄dictas· Item circa obedienciā totalem d̄ qua agim⁹ cōsiderandū est ꝙ p̄ desertionē tp̄aliū bonoꝝ exterioꝝ ꝓpt̄ deū qd̄ ad viā ꝑtinet ꝑfectōis vt dictum est· homo offert sacrifi: ciū deo de bonis exteriorib⁹· p̄ ꝯtinēciam aūt offert̄ deo sacrifi: ciū de ꝓprio corpe· p̄ obedienciam vero totalē homo offert deo sacrificiū de bono aīe· cum volūtas in regione aīe p̄ncipatuꝫ tenet· p̄ ip̄am enī homo dn̄at̄ ceteris virib⁹ aīe et corpi ꝓprio et etiāꝫ reb⁹ exteriorib⁹· Ex quibus patet ꝙ sicut inter homīs bona corp⁹ p̄fert̄ exteriorib⁹ bonis· et aīa corpi· Sic qui ꝓpri am volūtatem offert ꝓpter deū· aliqd̄ magis offert q̄m qui of fert bona corpis seu bona exteriora· vnde et Samuel vbi su pra· victimis et holocaustis obedienciā p̄tulit· vnde ex p̄di: ctis habes satis ꝙ abdicatio ꝓprie volūtatis ad viā ꝑfectōis p̄aprie ꝑtinet· Scd̄e part et distinctōis quarte xx

¶ Capl'm· vij· in quo ponunt̄ quedā obiectōes phariseoꝝ contra viros iustos seu sāctos nr̄e religionis qui p̄ ieiunia

Dō obedia q̄ p̄ferat victis

et abstinẽcias se affligũt· que quidẽ obiectões ibidẽ soluunt᷑

¶ Discipul⁹· ¶

Ex dictis tuis sufficient᷑ habeo ꝙ tria vota in quibꝫ cõ-
sistit essencialit᷑ religio ptinẽt ad viam pfectõis cõse-
quẽde· et etiã ꝙ illa ad pfectionẽ ptinere in scrutinio
scripturaꝝ antiquaꝝ implicite repiunt᷑· Sed adhuc video q̃-
dam que in religione xp̃iana ↄsueuerunt laudari de quibus
tamẽ infideles mmurãt dicentes hoc esse cõtra doctrinã legis
antique· vñ ampli⁹ vellẽ a te circa illa erudiri· ¶ Mgr̃·
¶ Explica m̃ illa vt veritas pateſiat· ¶ Discipul⁹·
¶ Infideles· et spãliter illi qui sectã pharisaicã sequunt᷑· ñ
solũ simplices· sꝫ etiã eoꝝ papui rabini seu mgr̃i in suis co-
dicibus sepe deridẽt sãctos atqꝫ religiosos nr̃os in hoc ꝙ af-
fligũt se· et vitã asperam ducũt abiecte viuendo· et corpora
sua varijs ieiunijs et abstinẽcijs macerando· qd̓ asserũt eẽ cõ-
tra mentẽ mosaice legis· vnde Rabimoyses ille magnus
mgr̃ eoꝝ in suo deutro· libro pmo titl̓o de moribꝫ hũanis ca-
pitl̓o· iij· dicit ꝙ illi qui abstinẽt a carnibꝫ vel a potu vini
vel a contrahẽdo mr̃ionijũ· vel ab honestis indumentis· ita
ꝙ nõ nisi sacco vel laneis grossis induant᷑ sic faciũt religio-
si ydumite· p ydumitas at᷑ cõiter itelligunt᷑ apud eos xp̃i-
ani· de quo subdit· Hec est via pessima et qui in ea ambulat
impius seu pctõr vocat᷑· hec ille· Ad qd̓ pbandũ inducit ill᷒
qd̓ legit᷑ nũi· vj· de nazareo qui ĩ translatõe nr̃a dicit᷑ ↄsecra-
tus qui ex voto ꝓprio tenebat᷑ a vino et sicera abstinere· et etiã
a racemis recentibꝫ seu siccis et huiõi· De quo nazareo legit᷑
in eodẽ capl̓o ꝙ debebat offerre par turturꝝ aut duos pullos
collũbaꝝ· vnũ p pctõ· et aliud p holocausto· et ꝙ sacerdos de-
bebat orare p eo· eo ꝙ peccauit sup aĩam sic est ĩ hebreo· Ex q̃
arguit in noĩe talmudistaꝝ antiquoꝝ sic ꝙ nazareus qui nõ
afflixit se nisi tm̃ p abstinẽciã vini indiget ꝓpiciatõe seu in-
dulgencia· eo ꝙ afflixit aĩam suam in abstinẽdo· q̃nto magis
peccat ille qui a multis rebꝫ licitis abstinet· Et p⁹ ml̓ta di-
cit ibidẽ ↄcludendo ꝙ illi q̃ ieiunãt frequẽter nõ bñ faciũt· ꝛ
ꝙ de istis Salomon scripsit ecc̓· vij· Noli esse iustus multũ
Hec et alia silia pdict⁹ Rabi scripsit ↄtra abstinẽtes et ieiu-
nantes· et hoc q̃ꝫplimi eoꝝ sequunt᷑ vertentes q̃i in derisũ ab-
stinẽcias et vigilias et alias austeritates quibꝫ viri deuoti et
sancti nr̃e religionis cõiter vtunt᷑ ¶ Magister· ¶

¶ Non mireris si pharisei et eorum sequaces in predictis errant. In quamplurimis enim aliis que ad verum intellectum sacre scripture et etiam ad bonos mores pertinent manifeste errasse reperiuntur. prout patet ex quibusdam supradictis. et deo duce forte in sequentibus amplius patebit. Ad presens autem ipsos errasse in hoc quod abstinencias et ieiunia nostra reprobant. manifeste potest haberi per scrutinium scripturarum in quibus putant vitam eternam habere. Moyses enim legislator de quo deus testatur quod in tota domo dei fidelissimus erat. et multas alias preminencias habuit respectu ceterorum prophetarum. vt numeri. xij. capitulo. De eo tamen legitur quod bis ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctibus vt mereretur legem diuinam accipere. vnde deutro. ix. legitur. quando ascendi in montem vt acciperem tabulas lapideas etc. et perseueraui in monte. xl. diebus et. xl. noctibus panem non comedens. et aquam non bibens. Et infra. Cumque transissent. xl. dies et totidem noctes dedit michi dominus duas tabulas lapideas tabulas federis. Jeiunauit etiam secundo alios. xl. dies et. xl. noctes pro peccato populi expiando. vnde ibidem infra. Et procidi ante dominum sicut prius. xl. diebus et noctibus panem non comedens et aquam non bibens propter omnia peccata vestra que fecistis contra dominum. Quanta ergo insania est illorum qui ieiunia deuote facta reprobant cum scriptura testatur quod mediantibus ieiuniis dominus legem diuinam dedit moysi et peccato populi pepercit. Isti enim duo effectus scilicet. receptio legis diuine. et remissio peccatorum. maxime totius populi. quos mediantibus ieiuniis moyses a deo impetrauit. maximi sunt vnde et ieiunia deuote facta quibus talia a deo impetrantur. non modici meriti reputanda sunt. Item daniel. primo de daniele et tribus pueris qui a cibo et potu regio abstinentes solis leguminibus et aqua contentabantur. legitur ibidem de eis quod dominus eis dedit scienciam et disciplinam in omni libro et sapientia. Danieli autem intelligenciam omnium visionum et scripturarum. Quomodo ergo abstinencia etiam stricta reprobari posset cum deus ipsa mediante talia dare famulis suis consueuit. Item danielis. ix. capitulo de seipso dicit daniel. Et posui faciem meam ad dominum deum meum rogare et deprecari in ieiunio sacco et cinere. et oraui dominum deum meum et confessus sum. et dixi. obsecro domine deus magne et terribilis etc. pro quo quidem ieiunium responsum accepit ab angelo de aduentu messie quem daniel vir desideriorum maxime desiderabat. vnde per tunc habuit reuelacionem angelicam de. lxx. ebdomadibus. per quas terminum aduentum messie cognouit. Item ibi capitulo. x. legitur.

In dieb⁹ illis ego daniel lugebam triū ebdomadaꝝ diebus
panem desiderabilē nō comedi · et caro et vinū nō intuerunt
in os meū · sꝫ neqꝫ vngento vnctus sum · donec complerent
triū ebdomadaꝝ dies · In quo capl'o postq̄ꝫ narrat̄ quedā vi
sio terribilis danieli facta ꝑ quendam angelū danieli missū
legit̄ · Et ait ad me · Noli metuere daniel · quia ex die ṗmo
quo posuisti cor tuū ad intelligendū vt te affligeres in cōspe:
ctu dei tui exaudita sunt verba tua · Ex quibus habet̄ ꝙ orō
danielis exaudita seu accepta fuit apud deū mediantib⁹ af:
flictōib⁹ ieiunioꝝ et alioꝝ que ad hūiliatōꝫ et afflictōꝫ corꝑis
ꝑtinent · Item de niniuitis legit̄ ꝙ audita sn̄ia diuina contr̄
eos · crediderūt i deū et cum maximis ieiunijs induti sūt sac
cis et deū inuocauerūt in fortitudie · et auerterūt se a via ma
la · et sic deus misert⁹ est eis · et sn̄iaꝫ contra eos latā reuoca
uit · Jone · iij · capl'o · Quis ergo sane mētis ieiunia pt̄ repro
bare et afflicc̄ōꝫ et huiōi · que tanti meriti sūt apud deū vt et
sn̄iam cōdempnacōis a deo latam reuocent · ¶ discipl's.
¶ Ex hystoria niniuitaꝝ quam allegat pharise⁹ et eoꝝ seq̄:
ces arguere nitunt̄ contra laudabilitatē ieiunij · dicūt eni ꝙ
si quis verba de niniuitis in hoc loco dicta diligent̄ scrutet̄ ·
manifeste reꝑiet ꝙ nō fuit sn̄ia dei cōtra niniuitas reuoca:
ta ꝓpter meritū ieiunij · sꝫ ꝓpter hoc ꝙ penituerīt et cōuersi sūt
a vijs suis pessimis · Legit̄ eni ibidem jone · iij · sic · Et vidit
de⁹ oꝑa eoꝝ qꝛ cōuersi sūt de via sua mala · et misert⁹ est suꝑ
malicia sua quā locutus fuerat vt faceret eis et nō fecit · Ex
quo sic arguit̄ · non dixit scriptura vidit deus ieiuniū eoꝝ ⁊
saccū et misert⁹ est ⁊c̄ · sꝫ vidit deus oꝑa eoꝝ · quia cōuersi sūt
de via sua mala et misert⁹ est · Ex quo patꝫ ꝙ nō ꝓpter ieiu
nia seu indumenta saccina niniuitaꝝ de⁹ misert⁹ est eis · sꝫ
ꝓpter cōuersionē a vijs eoꝝ pessimis · Et sic ex hac hystoria
ſm eos nō habet̄ ꝙ laudabilia sint ieiunia seu meritoria · sꝫ
forte poci⁹ oppositum · ¶ Magister · ¶ Jeiuniū
de quo loquimr̄ ꝓut · s · est virtuosū inq̄ntū est act⁹ v̓tutis est
illud qd̄ ꝑ rationē ordinat̄ ad aliqd̄ bonū honestū · assumit̄ eni
tl'e ieiuniū pn̄cipalit̄ ad tria · ṗmū · s · assumit̄ ieiuniū v̓tuosū
ad hoc ꝙ mēs liberius eleuet̄ ad sublimia cōtemplāda · Scdm
vero q̄n⁹ ad cōcupiscencias carnis reṗmendas · ꝑ abstinenciā
eni cibi et potus ſm jero⁹ · tepescit luxuria · Terciū uo ad sa
tisfaciendū ꝓ peccatis · vnde ṗmū ieiuniū moysi supdictum

intelligit esse assumptũ ꝓmo modo vt·s· mens eius eleuare-
tur ad supna vt legẽ dei mereret accipe· Sil'r et jeiuniũ dañ·
triũ ebdomadaꝝ· Nam p⁹ illud jeiuniũ reuelationẽ a deo re
cepit vt ibidẽ· Scd'm vero jeiuniũ mosaicum assumptuȝ est
tertio mõ·s· vt ꝓ pctis ppl'i satisfaceret· Jeiuniũ vero niui-
uitaꝝ intelligit assumi scd'o et tercio mõ· nam cũ ipi haberẽt
pcta carnalia ad que reprimenda jeiunia ut dictũ est confe
rũt· Sil'r et pcta alia ꝓ quib⁹ ꝑ jeiuniũ satisfacerẽt· Jdcirco
jeiunia eoꝝ ad talẽ finẽ ordinata· reputanda sũt inter bona
opa· de quib⁹ dicit· vidit de⁹ opa eorũ quia ꝯuersi sũt de via
mala ꝛc̃· Niniuite enĩ qui ꝓus carnalib⁹ vicijs dediti erant
jeiunãdo ab illis malis vijs cõuertebant· Sil'r et ꝓ ꝑteritis
pctis satisfaciebant· Et id'o in hoc qd' dicit· vidit de⁹ opa eoꝝ
non excludunt jeiunia ꝓut pharisei intelligere volũt· sȝ po-
cius intelligenda sũt includi inter cetera bona opa eoꝝ· Jeiu
nia enĩ simpl'r sumpta in q̃mpl'imis locis sacre scripture vt
bona opa reputant in q̃ntũ s'm se intelligunt ordinari ad ele-
uationẽ mentis· et carnis lasciuiã supprimẽdam· vnde johel'
ij· capl'o ad cõuersionem gñalem exhortãs dicit· Cõuertimĩ
ad me in toto corde vestro in jeiunijs et fletu ꝛ sacco ꝛc̃· Cir
ca qd' si amplius scripturas scrutari volueris reperies q̃ jeiu
nia et indumenta saccina ꝛ huiõi q̃nq̃ȝ etiam ĩ hijs qui nõ
sũt vere penitentes cõmendant a deo· in q̃ntũ talia inducunt
quãdam humiliatõȝ seu attritõȝ que sũt dispositiões ad peni
tenciã· ¶ Discipulus· ¶ Vellem scire vbi ha-
bet quod dicis·s· q̃ etiam sine vera penitẽcia jeiunia et huiõi
q̃nq̃ȝ cõmendant a deo· ¶ Magister· ¶ De achab
qui pessim⁹ fuit vt hystoria sacra testat· de eo tamẽ legit q̃ cũ
audisset ab helia sñiaȝ dei contra eum latã de deletiõe sua cũ
sua posteritate q̃ scidit vestimẽta sua et indutus est sacco et
jeiunauit· Et licȝ ista non fecerit ex detestatõe pcti nec timo
re dei· sȝ solũ quodã timore seruili·s· pene· tamẽ legit deũ dixis-
se helie· Nõne vidisti achab humiliatũ coram me· eo q̃ hũi
liat⁹ est mei causa· non inducam malũ in dieb⁹ eius· Que
quidẽ hystoria habet· iij· Re· xxj· Ex quo patȝ q̃ ꝑ jeiunia
et alia que supbiam mentis supprimũt· etiam si non fuerint
ex corde totalit contrito facta· deus leuat aliquid saltẽ de pe
na temporali· vnde jeiunia et alia sil'ia que humiliatõȝ men
tis inducunt nõ sũt cõtempnẽda· sȝ nec deridẽda sic pharisei

existimant· nisi forte cum fiunt per exteriora signa tantum sine hoc quod interius aliquem effectum humiliationis inducant· quod pertinet ad ypocrisim que est bonitas simulata· et per consequens secundum Gregorium duplex iniquitas· de qua falsa humiliatione legitur ecclesiastici· xix· Est qui nequiter se humiliat et interiora eius plena sunt dolo Secunde partis et distinctionis quarte

Capitulum· viij· in quo ostenditur quod auctoritates in quibus Rabini phariseorum fundantur ad reprobandas abstinentias et jeiunia nostre religionis nichil faciunt pro eis

Discipulus·

Licet vera sint et michi grata ea que circa jeiunia et abstinentias per te sunt dicta· adhuc restat dicendum contra auctoritates per Rabimoysen supra allegatas· quarum prima est de nazareo numeri· vj· capitulo· qui propter hoc quod vouerat abstinere a vino et sicera incurrebat peccatum· intantum quod indigebat propiciatione cum sacrificio in oratione sacerdotis· licet non afflixerit se nisi tantum per abstinentiam a vino· Ex quo arguit quod multomagis peccat ille qui a multis rebus licitis abstinendo se affligit· Alia auctoritas sumitur ab ecclesiastico· vij· capitulo vbi dicitur· Noli esse iustus multum· ex qua intelligunt quod supra iusticiam legalem mosaicam per quam prohibentur certa cibaria et comestibilia non sunt addende alie abstinentie scilicet jeiunia· quia hoc videtur esse multa seu superflua iusticia Declara ergo michi has auctoritates sic vt sciam quomodo non contradicunt illis que a te circa hec supradicta sunt·

Magister· Prima auctoritas superdicta· scilicet de nazareo manifeste facit contra ipsum allegantem· scilicet Rabimoysen et suos Rabinos· Nam aspicienti legem Nazareorum et consecratorum que numeri· vj· capitulo continetur· manifeste patet quod nazareus consecratur seu sanctificatur deo per votum de abstinentia a vino et sicera et alijs ad hoc pertinentibus· Legitur enim ibi sic· loquere ad filios israhel vir siue mulier qui fecerint votum vt sanctificentur et se voluerint consecrare domino a vino et omni quod inebriare potest abstinebunt etc· Ex quo habetur clare quod votum predictum de abstinentia a vino et ab alijs iebriatiuis ad sanctificationem et consecrationem vouentis pertinet· Et ideo infra de ipso legitur, omni tempore consecrationis sue super mortuum non egredietur· nec super patrem etc· Et reddens rationem huius subdit· quia consecratio domini super caput eius est· Et est ratio·

Nam sicut sacerdotes deo ministrantes olim seruare se debe-
bant a contamitione mortui· vt leuitici· xxi capl'o· Sic na-
zare⁹ consecratus p votum abstinencie supradictum a tali cō
tamiatōe mortuoꝝ obseruare se debebat· Que quidē obserua
tio ita stricte papiebatᷓ nazareo sicᷓ summo sacerdoti qui etiā
p patre et matre non debebat contamiari· Simplices vero
sacerdotes licet a contagijs quorūcumqꝫ mortuorum absti-
nere debebant· non tamen a patre seu matre defūctis· vt ha-
betur leuitici sup capl'o allegato· et nūi· vj· Ex quo māifeste
habetur ꝙ sanctitas nazarei equipabatur sāctitati summi sa
cerdotis in cerimonialibus supdictis de contagio mortuoruꝫ
Et quia posset contingere ꝙ nazare⁹ minus circa hoc pui-dē
ter talem cōtamiationē mortui incurreret· Ideo legitᷓ infra
Si autē mortuus fuerit quispiā subito coram eo polluetᷓ ca
put consecratōis eius· ad eius repationē seu reconciliationē
debebat offerre sacrificiū put in lr̄a· Et sacerdos debebat dep-
cari p eo· eo ꝙ peccauerit super mortuo modo supradicto· vn̄
expiatio ista requirebatᷓ· eo ꝙ nō diligentᷓ fuerat obseruat⁹
a contagio mortui cū tamen esset deo consecratus· Ex quib⁹
patet ꝙ votum nazarei de abstinencia a vino et huiōi cōmē-
datum est et laudatum tamq̄m v̄tuosum et deo sanctificatū
seu consecratum· eius tamē negligencia circa obseruationē
a contamiatione ad quam tenebatᷓ indigebat piciatione et
indulgencia vt dictum est· quod manifeste facit cōtra Ra-
bimoysen· Et attende ꝙ in hoc loco interpretati sunt hoc ver
bum eo ꝙ peccauerat super aīam dicendo ꝙ peccauerat super
aīam suam in abstinendo· quod tamen lr̄a non patitur que
p̄dictum votum nazarei ad sanctificatōem et consecrationē
ptinere dicit· quod etiam Amos· ij· capitulo manifeste ostē
dit vbi inter magna beneficia que pheta in psona dei reci-
tat fuisse impensa populo isralitico de quibus fuerunt deo in
grati etiam de nazareis facit mentioneꝫ· vnde cum dicatᷓ· Et
ascēdere feci vos de terra egipti et deduxi vos p desertum· xl·
annis ꝛc̄· ibideꝫ subdit· Et suscitaui de filijs vestris phetas
et de iuuenibus vestris nazareos· Ex quo habetur māifeste
ꝙ ad magnam graciam reputare debebat populus israheli-
ticus diuinitus sibi concessum ꝙ de eis suscitarentᷓ nazarei·
vide igitᷓ quanta sit fatuitas pharisaica que nazareos pec-
catores reputat· Intelligendū ergo quod dicit super aīam·

super mortuu3 a quo sepata est anima sicut in translatione
nostra · nam anima in scripturis sacris quandoq3 accipit̃ p̄
toto hoīe · vt cum dicit̃ Ezechielis · xviij · capitulo · anima
que peccauerit ipa morietur · et sic in alijs. Quandoq3 aūt per
aīam intelligit̃ mortuus · vt cum dicit̃ nūi · vj · Immundi
sumus sup animā hoīs · que quidē immūdicia intelligit̃ ex
tactu hoīs mortui modo p̄dicto · Item alia auctas quam
allegat ab eccl'iastico · vj · capl'o sumpta vbi dicit̃ · Noli esse
iustus multū · nichil facit p̄ eo · arguit enī a disparatis · Ibi
enī agit̃ de virtute iusticie que corrumpit̃ qn̄q3 per excessum
s · cum quis acrius punit q̄m oportet quod p̄tinet ad crudeli=
tate3 · qd̄ cōiter p̄cedit ex hoc q̄ aliquis de iusticia sua nimis
estimat ad quod reprimendum dicit · Noli esse iustus multū
hic autem agim9 de ieiunijs et abstinēcijs que p̄tinent ad tē=
perancīā que est alia virtus distincta a iusticia · vnde sua ar=
gumētatio in hoc loco nō valet · S · de parte et [illegible]

Capitulū · ix · in quo agitur de differencia victorie anti=
quorum patrum ad victoriam patrū noui testamenti ·

Discipul9 ·

Adhuc video quādam differenciam inter statum seu
vitam iustorum seu sanctorum veteris testamenti ·
et statum seu vitam sanctorū noui testamenti · Cui9
differencie rationem cupio habere · que quidem differencia ta
lis est · Sancti enī antiqui testamenti in hoc gloriabant̃ et deū
in gentibus magnificabant · quia supabant infideles ⁊ eos vl
tra modū vincebant seu supprimebant et hoc quādoq3 p̄ ar=
morum potenciam · sicut legitur de abraham gen̄ · xiiij · qui
quatuor reges vicit potentes cum paucis sue comitiue vi=
ris · et hoc sine miraculo aliquo patente · Silr de machabeis
qui pluries debellauerunt grecos qui plures erāt numero ⁊
magis armis muniti bellicis · vt habetur machabeorū p̄mo
et sic de alijs q̄mpl'imis · fuerunt etiā in illo statu qui mediā
tibus miraculis visibilib9 aduersarios vincebant vel eoru3
resistebant tyrannidi · p̄mū patet p̄ moysen in mari rubro
contra egiptios exo · xiiij · et de alijs bellis q̄mpl'imis qui i li=
bro iudicum et in alijs libris canonicis continent̃ · Scd̄m p3
in daniele quē domi9 ab ore leonū miraculose eruit danielis
vj · Et tribus pueris qui virtute diuina impetum ignis in
fornace ardenti euaserunt · et sic restiterunt seu supauerunt

psecutorum rabiē· vt habetur danielis· iiij· capl'o· In statu autem noui testamēti spāliter in pmitiua ecclesia aliter contigit et q̄i p oppositum· Nam apl'i ꝛ sancti martires tunc tēporis nō legunt̄ supasse aduersarios· sꝫ pocius ab eis affligi ꝛ occidi vt patet in q̄mpl'imis legendis sanctoꝝ· Cum autē eadem sit fides vtroꝝ̄qꝫ scire cupio tante differencie rationē·

Magister· Ad rationem hui' differencie quam queris ostendendā oportet te reducere ad memoriam quedā supdicta· Ex quib' cum alijs quibusdā veris rationē differencie quam petis habebis manifeste· In supdictis eni· s· in pma pte distinctōe· v· ostensū fuit q̄ duplex est victoria· s· corpalis et spūalis· et q̄ spūalis victoria est melior seu dignior q̄m victoria corpalis· qd̄ testat̄ scriptura pū· xvij· vbi dicit̄· melior est paciēs viro forti et qui dn̄atur animo suo expugnatore vrbiū· Cui' excellencie rō in pdicta distinctōe plene habet̄· vnde in victoria xp̄i s'm quā hostem humani generis deuicit non fuit corpalis victoria que impfecta est· sed spūalis· paciendo eni et moriendo vicit· In ligno eni crucis xp̄us moriendo dyabolū vicit· victoria vero antiquoꝝ patrum vt cōiter corpalis fuit· supando diuina virtute aduersarioꝝ corpales potencias· Ex quibus habere potes differencie rationē quā petis· Ad populum eni antiquū qui tanq̄m impfect' p corporales pmissiones inducebat̄ ad legis obseruationē· victoria corpalis que sensibilis est licet min' digna ptinebat· Ad populū u'o nouū qui tanq̄m pfectus p spirituales pmissiones ducit̄· victoria spūalis que dignior est ptinet· Et iō apl'i et alij discipl'i vestigia xp̄i sequētes· victoriā spūalem sequunt̄ que pficit̄ p veram paciencā psequēciū vsqꝫ ad mortem pꝓriam· docente vero magistro luce· ix· Qui vult venire post me abneget semetipm̄ et tollat crucem suam et sequat̄ me· Circa quod vlteri' attendē debes q̄ vtraqꝫ victoria in testimoniū fidei fidelib' est cōcessa· Sicut eni antiqui videntes victorias miraculosas corpales in deū credebant· vnde exo· xiiij· vidit israhel manū magnā quā deus fecit egipcijs· crediderūt in deū et in moysen seruū eius· Sic tpe noui testamēti videntes ppl'i mirissimā constanciam et paciendam apl'oꝝ et alioꝝ discipl'oꝝ xp̄i· qui paciendo terribilissima et acerbissima tormēta virilit̄ in fide xp̄i pmanebant vsqꝫ ad mortē crudelissimā· per hoc ppl'i ad assensū fidei

inducebant᷑· vt pꝫ in hystorijs eccl'iasticis et alijs sanctorū martirū legendis· de qua quidē differencia circa testimonia fidei int᷑ pr̄es veteris testamēti et pr̄es noui cōsiderāda· apl's ad hebreos ait vbi de p̄mis dicit· Sancti ꝑ fidem vicerūt regna opati sūt iusticiā obturauerūt ora leonū· extinxerūt impetum ignis ⁊c̄· vsqꝫ ibi· alij vero exclusiue que oīa ad statum antiquoꝝ ꝑtinent· vbi oīa illa et plura similia leguntur facta fuisse ꝑ sanctos antiquos· vt patꝫ ꝑ discursū veteris testamenti· vn̄ diuina sapia que oīa suis tꝑibus et locis suauiter disponit antiqui testamēti pr̄ibus victoriā tꝑalē sicut et bona tꝑalia cōiter p̄stauit in testimoniū fidei· vt ex talibꝫ bonis imꝑfectis ppl's ille imꝑfectus induceret᷑ ad agēdum et credendū illa que ad ꝑfectionē vite ꝑtinebant· Consequent᷑ aūt postq̄m apl's narauit victorias et alia miraculosa antiquoꝝ patꝝ subdit· Alij vero extincti sūt non inuenientes redemptionē ⁊c̄· vbi loquit᷑ de sanctis noui testamēti qui sūt alij a p̄dictis· s· antiquis· qui quidē sancti p̄fertim in p̄mitiua eccl'ia nō legunt᷑ victorias habuisse de aduersarijs sꝫ potius ab eis affligi et occidi· vnde de illis dicit· Nō inuenientes redēptionē· s· corꝑalē ab hostibꝫ vt meliorē inuenirēt redēptōē· s· sp̄ualē· vn̄ de istis· s· de s̄cis noui testamēti dicit· lapidati sūt· secti sūt in occisione gladij mortui sūt ⁊c̄· vbi finalit᷑ de omibꝫ ꝯcludit· Hij oms̄ testimonio fidei ꝓbati inuēti sūt· Si aūt quis querat de cōpatōe alteri⁹ victorie ad alteram· s· coꝑalis ad sp̄ualem· que· s· illaꝝ sit maior scrutando diligenter apl'oꝝ dicta hanc reꝑies cōꝑationē· De antiquis eni sanctis ꝓ'e dicit᷑ q̄ vicerūt regna· Illi eni ꝑ fidem verā vicerūt egiptū· chananeā· palestinā· ydumeā et hui⁹ōi que sūt regna ꝑticularia· Sancti vero noui testamēti ꝑ victoriā sp̄ualē non solū regna dicunt᷑ vincere sꝫ mundū· vn̄ p̄ma io· v· Hec est victoria que vincit mundum fides nr̄a· Cui⁹ ratio est· Nam iustus ille qui tormēta mūdi vsqꝫ ad mortē paciendo immobilit᷑ in fide manet· non solū vnū regnū vel plura regna ꝑticularia vincere dici debet· sꝫ vincere mundū· Si eni tot⁹ mund⁹ visibilis cōgregat⁹ esset nō posset amplius cont᷑ vnū hoiem facere q̄m ip̄m multiplicit᷑ torquendo interficere· Et ideo sancti noui testamēti suꝑando oīa in testimoniū fidei· que mund⁹ contra illos posset facere· totum mundū vicerunt· vnde xp̄us ꝓ hui⁹ōi noua victoria

cōmendanda dicebat· Ne terreamini ab hijs qui occidūt corp⁹
Et post hoc non habent amplius quid faciant luce· xij· Et si
vis amplius de hac mā habere vide in additōe sup ep̄l'am ad
hebreos· xj· ¶ Discipul⁹· ¶ Satis habeo ratonē
differencie quā petebā in auctibus noui testamēti quā modo
allegas fundatam· vellē tamen adhuc informari si forte in
antiquis scripturis de hac differēcia· s· victorie antique ꝛ no
ue aliquid habeat̄· ¶ Mḡr· ¶ Scripturas scrutādo
antiquas aliquid de hoc inueniri posset· licet nō ita clare sic̄
in alijs misterijs ꝯtingit vt dictū est· De victoria eni antiq̄ꝝ
que corꝑalis erat· s· per corꝑalem potenciā satis tradit̄ in hy-
storijs antiquis in quibus habet̄ ꝙ apl's dei sepe aduersarios
vincebat· eos debellando corꝑaliter et affligendo· non virtute
ꝓpria sȝ diuina· vnde psalmista de huiōi victorijs antiquo-
rum dicebat· Non in gladio suo possiderunt terrā· nec bra
chiū suū saluauit eos· sȝ dextera tua ꝛc̄· De victoria tamen
spūali non palā sȝ figuratiue antiquit⁹ tradit̄· et hoc ꝑ sacri
ficia diuisa et varia que in veteri lege fiebant ad p̄figurandū
pn̄cipalit̄ sacrificiū xp̄i ꝑ quod victoria spūalis habet̄ vt sup̄
dictū est· De qua figuratione in p̄ma scd̄e· q· c· ij· plene ha-
betur· ¶ Discipl's· ¶ Licet ī hijs que modo al-
legas duplex victoria intelligatur· hoc tamē est in diuersis
auctib⁹· vellē aūt scire si forte in vna aliqua aucte de antiq̄s
hec duplex victoria tradat̄· ¶ Mḡr ¶ Scrutāti
diligent̄ scripturas hoc quod petis reꝑiri posset et spālit̄er in
psalmo· lxxvj· qui incipit· voce mea· ibi eni psalmista ꝓ̄e
in ꝑsona fideliū xp̄i qui in p̄mitiua eccl'ia sub tyrānica ptā-
te Romani imperij maxime affligebant̄· pn̄cipalit̄ loquitur
vt recte intuēti lr̄am ip̄i⁹ psalmi hoc patȝ· Et quia hoc erat
contra modū diuit⁹ consuetum circa antiquos vt dictū est
qui aduersarios supprimebant et debellabāt· Idcirco psalmi
sta ibidē dicit· Et dixi nūc cepi hec mutatio dextre excelsi·
Cui⁹ sensus est ꝙ potēcia dei que ꝑ eius dexterā cōiter in scrip
turis siḡficat̄· Iuxta illud exo· xv· capl'o· Dextera tua dn̄e
confregit īimicū· antiquit⁹ manifestabat̄ per destructōeȝ ad
uersarioꝝ corꝑalem· Nunc aūt· s· in statu p̄mitiue eccl'ie de
qua ibidē psalmista tractat pn̄cipali⁹ manifestabat̄ dexte
ra dei seu eius potencia ꝑ miram pacienciam fideliū qua gra
uissimas ꝑsecutōes vsqȝ ad acerbissimā mortē ab adūsarijs

pro fide veritatis tolerabāt· vnde de hoc psalmista ꝓprie dice
bat· Nūc cepi hec mutatio dextere excelsi· Nam dextera ex:
celsi que vna et eadem est essencialiter· s· diuina potencia nō
vniformiter sed mutabiliter incipiebat manifestari in statu
ꝑmitiue ecclesie ab eo modo quo manifestabaᵗ tempore anti:
quorum vt dictū est· Et sic ex ista auctē bene intellecta ha:
bes differenciā supdictam quam petis· ¶ Discipulus·
¶ hic ps̄· cōiter exponiᵗ de fidelibꝰ in captiuitate babiloni:
ca afflictis ꝑut in postilla Nicolai qui ad lr̄am psalmū pre
dictum sic exponit habeᵗ· vnde ꝭm suā expositionē que lr̄a:
lis est non habet locū allegatio tua supdicta· ¶ Mgr·
¶ Vide addicionē sup postillam in predicto psalmo· et ibi
manifeste repies ꝙ expositio postillatoris non ꝓprie applicaᵗ
lr̄e vt patet ex multis racionibus que in pdicta addicione
hoc ostendūt· sꝫ ꝓprie applicaᵗ lr̄a statui ꝑmitiue eccl'ie vt iā
tibi allegaui· In quo statu incepit mutatio dextere excelsi
modo supdicto· vnde si de expositione illius psalmi plenius
vis informari vide ibi in postilla et in addicione·
¶ Discipulꝰ· ¶ Adhuc lr̄a istiꝰ versus non videtur
consonare tue sn̄ie· dicit enī· Et dixi· nūc cepi hec mutatio
dextere excelsi· debuisset enī dicere ꝭm te· Et nunc cepit mu:
tatio dextere excelsi· ¶ Magister· ¶ In scriptu:
ris sacris vt nosti sepe poniᵗ pteritum ꝓ futuro et econtra·
Similiter et verba seu ꝓnomia ꝑme ꝑsone pro tercia· vnde
exo· iij· capl'o angelꝰ loquens moysi dicebat· Ego sum dn̄s
deus patris tui ꝛc̄· vnde ī hoc loco nō est incōueniens vt ver:
bum ꝑme ꝑsone ponaᵗ loco verbi tercie ꝑsone·

¶ [illegible] distinctio quinta [illegible]

Distinctio qňta de scrutinio scripturarũ que in libro
Job cõtinent̃ declarando mentẽ ipsius iob et sociorũ
Similiter et heliu In quib⁹ expositores hebreoꝝ ma
nifeste errauerũt Et continet xiij capl'a

¶ In ꝑmo capitl'o ꝑmo ostendit̃ ꝙ iob in dictis suis seu al-
tercacoibus quas cum socijs habuit nõ est blasphemus nec
hereticus censend⁹ sicut Rabimoyses et omnes antiqui tal-
mudici erronee estimauerunt

¶ In 2º capl'o ponunt̃ quedam dicta ipi⁹ iob ex quib⁹ ꝓdicti
hebrei arguunt job fuisse hereticũ seu blasphemum · et ponit̃
qđdam ꝓambulũ ad verã intelligenciã quorũdam q̃ in dispu
tacione job cum socijs cõtinentur ·

¶ In capl'o tercio ponunt̃ ea in quib⁹ tam job q̃z socij eius cõ
ueniebant · et ea in quibus differebant · et ibidẽ respondet̃ ad
auctes suꝑdictas que per rabimoysen cont̃ job allegant̃

¶ In q̃rto capitulo arguit̃ contra ꝓdictam responsionem et
soluuntur argumenta ·

¶ In · v · capl'o ponunt̃ quedã alia ũba ipsius job ex quib⁹ ar
guunt suꝑdicti · job negasse resurrectiõez futurã · et ibidẽ sol
uuntur argumẽta eoꝝ per verã exposicõez ṽboꝝ ipi⁹ job ·

¶ In cal° vj · ponunt̃ quedã ṽba dei ad ipm job · ex quibus
apparet ꝙ job loquebat̃ cont̃ iusticiã diuinã · et ibidem expo-
nuntur ṽba ꝓdicta sic ut ex ipis nõ intelligat̃ job fuisse lo
cutũ in derogacionẽ diuine iusticie ·

¶ In capl'o vij · oñdit̃ ꝙ ex hoc ꝙ job natiuitatẽ suã et con-
cepcõnem et huiõi maledixit · et eã uitam ꝓꝓam dicebat se
abhorrere nõ derogat̃ ꝑfectioni ipsius job seu ipi⁹ ṽtuose pa
ciencie · nã talia ƀm partẽ inferiorẽ rõnis dicit intelligẽda sũt
nõ aũt scđm ꝑtem superiorem racionis

¶ In capl'o · viij · ponit̃ quedã obiectio cont̃ ea que dicta sũt
in ꝓcedenti capitulo et ibidem soluit̃ ·

¶ In capl'o ix · declarat̃ conueniẽcia amicoꝝ job in ipsius im
pugnacõne et distinctio eorũ inter se

¶ In capl'o · x · exponit̃ opinio heliu que fuit erronea a deo cõ
demnata cont̃ hebreos qui asserũt ꝙ heliu victoriã obtinuit de
job · et distinctio eorũ inter se

¶ In capl'o · xj · oñdit̃ ꝙ sicut tres amici job erãt de secta sa-
duceoꝝ sic et heliu erat de secta phariseoꝝ quib⁹ assimilat̃ tam
in suis opi͡onib⁹ erroneis q̃z in cõdicionib⁹ suis

¶ In caplo. xij. ostendit quid in responsionibus diuinis supaddi intelligit qd ad questionē ꝓpositam de job ptinere videatur

¶ In caplo xiij. ondītur qꝫ ex malis temporalibus que hominibus eueniūt non semp cōcludi potest eorum malicia 2e pte 48 ...

¶ Capitulū pmū in quo ostendit qꝫ job in dictis suis seu altercacōibus quas cū socijs habuit nō est blasphem⁹ nec hereticus censend⁹ sicut Rabimoyses et omēs antiqui talmudiāi erronee estimauerunt. ¶ Discipul⁹. ¶

Placent michi racōnes tue quas assignas ad hoc qꝫ antiqui patres veteris testamenti bonis temporalibus adherebant ꝓpter cōformitatē ad populū quē ad obstinandā diuinorum pceptorū mouere intendebāt. qui quidē ppls ex sui ruditate tēpalibus adherebat. in tantū qꝫ nō nisi p tpales ꝓmissiones ad dei obsequiū induci oportebat. Sed circa hoc quedā insurgit admiracō que talis est. quomō job de quo scriptura testatur qꝫ erat simplex et rectus timens deū et recedens a malo job pmo. cū hoc tamē intantū tēpalibus adhēbat qꝫ ex eorum amissione qūqꝫ in blasphemiā dei vba ꝓrumpebat prout rabimoyses in libro de directiōe parte tcia caplo. xxiij dicit Non enī dicendū est qꝫ job adheserit tpalibus ꝓpter ruditatē ppli quē intendebat mouere ad fidem seu opera legis faciendā. quia job gentilis erat. nec legit fuisse sub aliqua lege diuina pter legem naturalem cōstitutus. nec fuit a deo missus ad aliquē pplm de lege diuina informandū. vnde admiracōe dignū videtur qꝫ tantus vir et a deo approbatus sic in blasphemiam diuinā ꝓruperit ꝓpt tpalium bonorum amissionē ...

¶ Magister ¶ Dicē qꝫ job fuit blasphem⁹ vl nō bene sentiens de deo seu de ꝓuidencia diuina est valde erroneū tanquā contra veritatē sacre scripture dictū. Manifeste enī testatur scriptura in pricipio sue historie qꝫ fuit rectus et timens deum ꝛc̄. Similiter qꝫ deus frequenter vocat eū seruū tam in allocucōne cū sathana ut cum dicit nunqd posuisti cor tuū super seruum meū. Job quia nō est ei similis in terra ꝛc̄. Job 2º qꝫ etiam in fine hui⁹ historie deus loquens ad ipm eliphā dicit Job seru⁹ meus orabat pro vobis. Ex quibus ꝛ similibus manifeste patꝫ qꝫ job cōputand⁹ est inter seruos dei nō aūt int blasphemos Jtem Ezech. xiiij. calº dicit. Et si fuerint tres viri in medio eius noe daniel et job ipi iusticia sua liberabūt animas suas.

Ex quo patz ꝙ deus reputabat job inter iustos qui per suam iusticiam fuerūt digni liberari / absit ergo dicē job fuisse blasphemū et huiōi sicut Rabimoyses erronee asserit in loco per te allegato · quē quidē errorem ipse Rabimoyses non habuit ex se · sed in hoc sequit̄ talmudicā seu pharisaicam opinionē que in diuisis locis hūc errorē tenet sicut et in mltis alijs superi⁹ dictis · et deo duce infra dicēdis ¶ Discipul⁹ ¶ Ad hoc qd̄ allegas pro defensione iusticie ipi⁹ job · Rabimoyses ubi supra respondet · dicens ꝙ de blasphemia et de alijs erroribus suis job penituit · vnde in ultima locucōe job ad deum sic dicit · Ideo ego meipm̄ reprehēdo et ago penitenciā in fauilla et cinere ꝛc̄ · Job · xlij · In quib⁹ verbis scd̄m Rabimoysen ostendit̄ ꝙ job penituit de blasphemia diuina et alijs erroribus per ipm̄ dictis · Et ideo post p̄dictā pniam deus uocat eū seruum in p̄dicto capl'o · Similit̄ et in ꝓphecia Ezech · et sic et̄ antequā temptaret̄ et pcc̄a p̄dicta incurrēt seru⁹ vocatur ut in p̄mo capl'o · et 2° · ipi⁹ job hoc patz · Motiuū aūt seu causā penitencie ipius job Rabimoyses ubi sup̄ assignat dicēs ꝙ job opinabat̄ ꝙ ꝓsperitates tpales erant finis vltimus vite humane · et hoc qñ ipe job cognoscebat ipsū deū solum et narracione seu auditu nō aūt per viā speculatiuā qd̄ probat ex hoc qd̄ job dicit in · xlij · cal° · sup̄dicto · auditu auris audiui te et nunc oculus meus videt te · vnde scd̄m eū nō fuit job commendat⁹ in p̄ncipio sue historie de intelligēcia seu sapia et huiōi sed de simplicitate et rectitudine vite et timore dei et recessu a malo · que cōdiciones pūt cōpetere etiā rudib⁹ · Ex quo dicit ꝙ iob quando ex solo auditu cognoscebat deū erat ꝑplexus in p̄dictis opionib⁹ · Sed postq̄z habuit noticiam diuinam ꝑ viam speculatiuā tūc cognouit ꝙ finis vltim⁹ humane vite non consistit in ꝓsperitatib⁹ hui⁹ mūdi · s · tpalib⁹ et ideo penituit de hijs que dicta fuerūt per eū cont̄ diuinam iusticiā atq̄z ꝓuidenciā ꝓut in libro Rabimoysi sup̄dicto per te et capl'is allegatis ista pleni⁹ habent̄ ¶ Mgr ¶ Si bene verba dei ad Eliphā et socios eius directa scrutatus fueris sane reperies ꝙ deus tanq̄z verus et ꝓprius dētminator disceptacōnis seu cōtencioīs ipius job et eius aduersarioꝝ determinat ꝙ in ipa disceptacōne seu disputacōe job cū illis locutus fuerat rectum corā deo · nō aūt aduersarij eius · dicit em̄ sic deus ipi eliphaȝ · Iratus est furor meus in te et in duos

amicos tuos quoniã nõ estis locuti corã me rectũ sicut seruꝰ meus iob. Ex quibꝫ manifeste patꝫ ꝙ deus aꝑbat v̇ba ipiꝰ iob in ꝑdicta disputacõe cõtenta tanq̃ꝫ recta ⁊ condempnat partem alioꝝ tanq̃ꝫ oppositã. quã quidẽ sentenciã deus postea infra paucis interpositis replicat sub eisdẽ verbis. Constat aũt ꝙ si iob in disputando cum adu̇sariis ꝓuidenciã dei negasset seu eiꝰ iusticiã cont̃ qd adu̇sarii eius eũ impugnasset ꝙ tunc falsum esset dicẽ ꝙ iob fuerat locutꝰ rectũ coram deo et sociis oppositũ Ex hoc aũt ꝙ fecisset pniam de cõmissis seu de dictis suis nõ recte dictis. non seq̇tur ꝙ fuerat rectũ locutꝰ in ꝑcedenti disputacõe. Oportet ergo dicẽ ꝙ in disputacõne ipsius iob cum adu̇sariis. iob tenuit qd rectũ ẽ ut lr̃a testat̃. Et sic patꝫ ꝙ tam Rabimoyses q̃ꝫ mgr̃i sui quos sequit̃. s. pharisei non recte sed false et erronee dicta ipiꝰ iob in disputacõne cum sociis tanq̃ꝫ heretica condempnauerãt. Cum constat hoc esse manifeste cont̃ diuinã detẽminacõeꝫ suṗdictã Item qd asserit ipe Rabimoyses de motiuo pnie ipsius iob qd fuit quia antea cognouit deũ ꝑ solũ auditã. nũc aũt per viam speculatiuam est incõueniẽter dictũ. tum quia in hiis que ꝑtinẽt ad cognicõem hũanam de diuinis. magis meritoriũ est qd homo ex auditu acapit q̃ꝫ si per speculacõem hũanã hoc hr̃et. fides enĩ est ex auditu ad Ro. x. tũ quia ꝑ speculacõem hũanã nõ sufficienẽ habet̃ ꝓuidenciam diuinã esse circa particl'ares actus hominis. et ꝙ remuneracõ seu punicio hoĩs ꝭm ipsius actus fit in alia vita et multominꝰ in resurrectione futura. de quibꝫ iob aliqua docuit ut infra patebit Item ꝙ ipe Rabimoyses asserit iob nõ fuisse cõmendatũ a deo de sapia seu intellectu falsũ est Nam cõmendatꝰ fuit de timore deĩ et recessu a malo in pn̄cipio historie. et etiã postea. 2. capl'o dicẽte deo de iob ad ipm sathan. ꝙ nõ erat ei similis in t̃ra vir simplex et rectus timens deũ et recedens a malo Constat aũt ꝙ timor dei ẽ ipa sapia que in scripturis cõmendat̃. Similit̃ et recedẽ a malo est intelligencia que laudat̃ in scripturis. ut habet̃ exp̄sse iob xxviii. dicit sic. iob de quo deus testat̃ ꝙ erat timens deũ et recedens a malo. necesse est dicere ꝙ erat sapiens et intelligens et timens deum ⁊c̃ Scd̃e partis et distinctõis quinte

Capl'm 2ꝰ in quo ponũt̃ quedã dicta ipsius iob. ex quibus ꝑdicti hebrei arguũt iob fuisse her̃icũ seu blasphemũ. et ponit̃ quoddã ꝑambulũ ad veram intelligẽciam quorũdam que in

disputacōne job cū suis cōtinent ¶ Discipulus ¶

Quidquid sit de alijs vellem habē veram intelligenciā de auctibus quas ipe Rabimoyses allegat · ex quib₉ ad lrām videt̄ haberi q̄ job credebat q̄ nō erat differencia inter iustū et impiū apud deū · vtrūqȝ eñ ut dicit silr̄ modo cōsumit̄ · vnde in caplo · ix · ipe job dicit · vnū est quod locutus sum · et innocētem et impiū ipe cōsumit Item infra job · xxi · videt̄ dicere de impijs q̄ aliqui moriunt̄ in magna tranqllitate et aliqui in magna amaritudīe et de vtrisqȝ concludit et tam̄ insimul in puluere dormiēt et vermes operient eos · Ex quib₉ auctibus videt̄ arguere q̄ de mente job erat q̄ deus indifferēter punit innocentem et impiū · Similit̄ et q̄slȝ impios indistincte · q̄d videt̄ cont̄ diuinā iusticiam seu puidenciam · vnde ex istis concludit q̄ s̄m job deus nō puidet de actibus hūanis quoꝝ vtrūqȝ est erroneū tanqȝ repugnās sacre scripture in m̄ltis locis · in quib₉ maifeste hibet̄ q̄ deus hēt noticiam de omnib₉ actib₉ hūanis · et retribuit vnicuiqȝ scd̄m opera sua · vnde in ps̄ · de p̄mo dicit · qui finxit sigillatī corda eoꝝ et intelligit omia opera eoꝝ · De 2° vō ps̄ · deo dicit · Tu reddis vnicuiqȝ iux̄ op̄a sua · et ī m̄ltis alijs locis · vellē igit̄ ut michi ostēderes quō p̄dicta v̄ba job et silia pūt intelligi sine derogacōe diuine iusticie et puidēcie ¶ Magister ¶ Ad intelligenciā p̄dictoꝝ ⁊ similiū opoꝛtȝ p̄mo scire ī quo pendeat huiōi disceptacō · s · job et suoꝝ adūsarioꝝ · sic ut opīo cui⁹lȝ eoꝝ distincte habeat̄ al's pcederet̄ confuse et indetminate · Et circa hoc vlteri⁹ est attendendū q̄ stilus libri job et ipius modus loquendi est valde singularis in obscuritate int̄ ceteros libros veteris testam̄ti · vnde cōiter tradūt hebrei q̄ modus loquendi istius libri est nō solum poeticus sed etiā metrice compositus · in quibus concordat jero⁹ · vnde in plogo hui⁹ libri sic dicit a verbis job in quib₉ ait · pereat dies in qua nat⁹ sum usqȝ ad eū locū ubi ante finē voluis scriptū est Idcirco me reprehendo exametri v̄sus sūt · dactulo spondeoqȝ carētes Et sic patȝ q̄ liber iste est p̄ modū poematis scriptus · vnde p̄ totum hūc libꝝ figuris et coloribus vtitur quib₉ poete vti cōsueuerūt Illa aūt que metrice tradunt̄ nō plane exp̄munt̄ sicut fit in locucionib₉ psaias sed truncate · et q̄nqȝ p̄prie · ⁊ q̄nqȝ im p̄prie et q̄nqȝ breuius q̄nqȝ largius q̄ȝ opoꝛtȝ p̄ponunt̄ · Silr̄ et in talibus vna snīa sepi⁹ r̄plicat̄ sub diūsis v̄bis seu silitudib₉

Item in silibus qñq3 quedã tradunt̃ que prima facie vident̃ esse ẜm mentẽ loquẽtis · et tñ serie disceptacõis pspecta oport3 ea intelligere nõ ẜm mentẽ loquẽtis sed ẜm mentẽ adũsarij quẽ loquens seu pponens vult inducere ad incõueniens put in quibusdam videbit̃ · vnde ad habendã veram intelligenciã de mente ipius iob et sociorũ et in quo uł in quibus consistit huiõi disputacõis fundamẽtum op3 pmo certitudinalit̃ habẽ cuiusl3 mentẽ · per dicta plana cuiuslib3 eorꝝ vt sic de singularibus dictis cuiꝰli3 posset sciri quõ sint intelligenda · et in quo ipoꝝ disceptacio consistat · Explicit prima et distinctio sequitur

¶ Capl'm tercium In quo ponunt̃ ea in quibꝰ et sociꝫ eiꝰ cõueniebant et ea in quibꝰ differebãt · et rñdet̃ ad auctes supdictas que p Rabimoysen cont̃ iob allegant̃ ¶ Discipulꝰ ¶

Ante omĩa placet ut michi declares mentẽ ipiꝰ iob fundando eam in suis dictis · et hoc fũdamẽto habito pcedet̃ ad alia ¶ Magister ¶ Ad hoc qd petis clarius ondendũ psupponẽ debes q tam iob q3 eiꝰ amici qui ei aduersabant̃ firmit̃ tenebant q res hũane a diuina puidẽcia regunt̃ Sic ut boni diuina iusticia puidente pmiant̃ · Mali vo eadem iusticia puniunt̃ · qd quidẽ rõe cõceptũ se hab3 ut pncipiũ ad alia que ex fide credenda sũt Quod eciã cõceptũ seu pncipiũ licet p solam racõem naturalem a phis antiquitus non fuerit reptũ · p inspiracõne3 tñ diuinã antiquis veteris testamenti pribus reuelatũ fuit · et in sacris scripturis dupliciter traditũ tam p historias sacras hoc testantes q3 per dogmata diuina q hoc expsse asserũt · pmũ p3 in q3plurimis locis ĩ quibꝰ scripture diuinã iusticiã res hũanas puidere historialit̃ testãtur qd pat3 tam ĩ singularibꝰ psonis vnde Gen · iiij · capl'o de punicõne cayn facienda et de pmiacõe noe iusti Gen · vj · et de premiacõne abrahe Gen · xij · et · xv · capl'o · q3 eciã in quodam vli vt de punicõe pereuntiũ in diluuio Gen · vij · Et de punicõe sodomitaꝝ gen · xix · et sic de q3plurimis historijs sacris testantibus q diuina iusticia puidente mali puniunt̃ et iusti pmiant̃ · Scdo mõ idem pat3 per diuina scripturaꝝ sacra dogmata vnde Gen · xviij · abraham dicebat deo absit a te ut rem hãc facias ut occidas iustũ cũ impio non est hoc tuũ qui iudicas omnẽ terram ꝛc̃ · et in dacõne legis exo · xx · Ego sũ dominus deus tuus zelotes visitans pccã patꝝ in filios ꝛc̃ · et faciã misericordiã diligentibꝰ me ꝛc̃ · Que quidẽ diuina puidencia circa

actus hūanos iuxta sacraꝝ testimoniū scripturaꝝ· non tm̄
ꝯsiderat exteriora hoīm opa ·sꝫ etiā interiora et intima vt vni
cuiqꝫ reddat̄ pmiū vl̄ penā sm̄ ꝓpria merita seu demerita ·le
git̄ etiā jere· xvij · Ego sum dn̄s scrutans cor et ꝓbās renes
qui do vnicuiqꝫ iuxta viam suā et iuxta fructum adinuēcio
nū suaꝝ vbi ꝓpheta postq̄ȝ ondit q̄ humana noticia nō atti
git ad interiores hoīm cogitatōes seu actiones cognoscendas
dicens · prauuꝫ est cor homis et inscrutabile· s· ab homie qui
tantū ea que apparēt videt· pmi Re· xvj· capl'o· statim sub:
dit q̄ hec interiora a deo scrutant̄ dicens· Ego dn̄s scrutans
cor et ꝓbans renes· Jn quo itelligunt̄ cogitatōes et affectō:
nes humane q̄ntumcūqꝫ sint occulte· Et vt ondat hui⁹ scru
tinij diuini seu ꝓbacōis effectum subdit· qui do vnicuiqꝫ iux
ta viam suā et iuxta fructū adinuētionū suaꝝ· vbi p viam
intelligit̄ finis quē homo in opibus suis cōstituit· sicut p vi:
am corpalem homo tendit ad terminū intentū· p fruct⁹ aūt
adinuentionū intelligunt̄ ipa opa ab hoīe facta· vnde ex hac
auc̄te et quibusdā alijs silib⁊ manifeste habet̄ q̄ deus ꝓuidet
de actibus hūanis ipos examinās sm̄ se et etiā sm̄ intentōeȝ
opantis seu adinuenientis· Ex qua auc̄te etiā et q̄mpl'imis si:
milibus habet̄ qd̄ dictum est de ꝓuidencia diuina circa res hu
manas· qd̄ quidem pncipiū a quolibet fideli credēdum ē tanq̄ȝ
qddam psuppositū ad oīa que per fidem tradunt̄ seu credunt̄
vnde apl's ad hebre· xj · accedentē ad deū opꝫ credere quia est· et
inq̄rentib⁊ se remūerator ē· hoc aūt psuppoito scire debes q̄ fu:
erūt nōnlli q licꝫ pdictū pncipiū credidissēt· errauert̄ tm̄ circa
pmiū iustoꝝ et punicōeȝ maloꝝ ponētes vtrūqꝫ i hac vita tm̄
esse nō aūt in futā quā · s· vitā futurā oīno negabāt asseren
tes aīam hoīs esse mortaleȝ vnde p⁹ hāc uitā sm̄ illos nulla
remaēt pena ul' pmiū hoī· Cōsequēter et eandē erroneā rōnē
de mortalitate aīe sequētes rsurrectōeȝ negabāt· et de hac fal
sa seu heretica secta fuert̄ · Saducei de quib⁊ josephus li· xx·
antiq̄tatū refert q̄ recipiebant tm̄ qūqꝫ libros moysi in quib⁊
nō fit mēcio expssa de alio secl'o nec de immortalitate anime
sed poci⁹ cōminacōes et punicōnes sm̄ lr̄e supficiē omēs sunt
tpales· vnde sequentes pentateucon supficialit̄ tm̄ et nichil
aliud de diuinis scripturis in hūc inciderūt errorē · quē erroreȝ
cōfutat xp̄s Mt· xxij · ut ibidē plane cōtinet̄· Vlteri⁹ autē
cōsiderandū q̄ hij tres adūsarij ipius job ꝓprie vident̄ fuisse

de secta ꝓcta · Saduceoꝝ nefanda · Et ideo oms̄ tribulacões
tꝑales que ipi job cõtigerant attribuebant pc̄cis seu delictis
ipius false existimantes ꝙ in hac vita nullus affligit̄ nisi ĩ
pena ꝓprij delicti · vñ innocẽtes et recti ſm eos nunqȝ affligeꝛ
bãt̄ in hac vita vt pȝ ꝑ dicta ipoꝝ · Eliphas em̄ dicebat ipsi
Job · Recordare obsecro quis vnqȝ innocẽs perijt aut quãdo
recti deleti sunt qñ potius vidi eos qui operant̄ iniq̃tatem ⁊c̄ ·
Job · iiij · Baldach etiã dicebat ipi job Si mũdus ⁊ rectus
incesseris stati euigilabit te ⁊ pacatũ reddet habitaculũ iusti
cie tue job · viij · Sophar etiã ipi job dicebat Et intelliges ꝙ
multo minora exigaris ab eo qȝ mere᷑ iniq̃tas tua job xj · Et
hec sn̄ia plures replicat̄ ĩ dictis eoꝝ Ex q̇bꝰ pȝ ꝙ nõ credebãt
ꝙ aliquis homo in mũdo hoc tribularet̄ ut meritũ suũ augeꝛ
retur in alia vita · talem em̄ vitã esse nõ credebãt · job autẽ
tanqȝ verus fidelis credebat firmit̄ ꝑ diuinã ꝓuidenciã actus
regi hũanos · sȝ verũ et ꝓpriũ p̄miũ iustoꝝ et verã ⁊ ꝓpriam pu
nicõnem reproboꝝ nõ ponebat in hac vita que momẽtanea
est et caduca · sed in vita futura · et ↄ̄sequent̄ ex hoc ꝙ sibi in
hac vita tribulacões maxie deuenerit nõ credebat sequi ꝙ ipe
essȝ iniustus sicut nec ſm veritatẽ fidei hoc seq̃tur · Ex quibus
patȝ ꝙ Rabimoyses maifeste errat asserens ꝙ job in ꝓuidẽ
cia diuina cõueniebat cũ aristotele qui negauit ꝓuidẽciam di
uinam esse in istis inferioribꝰ nisi solũ ſm speciem ul' genus
non aũt ſm indiuidua et ꝑticulares actiones · Cuiꝰ oppositũ
in multis dictis ipius job manifeste pȝ · Dicit em̄ job de deo
nonne ipe cõsiderat vias meas et cũctos gressus meos dinu
merat job · xxxj · Et infra ĩ eodem excusans se a suppressione
seruoꝝ suorum sic dicit · Si cõtempsi subire iudiciũ cũ seruo
meo et ancilla mea cũ disceptarent aduſũ me · quid em̄ faciã
cũ surrexerit ad iudicandũ deus · et cũ quesierit quid responde
bo illi · Ex quibꝰ manifeste pȝ ꝙ job credebat ꝓuidẽciam diuinã
se extendere usqȝ ad actus ꝑtic'lares hũanos et eciã ꝙ iudiciũ
diuinũ conti᷑ se si a iusticia deuiasset timebat Ridiculũ em̄ vi
detur asserere ꝙ job negasset diuinã ꝓuidenciã in actibꝰ parti
cularibus hũanis · cũ exꝓ̄sse tam generacõeȝ qȝ formacõnem
suam qȝ oia que ipi euenerũt deo tanqȝ p̄ncipali autori attriꝛ
buebat ut pȝ in m'tis locis sp̄ali't̄ job · viij · cap'o · vbi dicit ·
Manus tue dñe fecerũt me ⁊c̄ · usqȝ ad finẽ capl'i Et in oibꝰ
dictis suis fere clarissime pȝ ꝙ ipe gubñacõeȝ diuinaȝ se extenꝛ

dere ad actus hūanos fatebat̃ Ad auctes suppdictas p Rabi moysen allegatas quaꝝ vna est illa ī qua job dicebat · vnū est qḋ locut⁹ sū Innocentē et īpiū ip̄e cōsumit · ex q̄ ītendit ip̄e ꝓbare ꝙ job loquebat̃ cont̃ diuinā iusticiā · Dicendū ꝙ hoc est veꝝ · sꝫ intelligēdum est hoc dixisse Job ꝺm opīoꝫ adūsarioꝝ quā ad incōueniēs intēdit deducē · q · d · hoc qḋ dixi · s · ꝙ si in hac vita tm̄ totū p̄miū iustoꝝ et pena impioꝝ cōsisteret ut vos asseritis · sequeret̃ ꝙ innocētes et impij equaliter a deo punirent̃ · cū tā isti q̄ꝫ illi morte tꝑali que maxīa penaꝝ tꝑaliū est cōsumant̃ · Et qꝛ ꝺm vos nulla pena nec p̄miū hominis remaēt ī alia vita sequet̃ ꝙ deus nō iuste ꝓcedēt ī hoīm gubnacōne Et quia cont̃ hoc posset dici ꝙ pena mortis est cōmunis oībus ꝓpter pcc̄m nat̃e qḋ ē cōmūe · adhuc irrōnabile videt̃ ꝙ innocentes qui ex ꝓprijs pcc̄is nō sūt rei alias paterent̃ afflictiones p̄ter mortē · cū ꝺm vos nulla alia causa est quare alicui inffligit̃ pena nisi ꝓpt̄ pcc̄m ꝓpriū · Cōstat aūt innocētes penas pati ī hoc mūdo Et sic ꝺm vos sequeret̃ ꝙ tales sine cā punirent̃ · de quo subdit · Et si flagellat occidit semel et nō de penis innocentē irrideat Idem dicendū ē ad aliā auctem job · xxj · ubi dicit̃ Simul in puluē dormiēt ꝛc̃ · quia hoc dicit job ad cōfutādū adūsarios qui tm̄modo ī hac vita dicūt esse totalē penā impioꝝ cū tm̄ videm⁹ ꝙ aliq̄ impij cōtinue viuūt ꝛ moriunt̃ in ꝓsperitate tꝑali Et alij ꝑ oppositum qui tm̄ simul in puluē dormiūt · qḋ esset cōtra diuinam iusticiā seu ꝓuidēciaꝫ nisi in alia vita ista reducēnt̃ ad verā iusticiā et sic job imꝓbat suos adūsarios in huiōi locucōib⁹ et sil'ib⁹ deducēdo eos ad incōueniens ex hoc ꝙ futurā vitā negabant

Capl'm iiij · In quo arguit̃ cōtra p̄dictā rn̄sionē · et soluunt̃ argumenta

Discipulus

Contra exposicōeꝫ tuā de dictis ipi⁹ job · suppdict⁹ Rabi moyses et turba talmudicoꝝ possent obicē sic dicentes · v̇ba job plane intellecta intelligi debēt fuisse dicta de mēte ipius job · nō aūt adūsarioꝝ · nō em̄ dixit ꝺm vos innocentē et impiū ip̄e · s · deus cōsumit · sꝫ dicit simplicit̃ Vnum est qḋ locutus sum innocentē et impiū ip̄e cōsumit · qḋ plane sonat hoc esse dictū de mēte job · Cū aūt ī exposicōe tua supaddis ꝙ hoc intelligit̃ ꝺm mentē adūsarioꝝ hoc ē ext̃ textū · vnde nec videt̃ talis sensus recipiēdus nisi aliq̄ racio seu auctoritas nos cogat ad hoc · Idem posset dici cont̃ expo-

sicōnem scōꝛ auctātis supdictā ¶ Magister ¶ Ex duobus
cogimur exponē v̄ba job in hac disputacōe fuisse fidelissima
et vera · et spāliter ea que ipē dixit circa futurā vitā et circa
resurrectionē · pmū est auctas dīna que falli nō pt̄ que testat̄
ꝙ job locutus fuit rectū corā deo in illa disputacōe · nō autē
sui adūsarij job vltimo · Nō estis locuti rectū corā me sicut
seruus meus job ꝑut sup̄ fuit allegatū · Si enī job in sua di
sputacōne cont̄ ea que in fidei veritate cōtinent̄ aliquid asse-
ruisset · nō potuissent p̄dicta v̄ba verificari de locucōe ipi⁹ job
cum adūsarijs · Et ultra hoc notandū est ꝙ nō dixit deus so
lum nō fuistis locuti rectū sicut seruus meus job · sed addit
coram me · In quo denot̄ ꝙ v̄ba job intellecta ɓm intimā
sui intencionē que nuda est et apta corā me deo fuerunt recta
licet possint iudicari sicut sonant aliter · Deus enī qui solus
nouit corda hoim testat̄ ꝙ v̄ba ipi⁹ job recta fuer̄t corā deo
Et ideo v̄ba sua et si pn̄t dupliac̄ intelligi opꝫ ut exponant̄
eo modo quo recta sūt Et hoc ē qd̄ nos cogit v̄ba job exponē
sic ut sint recta corā deo ⁊ nō aliter Scdm vero qd̄ nos cogit
ad p̄dictā exposicōnē est ꝙ ex v̄bis job ꝓprie intellectis nos
opꝫ concedē ipm hr̄e spem in aliā vitā qd̄ est maifeste conso-
num fidei et repugnās errori adūsarioꝝ · dicit enī job sic ca-
pitulo · xiij · Etiā si occiderit me i ipo sperabo verūtamē vias
meas in cōspectu eius arguā · et ipē erit saluator meus · Nō
enī veniet in cōspectu eius omis ypocrita In quib⁹ v̄bis ma
nifeste habet̄ ꝙ job in hac vita existēs habebat spem ut deus
ipm saluaret post mortē qd̄ est maifeste cont̄ errorē socioꝝ qui
futurā vitā et salutē oino negabant · vnde v̄ba sua alibi di
cta in quibus apparet ꝙ ipē purificat innocentē et impiū opꝫ
ꝙ intelligant̄ nō ɓm suā mētem sꝫ ɓm mētem adūsariorum
et ut insinuaret ꝙ v̄ba supdicta · s · si occiderit me in ipo spera
bo ⁊c̄ dicta sūt ɓm mentē ꝓpriā et nō aliter · Idarco immedi
ate ante illa pmittit hoc tacete paulisp ut loq̄r qdcūqꝫ mens
michi suggesserit · quare lacero carnes meas dentib⁹ meis et
aiam meā leuo i maib⁹ meis etiā si occiderit me ⁊c̄ · In huiōi
enī v̄bis ante pmissis duo exp̄munt̄ · vnū est ꝙ illud qd̄ erat
locutus ex ꝓpria mētis suggestione ꝓcedebat · Et de hoc dicit
tacete paulisper ut loquar qdcunqꝫ michi mens suggesserit ·
Scdm est ꝙ omia que paciebat̄ tam in carne qꝫ in spū sustine-
bat ꝓpt̄ spem future salutis · pmū patꝫ p hoc ꝙ dixit · quare

lacero carnes meas dentibꝰ meis qd ptinet ad corpales penas Scdm vo cum dicit· aiam meã leuo in manibꝰ meis qd ptinz ad afflictiones intrinsecas aie· vnde declarãs quare ista susti nebat statim subdit Et si occiderit me in ipo sperabo· qsi dicēt non solū alias penas citra mortē sed etiã ipam mortē que est maxia penaꝝ psertim cū sit violenta que ptinet ad occasionē patus sum sustinē ꝓpter spem salutis· Idem dicendū est ad se cūdaꝫ auctem iob· xxi· s· ꝙ illa dicta iob intelligēda sūt ꝭm mentē aduersarioꝝ quos vult ad incōueniēs deducere ut sup dictum est Sequitur de partibus et distinctionibus quinte tractatus

¶ Capl'm qntū In quo ponūtur quedã alia vba ipiꝰ iob ex quibus arguunt supdicti iob negasse resurrectionē futuram Et ibidem soluunt argumenta eoꝝ per veram exposicōnem verboꝝ ipius iob ¶ Magister

Sunt alia verba iob que maifeste videtur negare resur rectionē futuram ut cū dicit caplo · xiiij · lignū habet spem si pasum fuerit rursum virescit ꞇc· Et infra in eodem cōtextu· homo cū dormierit nō resurget donec atteratꝰ celū nō euigilabit neqꝫ cōsurget de sonmo suo · In quibꝰ ver bis et silibus maifeste pꝫ ꝙ iob negabat resurrectōneꝫ· nec valet dicē ꝙ hoc dicebat ꝭm mentē aduersarioꝝ· Nam ad pre dicta vba sic pmittit Recede ergo paululū ab eo ut quiescat donec optata veniat sicut mercenarij dies eius· In quo loco iob loquitꝰ deo supplicans habere refrigeriū penaꝝ considerata breuitate vite hūane ad qd fortificandū inducit differēciã int duracōneꝫ ligni ꞇ duracōnē homis eo ꝙ lignū post sui pasiōeꝫ virescit· nō aūt homo post mortē Et sic vult inducē deum ad miserandū hoi ꝓpter breuitatē vite sue ex quo ad ipam nūqꝫ redit· lignū aūt sic· vnde maifestū est ꝭm seriem lr̃e ꝙ hoc lo quitꝰ de mente sua · nō aūt ꝭm mentē aduersarioꝝ

¶ Discipulus ¶ hec verba ipius iob que allegas intelligi pūt esse dicta de mēte ipius Ad qd sciendū ꝙ fuerūt aliq an tiqui q false asserebāt ꝙ hō post hāc vitã pꝰ magna tpis cur ricula redeuntibꝰ oim cōstellacōibus sideꝝ sicut fuerūt antea tūc idem homo per naturã siliter rediret ad vitã mortalem et ad omia officia ul' alia quecūqꝫ q ꝑ ipm fiebāt utputa ꝙ plato legēt athenis in eisdem scolis et eisdē scolaribꝰ et easdē lectiones sicut ante dum viuebat· Que quidē opinio de resur rectione est erronea ꞇ falsa· Nam ꝭm phoꝝ doctrinam ea que

corrūpunt̄ nō redeūt eodem numero per motū seu mutacōem
vt in scdo de generacōe· Est eciā conꝰ veritatem fidei fm quā
resurrectio credit̄ seu expectat̄ ad vitā gloriosaꝫ immortalē
vnde iob illā falsā rſurrectiōeꝫ negat· qd patꝫ ex hoc ꝙ dicit
lignū habet spem ⁊c· lignū enī post sui pasionem iterū viresat
in eadem vita ꝓut ad aīam pertinet vegetatiuā· homo vo cū
dormit nunqꝫ ad talē vitam resurgit sed ad vitā immorta
lem ut dictū est· Vnde ex hoc iob volebat inducere deū ut cō
cederet sibi refrigeriū penaꝝ i hac breui duracōe ex quo nūqꝫ
ad similē vitā resurrectur⁹ erat homo· Et sic ex pdictis ver=
bis nō habet̄ ꝙ iob negassꝫ verā resurrectionē q̄ ꝑ fidem habē
sed falsam resurrectionē ut dictū est· Alij vo exponūt vba
iob pdicta ut ex hys cōcludat̄ vera resurrectio futura dicen
tes ꝙ hō cū sit nobilissima creatura int̄ corruptibiles creatu
ras Racōnabile est ut nō sit deterioris cōdicionis ligno· Sꝫ
constat ꝙ si lignū fuerit pasum iterū ꝓducat ramos ⁊ germi
nat· De corpꝛe aūt homis pasi a vita pn̄ti nichil tale videt̄
pullulare· Et ideo ne homo sit peyoris cōdicois ligno cōclu
ditur ꝙ i homie sit aliquid immortale· s· aīa racōnalis cui⁹
resurrectio expectat̄ et fm hoc exponūt illud· lignū habꝫ spem
Sicqꝫ ꝑ modū suasionis rethorice fm quā ꝓcedit̄ i hoc libro
iob resurrectionē veram cōcludit· vnde ex pdictis vbis iob
in hoc loco non habet̄ ipm a fide resurrectionis deuiasse expo=
nendo ea aliquo pdictoꝝ modoꝝ ad qd cogimur non solum
auctē dīna supdicta testante iob rectū fuisse locutū· Sed eciā
ex dictis ipi⁹ iob resurrectionē verā testantib⁹· vnde in ·xix·
caplo· volēs de misterio resurrectōis loqui qd est de maximis
seu difficilioribꝫ inter credibilia ut redderet auditores atten
tos pmittit· Quis michi tribuat ut scribant̄ sermones mei
et exarent̄ in libro stilo ferreo et plūbi lamina uel celte scul=
pant̄ in silice· Et declarās illa que sūt tam magna et ardua
que peteret scribi mō pdicto· subdit dicēs· Scio ꝙ redemptor
meus viuit et i nouissimo die de terra resurrectur⁹ sū et rur=
sus circūdabor pelle mea ⁊ in carne mea videbo deū saluatorē
meū ⁊c· que vba ꝓprijssime exponunt̄ de resurrectōe futura
quā expresse sanctus iob in hoc loco ꝓfitet̄ Et ideo oportet ꝙ
cum alibi de hac materia loquat̄ ipi⁹ vba sic exponant̄ vt
huic sue vere ꝓfessioni cōcordent 2ᵉ partis et 8ᵉ quinte
¶ Capitulū sextū In quo ponunt̄ quedam vba dei ad ipm

Job In quibus apparet ꝙ job loquebat̃ contra iustitiam diuinam Et ibidem exponunt̃ v̓ba p̄dicta sic ut ex ip̄is nõ intelligat̃ job fuisse locutũ in derogacõne diuine iustitie ¶ Discipulus ¶

Sufficiunt michi p̄dicta ad ostendendũ ꝙ job credebat futuram vitã in qua expectat̃ iustoꝝ p̄miũ ut v̓ba sua supra allegata ·xij· capl'o Et si occiderit me in ip̄o sperabo testant̃ · Siliter et qđ credebat resurrectionẽ futuram ut patet ex auct̃e per te vltimo allegata · Sed video ꝙ deus ip̄m job cõdempnauit seu rep̄hendit in suis resp̄sionib⁹ i duob⁹ locis · p̄mo ubi dicit · quis est iste inuoluens s̃nias sermonib⁹ imperitis · Scđo legit̃ job ·xl· Nũquid irritũ facies iudicium meũ ⁊ cõdempnabis me ut tu iustificeris · Ex quib⁹ patꝫ s̄m veritatẽ diuine sententie job nõ solũ fuisse locutũ sermones imperitos s̃nias inuoluendo · sed etiã in derogacõeꝫ diuine iustitie qđ manifeste patꝫ cũ dñs sibi alloquens dixit · Cõdempnabis me vt tu iustificeris · peto igit̃ vt michi declares quõ v̓ba predicta p̄nt cõcordari cum verbis dñi p̄ te allegatis Job vlt̃· vbi dicit̃ Non fuistis locuti rectũ corã me sicut seruus me⁹ job ¶ Magister ¶ Verba dñi que p̄mo allegas · s · quis est iste inuoluens s̃nias sermonib⁹ imperitis · si recte exponant̃ intelligunt̃ur de helyu esse dicta non aũt de job p̄ut infra deo dante si de mente ip̄ius helyu tractabit̃ erit maĩfestũ · Ad veꝝ aũt intellectũ scđe auct̃is quã allegas attendẽ debes ꝙ quia adu̓sarij job cõmuniter asserebãt ꝙ job erat punitus in vl:cionẽ suoꝝ delictoꝝ qđ erat falsũ ut patꝫ ex historia ip̄i⁹ job in qua ante huiõi disputacõem p̄ponit̃ ꝙ deus dixit ip̄i sathan qui ip̄m job p̄missione diuina affligebat · nũquid cõsiderasti seruũ meũ job ꝙ nõ sit similis ei i terra vir simplex et rectus ⁊ timens deũ ⁊ recedẽs a malo et adhuc retinẽs innocenciã suam · tu aũt cõmouisti me adu̓sus eũ ut affligerem illũ frustra · Ex quo patꝫ maĩfeste ꝙ job nõ erat afflict⁹ p̄p̄t demerita sua Et ideo job volens excludẽ falsam imposicõem suoꝝ adu̓sarioꝝ suã iustitiã cõmẽdabat intantũ ꝙ petebat disputare cũ deo qđ alijs videbat̃ redundare in derogacõem diuine iustitie · Circa qđ notare debes ꝙ si cõtingat contencio int̃ duos equales non est rep̄hensibile si alter eoꝝ a culpa se expurget etiã si ex hoc alter culpabilis in hoĩm opĩone videat̃ quia hõ plus se diligit naturaliter q̃ꝫ alium · Sed cũ int̃ deũ et hoiem sit distancia infinita in quacũqꝫ p̄fectione sit homo pocius pati

debet ut in se culpa iniuste referat q̃z q̄ in deo putet̃ esse iniu stícia Et ideo dñs ad arguēdū job de cōmendacōe indiscreta sue iusticie ꝓponit excellenciā dei sup̱ hoies · Que quidē excel- lencía ex effectib9 ōmis maifestat̃ · vnde autoritas illa quā allegas Nunquid irritū facies iudiciū meū ⁊c̃ · Intelligitur sic · q̃si dicēt Nūquid sic iusticiā tuā cōmendas ut irritū · i · nō rectū facias videri iudiciū meū · Sic eñ cōmēdas iusticiā tuā q̄ ego apud alios videar cōdempnabilis Et hoc est qđ di cat · Condempnabis me ut tu iustificeris · vnde ex v̄bis sup̄ dictis dei ad ip̄m job · maifestū est q̄ nō rep̄hendit eū ex hoc q̄ ꝓuidenciā dei negabat circa hoies ut Rabimoyses erronee estimauit · s̄z solū de hoc q̄ se maifestabat indiscrete in tantū q̄ hoc posset referri in derogacōe̾z diuine iusticie de qua incauta locucōe seu iustificacōe indiscreta job penituit · vnde postq̃z rep̄hensionē dñi audiuit in fine cōcludit Idarco me rep̄hen do et ago pniam in fauilla et cinere [2c parte et sequitur]

Capl'm septimū In quo ondit̃ q̄ ex hoc q̄ job natiuitatē suam et cōcepcōem et huiōi maledixit et etiā vitā ꝓpriā di cebat se abhorrere nō derogat̃ ꝑfeccioni ip̄ius job seu ip̄ius virtuose paciencie · nam talia s̄m ꝑtem inferiorē rōnis dicta intelligēda sūt · nō aūt s̄m ꝑtem rōnis supiorē Discipl's

Si job ꝓut tu doces tante ꝑfeccōis erat q̄ etiā si fla- gellacio ei inflicta a deo usq̃z ad mortē inclusiue attin geret adhuc i ip̄o remanēt vera spes i deo ꝓut v̄ba ꝑ te sup̄ allegata vident̃ sonare · cū dicat · Et si occiderit me i ip̄o sperabo job · xiij · quō ergo vir tāte ꝑfeccōis ꝑ amissionē rerū tp̱aliū necnō etiā ꝑ afflictionē corꝑis sui in tantam inci derit tristiciā seu anxietatem ut cōcepcōem suā et natiuitatē maledicēt · et etiā vitam ꝓpriam abhorreret · que quidē nō ꝑti- nent ad vite ꝑfeccionē seu ad virū ꝑfectū in quo spes future vite cōsistit · Scdm eñ doctrinā apl'i · ad Rō · viij · Non sunt cōdigne passiones hui9 seculi ad futurā vitā que reuelabit̃ in nobis Incōueniēs igit̃ est q̄ vir iustus qui nō ex peccatis ꝓpriis sed ad meriti sui augmētum flagellabatur sicut erat job ꝓut ex supradictis patet q̄ vitā sic abhorrēt ut appeteret nunq̃z fuisse sub hac luce · qđ tñ job appetebat ut · patz in tercio capl'o Magister Ex hoc q̄ job suā cōcepcōem et natiui tatem et huiōi maledicebat ex quib9 odibilē vitā suā demō strabat nō sequit̃ aliquid sue ꝑfeccōni rep̄ugnās · xp̄s eñ qui

sup oms sanctos pfectione vite humane attigit legit de morte sua futura tristari. Dixit enim imminente passione. tristis est anima mea usqz ad mortem Mt. xxvj. Cuius racio est. Nam racio inferior humana que sensitiuam ptem sequit. que quidem sensitiua nichil ad finem refert. talis ro abhorret illud quod sensui repugnat. Racio vero superior illa que sm ptem sensitiuam odibilia sunt si tamen referant ad finem bonum. talia acceptat ut bona. sicut patz de potione amara que licz sm sensum horrida est et odiosa. Cum aut refert ad sanitatem consequendam est sm racoz valde accepta. vnde xps disposicoez sensitiue ptis circa imminentem passionem ondens tristiciam suam de passione declarauit. quam quidem passionem sm racoez superiorem semp acceptauit. Similimodo dicendum est de iob q licet flagella sua et afflictiones libenter sustinebat reddens p eis deo gracias. vnde postqz ei oia aduersa aduenerant diceret. dns dedit dns abstulit sit nomen dni benedictum Nichilominus tn sm disponem sensitiue ptis quam racio inferior sequit valde dolebat et anxiebat de huiusmodi aduersitatibus ad quam disponez ondendam dicebat. pereat dies rc. ondendo q sm huiusmodi disponem vita sua erat odibilis et onerosa. vnde vba iob in hoc loco non sunt intelligenda tanqz vba impacientis sz tanqz hois passioes suas sensitiuas expmentis et sm eas de se loquentis. Sicut etiam et Jeremias qui sanctificatus in vtero legit fuisse jere. pmo. nichilominus tn superuenientibus sibi tribulacoibus seu psecucoibus magnis maledixit non solum diei natiuitatis sz etiam viro denunciantis pri suo natiuitatem suam jere. xx. ut ondat se esse i tantis miseriis q vita sua sm inferiorem racoem quam hoies utplurimum sequunt odibilis erat et onerosa ¶ Discipulus ¶ De xpo tristiciam ostendente iminente tpe passiois nemo raconabilit dubitare possz qn hoc esset sm sensitiuam ptem humanam. quam ad ondendam humanitatis veritatem fari oportebat. xps tn magna signa ondit in quibus maifestabat q xps passionem suam acceptabat ut cum eam futuram sepissime suis discipulis pdixit et crucifigentibus occurrit et discipulum increpauit dicens. Calicem quem dedit michi pr non vis ut bibam illum Joh. xviij. jere. etiam ut ostenderet q vba illa i quibus maledicebat virum qui suam natiuitatem denunciauit non sm racoez superiorem dicebant. eisdez verbis immediate ante pmisit Cantate dno laudate dnm quia liberauit aiam pauperis de manu malorum. In quibus vbis satis

oñdebat q ad laudem et honorē dei aduersitates suas cū cantu et gaudio offerebat· qd intelligendū est sm racōem supiorem sed de job qui simpliciter maledicebat natiuitatem et vitā et huiōi scire vellem si ex dictis suis seu ex historia ppria oñdi posset q hec nō sm supiorem rōnē ab eo dicebant ¶ Mgr ¶ q aūt job tribulacōes seu plagas suas sm cōsideratione3 supioris ptis aie que racōne3 sequit paciēt sustinuisset satis habet ex suis dictis· nam post omia adūsa que ei aduenerūt vxori eum subuertere volenti dixit· Si bona suscepim⁹ de manu dñi· mala aūt cur nō sustineam⁹ · Ex quo pate3 sm ipm q equanimiter suscipienda sūt huiōi bona et mala que a deo dant seu infligant· vnde oibus adūsitatib⁹ susceptis in benedictionē dei oia terminauit dicens· Sit nomē dñi benedictū et ideo tanq3 disposicōe3 inferioris rōnis sue sensitiuā ptem sequentis ut expressisset notant pmittit i lrā· post hec aperuit job os suū et maledixit diei sue· q· d· postq3 job ex plagis et anxietatib⁹ sibi illatis deū benedixit· qd intelligendū est sm supiorē rōnem postea maledixit diei etc· ad oñdendū inferioris racōnis dispōem· vnde ex pma benedictione· s· dei et sequenti maledictione natiuitatis et cōcepcōnis satis habetur distinctio supdicta Item ex historia job in huiōi temptacōe satis innuit ppositū · nam ut ait mgr in scdo· di· iiij· talis nūc in homie temptacōnis ordo est et pgressus qualis tūc in pmis pcessit parētib⁹ vt eni tūc serpens mulieri malū suasit ipaq3 cōsensit· deinde viro suo dedit et cōsūmatū ē pctm· ita et nūc in nobis p serpente est sensualitatis motus anime· p muliere inferior porcio racōis· p viro supior porcio rōnis· hec ille · Attēde igit diligent q i temptacōe pntū i quo ē pctm cōsummatū per serpentē mulier· et p mlierē vir plapsi sunt et sic pctm pfecte consūmatū est p lapsum viri qui supiorem racōem designat· nō sic in temptacōe ipius job· In temptacōe eni job mlr psuasa fuit a serpēte seu sathana temptāte intm q viro dixit ipm intendens a rectitudine declinare adhuc retines innocenciā tuā etc· job· ij· c· Sed vir mlierem exprobrauit dicens ei qsi vna de stultis mlierib⁹ locuta es Si bona suscepim⁹ etc· De qua historia temptacōis job ad historiam pntū compata satis patet q in temptacōne ipius job vir· s· rō nō cōsensit i pctō licet mlier p quā inferior rō itelligit cōsensisset Quē qdē mlieris cōsensū job sua pma pposicōe

exp̃mere volens dicit· periat dies ⁊c· qd̃ exponendũ est de motu inferioris ptis racõnis ut sup̃ dictũ est· non aũt supioris Et circa hoc cõsidera q̄ licz deus omĩa que erant ipi⁹ job pter aĩam dedit in manu ipi⁹ sathane ut patz in· ij· caplo p quã potestatẽ pmissiuã ad omĩa ipius job destruenda sathan pcessit usqz ad filios et filias et etiã corpus pprĩu ut in historia patz· nõ tñ sathan nocuisse mlieri legit· retinuit enĩ eam illesam ut esset instrumentũ ad seducendũ virũ suũ· s· job qd̃ quidẽ instrumentũ exptus fuerat fuisse suffictẽs in subuersione ade ut patet Gen· iij· caplo· Sed in hac temptacõe job sathan hoc nõ potuit obtinere etiã per pdictũ instrm· s· p mulierem eo q̄ racõ supior que p virũ designat· semp remansit illesa et sic pdicta exposicõ nõ solum ex vbis job sed etiam ex ipo intellectu historie cõfirmat

¶ Caplm· viij· In quo ponit quedã obiectio cont ea que dicta sũt in pcedenti caplo et ibidẽ soluit ¶ Discipulus ¶

S I pdicta vba job in maledictione diei natiuitatis et huiõi solũ intelligunt put tu exponis· s· q̄ fuerũt dicta tñ sm inferioris ptis racõem· nõ aũt sm supiorẽ· incõueniẽs videtur q̄ amici job cũ essent prudentes ⁊ viri lrati contradixissent ipi tali modo loquenti· debuissent enĩ scire pssiones afflictiuas tristabiles esse simpliciter sm sensitiuã ptem· vnde sm hoc tota disputacõ cont job videt pcedere in equiuoco· Nã amici job nitunt ostẽdere q̄ ipe ex impaciẽtia tanqz loquens ex erronea rõne blasphemiã incurrisset qd̃ tñ job sm te loqbat ex solo motu inferioris rõnis ¶ Magister ¶ Exposicõ mea supdicta ẽ sancti thome sup job cont quã mgr nicola⁹ in postilla arguit opponẽdo pdictã tuã obiectionẽ· que quidẽ obiectio si bene cõsideras nõ videt valere· Nam job et amici eius pncipalit disputabant circa hoc q̄ job credebat seu dicebat se esse flagellatũ sine culpa· amici vero quia estimabant false q̄ nulla alia vita esset nisi pñs· Consequent habebãt asserere q̄ nullus patit penã in hac vita nisi pter pctm pprĩu· vnde oportebat eos dicẽ q̄ ipe job erat flagellat⁹ in penam sui et suorũ· vt patet ex toto pcessu hui⁹ disputacõis· vnde eoꝝ disputatio non erat in equoco vt obiectio tua ponit que est postillatoris· sz de directo huiõi disputantes sibi inuicem cõtradicebant· disputabant enĩ sub hoc titulo qonis

ſ· vtrū iob fuerit iuſtus tꝑe ſue flagellationis· an non· In
qua queſtione iob tenebat ꝑtem affirmatiuā ·aduſarij vero
negatiuā| vtrū aūt iob exꝑmens vitā ſuā eſſe odibilem ſm
partem ſenſitiuā ꝓut mea expoſicō que ſancti thome eſt po-
nit an eſſent dicta ſm ſupiorē racōem hoc nō eſt de pn̄cipali
materia queſtionis· vnde nec de hoc amici curabant ſed ſolū
de impugnando iuſticiā ipius iob ¶ Diſcipulus ¶ Indica
michi vnde habebāt amici iob ꝙ ipe credebat ſeu eſtimabat
ſe eſſe iuſtū ut hoc intenderent pn̄cipalit̄ impugnare ꝓut tu
dicis· Non em̄ video iob hoc dixiſſe ſeu aſſeruiſſe anteq̄z eli
phas qui p̄mus fuit inter impugnātes loqueret̄· vnde vidē
ꝙ titulus opionis pn̄cipalis hui⁹ diſputacōis nō fuerit ċca
iuſticiam ipi⁹ iob ꝓut tu dicis ¶ Magiſter ¶ Qꝫ iob credēt
ſeipm ſine culpa fuiſſe flagellatū potuerūt amici ſui ꝑpere
tum ex eoꝝ cōuerſacōe cū ipo antiqua Iſti em̄ tres viri q̄ ad
conſolandū eū venerāt vnuſquiſqꝫ de loco ſuo ut habet̄ iob
ſcōo ꝓſumendū eſt ꝙ erant noti ipi iob et ſciebant vitam et
cōuerſacōem ſuā· tum quia ex hijs verbis que iob dixerat·
Si bona ſuſcepim⁹ de manu dn̄i mala cur nō ſuſtineamus
poteſt intelligi ꝙ ſicut bona frequent̄ dant̄ a deo ſine meritis
ita et mala penalia dant̄ ab ipo deo ſine demeritis aū eq̄liter
em̄ dicebat bona et mala a deo dari· tū quia ex hoc ꝙ iob tā
ardent̄ ꝓcedebat in maledictōem ſue natiuitatis ⁊ huiōi· ra
cionabilit̄ ꝓſumebat̄ ꝙ iob credebat ſe eē flagellatū ſine cul-
pa· qui em̄ ex culpa ꝓpa punit̄ nō tm̄ ꝓcedit in querulosas
ꝓclamacōes· tū quia iob in p̄ma ſua reſponſione tcio caplo
dixerat de ſe viro cui⁹ abſcondita eſt via· qđ veriſilr intelli-
gebant de eo ꝙ ipe ſe incedere credebat ꝑ viam iuſticie prout
erat veꝝ et tn̄ cōtingebant illi miſerie magne ſicut impijs
ſepe cōtingūt· et ſic via eius erat eis abſcondita· vnde ex p̄-
dictis amici ꝑcipiētes ꝙ iob crederet ſeipm ſine culpa eſſe fla
gellatū ꝓceſſerūt ad impugnacōnem ſue iuſticie quilibꝫ ſm
modū ſuū qđ patꝫ ex ꝓceſſu diſputacōis eoꝝ In quo quilibꝫ
eoꝝ conat̄ impugnare iuſticiā ſm modū ꝓpium 2c pr 7 8 9

¶ Caplm· ix· In quo declarat̄ cōueniēcia amicoꝝ iob i ipi⁹
impugnacōne et diſtinccio eoꝝ int̄ ſe ¶ Diſcipulus ¶

Video ꝙ iſti tres cōiter conabant̄ impugnare iuſticiā
ipius iob· ſed nō video aliquā diſtinctionē inter im-
pugnacōes eoꝝ ſic ut quilibet teneat ꝓpriū modū in

huius impugnacōne et de hoc peto a te aliquā declaracōem.
¶ Magister ¶ Sicut iam tibi dixeram isti tres de secta fuīt saduceoꝝ ponenciū totū pmiū iustoꝝ et penā impioꝝ in hac vita tantū · ꝛ ideo oms cōueniūt i impugnacōe iusticie ipi⁹ job · erronee estimātes ꝙ nō possit aliter iusticia diuina saluari quod oportebat eos dicere ꝓm falsū ꝑsuppositū suū supdictū In hac tn̄ impugnacōe quilibꝫ eoꝝ triū inuenit pmo vnum modū ad saluandū iusticiā diuinam · quādo cōtingit ꝙ aliquis qui ꝓm famā cōem ē iust⁹ punit̄ qd̄ patꝫ diligent̄ eoꝝ dicta scrutanti Eliphas eni qui pmo locutus est iusticiā ipius job impugnat imponēdo ei publicas iniquitates seu iniusticias vnde i pma ipius ꝑposicōne dicit · recordare obsecro te quis vnq̄ꝫ innocens perijt aut quādo recti deleti fuīt job · iiij · c · Ex quo patꝫ ꝙ ꝓm eum ex quo job sic affligebat̄ sequebat̄ ꝙ nō erat innocēs et rectus Et infra ipe Eliphas · c · xxij · dicebat ipi job · Nonne ꝓpt̄ maliciam tuā et infinitas iniquitates tuas abstulisti eni pignus fratrū tuorū sine causa et nudos spoliasti vestibus ꝛc̄ · vbi mlt̄a publica pcc̄a attribuit ei ad crudelitatē et auariciā ꝑtinencia · Baldach v̄o iusticiā job impugnabat · nō sic ei opponendo publicas malicias sed occultas sic ꝙ ꝓm eū licet oꝑa job exteriora bona apparerent quia tn̄ occulta nō rectā sed ꝑuūsam habēt intencōem Jdarco ei cōtingebit mala · vnde in · viij · c · baldach imponebat ipi job viciū ypocrisis dicens sic · vie hoim qui obliuiscunt̄ deum et spes ypocrite ꝑibit arguebat eni in ipo esse ypocrisim ex aduersitatibus sibi aduenientib⁹ licet exteriora sua oꝑa fuissent bona · vnde ad pdicta v̄ba sic pmisit · Nunqd̄ virescere potest cyrpus absq̄ꝫ hūore · q · d · ex hoc ꝙ tu nō virescis sequit̄ ꝙ tu non habes hūoreꝫ intrinsecus · qd̄ intelligit̄ de hūore caritatis per quē homo ꝓm veritatem virescit in virtutib⁹ ꝓm eni baldach bona tꝑalia sunt pmia v̄tutis Et quia hys tꝑalib⁹ bonis maifeste carebat job Jdarco cōcludebat ipm esse ypocritam Et in hoc Baldach cōcordabat cum sathan · Cū eni dn̄s dixisset sathan de job ꝙ erat simplex et rectus ac timēs deū ꝛc̄ · Sathan rn̄dit nūquid frustra timet job deū ꝛc̄ · q̄si dicēt omia bona que job facit nō ꝓcedūt ex recta intencōe ſꝫ solū ut tꝑalia bona ei cōserues · Sophar aūt et si nō attribuebat job aliqua pcc̄a publica nec etiā ypocrisim Jmpugnabat tn̄ iusticiam ipius job ex ꝓfunditate diuine sapiencie ꝓm quā de⁹

mundū gubernat dicēs: vtinā deus loqueret̄ tecū et aperiret
labia sua tibi · et ondere tibi secreta sapiēcie · et intelligeres
q̄ mlto minora exigaris ab eo q̄ȝ meret̄ iniquitas tua · q. d.
licet ego nescireȝ ostendere tibi pctā tua publica seu occulta
nec eciā forte tu ipe scis · nichilominꝰ tn̄ si deꝰ loqueret̄ tecū
ostēderet tibi secreta sapie sue et intelligeres q̄ mlto minora
exigaris ab eo q̄ȝ meret̄ iniquitas tua · hoc est dicere q̄ te pu-
nit citra cōdignum ¶ Discipulus ¶ hec distinctio quā po
nis inter impugnacōes quas amici job cont̄ eum opposuert̄
licet sit racōnabilis et i dictis eoꝝ fundata nō tamē sic videt̄
ꝑcisa q̄ impugnacō vniꝰ non tangat̄ per aliū · ypocrisim enī
quā baldach imposuit ipi job · eciā eliphas silr imposuit qui in ·
xv · c · dicebat job · cōgregacio ypocrite sterilis · vbi notat eū
de ypocrisi · Causam eius sterilitatis seu ꝑdicōis suoꝝ bonoꝝ
ypocrisi attribuebat · Sophar eciā ipi job dicebat caplo · xx
hoc scio a pncipio ex quo positus est homo sup terrā · q̄ laus
impioꝝ breuis sit et gaudiū ypocrite ad instar pūcti · ex quo
patȝ q̄ ipi imponebāt job pccm ypocrisis ſm qd dicebat pro
speritates suas fuisse momentaneas seu cito transituras · ex
quibus et aliis que in dictis amicorū job pnt inueniri · videt̄
haberi q̄ distinccio tua non sit ꝑcisa ut ꝑdictū est ¶ Magister
¶ Concedo tibi q̄ distinccio mea supdicta de impugnacōib;
amicoꝝ job cont̄ eum non est sic ꝑcisa ut vnusquisq; socioꝝ
ponat impugnacōeȝ suam tm̄ · et nunq̄ȝ tangat impugnacō
nem alterius · Sed consideranda est predicta distinccio sic ut
vnus socioꝝ quandā pmo inuenit impugnacōnem ⁊ deinde
alii illam eandem inter sua qnq; repetant utputa q̄ eliphas
pmo impugnauit job de publica iniusticia ⁊ impietate · nō
aūt de ypocrisi · Siliter ⁊ Baldach pmo impugnauit eum de
ypocrisi non aūt de publica iniusticia · Consequent̄ Sophar
pmo impugnauit eū per inscrutabilitatē diuine sapiencie ſm
quā credendū esset q̄ minꝰ puniebat̄ a deo q̄ȝ pctā sua exige-
rent · Sed ex hoc non cōcludit̄ qn̄ quilib; eoꝝ obieccionē alte
rius in suis dictis mēponeret qnq; tanq̄ȝ verā sicut cū in di-
sputacōnib; cōtingit q̄ opponentes diuisis viis impugnant
respondentē · et tn̄ ipi inuicem in oībus impugnacōib; con-
cordant ꝑsertim in hoc libro in quo nō solū poetice ſȝ eciā me-
trice ut dictū est ꝑcedit̄ · et sic vna sentēcia plures repetitur
et sepe replicat̄ tam ꝓpria q̄ȝ aliena · vnde si scrutatus fueris

verba iob in vltimo sue responsionis loco .s. caplo xxvii. et in sequenti .s. xxviii. maifeste repies q ad tres impugnacões pdictas dirigit defensioné suã. In eodem enim caplo pdictis impugnacõib9 p ordinem contdicit. vnde postq3 oms sil falsificauit dicit. absit a me ut iustos vos esse iudicez. Consequenter contra impugnacoem pmo p elipham inuentã dicit Justiciã meã quam cepi tenere nõ deseram rc. Si sicut impius inimicus meus et aduersari9 meus qsi iniquus Jlle enim cui9 bona exteriora sunt iusta sicut iob. omnes sui inimici dicunt impij tanq3 impugnantes publicam iusticiam. Consequenter contra impugnacoem baldach dicit q est spes ypocrite rc. q. d. non debetis michi imponere viciũ ypocrisis. Sed enim q ypocrita nõ potest habere verã spem que ex meritis et grã habet. Q aũt ypocrita nõ habeat ex meritis spem declarat cũ subdit Cum auare rapiat rc. Quod aũt ex gratia hoc nõ debeat expectare declarat dicens. nũquid clamorẽ eius exaudiet deus rc. Et ut iob suis aduersarijs ondederet q erat immunis a pdictis duobus vicijs .s. publicis r occultis que sibi imponebant. subdit Ecce vos oms nostis et quid sine causa vana loquimini. Nouerant enim aduersarij quib9 cõuersacõ sua erat nota q nulla peccata exteriora habuisset. Siliter nec interiora quia necesse est ut p diuturnã cõuersacõem ad exteriora opa interiora cognoscant ut saluator de ypocritis dicit. Ex operibus eorũ cognoscetis eos Et ideo suos aduersarios aduocat in testes circa pdicta cũ dicit. Ecce vos omnes nostis. et quid sine causa vana loquimini. Ad scdam vero obiectõem per quã vitã suã impugnabant ex inscrutabilitate diuine sapiencie sm quã homo debet credere q deus iuste punit licet causa punicõnis in actib9 hũanis inueniat nõ ab hominib9 Ad hoc rñdet cõsequenter in pdicto caplo .s. in xxviii. pmo ostendendo excellenciã sapie que intelligenda est diuina que incompabilit transcendit in pciositate oia pciosa dicens. Nescit homo pcium eius rc. Scdo ostendit occultacõez eius cum dicit. abscondita est ab oculis oim viuenciũ. Tercio dicit q solus deus cognoscat eam dicens. deus intelligit viã eius. et ipe nouit locũ illius. Quarto dicit q deus qui illam scit seu cognoscit viã eius docuit hoiem que sit illa sapiẽcia put ad gubernacõez rex hũanax ptinet. et de hoc dicit vidit illam et enarrauit rc. Et sequit Et dixit homini. Ecce timor domini

ipsa est sapiencia et recedere a malo ipa est intelligécia · Ex
quibus colligit̃ sufficiens responsio job ad terciã obiectõnez
suꝑdictam que ex magna ꝓfunditate seu sapiẽcia dei in gu
bernacõne hũana ꝓcedebat · Que quidẽ responsio in hoc con:
sistit | posito enĩ ꝓut veꝝ est ꝙ diuina sapiencia excellit cũctas
res in ꝑciositate ꝓut in ꝑmo ꝑsupposito · Scdo posito ꝙ illa
diuina sapia sit abscondita ab oibus creaturis ꝓut in scdo
ꝑsupposito | posito eciã ꝙ solꝰ deus intelligat viã eiꝰ ꝓut i tcio
ꝑsupposito · posito eciã ꝙ deus reuelauit homĩ ꝙ timor dei ipa
est sapiencia · s · q̃ntum ad res hũanas gubernandas · Siliter
et recedẽ a malo sit itelligẽcia · Cõsequent̃ habẽt ꝙ ñ obstãte
inscrutabilitate seu ꝓfunditate diue sapientie q̃ntũ ad se ·
cum hoc tñ ꝙ sciat ꝙ in rebus hũanis gubnandis timor dñi
ipa est sapiencia · ⁊ recedere a malo ipa est intelligencia ꝓut
patet ex diuina reuelacõne per ipm job allegata · Cum aũt de
job testat̃ scriptura ꝙ erat timens deũ et recedẽs a malo job
ꝑmo · sequit̃ vlteriꝰ ꝙ nõ obstante inscrutabilitate diue sa:
piencie job iudicandus erat rectus · et sic nõ erat puniẽdus
ꝓpter demerita sua · Ex quibꝰ omibus diligent̃ cõsideratis ha
bes opinionez ipius job que vera est et catholica · s · ꝙ ꝑmiũ
iustoꝝ et pene impiorũ pncipalit̃ in alia vita consistũt nõ in
vita pñti · Et sic non sequit̃ ꝙ si aliquis in hac vita punit̃
ꝙ sit iniustus sicut si aliquis in hac vita ꝓsperat̃ non ex hoc
sequit̃ ꝙ sit iustus ꝓut amici job false opinabant̃ | vnde Ra
bimoyses qui senteciã job tanq̃ꝫ hereticã cõdempnauit ꝑ te
in caplo suꝑdicto manifeste i hoc errauit · Habes eciam ex hoc
opiones amicoꝝ eius qui de secta saduceoꝝ ut dictũ est erãt
Vnde simul cõueniebãt in hoc ꝙ totũ ꝑmium iustoꝝ ⁊ pena
impioꝝ in pñti vita erat · nõ in alia quam non credebãt · ex
quo firmiter estimabant cõcludere ꝙ nullus in hac vita pu:
niebat̃ nisi ꝓpter ꝓpria demerita qđ est falsũ ut patꝫ in histo:
ria ipius job de quo scriptura testat̃ ꝙ erat simplex ⁊ rectus
tñ · ettñ fuit grauit̃ punitus nullis suis demeritis ꝑcedentibꝰ
Ex quo patꝫ error rabimoysi qui opionem eliphas approba
uit ut patet vbi suꝑ · Qualiter aũt opiones ꝑdictorum triũ
distingui intelligunt̃ habes supra · 2c prpr et dist quite

Caplm · x · In quo exponit̃ opinio heliu que fuit erronea
et a deo cõdempnata cont̃ hebreos qui asserũt ꝙ heliu victo:
riam obtinuit de job

Discipulus

PLicet ea que dicis circa disputacōem job et sociorum eius tenenda videntᷣ tanq̄ȝ vera · tam̄ adhuc occurrit michi i eisdē vnū qd incōsonū sup̄dictis videtᷣ · video enī q̄ heliu cōueīt cū p̄dictis tribus in cōdempnacōe ipi⁹ job quod patȝ in multis ipius dictis · et tn̄ heliu videtᷣ victoriā obtinere de ip̄o job · qd patȝ saltem ex hoc · nam job silencium videtᷣ imposuisse trib⁹ socijs qui ad vltimas resp̄ōsiones eius que a cap̄l'o · xxvj · usq̄ȝ · xxxj · inclusiue continentᷣ nichil valuerūt rn̄dere · Ad dicta tn̄ heliu que a cap̄l'o · xxxij · vsq̄ȝ ad xxxviij · inclusiue cōtinentᷣ · nichil videtᷣ job respondisse · Ex quo patȝ q̄ heliu deuicit seu inclusit ip̄m job · vnde expositores hebreoꝝ ut Rabimoyses et Rabisalomon et alij cōiter tenent q̄ heliu in hac disputacōne triūphum obtinuit · cum tamē cum alijs tribus cōuenisset in ipi⁹ job cōdempnacōne ut dictū est · vnde de hoc volo ut me doceas declarando michi opīonem ip̄ius heliu et eius distinctionē ab opinionib⁹ alioꝝ

¶ Magister ¶ Circa hoc qd petis sciendū ē q̄ sicut tres amici job ut dictū est erant de secta saduceoꝝ futurā vitā negancium · et verā p̄miū iustoꝝ et penam impioꝝ in hac vita tm̄ esse ponebant · vnde et job in sua flagellacōe ut impiū condempnabāt credentes q̄ nullus in hac vita puniatᷣ nisi p̄m ꝓpria pccā seu demerita ut sup̄ largius dictū est · Sic tenēdū est q̄ heliu erat de secta phariseoꝝ qui licȝ aliam vitam cōcedebant ut patȝ Mt · xxij · sup̄ allegato tn̄ credebāt q̄ nullus in hac vita punitᷣ nisi ꝓpter ꝓpria demerita ut Rabimoyses qui ꝓprie phariseus fuit in p̄te ⁊ cap̄l'is allegatis exp̄sse dicit Et est cōis sentencia talmudistaꝝ · falsitas tam̄ hui⁹ credulitatis manifeste patȝ ex ip̄a historia job que testatur q̄ job nichil mali demeruit ut sic puniretᷣ · sed solū hoc euenit ei p̄ modum temptacōis ut ip̄a lr̄a manifestat in p̄mis duob⁹ cap̄l'is · Qd aūt heliu aliā vitam crederet · habetᷣ ex dictis suis cap̄l'o · xxxiij · ubi dicit · vt reuocet aīas eoꝝ a corrupcōne · s · animas penitenciū de quibus ibi loquitᷣ · ⁊ subdit et illuminet in luce viuenciū · qd ad lr̄aȝ intelligitᷣ de vita futura · Q̄ aūt heliu crederet nullum in hac vita puniri nisi ꝓpter ꝓ̄a pccā satis patȝ ex hoc q̄ ip̄e cōdempnauit job sicut et alij socij · et adhuc acrius ꝓpter demerita que sibi imponebat · Et notandum q̄ licet opinio heliu q̄ntum ad aliquid magis cōtinet veritatē · inq̄ntū aliā vitā concedit · tam̄ est magis incōsona

sibi ipsi inquantum dicit q nullus in hac vita punit̃ sine ꝓprio
peccato. Cum enĩ punicões et p̃mia hui⁹ vite mométanee
sunt respectu eoꝝ que sũt in futura. manifestum est q licȝ iu-
sti in hac vita puniant̃ et mali ꝓsperent̃ q ista pñt cõpen-
sari ad plenũ in alia vita que est in ꝑpetuũ duratura. vnde
credentes p̃mia et punicões in futuro seculo nõ debent con
dempnare pacientes tribulacões in hac vita. dicit̃ enĩ eccl'.
ix. c. vniũsa eque eueniũt iusto et impio. qđ intelligit̃ ad lr̃aȝ
de adũsitatib⁹ ꝛ ꝓsperitatib⁹ hui⁹ vite. Et ideo de heliu ꝓprie
intelligunt̃ verba dei dicentis. quis est iste inuoluens senten
cias sermonibus imperitis job. xxxv. c. Inuoluit enĩ heliu
sñias. senenciã inquã ipius job asserentes in alia vita esse
vera p̃mia et punicões inuoluebat eciã sentenciã adũsari-
orum ipm job cõdempnanciũ. que quidẽ sentencie nõ conso-
nant adinuicem ut dictũ est. Qđ aũt dicis de expositorib⁹ he
breoꝝ asserentibus q heliu obtinuit victoriã in huiõi discep
tacõne. veꝝ est ꝛ rõni consonum. Nam expositores hebreoꝝ
ꝓprie sũt pharisei sicut ꝛ heliu ut dictũ est Sed assercio eoꝝ in
verificando opionẽȝ heliu est falsa. sicut eciã false cõdempna-
uerũt job de heresi ut iam sup̃ dictũ est. Nec ex hoc q job nõ
respondit heliu et tñ rñdit aliis tribus. sumi debet argumẽ-
tum ad hoc q job fuit cõclusus ab ipo heliu. potest enĩ ad hoc
triplex racõ assignari. Prima est q si scrutatus fueris dcta
heliu manifeste reperies q fuit locutus ex arrogancia inten
dendo pñcipalit̃ vilipensionẽ ipius job. dicebat enĩ illi. tace
et docebo te sapienciam job xxxiii. Et infra. xxxiiii. dicebat
job. Stulte locutus es et sic in aliis locis. qua racione job
ipi heliu noluit rñdere. sequens sapientis consiliũ ꝓu. xxvi
ne respondeas stulto ꝫm suã stulticiã ne efficiaris ei silis. aliis
vero sociis qui nõ sic ex arrogancia videbant̃ loqui job respõ-
dit ut ipoꝝ error patefieret sequendo cõsilium sapientis pre
dicto caplo Responde stulto iuxta stulticiã suam ne sibi sa
piens videat̃. Scđa racõ est. nam heliu intiũ elatus est ꝑ su
perbiam q correctionem job nõ desiderabat. sed eius maiorẽ
ruinam appetebat. vnde in xxxiiii. c. supdicto dicebat heliu
ipi deo. pater mi ꝓbetur job vsqȝ in finem In quib⁹ verbis
ꝓut cõiter exponunt̃ heliu petebat a deo q nõ desisteret a fla
gellacõne ipius job in pñti vita et eciã q in alia vita duce
retur ad eternã cõdempnacõem qđ est valde inhũanum et ex

magna elacōne pcedens· vnde glō· hic dicit q asperitas sup
bie usqꝫ ad maledicendū se extēdit· heliu cont̄ iob deprecatur
deum· et ideo talia loquenti nō videtur dignum respondere·
¶ Tercia racō est Nam verba heliu non solū ex arrogancia sꝫ
eciā ex ira pcesserūt· Ex ira eīn heliu principalit̄ fuit puocatꝰ
ad loquendum vt in· c· xxxij· expsse dicit̄ Et ideo laudabilit̄
iob abstinuit a responsione ipius heliu· intendens ire locum
dare· iux̄ illud eccl'· viij· ne litiges cū homine linguato et ne
struas in igne eius ligna· ¶ Discipulus ¶ Video q de hoc
heliu ppe pnt intelligi verba per te sup̄ allegata· quis est iste
inuoluens sentencias put tu exponis· sed adhuc vellem do-
ceri de hoc qḋ sequit̄ sermonib9 imperitis· Intelligere igitur
vellem qui fuerūt sermones imperiti int̄ dicta heliu de quib9
ista verba possent verificari ¶ Magister ¶ Inter verba heliu
sermoēs impiti reputant̄· dixit eīn heliu in· c· xxxiij· Omnia
hec opatur deus tribus vicib9 p singulos qui est sermo ma-
nifeste imperitus· Exponit̄ eīn ab hebreis cōiter q tribus vi-
cibus tā̄ recipit deus peccatores ad pniam· sed non amplius
Nam si qrto recidiuat nō recipit̄ sed reseruat̄ ad gehennam
qḋ est falsum ſm communē sniam sanctoꝝ· et ſm historias
veteris testamēti· peccauit eīn dauid pmo ī adulterio Bersa-
bee Scḋo in homicidio vrie· tercio in fractione iuramēti facti
ionathe· qrto in numeracōne ppl'i· et ſm quosdam peccauit
in mortem sacerdotū nobe· et tā̄ dauid cōnuatur int̄ sanctos
vnde seruus dei post mortem ī mltis locis sacre scripture vo
catur· vnde necesse est dicere q penituit de omibus· Et sic p-
dicta verba heliu ſm exposicōnē supdictam hebreoꝝ que est
inter eos communior sūt falsa· fuerunt eciam aliqui eoꝝ ut
Rabi moyses Gerundēn· qui pdicta verba exposuerūt de re-
uolucōne al' reuocacōne animaꝝ asserentes q aīa vni9 hois
post eius sepacōem a corpe iteꝝ informat corpus alterius ho
minis· Et hoc dicūt ter fieri· qḋ est imperite dictū· nō solum
scḋm veritatem fidei· sed eciā ſm naturalem rōnem ut patet
intuenti Et licet pdicta v̇ba ab expositorib9 nostris intelli-
gant̄ ad īsinuandū q de9 mouet pccōres ad pniaꝫ tociēs quo
ciens iudicauerit expedire· vtendo nūo trino detīminato p nu
mero indetīminato· hoc tā̄ nō sonāt verba eius· Et ideo ma-
gis senciendū est expositores hebreoꝝ non errasse intelligendo
illa ſm exposicōem hebreorum qui de secta pharisaica erant

sicut ipse heliu ut dictum est q̄z s̄m interp̄tacōnem nr̄oꝝ qui verba sua voluerūt reducere ad verū intellectū. Item impe-rite fuit locutus in cōdempnacōne ipi⁹ job asserens ꝙ null⁹ in hac vita flagellat̄ nisi ꝑpter ꝑpriā culpā. quod ē erronee dictum ut sup̄ dictū est. vnde heliu tam ex dictis suis principalibus q̄z ex circūstancijs eoꝝ. phariseus iudicand⁹ est. 2ᵃ p̄s 7 8 4ᶜ

¶ Capl'm. xi. In quo ondit̄ ꝙ sicut tres amici job erāt de secta saduceoꝝ sic et heliu erat de secta phariseoꝝ q̄b⁹ assimilat̄ tam i suis opionib⁹ erroneis q̄z in cōdicōib⁹ suis ¶ Discipl's

Ex mltis posset haberi ꝙ sicut tres amici job erant de secta saduceoꝝ ut dictū est. Sic heliu erat pharise⁹ tam in suis opionib⁹ q̄z in cōdicionib⁹ eius. De opinionib⁹ enī patꝫ ꝑ sermōes imperitos de quib⁹ statim supra dictū est. De condicōib⁹ patꝫ ex hoc. Nam nec job nec tres amici sui legunt̄ genealogizari in hoc libro. sed tam ipe q̄z illi solum a regionib⁹ suis cognominant̄. vnde job de terra hus Eliphas themanites Baldach Suites Sophar naamites. heliu vero nō solum cognoiatur a regione cū dicit̄ Busites. sꝫ etiā imponit̄ ibi nomē p̄ris cū di heliu fili⁹ barachiel Sil'r ꝛ nomē cognacōis cū di de ɔgnacōe ram qd̄ interp̄tat̄ altū In quo heliu assimilat̄ phariseis qui gloriabant̄ de bonitate parentū suoꝝ quib⁹ dicebat̄ Mt. iij. c. Ne velitis int̄ vos dicē p̄rem habemus abraham Item pharisei cōsueuerūt intantū iactare se ꝙ ceteros spernebāt vt patꝫ luce. xviij. c. de parabola xp̄i. In qua dicit̄. Duo homies ascenderūt in templū ut orarent. vnus phariseus et alter publican⁹ ꝛc. quā arrogan ciam. s. pharisaicā heliu secut⁹ est qui tam job q̄z eius adūsarios spernebat ut patꝫ ex dictis suis. c. xxxij. et infra. Item heliu fuit motus ex passione ire ut patꝫ cū di. c. xxxij. Iratus est furor heliu in job Et infra et in tres amicos irat⁹ est ꝛc. Sup qd̄ verbū glō. vane enī glorie sectatores cū se hoib⁹ ꝯferūt. alios de futuris sensibus. alios de indignis meritis rep̄hendūt. hec in glō. heliu aūt job de fatuitate et blasphemia et socios de ignorācia rep̄hendit. Et sic maifeste incidit in errore pharisaico qui deo dicebat. Gracias ago tibi dn̄e qz nō sum sicut ceteri hoim luce ubi sup̄. Item heliu assimilat̄ phariseis in hoc ꝙ nō correctōem job desiderabat. sꝫ poci⁹ ꝑ ei⁹ ruina deū impcabat̄. dicebat enī heliu. pater mi ꝓbetur job vsqꝫ ad finem xxxiiij. c. In quib⁹ v̄bis petebat heliu a deo ꝙ

non desisteret a flagellacõne ipsius job in p̄nti vita ⁊ eciam in alia usq̃ ad et̃nam cõdempnacõem ut dictũ est qd̃ ad magnam et crudelem sup̄biã p̄tenebat ut ĩ glõ sup̄ allegata In quo heliu assimilat̃ phariseis qui in suis orõnib⁊ et codicib⁊ alijs · nũq̃ erant p̄ eoꝝ cõuersione gentilitatis s; p̄ eoꝝ finali destructione Ex quib⁊ iam dictis habet̃ q̄ opio eoꝝ qui dixer̃t q̄ liber job fuit a moyse scriptus est verisilis · nam sup̄ pentateucon quẽ moyses scripsit tres diu̾se sn̄ie insurrexerunt · Prima · s · fideliũ aliã vitã cõcedenciũ in qua vera sũt p̄mia et punicões et in hac vita p̄spera et adu̾sa iustis et iniustis eque cõtingerent · et hec fuit sn̄ia ipi⁹ job · alia v̄o fuit sentẽcia saduceoꝝ qui nullã vitã nisi p̄ntem concedebãt ⁊ p̄spera et adu̾sa hui⁹ vite iuxta merita et demerita hoim esse asserebant · Tercia vero sentencia phariseorũ qui duas sup̄dictas inuoluebant ut sup̄ dictũ est Sexte partis et decime

Capl'm · xij · In quo ond̃it quid responsionib⁊ diuinis supera ddi intelligit̃ · qd̃ ad questionem p̄positam per job p̄tinẽ videatur.

Discipulus

Cum job verã sn̄iam tenuit in p̄dictis p̄ut tu asseris et eciã v̄ba dei dicta job ap̄p̄bantis testant̃ · cũ dicit non fuistis michi locuti rectũ sicut seruus me⁹ job job vlt̃ · c · Responsio igit̃ diu̾a videt̃ esse q̃si sup̄flua suffecisset enĩ deũ approbasse suã sn̄iam et rep̄basse alias tam triũ sociorũ q̃z heliu · Nec videt̃ sufficẽ qd̃ quidã expositores dicũt · s · q̄ omia que ĩ respõsionib⁊ diuinis que in xxxviij · c · et xxxix · cõtinent̃ · traduntur ad immẽsitatem diuine potencie et sapiencie ostendendã · ut ex hoc manifestet̃ q̄ job indiscrete seu fatue se habuerat in cupiendo disputare cũ deo Nam hoc nõ videt̃ cõueniens dictũ Illa enĩ que altera pars disputanciũ per se concedit nõ requirit̃ ut p̄ aliã p̄bent̃ · Constat aũt q̄ job cõcedebat potenciã diuinam et sapiam esse tante immensitatis q̄ ab hoibus nõ esset comp̄hensibilis · vnde ĩ capl'o xxvj · postq̃ job narrauit multa mirabilibus nature a deo facte · subdit Ecce hec ex p̄te dicta sũt viaꝝ eius · et cũ vix p̄uã scintillam sermonis audierim⁹ quis poterit tonitruũ magnitudis ei⁹ intueri Ex quib⁊ patz q̄ job p̄fitebat̃ immẽsitatẽ et incõprehensibilitatẽ diuine sapie et potencie que in diuinis effectib⁊ apparet · nõ ergo requirebat̃ ut de hoc vlterius aliquid sibi dicet̃ Rogo ergo ut michi aliquid vlterius circa hoc declares

¶ Magister ¶ Ad hoc qȯ petis amplius intelligendū consi
derare debes ꝙ iob in suis ꝓclamacōib⁹ instanť a deo petebat
ut deus ondderet sibi causā sue flagellacōis · cū ipe credidis-
set se esse iustū · vnde iob x · c · dicebat deo · Indica michi · cur
me ita iudices · ad qȯ videť iob in mltis alijs locis tendere ·
deus tñ ondit sibi in hijs capl'is ꝙ interogatio sua p̄dicta essꝫ
irracōnabilis · et hoc sic · Constat enī ꝙ diuina ꝓuidencia dispo
suit oīa creata ꝓcedēdo ea ſm mensurā et modū corrñdenť
cuiuslibet rei existencie et duracōni ut exemplificat p̄mo de
terra que habitacōni hoīs cui loquebať est deputata de quo
dicit vbi eras quādo ponebā fundamēta terre ⁊c̄ · q · d · illa q̄
ꝑtinent ad existenciā terre et eius stabilitatem fuerūt ꝑ meā
ꝓuidenciā fundata et mensurata te non existente nec eciam
nūc hoꝝ racōnem ad plenū compꝛ̄hendente · Sil'iter qȯ sequiť
Cum me laudarent astra matutina et filij dei iubilarent ⁊c̄
Intelligendū est · q · d · per meā ꝓuidenciā dispositum est ut a
p̄ncipio creacōis me laudarent astra matutina et filij dei iu
bilarent Cui⁹ ꝓuidencie racōem tu plene nō scis · Sil'r quod
sequiť Quis cōclusit hostijs mare ⁊c̄ · Et oīes interogacōnes
quas deus ipi ꝓponit in p̄dictis capl'is tam de p̄ncipalibus
partib⁹ mūdi q̄ꝫ de dictis cōdicōnib⁹ aliquoꝝ aīaliū per hunc
modum sūt intelligende · s · ꝙ omīa illa ꝑ diuinam ꝓuidenciā
fiūt taliter ꝙ in suo esse naturali ꝑseuerant · De quibus fra-
gilitas hūana nō sufficeret ꝑ singl'a reddere racōeꝫ · nisi solū
ꝙ omīa p̄dicta et quecūqꝫ sil'ia ꝑ diuinam ꝓuidenciā disposita
sūt modo et ordīe debitis · Iux̄ illud qȯ dicit̄ de sapiēcia diuina
attingit a fine usqꝫ ad finē fortiter · et disponit omīa suauiť
Sapie · viij · c · Ex quo sequiť ꝙ indiscretū est ꝙ homo q̄rat a
deo racōem sue ꝓuidencie circa singl'ares ꝑsonas seu act⁹ hu
manos ꝓut iob petebat ut dictū est · Sed firmiť tenendū est
ꝙ si sapiencia seu ꝓuidencia diuina omīa suauiť disponit licet
a nobis ipius racōes sint incompꝛ̄hensibiles · Sic eciam circa
actus hūanos credendū est · s · ꝓuidenciā diuinam esse iustam et
rōnabilem q̄ꝫuis a nobis eoꝝ racōes nō compꝛ̄hēdanť · Iux̄
illud apl'i · O altitudo diuiciaꝝ sapie ⁊ sciencie dei · vnde in re
sponsione diuina cōcludiť qȯdam ꝓꝓriū et p̄ncipale circa mate
riam ꝓposite questionis in libro iob · s · ꝙ circa actus hūanos
non semꝑ est causa ꝑticularis querenda · eo modo quo iob vi
debatur petere · Explicit secunde partis et distinctionis quarte

¶ Capl'm xiij. In quo ondit q ex malis tpalib9 que hoib9 eueniut no semper cocludi possit eoz malicia ¶ Discipul9

Siarca huioi materia scripturas sacras scrutem manifeste repit q ex hoc q mala tpalia alicui eueniunt sumit argumentu efficax q ille cui talia eueniut est a deo elongatus seu derelictus. legit em deutro. xxxi. caplo de pplo isrlitico q ex malis que ei ad uenerat debebat arguere seu intelligere q deus no erat i eo seu cu eo. vnde de eo ibidez dicit ita ut dicat in illo die vere qz no est de9 mecu. muenert me hec mala. Siliter ibide xxxij. c. deus redarguens illos qui ex malis tpalib9 sibi euenientib9 no intelligebant hoc euenisse ex punicoe diue iustiae sic dicit vtinam saperet z intelligerent zc. Et sequit quo psequit vn9 mille et duo fugaret decem milia nisi quia deus vendidit eos. et dns coclusit eos Ex quib9 et multis similib9 habet clare q ex malis tpalibus que hoib9 mfligunt seu contingut arguendu est efficaciter q hoc puenit ex diua iusticia puniete taliu peccata qd videtur facere manifeste p opione triu amicoz job et etia heliu zc

¶ Magister ¶ In hac materia distinguendu est Nam sm thoma in pma scde. q. xcix. historias veteris testamti scrutanti seu reuoluenti clare patet q cois status isti9 ppli semp sub lege in psperitate fuit qzdiu legez obseruabat. Et statim declinantes a pceptis legis in mltas adusitates incidebat. Sz alique psone pticulares etia iusticia legis obseruantes in aliquas adusitates incidebant. vel quia iam erat spuales effecti ut per hoc magis ab effectu tempaliu retraherent z eoz vtus pbata redderet. aut quia tales opera legis exteri9 implentes coz carneu habebant in tpalib9 defixu et a deo elongatum. de quib9 ysaie. xxix. labijs me honorat coz aut eoz longe est a me. hec ille. vnde auctes p te allegate de statu totius populi isrlitici loquunt In historia aut job agit de psona pticulari ut est dictu. et est manifestu. et ideo tres socij job et ipe heliu qui ex tribulacoib9 ipi job euenientib9 ipm esse iniustu arguebant erronee se habuerut Nam hoc debuissent interptari in meliorem parte. s. q hoc ei contingebat ut ipius virtus approbata redderet. put tu sm veritate huioi adusa ipi euenerut quib9 adusitatib9 vtus ipi9 job examiata fuit et a deo approbata put ex supdicas patz. et ut huioi approbaco seu examinacio manifestaret etia apud eos qui aliam vita no credebat

ſicut ſaducei et infideles Ideo legit̄ Job vltimo c. Et addidit quoqȝ dn̄s om̄ia quecūqȝ fuerūt Job duplicia.

Distinctio ſexta de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa ea q̄ iudeis in ſua ꝑnicioſa ꝑfidia poſt mortē xp̄i ꝑti-naciter exiſtentibꝰ euenerūt et alijs ad hec pertinē-tibus et continet xiiij. capl'a.

¶ In ꝑmo capl'o oſtendit̄ q̄ pena iudeorū xp̄m negancīū et occidencīū cum eoꝝ ſequacibꝰ grauior eſt eciā in hac vita q̄ȝ pena ſodomitaꝝ et dathan et abyron qui ſubito conſumpti ſunt. et q̄ eoꝝ duracō in hoc ſeculo cedit in vtilitatē eccl'ie

¶ In ſcd̄o capl'o oñdit̄ q̄ tres cōdicōnes occurrerē hn̄t nc̄cio in pcc̄o negacōis et occiſionis xp̄i ꝑ quo peccato iudei in hac captiuitate exiſtunt

¶ In tercio capl'o oñdit̄ q̄ nō ſolum per racōem cōꝓbat̄ q̄ ꝑdicte tres cōdicōnes occurrerūt in peccato negacōis et occi-ſionis xp̄i ſed etiā hoc fundat̄ in auctāibus ſacris. et ibidem oſtendit̄ q̄ iudei per eoꝝ culpam cecitatē mentis incurrerunt circa cognicōem eoꝝ que erāt eis nc̄cia ad ſalutē. que quidē excecatio ſeu ignorancia nō excuſat eos ſȝ potius aggrauat

¶ In quarto capl'o datur racō quare ꝑmi .ſ. iudei in captiui-tate babilonica exiſtentes nō legunt̄ incurriſſe excecacōem mentis ſicut et ſcd̄i .ſ. exiſtentes in hac captiuitate

¶ In q̄nto capl'o oñdit̄ q̄ ꝑ peccato peſſimo ypocriſis iudei tp̄e templi ſcd̄i captiuati excecacōem mentis ſupradictā incur-rerunt yſaie ꝓphete teſtimonio.

¶ In capl'o ſexto oñdit̄ q̄ licet ypocriſis ſimpl'r conſiderata nō ſit de grauiſſimis peccatis. ypocriſis tn̄ phariſaica quam xp̄s ml'tiplicit̄ increpauit grauiſſimum peccatum eſt quod ex q̄nqȝ racōibus conſiderat̄

¶ In capl'o ſeptimo oñdit̄ q̄ in cecitate phariſaica includit̄ negatio dine ꝓuidencie magis culpabilit̄ q̄ȝ in illis qui pecca-ſua publicauerūt ſicut Sodomite. Et in eodem oñdit̄ q̄ ex huiōi phariſaica ypocriſi nephanda deus elicuit magnū bo-num .ſ. gencīū illuminacōem ⁊ vtrūqȝ fundatur in quadam auctē yſaie de qua hic agit̄

¶ In capl'o viij. oñdit̄ q̄ phariſei triplicit̄ incurrerunt cecita-tem mentis ſicut et triplicē veritatē per ſuā nephandā ypo-criſim corruperūt. quoꝝ duo in hoc capl'o explicant̄. et ibidē declarant̄ verba yſaie ad hoc ꝑtinencia .ſ. cū dicit. Et peribit

sapiencia a sapientibꝫ eius· qđ ꝓprie ꝛ mľtipliciť de phariseis et eoꝝ sequacibus intelligendū est· Et ibidem declarať ꝙ hoc non est contra doctrinā xp̄i dicētis de phariseis sup cathedrā moysi sederut scribe ꝛ pharisei quicquid dixerit vobis facite

¶ In capľo· ix· declarať tercius modus excecacionis pharisaice qui consistit in suas ꝓprias inuenciones et asserciones absconduunt

¶ In capľo· x· ondiť ꝙ mľta de inuencōnibꝫ seu assercōnibꝫ phariseoꝝ quas ipi inuentores seu asserentes minime intelligant qn̄qꝫ nobis ꝓficiūt ad erudicōnem et ꝙ in terminis ꝑ eos assignatis ad suam redemptionem aliqua emerserūt ad honorē fidei catholice ꝑtinentia

¶ In capľo· xi· ondítur ꝙ aliqua verissima circa eoꝝ redempcionem asseruerūt quod tamē ipsimet nō intellexerūt· Et ꝙ hoc ꝓphetatū fuit per ysaiam

¶ In capľo· xii· ondítur ꝙ cecitas pharisaica de qua ysaias ꝓphetauit cōpendiose tradiť in euangelio

¶ In capľo· xiii· ondiť ꝙ cecitas pharisaica nullū ꝑiudiciū generat fidelibꝫ de gn̄e descendentibꝫ isrľitico· Nam in potentissimis tꝑibus eccľie· s· in eius exordio ꝛ fine in quibꝫ xp̄us fuit et erit p̄sens in eccľia in natura assumpta de stirpe isrľitica descēdentes p̄ncipaliores fuerūt ꝛ erūt Nam i fine mūdi totū genus israheliticū xp̄o firmissime adherebit

¶ In capľo· xiiii· ondítur quid de iudeis i tꝑe intermedio q̇ inter p̄mū aduentū xp̄i et 2ꝫ ꝺm scripturaꝝ scrutiniū sentiendum est et ibidē huiōi tractatꝰ in laude diua finiť

¶ Capľm p̄mū In quo ondiť ꝙ pena iudeoꝝ xp̄m negancium et occidenciū cū eoꝝ sequacibꝫ g̃uior ē eciā in hac vita q̃ꝫ pena Sodomitaꝝ et dathan et abyron qui subito cōsumpti sunt et ꝙ eoꝝ duracio in hoc seculo cedit in vtilitatem eccľie

¶ Discipľs

Verum est ꝑut sanctꝰ thomas dicit in loco per te allegato scdm̄ sacraꝝ scripturaꝝ testimonia ꝙ ꝑpľus iudaicus dum legem sub qua erat diligenť obseruabat in tranquillitate viuebat Cum aūt ab huiōi obseruacōne declinabat i magnas adusitates incidebat Sed ex hoc occurrit michi quedam nō modica admiracō que talis est· video em̄ ꝙ populus ille iudaicꝰ valde grauiꝰ peccauit blasphemando et crucifigēdo xp̄m q̄m si quecūqꝫ alia pcc̄a cōmisissent circa

blasphemiam dei· dicit enī glosa· ysa· xviij· omne peccatum
blasphemie cōpatū leui⁹ est· Cū igit̄ Chore ⁊ dathan et aby
ron et eoꝝ synagoga ꝓpt̄ hoc ꝙ contdixerūt sacdocio aaron
et ꝑpositure moysi· descenderūt in infernū viuentes leuit̄· xvi
cap̄lo· sic ꝙ nichil ex illis remansit· s· de ꝑticipantib⁹ in eoꝝ
crimine· q̄nto magis debuissent subito a terra deleri qui non
solum xp̄o vero deo et homī contdixerūt sed eū cum magnis
obꝓbrijs et blasphemijs crucifixerūt· Maxima ergo admi-
racōne dignū est ꝙ deus tanto tpe tolerat p̄dictum pcc̄m qd
incōꝑabiliter maius est q̄ȝ pcc̄m dathan ⁊ abyron quos tam̄
celerit̄ ab hac vita deus repulit· p̄sertim cū hoc pcc̄m cōtinue
et ꝑtinaciter ab omib⁹ et singulis sub infidelitate iudaica ex-
istentib⁹ cōmittit̄· nullus eīm taliū ē qui p̄dicta pcc̄a in xp̄m
cōmissa nō approbet ymmo singuli tam in dictis q̄ȝ in scri-
pturis suis p̄dicta pcc̄a approbāt laudant et cōmendāt ꝓut
in suis codicib⁹ tam talmudicis q̄ȝ alijs quibuscūqȝ hoc ma-
nifeste reꝑitur quoꝝ allegacio omittit̄· tū ad ꝓlixitatē vi-
tandam· tum quia ab ip̄is cōiter cōcedit̄ ¶ Magister ¶
Verum est ꝙ occisores xp̄i p̄sertim illi qui eū cognouerūt ut
p̄ncipes iudeoꝝ in quib⁹ si aliqua ignorancia fuit· non tn̄ eos
poterat excusare cū esset affectata ut in tcia ꝑte· q· xlvij· nec
etiā talis ignorancia excusat minores de ꝑp̄lo· p̄sertim eos q
post r̄surrectōez xp̄i ⁊ discipuloꝝ p̄dicacōez· ꝑ quā maior seu
p̄papua pars mūdi ad fidez xp̄i ꝑ testimōia scripturaꝝ et mi-
raculoꝝ euidenciā cōuersa est· quo nō obstante adhuc ꝑtina-
citer in sua nequissima ꝑfidia perseuerāt se excusando ꝑ fal-
sas inꝑ̄pretacōes scripturaꝝ quib⁹ nitunt̄ negare xp̄m ut in
p̄ma ꝑte hui⁹ tractat⁹ ml̄tiplicit̄ est ostensū· talis eīm excusa-
cio est circūstancia aggrauāns qdcūqȝ pcc̄m ut habet̄ in glō·
sup̱ illud psalmiste Nolite exaltare in altū cornu vr̄m Itez
aggrauat̄ hec blasphemia per cōcomitans homicidiū qd est
grauissimū pcc̄m inter ea que cōmittunt̄ i ꝓximū· vnde sim
pliciter cōcedendū est ꝙ pcc̄m occidenciū xp̄m sup̄dictoꝝ sil'r ⁊
cōsencienciū seu approbanciū illud postq̄ȝ cōmissū fuit est sim
pliciter grauissimū· vnde et ei debet̄ grauissia pena· qz deutro·
xxv· s̄m mensuram delicti erit plagaꝝ modus· que quidem
pena licet ꝓut est grauissima credenda sit eis reseruata ad fu
turū secl'm in quo vnusq̄sqȝ accipiet p̄miū ul' penam scd̄m
opeꝝ exigenciā· Considerandū tn̄ est ꝙ etiā in hac vita non

relinquunt sine pena iustissime a deo preordinata pcco eorum ad eccl'ie vtilitate et infideliu cofusionem ¶ Discipulus ¶ Queso ut michi ondas quo in hac vita supdicti pterui puniant proporcionabiliter ad suu peccatu · cum per te cocessu est q istud pccm est simpl'r grauissimu et tn videmus q illi qui fuerut tpe diluuij et Sodomite et chore repentina plaga fue rut osumpti qd ptinz ad grauitate pene · Isti vo adhuc viuut in huanis ¶ Magister ¶ Ex hoc q isti occisores xpi et eoru sequaces bm osensu et approbacoez no sut puniti repentino modo sicut legit de illis quos allegas · no sequit q leuius puniunt qz supdicti · diuturna em duraco penaz sepe efficiat ma iorem grauitatem pene · sicut et momentanea pene duratio ad leuitate pene videt quodamodo ptinere · vnde de hac ppria materia · s · de copacione pene iudeoz ad penam Sodomitaru trenoz · iiij · legit Et maior effecta est iniquitas filie ppl'i mei qz pccm sodomoru que subusa est in momento et no ceperut in ea manus · Ex quo patz q longa diutnitas pene iudeoru reddit eam grauiore seu magis odibilem qz pena sodomoz momentanea ¶ Discipulus ¶ Video q momentanea pe na etia si sit grauissima in se eligibilior tn forte e aliqua mi nori pena no ita graui et si sit valde longa seu diutna · vn et puerbialiter solet dici q melius e semel cadere qz in ppetuu pendere vnde vellem scire quo huioi pene diutnitas magis cedit in vtilitate eccl'ie put tu asseris ¶ Magister ¶ Consi derare debes q iudei xpm occidentes seu ipius occasionem cose quent approbantes · no subito perierut de hoc seculo sicut illi de diluuio et sodomite · et illi q fuerunt in scisma te chore · licet em isti grauius qz illi peccauert · hoc cedit tn in vtilitate eccl'ie multipliciter · pmo ut ex eis i tempoz successione aliqui a deo pdestinati saluarent per quos eccl'ia nuo et merito augeret ut ex historijs antentiquis haberi potest Et forte aliquid de hoc infra tanget · Scdo ut testimonia fidei que in veteri lege co tinent cuius textus ab eis conseruat eccl'ia haberet ab eis Sut em iudei ut dicit queda glo · bibliotece nre et baiuli codicum nroz a quibus codicibus sacre scripture testimoniu accipitur tanto fiducialius qnto nobis supdicta testimoia obtine cu pientibus auidius aduersant Tercio cedit in utilitatem ecclesie duratio ppl'i iudeoz i vili statu seruitutis seu miserie inqntu vltio sanguis xpi in eis magis relucet · eo q in diuisis tpibus

et locis eorum deiectio et obprobrium agnoscatur · quod non sic ostenderetur si in breui tempore vbique et non solum in aliquibus regionibus consumpti fuissent · Et de hoc propter intelligitur illud psalmiste Ne occidas eos ne quando obliuiscantur populi mei · s · ne populus dei obliuiscatur iusticie diuine vlciscentis occasionem xpi · Si enim celeriter fuissent consumpti sicut Sodomite et dathan et abyron cito posset hec vlcio tradi obliuioni sicut multa que temporibus retroactis contigerunt iam non sunt in memoria hominum ut certa · sed quasi sub dubio narrantur Sed videntes eos cotidie affligi et supprimi in penam sceleris ocasionis xpi non possunt ista obliuioni tradere nec de ea dubitare · Sensus enim visus certior est audita et ceteris sensibus prout patet in primo methaphisice · 2c pte et 8o 6c

Capitulum 2m in quo ostenditur quod tres condiciones occurrere debent necessario in peccato negacionis et ocasionis xpi pro quo peccato iudei in hac captiuitate existunt

Discipulus

Scripturas sacras scrutanti satis constare debet quod deus quamquam non statim consumit peccatores sed diu in hac vita per penas eos affligit ut ex hoc fortitudo dei et eius iusticia plixius ostendatur · legitur enim deum dixisse pharaoni qui diuinis preceptis de diuisione populi dei resistebat · nunc enim extendens manum meam percussissem te et populum tuum peste Ita ut perires de terra Jdcirco tamen posui te ut ostendam in te fortitudinem meam et narretur nomen meum in omni terra · Ex quo patet quod multitudo plagarum quas deus egipcijs inflixit non fuit propter hoc quod deus non potuisset eos consumere per vnam plagam tantum · sed ideo ut fortitudo dei in eis diuicius ostenderetur prout verisimiliter contigit in proposito · Sed adhuc vellem doceri quid dicendum sit contra iudeos qui captiuitatem pacientem in qua sunt non dicunt eis aduenire propter peccatum ocasionis xpi · sed propter peccata suorum precessorum antiquorum utputa propter peccatum vituli in deserto fabricati · vnde Rabi salomon super illud verbum exo · xxxij · vbi dicitur Ego autem in die vlcionis visitabo hoc peccatum eorum · dicit quod in omnibus oppressionibus seu aduersitatibus que populo israhelitico in diuersis locis et temporibus contingunt peccatum vituli de quo ibi ad literam agitur a deo punitur · Alij etiam dicunt quod propter peccata que in templo primo fuerunt perpetrata que fuerunt magna et multa ipsi puniuntur in hac captiuitate · Vellem igitur scire si est aliqua racio seu auctoritas autentica ex qua ostendi possit quod captiuitas iudeorum et eorum ignominiosa deiectio in qua nunc sunt eis infligitur propter peccatum ocasionis xpi

ut tu asseris · licet enim hanc assercōez tuā credo esse verā · vellē tamē ad hoc habere aliquas racōes seu auctās fulamentū

Magister Si diligenter scripturas sacras et alias apud hebreos autenticas scrutatus fueris certe repies q in peccato p quo iudei in hac consistūt diuturna captiuitate tria op3 cōcurrē · Primū est q hoc pctm sit valde grauius q3 illud p quo fuerant afflicti seu detenti in captiuitate babilonica · qd pat3 ex hoc · nam sicut pūs eo2 captiuitas valde longior ē in duracōne q3 illa ut est manifestū Sic acrior est atq3 acerbior illa · In captiuitate enim babilonica i qua tantū · lxx · annis durauerūt vt habet Jere · xxx · Joachim rex iude honoratus fuit et in sede regali cū aliis regib9 honorifice positus per regem babilonie vt habet · iiij · Re · vltimo · Silr et alij ipius gñis in honore fuerūt constituti vt habet dan · pmo et scdo · Silr in illa captiuitate nō legunt iudei fuisse vendit in vilissimo pco · nec eciā in magna mltitudine interfecti · In hac vero captiuitate cōiter nō legunt sic in honore notabili constituti · sed quodāmodo ut serui seu capti vbiq3 tractant · et de eis maxima mltitudo in destructione ihrl'm p Titum interfecti et cōsequēter in destructōne ciuitatis que dicit biter ubi innumerabilis mltitudo eo2 sub quodam falso messia que3 sibi imposuerūt noie barcozba cōmorabant maxima multitudo eo2 vastata fuit ut ista largius tradunt a Josepho in libro de iudaico bello Et in talmuth i libro qui dr guitur Jtē in captiuitate babilonica int eos fuerūt mlti pphete · quidam eorū psentes fuert in ipa captiuitate q eos ex pte dei increpabāt de pctis pteritis et exhortabant ad bonū pnie · Silr de spe redēptōis et salutis ɔsolabant · vt p3 de jeremia et ezechiele in eo2 pphecijs · Quidā vero pphete fuerūt inter eos iam pope finē captiuitatis et in pncipio reductionis ut pat3 de daniele et Esdra zacharia et aggeo et huiōi ex quo dei pncia i eis manifestabat eo q deus adhuc habebat eos tanq3 populū pprñ · In hac vero captiuitate nunq3 aliquis ppha insurgit iuxta illud psalmi Jam nō est ppha et nos nō cognoscat amplius · qd est magnū signum reprobacōis eo2 a deo et q eos iam dereliquit tanq3 non ppl'm suū · Ex quib9 et mltis alijs similib9 manifeste habet q iudei in hac captiuitate sunt grauius puniti et a deo elongati q3 fuerant in babilonica captiuitate Ex quo cōsequent concludit veritas pmi psuppositi

scꝫ ꝙ peccatū eoꝝ ex quo captiuitas eoꝝ pñs eis ꝓuenit valde
grauius est q̄ꝫ illud ꝓ quo in captiuitate babilonica fuerūt·
Cōseq̄ncia pꝫ ex hoc quia sm mensurā delicti erit plagaꝝ mo
dus deutro·xxv· Scdm vo qd̓ opꝫ cōcurrere ī hoc pcto ē ꝙ sit
cōe omnibus in hac captiuitate ubiqꝫ terraꝝ existentib9 ·ita
ꝙ in illo om̄es quasi cōiter ꝑticipent faciendo vl' cōsenciendo
seu approbando·et hoc a tp̱e quo ista captiuitas incepit usqꝫ
nūc· Qd̓ sic patꝫ Nam dicere ꝙ pctm vituli ī oreb fabricati
vl' aliud sil'e qd̓cunqꝫ·ī quo iudei hodierni nō ꝑticipāt ꝑ fctm
seu assensū vl' approbacōe ꝫ sit causa tam diutne captiuitatis
est manifeste cont̄ sacre scripture auctem ꝑ quā habet̄ ꝙ deus
reddit iniquitates patrū filijs et nepotib9 in t̄ciaꝫ et quartā
gn̄acionē exo·xx·et xxxiij·capl'is et in alijs locis sm quam
auctem ⁊ alias sil'es habet̄ ꝙ nō plus se extēdit iusticia dina
in puniendo pccā ꝑdecessoꝝ in hac vita nisi ad q̄rtam genera
cionem tm̄ Cui9 racō est Nam filij et nepotes plures inueni
unt̄ imitatores paterni sceleris ·vnde ī translacōe caldaica
suꝑ illud verbū vsqꝫ ad t̄ciaꝫ et q̄rtam gn̄acōem dicit̄ ꝙ hoc
est cū filij sequunt̄ opera patrū ·Constat aūt ꝙ hoc nō habet
locū in pcto vituli quod cōiter detestat̄ ab omib9 iudeis hodi
ernis Et sicut isti nō fuerūt ꝑticipes in cōmittēdo illud pec:
catū quia nondū erāt in reꝝ natūa· Sic nec ꝑticipant consen
ciendo vl' approbando ut est manifestū ·vnde cont̄ diuinā iu:
sticiam esset ꝙ isti ꝓ tali pcto punirent̄ · vnde Rabisal'· et
alij hoc vident̄ fingere vt applicent huic captiuitati pcc̄m ydo
latrie qd̓ est de maxis qd̓ tamē nō habet locum vt dictū est·
Terciū vero qd̓ in pcto hui9 captiuitatis opꝫ cōcurrē est ꝙ hoc
pcc̄m est eis oīno ignotū ·Hoc em̄ exp̄sse habet̄ ī libro talmu:
dico qui dicit̄ magnilla ubi querit̄ racō quare p̉mis·s·ex:
istentib9 in captiuitate babilonica fuit terminus captiuita:
tis reuelatus vt patꝫ jere·xxix·ubi dī·postq̄ꝫ completi fue:
rint in babilone·lxx·āni visitabo vos ⁊c̄·Et tn̄ posteris·s·
existentib9 in hac captiuitate terminus redempcionis ab hac
captiuitate nō fuit nec est eis reuelatus Ad qd̓ rn̄det̄ ibidem
sic·p̉mis·s·in captiuitate babilonica exn̄tib9 quib9 pcc̄m sue
captiuitatis fuit reuelatū·termin9 eciā reuelatus fuit · Sed
posteris·s·exn̄tib9 in hac captiuitate quib9 pcc̄m sue captiui:
tatis nō est reuelatū ·Sil'r nec terminus sue captiuitatis re:
uelatus fuit hec ibidem ·Ex qua aucte apud eos autentica

habes intentū · s · q̄ pctm̄ ꝓ quo in captiuitate cōsistunt nō est reuelatū eis sed est eis occultū seu ignotū qd̓ fuit terciū p̄sup positum Ex quib; bene cōsideratis cōcludit̄ intentū · s · q̄ pec= catū ꝓ quo iudei in hac captiuitate existūt ꝓprie est illud · s · blasphemia xp̄i et eius ocasio · qd̓ sic patz · Nam p̄dicto pec= cato cōueniūt tria p̄supposita supdicta et nulli alteri quod racōnabiliter posset assignari · Applicat̄ em̄ huic pc̄o p̄mū p̄suppositū · nam blasphemia dei in ꝑsona xp̄i cū tanto scele= et enormitate cōmissa usq; ad ip̄ius ocasionē turpissimam et ignominiosissimā · grauior est q̄; ydolatria que licet sit de grauissimis peccatoꝝ nō tn̄ in ꝑsonā dei cōmittit̄ de directo Unde nec ydolatria equipari debet blasphemie xp̄i in graui= tate · Qui em̄ in ꝑsonā regis cōmittit offensam p̄sertim eum blasphemando et turpiter occidendo criminosius eū offendit q̄; qui aliū regem sup̄ se p̄ter ꝓpriū regem imponit vl̓ q̄; ille qui dominiū suo regi negat tm̄ · non cōmittendo in suā ꝑso= nam aliā offensā · Cum em̄ pc̄a p̄moꝝ ꝓut declarat̄ in q̄rto Re · et in alijs locis fuerūt ydolatria adulteria ⁊ homicidia que lic; sint grauia nō tn̄ sūt tante grauitatis sicut peccatū supdictū qd̓ in ꝑsonā; xp̄i veri dei fuit cōmissū · sequit̄ q̄ hoc peccatū grauiꝰ est q̄; pc̄a que in templo p̄mo a iudeis fuerāt cōmissa ¶ Scōm v̓o p̄suppositū qd̓ occurrē debet in pc̄o est q̄ tale pctm̄ sit cōe oībus i hac captiuitate ubiq; terraꝝ existē= tibus · qd̓ ꝓprie cōuenit huic pc̄o · s · blasphemie et ocasioni xp̄i · licet em̄ iudei qui post destructionē scd̓i templi fuer̄t nō interuenerūt in blasphemia xp̄i ⁊ eius ocasione · oīes tn̄ qui= cūq; sūt sub hebraica ꝑfidia cōsenciūt approbant et laudant oīa scelera atq; pc̄a que cōmissa fuerūt ꝑ suos p̄decessores in ꝑsona xp̄i vt patz per oīes mḡros eorū qui cōueniūt in hoc q̄ ocasores xp̄i ƀm verā iusticiam legis eū ocaderūt · vnde Rabimoises in libro de iudicib; titulo de regib; ⁊ messia sic dicit · Circa finē templi scd̓i · nazarenus ille iactauit se esse messiam et ideo sapientes et mḡri nr̄i fecerūt de eo seu in eū qd̓ debebat fieri hec ille Et est cōis sn̄ia oīm eoꝝ ꝓut est satis notū cuicūq̄ noticiā eoꝝ habenti · Terciū v̓o q̄ in huiōi pc̄o ꝓ quo iudei in hac captiuitate existūt occurrē habet · s · q̄ tale peccatū sit eis ignotū ꝓprie applicat̄ pc̄o blasphemie et ocā= sionis xp̄i · qd̓ sic patz Naz ip̄i nō reputāt q̄ hoc fuit pctm̄ vnde in hoc credūt obsequiū se p̄stasse deo · cum estimāt q̄ ƀm

iustitiam legis xps fuisset reus mortis ut statim sup dictu e
Cum aut nulli alteri pcco iudeoz pdicta tria coueniut simul
nisi tm pcco supdicto .s. blasphemie xpi sequitur q istud sit
peccatu p quo solo in hac captiuitate existut patz Nam nul
lum pcem dari posset qd graui9 sit qz blasphemia dei. nec ipi
in alio pcco qz peccato blasphemie conueniut ut est manifestu
nec est eta aliud pcem in quo omes coueniat. nam si aliqui
eoz peccat in homicidio ul adulterio aut vsuris et fraudib9
siue mendacijs et huioi Non tn omes put manifestum est.
Siliter no omes peccat in aliquo qd sm omes estimet iustu
et meritoriu sicut est pcem supdictu .s. blasphemie Ex quib9
recte consideratis habet qd queris .s. q pcem supdictu est cau
sa pria sue captiuitatis per modu demerita 2c ptea 8 6c
Caplm terciu in quo ondit q no solu per racoem cpro-
batur q pdicte tres codiciones occurrerut in pcco negacois
et ocasionis xpi sed eta fundat in auctibus sacris. et ibide
ondit q iudei p eoz culpam cecitate mentis incurrerut circa
cognicoem eoz que erat eis necessaria ad salute. que quidem
excecacio seu ignorancia no excusat eos sed potius aggrauat

Discipulus

Quod pcem hui9 captiuitatis iudeoz graui9 sit qz pcem
seu pcca p quib9 fuerut i captiuitate babilonica ra
cionabile est put tu pmo psupponis ad qd eta scri-
pturas scrutando alique repiunt auctes que huic cosonant
veritati. vnde Jere. viij. de eis di. no audierut me nec inclina-
uerut aurem sua sed indurauerut ceruicem z peius opati sut
qz pres eoz. qd prie verificat de ocasorib9 xpi z eoz sequaci-
bus Naz ut dicit Cris. sup illud verbu Mt. xxiij. Implete
mensura patru vroz. patres eoru phetas occiderut Isti vo
dominu phetaz. Scdm vo qd psupponis .s. q pcem per qd
iudei in hac captiuitate existut est coe oib9 in hac captiuitate
exntib9 eta habet aliquas auctes que huic cosonat veritati
vnde Jere. ij. c. Quid vultis mecu iudicio contende. oms eni
vos dereliquistis me seu puaricati estis me. quod prie de hoc
peccato intelligi debet sm qd quasi in iudicio videtur cum deo
cotendere eu codempnado blasphemado et huioi. in quo etiaz
oms deu derelinquut. Ad terciu tamen psuppositu tuu. in quo
ondis q huioi pcem est eis ignotum licet hoc sm racoem et
auctem apud eos autentica maifestas. vellem tame ad hoc

habere alicui⁹ sacre auctas fulamentum ¶ Magister ¶ Si scripturas scrutat⁹ fueris satis repies q inter alias plagas que a deo infligēde erāt populo iudaico · vna erat pēpua · s · ignorancia seu nesciencia eoꝝ que sibi ad salutē per diuinas reuelacōes ꝓphetice insinuabant̄ · vnde ysa · vj · c · postq̄ʒ deus reuelauit ꝓphete sūma fidei misteria · s · misteriū sancte trinitatis voce seraphica ter ꝓclamando · Sanctus scēs scēs sil' et diue vnitatis · subiūgendo dn̄s deus sabaoth in singulari · et consequenter ibidem innuendo misteriū sancte incarnacōis cum statim subdit plena est omīs terra gloria eius · qd̄ ꝓprie impletū fuit per plenitudinē diuitatis in xp̄o habitantē · de quo in ps̄o · veritas de terra orta est Et ysa · xlv · Aperiatur terra et germinet saluatorē · Q aūt hec plenitudo gracie esset in hūana natura satis demōstrat̄ ex hoc q apparicio illa fuit in effigie homīs sedentis per qd̄ significabat̄ q deus assūptur⁹ esset formā hūanam · vbi attende q in eadem serie ut ostenderet q hec misteria ad salutem hūani generis ꝑtinencia licʒ ꝑpl'o per veras ꝓphecias ꝓponerent̄ iudaico · ipi tn̄ ꝓ maiori ꝑte p̄dicta sacra misteria nequaq̄ʒ intelligerēt seu crederent ꝓut̄ qd̄ ibidem sequit̄ vade et dices ꝑpl'o huic audite audiētes et nolite intelligere et videte visionem ⁊ nolite cognoscere · Et ut ostenderet q in credēdis sup̄dicis cōsistebat salus eoꝝ statim subdit Exceca cor ꝑpl'i hui⁹ et aures eius aggraua · et oculos eius claude ne forte videat oculis ⁊ in aurib⁹ suis audiat et in corde suo intelligat et cōuertat̄ et sanē eum · Ex q̄ auctē manifeste habes duo · vnū est q cor hui⁹ ꝑpl'i debebat esse excecatū · Sil'r et aures grauate et oculi clausi sic ut nō intelligerent seu crederēt p̄dicta misteria ad salutem hūanā pertinencia · Scd̄m est q si forte hec intelligerēt seu crederēt et cōuerterent̄ statim essent salui · qd̄ ꝓprie correspōdet ēcio p̄supposito ¶ Discipulus ¶ Placet michi exposicō p̄dicta de misteriis fidei in p̄dicta visione ysaie inclusis · licet em̄ iudei trinā iteracōem hui⁹ dictionis sanct⁹ ad maiorē exp̄ssionē sanctitatis diue exponāt allegantes quedā que credūt esse similia ut cū dicit̄ jere · xxij · Terra terra terra audi verbū dn̄i · hoc tamē nō valet · tū quia ēna iteracō hui⁹ termini ēra referenda est ad triplicem distinctionē terre cui loquebatur · erat em̄ tripartita · vna pars dicebat̄ terra iudee · alia galilee · alia vero transiordanis · vt habet̄ in libro q̄ dicit̄ canhedrin · Et de istis

tribus prouincijs quibus terra promissionis diuidebatur fit expresse mencio in euangelio in gestis xpi · fuit enim conceptus in galilea luce primo c · Missus est angelus gabriel etc · fuit natus in iudea Mt · scdo c · Cum natus esset ihesus in bethleem iude etc fuit baptizatus transiordanem ubi erat iohannes baptizans ioh · primo c · Et de istis tribus prouincijs intelligenda est trina iteracio terre per ieremiam ante dicta · Similiter dicendum est de hoc quod legitur Jere · vij · templum domini templum domini est · Erat enim templum Salomonis principaliter tripartitum · s · in sanctam scorum · et sanctam · et in atrium sacerdotum · vnde ex hijs auctoribus iere · magis habetur quod talis trina iteracio distinctionem insinuat quam confirmacionem · tum quia licet loquendo de creaturis scriptura quandoque vtatur tali iteracione ad fortificandum sniam et huiusmodi · non tamen ex hoc est trahenda consequencia ad iterandum noia omino similia quando de deo agitur · Nam in deo summe periculosum est multiplicitatem ponere · non autem in creaturis Sed de hoc quod dicitur Exceca cor populi huius etc · videtur non modicum admirandum · videtur enim quod verba illa sonant quod deus preciperet ut cor populi huius excecaretur et aggrauarentur eius aures etc · quod est inconueniens cum a deo de directo procedat cuncta bona non autem mala ¶ Magister ¶ Scire debes quod huiusmodi excecacio seu obduracio que in hoc loco et in alijs similibus habetur in scripturis non est intelligenda tamquam a deo directe causata sed pocius ex defectu liberi arbitrij humani · nam homo qui se auertit a deo meretur ut deus iuste retrahat graciam ab illo · Cuius gracie effectus est illuminare intellectum · et mollificare affectum · Qua quidem gracia subtracta homo remanet excecatus in intellectu et obduratus in affectu ex sua propria malicia non autem ex diuina operacione ¶ Discipulus ¶ Licet excecacio predicta ex defectu liberi arbitrij humani procedat ut tu dicis adhuc videtur quod per talem excecacionem excusarentur a peccato illo quo xpm non cognouerunt etc · legitur enim Joh · ix · c · xpm dixisse iudeis Si ceci essetis non haberetis peccatum ¶ Magister ¶ Cecitas que excusat a peccato est illa que contingit ex naturali defectu · vnde phus in ethicis · Nemo increpat ceco nato sed magis miseretur · Cecitas autem de qua propheta loquitur hic · non prouenit ex defectu naturali sed ex defectu voluntario causato ex liberi arbitrij infirmitate seu malicia · ideo talis non excusat sed pocius aggrauat peccatum presertim cum sit affectata et ex malicia prout est in proposito ¶
¶ Discipulus ¶ Vellem ut ostenderes michi quid in proposito

huiūi cecitas sit voluntaria Cum cecitas dicat om̄ez p̄uacōz cognicōis circa illud qd̄ quis sit aptus cognoscere ¶ Mḡr ¶ Ignorācia seu excecacō q̄ nō solū excusat a pctō s₃ etiā ip̄m aggrauat dupliciť posset cōtingere· vno modo qn̄ est affecta ta utputa cū pctōr vult ignorare illa que teneť agere uel omittere ut liberius peccet de quib₉ Job·xxi· qui dicūt deo re cede a nobis ⁊ sciencīā viaꝝ tuaꝝ nolum⁹ Quod ꝓprie appli catur iudeis et p̄sertim p̄ncipib₉ iudeorū qui in crucifixione affuerūt qui ꝑ scrutiniū scripturaꝝ loquenciū de xp̄o poterāt et tenebanť xp̄m cognoscere ꝓut in p̄ma ꝑte hui⁹ tractatus est ostensū· Siľiter et per eius opa vnde Jo·xv· Si opera non fecissem in eis que nullus alius fecit pctm̄ nō haberent· vnde de talibus ꝓprie verificať v̄bum ysaie p̄allegatum·s·exceca cor ppl'i hui⁹ et aures eius aggraua et oculos eius claude ⁊c̄ Isti enī habuerūt ocl'os clausos q̄si nō videntes opa xp̄i mi raculosa ut ex eis ꝓficerent·Habuerūt etiā aures grauatas inq̄ntum nō audierūt debite ea que a ꝓphetis de xp̄o p̄nunci abanť·Et quia ista in eis ꝓcedebant ex voluntate deprauata vt dc̄m ē Marco de ipis verificať habuisse cor excecatū·qd̄ to tum inq̄ntū considerať ꝑ modū pene attribuendū est deo Et sic videť loqui ꝓpheta·inq̄ntum aūt cōsiderať ꝑ modū culpe ex defectu malicioso liberi arbitrij ꝓcedentis attribuendū est ipis transgressorib₉·qué om̄ia applicabilia sūt etiā moder= nis·inq̄ntū nequicie seu facinori p̄decessorum assenciunt ⁊c̄ ¶ Discipulus ¶ Et si modernis posset applicari aggrauacō auriū inq̄ntū ea que traduntť in scripturis de xp̄o debite non ꝑcipiūt·Siľr excecacō cordis inq̄ntū hác ignorāciā affectāt Clausura tn̄ oculoꝝ non videť eis sic applicabilis·non enim moderni viderūt opa xp̄i miracl'osa ¶ Magister ¶ Miracl'a xp̄i bene in corde dispositis nunq̄₃ deficiūt·vnde in collc̄a dr̄ Deus qui nullū tempus sine testimonio tue bonitatis relin= quis·Sed adhuc miraculis xp̄i et discipuloꝝ eius noīe ipi⁹ factis credere debuerāt·habent enī in ml'tis scripturis eorū ꝙ xp̄us miracl'a faciebat et etiā discipuli eius·sed hoc attri= buebant magicis artibus sup̄sticiosis sicut et p̄decessores eoꝝ etiā xp̄o p̄nte dicebant in beelzebub eicit demonia Mt̄·ix·c· ¶ Discipulus ¶ Habeo p̄miū modū in quo ignorancia seu excecacō aggrauat pctm̄·doce ergo me de scd̄o modo ⁊c̄ ¶ Magister ¶ Est alius modus s̄m qué ignorancia peccati

nō excusat sed potius aggrauat pcc̄m et hoc ē cū quis ex ma-
licia passionis errat in electione eius qd̄ eligendū est de quib'
dicit sapie. ij. c. Excecauit illos malicia eo℞. qd̄ potissime cō
tingit pdictis transgressoribus qui ex vicio pessimo inuidie
moti sūt ad crucifigendū ve℞ xp̄m. vnde Mt. xxvij. euange-
lista de pilato dicit. Sciebat enī q ꝑ inuidiā tradidissent eū.
De inuidia enī Gregori9 in. v. moraliū dicit q q̄uis ꝑ ōme
viciū qd̄ ꝑpetrat. hūano cordi pestis antiqui hostis intus effū
dit. In hac tn̄ nequicia tota sua viscera serpens cōcutit Di
enī sapie. ij. c. q inuidia dyaboli mors intrauit in orbem ter
ra℞. fuit eciā hec inuidia grauissia inqn̄tū fuit inuidia frne
gracie ßm quā aliquis dolet de augmēto gratie dei. nō solum
de bono pximi. qua racōe talis inuidia ponit pcc̄m in spūm
sanctū scd̄a scd̄e. q. xxxvij.

¶ Capl'm iiij. In quo dat racio quare pmi [illegible] in capti
uitate babilonica exn̄tes nō legunt incurrisse excecacōnem
mentis sicut et scd̄i. s. existentes in hac captiuitate

¶ Discipulus ¶

Secundū doctrina℞ Gregorij excecacō mentis oritur ex
peccato luxurie. qd̄ quidē pcc̄m nō legit fuisse in tem
plo scd̄o sicut in pmo In quo tpe pphete frequenter
increpabāt ppl'm de illo pcc̄o. vnde Jere. v. vnusqsq3 ad vxo
rem pximi sui inhiabat. vnde huiōi excecacō potius debuiss3
contingē exn̄tibus i captiuitate babilonica q3 in huiōi scd̄a
quod tn̄ non legit ¶ Magister ¶ Si bene consideras aliud
est vnū peccatū oriri ex alio Et aliud est aliqd̄ pcc̄m ꝑ modū
pene infligi alicui. de pmo mō loquit Greg9. assignās quedā
pcc̄a ex alijs puenire ꝑ modū originis. que quidē pcc̄a dicit
filias alterius vt cū dicit q inuidia orit ex inani gl'a. Siīlit
excecacō mentis ex luxuria Sed hic agit de scd̄o mō. s. q ex
cecatio cordis et aggrauacio auriū et huiōi inflicte fuerūt po
pulo iudaico in penam alterius pcc̄i In quo pcc̄m per modū
pene inflictū cosiderare habet illi pcc̄o p quo infligit ꝑ modū
demeriti. et isto modo excecacō mentis et huiōi inflicta sunt
illi ppl'o. demerebat enī excecacōem mentis ⁊ clausurā ocl'o℞
et huiōi ꝑ aliud pcc̄m in qd̄ voluntarie incurrebat. et hoc per
cosiderancā vni9 ad alterū Juxta illud vbū sup allegatum.
Juxta mensurā delicti erit plaga℞ modus

¶ Capl'm. v. In quo ondit q pro pcc̄o pessimo ypocris[illegible]

iudei tpe templi scdi captiuati excecacionē mētis incurrerūt ysaie pphete testimonio. ¶ Discipulus ¶

Declara qd sit illud pctm p quod pplus iudaicus seu eorum pncipes excecacōem incurrerūt supdictā ¶ Magister Si bene scrutatus fueris scripturas repies q p pctm pessimū ypocrisis que ē simulata sanctitas. et fm jeronimū duplex iniquitas. deus claudere habebat oculos eorum de quorū officio erat legem et pphecias iudeis interptari sic q periret sapientia a sapientibus eorum. et eorum intelligentia occultaretur qd manifeste habet ysaie. xxix. ubi ppha pnosticauit iudaicam cecitatem a deo infligendā pplo dicens. qm miscuit vobis dominus spm saporis et claudet ocl'os vros. pphetas. s. falsos et pncipes vros qui vident visiones operiet. Que quidē excecacō et clausura ocl'orum i iudeis facta a ppha declarat fore pncipaliter circa intelligenciā scripturarum a quarum vera intelligencia in locis ptinentibus ad cognicōem xpi dupliciter iudei declinant. Nam illi qui sūt apud ipos periti ubi pphete loquūt de tempore aduentus xpi et huiōi. sic q fm planū et verum intellectū xpm iam aduenisse demrātur. respondent q talia sunt oculta et nō interptabilia per eos Simplices vero de hoc excusant per suā impiciā de quibus duobus modis quibus veritas scripturarum a supdictis amouet. ppheta in loco allegato sic dicit Et erit vobis visio oim sicut vba libri signati. quē cum dederint scienti lras dicent lege istū. Et rūdebit nō possum. signatus est eni. qd ptinet ad eorum peritos Et sequit. Et dabit liber nesciēnti lras diceturqz lege. et rūdebit nescio lras. quod pertinet ad illratos. Et sic patet q ab vtrisqz veritas scripturarum ignorat per excecacōem supdictā. Et reddēs causam quare deus sic clausit ocl'os eorum ut veritatē in scripturis traditam minime paperēt statim subdit. Et dixit dns pro eo q appropinquat pplus iste ore suo et labijs suis glorificat me cor aūt eius longe est a me. et timuerūt valde me mandato hoim et doctrinis Ideo ecce addam ut admiracōne faciā pplo huic miracl'o grandi et stupendo. peribit eni sapiēcia a sapientibus et intellectus prudenciū eius abscōdet. Ex quo patz manifeste q in ipis habebat esse pctm ypocrisis fm qd exterius deū colebāt. de quo dicit labijs suis glorificat me Interius aūt nō solum nō glorificabāt deū sed eciā ab eo elongabant in corde In corde autem cultus dei verus fm Aug. consistit

ꝓpter qḋ pcc̄m deus ab eis abstulit veram sapienciā et intelli
genciam Jdeo sequit᷑· Jdeo ecce addā ut admiracōem faciam
peribit enī sapia a sapientib₉ et intellect⁹ prudenciū eius ab
scondet᷑· Quod aūt dicit᷑ hic de hac plaga excecacōnis ꝙ est
miraculū magnū et stupendū Intelligendū est ꝓpt᷑ magni-
tudinē detrīmenti qḋ eis ex ista excecacōe cōtingit· nam ꝓpter
hoc errauerūt circa cognicōem xp̄i· ex quo in ceteris adūsita
tibus et erroȝib₉ sunt lapsi Ex quib₉ habes ꝓpositū ·ſ· causaȝ
excecacōnis iudeoȝū a deo inflictā esse in eis penam ypocrisis
nephande ¶ Discipulus ¶ Vt sup̄ ꝑ te dictū est pene corre
spondere debent culpis· vellem igit᷑ scire quō culpa pcc̄i ypo
crisis correspōdeat pene excecacōis ꝓut auctas ysaie supra al-
legata videt᷑ sonare ¶ Magister ¶ Correspondēcia peccati
ypocrisis supdicti ad penā ꝓ eo inflictam haberi potest ꝑ dc̄m
saluatoris dicentis In qua mēsura mensi fueritis remeciet᷑
vobis Marcī· iiij· Constat aūt ꝙ ypocrita pserum ille q̄ exte
rius deum videt᷑ glorificare Interius aūt ·ſ· in corde a deo lon
ge recedit de quo ꝓpheta loquit᷑ dicens · ppl's iste labijs me
honorat·coȝ aūt eius longe est a me· talis conat᷑ veritatem
vite sue que pessima est homib₉ sub signis falsis exteriorib₉
occultare· vnde eadem mensura huiōi ypocrite remecit᷑ cum
veritas intelligencie sacre scripture in qua vita spūalis hu-
mana doctrinaliter consistit ei occultat᷑ seu celat᷑ · Et ideo ypo
crisis de directo opponit᷑ virtuti veritatis vt in scda scde ·q·
cxj · Jdeo eadem huiōi pena ·ſ· excecacōnis ꝑ quam veritas
scripturaȝ diuinaȝ occultat᷑ ꝓprie correspondet culpe ypocri
sis supradicte· Finis partis et distinctionis sexte etc
¶ Capl'm sextū In quo oñdit᷑ ꝙ licet ypocrisis simpliciť cō
siderata non sit de grauissimis pcc̄is· ypocrisis tn̄ pharisaica
quā xp̄us mlapliciter increpauit grauissimū pcc̄m est· qḋ ex
qn̄qȝ racōib₉ consideratur ¶ Discipulus ¶
Licet ypocrisis sit pcc̄m non tn̄ semꝑ est mortale ꝓut
in scda scde ·q· ꝑ te allegata habet᷑· Cum aūt est mor
tale nō videt᷑ equipari maximis vicijs utpote ydola
trie homicidio et adulterio et huiōi Irracōnabile igit᷑ videt᷑
ꝙ pena iudeoȝ in hac captiuitate existenciū qui de ypocrisi pri
cipaliter notant᷑ grauioȝ sit pena p̄moȝum qui de ydolatria ⁊
alijs pcc̄is supdictis fuerūt rei· Constat tamē ex supdictis ꝙ
sicut maioȝ est pena exn̄ciū i hac captiuitate q̄ȝ in babilonica

sic et culpa maior debet esse ſm iaz dicta ¶ Magister ¶ Licet ypocrisis simpliciter cōsiderata prout solū dicit simulacōem uel fictionē nō sit ita grauis culpa sicut homicidiū et adulteriū rc. Cū ypocrisis quandoque possit esse veniale pctm tn̄ vt in scda scde. q. c. xi. ypocrisis tn̄ de qua hic loquitur .s. pharisaica magne grauitatis est. vnde sup illud verbū saluatoris luce. xii Attēdite a fermēto phariseorū qd est ypocrisis Beda ait Sic modicū fermentū totam farine massā corrumpit Sic simulatio aimi totā virtutū sinceritatē et veritatē fraudabit Et theophilus ibidē Nichil enī sic alterat mores ut ypocrisis scz. pharisaica. vnde patz q grauitas hui9 pcti prout in phariseis vigebat magna ē tanqz alteratiua et corruptiua moꝝ oim. Circa qd cōsiderandū est q seriem euangelioꝝ diligenē scrutanti manifeste patz q xp̄s nō legiē tantū impugnasse cetera vicia que in pharisas et aliis suo tpe habundabant sicut ypocrisim. Cui9 racō est Nam ypocrisis pharisaica quā increpabat ex quandoque reddiē grauissimū pctm. pmo propter eius grauitatē. que quidē grauitas patz ex hoc q viciū ypocrisis est corruptiuū oim morū vt dictū est. Scdo quia glo. super illud trenoꝝ qrto caplo. maior ē iniquitas ppli mei pcto Sodomoꝝ dicit. Scelera aie plāguntē que i ypocrisim labiē cui9 maior ē iniquitas pcco sodomoꝝ. Si aūt queratē racō quare ypocrisis sit maior iniquitas qz sodomoꝝ. ad hoc dicitur ſm Jero. sup illud ysaie ubi sup. ppl's hic labiis me honorat rc In compacōe duoꝝ maloꝝ leui9 est apte peccare qz simulare sanctitatē In tali enī simulacōne cōcurrit duplex iniquitas quarum vna est malicia interior. alia vero simulacō exterior ¶ Tercio quia ypocrisis ſm se cōsiderata est quedā spēs mendacii vt in scda scde questione sup allegata. Constat autē q mendaciū quanto magis elongatē a veritate tanto est grauius vnde phs in. v. methaphisice magis mentitur qui asserit de nouē q est centū qz qui dicit q est decem. Mendaciū aūt q in ypocrisi pharisaica includitē in extremis distat a veritate Ipi enī cum essent pessimi et pleni viciis simulabāt se nō solum esse iustos ul' bonos sed etiā sanctos tanqz ceteros in bonitate et iusticia excedentes. vt patet de phariseo ascendente in templo qui de sua iusticia iactās cōfidebat ceteros spernendo luce. xviii. Intm̄ enī ex supba iactancia ceteros spernebant huiōi pharisei q dedignabanē vt alii qualitercunqz eos tangerēt

de quib⁹ ysaie·lxv·c·qui dicūt recede a me nō appropinques
michi quia immūd⁹ es ⁊c̄·Ex quo patȝ ꝙ eoꝝ simul'acō erat
maxime mendosa·quarto quia hoc viciū·s·ypocrisis phari:
saica xp̄o maxime cōtrariabat̄·xp̄s eñ qui nō solū ſm diuā
naturā sed etiā hūanam intrinsecus plenus gracie et veri:
tatis fuit·foris tñ in sil'itudinē carnis pcti mundo apparuit
pharisei aūt ꝑ totū oppositū·conabant̄ eñ magnaȝ innocen:
ciam exterius ondere ut oues Intus aūt onīi immūdicia ⁊
rapacitate erant pleni sicut lupi·de quib⁹ Mt·vij·veniūt in
vestib⁹ ouiū·intrinsecus aūt sūt lupi rapaces·Quīto ꝙ ypo:
crisis pharisaica non solū cōtrariat̄ veritati in vl'i sed eciam
ꝑticulariť cōtrariabat̄ cuilibȝ spēi veritatis·s·veritati doctri:
ne·et veritati iusticie·et veritati vite In hijs eñ tribus ſm
Jero·veritas cōsistit·quā quidē triplicem contrietatē verita
tis i pharisaica ypocrisi cōtentā xp̄s execrabatur Mt·xxiij·
vbi ypocrisim phariseoꝝ mltipliciť increpauit ꝑnūcians eis
penam etn̄aȝ Cum dicit·ve vobis pharisei ypocrite ⁊c̄·ibidē
eciā explicat quō triplicem veritatē sup̄dictā q̄ntū in eis erat
offuscare conabant̄·Qō patȝ ṗmo de veritate doctrine Cum
dicit·ve vobis scribe ⁊ pharisei qui clauditis regnū celoꝝ ⁊c̄
s·celestem beatitudinē cui⁹ introitus xp̄us est·vnde Joh·x·
capl'o Ego sū hostiū si quis ꝑ me introierit saluabit̄·Quod
quidē hostiū recte apit̄ per sanā doctrinā scripturaꝝ ſm quā
vera xp̄i cognicō habet̄·vnde xp̄us discipulis qui conabant̄
tendere ad eius cognicōem sensus aperuit vt intelligerēt scri
pturas et sic eū cognouerūt·luce·xxiiij·pharisei v̇o ꝑuerse
scripturas que de xp̄o loquunt̄ interp̄tando·ut patet in hijs
que sup̄ in ṗma ꝑte hui⁹ tractat⁹ dicta sūt·regnū celoꝝ clau
debant quo ad se et eoꝝ sequaces de quo dicit·vos non intra
tis nec introeūtes sinitis intrare ⁊c̄·Et quia pharisei nō so
lum eos qui de gente sua erāt ꝑ falsam doctrinā corrūpebant
sed eciā laborabant ut gentiles ad suā falsam doctrinā ꝑuer:
terent Ideo subdit·ve vobis scribe et pharisei q̇ circuitis ma:
re et aridam ut faciatis vnū ꝓselitum·et cum fuerit factus
facitis eū filiū gehenne duplo q̄ȝ vos In quo ondit̄ ꝙ corrū:
pere conabant̄ ꝑ suam falsam doctnam nō solum isrl'itas·
sed eciā alienigenas·Et quia nō solū in hijs que ꝑtinent ad
cognicōem xp̄i sed eciā in hijs que ad cultū dei ꝑtinebant do:
ctrinam veritatis nitebant̄ corrumpe Ideo subdit·ve vobis

duces ceci qui dicitis · quicunq; iurauerit p templum nichil est · quicunq; aut iurauerit per aurum templi debet · In quo xpus ondit q circa obseruacoem iuramentoz que ad ydolatriam pertinet pharisei false interptabant scripturas ex cupiditate excecati pferentes sanctitate auri quo templum ornabat sanctitati templi per qd aurum sanctificabat put coiter exponitur · Consequent ibidem xps increpat pharisaicam ypocrisim circa veritate iusticie Et pmo in hoc q illa que erant maioris necessitatis ad salute consequenda cotempnebat ut est misericordia vl iudicium vl fides Illa vo que modice vtilitatis ad salute erant ut est decimare menta magna reputabat · Ad qd ex duob pprijs suis vicijs mouebant · pmo ex iactancia vt ab omib crederent sancti esse · Inqntu decimas de minimis rebus offerebant · Scdo ex cupiditate ut alijs exemplum pberent ut soluerent eis decimas de oib nichil ptermittedo · et de hoc dicit ve vobis scribe et pharisei qui decimatis mentam rc · Idem ondit sub alio exemplo dicens · ve vobis duces ceci excolantes culice · camelum aut glucietes In quo ondit q illa que erant magni ponderis sm mente legis ipi p nichilo reputabant · minima vo cu magna diligencia pquirebant qd est contra veritate iusticie que vnicuiq; quod suum est reddit sm equalitate pporcionis · Consequent ondit qualit veritatem vite contempnebat Et pmo inqntu de mundicia exteriori · s · vestium et corpoz curabant Non aute de interiori mundicia · s · mentis que pocior est et ad salutem nccia · de quo dicit · ve vobis scribe et pharisei qui mundatis qd deforis est pharisee cece munda pus qd intus est ut fiat qd deforis est mundum · Consequenter hoc idem increpat sub alio exemplo dicens ve vobis pharisei ypocrite qui similes estis sepulcris dealbatis rc · Qd quidem exemplum differt a pcedenti quia pmum respicit res exteriores · Scdm vero respicit ppriam couersacoem quam ab extra honestam habebant ut cooperirent maliciam interiore sicut sepulcra abextra sunt dealbata ab intus vo plena ossib mortuoz In vltimo vo exemplo increpat eos de corrupcione veritatis vite · inqntu se conabant ondere esse meliores q; pres eoz vnde ornabant et edificabat sepulcra pphaz qui fuerut a suis pcessorib interfecti dicentes · Si fuissem in dieb patrum nroz no essem socij eoz in sanguine pphaz · Sed quia ipi pharisei no solum erat equales i malicia prib i occidedis

ꝓhetis · sed erāt dispositi ad maximū malū ꝑpetrandum · s ·
ad occidendū xp̄m qui est dn̄s ꝓhetaꝝ Jdcirco eos maledicit
ꝓhetizando dicens · Jmplete mensurā patrum vr̄oꝝ · pharisei
enī xp̄m occidētes impleuerūt mensurā pr̄m suoꝝ eos i ma-
licie plenitudine excedēdo Jn quo summa malicia pharisaice
ypocrisis ōndit̄ · Jnq̄ntū iustiores pr̄ib⁊ se ōndebant dicētes
Si fuissem⁹ in dieb⁊ pr̄m nr̄oꝝ ⁊c̄ · et tn̄ occulte scēm scōꝝ et
regem ꝓhetaꝝ occidere intendebāt · Ex quib⁊ omib⁊ diligent̄
cōsideratis satis habet̄ ꝙ pharisaica ypocrisis cetera vicia exce
debat · inq̄ntū ex ea secuta est occisio xp̄i q̄ grauior est grauissi
mis pcc̄is · vnde postq̄ȝ dixit Jmplete mēsurā pr̄m vestroꝝ ·
statim subdit · Serpētes et genimina vipaꝝ quō fugietis a iu
dicio gehenne · q · d · Sic estis in malicia obstinati ꝑ exceca cōeȝ
mentis quā per ypocrisim meruistis ut ex auct̄e ysaie supꝰdc̄a
ostensum est ꝙ nullo modo potestis fugere a iudicio gehenne
eterne · nec etiā a pena tp̄ali · s · a destructione templi tūc ꝑ ro-
manos futura de qua in fine capl'i subdit Ecce relinquet̄ vo
bis domus vr̄a deserta Ende partis et [illegible] sexte [illegible]

Capl'm vij Jn quo ōndit̄ ꝙ in cecitate pharisaica inclu-
ditur negacō diuine ꝓuidencie magis culpabilit̄ q̄ȝ in illis q̄
peccata sua publicāt sicut sodomite · Et in eodeȝ ōndit̄ ꝙ ex
huiōi pharisaica ypocrisi nephanda de⁹ elicuit magnū bonū
· s · generū illuminacōnem · et vtrūq̄ȝ fundat̄ in quadā auct̄e
ysaie de qua hic agit̄ Discipulus

Habeo ꝙ ypocrisis pharisaica grauissimū pcc̄m ē ꝓut
tu dicis · sȝ aliquādo per scrutiniū scripturarū reꝑire
posses ꝙ grauius peccat ille qui sua pcc̄a publicat q̄ȝ
ille qui ea occultat ceteris parib⁊ · vnde legit̄ ꝙ ꝓpha quosdā
increpabat eo ꝙ pcc̄a sua publicabāt et nō abscondebant ea ·
ysaie · iij · c · Et pcc̄m suū q̄si Sodoma ꝓdicauerūt nec abscon
derūt ve aīe eoꝝ · qd̄ non videt̄ oīno cōsonare ꝓdictis [illegible]

Magister Cum quis publicat pcc̄a sua nō curans ea ab
scondere hoc cōiter contingit ex cōtemptu dei ⁊ iudicioꝝ eius
specialit̄ cū quis credit ꝙ de⁹ nō habet noticiā de istis inferio-
ribus Jux̄ illud ps̄ · viduā et aduenā īterfecerūt et dixerūt ·
non videbit deus · et hoc manifeste aggrauat pcc̄m · Sed si be
ne consideras hoc etiaȝ includebat̄ in pharisaica ypocrisi · Ex
hoc enī pharisei ypocrite occultabāt pcc̄a sua hominibus tm̄ q̄r
credebant ꝙ deus nō esseȝ inspector cordiū · vnde i auctoritate

allegata ysaie. xxix. postq̄ ꝓpheta ꝑdixit culpā ypocritarū
dicens. labijs me honorāt. cor aūt eoꝝ longe ē a me Siliter
et penā excecacōis eoꝝ dicens. ꝑibit enī sapia a sapiētibus
eius. et intellectus prudencie eius abscōdet. Que quidē pena
correspondet culpe illius ypocrisis vt sup̄ dictū est stati ibidē
ꝓpha declarat ꝙ huiōi pctm ypocritaꝝ abscondenciū pcta ꝓ=
cedebat ex hoc ꝙ credebant deū non cognouisse abscōdita hu=
manaꝝ menciū. vnde immediate ibidez subdit. ve q̄ ꝓfūdi
estis corde ut a dn̄o abscōdatis consiliū quoꝝ sūt in tenebris
opera Et consequent de eis dicit. Et dicūt. quis vidit nos ꝛ
quis nouit nos. Et attendendum ꝙ negacio diuine noticie seu
ꝓuidencie que includit in hijs qui pcta sua simpliciter publi
cant et si sit valde grauis nō tn̄ tante grauitatis est sicut ne=
gacō illa que ī ypocrisi ꝑsertim pharisaica includit. In ista
enī pcta occultant ab ypocritis ut ꝑ exteriorē iusticiam alios
decipiant et ad errores deducāt nō aūt in alia. Ex quo patz
ꝙ in pharisaica ypocrisi includit negacio diuine noticie de hu=
manis grauius q̄z sodomis qui pcta sua publicāt. et sup hoc in
ypocrisi pharisaica addunt alia nephanda que sup tacta sūt
¶ Discipulus ¶ verba ysaie in auctē ꝑ te allegata. s. xxix
caplo. non videnē oīno adīuicē consonare. dicit enī ibidez
Et claudet oculos vr̄os ꝓphetas et pn̄apes vr̄os qui vident
visiones operiet qd̄ tu exponis de cecitate pharisaica que in
penā sue ypocrisis est eis inflicta qd̄ satis cōueniens videt esse
dictū cum cōtinuacōe ad illud qd̄ statim de eis sequit. ꝑplus
iste labijs me honorat ꝛc. in quo declarat eoꝝ ypocrisis Silr
et statim subdit penā eoꝝ cū dicit ideo addā ut admiracōem
faciam ꝑplo huic miraclo grandi et stupendo. peribit enī sa=
piencia a sapiētibꝫ eius ꝛc. de quibꝫ stati declarat vnū de pn̄
cipalibꝫ eoꝝ motiuis cū dicit. ve q̄ ꝓfundi estis ꝛc. Et dicūt
quis videt nos et quis nouit nos. ꝓut cōueniens exposue=
ras. de quo increpat eos ꝓpha dicens ꝑuersa ē cogitacō vr̄a
ꝛc. Et ꝙ hoc sequit in lr̄a. nōne adhuc in modico ꝛ in breui
conuertet libanus in charmel. et charmel in saltum reputa=
bitur. et audient in die illa surdi verba libri ꝛ de tenebris et
caligine oculi cecoꝝ videbūt. non videt bene cōsonare cū hoc
qd̄ dictū est et claudet oculos vr̄os ꝛc. vnde peto ꝙ istā ꝓphe
ciam vlterius michi declares que videt mltū facere ad ypo=
crisim pharisaicā declarandā simul cū eoꝝ pena q̄ fuit mens

excecacõ ¶ Magister ¶ Recte iudicasti in hoc q ysaias in aucte allegata pharisaicã ypocrisim cũ ipius pena declarat · sed ad illa verba que vlteri9 sequunẽ quoꝝ petis declaracõez ꝑsuppone debes q ꝺm doctrinã aug9 · de9 adeo est bonus q non ꝑmitteret mala fieri nisi ex eis bona elicẽt · ꝑmisit em ꝑmũ angelũ peccare ut inde ruine angelice restituao ꝑ xp̄m glori osius fieret · vnde in ꝓposito ex pharisaica excecacõe quam in penã sue ypocrisis nephãde incurrerũt · diuina bonitas elicuit illuminacõez gentiliũ q hactenus i hijs que ꝑtinent ad dina erant surdi et ceci · vnde apl's ad Rõ · xj · Cecitas ex ꝑte cõtin git in isrl' donec plenitudo gentiũ intraret de quo actuũ · ix · Quia vos indignos iudicastis eterne vite · Ecce conuertim̃ ad gentes · Quo ꝑsupposito sensus lr̃e quẽ petis clare habetur Nam postq̃z ꝓpheta declarauit cecitatẽ pharisaicaz ut dictũ est · statim subiũgit de illuminacõne gentiũ que ex ꝑdicta ceci tate pharisaica statim secuta est dicẽs · Nõne adhuc in mo: dico et in breui cõuertetẽ libanus in charmel · Charmel enim mons sterilis ⁊ siccus ẽ · libanus v̓o mons fructuosus et aro maticus · per hoc figuratiue intelligens ut gens iudaica in q̃ cõiter cõsueuerãt fructus spũales vigere · cõuertetẽ i charmel scꝫ in siccitate seu sterilitate et econtẽ de gentib9 Et ut hanc fi: guram apte nobis declarasset stati subdit Et audiẽt in illa die surdi · i · gẽtiles qui nũq̃z audierũt diuinũ v̓bum · verba libri · s · legis dine · et de tenebris ⁊ caligine ocl'i cecoꝝ videbũt Et est eadem snĩa Et quia ex ista illuminacõe gentiũ apl'i et discipuli xp̄i fuerũt valde leti · ideo subdit Et addẽt mites in dño leticiã · qd intelligitẽ de discipulis xp̄i quos ip̄e docuit · discite a me quia mitis sum Mt · xj · c · Et paupes homĩes in sancto isrl' exultabũt · s · ip̄i discipuli quos ip̄e docuit Mt · v beati paupes spiritu · Alia aũt racõ leticie supdicte · s · mitiũ et paupeꝝ xp̄i subditẽ Cum dicitẽ qm̃ defecit qui ꝑualebat · cõ: sũmatus est illusor · et succensi sũt om̃es qui vigilabãt iniq̃: tatem ⁊c̃ · que om̃ia de cetu phariseoꝝ et scribaꝝ plane intel: liguntẽ ꝓut cõiter exponitẽ qui in destructõne ihrl'm ꝑ rõnos sũt occisi et dispersi et i captiuitatẽ usq̃z ad p̄ntez diẽ deducti ¶ Capl'm · viij · In quo ostẽditẽ q pharisei triplicẽ incurrerũt cecitatẽ mentis sicut et triplicem veritatẽ ꝑ suam nephandã ypocrisim corruperũt quoꝝ duo in hoc capl'o explicantur · et ibidem declaranẽ verba ysaie ad hoc ꝑtinencia · s · cũ dicit Et

peribit sapiēcia a sapientib9 eius qd̄ ꝓprie ꝛ mł'tipliat̄ de pha
riseis et eoꝝ sequacibus intelligendū est· Et ibidē declarat̄ ꝙ
hoc nō est cont̄ doctrinam xp̄i dicētis de phariseis sup cathedrā
moysi sederunt scribe et pharisei quidquid dixerint vobis fa
cite ꝛc̄·

Discipulus

Adhuc volo ꝙ michi v̄ba ꝓphete in hac ꝓphecia con
tenta·s· ubi dicit̄ Jdeo ecce addam ut admiracōnem
faciā pp̄l'o huic miraculo grandi et stupendo et ꝑibit
sapiencia a sapientib9 et intellect9 prudenciū eius abscondet̄
Si enī hec v̄ba de pharisaica cecitate exponāt̄ sup̄fluū videt̄
Jam enī de ipis dixerat modicū sup̄ Et claudet ocl'os v̄ros
ꝓphetas et pn̄cipes v̄ros qui vident visiones operiet· qd̄ suffe-
cisset ad ostendendū cecitatē suā p̄dictā· querendū ergo videt̄
quid hic addit̄ sup̄ p̄dictā cecitatem cū dicit̄ Jdcirco ego addā
Jn quo videt̄ aliquid addē sup̄ p̄dictā cecitatē

Magister

Si bene scrutatus fueris in hoc loco verba ꝓphete reperies
ipa ꝓprijssime adaptari pharisaice cecitati in quā incurrerūt
in penam sue ypocrisis sup̄dictā· ut dictū est Ad cui9 declara
cionem scire debes ꝙ pharisei ypocrite sicut triplicē veritatem
corrumpebāt seu offuscabant ut sup̄·vj·c· Sic triplicē incur
rerūt excecacōem mentis·p̄mo·s·circa cognicōem tp̄is adue
tus xp̄i et diuinitatē eius et modū redempcōis eius ꝛ huiōi
de quibus ꝓphete fuerūt sufficient̄ locuti·et tn̄ ipi tanq̄ȝ clau
sos mentis oculos habentes hoc nesciuerūt de quo in p̄ma p̄te
distinctione p̄ma ꝛ in mł'tis sequentib9 large dictū est· Et de
hac excecacōne ꝓpheta loquit̄ cum dicit· Et claudet oculos
v̄ros ꝛc̄· vsqȝ ibi nescio lr̄as· De istis enī et similibus lr̄ati
eoꝝ qn̄qȝ p̄tendūt se excusare dicētes ꝙ talia sūt signata seu
secreta· Simplices vero excusant se dicētes· nescio lr̄as ꝓut
sup̄· Scd̄o vero incurrerūt excecacōem circa obseruanciā legis
mosaice estimantes ꝙ lex mosaica esset ꝑpetuo duratura eciā
quo ad cerimonialia et iudicialia qd̄ falsū est ut patȝ supra i
p̄ma p̄te di·viij· Et de hoc dicit ꝓpheta peribit sapia a sapiē
tibus eius· Ad qd̄ sciendū ꝙ huiōi cerimonialia tp̄e duratio
nis mosaice legis iudicabant̄ racōnabilit̄ apud oīes sapi
encialia esse· vnde in deutro· iiij· postq̄ȝ dixit moyses · Scitis
ꝙ docuerim vos p̄cepta atqȝ iusticias sicut p̄cepit michi dn̄s
ꝛc̄· Subdit· obseruabitis ꝛ implebitis ope· hec est enī vestra
sapiencia et intellect9 corā pp̄l'is ut audiētes vniu̇sa p̄cepta

hec dicant En ppl's sapiens et intelligens gens magna hec.
Que quidem sapiencia manifestū est q perijt ab eis post xp̄m
Nam sicut p obseruanciā legaliū tpe legis a ceteris nacōib9
iudicabant sapientes · inqn̄tū p huiōi obseruacōez regebant
a deo tanq̄m populus peculiaris p miracula τ reuelacōnes
ppheticas et huiōi vt patz in pcessu veteris testamti Sic post
xp̄i aduentū τ diuulgacōem euangelij ipi9 cū huiōi legalia
fuerūt euacuata · ab omib9 iudicant p obseruacōez eaz insi-
pientes et stulti tanq̄z laborantes in hijs que sūt nulli9 auto
ritatis seu validitatis qd patz ad sensū cū hodie omia illa ver
tunt in derisum apud intelligētes · Et de hac ignorancia seu
cecitate ppheta dicit · Et pibit sapia a sapientib9 · s · sapiēcia
supdicta que in legaliū obseruacōe cōsistebat Item pdictum
verbū · peribit sapientia a sapientib9 verificat de eis ex hoc q
illud nephandū opus talmudicū eoz cum magnis fatuita
tibus et absurditatib9 pmixtis cōposuerūt · vt large habetur
supra ysaie · xxxiiij · et zacharie · ix · in addicōib9 · vide ibi de
quib9 · s · scribis huiōi mendaciisimā doctrinā cōponentib9 in
telligit ill9 iere · viij · c · Quō dicitis sapiētes sum9 τ lex dn̄i
nobiscum est vere mendaciū opatus est stilus mendax scri-
barū · vbi ppheta volens reddē causam tante insanie subdit
verbū dn̄i · piecerūt τ sapiēcia nulla est i eis · q · d · postq̄z ver
bum dn̄i · s · filiū dei piecerūt intūn caruerūt vera sapiēcia · q
ad huiōi nephandā doctrinam in scriptis ponendā mō pdicto
pcesserūt · Et quia illa · s · cōtenta i pdicto ope talmudico ne
phandissimo sūt tante insanie et fatuitatis q merito quilibz
sensatus admirari debet quō talia ab hoib9 auderent cōscribi
Ideo de hoc pprie intelligit illud i hac pphecia ysaie cōtentū
s · ideo ecce addā ut admiracōe faciā pplo huic miraclo gran
di et stupendo et pibit sapia a sapientib9 · q · d · hec perdicō sa
piencie ad tantā deueniet insaniā q in admiracōes stupēdas
verteret qd maifeste patz aspiciēti pdictas addiciones
Discipulus Verū est q i codicib9 illis talmudicis mlta
tradunt de deo que si intelligant ut sonāt nō solū falsa sed
absurdissima sūt ut cū dicat i libro baracoth q de9 i qualibet
nocte sup ihrl'm et pplo isrl' flendo dicit · ve michi qz destruxi
ciuitatem meā et combussi templū meū et in captiuitatez re
degi ppl'm meū · Siliter dicūt in libro qui dicit hulin q deus
peccauit in faciendo q luna esset minoris quantitatis q̄z sol

ꝓpter quod pccm̄ expiandū deus iussit ut in kalendis fieret
sacrificiū de vno edo capraꝝ ut pccm̄ dei supdictū expiaretur
que quidē et mlta similia ī suis codicib⁊ cōtenta ipi conant̄
a falsitate seu absurditate excusare sic· dicūt em̄ ꝙ ista itel-
gi debent methaphorice fuisse dicta sicut cū ī scriptura deo at
tribuit̄ motus vt cū dicit̄ exo· xix· Descēdit deus suꝑ mōteꝫ
synai Silr attribuit̄ deo in scripturis sacris ira et penitudo
que nullo mō competūt ꝑfectissime immutabilitati dine ut
est manifestū· Sed ista ⁊ similia soluunt̄ exponēdo ea metha
phorice fuisse dicta ·s· ꝙ deus se habꝫ nō in se sed ī suis effec-
tibus per modū descēdentis seu irati vl' penitentis et huiōi·
vnde et sili modo dicūt ꝙ sūt intelligenda verba talmudica
supdicta ⁊ silia cū de deo dicūt aliqua que nullo mō deo com
petūt· sed methaphorice seu silitudinarie et nō aliter ·et isto
modo nitunt̄ defendere multa que in dicto oꝑe nephando tal
mudico supdicto cōtinent̄· ꝑcor igit̄ ut michi ostendas quid
circa hoc sit tenendū ¶ Magister ¶ Si bene cōsideras illa q̄
de deo in sacris scripturis dicunt̄ licet imꝑfectōeꝫ important
tamē aliquid bonitatis seu ꝑfectōis includūt Mouē em̄ licet
ꝑfectioni dine cui⁹ esse purus actus est· nulli potencialitati
admixtus oīno non cōueniat· importat tn̄ actū entis qd̄ est
aliquid ꝑfectionis qd̄ deo attribuit̄· oēs em̄ ꝑfectōes que in
creaturis sūt in deo ꝑexistūt seclusa quacūqꝫ imꝑfectōne que
in eis includit̄ Ira silr licet in creaturis est passio quedā que
deo nō competit· quia tn̄ qn̄qꝫ laudabilis est ut cum mouet̄
a rōne recta Idarco deo attribuit̄ sub racōe ꝑfectionis qua-
cūqꝫ imꝑfectōne amota· Sed miseꝝ esse qd̄ intelligit̄ ꝑ illud
dictū· ve michi· vl' peccare· qd̄ nō solum deo sed nec etiā btīs
competit· nullo mō est attribuendū deo cum nec etiā ydolatre
suis diis falsis talia audent attribuere· que tn̄ fatuitas tal-
mudica deo temerarie attribuit vt dictū est· Item differēcia
debet esse inter modū tradendi ꝓphetaꝝ et int̄ modū tradendi
eoꝝ qui verba ꝓphaꝝ exponūt· ꝓphete em̄ quia qn̄qꝫ de hiis q̄
supra hoīeꝫ sūt eis reuelata loquunt̄· qn̄qꝫ vō ut hoīes more
loquunt̄ hūano in dictis suis inueniunt̄ obscuritates · vnde
suꝑ illud psalmi· tenebrosa aqua in nubib⁊ aeris ·Glō· ob-
scura doctrina in dictis ꝓphaꝝ· Expositores tamen qui dicta
ꝓphetaꝝ declarant debēt nō obscure sicut ꝓphete loqui sꝫ apte
sic ut errores q̄ cōtingē pnt̄ in exposicōe ꝓpheticaꝝ locucionū

vitare studeant· non aūt inductiua ad errores ꝓponāt· vnde
et talmudici qui expositores sacraꝝ scripturaꝝ se dicūt non
methaphoricis locucōnibꝰ vti debent· sꝫ methaphoras in scri:
pturis sacris cōtentas recte hūt exponē· Cuiꝰ oppositū in su:
pradictis ⁊ ... ibus talmudica insania frequent̄ inducit· Et
attende ꝙ nō solum antiqui talmudici in cognicōe diuinorū
sepe errauerūt· sed etiā eoꝝ moderni magni rabini· int̄ quos
pͣpnus fuit Rabi moyses egipcius quē alteꝝ moysen esse di
cunt· qui quasi per viā pharisaicā ad exposicōeꝫ sacre scripture
tendere videt̄ cum hoc tamē in mltis errauit que ad cognicōꝫ
ptinent diuinoꝝ· ut cū asserit oīa noīa que de deo et creatu
ris dicunt̄ esse mere equoca· ex quo sequeret̄ ꝙ nullam de deo
haberemꝰ verā noticiam· Silr cū alios errores ī suis codicibꝰ
ponit ꝑiculosos· de quibꝰ supͣ est aliquid tactū Item quia hu
mana ꝑfectio pͣpue cōsistit in imitacōe diuine ꝑfectōis· Iuxͣ
illud leuit̄· xi· Sancti estote quia sanctꝰ ego sum dn̄s deus vr̄
Idcirco talia in scripturis attribuunt̄ deo in quoꝝ imitacōne
qn̄qꝫ homo meritorie ꝓficit· Meret̄ itaqꝫ homo in odiēdo im
pios seu irascendo contra eos ꝓpter bonū iusticie Iuxͣ illud
nōne qui oderūt te dn̄e oderā et supͣ inimicos tuos tabescebā
et sic ista et silia in scripturis deo attribuunt̄ ut ea homīes
imitent̄ in bonū Sed miseꝝ esse uel peccare· ad quoꝝ imita:
cōnē nullo mō homīes inducendi sūt deo attribui nō debent
¶ Discipls ¶ Licet veꝝ est ꝙ pharisei talmudici in credēdis
multa falsissima ⁊ absurda introduxerūt ꝓut supͣ dictū est
et in tuis addicōibꝰ· s· ysaie· xxxiiij· et zach· v· pleniꝰ conti
nent̄· tamē in agendis videt̄ ꝙ xp̄us eoꝝ doctrināꝫ approbauit
vnde Mt· xxiij· Supͣ cathedrā moysi sederūt scribe et pharisei
quidquid dixerint vobis facite ⁊c̄· Ex quo patet ꝙ de hys q̄
agenda erant· pharisei et scribe nō extorte sed recte docebant
licet ipi ope nō implerent ¶ Magister ¶ Verbū xp̄i supra
dictū intelligendū est de doctrīa mosaice legis qn̄ pharisei eā
non excedebant nec corrumpebāt ꝑ eoꝝ tradicōnes· non aūt
de lege talmudica quā fingunt esse scḋm legem moysi datam
vnde notanť xp̄s dixit· Supͣ cathedrā moysi sederūt· s· pha
risei ⁊c̄· vt designaret ꝙ loquit̄ de doctrīa ī lege mosaica vere
cōtenta· non aūt de doctrīa falsa et ficta· s· talmudica 2e pte 7 ...
¶ Caplm· ix· In quo declarat̄ tercius modꝰ excecacōis pha
risaice qui cōsistit in hoc ꝙ suas ꝓprias inuencōes ⁊ assercōnes

absconduñt. ¶ Discipulus ¶

Habeo duos modos excecacōis pharisaice per te michi ostensos. sed quia dixisti ꝙ trib⁹ modis incurerent cecitatem seu mentis excecacōem. ideo peto vt michi declaras terciū modū ¶ Magister ¶ Tercio incurrerūt mētis cecitatem intm̄ ꝙ verba ꝓpria sua et suos mentis cōcept⁹ nō intelligentes. sue ꝓprie inuencōes ab eis abscondite sūt. Est eñ sup̄ i p̄ma pte i m̄ltis locis ostensū ꝙ ꝑ dicta doctoꝝ suoꝝ veritas catholica qñqȝ ondit̄ qd tamē ipimet nō intelligūt. Sed sicut de Cayphi Joh. xj. legit̄ ꝙ nesciens ꝓphetauit ita et eis accidit. de quo intelligit̄ verbū p̄dictū ysaie. s. et intelligencia prudenciū abscondet̄. q. d. ꝓpheta nō solum ꝓphecias antiquas de xp̄o dictas ꝑ cecitatē mentis nō intelligent. nec solum sapiam eoꝝ legalem ꝑdent. sed etiā qd ipimet intelligunt abscondet̄ ab eis. verbi gracia. dicūt ꝙ p̄riarche et oēs sancti ante aduentū messie nō intrabant paradisū sed erant in eius suburbio donec veniret filius phares. i. xp̄s filius dauid. et hoc ꝓpt̄ pcc̄m ade. et tñ cum hoc negant pcc̄m originale fuisse nec esse ꝑ xp̄m seu messiā expiandū. et inter multa que ipi asseruerūt vera et salubria q̄ tñ ipimet nō intellexerūt ut bene agerent. p̄apue sūt illa que ad terminū aduent⁹ messie ꝑtinent. Circa hoc eñ fuerūt m̄ltiplicit̄ in opionibus diuisi. Quidam eñ volentes claudere portā inquisicōis hui⁹ t̄mini ꝑ scripturas asseruerūt ꝙ termin⁹ redempcōis eoꝝ ab hac captiuitate est inscrutabilis ꝑ scripturas. Et querūt racionē quare p̄mis. s. in transmigracōne babilonica exñtib⁹ fuit reuelatus. s. termin⁹ sue redempcōis Jere. xxix. Cū impleti fuerint i babilone. lxx. anni visitabo vos. Et tñ scōis scȝ qui fuerūt seu sūt in hac captiuitate nō fuit reuelat⁹ terminus sue redempcōis. Ad qd respondent ꝙ racō hui⁹ dr̄ie est ista. Nam p̄mis fuit reuelatū pcc̄m seu pccā ꝑ quib⁹ fuerunt in captiuitate ducti vt patȝ. iiij. Re. et scōo palipo. Et ideo illis fuit reuelatus termin⁹ sue captiuitatis ut dc̄m est. Sed scōis. s. in hac captiuitate exñtibus non est reuelatū peccatū ꝓpter qd in hac captiuitate sūt deducti. et ideo t̄min⁹ sue redempcōis ē eis sil'r ignot⁹ Alij v̄o tā antiq̄ q̄ȝ moderni assignauert̄ t̄minos diuisos ad huiōi aduentū. qui tñ t̄mini oēs transierūt iam in p̄teritū vt sup̄ distinctōe t̄cia capit'lo q̄rto plene ostensū est. Quidam v̄o eoꝝ asseruerūt ꝙ oēs t̄mini

pterierūt et ꝙ non pendeat redempcio eoꝝ nisi in sola pnīa.
Attende igit̃ quō ſm tres opiones ſupdictas ipoꝝ ꝓpria in=
telligentia abſcondit̃ ab illis. Nam ſi pmā ſequant̃ opioeȝ
oportet eos concedē ꝙ pcc̄m ꝓ quo ſūt in hac captiuitate eſt
eis ignotū ⁊ hoc eſt veꝝ ꝓut ſup in pn̄ti diſtinctōe oſtenſū eſt
Et cōſequent̃ ſi hoc pcc̄m ſibi innoteſceret. qḋ quidem pcc̄m ē
derelinquere xp̄m veꝝ deū et hoīem et ſuas fatuitates ſequi.
tūc manifeſtū ꝙ termin⁹ captiuitatis eſſet eis notus. ſ. cum
ab iſto pcc̄o cōuerterent̃ per agnicōem veri xp̄i ſeu meſſie. ꝑ
hanc em̄ cōuerſionem ſtatim redempcōem adipiſcerent̃. Si
aūt ſcdām opioem ſequerent̃ opꝫ eos concedē ꝙ xp̄s ſeu meſ
ſias iam venit cum om̄es termini per ſuos mgr̄os aſſignati
in pteritū tranſierūt. Non em̄ pn̄t dine ſcripture in quibus
quilibꝫ eoꝝ ſm ſuā intelligenciaꝫ fundat̃ a veritate deficē. Si
aūt t'ciam ſequant̃ opioneȝ opꝫ eos concedē ꝙ nullus eoꝝ eſt
in vera pnīa Nam ſi aliquis eoꝝ in vera pnīa eſſꝫ. tūc ſaltē
ipe penitens eſſet redemptus ꝑ meſſiam Ex quib⁹ manifeſte
habet̃ ꝙ illud qḋ ab ipiſmet intelligit̃ circa tempus redempci
onis ſeu aduentus meſſie ab ipis abſcondit̃. Et hoc ē quod
ꝓpheta pdixit Et intelligēciā prudenciū eius abſcondet̃. nō
em̄ dixit Et intelligencia eoꝝ ꝑibit ſicut dixerat de ſapiēcia
ſed dixit abſcondet̃. q. d. ꝙ ipimet nō ꝑcipient ea que ꝑ ipos
ſunt intellecta ſed ab eis abſcondent̃ vt dc̄m ē. nos autē qb⁹
veritas ꝓpalata ē intelligenciā ſupdictā ꝑ eos inuentā. ſpeci
aliter eoꝝ que aliquid cōtinent veritatis habere poſſum⁹ et ad
nr̄am erudicōem ꝓficē pn̄t ſi ſacras ſcripturas ſcrutari co=
nemur et quedā vera hiſtorialia ad hoc ꝑtinencia attente ꝑ
ſpiciamus 2ᵉ partis et diſtinctionis ſexte

¶ Capl'm. x. In quo oñdit̃ ꝙ mlt'a de inuencōib⁹ ſeu aſſer
cionib⁹ phariſeoꝝ quas ipi inuentores ſeu aſſerentes minime
intelligunt qñqꝫ nobis ꝓficiant ad erudicōem ⁊ ꝙ in t'minis
per eos aſſignatis ad ſuā redempcōneȝ aliqua emerſert ad ho
norem fidei catholice ꝑtinencia ¶ Diſcipulus ¶

Hoc vltimū qḋ dicis vlteriorem requirit declaracōem.
vnde peto ꝙ michi amplius declares quō intelligēcia
quorūdam ſupdictoꝝ erronee opinanciū ad nr̄am ꝓ=
ficiant erudicōem ¶ Magiſter ¶ Scdm phm in methaphi
ſica veri phi in cognicōne veritatis ꝓfecerūt ex opionib⁹ an
tiquoꝝ etiā a veritate deuianciū mꝗntum in talib⁹ erroribus

aliquid veritatis cōtinebatꝰ· Cuiꝰ sil'e in ꝓposito cōtingit · Ad quod sciendū ꝙ pharisei et eoꝝ sequaces xp̄m ꝑuidiose abiciendo trib⁹ modis circa inquisicōēȝ termini sue redempcōis in ipo ꝓcessu tp̄is se habent· Quidā em̄ eoꝝ sic sūt in sua exceca cione obdurati ꝙ nec volūt inquirere de pcc̄o ꝑ quo sūt ī hac diutīna captiuitate· nec eciā ipuis captiuitatis terminū ꝑ scri pturas scrutari curant· Et ideo dicūt ꝙ vtrūqȝ est ignotum et hij assimilanꝰ infirmo qui intm̄ incurrit sue sanacōnis de speracōēm ꝙ nō curat de cognicōē sue infirmitatis neqȝ eciaȝ de curacōne· Et istis cōsequenꝰ correspondet p̄mus modus errandi supdictꝰ qui inter alios pessimus est· s· dicendum ꝙ peccatū ꝑ quo sūt ī hac captiuitate est ignotū· Sil'r et t̄minꝰ sue redēpcōis· quoꝝ vtrūqȝ licȝ sit veꝝ q̄ntū ad eos q̄ vtrūqȝ ignorant non tn̄ quo ad nos qui utrūqȝ ꝑ scrutiniū scripturaꝝ cognoscamus ut ex supdictis in p̄ma pte habeꝰ hec tamē ignorancia nō excusat eos sed pocius accusat cū sit nō solū crassa sed eciā affectata· Sunt alij qui nō curant de inq̄rendo circa pcc̄m ꝑ quo in hac captiuitate detenti sūt vl' si curāt hoc attribuūt alijs pcc̄is antiquis utputa pcc̄o vituli in deserto fabricati ul' pcc̄is modernis que nō sunt cōia toti eoꝝ vniuersi tati sed singularia· quoꝝ vtrūqȝ est falsū vt sup̄ ostensū est· cū de tribus cōdicionib⁹ huiꝰ peccati agereꝰ Isti tn̄ conanꝰ scru tari terminū sue redempcōis ꝑ scripturas· et assignauerūt singuli singulos t̄minos iam p̄teritos In quib⁹ t̄minis uel notabiliorib⁹ eoꝝ s̄m quosdam fideles ī antiqua sacra pagina l'ratos et a iudaica cecitate ad lumē fidei cōuersos aliqđ magnū bonū sp̄uale ad laudē dei et honorē xp̄iane fidei emicuit· quod sic patȝ Nam inꝰ terminos assignatos ꝑ iudeoꝝ doctores duo fuerūt papue· s· terminꝰ assignatus ꝑ Rabimoysē egipciū s̄m quē redempcōēȝ isrl'iticā dixit esse futurā in āno certo computādo a creacōne mūdi· qui quidē terminus iam transiuit in p̄teritū ꝑ· ccxviij· ānos ꝓut sup̄· di· p̄ma· c· iiij dictū fuit· Constat aūt ꝙ in p̄dicto t̄mino ab ipo assignato· vel fere claruerūt in eccl'ia dei duo viri sancti ⁊ religiosissimi scȝ dominicus et franciscus Ex quib⁹ et eoꝝ sequacib⁹ in religione doctrina fidei et moꝝ eccl'ia vl'is maxime refulget· ut ē manifestū· Non igiꝰ immerito estimandum est ꝙ de tantis viris et ordinib⁹ in toto orbe coruscantib⁹ aliqđ p̄nosti cū esset ꝑ scrutiniū scripturaꝝ repieđū· vn̄ t̄minꝰ quē Rabimoyses

egipcius scrutatus est nō ad redempcōem iudaice perfidie sed
ꝑtinacie est referendus · sed pocius ad redempcōem ꝑp̄li dei · s ·
xp̄iani · quis eñ nūare sufficēt quot aīe ꝑ misteriū p̄dicacōis
et doctīne p̄dicatoꝝ et miorū tam in dictis q̄ȝ in scriptis sunt
deo coopante a demoniaca captiuitate redempte · certe nullus
nisi solus deus cui soli cognit⁹ est numer⁹ electoꝝ Item post
p̄dictū Rabimoysen egipciū fuit alter Rabimoyses Gerū-
deñ · qui licet nō tam magne auctis fuit sicut p̄mus nō tamē
mediocris auctis fuit sed inter eos magnus reputatus fuit
Scripsit eñ sup̄ pentateucū et sup̄ aliquos alios libros biblie
et sup̄ suū talmuth multa q̄ apud eos habent̄ tanq̄ȝ magna
lia qui in exposicōe pentateuci in ꝑte ꝓhemiali cū magna so
lempnitate det̄minauit q̄ t̄min⁹ aduent⁹ messie futur⁹ erat
certissime in anno · v · millesimo · cxviij · a creacōne mūdi ſm
computacōem hebreoꝝ Qui quidēȝ rabimoyses secut⁹ est in
huiōi t̄rmini assignacōne Rabi leuibengin seu de ꝓuincia
ꝓuincie in sua expōne sup̄ danielē iactans se sup̄ hoc diuinaȝ
reuelacōem habuisse ꝓut lacius ista dicta fuerūt sup̄ di · t̄cia
quem quidē t̄minū om̄es iudei sp̄alit̄ citra marini tanq̄ȝ certis
simū anteq̄ȝ transisset expectabāt · sed deo disponēte contigit
eis oppositū · pro quo scire debes q̄ ī hispania sp̄aliter ī regnis
et dicioīs serenissimi dñi dñi regis Castelle ⁊ legionis a ma
gnis t̄p̄ibus suadente antiquo hoste iudei habebant magnos
status intantū q̄ fidelib⁹ in mlt̄is p̄rant et officia magna et
publica exercebant inter xp̄ianos · et fidelib⁹ in mlt̄is p̄ficie-
bant̄ · obtinebant eñ in domib⁹ regū et etiam magnatū offi
cia magna ꝑ que om̄es subditi eciā fideles eos in magna ha
bebant reuerencia et timore qd̄ nō in modicū scandalū seu pe
riculū aīaꝝ cedebat fideliū simpliciū · De facili eñ tales cōsue
uerūt ad errores eoꝝ qui eis p̄sunt moueri · Infideles eciā iu-
dei ex hoc occasionē ꝑsistendi ī suis erroribus sumebāt dicētes
et in suis codicib⁹ nōnulli eoꝝ scribentes q̄ ꝓphecia Jacob pa
triarche · in qua dicit̄ · nō auferet̄ ceptrū de iuda ⁊c̄ · Geñ · xlix
verificabat̄ in hoc q̄ iudei ī hispania ceptrū dñij seu regiminis
obtinebant modo sup̄dicto · Sed scrutanti historias hispanie
notum est q̄ in termino sup̄dicto qui cōcurrit cū anno dñi ·
Mº · ccc · lviij · ul' circit̄ contigit q̄ rex petr⁹ in carcereȝ duxit
illū qui inter iudeos erat maxim⁹ et valde magn⁹ in domo
regia quē in carcere iussit interfici et alios magnos eiusdem

generis cū eo et extūc nō fuit aliquis iudeus qui in domo re-
gia sicut hactenus ꝑficeret· Consequenť etiā rex henricus se
cūdus bone memorie frať eius qui regnū fratris habuit· mľ
tas cedes seu strages anteq̄ʒ regnasset in iudeos fecit tam ī vr
be Toletana q̄ʒ in quibusdā alijs villis ⁊ castris in cōfinibꝫ
regni castelle existētibus· et cū huiōi rex henricꝰ scōꝰ regnauit
regno accepto a fratre suo petro· ip̄e instituit in curijs gene-
ralibus ꝙ iudei portarent signū distinctōis in suis vestibus
ꝑut iura canonica volūt· qḋ tū nūq̄ʒ fuit auditū ī hispania
sed indistincte cū fidelibꝫ cōuersabanť· ex quo mľta enormia
sequebanť et diuine legi difformia· Cōsequenť rex iohēs ꝑmꝰ
felicis recordacōis filiꝰ ꝑdicti regis henrici scōi instituit ꝙ iu
dei nlľa hērent publica officia nec iurisdictōeʒ etiā int̄ sapos
in criminalibꝫ exercerent· qua quidem iurisdictōe alˢ maxīe
abutebanť Post quē· s· regē Johēm regnauit rex henricus
tercius sancte memorie filiꝰ eius in āno· xi· etatis sue in cuiꝰ
regni pn̄cipio deo vlcionē sanguis xp̄i excitante mľtitudo po
pularis magna et valida contra eos surrexit et q̄ʒplurimi
erant interfecti ꝑ totam hispaniā· qui quidē tumultꝰ incepit
a ciuitate hispanensi ī cuiꝰ eccľia metropolitana quidā archi
diaconus in lr̄atura simplex et laudabilis vite cepit ꝑdica
re conť errores iudeoꝝ ⁊ modos eoꝝ viuēdi enormes· et conť
sinagogas eoꝝ nouiť conť sacroꝝ canonū tenorē edificantes
ex quo tumultus sup̄dictus incepit ⁊ consequenť in breuissi
mo temꝑe per totā hispaniā et vltra usq̄ʒ pereneos et ī insu-
lis maioricaꝝ et Sardinie velocissime euolauit· deus aūt qui
adeo bonꝰ ē ut ex malis eliciat bona sic disposuit ꝙ hac vexa
cione currente· et etiā post ipius sedicōem nōnulli iudeoꝝ ad
cor suū reuersi dixerūt illud deutro· xxi· vere quia nō est me-
cum deus inuenerūt me hec mala· et vexacōe dante intellc̄m
auditui· scripturas scrutari ceꝑerūt ⁊ deo illuminante errorē
suū cognouerūt sic ꝙ ad deū conuersi nomē xp̄i publice ⁊ deuo-
te ꝑdicantes mľtoꝝ cordi filioꝝ ad p̄res deo dirigente conu-
terūt que oīa in hijs regionibꝫ manifesta sūt· post ꝑdictū
vero regem henricū tciū sancte recordacōis successit serenissi
mus rex Johēs filius eiꝰ qui hodie regnat et ī longeuis tem
poribus feliciť regnet Iste incepit regnare in cunabulis cum
esset in scōo āno etatis sue et sic fuit sub tutoribus usq̄ʒ ad
tempus ꝑfinitū a p̄re· in cuiꝰ tam durante tutela q̄ʒ post cū

iam regimē regnoꝝ suoꝝ accepit mlťa fuerūt instituta contͣ
iudaicam impietatē que in suis curijs et regnis ꝓ maiori
parte obseruabanť sub quo diuo auxilio opitulante fideliter
expectabať ꝙ infidelitas tam iudaica q̄ȝ saracenica supprimē
tur. Ex quib⁊ satis patȝ ꝙ in termino finaliť a peritis iudeoꝝ
pro sua redempcōe assignato incepit vastacō ꝑfidoꝝ infideliū
et salus vita ⁊ resurrectio fideliū ad xp̄m cōuersoꝝ est exorta
qd̄ est intentū. Et attende ꝙ inť duos p̄dictos ťminos qui ꝑ
p̄dictos rabinos in suis libris et tractatib⁊ assignati fuerūt
fuit ťminus alius a duob⁊ iudeis in hispania qui ꝓphete dice
banť quoꝝ vn⁹ fuit in ciuitate abulensi ꝓuincie cōpostellane
et alius ī villa que diciť aylloñ Seguntine dioc̄. Toletane
ꝓuincie. qui quidē duo tam magnalia loq̄banť et qn̄qȝ futa
p̄nosticabant et occulta reuelabant et ꝭm morē eorū honeste
viuebant. ꝙ ab om̄ib⁊ iudeis istius regionis reputabanť sic
ꝓphete. Et isti duo assignauerūt tempus ad videndū signū
sue redempcōis in anno a creacōne mūdi. v. millesimo qua-
dringētesimo qn̄to ꝭm eoꝝ cōputacōem. qui quidē āni con-
currunt cū anno dn̄i M°. cc. xcv. In quo quidē anno ī q̄rto
mense qui apud eos diciť chanum vltima die ipi⁹ mensis.
In quo die p̄dixerūt ꝙ iudei debebāt habē signū sue redempcō
nis a deo miracl'ose factū ad quorū ꝓclamacōem om̄es iudei
fecerūt suas p̄nias in ieiunijs mlťis cū satisfactōnib⁊ et ele-
mosinis q̄si ad deū reuisi orantes ut sibi p̄dictū signū sue sa-
lutis ostēderet. in quo āno mense ⁊ die assignatis iudei intra
uerūt synagogas suas ad orandū deū induti sindonib⁊ albis
lineis seu sericeis ꝓut est moris apud eos in die expiacōnis
scȝ in die decima mensis. vij. vnde et tūc altissimo deo coope-
rante qui nullū tp̄us sine bonitatis sue testiōio relinquit in
sindonib⁊ sup̄dictis apparuerūt signa crucis in oībus et ubi-
cūqȝ erāt etiā in illis sindonib⁊ que seruabanť ī suis apotecas
quo signo viso mlťi eoꝝ fuerūt turbati. quoꝝ quidā dicebat
ꝙ hoc fuerat factū dyabolica arte. Nimirū cum p̄decessores
eoꝝ de xp̄o maxima miracl'a faciente dicebāt. In beelzebub
eicit demonia Mt. ix. c. Alij v̓o dubitabāt nō audētes loqui
neque aliquid circa hoc iudicare Alij v̓o crediderūt hoc signū
fuisse veri xp̄i crucifixi et disposuerūt se ad ei⁹ fidē cū bapti-
smo recipiendā Isti tn̄ fuerūt pauci Iux̄ illud Iere. iij. c. Af
sumā vos vnū de ciuitate ⁊ duos de cognacōne ⁊c̄. Saluator

eciam de via que ducit ad paradisū dicit· Et paucā inueniūt eam Mt· vij· Que oīa large tradunt a mḡro alfonso vali: soletañ· in quodā suo libro q̇ dicit de bellis dñi capl'o· xxvij· qui ex p̄dictis mlta vidit et testimoniū ꝑhibuit· Ego aūt licet nondū essem tp̄e istius signi natus· qui quidē terminus p̄cessit natiuitatē meā per· lx· ānos fere· testificor tñ corā deo qui hoc p̄dictū signū modo p̄dicto contigisse sepe ⁊ sepissime audiui ab antiquioribꝫ iudeis nemīe contradicēte in ip̄o facto nisi solū in cā eius quia quidā eorū hoc attribuebāt magicis artibꝫ· quidam v̊o causā relinquebāt sub dubio· Ego autem nūqꝫ mirabar quō dñi illius tp̄is p̄sertim p̄lati eccl'ie de hoc nō fecerūt mēcionē in suis historijs· de quo tñ racōnabiliter debuissēt festū in ꝑpetuū celebrari ad honorē crucis xp̄i· Sed re uera hāc admiracōem tollit a me excessiuꝰ iudeoꝝ status in illis tp̄ibus de quo iam dictū est· tantū eñ locū habebāt cū regibus et pn̄cipibꝫ terre tam eccl'iasticis q̄ȝ secularibꝫ ꝙ hoc potuerūt cauillacōibꝫ suis impedire· Ex quibꝫ omībꝫ racio: nabilit̄ p̄sumendū est ꝙ sicut i p̄dictis t̄minis a suis mḡris assignatis redemptio per ip̄os false expectata nō ꝑuenit· sed pocius aliqua cōtigerūt ad cōfirmacōeȝ seu honorē dei ⁊ fidei catholice ꝑtinencia· Et ꝑ consequēs ad nr̄am redempcōeȝ seu salutē· Sic p̄sumendū est contigisse in alijs t̄minis de quibꝫ facta fuit mencio sup̄ ꝑte p̄ma di· iij· licet illa ad nr̄am no ticiam nō deuenissent ꝓpter remocōeȝ paciū t̄re oriētaliū atqꝫ meridionalium ab hac regione hispanie que occidua est et septentrionalis Eidē partis et distinctōe septe

Capl'm· xi· In quo ondit̄ ꝙ aliqua verissima circa eorū redempcōem asseruerūt que tñ ip̄imet nō intelligūt· et ꝙ hoc ꝓphetatū fuit ꝑ ysaiā Discipulꝰ

Habeo ex ꝑte dictis quō ex p̄mis duobꝫ modis errādi phariseoꝝ circa cognicōem tp̄is aduētus xp̄i aliquid nobis vtile elicit̄ Sed de t̄cio mō· s· asserenciū ꝙ om̄s termini aduentꝰ messie seu xp̄i p̄terierūt et ꝙ non pendet re demptio nisi in pn̄ia vellē aliqualē declaracōem ut sciā quō ex hoc aliquid nobis vtile insurgat Magister Iste teriꝰ modꝰ dicendi eoꝝ verissimꝰ est· nec indiget alia interp̄tacōe· sed sicut sonat ꝓpriū obtinet veritatē nam ꝙ om̄es termini aduentus iam p̄cesserūt hoc oīno cōsonat catholice veritati per quā credit̄ ꝙ cum venit plenitudo tp̄is misit deꝰ filium

suum rc· tūc eñ plenitudo tpis venit quādo om̄es t̄mini per scripturas sacras ad hoc assignati sūt impleti· Si eñ sacras scripturas fueris scrutatus repies q̄ ad idez temp⁹ aduent⁹ messie fuerūt termini diu̇sis modis assignati· aliqui eñ ter mini assignati sūt ex p̄te ablacōis potestatis seu dignitatis p̄ncipatus a p̄pl'o iudaico· et hoc modo patriarcha assignauit huiōi terminū dicēs· nō auferet̄ ceptrū de iuda rc· Gen̄· xlix Fuit eñ alius modus assignandi huiōi terminū ex p̄te mo narchiarū que in orbe p̄cesserūt aduentū messie Et hoc modo huiōi terminū daniel declarat cū dicat· Jn diebus regū istoꝝ suscitabit deus celi regnū qd̄ in eternū nō corrumpet̄ dan̄· ij Fuit eciā alius termin⁹ assignatus ex abscissione· lxx· ebdo madaꝝ dan̄· ix· c· et sic de alijs que ad huiōi assignacōem in sacris scripturis p̄nt repiri· vnde notabilit̄ apl's dixit· Cum aūt venit pleitudo tpis· tūc eñ plenitudo tpis venit quādo tp̄a diu̇simode ad hoc designata simul cōcurrerēt· Silr̄ et v̇ba pharisaica supdicta nō aliud p̄prie sonāt nisi q̄ om̄es t̄mini p̄finiti transierūt in p̄teritū et q̄ nō pendet redempcio nisi ex pn̄ia Que quidē verba q2 fidelissima sūt et vera vtinā intelli gerent ut bene agerēt Sed verus intellectus huiōi verboꝝ est eis absconditus ut sup̄ dictū est· specialit̄ ex hoc q̄ pcc̄m pro quo in hac captiuitate existūt est eis ignotū· qd̄ exp̄sse p̄nosti catum fuit p̄ Jēmiā treñ· ij· vbi dr̄· p̄phete tui et expositores tui viderūt tibi falsa r̄ stulta nec apiebant iniquitatē tuam ut te ad pn̄iam p̄uocarent· Et sic patz q̄ si pcc̄m huiōi esset eis cognitū ad pn̄iam p̄uocarent̄ · et sic statim adipiscerent̄ redempcōem· Sed p̄ teraū modū excecacōis quā iuste incurre runt per quā p̄prie inuencōes sue sūt eis abscōdite· Jux̄ illud Et intellectus prudenciū abscondet̄· Sanus intellect⁹ p̄prie inuencōis eoꝝ est eis abscondit⁹ ut dictū est

Capl'm· xij· Jn quo ośditur q̄ cecitas pharisaica de qua ysaias p̄phetauit cōpendiose traditur in euangelio

Discipulus

Ex p̄missis habeo triplicem excecacōez pharisaicam per ysaiam aucte supdicta p̄nosticatā cum illuminacōe genciū simul in eadem aucte cōtentā· Et vellem scire si forte huiōi cecitas fuit a xp̄o ip̄is phariseis denunctiata

Magister Si scrutat⁹ fueris euangelia xp̄i clare repies q̄ illud qd̄ p̄phetica tuba· s· ysaias de hac cecinit cecitate euā

gelia dicta cōpendiose exposuerūt· vnde saluator i phariseoꝝ pñciā dicit In iudiciū ergo i hūc mundū veni ut q̄ nō vidēt videāt et qui vident ceci fiant Joh· ix· In quibꝫ vbis xp̄us quatuor expꝛessit circa huiōi cecitatē· pmū· s· ꝙ hoc intelligendum erat de phariseis· vnde ibidē subdit Et audierūt pharisei et dixerūt· Nūquid et nos ceci sumꝰ· Scdm ꝙ hāc cecitatem ex iudicō dino incurrerūt pharisei ut iam dictū est· Et de hoc pdixit· In iudiciū ergo in hūc mundū veni· Tercium vt illuminacō gencium cum pdicta cōcurret cecitate de quo dicit vt qui nō vident videant· Quartū ꝙ huiōi cecitas pharisaica nō excusat a pctō sed pocius aggrauat· vnde phariseis dicentibꝫ· nūquid et nos ceci sumꝰ· rñdit· si ceci essetis nō haberetis pctm Non eni erāt ceci per puacōem lumis naturalis racōis· sed p lumis gracie subtractcōem quā vt sup dictū est meruerunt Explicit pars et distinctio sexta

¶ Capl'm· xiij· In quo oñdit ꝙ cecitas pharisaica nullum piudiciū generat fidelibꝫ de gñe descendētibꝫ isrl'itico· Nam in potētissimis tpibus eccl'ie· s· in eius exordio et fine i quibꝫ xp̄us fuit et erit psens in natura assumpta de stirpe isrl'itica descendentes pncipaliores fuerūt et erūt· nam in fine mundi totum genus israheliticum xp̄o firmissime adherebit

¶ Discipulus ¶

Onsidero hanc triplicē excecacōem iudicō dino iustissimo iudaicā plebem incurrisse ut ex vaticinijs pphetaꝝ et euangeliciis patꝫ documētis· De qua triplici excecacōne videt intelligendū illud deutro· xxviij· percuciet te dn̄s amencia et cecitate et stupore mentis· vbi nō de cecitate corpali agit sed mentali· Nam statim subdit· Et palpes in meridie sicut palpare solꝫ cecus· Si eni cecitas de qua loquebatur esset corpalis supflue diceret· palpes in meridie sicut cecus Ex hoc nō immerito mirandū videt nō solū quomō aliquis eoꝝ saluari potest ul' potuit· sed eciā si aliqui eoꝝ saluant quomō ab eis obpbriū seu macula tante excecacōis tolli possit· Et circa hoc scire vellem si de hac sūt aliq̄ pphecia vaticinia spāliter loquēcia de sua illuminacōne et eleuacōne post casū ¶ Magister ¶ Juxª doctrinā saluatoris qd apud homies ē impossibile nō est impossibile apud deū Mt· xix· c· Et ideo pueniente gracia dina qua homo se cōuertit ad deū nō est impossibile ꝙ homo illuminet ꝛ deo adhereat p graciā

gratificantē. Sed ad tollendā penitus tuā scdam admiracōē audi apl'm ad rō. xj. qui de hac materia alte loquit̄ et pfūde et circa hoc tradit verissima documēta ut cum dicit de iudeis Nūquid sic offenderāt ut caderent. absit rc. In quo docet q̄ confusio eoꝝ potius est intenta a deo tanq̄ ad pfectōem hūane salutis ptinens q̄z eoꝝ casus. Et infra. Si eīn amissio illoꝝ recōciliatio est mūdi que assūpcō nisi vita ex mortuis rc In quo ostendit q̄ ex quo amissio eoꝝ pfuit in recōciliacōe mūdi a forciori cōsiderare debem⁹ q̄ assumptio eoꝝ potior esset et q̄si vita ex mortuis Et infra potens est eīn deus iteꝝ inserere illos. Et ut apl's ostendat q̄ huiōi confusio eoꝝ nō solū reputāda ē tanq̄ possibilis apud deū quia de ml'tis possibilib⁹ apud deū q̄zplurima nō pcedūt ad actū. sed q̄ estimanda est de possibilib⁹ que expectanda erāt seu sūt ventura Idarco ibidem dicit Nūquid dn̄s pp'm suū repulit. q. d. nullo mō credendū est q̄ deus repulissꝫ pp'm suū antiquū sic ut eos penit⁹ nūq̄ꝫ esset recōciliaturus. qđ pbat ex hoc q̄ sine pn̄ia eīn sūt dona et vocacio dei. Que quidē v̄ba apl'i si diligēter pspexeris cum alijs in hoc capl'o contentis admiracō tua penitus tollet̄. et de hoc vide s. pma pte di. ij. c. vlt̄. Et circa hoc attendē debes q̄ sicut excecacō iudeis incredulitate pharisaica ī factis fuit pphetice pnunciata. Sic eoꝝ cōuersio salutifera ī pphaꝝ vaticinijs repit̄ fore excellēs et potētissima intantū q̄ ob pbrū excecacōis in honorem conuerteret̄ quo ad illuminatos rc.

¶ Discipulus ¶ De hoc vltimo queso vt me ulterius doceas ¶ Magister ¶ Ad huiōi declaracōeꝫ cōsiderandū est q̄ si diligent̄ scrutat⁹ fueris scripturas repies q̄ tam in exordio eccl'ie q̄z in fine que pn̄cipaliores ptes sūt tocius eccl'ie xp̄i duracōnis et in quib⁹ xp̄i pn̄cia in sua eccl'ia potior cōsiderat̄ in illis. s. duab⁹ ptib⁹. fideles xp̄i de gn̄e isrl'itico carnalit̄ descēdentes pn̄cipales assistentes ipi xp̄o fuerūt seu erūt In pmo eīn aduētu apl'i q. p maiori pte isrl'itici fuerūt inter ceteros a xp̄o fuerūt electi ad fructū redempcōis in orbe pducendum Juxta illud joh. xv. Ego vos elegi de mūdo ut eatis et fructum afferatis rc. In scdo v̄o aduentu similit̄ ipi pn̄cipaliores expectant̄. jux̄ illud Cum sederit filius hoīs in sede maiestatis sue sedebitis et vos rc. Mt. xix. Ex quibus tanta excellencia huic nacōni isrl'itice attribuenda est q̄ ob pbrū excecacōis supdicte sufficient̄ ab eis tollit̄. vnde ysaie. xxix. c.

vbi de cecitate quã pharisei ex suis demeritis incurrerũt agit̃
ꝓpheta ibidez subdit· ꝓpter hoc dicit dñs ad domũ jacob· nõ
modo cõfundet̃ jacob· nec modo vult⁹ eius erubescat quia cũ
viderit filios suos sanctificantes nomẽ meũ et sanctificabũt
sanctũ jacob et deũ isrl' ꝑdicabũt In quibꝫ verbis ꝓpħa re:
mouet opiõnez falsę estimanciũ ꝙ ex hoc ꝙ pharisei et eoꝝ se
quaces que maioꝛ ꝑs iudeoꝝ erant ẜm numeꝝ tantã incurre
runt cecitatem ꝙ xp̃m eis ꝓmissũ eiecerũt ꝙ hoc in cõfusionẽ
ip̃ius jacob a quo ẜm carnẽ descenderãt redũdaret qd̓ tamẽ
ꝓpheta improbat dicẽs · nõ mõ cõfundet̃ jacob·s·p̃riarcha
pater eoꝝ vt habeat racõem cõfusionis ex hoc ꝙ pharisei pes
simi ⁊ ingrati ab ip̃o ẜm carnẽ descenderũt Nam cũ viderẽt
filios suos·s·apl'os qui de sua stirpe descenderunt sc̃tificantes
nomen meũ et deũ israhel ꝑdicantes· ex quoꝝ sanctificacõe
et ꝑdicacõne errores sp̃ũales fuerũt euacuati et increduli le:
gem didicerũt diuinã de quo statim subdit· Et scient errãtes
spiritu intellectũ et inusitatores discent legẽ ex hoc nõ habet
locũ cõfusio sup̃dicta· Ex quo patꝫ qd̓ dictũ est·s·ꝙ in exoꝛ:
dio eccl'ie p̃ncipales fuerũt illi qui de stirpe jacob descenderũt
intantũ ꝙ ex hoc tollit̃ confusio jacob et fideliũ ab eo descen:
denciũ· licet etiã ex eo pharisei ul' scribe descẽderũt Item ysa·
iiij· ubi agit̃ de tp̃e p̓mi aduentus xp̃i cũ dicit̃ In die illa
scꝫ incipiente tp̃e gracie que dies est erit germẽ dñi·s·xp̃s in
magnificẽcia· Subdit· Et om̃is qui relictus fuerit in syon·
et residuus in ihr'l'm sanct⁹ vocabit̃ ⁊c̃· qd̓ intelligit̃ de fideli
bus xp̃i p̓mitiuis qui pauci et quasi derelicti fuerũt Et con:
sequent̃ sancti vocant̃ qui om̃es fere de gent̃ isrl'itico fuerũt
vt est manifestũ In sc̃do v̓o aduentu xp̃i qui ꝓpe finẽ mũdi
expectat̃ ip̃i qui in p̓mo aduentu xp̃o p̃ncipalit̃ astiterũt In
hoc sc̃do p̃ncipalit̃ assistere debent ut iam dictũ est· de reliquis
vero·s·iudeis qui illo tp̃e remanserũt cõiter tenet̃ ꝙ detecta
antixp̃i falsitate xp̃o firmissime adherebũt intantũ ꝙ ꝓ ei⁹
fide magnas ꝑsecucões usqꝫ ad martiria passuri sũt ⁊ in fide
xp̃i deuotissimi vsqꝫ in finẽ ꝑseueraturi· de quibꝫ intelligitur
illud apl'i ad rõ· xj· om̃is isrl' saluus fiet ꝓut doctores ibidẽ
exponũt qd̓ ꝓprie ⁊ plane legit̃ Ozee· iij· vbi sic· dies mł'tos
sedebũt filij isrl' sine rege et sine p̃ncipe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine
altari et sine ephod et sine cherafin · Et post hoc reuẽtent̃ filij
israhel et querẽt dñm deum suũ et dauid regem suũ· vbi in

translacōe caldaica dicit· Et obediūt messie filio dauid regi
suo· et pauebunt ad dn̄m In hebreo habet Et fluent ad dn̄m
et ad bonū eius in nouissimis dieb9· hec Ozeas · Que quidem
auctas ꝓphetica ꝓprie verificat de statu iudeoꝝ qui sūt i p̄nti
diuťna et absq; certo t'mino captiuitate quā ꝓprie signat pro
pheta dicens· dies mltos·q·d·ꝑ dies mltos quoꝝ finis nō
est nobis notus In hac etiā captiuitate manifestū est ꝙ sūt
sine rege de gn̄e eoꝝ et etiā sine p̄ncipe· qd̄ tamē nō fuit in ca
ptiuitate babilonica ubi regē habuerūt et comites q̄ntū
ad honorificenciā vt in tcio Re· Sunt etiā in hac captiuitate
sine sacrificio et altari cū carent templo ꝫm legē mosaicam
regulato· Sunt etiā in hac captiuitate sine ephod·s· veste sa=
cerdotali· et sine theraphim qd̄ est quid ydolaticū ꝫm ritū ydo=
latrie ad futura cognoscenda ordinatū· laban enī Gen· xxxi
dicebat de suo theraphim· Cur furatus es deos meos· per ista
enī ꝓpheta significare intendebat ꝙ in hac captiuitate iudei
nec colebant deū veꝝ nec ydola · qd̄ tamē al's nō sic erat sed
semper fuerūt cultores dei ul' ydoloꝝ Quid aūt de hoc cōtinge
ret in nouissimis dieb9 circa finē mūdi ondit dicēs ꝙ postea
sc3 post mltos dies illos qui diuťnā signāt captiuitatē reu=
tent filij isrl' et cōuertent et querēt dn̄m deū suū·s· deū patrū
suoꝝ qui deus isrl' cōiter noiat in scripturis· et querēt dauid
regem suū et messiā ⁊ fluent ad dn̄m ⁊ ad deū recurrētes ad
modū impetus flumis ⁊ ad bonū eius·s· ad bona sp̄ualia ꝓ=
missa per xp̄m et hoc in nouissimis dieb9·s· in fine mūdi vt
dictū est· Ex quo habes ꝙ i nouissimis dieb9·s· in fine mūdi
tota gens isrl'itica conūti debet ad fidem xp̄i qd̄ concordat cū
ap'lo vbi s̄· ¶ Discipulus ¶ Hec auctas Ozee exponit
ab hebreis de messia ꝑ ipos expectato quē dicūt venturū esse in
fine tp̄is ¶ Magister ¶ Si bene cōsideras hoc qd̄ dicit ꝓpha
Et querent dauid regem suū Et ꝫm trāslacōem caldaicā et
obedient messie filio dauid regi suo · nō potest vere seu ꝓprie
intelligi de messia ꝑ ipos expectato De illo enī debuisset dicē
Et veniet dauid rex suus quia i illo tp̄e·s· nouissimis dieb9
ꝫm eos p̄mo venturus est· Sed cū dicit Et querent dauid re
gem suū seu obedient messie filio dauid regi suo manifeste
ondit ꝙ ille messias iam venerat· Sz filij isrl' ipm antea
nō querebant nec ei obediebant· et ideo nō inueniebāt eum·
sed in nouissimis dieb9 querēt deū et obedient vero messie q̄

iam erat in mundo licet usqȝ nūc eum non quesiuissent nec obediuissent ei

¶ Capl'm xiiij. In quo ōndit̄ qd de iudeis ī tp̄e medio qui inter p̄mū aduentū xp̄i et 2us scd̄m scripturaꝝ scrutiniū senciendum est. Et ibidē huiōi tractatus ī laude diuina finitur

¶ Discipulus ¶

Habeo ex hijs que doces ꝙ in duobus tp̄ibus p̄cipuis scȝ in tp̄e aduent⁹ xp̄i p̄mo et scd̄o fideles qui fuerūt et erūt de gn̄e isrl'itico excellenciā habent et habere debent inter ceteros fideles cōiter Sed in tp̄e intermedio vellem scire quid de eis per scripturaꝝ scrutiniū senciendum sit

¶ Magister ¶ De hoc tp̄e intmedio qd valde maius est in extensione duracōis licȝ min⁹ in deuocōis intensione ille ꝓph̄a euangelicus. s. ysaias p̄dixit qualit̄ isrl'itici descendētes a iacob ſm carnem se debebant habere. s. ꝙ paucissimi eoꝝ ꝑ interualla tempoꝝ et locoꝝ distinctōēȝ erāt ad statū salutis colligendi. De hijs eni̅ intelligit̄ illud ysaie. xvij. Et relinquet̄ in eo sicut racem⁹. et sicut excussio oliue duaꝝ aut triū oliuarum ī sūmitate rami. postq̄ȝ eni̅ ꝑ eoꝝ infidelitatē sūt excussi et sep̄ati a radice oliue ī qua fuer̄t antiq̄tus radicati adhuc erant ī eis relicti q̄si due uł tres oliue. s. pauci ī mūdo qui ī viriditate sue radicis radicati relinquent̄ qd videm⁹ impletū in isto medio tp̄e In quo aliqui paucissimi eoꝝ in fide xp̄i sūt radicati. qd nō solū intelligendū ē de simplicib⁹ seu illr̄atis eoꝝ sed etiā de viris notabilib⁹ qui feliciter eccl'iaꝝ gubnacl'a possederūt et opuscula fidelissima in honorē fidei et xp̄iane religionis cōposuerūt. vnde notanter dixit ꝓph̄a in sūmitate rami. q. d. de illis paucis remanentib⁹ nōnulli erant in summitate rami q̄si ī apicib⁹ magnis siue sūmis eccl'ie. vnde secundū historiam damasci ꝓut ptolomeus de luca narrat. Quidā sūmus pontifex de gn̄e isrl'itico noīe euaristus in cathedra petri sedit anno dn̄i Mº. cxij. et septim⁹ fuit a beato petro et per. x. annos septem menses et. xij. dies vl'em ecclesiam laudabilit̄ rexit et vitam suā gloriose finiuit martirio fuit etiā in hispania tp̄e Gethoꝝ quidam de stirpe isrl'itica nomine Julianus pomerij qui tenens a beato hillefonso cathedrā Toletane eccl'ie et p̄matū hispaniaꝝ obtinuit. de cui⁹ vita gloriosa dn̄s Rodericus archiep̄s toletanus in sua cōpendiosa historia laudabiliter facit mencōnem. Item vincencius

barnacensis in sua historia narrat q̄ fuit in hispania quidā de hoc gn̄e noīe petrus alfonsi qui quēdam dyalogū solemnē edidit ad fidei catholice declaracōez cont̄ pharisaicā ꝑfidiam Qui quidem dyalogus ī hijs ꝑtib⁹ repit̄. Fuit eciā in hac re- gione tempe regis alfonsi decimi quidā mḡr alfonsus burgē sis magnus biblicus ph̄us et al' methaphisicus qui in ·lx· anno etatis sue fere fidē xp̄i et sacrū baptisma suscepit · Et consequēter cū esset sacrista eccl'ie balisoletane pulcra opus cula ad confirmacōem fidei ꝛ confutacōez ꝑfidie iudaice in hebraica lingua edidit quoꝝ trāslacōes ī vulgari in domo p̄ dicatoꝝ balisoletañ hodie repiri pn̄t · vn̄ p̄sumendū est q̄ in alijs mūdi ꝑtib⁹ ubi captiuitas isrl'itica ē dispersa sil'ia cōti- gerūt licꝫ ad nr̄aꝫ noticiā ꝓpt̄ eoꝝ raritatē et viaꝝ ꝓlixitatē nondū venerīt · quoꝝ oīm cōsideracōe pt̄ intelligi impletū fu isse illud ꝓphēticū · assumā vos vnū de ciuitate ꝛ duos de co- gnacōe et adducā vos ī syon jere · iij · c · ¶ Discipl's In fine tractatus refert graciaꝝ actiones

SCrutiniū nr̄m casti eloquij hora ē ut intrūpat oracō graꝝ actio et vox laudis · quē finē scrutandi finis li- bri expectare nō pt̄ q2 incōprehēsibil' est quē cepimus scrutari · et ut v̄bis vtar hilarij q̄ pie infinita ꝓsequit̄ et si nō se ꝑuētuꝝ nouit tn̄ ꝓfectū gr̄tulat̄ inestiabilē Ideo fructū tā ꝑulcis scrutinij celsis laudib⁹ ꝓsequamr̄ apte cōfitentes q2 hec ē lex dn̄i imacl'ata conuītens aīas testioniū dn̄i fidele sa pienciam prestans ꝑuulis · Illa ergo parua stilla sermonū eius quā ip̄o distillante scrutando degustauim⁹ a ꝓsequēdi lectione in eius dilectōne sponte nos rapiat et quē nos di- ligent̄ hactenus scrutati sumus scrutemur āmodo diligendo Ex quo in hijs que xp̄iane religionis sūt penetrabilius sine carta et calamo ꝓcedemus quia dilectio interdū intrat ubi cognicō foris stat · Si alimenta quoqꝫ morituri corꝑis edūt paupes et saturant̄ ut laudent dn̄m q̄ requirūt eū in mensa eloquioꝝ dei medullam eterne vite sub cortice scrutantes in voce exultacionis et confessionis debent epulantes alacrius resonare · quoniā quidquid in ea studiose scrutamur est veri tas · quidquid s̄apitur bonitas · quidquid ꝓmittit̄ felicitas · Ipe aūt mediator dei et hoīm homo xp̄us ih̄s veritas ē sine fallacia · bonitas sine malicia · felicitas sine miseria · Cui ho- nor et gloria in secula seculoꝝ amen · Deo gracias ·

ps. 118.

Incipit prologus in quondam glosulam moralem Petri blesensis super iob ad henricum regem anglie.

Henrico dei gratia anglorum illustrissimo regi duci normannorum et aquitanorum et comiti andegavensi suus petrus blesensis bathoniensis archidiaconus in vero salutari salutem. Gratias ago gratie largitori quia gratanter auditis que edificant ad salutem. Cumque curialium sollicitudinum fervorem ac intricatos negociorum laborintos evaditis libenter meditamini in lege domini et de diutinis laboribus in lectione sacre pagine respiratis. Gratiosum siquidem est in principe cottidianos actus suos et ab eo finire et incipere in eo qui est principium sine principio et iudicat fines terre. Precepistis michi ut ad similitudinem illorum tractatuum quos feceram de transfiguratione domini et de conversione beati pauli vitam beati iob summatim et sub quodam compendio deliberarem et dumtaxat interserens que ad paciencia et ceteras virtutes vos informarent. Hoc sane existimo cordi vestro divinitus installatum. Cor enim regis in manu dei est et quocumque voluerit vertet illud ut vitam beati iob et aliorum sanctorum patrum libenter velitis dedicare ante oculos mentis vestre quatenus audire possitis in eis secundum quod dominus precepit per prophetam. Erudimini qui iudicatis terram. Exemplo siquidem talium confirmatur fides spes erigitur nutritur caritas deprimitur superbia humilitas custoditur augetur devotio et bene operandi desiderium excitatur. Hinc est quod nomina filiorum israel sibi fecit dominus in racionale iudicii ut oculis apparerent ad sequentiam et exemplum. Opus itaque arduum et fortunam aggrediar magne molis non quod sufficientes cogitare simus aliquid a nobis sicut apostolus dicit quasi a nobis sed sufficiencia nostra a deo est et ab eo qui dicit aperi os tuum et ego implebo illud. Et iterum dum steteritis ante reges et presides nolite cogitare quid nolite cogitare quid aut quomodo loquamini nolite cogitare quid quale respondeatis dabitur. Incipio ergo in ipsius nomine qui est benedictus in secula. Magnificencie vestre supplico humiliter et obnixe ut exortationes devotissimi vestri cum paciencia sustinere velitis recolentes quod cum moyses esset princeps in populo dei consilium ietro gratanter admisit. Petrus apostolus apostolorum princeps pauli correctionem non respuit. Balaam asine vocibus acquievit. David rex et propheta nathan minoris prophete increpationes humiliter supportavit. Ihesus etiam cum mansisset in iherusalem et diceret oportere se esse in hiis que patris sui erant non acquiescentibus illic parentibus suis secutus est eos nazareth rex regum inter discipulos deus homines verbum et sapiencia fabrum et feminam et erat subditus illis sicut ewangelista subiungit hystoria. Lectorem etiam requiro ut hic elimati operis non requirat ornatum. Temere siquidem et urbane orationis [illegible] angustia temporis. Hinc angustie animi excusant. [illegible] negociis ecclesie cantuariensis imminentibus ad tempus magistris et

et curiam sequor [illegible]

et finis [illegible]

nec habeo corporis quietem / nec paucam artem / nec librorum copiam / nec
spacium scribendi / nec studendi oportunitate / nec expediti animi
inditum / nec plenam arbitrii libertate / Opusque presens exponens
tantum conficio que instrat paupi deus in dulcedine sua
et que quique me audiuisse recolo vel legisse

Incipit glosa super librum iob

iob et erat

Vir erat in terra hus nomine iob vir ille simplex et rectus ac
timens deum et recedens a malo. Tria hic ponit
simplex / rectus / ac timens deum. Et quia timor dei causa est
quare declinamus a malo / scriptura enim attestante que dicit qui

io subiungit et recedens a malo

timet deum faciet bona / et facientibus mala non est timor dei
ante oculos eorum. In tribus commendat iob. In simplicitate / In
rectitudine / in timore. Est autem simplicitas que est cognata fatui
tatis / et est simplicitas que in euangelio commendat. Estote
inquit prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe.
Erat itaque iob simplex ad se ipsum / rectus ad proximum / timens
ad deum / Non est aliquis rectus si non recte diuidat / bene offere
bat cayn sed pessime diuidebat / deo offerens hostias et fratrem perse
quens innocentem. Non est rectus qui linguam deo offert / animam
aut dyabolo. Non est rectus cuius supergresse sunt iniquitates caput
eius et sicut onus graue grauate sunt super eum. Non est rectus quem
auaricia trahit / quem torquet ambicio / quem voluptas marcuat
Rectus autem est qui dat voci sue vocem virtutis / beneloquens et
melius agens / melior est vox operis quam vox oris. Merito
ergo iob rectus erat cuius verbis opera respondebant. Merito
rectus quem non inflabat elacio / quem non deprimebat iniquitas
quem aduersitas non frangebat. Sequitur et timens deum Non
timebat eum seruili timore propter penam / sed filiali affectu propter gratiam
Quatuor timores in sacro eloquio distinguuntur. Mundanus / seruilis
Inicialis / filialis / siue castus. Mundanus timor est cum periculum
aut temporalium rerum dispendia formidamus. Seruilis cum timemus
dolores eternos et angustias gehenales. Inicialis est
cum incipit homo delectari in obseruancia mandatorum dei cum
iam ea que duriora fuerunt et austeriora dulcescunt. De
isto timore dicit apostolus / quia caritas foras mittit timorem / quia timor
in caritate non est. Castus autem siue filialis timor est / cum uxor
virum quem super omnia diligit veretur offendere aut filius a
liquid facere quod displiceat in oculis amantissimi patris / iste
timor non procedit ex formidine sed amore / iste timor testi
monio prophete permanet in seculum seculi. Timebat itaque
iob / beatus autem qui timet deum hoc in veritate frequenter expertus
sum / nichil est efficacius ad graciam promerendam recuperanda
quam si inueniatur quis semper non alta sapere sed timere / sed
ideo sapiens dicit / beatus qui semper est pauidus. Erat itaque iob

qui inspectat dolens in terra huius ac sonat consilium / simplex et
rectus ac timens deum / quia inter anxios dolores et portabi- im
les pressuras diuino consolabitur consilio. Vincebat hostem huius
generis versutum impium et superbum in simplicitate iusticia /
et timore et Sequitur Nati sunt ei septem filii et tres filie
et fuit possessio eius septem milia ouium et tria milia came-
lorum etc. In numerositate filiorum et in possessionum multiplicitate
solet felicitas attendi huius mundi / vere tamen non est felicitas
in hoc mundo. Transit enim mundus et concupiscentia eius. Vidi
omnia que sub celo sunt dicit sapiens et omnia vanitas et afflic-
tio spiritus mundana / hec omnia vilissima reputabat ille fortis-
simus / cuius numerositas imple dilatatio in bonis temporalibus / ideo re-
censetur vt ostendat quante fuit constantie / qui nec tot filiorum
morte concuti / nec tante amissione possessionis potuit terreri.
Sic examinauit in fornace iustitie dominus aurum sic probat
in aduersitate sanctum suum / ut eum proueheret ad coronam suam / et
tam principibus quam prelatis fit patientie constantie et humi-
litatis exemplum / Infelix ego homo quis dabit capiti meo
aquam et oculis meis fontem lacrimarum. Hii enim qui beati iob i-
mitatores esse debuerant et sequentes mentes arundineas
habent / omni flatui cedunt / omni spe cedunt omni circumferuntur
vento / In iudiciis fauore liquescunt / In consiliis pauore
deficiunt / turbantur tristitia / avaritia querunt / perimuntur
ambitione / Inquietantur suspicionibus / curis estuant / tabescunt
odio / mordent inuidia / honoribus tument / oculos habent
ad munera / pupillo et vidue non intendunt / ymo quod lon-
ge grauius est / et quod sine miserabili gemitu explicare non
possum / xpi obprobria sputa flagella clauos lanceam
crucem mortem. Hec omnia prelati in fornace avaritie con-
flant comissitatis pauperum suis marsupiis includentes patri-
monium crucifixi / aut nepotibus erogant / aut dampnabiliter
retinent / aut in usus exordinarios dilapidant et perfluunt /
Nonne considerant infelices quod mortui sunt nonne cogitant
quod requirat dominus ab vnoquoque sue villicationis rationem /
aut sui principatus honorem / propter quid irritauit impius deum /
dixit enim in corde suo non requiret / sed certe requiret usque
ad nouissimum quadrantem / et retribuet habundanter fa-
cientibus superbiam / malos male perdet vineam suam locabit
aliis agricolis / Ve operantibus in vineam domini sabaoth si cum
sarmentis absciduntur / Ve piscatoribus / si cum malis piscibus
eiciantur foras. Ve cultoribus dominice messis / si cum palea co-
burentur. Iste sunt quibus ysaias imperat dicens / pastores
erant et ignorabant intelligentiam. Et thelmas tenentes
legem nescierunt me. In eo siquidem sunt pastores / qui

se pascunt quantum enim ad curam ovium pertinet tonsores sunt potius
quam pastores. Lac et lanam querunt in ovibus non salutem.
Hinc in Levitico precipit ut sacerdos habeat in sacrificiis armum
dextrum separatum ut operatio prelati non solum sit sancta quod
significatur per dexterum sed exemplo et merito singularis quanto
tantum prellat subditos opere quantum prellat dignitate. Agnoscat
ergo quisque sue vocationis honorem sciatque quia angelus domini ex-
ercituum est sciat quod est sal terre et lux mundi. Recordetur magis
prelatus quos antecessores habuit et quorum retineat dignitatem
habet primatum Abel patriarchatum Abrahe gubernacionem Noe or-
dinem Melchisedech dignitatem Aaron auctoritatem Moysi
virtutem Samuelis potestatem Petri unctionem Christi. Quid dicet
de clericis qui infinitas animas suscipiunt in curam ~~animarum~~
et illorum salutem non curant. Plerique sunt quos non dicam
pastores animarum de quibus respondere iubent in die extremi iudicii
sed vix eciam suarum numerum cognoverunt adiungunt enim eciam
ecclesie domum domui agrum agro copulantes usque ad terminos
loci et Abacuck propheta ve qui multiplicat non sua usque
quo. ^ Quorum possidere presumunt non laborant non semi-

^ se de sua luce dei qui non debuerant possidere

nant non edificant non navigant neque pugnant et
ut verbo psalmiste utar In labore hominum non sunt et cum
hominibus non flagellabuntur + eterna sunt a demonibus flagel-
la passuri. Monachi autem et canonici regulares qui vitam

+ Quos tenuit eos super bia o infelices utinam saperent et intelligerent ac novissima providerent utinam saperent quod predictum est cum hominibus non flagellabuntur

arcioris vite et strictio ordinem elegerunt simplices ut columbe
sed vultu non actu habitu non effectu veniunt inquit dominus
ad nos in vestibus ovium intrinsecus autem sunt lupi rapaces
non est aliquod forum venale aut iudiciale cui se ubique vi-
ri religiosi non immisceant et cui se importunissime non
importent excepto pauperum negocio. Mundum enim quidam
simulatoria religione fallentes falluntur pessime et mundo
mortui negociantur et venantur que mundi sunt quod si et
sibi quod dicitur regnum dei est ~~vim~~ vim patitur et violenti di-
ripiunt illud ^. De regibus et principibus qui [illegible] et iusticia

^ cum ipsi errabunt vel violentia vel venalitate invadunt semetipsos regnum dei

eos debuerant mutari. Apostolus dicit quod non sine causa gladium
portant ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum unde
et constituti sunt patres orphanorum iudices viduarum punitores
excessuum religionis advocati ecclesie defensores. Audi quid
dicat Iob pater eram pauperum conterebam molas iniqui et
de dentibus iniqui auferebam predam non negabam pauperibus
quod volebant et potentium oculos expectare non feci
Novissima clausula huius versus specialiter illos principes tangit

qui cum de facili ~~poct~~ possint pauperum negotia expedire semper
differunt / et oculos expectantium continua protrastinatione sus
pendunt . Sed salomon ait . Ne dicas amico tuo vade et
cras revertere / et dabo tibi cum statim possis dare ei // quia
sicut quidam magister onerius elegantissime dicit / deminuit
meritum dantis mora facta rapti / Munera plus laudis
plus ~~quam~~ favoris habent / et qui cito dat bis dat dantis mora
dona minorat // quodcumque potest manus tua dicit sapientia in
stanter operare / nescimus quid ventura pariat dies de mor/
te quidem certissimi sumus / nichil tamen incertius hora mortis
Jam venimus ad canos et mortis preambulos nuncios festinanter
accipimus . Sicut enim dicit apostolus ad hebreos in epistola quod antiquatur
et senescit prope interitum est . Incerti ergo sumus qua hora
dominus venturus sit / quia sicut fur in nocte ita veniet / cum
enim dixerint pax et securitas tunc repentinus superveniet
interitus / et sicut dolor in utero habentis . et non effugiet /
quia iuxta salomonem prosperitas stultorum perdet eos . Hinc est quod ad
thimotheum apostolus dicens ait . Divitibus huius seculi precipe non
superbe sapere non sperare in incerto divitiarum sed in certo .
Dormierunt enim dicit psalmista sompnum suum et nichil
invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis / Sequitur
Et ibant filii eius et faciebant convivia unusquisque in
domo sua in manibus suis / et mittentes vocabant tres
sorores suas ut comederent et biberent cum eis . Cum
pro divisione hereditarie sortis frequenter soleat esse zelus et
emulatio inter fratres / patet prudentia iob qui sic vitam constituat
filiorum / ut se mutua caritate diligerent / et se ad convivia
per vicissitudines invitarent . Bonum est siquidem et iocundum
habitare fratres in unum / quia quanto gratior est in conspectu dei
et hominum amor fraternus / tanto enormius est si inter eos
dissensiones et scismata nutriant . Apostolus dicit obsecro vos
fratres per nomen domini nostri ihesu christi ut idipsum in vobis sentia
tis et non sint in vobis scismata / Erat itaque plena concordia
inter filios et filias ad patrem / ut secundum apostolum servarent unite
unitatem Non esset inter eos qui non conservaret patri debitam
caritatem . Avelle a sole solis radium et non lucet / preinde
radium a fonte et arescet . Abscide ramum ab arbore et siccat /
membrum a corpore et putrescat / Separa filium a devotione patris
et non erit iam filius sed spurius / et collecta illorum quibus
dicitur vos ex patre dyabolo estis . In principio legitur ysaie filios e
nutrivi et exaltavi ipsi autem spreverunt me . In ultimo autem eiusdem
prophete eiusdem est vermis eorum non morietur / et ignis eorum

non extinguet / In veteri testamento precipiebat agnus paschalis comedi in
una domo ut essent in habitantibus consonantia morum et affectuum
redemptitas / sicut scriptum est / qui habitare facit unius moris
in domo / Ad nostrum quoque beato iob ad aliarum virtutum cumulum
accedebat / quod filios suos nutriebat in amore / et vagos ado-
lescentie motus sub censura cohibuerat discipline. Heli n[on]
licet alias iustus esset filios tepide corrigebat / et ideo iusu dei
reprobatus a domino / et a sella in qua sedebat eversus collo fracto
cecidit / quia filios non correxit. Dilexisti dicit dominus ei magis
filios tuos quam me [deleted: illegible] perit igitur / quia circa filiorum cor-
rectionem negligens fuit / et filii eius ophni et finees sunt
occisi. Caveant patres spirituales qui in cathedra sedent / ne
ob negligenciam filii sui cadant / ne decipiantur / ne in ipsorum
confusione et pernicie cathedra subvertatur / Sequitur Cumque
in orbem transissent dies convivii mittebat ad eos iob et
sanctificabat eos / Septem erant dies filiis convivii / et sic
septem diebus completis mittebat iob et sanctificabat eos.
Septenarius statum presentis vite significat / quod septem dierum
circulis volvitur et distinguitur presens tempus / Septem itaque die-
bus lapsis iob filios sanctificabat / et post vite presentis cursum
vocem illam sanctificationis et eterne expectamus / qua dicit
dominus filiis suis. Venite benedicti patris mei percipite regnum
quod vobis paratum est ab inicio / Consurgensque diluculo offe-
rebat holocausta per singulos / Dicebat enim ne forte pec-
caverint filii mei et maledixerint deo in cordibus suis / Ne for-
te dicat committeret que ex consuetudine non vitaverat et quod
verbis [deleted: illegible] mulieris efficeret non videbat a liberior / et spor-
timor occasio quam per familiarem inimicam et domesticam pro-
ditricem Scriptum est enim ab eo qui dormit in sinu tuo custo-
di claustra oris tui Dicebat quod natura mulieris quanto fragilior
est tanto flexibilior est ad culpam et ex quadam corona-
cione) peccaverint filii mei et maledixerint deo in cordibus
suis / ne forte dicat / Temerarium esset de corde alieno proferre
sententiam. Homo videt in facie / de cordibus autem iudicat deus /
cui nullum cor patet / qui solus scrutatur renes et corda / propterea
dicit apostolus pro minimo michi est ut a vobis iudicer aut ab
humano die / Offerebat iob pro filiis suis holocausta per singulos
dies / timens ne in gaudiis suis dominum dixissent. Solet siquidem
accidere ex comessationibus garrulitas / nisi enim deditos gule dicit
Gregorius rapit immoderata loquacitas dives ille qui epula-
batur splendide gravius non arderet in lingua dicens / Pater
abraham miserere mei / et mitte lazarum ut intinguat extre-
mum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam / quia
crucior in hac flamma. Lingua siquidem modicum membrum
est ~~quia crucior in hac flamma~~ / et mobile / ceteraque membra

va va (margin)

cat cat (margin)

De comessationibus. (margin)

quos multiplici malignitate contaminat / Est enim lingua dissoluta /
lingua impudica / lingua magniloqua / dissoluta in sermonibus
ociosis / impudica in enormibus verbis / magniloqua in superbia et
abusione. prima scurrilitati / 2a lascivie // tercia arrogancie
famulatur. Et quid est detestabilius lingua regis babilonis,
qua dicebat. Nonne hec est babilon magna quam ego edifi
cavi in domum regni mei // propter hoc in bruta animalia de
iectione humiliari meruit principis illius presumptuosa elacio.
homo tamen cum in honore esset non intellexit comparatus est
iumentis insipientibus et similis factus est illis. Certe si bo
ves et asini loquerentur possent dicere / ecce nabuchodonosor
factus est quasi unus ex nobis. Verebatur itaque iob ne lingue
lubricum filios suos traheret ad peccatum, ut in cordibus suis bn
dicerent .i. maledicerent domino / in corde suo maledicit deo
qui bona opera non recta intencione facit. In corde suo male
dicit deo qui bona opera non recta intencione facit. In cor
de suo maledicit ~~deo qui bona opera non recta intencione facit~~
~~in corde suo maledicit~~ qui quod a deo habet sibi / non illi ascribit /
putridissime pulvis et vento teris dispergende / quid ha
bes a te ut possis aut debeas gloriari // qui gloriatur in domino
glorietur. Si in aliqua parte gloriaris fur es / eam enim christo
subripis et furaris. Si osculatus sum manum meam dicit
iob quod erit ei summa iniquitas et abnegatio in deum. ma
num suam osculari est de suis operibus gloriari. Ad eum n.
gloriam referamus qui solus gloriosus est in secula. Non
nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam. Solus habeas gloriam
qui solus pugnasti / solus in patibulo triumphasti. Torcular
inquit calcavi solus et de gentibus non est vir mecum. Da
nobis domine pacem ^ impleberis tua et fiat pax in virtute tua.

^ et sufficit nobis loquere domine pe

Nimis enim quod prudentissime distinguebat angelus cum dicebat
Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis.
Offerebat igitur iob in holocausta pro filiis suis / Timebat enim quod
ex comessationibus surgit frequenter eructacio / confundit ra
cionis iudicium / temeritas precipitat in reatum. Ideo apostolus
comessationes et ebrietates multipliciter maledicit / quorum enim
deus venter est et gloria eorum in confusione. Esca ventri dicit apostolus
et venter escis / deus autem hunc et hanc destruet. Legitur quod na
buzardan princeps cocorum destruxit muros iherusalem / quia
plerumque venit quod nimia gule iniuria eorum destruat et sub
vertat / qui viam religionis et sancte paupertatis propositum deserunt.
Illud michi precipue nunc doloris importat / quod hodie viri
religiosi et sancti professores ordinis ferculorum novitate
contendunt. Si invenerit vir religiosus circa se aut pulsum
velocem / aut urinam intensam / aut debilem appetitum / consulit
medicos / examinat species / electuaria facit / nullus utitur
salsamentis que non sunt cinamomia et ex gariophilo et nuce muscata

Quam odiosum in hoie e qui de ierarchia sup celesti debueat loqui / qui de
serapin et de exalogodion disputare contendit / Dicat religiosus vir / Disspli
potius equtirium ex xpi hoc capiti / hoc oculis / hoc stomacho / meo nocet / butirum
quetibile e nec / cervisia ventos facit / caules melancolici sunt / porri colera accedunt /
pisa gutta generat / fabe constipant / vinum salite e malius / lac venenum ppinat /
dum stare ad oroz nervos debilitat / leiunias turbat cerebrum / vigilae desiccat Nunquam
invenimus hec in ewangelio aut in pphis / continet hoc institucio Pudenti / sed in
scris hec cao eructat et sacerdotis ¶ Sequitur 2 ... 2 ...

De ebrietate que e comessationis porcio / et sequela illius / summa breuitate p
stringo / quia sicut Adam gula / sic Noe et Loth ebrietati subiacuerunt. Certe dicit
Ambrosius Nunquam fuisset servitus : si ebrietas non fuisset Illud dictum de illis pdite
mentis hoibus / qui putando delectant quod plus bibere victoriam arbitrantur / qui tunc am
plius bibunt cum minus capiunt / qui tunc se felices reputant / cum aut se aut socios
vident lingua titubare et pedibus / qui hoiem detestantur / qui ebrietati non student /
et si ebrii non fuerint dormire non possunt Audiant quid dicat dns p os sanctum
pphete sui p Ysaiam Ve qui potentes estis ad bibendum / et fortes ad miscendum ebrietatem
Salomon ebrietatis incomoda summatim / et urbana benignitate concludit dicens
Cui ve / cui rixe / cui foveae / cui sine causa vulnera / cui suffusio oculorum / Nonne hiis qui morantur in vino / et student ca
licibus epotandis ¶ Sequitur textus 1 ... 2 ...

Sic faciebat Job cunctis diebus In hoc pseverancia boni opis designatur Pseve
rancia hoc prerogative habet qui omnes virtutes currunt ad bravium / sola pse
verancia coronat Multum siquidem valet deprecacio iusti assidua / quod in oroe Moysi
manifeste liquet / Dum enim oraret / dum manus erigeret / vincebat populus dei / dum
aut dimittebat manus aut ab oroe cessabat Amalech praevalebat Ideoque Job
cunctis diebus offerebat holocausta p filiis / quia scivit cottidianis corporis quinque
peccandi materiam ingerebat / oportebat quod cottidianum esse remedium / ubi cotti
diana erat occasio et pronitas ad peccandum ¶ Sequitur in textu 2 ...

Quadam autem die / cum venissent filii dei / ut assisterent coram dno affuit inter eos
et Sathan Multe sunt curie / et unus semper Sathan invenitur in singulis.
Sathan qui e accusator fratrum nostrorum depravator / consultus hominum adversarius /
quasi accusatoris inter angelos / legatores ei frequenter miscuit / et forte quod sibi
ascribit ad gloriam / dei iudicio sibi imponitur ad laborem. Mittuntur angeli a dno

quando boni sicut dicit Apostolus Missi in ministerium propter eos qui hereditatem capiunt
verbum salutis. Mittuntur etiam mali angeli / ad separacionem malorum ut fiant
sicut dicit pphta immissiones p angelos malos / Mittuntur ad probacionem / ad
virtutum exercitium / ad augmentum glorie / ad gloriae incrementum Qua vero fronte
qua audacia presumit ille superbie filius ille angelus apostata inter filios
apparere. Sed per superbiam cecidit superbiendo ascendit semper. Superbia quidem
natione celestis est In celo concepit dolorem et peperit iniquitatem. Atque illuc
libencius redit / unde cecidit Nam ideo appetit Sathan inter filios dei ut
videat consideranus inque conspiciunt / cuius faciem Angeli semper vident / quia
deum non videbit et vincet Ablatus e pter ne videat gloriam dei Appareat coram
dno / ut videatur ab eo quem videre non potest Operauit eum malicia eius sicut cecus qui

In radio est et beneficio solis non utitur/ sed post solis unde punitur quod sibi reputet ad tormentum. Congregat enim in invidia/ mortem angelorum felicitate/ et prosperitate fidelium intabescit iuxta illud peccator videbit et irascetur/ dentibus suis fremet et tabescet desiderium peccatorum peribit. Dicit dominus ad sathan quasi ignorans unde veniat. Tamen sic dicit iustus videt nescire/ mentiri non vult et mendacium non attemptat/ sic qui novit viam iniustorum/ viam peccatorum ignorat/ Circuivi terram et perambulavi eam/ Dixerit Circuivi Impii enim et in circuitu ambulant. Adversarius quidem noster/ quasi leo rugiens circuit querens quem devoret/ cogitans libentius devorare temptat/ quos vite sanctioris agnovit/ quia scriptum est Cibus eius electi sunt/ Dixit dominus ad eum Numquid considerasti servum meum Job/ quod non sit similis ei in terra vir simplex ac rectus et timens deum/ Commendare incipit iustum/ non qui se ipsum commendat ille probatus est/ sed quem deus commendat. Illas sibi virtutes illi proponit quas amplius habebat exosas/ ut invidum vehementer torqueat/ et provocet ad temptandum. Vult enim dominus suos temptari/ ut faciat in temptatione proventum/ Gaudet princeps militie/ si militem suum non forti adversario strenue pugnare conspexerit. Exultat pater cum matrem suam videt flagellari. Nunc extendi in equuleo/ nunc ferreis laminis vinctoribus/ nunc sagittis exponi/ Nunc truncari/ Nunc ignibus exponi. Stat vir afflictus quidem sed invictus/ videns sibi sanguinem suum effundi sibi prae eius ebullire/ non sua sed salvatoris vulnera attendit. Inter angustias gaudet acerrimas tripudians et triumphans dolores corporis lateris non sentit quia peregrinatur a corpore/ nec facit hoc stupore/ sed amore/ nec deest dolor/ nec acerbitas/ sed contemnit propter Christum/ quia si non esset magnus dolor/ et acerbitas in pena/ non esset magnum meritum in corona. Sic dominus et possessione/ et personam servi sui Job malicie temptatoris exposuit/ ut per contraria et meliora/ afflictus munitus a domino/ a dextris et a sinistris et crescat in gratia et perveniat ad coronam. *Secunda temptatio.*

Respondit sathan. Numquid frustra timet Job deum. Nonne tu vallasti eum et domum eius universamque substantiam eius per circuitum. operibus manuum eius benedixisti/ et possessio eius crevit in terra. Sed extende manum tuam et tange cuncta que possidet/ donec in facie benedixerit tibi. Dicit sathan in viro non invenit quod accuset bona convertit in malum. falso et maliciose mentiens in ingratitudinis volens ei inuere/ quem aliter non poterat deprehendere seu reprobare/ quasi dicat nec te timet tanquam ingratus/ nec est quare te timeat/ quia vallasti eum et domum omnemque timoris et reverentie materiam in eo abscidisti/ Sciebat adversarius virum ingratitudinis esse per quod potest homo amplius displicere. Ingratitudo enim est ventus urens siccans fontem pietatis/ rorem misericordie/ fluenta gratie. Ingratitudo est dispersio virtutum

Secunda fiat temptatio

Ingratitudo

beneficii predicto. Et primamo medicine / homo si quidem ante passionem Christi laborabat
in egritudinis morbo / dicebat enim homo creatus / sed non dum redemptus / non amplius
teneor quam rete creatione / Dixit enim et facti sunt / non plus in me quam in alio
creatorem aliud laboravit. Timebat itaque quod humana iniquitas occasionem
ingratitudinis de nostra ingratitudine / sed obstructum est os loquentium iniqua / et iam non
est ingratitudinis locus / Plus enim laboravit deus in sola redemptione / quam in
tota fabrica / Factus namque de deo servus / de divite pauper / de immortali
mortalis / de verbo caro / de filio dei filius hominis. Sustinuit obprobria expro-
brantium / passus est insidiatores infantie / contradictores in verbis / illusores in
angustiis / irritatores tamen horrore mortis / ignominiam crucis. Illud aman-
tissime princeps excellentiam vestram rogo et consulo / ut infixe habeatis
in mente / quanta fecit dominus nobis de comite inducte / de duce in regem
nos extulit. Nostra regiones vicinas et maximas / tunc eorum principibus / vestre
dominationi subiecit. Et quia sunt innumerabiles eius super omnia opera eius singulis
diebus / laudes et gratias ac spirituales gratias altissimo referatis / demum quos
in dissensione filiorum exhibuit. Recesserunt a nobis tamen vestra / postea vestra erat
emulsa a nobis / omnes circumiacentes principes et populi / omnesque vicini vestri necem vestram
anhelabant extincti / erantque sicut dicit scriptura / inimici hominis domestici sui eius
Verum humiliavit eos qui est in celo / deditque hostes vestros in manus vestras / et
aliquandos principes eorum in compedibus / et nobiles eorum in manicis ferreis. Ipse
enim contrivit corda eorum adpremens eosque ad eam subiectionem et humilitatem vestris
pedibus inclinavit ut iam non dubitent universos pro nobis subire labores /
et pro vestro amore offerre se morti / non certe hoc nobis ascribatis / sed domino ne
inducatur obprobrium illud notetur in nobis / Non fuerunt enim memores beneficiorum
eius / et mirabilium eius / que ostendit eis. Absit a vobis / et a corde vestro vox illa
pestifera / et in auribus altissimi odiosa. Manus vestra excelsa et non dominus fecit
hec omnia. Audite quid sapiens dicat / Quanto maior es humilia te in omnibus.
Humiliamini sub potenti manu dei. Sub eo per quem reges regnant / quem nosse
vivere est cui servire regnare est / sine cuius gratia / nec princeps honorem nec populus
habet pacem nec quietem religio / nec ecclesia libertatem. Cave ergo ne omnia que
possidet nisi in facie benedixerit / In facie domini eius gratia est. Ostende
nobis psalmista faciem tuam et salvi erimus. Et alibi de vultu tuo iudicium
meum prodeat / et vultum tuum domine requiram / deo itaque in facie maledixit /
qui gratiam eius quam in prosperitate servaverat / in rerum temporalium sub-
tractione aut in corporis afflictione contempsit. Dixit dominus ad sathan / Ecce
universa que habet in manu tua sunt tantum in eum ne extendas manum tuam
Non favore aut prece diaboli inclinatur dominus deus / ut eius temptationi
servum suum velit exponere / sed servum suum utilitati prospiciat et honori
Humiliter suum exponit ad plenum / que novit exceptum de prelio
gloriam et triumphum. Iudicio quidem dei / in deo est ut ille pessimus
malleator / dum iustus premit / inter malleum et incudem fabricet
eis coronas perpetuas / et qui omnes attemptat vincere. ab omnibus vincatur

et quod sanctis multiplicat ad gloriam / et ad cumulum multiplicationis gutta
Tantum ne in eum extendas manum tuam // Possessiones iob inimico ex
ponit / protegit deus corpus / tunc illud postea traditurus / ex altissima
dispositione hoc faciens / Sciebat enim quod fortius vim temptatoris resisteret /
quod diabolus et quod ex victoria prime pugne sanctus iob ad alterius tem
ptationis tollerantiam / constancius firmaret Non enim sic dicit apostolus
permittit deus suos ad temptari super illud quod possunt / sed facit etiam cum
temptatione proventum / Colligit dominus virgam peccatoris super sortem iustorum ut
non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Egressus est sathan
a facie domini / Vere egressus est quia in veritate nunquam stetit / qui in superbia
sua corruit / qui in gratia non permansit. Sequitur textus 2^ᵘˢ

Cum autem quadam die / filii et filie eius comederent et biberent
vinum in domo fratris sui primogeniti / venit nuncius ad iob dicens
Boves arabant et asine pascebant iuxta eos et irruerunt sabei
tulleruntque omnia / et pueros percusserunt gladio / et evasi solus
ut nunciarem tibi / Aptissimum tempus temptationis elegit / cum filios
iob comedentes invenit / adhuc esse erant tempore ipsorum et ira dei ascen
dit super eos. Ubi ... commessationes sine peccato vix esse possunt. Comessa
toribus inimicus se libenter miscet / Oratione vero et ieiunio effu
git / quia genus demoniorum est / quod non nisi oratione / et ieiunio ex
pellitur. Et novum quod non cibus sumere / sed in cibo delectari peccatum est. Unde
enim non nunquam gulosus est / in vilissimis cibis. quam alius in epulis delicatis
Legitur Ionathan peccasse in gustu mellis. Esau in edulio lentis
Sodomitas in saturitate panis / ergo hominis teste Ieronimo Non cibus sed
appetitus in culpa est consideranda In cibo sumendo / tempus / modus / qualitas
tempus / ut non preveniat horam / Modus ut summa sit moderatio in culpata
qualitas / ut non sint cibi nimis exquisiti / aut nimium sumptuosi / Con
medere post saturitatem est superfluum / ante esuriem ociosum / in esurie licitum / post
esuriem meritorium. Certe non credo in homine incolumi / ieiunium aliquid meriti
quod esuriens non precedat ieiunia / et ieiunio non affligit / Non tamen meritum ieiu
nandi Si instant opera laboris vigilie / aut alia tempora que necessitate ieiunandi
indicant precedenti die impleneque et in quibusdam nimis varietatibus seculo
atque in fraudem futuri ieiunii / tantis vicis ventribus / ut collige quod suffi
cienter posset sustentari / biduo sobrius dispensito Non tamen dicit dominus
per prophetam hoc ieiunium quod elegi. Sunt enim ieiunia que reprobat dominus / et sunt
ieiunia que elegit Ieiunant quidam propter nature impotenciam Alii propter avariciam /
alii propter apparentiam Alii advita / alii ad corporis sanitatem / Egrotus ut non
commalestat ypocrita / ut appareat contrarius gulositatis ut appetat Avarus ut parcat
In omnibus intencio tua / operi tuo nomen imponit In ambiguis discretio servanda est
inter gravitatem vitii et operis / atque cum facilitatem optima moderatio. Textus 3^ᵘˢ

Cumque adhuc ille loqueretur / venit alius et dixit Caldei fecerunt tres
turmas et invaserunt camelos / et tulerunt eos / nec non et pueros

De ieiun

percusserunt gladio / Adhuc eo loquente venit alius dicens ignis dei ce-
cidit de celo et tactas oves puerosque consumpsit / et effugi ego solus ut
nunciarem tibi. Adhuc loquebatur ille / et ecce intrauit alius et dixit / filiis tuis
et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti /
repente ventus vehemens irruit / et regione deserti / et concussit quatuor
angulos domus / que corruens oppressit filios tuos et mortui sunt / et euasi
ego solus / ut nunciarem tibi / Sathan ad multiplices temptandi artes ad
varia nocendi argumenta / suas astucias conuertit. Sunt enim mille eius
astucie sicut apostolus dicit Non ignoramus astucias Sathane / facit enim
dampna inopinata / et subita nunciari ut Iob congeminato dampnorum
euentu / vehemencius consternatur addidit vulnera super vulnera dolorum / ut ad cumulum
supervenientis mali preteritorum malorum memoria efficit / et ut in vindicacione iniqui
tatis eius ad adiuuandum ignem de celo / ventos cogere / et interius impetum producit
hostilem ut filius ille superbie in celo et aere / et interius vindicat terre
aliqua potestate. Veruntamen non propria sed ex dei potestate / ad usum nequicie sue
contra Iob clemencia mouetur permittit / ut Iob inter flagellacionum pressuras
admodum synapis / quo plus conteritur vehemencius inardescat / Ut deo ad
seruicium omnia ostendi quam experiri in omnibus superest. ¶ Sequitur in

Tunc surrexit Iob et scidit vestimenta sua / Ecce flagellum sensit
unde et statim in vestimentorum scissione signa doloris exhibuit / Et toso
capite corruens in terram adorauit et dixit Nudus egressus sum
de utero matris mee / et nudus reuertar illuc dominus dedit dominus abstulit /
sicut domino placuit ita factum est sit nomen domini benedictum / Comminutum est
vas pigmentarium / et dedit / et dedit suauitatem odoris / contrita sunt
aromata / et fragranciam emiserunt. Afflictus est Iob et ad laudem domini se
conuertit. Quamdiu enim fuit in die prosperitatis sue offerebat cottidie
holocausta In nocte vero aduersitatis / canticum laudis offerre non cessat
Iuxta notum psalmiste In die mandauit dominus misericordiam suam / et nocte canticum
eius Et notandum quod tonso capite / in terram corruens adorauit / In eo quod
tondit caput / quod in terram corruit / quod adorat / nota humilitatis que in Iob pre-
cipue commendanda erat / et in habitu / quod in ope et in affectu Non enim
nouum / quod tondent clerici / quod in capite coronant Exemplum eius
habemus in Christo / qui spineam coronam in signum humilitatis gestauit in
capite suo. Unde gentiles petro apostolo coronam rasisse dicuntur in ob
probrium Christi et contemptum / quod tamen ipse in memoriam corone spinee Christi
pacienter et prompta voluntate sustinuit In huius humilitatis memoriam
priscilla et aquila se ipsos sicut in actibus apostolorum legitur tondendo et
Paulus etiam totondit se Thimotheus. Tondit itaque se Iob in signum
humilitatis considerans se tonderi et humilians flagello amplius se
humilians et manui adiuuat flagellantis Nudus inquit egressus

De humilitate

sum de utero matris mee et nudus revertar illuc. Ad memoriam reducit Job
conditoris humane miseriam ut hoc ipsum ad solatium ei cedat, quod quamquam nichil ha-
buerit. Unde satis de terra temporalium amisisse non esse dolendum, que cito accrescunt
et citius evanescunt. Homo de terra conditus in terra revertitur sicut in Ge-
nesi dictum est primo homini Cinis es et in cinerem reverteris, quod ideo dominus recedunt
ut quod diu militat homo in hac die vita mortis recordetur originis sue, et memo-
riter teneat unde veniat et quo vadat. Terra terra terra audi sermones
meos dicit propheta. Propheta tercio hominem vocat terram quod tripliciter homo terra est,
terra est quia de terra creatus est, terra est quia in terra conversatur, terra est
quia ad terram revertitur. Terra creatione conversatione et morte. Terra scilicet natura
vita, et sepultura. Et quia terra hic tercio iteratur, ideo sponsus replicat tercio
Sunamita, ut de terra dissimilibus ad terram vincendo revertatur. Revertere Suna-
mitis revertere revertere revertere de terra captivitatis, de terra peccati, de terra mortis
revertere in terram libertatis, in terra gracie, et terram glorie. In scriptura ergo homo
unde potest obrepere nisi hodie clarius occasio, qui de in mundo conceptus est sic
et iterum immundissimus pulvis fiet. Unde sic cuidam aquorum philosopho, quid fui, quid sum
quid ero, scilicet philosophus respondisse, vile sperma, vas stercoris, cibus vermium. Queso
adhuc ut hoc verbum firmiter teneat in milites qui de suis viribus gloriatur, sunt
de sua pulchritudine, certe non possemus credere miseriam nostram esse tantam, nisi ex-
perientia libere occulta fide non doceret. Videmus enim viros strenuissimos armis
mulieres elegantissimas forma, principes potestate terribiles, tota die mori et terra
in fodi, ut quod terra fuerit in terra revertatur. Ille siquidem qui hodie fremit mundum
que timent populi, et punitur aliene. Si hodie moriatur infra breve tempus
rediget in vilissimum pulverem flatuque levissimo poterit consufflari. Ubi nunc
Julius Cesar, ubi Allexander magnus, ubi Karolus magnus, nisi quod Karolus
optimam partem elegit que non auferetur ab eo. Alii imperpetua tormenta sunt dampnati
sicut scriptum est. Potentes potenter tormenta sustinebunt. Verumtamen Karolus qui in Christum
credidit, licet inmunditie sua contra deliquisset. Delicta iuventutis sue pro
fessione lavit et circa necessaria vite sue conversus ad dominum se ipsum deo obtulit sacrifi-
cium vespertinum. Attende prudentissime princeps, quia iam necessario transisset hoc iam vite tue
dimidium aut amplius pertransisti. Considerabat rex Ezechias, quam dimidium dierum suorum
in peccatis, et quod directa via festinabat ad inferos, ideoque dicebat Ego dixi in dimidio
dierum meorum, vadam ad portas inferi. Et subiungit Recogitabo annos meos in
amaritudine anime mee. Vade et tu fac similiter. Auferas quoque quorundam intercessorum
tuorum opprobrium de quibus dicitur Quia quanto amplius senuerit, tanto amplius
vanitatibus, et illecebris huius mundi, et lascivie corporis, indulserit. Erant namque
in initio congressus, sed finis eius ad superpositos conculcabat. Hec est prophetia Malachie ad
impleatur illa queso. Si peccasti, quiesce. Quia optimus primus modus est, a peccato conse-
dere cessare. In animo tuo forsitan ordinas, et disponis ad huc ludam ad huc ex-
spectabo, et differam donec etate sim maturus et impotens ad peccandum. Dic quoque
que gracia tibi debetur a deo si tunc desistis a peccato cum peccare non possis festina

qso bid age / non differas nec expectes verbum prophetie quod de populo obstinato
prophetis hic dicit. Non est tempus edificandi templum dei et alibi. Recitabo iniquitatibus
meis / et cum impleta fuerit vita mea malis considerabo vias meas. Illud volo
et consulo / ut tuam iactatiam semper habeas ante deum / et hoc ei semper obicere
te pamoe ipsius singulis diebus aliquid obmisisse crimine. Duo sunt que mi
rabiliter hominem a peccato preservat. Frequens confessio / et frequens disciplina. Nescio
aliqui ita teneri sunt et delicati / ut ligati consuetudine peccandi / quod non numquam
abhorrent sacerdotem / quam latro iudicem. Cum dubitas medicie fidei / time quod
deus peccata tua non dimittit. Nonne manibus tenui ea affixit ipse passus quod
pro peccatoribus non puniretur. Audi quid propheta dicat ad deum / Dixi confitebor et / tu
remisisti. Si peccatum aperias tuum dicit deus illud operio. Si agnoscis ego ignosco
Si accusas / ego excuso / Si te iudicas et condempnes / nec te iudico / nec condempnabo
Si nos iudicaretis dicit apostolus non utique iudicaremur. Homicida david ad
ulter et proditor / arguente illum Nathan propheta / quia peccatum suum humiliter cognovit
audire meruit. Transtulit a te deus peccatum tuum. Saul autem qui Samueli ipsum
arguenti superbe respondit audivit Transtulit a te deus regnum tuum / ab
altero peccatum. Ab altero translatum est regnum. Hoc ideo moneo et consulo / ut exemplo
beati Iob sis memor conditionis tue Nudus enim intrasti et nudus exhibitis / ex
divicis tuam intereierit / non sumet omnia / neque descendet tecum gloria eius. Illud secundum
~~explendet~~ reportabatis / quod in celestis thesauros per manus pauperum premisistis

Sermo in textu iterum

Omnis dedit deus abstulit / sicut deo placuit ita factum est / sit nomen domini benedictum
Iob mel miscet absinthio / persecutor iram et benedictorum / ut in gratiam mellis / persecutiones
amaritudo dulcescat / non transeat potum cum lacrimis et mensura. Sed exasperans
absinthio / et melle gratiam nectar acceptabile condiat. Potasti nos dicit propheta
vino compunctionis sine tribulationes. Sed hunc vino Iob de torrente voluptatis apposuit
et qui viri tunc apostoli dicentis / libenter gloriabor et infirmitatibus meis / et quo in
firmior / tunc fortior sum. Formant enim animum suum / ad omnium malorum tollerantiam / et
suis angustiis gloriatur. Legitur quod Aioth filius gera ambidexter / utraque manu
pugnabat / tunc expressam similitudinem Iob tenebat / qui non numquam sinistra quod dext
fecit / in prosperis fortis in adversis. Talis erat apostolus sciens habundare et pe
nuriam pati / glorians in infirmitatibus incedens medius per infamiam et bonam famam
per gloriam et ignobilitatem / adversa sine murmuratione sustinens / et faciens in tribus
necessitatibus constitute. In omnibus hiis non peccavit Iob labiis suis / neque stultum quid
quam deum locutus est. Stulte contra deum loquitur qui dicit se a deo / extra meritorum suorum
exigentiam flagellari. Et quod in noticia sua allegans / superbe accusat / iusticiam
flagellantis. Factum est autem cum quadam die venissent filii dei et starent coram deo
venisset et sathan. Et dixit deus ad sathan / unde venis / qui rendit circuivi
terram et perambulavi eam / tacet sathan de dampnis que intellecat sancto viro / inutilem
eum et confusum reputat / deum habens admodum victurum dampnis et doloribus
instigabat eius dare benedictionum et hostiam laudis offerre considerat. Et dixit deus
ad sathan Numquid considerasti servum meum Iob quod non sit similis ei in terra vir simplex
et rectus et timens deum / Et adhuc retinens innocentiam suam. Deus servi sui
militis virtute enumerat / addiciens superponere laudem eius / obprobrium et ignominiam temp
tatoris maliciam ipsius eius latentem insinuat dicens / innocentiam quam amisisti deum
esses in celesti beatitudine in splendoribus sanctorum / et angelorum dignitate. Homo licet nunc
fragilis / et miser conditionis etiam in afflictione servavit. Sic deus prudente

et urbane illudit dyabolo. Draco iste est quem formasti ad illudendum ei. Illudit enim ante ab hore ab angelis. Ante illudit ei deus cum permittit eum vincere homini ut vincendo perficiat. Illudit ei ab hore que eum plus debilitat vel fortiore. Illudit ei ab angelis propter eum conculcat sublimes in gloria habundantes in gratia, fulgentes in claritate celesti, divinis laudibus exultantes. Recordat unde cecidit et aliorum gaudiis ingemiscens ira et livore tabescit.

Tu autem commovisti me adversus eum ut affligerem eum frustra sine causa. Sed non premitis precedentibus peccatis et eum qui flagellum tante ad ... exigerent, id frustra quidem ad opportunum tuum in eo enim est utilitas in quo non intendis.

Tu autem commovisti me. Non est credendum quod sathan commoverit deum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Et sic Malachias dicit: Ego deus et non muto. Sed quomodo dei flagellum est ipsum, flagellabat autem deus in furore in ira et unum in furore flagellavit dyabolum, in ira vero hominem, unus enim iniquitatem meditatus, ambo affectaverunt extollere. Ille prius ille secundum. Flagellavit deus dyabolum in furore, quem sine spe ... debellatum pestilentie que ab aquilone expetierat descendit. Vidi inquit sathanam tanquam fulgur de celo cadentem. Ideo deus non miserebitur eius, quia inventa est iniquitas eius ad odium. Flagellavit in ira hominem eum de paradiso voluptatis eiecit. Verumtamen quia ipse non cecidit ... sed ab alio in stigante quem ... et constituit deus tempus miserendi ei. Et licet flagellaret eum in ira, tamen misericordie voluit recordari. Et flagellum utrumque timendum est, quia utrumque gravissimum. Conculcavi eum dicit propheta in furore meo et calcavi eos in ira mea. Et propterea utrumque abhorrens dicebat: Domine ne in furore arguas me, neque in ira tua corripias me. Tertium est flagellum amoris, quod ad probationem, ad perfectionem virtutum, ad augmentum corone corpus hominis affligit aut bona temporalia subtrahit. Hoc flagello flagellat deus omnem hominem quem recipit. Ego inquit quos amo arguo et castigo. Hoc flagello flagellavit deus filios israhel, quando peccabant admonitoribus suis, et erat ... eis inter flagella propitius. Deus tu propitius fuisti eis et ulciscens in omnes adinventiones eorum. Dulciora sunt verbera diligentis quam blanditie adulantis. Unde corripiet me iustus in misericordia et increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Est oleum peccatoris mollities adulatoris. Molliti sunt inquit sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula. Video eos qui vitam saltem blanditie et secreto correctionis exhibere debuerant adulatores fieri et alii venditores. Laudatur peccator in desideriis anime sue. Quare ergo gemens et oculis meis lacrimas deducens dico: o impudentissimi canes non valentes latrare, ymo non volentes latrare. Usque quo iudicatis iniquitatem et facies peccatorum sumitis. Facies siquidem peccatorum sumere est permissive ac assensu peccatis consortem. Cetera que peccata hominum non corrigentis amplius celerrima simultatis ... ut propterea corripitis, quia causa sepius attingitis. Sequitur in textu versus.

Respondit Sathan pellem pro pelle et cuncta que habet dabit pro anima sua. Pellem pro pelle dat qui unum membrum pro alio exponit ut eum unum brachium sinistrum obiicit gladio venienti ne in capite volneret. Sed dicit sathan Job omnia dampna corporalia patiet et equanimiter sustinet, quia ne gravius flagellet corporis timet, mavult dampnis exterioribus affici quam subire periculum in corpore flagellandum. Et hoc est pelle non solum aliorum

Triplex flagellum
furoris
ire flagellum
amoris

animam / sed etiam filiorum dabit homo pro pelle sua / idest vita sua. Cuius nostram animam pre
honoris dignitate / que post diem iudicii cum corpore glorificabitur aut cum corpore cruci-
ficabitur in eternum. De ista dicitur [?] anima mea domino. Et adhesit anima mea
post te / et cetera. Cuius etiam notamus animam corporis vitam sicut in ewangelio legitur.
Qui diliget animam suam perdet eam. Certe bonum est unicuique animam suam
sic perdere / ne perdat. Mala animam meam perdere ut custodiam quam custodire sic
perdam / huius sine dubio erat optimus [?] Paulus apostolus / qui cum
paratus esset / non solum in iherusalem vinciri / sed et mori pro nomine domini Jhesu dicebat Non
facio animam meam preciosiorem quam me. Nudius tercius vidi quendam huius sancte disciplinae /
nomine Echardum Carthusiensem ordinis fratrem. Iste super omnia desiderabilia sua in
presenti mundo desiderabat modo / cupiens ex corpore educere De vinculis huius carnis
Sicut propheta dicit Educ domine de carcere animam meam. Considerans itaque de medio
se amplius de vita dei Cupiebat dissolvi et esse cum Christo / certe non habebat
vitam presentem / minus exosam / quam nos nisi mortem. Non minus exhorrebat
vivere / quam nos mori / singulis noctibus in principio vigiliarum surgebat. Immo an-
ticipabat vigilias nocturnas / ego et quidam alii qui eramus cum eo dabamus requiem
temporibus nostris / et oculis nostris dormitationem. Ipse autem pernoctabat in oratione.
Semper cum oratione et gemitu unam aliquam horam [?] comedebat panem sine lacrimis
sed et poculum suum cum fletu miscebat. In omni tempore suspirabat ad Christum de-
spiciens terram celum suspiciens / utens mundo quasi non utens / et inter utendum
et fruendum quod nimio [?] distinguens transitoriis transitorie utebatur / et eterna
quasi quod eterno amplectabatur / affectu vere eterna quia quandam eternitatis ymaginem
constans et fortis [illegible] vita rei. Et licet laycus erat et litteras non novisset / habebat tamen
in corde scriptam digito dei scientiam vite et disciplinae. Hanc docebat eum qui
docet hominem scientiam / et deum testor / non minus circumspecte et sane de articulis fidei
christiane respondebat / quam si maximam sue vite partem in scolis parisiensibus expendisset.
In scola siquidem illius eruditus fuerat qui et docuit et inflammavit apostolos dei
[?] cuius ignis est in syon et caminus eius in iherusalem. Erat itaque scolaris apostolorum
et illius prophete qui dicit De excelso ignem misit in ossibus meis / et erudivit me.
Sic loquebatur quasi sermones dei / habebat enim admirandum [?] vite. Dicatur
quaeso mihi legiste quam eis ad salutem conferret Ille tullius et pictagoras loquendi
[?] / Ille babilonicus talis / quo inebriantur potatores terre / ille principum leges /
quibus ego infelix [?] militavi / licet cum usus earum vite hominum utilissimus esset
nisi bonitate earum abuteretur humana malicia / unus est lex / et una est illius lex.
Lex immaculata / et convertens animas / et sapientiam prestans parvulis. Lex enim domini
et parvulis et maturis / et mediocribus se conformat. Condescendit enim [?]
pauperum capacitatibus [?] Turbatis [?] tristium / [?] delinquentium Sua-
vissima est perfectis / compatiens imperfectis / mediocribus mitis tollerabilis delicatis
fortioribus sufficiens / moderata infirmis / humilibus blanda penitentibus misericors /
presumptis severa / bonis optima lex ista / et instruit / et informat ad vitam. Sapientia
huius mundi est stulticia apud deum. Et [?] et sequacibus eius prophetie profuit
ventosa qualitas philosophorum scientia scolarum deum Sabaoth ignorabat ab ipso erat sed non
cum ipso [?] [?] sapiebat / sed non per ipsum sapientia mea sit sapientia / et
philosophia pauli qui constantissime affirmabat se nichil aliud scire / nisi

chrm xpm et hunc crucifixum. Alioquin mitte manum tuam et tange os eius et carnem, et tunc videbis quod in facie benedicet tibi. Quasi diceret Job omnia sustinet patienter, et deo in labiis benedixit, dum in corpore suo non ledatur. Alioquin si non credis hoc, hoc ipsa experiencia te docebit. Mitte ergo manum tuam et tange os eius et carnem, flagella et affligere eum in corpore, et videbis quod in facie benedicet tibi. Attende quam maliciosus, quam impudens, quam temerarius fit ille angelus appostata. Vide quam maliciose subversionem hominis machinetur, quam impudenter menciatur iniquitas sibi, et quam temere id dominum eventurum promittat quod dominus disposuerat aliter evenire.

Dixit dominus ad Sathan. Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva. Permittit dominus inimicum in homine innocente deservire, ut eius merita maiora confirmata confirmat, et hominem afflictum cumulatius reddat ad gloriam, repetita victoria. Dicit ergo ecce in manu tua est, licet iob esset una ovium de quibus dominus dicat, nullus de manu mea eruet eam, tamen in manu adversarii ponit, sed penitus non relinquit. Sicut ergo militem deserit quem tamen deserendo custodit, eum differit, ut temptetur, eum vero custodit ne temptacione vincatur. Ecce inquit in manu tua est, verumtamen animam illius serva, id est serva ne animam eius temptatione perimas. Cum multe sunt tribulaciones iustorum per multas enim tribulaciones oportet nos ingredi in regnum dei. Torquetur corpus, sed mente non turbatur. Concutitur lucerna lucea, nec lucerna extinguitur. Trituratur palea, nec ledit granum. Thesaurus est quem portamus in vase fictili, fracto vase non perit. Posito itaque Job in manu hostili et tormentis exposito, mox ceperunt consurgere. Iustorum enim anime in manu dei sunt, et non tanget illos tormentum malicie.

Egreditur itaque Sathan a facie domini, percussit Job ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem capitis. Superbus hostis vulneret suum vicinum, sed tu bone vir vulnera que infligit, reflectens retorquens in eum humiliabis sicut vulneratum superbum in brachio virtutis tue, et revertetur iniquitas eius in verticem eius. Erat adhuc quod queres et confringeres arma, scuta, gladios, ignis. Sathan vulneraverat virum iustum in corpore, quem libenter vulneraret in mente. Prima vulnera est hec in anima, here in corpore, et sanaverit anima. Fiat domine in bona voluntate tua, ut sanes animam meam, quia peccavi tibi. Nunc vulneribus meis aie, ad habui medicinam penitencie, et unctionem confessionis et satisfactionis, et cicatrices obducta sunt vulnera. Postmodum vero contigit ne per insipienciam meam incidere in culpam et periculosius reiteraverint infirmitatibus. Poteram dicere cum propheta: Putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee a facie insipiencie mee. Ne autem oportebat recurrere ad suffragium meum convertere, ad deum qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum. Ipse enim pater maior, et eius misericordie non est finis. Sed vero plus stabilis est super maliciam, et maior est misericordia eius quam iniquitas mea. Nemo vulneribus sauciatus est. Nemo tot afflictus molestiis que non sanet scorpens inter enervis. Si ad eum mentis mee oculos reducat, pone quod laboraret aliquis omni vicio, sit superbie elatus, sit inanitate gloriosus, avaricia cecus, ambitione estuans, ad iracundiam preceps, ad omnem petulancie libidinibus ardens, tabescens invidia. De tractibus studens frontis attrite in fervente

mentis ligwe pdig9 / fictus / et gule mdulgens. Sit tbato patr suspiciosy

mentor / odij simulator duplex in uis / et opib; in honesty / litiu seminato

molestus sotijs accusato / frm pdito Adulter gteptor eccle / oblitq dei

in memor aie sue / et in repbu sensu datus. Sic aliquis tot vulnerib;

afflictq / vulnera eta vulnerib; et inestite i iqtati appareat tanq debitor

In gsultus qui semp se ere alieno onerat Donec obruat usuris sic sptu

est. Mutuabit petor & no solvet / tn si ad redeptore suu cu lacrimis re

uertat Deus ex usuris & iniquitatib; redimet aiaz eius. Qm apud dnm

mia / et copiosa apud eu redemptio / Ipe e qui dixit quacuq hora ingemuerit

petor / petm suu vita vivet / & no morietur morte. Ipe e qui ppt vulnera

nra / vulneratus e / qui ota vulnera nra sanat / et uelit & possit & nouit

Ipe no horruit latrone morte pendente / non lacrimante peccatrice /

non chananea suplicante / no adultera depnensa / no nescite discipuli

non sedente mtheolonio / non publicanu / no psecutore disciploz / no

ipos crucifixores suos. Sequit quia iob saniem testa radebat /

sedens in sterquilinio. Testa saniem rade e p pnaz et disciplina

suas iniquitates abstergere. P testam eni que aspa e / significatur

pnie austeritas & aspitas discipline / testa que g terra sine humore

significat cadue peccatrice / que nec rore celesti gpluta e / nec humore

caritatis induta. Sicut dicit ysa anima mea sicut terra / sine aqua ti

Et aruit tanq testa virtus mea. Sedens itaq in sterquilinio testa

saniem radit / qui recordat misere / et inmunde originis sue / cogitas

quia de inmundo gcepto semine / deputredine natq pabulu vermib; i abu

Putredo in putredine reudet / sicut nr athleta gmemorat de seipso

dicens. Qui qsi putredo gsumendq sit / et sicut vestimentu qd comedit

a tinea / frequenti ergo recordatoe nre mise gditois / radit saniem in

teriorib; vulneris / et mali optandi voluptas abscidit

¶ Dixit aut illi uxor sua adhuc pmanes in simplicitate tua Benedic

deo & morere. Adversarius qui beato iob & filios & possessiones

abstulerat vniusas / suam ei reliqt uxore Non ad solatiu viri sz ad sue

gsumatoz malicie. Vt p feminam vinceret / que ex psecutoe no vicerat

et qd uerberib; no poterat vius mulieris efficeret. Non videbat ei li-

berior & optinor occasio q p familiare inimicu et domesticu pro

ditorem. Scriptu e em ab eo qui dormit in sinu tuo / custodi claust

oris tui. Sciebat q na mulieris qnto fragilior e tato flexibilio

e ad culpa / et ex quadā de puicōe in nota pclivio ad nocēdū. Huiq aut

rei faciebat fidem plenissima / frequens raro expien et multiplicis

exemploz. P femina Ioseph incarceratq e derisus. Nabath Samson

vinculatq / Ioseph interfectus / Salomon factus apostata. Dauid

factus homicida et pditor. Ozyaza clauo confessus / Precursor dni

Baptista decollatq. Salomon vehementer malicia mlieris exprimit

dicit. Melior e iniquitas viri qua mlr bnfaciens. P femina mors

intravit / et cu pfilius dei nra esset redemptio ordinata P sencies

Dispensator hostis qui in morte xpi nostram redemptionem implebat. Salutem
totius generis humani per feminam machinatus est impedire in uxore
namque pilati visiones deceptorias et fantasticas illusiones inposuit
ita ut pilato mortem xpi dissuadendo mandaret / nichil tibi et iusto
illi. Hodie enim multa passa sum per visum propter eum. Sequitur in textu
Quasi una de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de
manu domini mala quare non suscipiamus. Non apponit inimicus stipulam
temptacionis ut incendat domum dei et incendie flammis / nunc australe
flatu / nunc ventis turbinis / et nepacturis mittet / Confirmat autem
iustos dominus et in celestis suis mittet radices / et secure ventos temptacionis
excipiant et non fallant. Job itaque amaritudinis tollit / ut fiant amara
stultis dum uxore corripit / et ut subiecta et correcta erigit ad salutem
Si bona suscepimus de manu domini / mala autem quare non sustineamus. Ac
si dicat equo animo tollerandum est correctio salvatoris / qui pro beneplacito
suo et prospera largitur et adversa immittit. Non possum iuste conqueri
de iusticia eius cuius magis expertus. Et cuius nunc me pervenit / et misericordia
eius subsequatur me omnibus diebus vite mee. Non abstulit bona / nisi
ea que contulit Sed communiti et pauperes facti sumus speramus in deo
qui est spes nostra / quia replebimur in bonis domus sue. Fortuna vero
quibus stet si queratur dolus et relinquit post se vulnus / vanitatem et
exultacionem. Thesaurizavit super eum dominus quem affligit / et sicut est ad
flagella severus / sic est ad remedia mansuetus quemadmodum sponsus
in canticis dicit Amicus meus bibit vinum cum lacte: severitatem exercet
cum mansuetudine. Sequitur Et in textu

In omnibus hiis non peccavit Job labiis suis. In labiis peccamus aut
cum tacenda dicimus / aut cum tacemus dicenda. Job nichil adversus
dominum adverse respondit / et uxore persuadendo / corrigendo et erudiendo
cohibuit Considerans itaque sathan / quod iob rectus palatum nec vincit
dampnis / nec plagis orbitate / nec corporis infirmitate / nec suggestione
stime uxoris concitat tres amicos eius ut efficiatur contumeliis quos
quos adversanda provocatus / in sua malicie presumat / et dominum unum
sicut eum offendans offendat. Igitur autem tres amici Job omne malum
quod accidisset ei venerunt singuli de loco suo Eliphaz Themanites
et Baldath Suites et Sophar Naamathites. Beatus est domi
cum a amplius abstinet / Non enim contabat contumeliis suo inimicis
frangit / non vincit dampnis / non abducit blandiciis / non fallaciis
seducitur / non angustiis superatur. Contempsit siquidem adversa omnia quod
accidit in hoc mundo Ponens in salutem et fiducialiter agens in eo. Et
licet amici beati iob cum verbis insultaverunt contumeliose credendi ipsum
cum penis exigentibus quam commaliciam hominis fecisse. Esset enim reprehen
sibile in viro tam prudente et sancto / iniquos et contumeliosos habere
amicos / cum in viro honesto et sancto abhominanda sunt

contractam iniquorum. Cum enim tangit pice inquinabitur ab illa. In paralipomenon
Josaphat qui de anacta vita mentis adtollitur pro amicitiis de achab rege
amicus increpatur. Impio inquit praebes auxilium et hiis qui oderunt
dominum amicitia coniungeris. ideo iram dei merebaris. nisi quia bona opera
inventa sunt in te. eo quod detraxisti lucos abstulisti. Tradunt plerique
quod Eliphaz qui filius Esau. themaniarum princeps fuit. Baldath ba-
theorum. Sophar mineorum rex. Venientes autem ad consolandum amici. elevatis
oculis exclamant. complorant. sparserunt pulverem super caput in celum
et sedentes cum eo septem diebus atque septem noctibus. non loquuntur ei verbum.
Exhibentes in omnibus doloris faciem et compassionis affectum. Ad horum enim con-
solacio afflictorum dolorem removet. ut relevet flere cum flentibus et dole-
ntibus condolere oportet. Septem diebus continue tacent. postmodum multiloquio
affluentes. In quo notatur quod hii plerique. qui tardius loquuntur. eo quo
incipiunt fine verbis imponere non noverunt. quia sicut quidam sapiens dixit
Censura silencii nutritura est verbi. Quidam pacatos Iob qui eum incitant
ad peccatum intelligere volunt vanas cogitaciones prauas carnis desideria
et illecebras huius mundi. Hec enim assistunt nobis familiariter et multipliciter
blandiuntur. Vane siquidem cogitaciones statum cordis speculantis deum dissipant
et confundunt. Desideria vero carnis que militant adversus animam novum
hominem qui secundum deum creatus est mortificant. ut cor tamquam novitate oblita
solam sapiat vetustatem. Unde et secundum augustinum notatur Baldath. Baldath
quoque interpretatur vetustas sola. Cor itaque dissipatum in eo iudicio tamquam
carnis desideriis invalescentibus deum contempnere incipit. Peccator enim
cum venit in profundum peccatorum. ut vitiorum deum contempnit. Unde et tercius
amicus notatur Eliphat qui interpretatur contemptus dei. Istos amicos autem possunt
domesticos inimicos viri religiosi et qui viam vite arctam aggressi sunt
frequenter experiuntur. Evenit quandoque ut cum aliquis contemplacioni deum vacat
insistere cum dentibus polluunt suavitatem unguenti. quia vane cogitationes
turbantes quietem contemplacionis absorbent. et mediantibus carnis de-
sideriis suscitant amare seculum. dei per contemptum. Religiosus qui paulo ante
celestibus desideriis anhelabat. que inflammabat. quia secta abstinencie delectabat.
paulatim incipit oblivisci que dei sunt. et cogitare que mundi sunt
et contempnere que dei sunt. turbat in eo cor indevotum. occupant [illegible]
iusticie. obducit lumen carnis. Fugit devocio. libertas evanescit. Ob-
ediencia tepescit. sollicitat in se paupertatem timor. vana spes decipit
trahit ambicio. contrahit animus. subtrahit gratia. promittit spes vite lon-
gioris blanditur voluptas allicit mundus fallit. securitas devorat. consuetudo
antiqua dissimulat. [illegible] abundancia. Ius phas postponit. declinat timor
dei. Dant impudencie manum et attempta saltem ille apostata. Saltus
ille ignominiosus de celo in abyssum de throno in stercus quidam de celo
infernum de paradiso infernum de claustro in seculum. Michael dicit in sigillacione

monstri ordinis que sepissime repeto. Et erubescat ipse religiosus
esse deterior in claustro quam in seculo fuit, non estimat quod euenit. Ut
mundum repetat que reliquit. Erubesce sydon ait mare. Verbum
ysaie est. erubescat claustralis vite negligentis esse in claustro quam cum vite
secularis fluctus vexaret. Post hec aperuit Iob os suum, et maledixit diei
sue dicens pereat dies in qua natus sum. Duo sunt maledictionum modi. Primus
consideratione iustitie. Secundus liuore vindicte. Primus est licitus, secundus prohibitus. Secundum
primum modum dixit dominus ade Maledicta terra in opere tuo. Et abrahe
maledicam maledicentibus tibi. De secundo maledicentium modo dicit Apostolus
Nolite maledicere, et maledici regnum dei non possidebunt. Maledixit
ergo iob diei natiuitatis sue instinctu rationis, et iustitie motu, non zelo
vlcionis, aut aliene iniurie appetitu. Est enim natiuitas hominis dampnata,
est natiuitas iustificata, et est natiuitas beata. Prima hominis nature est
natiuitas, secunda gratie, tertia glorie. In prima est peccatum. In secunda est meritum. In tertia premium.
Prima est ut quis viuat. Secunda ut iuste viuat. Tertia ut beate viuat. Maledixit
Iob diei prime natiuitatis in qua homo conceptus est cum culpa, genitus ad mi-
seriam, natus ad penam. Diuine siquidem [illegible] dampnationis antiquum ordinem
sequens conditionem humane nature dampnatam a primordio in se dampnat,
non ut maledicat creature dei, aut dei que eadem in [illegible] non erat, sed
merito afflictus secundum equitatem diuine sententie recognoscat. Et ut mira
verba iob sustinentia et oppedita breuitate perstringam ea enim et expositores
eorum atque occulta in eis sacramentorum [illegible] voluntate permitto. Vereor ne
delicatas aures prudentium hoc offendam, si illud in [illegible] pelagus
attemptare. Beatissimus quidem gregorius papa. In moralibus suis ad vnguem vniuersa
explorat. nec dubitamus quin tractatum illum digitus dei scripserit in
corde illius quem eius angelico [illegible] loquendi et columba [illegible] pub-
licandum predicaret [illegible]. Restat vtique diffusi operis prolixitatem ad
compendium redigere et reciso verborum compendium, vnam altissimi recensere. quod in
fine [illegible] iob multipliciter exhibuit [illegible] aduersum iob [illegible] gauisus erat,
aurum [illegible] indulgens, sanans vlnera dolores mitigans auferens
temptationes bona temporalia multiplicans producens vitam, restaurans dampna
filiorum et meliores et pulchriores, recompensans. Et hoc quod circa finem
libri textus historie sub [illegible] paucitate declarat

Dominus autem benedixit nouissimis iob magis quam principio et facta sunt ei xiiij
milia ouium et vi milia camelorum et centum iuga boum et mille asine
adhuc autem multiplicabit in senectute vberi, quia secundum multitudinem dolorum
in corde eius consolationes tue letificauerunt animam eius. Dies enim super dies
adiciens et apponens paupertati diuicias et dierum longitudinem senectuti
Cum terrigene et filij hominum audite quam magnificata sit manus dei
super nos. Sicut enim iob amisit temporalia dominus dupplicauit. Sperandum est in
eo qui est [illegible] mensuram quam in tempore glorie plenam mensuram suam nobis [illegible]
largietur. Mensura enim bona et confortata et coagitata et supereffluente
in sinus vestros. Mensura dei est sine mensura et modus sine modo. Hac

mensurabit discipulis suis dicens. Qui reliquerit patrem / aut matrem / aut
uxorem / aut filios / aut domum aut agros propter me / centuplum accipiet / et
vitam eternam possidebit. Vbi vide quod exuberat / et sufficit hec visio
in eo cuius non est finis / aut in ea cuius permanet in eternum. Et in textu

Vixit autem iob post flagella hec c et xl annis / Pater maior et deus
totius consolationis filium suum in ecclesia in hac vita tendente / et leua
supportat / et dextera complectitur / et in temporalibus sustentans eum et pro-
mouens ad eterna / ut possit cantare cum sponsa Leua eius sub capite meo
et dextera illius amplexabitur me / per dexteram significatur eterna sicut propheta
commemorat Delectationes in dextera eius usque in finem / Vna namque manu deus
suo seruo Job cumulans diuitias et honores / altera manu longitudinem dierum
apponit. Vnde scriptum est in leua eius diuitie et honor et in dextera eius lon-
gitudo dierum. Et non quod dicit post flagella / hec expressit nimirum quia diuine
dispensationis processit affluxus / ut post merorem gaudium post naufragium portus
post laborem requies / dulcedo post animaduersionem / post pressuram prosperitas eius
accideret / Vbi videmus quod semper deus iustis / qui prius erant infra malleum
et incudem dei permissione fabricantur potius / ut post dies malorum
quibus afflicti sunt plenius leticiam consequantur. Sicut dicit propheta letati sumus
pro diebus quibus nos humiliasti / et annis quibus vidimus mala / Iuxta
sapientiam Ante ruinam exaltabitur cor / et ante gloriam precedit humilitas.
Flagellatio enim viam ad exaltationem / dolor ad gaudium pressura ad felicitatem
ad risum gemitus / mors aditum. Flagellat itaque deus suos / ne flagellet
in posterum et temporaliter eos punit / ne eternaliter puniantur. Legitur in libro regum
quod cum Salomon edificaret templum domini / lapides omnes ex quibus fuerunt
ut in edificio templi sine sonitu / mallei ponerentur. Sic enim temporaliter per
flagella tunduntur / ut in edificio celestis Jerusalem / que edificatur ut ciuitas /
sine flagello discipline / sine penitencie gemitu caritatis glutino vniatur
In alia sequens vita / et inter ardores sempiternos / non est locus venie pre-
tende quia in inferno nulla est redemptio nec homini in peccatis mortuo
relinquitur hostia pro peccatis / Christus enim existens pontifex semel pro peccatis mortuus / iam
non moritur / mors illi ultra non dominabitur. Non iterum crucifigitur / sanguis eius
quem semel in remissionem peccatorum fudit / iterum non fundet / Videbunt ergo
omnes peccatores terre / quam cito eterna decepti sunt / si culpam secum detu-
lerunt in morte non mors / nec sanguis proderit eis ad salutem. Textus

Et vidit filios suos / et filios filiorum suorum / usque ad quartam generationem
et mortuus est senex et plenus dierum / Vniuersas felicitates hominum / mors con-
cludit / quia cum perierunt fide Abrahe / pietate Joseph / castitate Moysi /
fortitudine Samsonis / zelum Finees / virtute dauid / et Helisei miracula /
prudentiam et diuitias Salomonis / Semper extrema gaudii luctus occupat
Vtriusque historie finis hanc faciat atque omnium vna est conclusio / in eo quod
mortuus est Job senex et plenus dierum / Nemo quod quidam moriuntur dierum vacui /
quidam pleni / vacuus dierum moritur qui in vita sua vanitatibus solum hominis deseruiens
vite eterne merita moriens secum non detulit. Plenus dierum a seculo migrat qui

operam virtutibus dedit qui implevit desiderium suum operibus / Et sic dies
complevit tristicias ut in vita futura / dies eternitatis duceat. Bonum si quis
bene vivere / melius / bene mori / Homo non bene moritur / qui non bene vixit. Aliqui
desiderant mori potius / quam adversitates pati / quorum / finis interitus
Nota sicut Samson succensis tandem vulpium pertingit interitum / Quorum et cum
finis deputatus est igni qui preparatus est dyabolo et angelis eius. Sunt
plerique qui nolentes bene vivere / desiderant bene mori. Sunt enim quam preciosa
est in conspectu domini mors sanctorum eius. Sunt qui dederit dilectis suis sompnum
ecce hereditas domini. Sunt / et non bene mori quam in domino moriuntur. Nolunt
ex labore participes esse cum quibus dominus dicit. Vos estis qui permansistis
mecum in temptationibus meis / Nolunt congregare / sed mori non cum Christo volunt / Talis
enim erat Balaam ariolus / qui considerans castra filiorum Israhel / et eterne
repromissione beatitudinis / et adeo facta intelligens dicebat. Moriatur
anima mea morte iustorum et fiant novissima mea horum similia. Affinis erat
appetens gladio suo laboris abhorrebat quibus gloriam merebantur. Versa
non metetis respicit non apprehendetis veritatis non texetis vitam in lucrorum /
non gaudebis et dolebis non vocaberis et pugnetis / Putas ne quod
aliquis et presenti vita gaudeat et in futura / sic ut gaudeam dici debeat
quod debeat assidue et amaritudine confugit. Nimis delicatus est si
utrumque possimus uti seculo et frui Christo. Puto nimis delicatus capere
et nichilominus celestis glorie divinitatis obtinere. Aut quod datum sit illi diviti
in [illegible] qui cruciabatur in flamma et lingue ardentis refrigerium pe-
tebat. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua et lazarus
similiter mala. Et quam difficile penitus meritis possumus reputare in sa-
nctos sanctissimos [illegible] / prophetas / apostolos / martires / confessores / ac delicatissimas
virgines qui omnes spretis divitiis et voluptatibus delitiis huius mundi
se ipsos pro Christo tribulationi et morti obtulerunt. Si gloriam quam adepti sunt
in angustia et dolore potuerunt cum voluptatibus et divitiis obtinere. Sub
[illegible] tibi o amantissime princeps et fiat tibi aliquis singulis diebus
de hiis non voluptatibus. In gaudium prima fiunt nec tibi videatur
austerum si ea pendunt [illegible] que in fine placent. Nichil mo-
lestie potest sustinere in hac vita mortali aut potius in hac morte vitali
quod celestibus gaudiis rependere sufficiat. Non enim sunt condigne pa-
ssiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. Afferam
vice [illegible] immolamus modo saltem fratres sacrificium immolamus
altissimo et residuum bonum ac misere vite mee tempore cunctis terminis
Regnum cum deo non est quod [illegible] desiderio cordis offero atque impleo
cum apostolo quod leve est et momentaneum tribulationis in nobis [illegible] pondus
glorie operatur in nobis. In eo autem gratias uberrimas refero vestri [illegible] quia
vestros sermones diligitis / quia sacram scripturam libenter intenditis / quia divinitatis

in matrice. Humilitatis exemplo superbos humiles exaltatis. Subditis vobis a deo
commissis salutem et quietem zelatis. Viduis et advenis et pupillis vos
affabilem exhibetis et mitem. Religiosos et pauperes benigne re-
cipitis, immo paratum vobis eorum audiunt animus vester, et quasi prestigiendo
necessitates eorum. Opes in visceribus vestris precinitis. Hodie presertim hoc
specialiter ad eminentissimas naturas elemosinas vestras endrat omnes cura
torum. Agite igitur domine lectorum dispergite, date pauperibus ut hic tei paratum
vestris heredibus quietatis. Detegere nos possunt opera multa elemosina
propria manus vobis scalam et ascensionem erigitis ad illam supernorum
civium mansionem, in qua est pax eterna, quies inpermutabilis, gau-
dium quod non deficit, amicus quod non contingit, gloria que non
transit. Quam nobis et vobis preparare et prestare altissimus altissimi
filius Ihesus Christus qui cum patre et ~~filio~~ spiritu triumphat et regnat
per omnia secula seculorum Amen.

Explicit petrus blesensis super iob.

Incipit prologus dyalogi sancti Hieronimi recte fidei presbiteri cum pelagio monacho heretici dogmatis repertore quem sub attici et Critoboli nominibus voluit annotari etc.

Scripta iam ad thesiphontem epla · in q interrogata respondi ·
Crebra fratru expostulatio fuit · cur pmissu opus vltra differe
in quo pollicitus sum me aduersus eos / qui Pathian predicant
qntulascumq responsiones · Nulli enim dubiu qn stoycoru et peripateti//
coru / hoc est veteris achademie / ista contentio sit · cu alij eoru as/
serant Pate · quas nos perturbationes possum dicere · egritudine · spem
gaudiu · spem · timore eradicari · et extirpari posse de mentibus homi ·
Alij frangi · regi atq moderari · et quasi infrenes equos · quibusda lu/
patibus coherceri · Quoru snias et tullius in tusculanis disputacio/
nibus explicat · et origines ecclesiastice vitate in stromatibus suis miscere
conat · Vt pteream manicheu · priscillianu · euagriu hiborita · Ioui/
nianu et totius pene syrie hereticos quos sermone gentili de stra
meni idest puersi · massalianos grece euchitas vocant · Quoru om
ista sna est · posse ad pfectiones · et no dica silitudine sed equalitate dei
humana virtute et scia puenire ita ut se asserat · nec incogitatione quid
et ignorancia cu ad consumationis culmen ascenderit / posse peccare · Et quamq
superiori epla · contra errores eoru pro angustia tpis pauca pstrinxeri
Sit liber que nunc cudere nitimur · socraticorum consuetudine conseruauit ·
vt ex utraq pte / qd dici possit exponat · et mag pspicua vitas fiat ·
cu posuerit vnqsq quod senserit · Illud aut origenes pprium est · et
impossibile esse humana a pncipio usq ad morte no peccare naturam ·
et rursu esse possibile · cu se aliqs ad meliora conuerterit · ad tantam forti//
tudine puenire vt ultra no peccet · Aduersum eos aut qui me dicunt
hoc opus inflamatu inuidie facibus scribere breuiter respondebo · Nunq
me hereticis pepisse · et ideo egisse studio · vt hostes eccle mei qq hostes
fierent · Heluidius scribit contra sancte marie virginitate ppetuam ·
Nuq ut ei respondere ductus inuidia sum · que in carne no vidi ·
Iouinianus cuius ate nunc heresim suscitatis / romana fide / me absente /
turbauit · Tam elinguis et sic sermonis putidi fuit · ut magis misericordia
dignus fuerit q inuidia · Illi qq respondi ut potui · Rufinus no vnius
vrbis sed orbis blasphemias origenis et periarchon libros / qntum in se
fuit intulit martiris ederet · et quasi illud paru dixisse nouum pro eo
volumen euomeret · Nuqui inuidimus ei · qr respondimus · et tanta
in illo eloquentie fuerunt flumina · ut me a scribendi atq dictandi studio
deterreret · Palladius seruilis nequitie eande heresim instaurare conatus
est · et nouam translationis hebraice michi calumniam instruere · Num et illius

ingenio nobilitati invideamus. Nunc quoque misterium iniquitatis operatur. Et
garrit unusquisque quod sentit. Ego sum solus qui cunctorum gloria mordear
et tam miser ut hiis quoque invideam qui non merentur invidiam. Unde ut
omnibus approbarem me non odisse homines sed errores. Nec aliquorum infamiam
querere. magisque dolere vicem eorum qui falsi nominis scientia subplantantur Attici
et Critoboli nomina posui per quos et nostra pars et adversariorum quid sentiret
exponerem. quin potius omnes qui katholicam sectamur fidem. optamus et cu-
pimus damnari heresim. homines emendari. Aut certe si in errore volue-
rint permanere. non nostram culpam esse qui scripsimus. sed eorum qui mendacium
pretulerint veritati. Preterea calumniatoribus respondemus qui sua in nos
conferunt. manicheorum esse sermonem hominum dampnare naturam et liberum auferre
arbitrium. et adiutorium dei tollere. Rursusque apertissime insanie. hominem
hominem dicere esse. quod deus est. Sed sic incedendum via regia. ut nec ad sini-
stram. nec ad dexteram declinemus. Appetitum quidem proprie voluntatis dei semper
credamus auxilio gubernari. Si quis autem falso se infamari clamitat. et
gloriatur nostra sentire. tunc vere fidei probavit assensum cum aperte absque dolo ad-
versa dampnaverit. Ne audiat illud propheticum. Et in omnibus hiis non est reversa
ad me prevaricatrix soror eius Juda. ex toto corde suo. sed in mendacio. minoris
peccati est sequi malum quod bonum putaveris quam non audere defendere quod
bonum certo noveris. Nos babilonias vincere mus. Et bella sectamur.
pax ficta non auferat. Nolo timore perfidia desistere cum veram fidem meam
christus relinquerit voluntati.

Explicit prologus. Incipit dialogus sancti Jeronimi sub nominibus Attici et Critoboli compositus

Atticus. Dic michi Critobole verum est quod a te scriptum audio posse
hominem sine peccato esse. si velit et facilia dei esse precepta. Critobulus. Verum
Attice. sed non eodem sensu ab emulis accipitur quo a me dictum est.
Atticus. Quid enim ambiguitatis in dicto est. ut duplicem intelligentie tribuat
occasionem. Nec quero ut de utroque pariter respondeas. Duo enim a te proposita
sunt. Unum posse hominem sine peccato esse si velit. Alterum facilia dei
esse precepta. Licet ergo pariter dicta sint. et tamen per partes singulas disserantur
Ut quomodo una videtur fides. nulla sit in sententiarum diversitate contentio.
Critobulus. Ego Attice dixi hominem absque peccato esse si velit. non ut quidam
maledici calumpniantur absque dei gratia. quod etiam cogitasse sacrilegium est.
Sed simpliciter posse si velit ut subaudiatur cum dei gratia. Atticus. Ergo
et malorum in te operum auctor esse dominus. Critobulus. Nequaquam ita ut
estimas. sed quidquid in me boni habeo illo suggerente et adiuvante com-
pletur. Atticus. Non de natura quero. sed de actu. Quis enim dubitat
deum omnium creatorem. Hoc michi respondeas velim. quod agis bonum tuum
est an dei. Critobulus. Et meum et dei. Ut ego operer et ille adiuvet.
Atticus. Et quomodo fertur omnium opinio est quod dei auferas gratiam. et quicquid

homines agimus propter hoc asseras voluntatis. Cri. Miror acute tur et volis rationemque alieni arme causam flagites. Et id queras quod scriptum non est? Cum perspicuum sit quid scripserim. Dixi hominem esse sine peccato si velit. Aliquid addidi. absque dei gratia. Atti. Sed ex eo quod non addidisti. videris negasse. Cri. ymo ex eo quod non negavi. dixisse extimandus sum. Neque enim quicquid non dicimus negare arbitrandi sumus. Atti. Confiteris ergo posse hominem sine peccato esse si velit. cum dei gratia. Cri. Non solum fateor. sed et libere proclamabo. Atti. Ferat ergo. qui dei gratiam tollit. Cri. Ferat. Immo potius arbitrandus est impius. cum dei nutu omnia gubernentur et quod sumus et habemus appetitum proprie voluntatis. dei conditoris sit beneficium. Ut enim liberum possideamus arbitrium et vel ad bona vel ad mala partem declinemus propria voluntate. eius est gratie. qui vos ad ymaginem et similitudinem sui tales condidit. Atti. Nulli. Critobole dubium est. ex cuncta pendere iudicio. qui creator est omnium et quicquid habemus. illius beneficio deputandum. Sed quero hoc ipsum quod dei asseris gratie. ad conditionis referas beneficium. an in singulis rebus putes esse quas gerimus. Ut sit illius in omnibus utamur auxilio. An semel ab eo libero arbitrio conditi nostra voluntate. vel viribus agamus. quod volumus. Novi enim plerosque vestrum ita ad dei cuncta referre gratiam. Ut non in partibus. sed in genere. hoc est nequaquam in singulis rebus. sed in conditionis et arbitrii intelligant potestate. Cri. Non est ita ut estimas. Sed amice. utrumque dicimus. Ut et dei gratie sit quod tales conditi sumus et per singula opera illius adminiculo fulciamur. Atti. Constat ergo inter nos in bonis operibus post propriam voluntatem. dei nos uti ad iutorio in malis dyaboli. Cri. Constat. et super hoc nulla contentio est. Atti. Male ergo sentiunt qui per singulas res quas agimus dei auferunt adiutorium. Et illud quod psalmista canit. Nisi dominus edificaverit domum. in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi dominus custodierit civitatem. in vanum vigilaverunt. qui custodiunt eam. et cetera huiusmodi. perversis interpretationibus. ymo risum dignis. ad alios sensus retorquere nituntur. Cri. Sed michi necesse est. contra alios dicere. cum meam responsionem habeas. Atti. Tuam responsionem cupimus. bene eos sentire an male? Cri. Et que me cogit necessitas. Ut contra alios promam sententiam. Atti. Disputationis ordo et ratio veritatis. An ignoras omne quod dicitur. aut esse. aut non esse. et aut inter bona aut inter mala debere numerari? Hoc ergo de quo interrogo. aut bene dici aut male ingratis tibi fatendum est. Cri. Si in singulis rebus quas gerimus dei utendum est adiutorio. ergo et calamum temperare ad scribendum. et temperatum pumice tergere. manum quoque aptare litteris. tacere. loqui. sedere. stare. ambulare. currere. comedere. ieiunare. flere. ridere. et cetera istiusmodi. nisi deus iuverit non poterimus. Atti. Iuxta meum sensum non posse perspicuum est. Cri. Et in quo liberum habemus arbitrium. et dei in nos gratiam custodimus. si ne hoc quidem absque deo possumus facere. Atti. Num sic damnata est liberi arbitrii

gratia ut dei per singula tollat adminiculum. Critobulus. Non tollit dei adiu-
torium cum creature et semel dati liberi arbitrii gratiam construit. Si enim absque
deo et nisi per singula ille me iuverit nichil possum agere nec pro bonis
me iuste operibus coronabit nec affliget pro malis. Sed in utroque suum vel
recipiet vel dampnabit auxilium. Atticus. Dic ergo simpliciter quod dei aufe-
ras gratiam quam enim tollis in partibus necesse est ut in genere neges. Critobulus. Non
nego gratiam cum ita me adeo asseram conditum ut per dei gratiam mee datum
sit voluntati vel facere quid vel non facere. Atticus. Dormitat ergo deus in
operibus nostris post data liberi arbitrii potestate nec orandus est ut in sin-
gulis rebus nos iuvet cum voluntatis nostre sit et proprii arbitrii vel facere
si volumus vel non facere si nolumus. Critobulus. Quomodo in ceteris creaturis con-
ditionis ordo servatur sic concessa semel liberi arbitrii potestate nostre voluntati
omnia derelicta sunt. Atticus. Ergo ut dixi non debeo adeo per singula auxi-
lium deprecari quod semel meo datum est arbitrio. Critobulus. Si in omnibus ipse
cooperatur non meum sed eius qui adiuvat ymo qui in me operatur premium
cum absque eo facere nichil possim. Atticus. Oro te non legisti non est volentis
neque currentis sed miserentis est dei? Ex quo intelligimus nostrum quidem esse
velle et currere sed ut voluntas nostra compleatur et cursus ad dei misericordiam
pertinere atque ita fieri ut et in voluntate nostra et in cursu liberum servetur ar-
bitrium et in consummatione voluntatis et cursus dei cuncta potentie relinquatur.
Taceo nunc in scripturarum testimonia replicanda sunt quo per singula dei
sancti flagitent auxilium et in singulis operibus suis illo adiutore et pro-
tectore uti desiderent. Lege totum psalterium omnes sanctorum voces nichil
erit nisi aliud in cunctis operibus deprecatio. Ex qua perspicue ostenditur te aut dei
negare gratiam quam tollis in partibus aut si in partibus dederis quod nequaquam
te velle manifestum est in nostram sententiam transire qui sic liberum hominis servamus
arbitrium ut dei per singula adiutorium non negemus. Critobulus. Captiosa
est illa conclusio et dyaleticorum arte descendens. Michi autem nullus auferre
poterit liberi arbitrii potestatem ne si in operibus meis deus semper extiterit
non michi debeatur merces sed ei qui in me operatus est. Atticus. Fruere libe-
ri arbitrii potestate ut contra deum armes linguam tuam atque in eo te liberum
probes si tibi liceat blasphemare. Verum super hoc quod sentias nulli
dubium est et prestigie confessionis differentie tue apertissima luce clarue-
runt. Nunc revertamur ad id unde differre cepimus. Dic michi si tibi videtur
hoc quod non tollis dei adiutorium paulo ante dicebas posse hominem non
peccare si velit. Impeccabilem dicas non satis intelligo? Critobulus. Ita non dicis
es ut manifesta non sentias. Atticus. Non me pudet nescire quod nescio
et desuetum est disputatio debet inter utrumque convenire quod sensum habeat.
Critobulus. Ego hoc assero qui potest se uno die abstinere a peccato posse et
altero qui posse duobus et tribus qui tribus posse diutius si voluerit
observare. Atticus. Dic ergo simpliciter posse hominem in perpetuum sine peccato

esse si velit. Possumus ne omnia quae volumus? **Cri:** Nequaquam. Neque
enim possum quidquid volo. Sed hoc solum dico, posse hominem sine peccato esse si
velit. Quaeso ut michi respondeas: hominemne me putas an beluam? Si
de te ambigo utrum homo an belua sis, ipse me beluam confitebor. **Atti:**
Si ergo, ut dicis, homo sum, quomodo cum velim et satis cupiam non peccare,
delinquo? **Cri:** Quia voluntas imperfecta est. Si enim vere velles, vere
utique non peccares. **Atti:** Ergo tu qui me arguis non vere cupere, sine peccato
es, quia vere cupis. **Cri:** Quasi ego de me dicam quem peccatorem esse con-
fiteor, et non de paucis et raris si qui voluerint non peccare. **Atti:** In-
terim eximes tuo iudicio et ego qui interrogo et tu qui respondes pec-
catores sumus. **Cri:** Sed possumus non esse si velimus. **Atti:** Dixi
velle me non peccare, te quoque assentire non dubium est. Quomodo ergo quod uterque
volumus, uterque non possumus? **Cri:** Quia plene non volumus. **Atti:**
Da ergo qui maiorum nostrorum plene voluerint et potuerint. **Cri:**
Hoc quidem non facile est ostendere. Neque enim quando dico posse hominem sine pec-
cato esse si velit, aliquos fuisse contendo, sed simpliciter posse esse si velit.
Aliud est namque esse posse, quod grece dicitur virtus THAUNAMI, aliud
esse quod illi appellant THENEPTIN, sed nec dum dici. Quidquid ergo
possum licet non dum sim, tunc ero si voluero. **Atti:** Aliud sunt artes,
aliud id quod super artes est. Medicina et fabrica et artes cetere inveniuntur
in plurimis; sine peccato autem esse perpetuo divine solius est potestatis. Itaque aut da
exemplum qui absque peccato fuerint in perpetuum, aut si dare non potes confitere imbe-
cillitatem tuam, et noli ponere in celo os tuum, ut posse et esse posse stultorum
illudas auribus. Quis autem enim tibi concedat posse hominem facere quod
nullus umquam hominum potuerit? Cum tu dyalecticis ne imbutus quidem es. Si
enim potest homo, non posse tollitur. Sin autem non potest, posse subruitur. Aut
concede michi aliquem potuisse quod fieri posse contendis, aut si nullum
hoc potuit invitus teneberis nullum posse quod possibile iactitas. Inter
Dyodorum et Chrisippum valentissimos dyalecticos Περὶ δυνατῶν ista
contentio est. Dyodorus id solum posse fieri dicit quod aut sit verum aut verum
futurum sit, et quidquid futurum sit id fieri necesse esse; quidquid autem non sit futurum
id fieri non posse. Chrisippus vero et que non sunt futura posse fieri dicit,
ut frangi hoc margaritum etiam si id numquam futurum sit. Qui ergo aiunt posse
hominem esse absque peccato si velit, non poterunt hoc verum probare nisi futurum
docuerint. Cum autem futura incerta sint omnia et maxime in ea que numquam
facta sunt, perspicuum est eos id futurum dicere quod non sit futurum. Ecclesiastes hanc con-
firmat sententiam: Omne quod futurum est iam factum est in prioribus seculis. **Cri:** Oro te
ut hoc michi respondeas: possibilia Deus mandata dedit an impossibilia?
Atti: Cerno quo tua attendat assertio. Sed de hoc in posterioribus disse-
rendum est, ne dum miscemus questionibus questiones, obscuram audientibus
intelligentiam relinquamus. Reservato ergo hoc quod fatemur possibilia dedisse

deum dedisse mandata. Ne ipse iniusticie autor sit si id exigat fieri quod
non potest fieri. Aut illud imple qd' proposueras posse hominem sine peccato
esse si velit. Aut eum dabis eos qui potuerint. aut si nullus potuit liquido
confitebeus hominem imperpetuum vitare peccata non posse. Crit. Cum vrgeas
me me. vt dem quod dare non debeo. illud quesso considera. qd' dominus
dixerit. facilius camelum per foramen acus intrare posse quam diuitem in regna
celorum. et tamen dixit posse fieri. qd' numquam factum est. Neque enim vmquam camelus
per foramen acus ingressus est. Atti. Miror hominem prudentem proposuisse
testimonium. qd' contra se faciat. In hoc enim non quo fieri possit dictum est. sed
impossibile impossibili comparatum. quo enim camelus non potest intrare per fo-
ramen acus. Ita et diues non ingredietur regna celorum. aut si potius
ostenderis quod diues ingrediatur regna celorum. sequitur ut et camelus intret per
foramen acus. Nec michi abrahe et ceterorum quos in veteri testamento di-
uites legimus exempla proponas qui diuites ingressi sunt regna celorum. cum
tamen ipsis diuitiis ad bona abutentes opera. diuites esse desierint. ymo
non sibi sed aliis diuites fuerint. et dispensatores magis dei quam diuites
appellandi sint. Sed nobis ewangelica perfectio querenda est. in qua precipitur
Si vis perfectus esse vade vende omnia tua que habes et da pauperibus
et veni sequere me. Crit. Cum nescis proprio captus es laqueo. Atti.
Quo sic amodo. Crit. Ex sententia domini asseris hominem posse esse perfectum
qui enim dicit. Si vis perfectus esse. Vende omnia que habes. et da pauperibus
et veni sequere me. Ostendit hominem si voluerit et fecerit que precepta sunt posse
esse perfectum. Atti. Validissimo quidem pugno me percussisti. ita ut caligantes
mihi oculos obuersari cepit. Sed tamen hoc ipsum qd' dicitur. Si vis esse perfectus
ei dicitur qui non potuit. ymo noluit. et ideo non potuit. tu autem ostende mihi
qui et voluit et potuit. qd' nunc pollicitus es. Crit. Que enim me cogit
necessitas ostendere quod perfecti fuerint. Cum perspicuum sit posse esse perfectos. ex eo
quod vni adulescentem sit dictum et per vnum omnibus. Si vis esse perfectus. Atti.
Tergiuersaris et in eodem luto hesitas. Aut enim quod fieri potest aliquando
factum est aut si numquam factum est. fieri non posse concede. Crit. Quid
vltra differo? scripturarum auctoritate vincendus es. vt cetera pretermittam.
Nonne hiis duobus testimoniis tibi imponetur silencium. In quibus Job et
Zacharias elizabeth que laudantur. nisi fallor enim in job ita scriptum est.
Homo quidam erat in regione ausitide. nomine Job. et erat homo ille verax
et sine crimine verus dei cultor abstinens se ab omni re mala. Et iterum quis
est qui arguit Iustum meum sine peccato. et loquitur verbis suis pignoraciam. Inuenio
quoque secundum Zachariam. de vice abya. et vxor illius de filiabus aaron et nomen
eius elizabeth. Erant autem ambo iusti coram deum incedentes in omnibus
mandatis et iustificacionibus domini sine querela. Si verus dei cultor est. et
inmaculatus et sine crimine et qui ambulat in cunctis iustificacionibus domini

iusti sint in conspectu eius. Puta quod peccato careat. et nulla re indigeant.
que ad iusticiam pertinet. **Atti.** Proposuisti testimonia que non de alterius scrip/
ture loco sed de iob libris absoluta sunt. Nam et iob postquam percussus est
plaga. multa adversus sententiam dei provocans eum ad iudicandum dixisse convincitur.
Atque utinam sic iudicaretur vir cum deo. quomodo iudicatur filius hominis cum collega
sua. Et iterum quis tribuat mithi auditorem. Ut desiderium meum omnipotens
audiat. et librum scribat ipse qui iudicat. Et rursum. Si fuero iustus os meum
impia loquetur et si absque crimine pravus inveniar. Et si purificatus fuero nive
et lotus mundis manibus. satis me sorde tinxisti. Et execratum est me ve/
stimentum meum. Et de zacharia scriptum est quod angelo nativitatem filii
pollicente dixerit. Unde hoc sciam ego enim sum senex. et uxor mea proces/
sit in diebus suis. Ob quod statim silencio condemnatur. eris tacens et loqui non
poteris. usque ad diem quo fiat hoc. pro eo quod non credidisti verbis meis. que com/
plebuntur in tempore suo. Ex quo perspicuum est iustos quidem dici et inmaculatos.
sed si negligentia subrepserit. posse corruere. et sic hominem in medio po/
situm. ut et de virtutum culmine ad vicia dilabatur et de viciis ascendit ad/
sublimia et numquam eum esse securum. sed semper metuere in tranquillitate nau/
fragium. Ac propterea hominem sine peccato esse non posse dicente salomone. Non est
homo iustus super terram. qui faciat bonum et non peccet. et eodem in regnorum libro
Non enim est homo. qui non peccet. Ac beato david. Delicta quis intelligit
ab occultis meis munda me. et ab alienis parce servo tuo. Et iterum. Ne ingredi/
aris in iudicium cum servo tuo. quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens
Et multa alia quibus scripture sacre plene sunt. **Crit.** Quid ergo respondebis ad
illud exemplum. quod ponit evangelista iohannes. Scimus quod omnis qui na/
tus est ex deo. non peccat. sed generatio dei conservat eum. et malignus
non tangit eum. Scimus quoniam ex deo sumus et mundus totus in maligno
positus est. **Atti.** Par pari refero. A prima evangeliste epistolam. secundum
sensum tuum. docebo eum esse contrarium. Si enim omnis qui natus est ex deo peccatum
non facit. quoniam semen eius manet in eo. et non potest peccare. quia ex deo
natus est quomodo consequencia idem in eodem loco sequitur. Si diximus
quoniam peccatum non habemus. ipsi nos seducimus. et veritas in nobis non est.
Ignoras racionem. hesitas. atque turbaris. et ~~veritas~~ Audi eundem evan/
gelistam. Si confiteamur peccata nostra. fidelis est et iustus. ut dimittat nobis
peccata nostra et mundet nos ab omni iniquitate. Tunc ergo iusti sumus.
quando nos peccatores fatemur. et iusticia nostra non ex proprio merito. sed ex dei consistit
misericordia. dicente sancta scriptura. Iustus accusator sui est in principio
sermonis. Et in alio loco. Dic tu peccata tua ut iustificeris. Conclusit enim deus
omnia sub peccato. ut omnibus misereatur. Et hec hominis summa iusticia.
quicquid potuerit habere virtutis. non suum putare esse. sed domini qui lar/
gitus est. Qui ergo natus est ex deo. non peccat quamdiu semen
dei manet in eo. et non potest peccare. quia ex deo natus est. Sed

quia magistro domino dormiente paterfamilias inimicus homo zizania
superseminat. Et frumento horreis condito bono, dum nescimus, lolium aut a
nascitur, sator noster non intellexit. Ideo palea illa evangelii formidanda
est que purgata area et frumento horreis condito paleas ventorum flati-
bus dispergendas et urendas ignibus derelinquit. Unde et in Hieremiam
scriptum legimus: Quid de paleis ad frumentum dicit dominus. Palee autem frumento
inestimabili secuti seperantur. Ex quo apparet dum sumus in corpore isto morta-
li mixtos esse cum tritico. Quod si oppositus est dixerit et non potest
peccare quia ex deo natus est, audiens et ubi erit principium voluntatis.
Si enim ideo non peccat quia peccare non potest, liberum tollitur arbitrium
et nequaquam nostrum fiet, sed nature bonum, que peccata non capiat. Critobulus. Urgentia
faciliora proposui ut te in minoribus exercerem. Quid ad illud dicere poteris
quod quamvis sis ingeniosus nulla valebis arte subvertere. Primum ponam
de veteri testamento, deinde novo. Veteris testamenti princeps est
Moyses, novi dominus atque salvator. Moyses loquitur ad populum: Perfecti estote in conspectu
domini dei vestri. Et salvator ad apostolos: Estote perfecti sicut pater vester
celestis perfectus est. Aut enim possibile est audientibus facere quod dominus et
Moyses preceperunt, aut si impossibile, non est culpa eorum qui obedire non pos-
sunt, sed eius qui impossibilia precepit. Atticus. Hic locus apud imperitos
et scripturarum sanctarum meditatione usque et scientia non habentes videtur opinio-
ni tue prima fronte blandiri. Ceterum discussus facile solvitur, et tu testi-
monia scripturarum aliis gravioribus testimoniis, ne de spiritu sancto pro qualitate
locorum et temporum videatur contrarius esse, secundum illud quod scriptum est: Abyssus
abyssum invocat in voce cataractarum suarum, tunc veritas apparebit.
Dicis a Christo possibilia precepisse dicente: Estote perfecti sicut et pater vester
celestis perfectus est. Et tamen apostolos non fuisse perfectos. Critobulus. Non dico quod a-
postoli fecerint, sed quod Christus precepit. Neque enim culpa imperantis est, sed eorum
qui audierunt imprudentia, quod utique potuisse fieri ex iustitia eius qui imperabat ag-
noscitur. Atticus. Pulchre. Nolo ergo michi dicas posse homines sine peccato
esse si velint, sed posse hominem id esse quod apostoli non fuerunt. Critobulus. Tam
stultum me putas ut hoc audeam loqui. Atticus. Licet non loquaris, tamen ex-
positione tua ipsa consequentia et rerum ordine invitus hec loqueris.
Si enim potest homo esse sine peccato, quod apostolos non potuisse perspicuum est, potest
homo esse super apostolos, ut taceam de patriarchis et prophetis, quorum in lege
non fuit perfecta iustitia, secundum illud apostoli: Omnes enim peccaverunt et
egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in Christo
Iesu, quem proposuit deus propitiatorem. Critobulus. Hec argumentatio tortuosa est
ecclesiastica simplicitate mea philosophorum spineta concludens. Quid
Aristoteli et Paulo? Quid Platoni et Petro? Ubi enim princeps philosophorum
ita hic apostolorum fuit, super quem ecclesia domini stabili mole fundata est, que

nec impetu fluminis nec ulla tempestate concutitur. Atti. Rhetoricaris. et dum michi obiicis philosophorum adoratorum castra transcendis. Verum audi quid idem loquatur orator tuus. desine communibus locis domi nobis ista nascuntur. Crit. Nulla hic eloquentia est. nullus oratorum timor. quorum diffinitio est dicere ad persuadendum accommodate. sed parum puto sermonem quem nimis veritatem. qui dominum possibilia non fecisse. que si non possunt fieri non eos qui impossibilia non faciunt. sed illum qui impossibilia precepit. quod nephas dictu sit convinci iniustitie. Atti. Video te contra mores tuos vehementer esse commotum. et preter argumentum declinas. sed paucis pace interrogabo. quid de illo apostoli loco sentias. quam scribit ad philippenses. Non quia iam acceperim aut iam perfectus sim. persequor autem si comprehendam in quo et apprehensus sum a christo. fratres ego me non arbitror comprehendisse. unum autem posteriorum obliviscens ad ea que in priora sunt me extendens. iuxta propositum sequor ad bravium superne vocationis dei in christo ihesu. Quod ergo perfecti hoc sapiamus et si quid aliter sapitis hoc quoque vobis deus revelavit. et cetera. que testimonia non dubito. et nos brevitatis studio retexerimus. quid dicit se nec dum comprehendisse et nequaquam esse perfectum. sed instar sagittarii ad propositum et ad signum iacula dirige que significantius greci scopon vocant ne sagitta ad partem declinans alteram imperitum ostendat sagittarium. et asserit preteritorum se semper oblivisci et ad priora semper extendi. per quam docet preterita negligenda et futura cupienda ut quod hodie perfectum putaverit. dum ad meliora et priora extenditur. cras imperfectum fuisse convincat. Atque ita per singulos gradus dum nunquam instat. sed semper incursu est imperfectum. docet quod hominis putabamus esse perfectum. solaque perfectio et vera iustitia dei tantum virtutibus coaptanda. Secundum propositum inquit persequor ad bravium superne vocationis dei in christo ihesu. O apostole paule ignosce mihi in quasi homunculo mea vitia confitenti. si audacter interrogem dicis te nec dum accepisse et nec dum comprehendisse et nec dum esse perfectum et preteritorum semper oblivisci et ad priora te extendi. Si quo possis occurrere in resurrectione mortuorum et consequi bravium superne vocationis. Et quo statim infert dicens ergo perfecti hoc sapiamus sive sapimus. dicta enim sunt exemplaria. quid sapimus. et sive sapiamus nos esse perfectos. quod non dum perfecti simus. Quod ergo sapimus ymo quid sapere debemus. qui perfecti sumus. imperfectos nos esse confiteri et nec dum comprehendisse. nec dum accepisse. Hec est hominis vera sapientia imperfectum esse se nosse atque ut ita loquar cunctorum in carne iustorum imperfecta perfectio est. Unde et in proverbiis legimus. ad intelligendam iustitiam veram nisi enim esset et falsa iustitia. nunquam dei vera iustitia diceretur. Et in eodem apostoli loco sequitur. Et si quid aliter sentitis et hoc vobis deus revelavit. Rem novam audio. qui paulo ante dixerat non quia iam acceperim. quia iam perfectus sum. et vas electionis. quam in presidentia habitantis in se christi audiebat loqui dum experimentum queritis eius. qui in me loquitur christus. Et tam simpliciter

fatebatur. ~~[illegible]~~ se non esse perfectum. Nunc quod superius hic de-
negabat, mittit in turba. Jungit se cum ceteris et ait: Quicumque ergo perfecti
hoc sapiamus. Sed qua ratione hoc dixerit, exponit in consequentibus: Hoc
inquit sapiamus qui volumus secundum humane fragilitatis modulum esse per-
fecti. Nec dum nos accepisse, nec dum comprehendisse, nec dum esse per-
fectos. Et quia nec dum perfecti sumus, et forsitan aliter sapimus quam postulat vera
et perfecta perfectio, si quid aliter sapimus, id est aliter intelligimus quam dei habet scientia,
et hoc nobis dominus revelabit, ut precemur cum David atque dicamus: Revela
oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua. Ex quo perspicuum est duas
in scripturis sanctis esse perfectiones, duasque iusticias et duos timores:
primam perfectionem et incomparabilem veritatem, perfectamque iustitiam et timorem qui est
initium sapientie, dei virtutibus coaptandam. Secundam autem que non solum hominibus
sed et omnibus creaturis competit nostre fragilitati, iuxta illud quod in psalmis dicitur:
Non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Ideo iusticia que non com-
paratione sed scientia dei dicitur esse perfecta. Job quoque et zacharias et elizabeth iusti
dicti sunt secundum eam iusticiam que possit in iniusticiam aliquando mutari, et non secundum
illam que mutari numquam potest et qua dicitur: Ego deus et non mutor. Hoc est
quod apostolus in alio loco scribit: Etenim non est glorificatum quod glorificatum est
propter excellentem gloriam. Id est videlicet legis iusticia ad comparationem evangelice gratie
non videatur esse iusticia. Si enim ait quod destruitur gloriosum est, multo magis
quod permanet est in gloria. Et iterum: Ex parte scimus et ex parte prophetamus. Cum autem
venerit quod perfectum est, destruentur illa que ex parte sunt. Et videmus nunc per spe-
culum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc ex parte cognosco, tunc cognoscam
sicut et cognitus sum. Et in psalmis: Mirabilis facta est scientia tua ex me et
confortata est et non potero ad eam. Et iterum: Existimabo cognoscere, hoc labor est
in conspectu meo donec introeam in sanctuarium et intelligam in novissimis
eorum. Et in eodem loco: Ut iumentum factus sum apud te, et ego semper tecum. Et
Jeremias: Stultus factus est omnis homo a scientia. Et idem paulus apostolus: Fa-
tuum inquit dei sapientius est hominibus, et multa alia que studio brevitatis
omitto. Critobulus. Argute quidem mihi attici memoriterque dixisti, sed labor
tuus et multiplex testimoniorum replicatio mee parti proficit. Neque enim hoc
ego hominem deo comparo sed aliis hominibus, quorum collatione qui studium de-
derit potest esse perfectus. Atque ita fiat quod dicitur: Homo potest esse sine peccato si voluerit
iuxta mensuram hominis, non iuxta dei dicitur maiestatem, cuius comparatione nulla
creatura potest esse perfecta. Atticus. O critobole, hoc memoras meum fuisse
et ego hoc sentio nullam creaturam secundum veram consummatamque iusticiam pos-
se esse perfectam. Ceterum aliud differre alio et diversas in hominibus esse
iusticias nulli dubium est et vel maiorem esse alium vel minorem, et
tamen secundum statum et mensuram suam posse iustos nominari, qui aliorum comparatione
non iusti sunt. Verbi gratia: Paulus vas electionis, qui plus omnibus apostolis

laborauit. Utique iustus erat scribens ad thymotheum. Certamen bonum
certaui cursum consumaui. fidem seruaui. De cetero reposita est michi corona
iusticie quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Non solum autem michi. sed
et omnibus qui diligunt aduentum eius. Iustus erat et thimotheus discipulus eius
et imitator. quem docet. quid agere debeat. et quem modum tenere virtutum pu-
tamus. ne vna et eandem vtriusque fuisse iusticiam. et non plus habere meri-
torum eum. qui plus omnibus laborauit. Multe mansiones apud patrem. quia et
merita diuersa. Stella a stella differt in gloria et in vna ecclesia corpore membra
diuersa sunt. habet sol fulgorem suum. luna quoque noctis tenebras temperat. Et
quinque alia sidera. que vocantur erratica. diuersis cursibus et luminibus celum peragrant
Innumerabiles alie stelle quarum in celo infirmamento terminus. in singulis
diuersa sunt lumina. et tamen in suo vna queque perfecta est. Ita dumtaxat ut comparatione
maioris perfectionis careat. In corpore quoque cuius membra diuersa sunt. aliud oculus
aliud manus. aliud pes agunt. Unde dicit et apostolus. Non potest oculus dicere manui
non es mihi necessaria. aut iterum caput pedibus. Non desidero opera vestra.
Numquid omnes apostoli. numquid omnes prophete. Numquid omnes magistri. Numquid omnes virtutes
Numquid omnes donationes habent sanitatum. Numquid omnes linguis loquuntur
Numquid omnes interpretantur. Emulamini dona maiora. Omnia autem hec operatur
vnus atque idem spiritus diuidens propria vnicuique prout vult. In quo diligenter in-
tende quod non dixerit. secundum quod vnumquodque membrum cupit sed secundum quod ipse vult
spiritus. Neque dicere enim potest vas figulo. Quare ita vel ita me fecisti. An non
habet figulus potestatem. de eodem luto. aliud vas facere in honorem. aliud in con-
tumeliam. Unde consequenter adiecit. Emulamini dona maiora vel meliora quibus sumus
hiis qui comparationis ut fide et industria plus ceteris castificatibus habemus meliores
meliores quam sumus hiis qui comparatione vestri in secundo vel tercio gradu positi sunt. In
domo magna vasa diuersa sunt. alia aurea alia argentea. enea ferrea. lig-
nea quia et tamen secundum modulum suum cum eneum vas perfectum sit. comparatione argen-
tei vasis imperfectum dicitur. Rursum quod argenteum aurei collatione deterius est.
atque hoc modo dum sibi inuicem comparantur. et imperfecta sunt omnia. In agro terre bone
ex vna semente. tricenarius et sexagenarius et centenarius fructus exoritur
Ipsis numeris indicatur imperfectum quod nascitur. et tamen in suo perfecta sunt singula. Eli-
sabeth et zacharias. quo testimonio quasi impenetrabili veritatis clipeo. docere
nos possunt. quanto inferiores sint beate marie virginis matris domini sanctitate. que
conscientia in se habitantis dei libere proclamabat. Ecce enim ex hoc beatam
me dicent omnes generationes. Quia fecit michi magna qui potens est
et sanctum nomen eius. Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit
potenciam in brachio suo. In quo animaduerte quod beatam esse se dicat. non proprio me-
rito atque virtute. sed dei in se habitantis clemencia. Ipse quoque iohannes quo maior
nemo fuit inter natos mulierum parentibus suis melior est. Non enim solum
hominibus sed et angelis testimonio domini comparatur. et tamen qui cunctis hominibus erat

maior in eta · minime in regno celorum minor fuisse perhibetur · Quid mirum colla
cione sanctorum alios esse meliores · alios inferiores cum econtrario hoc liquido
possit intelligi · Ad ipsum dicitur / a multis erat peccatorum confossa vulneribus / Iustifi
cata est sodoma ex te · non quo sodoma per se iusta sit · que in cineres collapsa
audit per ezechiel · restituetur sodoma in antiquum · sed quo comparacione sceleratorum
hierusalem · hec iusta videatur · Illa enim filium dei trucidauit · hec propter habundanciam
panis · et luxurie magnitudine excessit modum libidinis · Publicanus in
euangelio / qui percuciebat pectus · quasi thesaurum cogitacionum pessimarum et con
sciencia delictorum · oculos non audebat tollere · superbientis pharisei collacione fit
iustior · Et thamar sub specie meretricis fallit iudam · et ipsius sentencia / qui deceptus est
meretur audire · Iustificata est thamar magis quam ego · Ex quibus omnibus approbatur
non solum ad comparacionem diuine maiestatis · homines nequaquam esse perfectos · sed nec an
gelorum quidem et ceterorum hominum · qui virtutum culmina conscenderunt · vt tu tu / qui melior
es / alium collacione tui imperfectum esse monstraueris · Rursum ab alio te perfecte vin
ceris · ac per hoc non habeas veram perfectionem · que si perfecta sit nulla re indiget
Crit. Et quomodo ad perfectionem diuinus sermo prouocat · Atti · Hac racione
qua dixi · Vt secundum vires suas vnusquisque quantum valuerit extendatur · Si quomodo
possit peruenire · et comprehendere brauium superne vocacionis · Denique omnipotens deus
cui docet apostolus / iuxta dispensacionem carnis assumpte subiciendum filium · Vt sit
deus omnia in omnibus perspicue demonstrat · nequaquam sibi cuncta esse subiecta · Vnde et
propheta subiectionem sui in fine presumit dicens · Nonne deo soli subiecta erit anima
mea · ab ipso enim salutare meum · Et quia in corpore ecclesie caput xpus est · quamdiu
Nam si patitur vnum membrum compatiuntur omnia et totum corpus vnius membri dolore
cruciatur quod dico ita manifestius fiet · quamdiu habemus thesaurum istum in vasis
fictilibus et fragili carne circumdamur · ymo mortali et corruptibili · beatos esse
nos credimus si in singulis virtutibus · partibus virtutum deo subiecti simus · Cum autem
mortale hoc induerit in mortalitatem et corruptiuum incorrupcione vestitum
et absorpta mors in xpi victoria · tunc deus erit omnia in omnibus Vt non sit tantum
in salomone sapiencia · In dauid tantum mansuetudo · In helija et phinees zelus ·
In abraham fides · In petro · cui dictum est · Symon iohannis amas me · perfecta
dileccio · In electionis vase studium predicandi · Et in ceteris vel bina vel trina · sed
totus in cunctis sit · et omni virtutum choro sanctorum numerus glorietur · et sit deus
omnia in omnibus · Crit. Nullus ergo sanctorum / quamdiu in isto corpusculo est
cunctas potest habere virtutes · Atti · Nullus · quia nunc ex parte prophetamus · et ex
parte cognoscimus nec enim possunt omnia esse in hominibus · quia non est immortalis
filius hominis · Crit. Et quomodo legimus qui vnam habuerit omnes habere vir
tutes · Atti · Participacione non proprietate · necesse est enim quod singuli excellant
in quibusdam · et tamen hoc / quod legisse te dicis / vbi scriptum sit nescio · Crit. Ig
norabas hanc philosophorum esse sentenciam · Atti · Sed non apostolorum · Neque enim cure
mihi est · quid aristoteles · sed quid paulus doceat · Crit. Obsecro te · Nonne

Iacobus apostolus scribit. qui in uno offenderit. esse eum omnium reum. Attici.
Ipse locus se interpretatur. Non enim dixit ut in reperiar disputacio. qui diuite
pauperi in honorem pretulerit. reus est adulterii vel homicidii. In hoc enim
delyrant stoyci. paria contendentes esse peccata. Sed etiam ita qui dixit
Non mechaberis. dixit et non occides. Quod si non occides. mechaberis
autem factus es transgressor legis. Leuia enim leuibus et grauia
grauibus comparantur. Nec ferula dignum vicium gladio vindicandum est. Nec
gladio dignum scelus ferula cohercendum. Critobuli. Esto ut nullus sanctorum
omnes virtutes habeat. Hoc certe dabis in eo quod potest facere. si fecit. esse perfectum.
Attici. Non tenes quod supra diximus. Critobuli. Aliud nam illud est. Attici.
Perfectum esse in eo quod fecit. et imperfectum in eo quod facere non potuit.
Critobuli. Sed sicut perfectus est in eo quod fecit. quia facere voluit. Ita et in eo
per quod imperfectus est. quia non fecit. perfectum esse potuisse si facere voluisset.
Attici. Quis enim non vult facere quod perfectum est. aut quis non cunctis cupiat florere
virtutibus. Si totum exquiris ab omnibus tollis rerum diuersitatem et graciarum distinc-
tionem. et creatoris artificum varietatem. cui sacro carmine propheta cantat: Omnia
in sapiencia fecisti. Indignetur lucifer quare lune fulgorem non habeat. Luna super suis
defectibus et labore causetur. cur annuum solis circulum singulis mensibus expleat.
Sol queratur quid offenderit ut lune cursu tardior sit. Clamemus et nos homun-
culi. quid cause extiterit. ut homines et non angeli facti simus. quamquam
magister vester ΩPXDIOC de cuius hic fonte procedunt. omnes rationales
creaturas equo asserat iure conditas. ut instar quadrigarum et curruum
de carceribus exeuntes. in medio spacio. vel corruant vel pre volent. et ad optata
perveniat. Elephanti tante molis et griphes in sua grauitate causentur.
cur quaternis pedibus incedant. et musce culicesque et cetera huiuscemodi anima-
ncia. sub pinnulis senos pedes habeant. et aliqui vermiculi sint. qui tantis
pedibus scateant. ut innumerabiles sui motus nulla acies comprehendat. Dicat
hoc marchion et omnes heretici qui creatoris opibus illudunt vestrum decretum
huiusque perveniet. et deum singula calumniatur. inicium iniciat deo. Cur solus
deus sit. cur invideret creaturis ut non omnes eadem polleant maiestate. quod
licet non dicatis. neque enim tam insani estis. ut aperte repugnetis deo. tamen
aliis verbis loquimini. te dei hanc computates. ut sit absque peccato. quod et deus est.
Unum et apostolus. super diuersis intonans graciis loquitur. Diuisiones dona-
cionum sunt. idem autem spiritus. Et diuisiones ministeriorum. sed idem dominus. Et diui-
siones operacionum. unus autem deus. qui operatur omnia in omnibus. Critobuli. Ni-
mius es. moratur atque eadem questione. ut persuadeo concertis hominis vni usa
sit habere ne posse. Quasi aut inuiderit. aut non potuerit deus prestare yma-
gini et similitudini sue ut in omnibus suo respondeat creatori. Attici. Ego
ne nimius. an tu qui soluta proponis. et non intelligis aliud esse similitudinem

aliud equalitate. Illud picturam. hoc esse corporis veritate. Velut equus
camporum spacia transuolat. pictus parieti heret. Interim accipiam dei
filio non concedunt. quod tu omni homini tribuis. Alii non audent perfectum
in xpo hominem confiteri ne suscipere in eo hominis peccata cogantur. quasi po/
tencior sit creatio creatore et ipsum filius tantum hominis. quam filius dei.
Aut ergo propone alia quibus respondeam. aut desine superbire. Et da gloriam
deo. Crit. Immemor es sponsionis tue. et dum argumentis argumenta
connectis. ac perpetuarum latissimos campos inseris. qui libertate bachabaris
super fortissima questione tui pollicitus es te in consequentibus responsurum. omnino
tacuisti. oblivionem simulans. ut necessitate responsionis euaderes. Et ego
stultus ad horam tacui quod petebas existimans oblaturum sponte quod accipias
et non admonitum reddere quod debebas. Atti. Nisi fallor. de possibilibus
mandatis dilata responsio est pone ergo ut volueris. Crit. aut possibilia
deus mandata dedit aut impossibilia qui si possibilia. in nostra est potestate ea
facere si velimus. Si impossibilia nec in hoc rei sumus si non facimus quod
implere non possumus. Ac per hoc sive possibilia dedit deus mandata
sive impossibilia. potest homo sine peccato esse si velit. Atti. Queso ut patienter
audias. non enim de adversario victoriam. sed contra mendacium querimus veritatem
Deus possibiles dedit humano ingenio omnes artes quippe quas plurimi didice/
runt. Ut taceam de his quas greci banausias vocant. nos ad opera manuum
pertinere possumus dicere. Verbi gracia gramaticam. rethoricam physice tria genera
phisicam et ethicam logicam geometriam quoque et astronomiam. astrologiam. et
arismeticam. musicam que et ipse partes philosophie sunt medicinam que in tria dividitur
DOGMA. MEBODONEM PEIRIAN iuris quoque et legum scientiam. quis tam
quamvis sit ingeniosus per universa comprehendere. tam eloquentissimus orator de/
rethorica et iuris scientia disputans dixerit. pauci unum possunt. utrumque nemo
Vides ergo quod et deus possibilia iusserit. et tamen id quod possibile est per naturam
nullum potuisse complere. Dedit itaque preceptis diversa. virtutesque varias. quas
omnes simul habere non possumus. Atque ita fit. ut quod maius et primum aut
totum est in alio ex parte vel sit. et tamen non sit in crimine qui non habet omnia. nec
condempnetur ex eo quod non habet. sed iustificetur ex eo quod possidet. Descripsit paulus
qualis esse episcopus debeat. scribens ad thymotheum. Oportet episcopum irreprehensibilem
esse. unius uxoris virum. sobrium pudicum. ornatum hospitalem. docibilem. non
vinolentum. non percussorem. sed mansuetum non litigiosum. sine avaricia.
Et iterum non neophitum. ne inflatus in iudicium incidat dyaboli. Oportet
autem eum etiam testimonium bonum habere de foris. Ne in opprobrium incidat
et laqueum dyaboli. Tito quoque scribens discipulo. quales episcopos debeat ordinare
brevi sermone demonstrat. Ideo reliqui te crete. ut que reliqua sunt corrigas. et
constituas presbiteros. sicut ego tibi precepi. Siquis est sine crimine. unius uxoris
vir filios habens fideles. non in accusacione luxurie. aut non subiectos

Oportet autem episcopum esse sine crimine sine accusatione. hoc enim magis anenkleton
sonat. Sicuti dei dispensatorem. Non protervum. Non iracundum. Non vinolen-
tum. Non percussorem. Non turpis lucri appetitorem. Sed hospitalem. benig-
num. pudicum. iustum sanctum. continentem. obtinentem doctrine fidelem sermonem.
Ut possit exhortari in doctrina sana. et contradicentes redarguere. ut diversarum
personarum varia precepta nunc sileam. ea tantum mandata episcopo in me tenebo. ut
certe deus tales esse episcopos sive presbiteros. quales vas electionis docet. Primum quod
dixit irreprehensibilis. aut nullus aut rarus est. Quis est enim qui non quasi
in pulchro corpore aut nevum habeat aut verrucam. Si enim ipse apostolus dicit de
petro. quod non recto pede incesserit in evangelii veritate. et in tantum reprehensibilis
fuit. ut et barnabas adductus sit in eandem simulationem. quis indignabitur
id sibi denegari quod princeps apostolorum non habuit. Deinde. Unius uxoris
virum. sobrium. pudicum. ornatum. hospitalemque. ut vitemus illud certe quod sequitur.
DIDAKTIKON. qui possit docere. non ut interpretatur latina simplicitas. docibi-
lem cum ceteris virtutibus difficulter invenias. Non violentum quoque. et percussorem. et turpis
lucri cupidum. repudiat apostolus et e contrario cupit mansuetum. absque iurgio. sine
avaricia. et ut domum suam optime regat. quodque vel difficillimum est. ut filios
habeat subiectos cum omni pudicicia. Vel filios carnis. vel filios fidei. cum om-
ni pudicicia. Non ei sufficit propriam habere pudiciciam. nisi eam filiorum et
comitum et ministrorum pudore decoret. dicente david. Ambulans in via
immaculata. hic michi ministrabat. Consideremus quoque epitasin pudicicie filios
habentes subditos in omni pudicicia. ut non solum opere. sed sermone quoque et nutibus
se abstineant impudicis. Ne forte illud incidat Heli qui certe increpuit
filios suos dicens. Nolite filii mei nolite malum hoc facere. non bonam famam
ego audio de vobis. Corripuit et punitus est. quia non corripere debuit. sed
abicere. quid faciet qui gaudet ad vicia. qui emendare non audet. qui conscientiam
sui metuit. et quod dictus propter plus clamitat nescire se simulat. quodque sequitur.
Anenkleton. ut a nullo accusetur. ut bonum operum ab his qui foris sunt
habeat. ut etiam adversariorum maledictis careat et quibus doctrina
displicet. placeat conversacio. puto quod non sit facile reperire maxime quod illud
ut potens sit adversariis resistere et pravas opprimere et superare doctrinas. Ut
non neophitus episcopus ordinetur quod videmus nostris temporibus plurima legi
iniusticia. Si enim baptismum statim iustum faceret et omni plenum iusticia.
nequaquam utique apostolus neophitum refutaret. Sed baptismum vetera peccata
concedit. novas virtutes non tribuit. dimittit de carcere. et dimisso si
laboraverit premia pollicetur. Aut nullus inquam aut rarus est. qui omnia
habeat. Habere debet episcopus. et tamen si unum vel duo de catalogo virtutum
episcopo cum quid defuerit. non tamen iusti carebit vocabulo. Nec ex eo damnabitur
quod non habet. sed ex eo coronabitur quod possidet. omnia enim habere et nulla in-
digere virtute eius est. qui peccatum non fecit. nec dolus inventus est

in ore eius · qui cum malediceretur non maledixit · qui confitenter virtutum conscientia
loquebatur · ecce venit princeps mundi huius · et in me inveniet nichil · qui
cum esset in forma dei nequaquam rapinam arbitratus est · equalem se esse deo ·
sed se exinanivit formam servi accipiens · et factus est obediens patri usque
ad mortem · mortem crucis · propterea donavit ei deus nomen quod est
super omne nomen · ut in nomine ihesu flectatur genu celestium · et terrena
et infernorum · si ergo in una christi persona pauca preceptorum et nequaquam · aut
difficulter invenias · quid facies de omni homine · qui cuncta debet implere
mandata · ex corporalibus consideremus spiritualia · alius velox pedibus est · sed non
fortis manu · ille tardus incessu · sed stabilis in prelio · hic pulchram habet faciem
sed raucae vocis est · alius tetram sed dulci modulatione decantat · illum ingeni-
osum sed obliviosum · hunc memorem · sed tardi videmus ingenii · in ipsis con-
troversiis · in quibus quondam pueri lusimus · non omnes similes ut in prohemiis
vel in narrationibus vel in excessibus · vel in argumentis · aut exemplorum
copia · et epilogorum dulcedine se agunt · sed eloquentie · in alia atque alia
parte dissimiles sunt · de viris magis ecclesiasticis loquar · multi evangelia bene
disserunt · sed in explanatione apostoli impares sibi sunt · alii cum in instrumento
novo optime senserint in psalmis · et in veteri testamento muti sunt · hoc
totum dico · quod non omnia possumus omnes · rarusque aut nullus est divitum
qui in omni substantia sua parva videatur possidere · possibilia precepit
deus · et ego fateor · sed hec possibilia cuncta singuli habere non possumus · non
imbecillitate nature · ne calumniam facias · sed animi lassitudine que cunctas simul
et semper non potest habere virtutes · ac si et in eo arguas creatorem · quia te talem
condiderit · qui deficias aut lassescas · dicam iterum · maior erit reprehensio si
eum volueris accusare quia te non deum fecerit · sed dicis si non possum ergo
peccatum non habeo · habes peccatum qualiter non fecisti · quod alius potuit facere
rursumque illud cum comparatione deteriores vel cum in alia virtute vel altera
erit collatione peior · atque ita fit · ut quemcumque primum putaveris minor sit eo
qui in alia parte minor est · Critobulus · si non potest homo esse sine peccato
quid est quod iudas scribit apostolus · ei autem qui potens est · vos conservare sine peccato
et constituere contra conspectum glorie sue immaculatos · ex quo testimonio con-
probatur posse hominem sine peccato esse · et maculam non habere · Atticus ·
non intelligis quid proloquaris · neque enim homo potest esse sine peccato · quod natura
habet similem · sed potest si voluerit deus conservare hominem sine peccato et in
maculatum sua misericordia custodire · hoc et ego dico · quod cuncta deo
possibilia sunt · homini autem non quicquid voluerit possibile est · et maxime id
esse quod nulla habet legentis creatura · Critobulus · non dico hominem esse
sine peccato · quod tibi forsitan impossibile videatur · sed posse esse si velit
aliud est enim esse · aliud posse esse · queritur exemplum posse ostendit in plenitudinem
veritatem · Atticus · nugaris nec meministi illius proverbii · actum ne agas · et in-

eodem ceno voluptatis · ymo latere lauas · pro quo nichil aliud audies ·
nisi hoc qd hominibus pt · rem te uelle firmare · que nec est · nec fuit · et forsitan
nec futura est · Atque ut ipso verbo utar et stulticia asusthathe argumentatoris
ostendam esse · posse te dicere · qd esse non possit · hoc enim qd proposuisti · posse hominem
sine peccato esse · si velit · Aut verum est aut falsum est · Si verum est ostende
quis fuerit · Si falsum · quod falsum est · fieri michi pt · Verum hec quasi explosa
tractantur · et mistriniolis verbis tum musitent · Publica faciem formidancia
transeamus ad alia · in quibus perpetua oracio texenda est · Ita dumtaxat ut utrisque
potestatem respondendi et querendi si quid volumus · Crit. Audiam pacienter
non enim dicam libenter · et mirabor ingenium · mirus magis stupeo falsitate
Atti · Utrum falsa sint an vera que dicturus sum · cum audieris tu probabis · Crit ·
Loquere ut vis · michi decretum est si respondere non potuero magis silere quam me
datum adquiescere · Atti · Quid mea est · an te tacente · uel loquente superem · et
iuxta prothei fabulam vigilantem capiam an dormientem · Cum dixeris
que volueris · audias que nequaquam velis · Veritas enim laborare pt · vinci
non pt · Libet sinas tuas paruper discutere · Ut intelligant sectatores tui
quam diuinum mente mitentur ingenium · Dicis sine peccato esse non posse nisi qui
sciam legis habuerit · per qd magnam partem xpianorum excludis a iusticia ·
et qui predicatores impeccantie · omnes peccatores esse pronuncias · Quotus enim
quisque xpianorum habet legis sciam · quam in multis doctoribus ecclesie aut
raro · aut difficulter inuenias · Verum tu facere es liberalitatis · et fauore tibi ap
amazonas tuas concilias · ut in alio loco scripseris · Scienciam legis etiam
feminas habere debere · cum apostolus doceat · tacendum esse mulieribus in ecclesia · et si
quid ignorant · domi viros suos debere consulere · Nec sufficit tibi dedisse agmini
tuo sciam scripturarum · nisi earum voce et canticis delecteris · Iungis enim et ponis
in titulo · c l v · Quod et femine deum psallere debeant · Quis enim ignorat psallen
dum esse feminis in cubiculis suis · et absque virorum frequencia · et congregatione
turbarum · Verum tu donas quodlibet · ut qd verecunde facere debebat et absque
ullo arbitrio magistri auctoritate proclamat · Addis preterea seruum dei nichil
amarum de ore suo · sed semper qd dulce est · debere proferre · et quasi alius
sit seruus dei alius doctor · et sacerdos ecclesie · oblitus prioris sine prioris in alio
titulo · Sacerdotem siue doctorem omnium actuum speculari debere · et fiducialiter
corripere peccatores ne pro hisdem racionem reddat · et eorum sanguis de
suis manibus exquiratur · nec semel dixisse contentus · adiungens replicas et in
tulcas · Sacerdotem siue doctorem nemini adulari debere sed audenter omnes
corripere · ne et se et eos qui eum audiunt perdat · tantam ne esse in uno opere
dissonanciam · ut quid prius dixeris nescias · Si enim seruus dei nichil amarum
de suo debet ore proferre · sed semper qd dulce · et suaue est · Aut sacerdos et
doctor serui dei non erunt · qui fiducialiter debent corripere peccatores et nulli
adulari · sed audacter omnes increpare · Aut si sacerdos et doctor non

xxxv

clv

xiii

xxviii

xxxi

solum servi dei. sed inter servos dei principem tenet locum. Frustra servus dei
blanditias et dulcedines reservasti. cum hoc proprie hereticorum sit. et eorum
qui decipere cupiunt audientes. dicente apostolo. huiusmodi enim christo domino meo
non serviunt. sed suo ventri. et per dulces sermones et benedictiones sedu-
cunt corda innocentium. Semper insidiosa. callida blanda est adulatio. Pul-
chreque adulator apud philosophos diffinitur. blandus inimicus. veritas amara
est. rugose frontis ac tristis. offenditque correptos. Unde et apostolus loquitur.
inimicus vobis factus sum veritatem dicens vobis. et comicus. obsequium
amicos. veritas odium parit. Quapropter pascha cum amaritudinibus come-
dimus. et vas electionis docet pascha celebrandum cum veritate et sinceritate.
Veritas sit in nobis. et sinceritas et amaritudo ilico consequitur. Illud
vero quod in alio ponis loco omnes voluntate propria regi. quis christianorum
possit audire? Si enim non unus. nec pauci. nec multi. sed omnes reguntur
propria voluntate. ubi erit auxilium dei. Et quomodo istud exponens a domino
gressus hominis diriguntur. et non in homine via eius. et nemo potest quicquam
accipere. nisi datum fuerit ei desuper. Et in alio loco. Quid enim habes quod non
accepisti. Si autem accepisti. quid gloriaris quasi non acceperis. Dicente domino
salvatore. Non descendi de celo. ut faciam voluntatem meam. sed voluntatem eius
qui me misit patris. Et in alio loco. Pater et si fieri potest transeat calix
iste a me. Verumtamen non quod ego volo. sed quod tu. Et in oratione dominica. fiat volun-
tas tua. sicut in celo et in terra. Quomodo sine temeritate aufers dei omnibus
presidium. Et quod in alio loco frustra conaris adiungere. Non absque dei gratia
quod sentire velis ex hoc loco intelligitur. dum ytaciam eius non ad singula
refers opera sed ad conditionis ac legis et liberi arbitrii potestatem. Illud

lxii

vero quod insequenti ponis capitulo in die iudicii iniquis et peccatoribus non parcen-
dum. sed eos ignibus exurendos. ferre quis potest in tedicere te misericordiam
dei. et et ante diem iudicii de sua iudicis iudicare. ut si voluerit iniquis
et peccatoribus parcere. te prescribente non possit. Dicis enim scriptum est in centesimo
tercio psalmo. deficiant peccatores a terra. et iniqui ita non sint. Et in ysaya
comburentur iniqui et peccatores simul. et qui relinquunt deum consumabuntur. et non
intelligis comminationem dei interdum sonare clementiam. Non enim dicit eos
eternis ignibus exurendos. sed a terra deficere et iniquos esse cessare. Aliud est
enim a peccato desistere. aliud eos perire in perpetuum et eternis ignibus cremari.
Denique ysaias de quo ponis testimonium comburentur aut iniqui et peccatores
simul et non addidit in eternum. et qui dereliquerunt dominum consumabuntur. proprie
hoc de hereticis loquitur qui rectum fidei tramitem relinquentes consumabuntur
si noluerint reverti ad dominum quem reliquerunt. que sententia et tibi parata est. si
neglexeris ad meliora converti. Deinde tuum est eos temeritatis iniquos
et peccatores impiis iungere. quia nobis sic definitur. Omnis impius iniquus

est et peccator. nec recipit ut possimus dicere omnis peccator et iniquus etiam
impius est. Impietas enim proprie ad eos pertinet qui notitiam dei non habent
vel cognitam transgressione mutarunt. Peccatum autem et iniquitas pluralitate
vitiorum post peccata et iniquitatis vulnera recipit sanitatem. Unde scriptum est
multa flagella peccatorum. A non interitu sempiterno et poenam flagella atque
cruciatus emendatione vertunt. Quem enim diligit dominus corripit. flagellat autem omnem
filium quem recipit. Aliud est magistri et parentis affectu. aliud contra adver-
sarios crudeli animo desaevire. Quam ob causam et in primo psalmo canitur
Idcirco non resurgunt impii in iudicio. Iam enim perditionem perditati sunt.
neque peccatores in consilio iustorum. Aliud est gloria perdere resurgendi
aliud perire perpetuo. Veniet inquit hora in qua omnes qui in sepulchro sunt
audient vocem eius et egredientur qui bona fecerunt in resurrectionem
vitae. qui autem mala egerunt in resurrectionem iudicii. Unde et apostolus eodem
sensu. quia eodem et spiritu loquitur ad Romanos. quicumque enim sine lege peccaverunt
sine lege peribunt. Et quicumque in lege peccaverunt per legem iudicabuntur.
Sine lege impius est qui aeternum peribit. In lege peccator credens in deum. qui
per legem iudicabitur et non peribit. Si peccatores et iniqui aeternis ignibus
exuruntur. Non times sententiam tuam qui iniquum et peccatorem esse te dicas. et ar-
guendi causa non esse te hominem sine peccato si esse posse. Ergo solus ille salvatur
qui numquam fuit. nec est. et futurus est. aut forsitan nunc futurus. et peccatores omnes
quos retro fuisse legimus. tu ipse qui nobis Catoniana nobis inflatis su-
perbia et Milonis humeris intumescis. qua temeritate peccatoris magistri
nomen assumis. aut si iustus esse. et humilitate simulas peccatorem mirabimur
atque gaudebimus habere te solum possidere cum sociis. quod nunc patriarcharum nec
prophetarum nec apostolorum quispiam habuit. Si in autem Origenes omnes rationales
creaturas dicit non esse perdendas. et diabolo tribuit paenitentiam. quid ad nos.
qui et diabolum et satellites eius. omnes quoque impios omnesque praevaricatores
dicimus perire perpetuo. christianos si in peccato praeventi fuerint. salvandos esse
post poenas. Iungis postea duo capitula inter se discrepantia. quae sibi vero — xxi
sunt obiecta non potuimus. sapientiam et intellectum scripturarum. nisi qui didicerit
scire non posse. Et rursum scientiam legis usurpare non debere indoctum. — xx
aut eum magistrum a quo didiceris fateri cogeris ut tibi scientiam legis liceat
usurpare. aut si magister talis est qui ab alio non didicerit et docuerit te.
quod ipse ignorabat. restat ut non recte facias qui indoctus usurpas
scientiam scripturarum et magistri praesumas quam discipulus esse coepisti. Nisi forte humilitate
fictam magistrum tuum iactitas deum. qui docet homines scientiam. ut cum Moyse
in nube et caligine facie ad faciem audias verba dei et inde nobis cor-
nuta fronte procedas. Nec hoc sufficit sed repente mutaris in stoicum
et de Zenonis nobis tonas supercilio. Christianum illud debere esse patien- — xxiiii
tiae. ut si quis sua auferre voluerit gratanter amittat. Nonne nobis satis

est patientiae prode quod habemus nisi violento aut rapto agamus gratias
et cum cunctis benedictoribus prosequamur. Docet euangelium eum qui nobiscum
velit iudicio contendere et plites ac iurgia auferre tunicam. et etiam pallium
esse tradendum. Non precepit ut agamus gratias et leti mala perdamus. hoc di-
cto non quo aliquid sceleris inhabitare sanctam sit. sed quod ubique yperbol-
icis mediocria transeas et magna sectetes. Unde et adiungis

[xl] gloriam vestium et ornamentorum deo esse contrariam. Que sunt rogo
inimicitie contra deum. si ego tunicam habuero mundiorem. Si episcopus. presbyter. dya-
conus et reliquus ordo ecclesiasticus in administratione sacrificiorum candida
veste processerint. Cauete clerici cauete monachi vidue et virgines periclita-
mini si sordidas vos aut pannosas vulgus aspexerit. taceo de hominibus
seculi. bellum indicitur et inimicitie contra deum si pretiosis aut nitentibus vtantur
[cxliiii] vestibus. Audiamus et cetera. inimicos ut proximos diligendos statim
quasi oppressus grauissimo letargo promis ac dicis inimicum numquam esse cre-
[cxlvi] dendum quod sibi esse contrarium etiam me silente perspicuum est. sed dicis utrumque semper
vocibus contineri. Non animaduertens quo sensu in suis locis dicta sunt. preceptum
est michi ut diligam inimicos et orem pro persecutoribus. Numquid iussum
est ut ita diligam quasi proximos et consanguineos et amicos. ut inter
emulum et necessarium nulla distantia sit. Si inimicos diligo quasi
proximos amicis quid amplius exhibeo? Aut si hoc dixeras illud tacere de-
bueras. ne contraria tibi in eodem loco dicere videreris. Inimico numquam
esse credendum. sed quomodo diligatur inimicus et lex docet. iumentum aduersarii
si ceciderit subleuandum. et apostolus. si esurierit inimicus tuus da illi cibum
Si sitierit da illi potum. Hec enim faciens carbones ignis congregabis
super caput eius. non ut maledictum et condempnationem ut plerique esti-
mant. sed in resurrectionem et penitudinem. ut superatus beneficiis excocto
[cxxiiii] frigore caritatis inimicus esse desistat. Addis preterea regnum celorum
etiam in testamento veteri promitti ponisque testimonia de apocriphis. Cum
perspicuum sit regnum celorum primum in euangelio predicari per Iohannem baptistam
et dominum saluatorem et apostolos. lege euangelia. Iohannes baptista clamat in de-
serto Iudee penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Et de salua-
tore scriptum est. Ex eo tempore cepit Ihesus predicare et dicere. penitentiam agite. ap-
propinquauit enim regnum celorum. Et iterum circuibat Ihesus ciuitates et vicos
docens in synagogis ipsorum et predicans euangelium regni. Et apostolis precepit
ite et predicate dicentes. quia appropinquabit regnum celorum. Tu autem
nos manicheos vocas. Cur legi euangelium preferentes. in qua umbram
in hoc veritatem esse dicamus. Et non intelligis stultitiam tuam impudentie
copulatam. Aliud esse damnare legem. quod manicheus fecit aliud
legi preferre euangelium. quod apostolica doctrina est. In illa enim serui. In hoc

prius loquitur dominus. Ubi permittitur hic impletur. Ibi initia. hic perfectio est. In illa
operum fundamenta iaciuntur. hic fidei et gracie culmen imponitur.
Haec posuimus ut egregii preceptoris doctrina monstretur. ¶ Centesimus

C

titulus est. posse hominem sine peccato esse et dei mandata facile custodire
si velit. de quo abunde dictum est. cumque se imitatorem immo expletorem operis
beati martyris Cypriani scribentis ad Quirinum esse fateatur. Non intelligis in eodem
opere dixisse contraria. Ille enim in quinquagesimo quarto titulo tercii libri. posuit
neminem sine sorde et sine peccato esse. statimque iungit testimonia in quibus
scriptum est apud Job. Quis enim mundus a sordibus nec si unius diei sit
vita eius in terra. Et in psalmo quinquagesimo. In iniquitatibus conceptus
sum. et in delictis peperit me mater mea. Et in epistola Iohannis. Si dixe
rimus quia peccatum non habemus. nos ipsos decipimus et veritas in nobis non est.
Tu e contrario asseris posse hominem sine peccato esse. et ut hoc verum dixisse videaris
statim iungis et dei mandata facile custodire si velit. que a raris aut nullis
implentur. Sed si enim facilia sunt. debent a pluribus custodiri. Sin autem conce //
damus. tu rarus quisque ea complere potest manifestum est difficile esse quod rarum est
atque hoc augeas et magnitudinem tue virtutis ostendis. quo scilicet de bono conscientie
thesauro eructuare coneris. ¶ Ponis in titulo c. xxiii. Nec leviter

C.xxiii

quidem esse peccandum. et quid sit hoc leviter ne forte in opere te aliquis dixisse
existimaret adnectis. ¶ Malum nec cogitandum. neque illius sine recordaris.

Cxxxviii

Delicta quis intelligit. ab occultis meis munda me domine. et ab alienis parce
servo tuo. Cum ecclesia etiam ea que per ignoranciam delinquimus et sola cogitatione
peccamus. delicta esse fateatur. In tantum ut hostias pro errore iubeat offerre
et pontifex qui pro cuncto populo deprecatur. ante pro se offerat victimas. Quod certe
numquam pro aliis iuberetur offerre. si iustus ipse non esset. Nec rursum pro se
offerre. si peccato careret ignorantie scilicet. Nunc in latissima scripturarum spa-
tia pergenda sunt. Ut doceam errorem et ignorantiam esse peccatum. obsecro
te. Nonne legisti. Qui viderit mulierem ad concupiscendum. Iam mechatus
est eam in corde suo. Non ergo solus aspectus et incentiva viciorum repu-
tantur in peccatum. Sed ea quibus tribuimus assensum. Aut enim vitare possumus
malam cogitationem et consequenter possumus carere peccato. aut si vitare non possumus
non reputatur in peccatum quod caveri non potest. Callide quidem argumentaris sed
non intelligis argumentationem tuam contra sanctas scripturas facere. Volunt
enim eloquia scripturarum etiam ignorantiam habere peccatum. Unde et Job offert hos
tias pro filiis suis ne forte per ignorantiam in cogitatione peccaverint. et qui
ligna cedit si securi a ferro fugiente de ligno homo fuerit occisus pergere
iubetur ad urbem fugitivorum. et tam diu ibi esse quam diu sacerdos maximus
moriatur. id est redimatur sanguine salvatoris aut in domo baptismatis aut
in penitentia que imitatur baptismatis graciam per ineffabilem clementiam
creatoris qui non vult perire quemquam nec delectatur mortibus peccatorum.

sed ut revertatur et vivat. Chri. Rogo que est ista iustitia ut
imputetur teneor erroris cuius recordatio non habet conscientia. Nescio me
peccasse et eius rei quam nescio penas luo. Ut quid plus faciam
si sponte peccavero. Atti. A me sive et dispositionis dei rei causas requiris
respondebit stulte interrogationi tue liber sapientie. Altiora te ne quesieris
et fortiora te ne scrutatus fueris. Et iterum. Noli esse sapiens multum
et noli argumentari plusquam oportet. Et in eodem. In sipientia et simplicita-
te cordis querite deum. Ac ne forte huic volumini contradicas audi apostolum
evangelium clangente tuba. O altitudo divitiarum sapientie et scientie dei.
quam inscrutabilia sunt iudicia eius. et investigabiles vie eius. quis
enim cognovit sensum domini. Aut quis consiliarius eius fuit. Iste sunt questiones
de quibus et in alio loco scribit. stultas autem et ineruditas questiones devita
sciens quoniam lites generant. Et ecclesiastes de quo certe libro nulla est am-
biguitas/ dixi inquit sapiens efficiar. et ipsa longe facta est a me profunda
profunditas. quis inveniet eam et a me queris. quare figulus aliud vas faciat
in honorem. aliud in contumeliam. et non acquiescis paulo pro domino respon-
denti. O homo tu qui es qui respondeas deo. Audi ergo breviter testimonia
scripturarum et stulta ymmo impia suscitatio impetuum conticescat. Loquitur
deus in genesi. Non adiciam ultra maledicere terre propter opera hominum quia apposita
est mens hominis diligenter ad mala a pueritia. Abraham et Sara au-
dita repromissione filii ysaac. ridet in corde suo. et tacita cogitatio
non latet scientiam dei arguitur in risu. et ipsa cogitatio que pro infidelitate
reprehenditur. At tamen non ex eo quod risere diffidentie condempnantur. sed ex eo
quod postea crediderunt. iusticie palmam accipiunt. Loth nescit in concubitu
filiarum quid fecerit et inebriatus ab eis non habet crimen consensus. et tamen
error in vicio est. Neque sanctum virum iacob quod rachel formosam
dilexerit pro qua et servivit multo tempore. et in lye primo concubitu fuit
contristatus et adquiesce tandem humane fragilitati. que et pulchra corpora
diligit. et informia detestatur. Luget iacob mortem morte filii ioseph
et multo tempore consolationem recipit filiorum. Respondit quoque lugens et gemens
vadam ad infernum et probat se hominem dum iustus ignorat quod actum sit de iusto
filio ioseph. In exodo scriptum est. Si percusserit aliquis quempiam et mortuus
fuit morte moriatur. Qui autem non volens, sed deus tradidit eum in
manibus eius. Dabo tibi locum ad quem confugiat qui occiderit. In quo notandum
quod deus tradiderit hominem in manus eius. Et ille, qui occidit, pignora-
tiam exilio condempnetur. In levitico lex ponitur. Anima si peccaverit in conspectu
domini non sponte ex omnibus preceptis domini que non oportet fieri feceritque
unum ex eis. Sive pontifex fuit sive omnis synagoga et reliquus
populus et peccata dedicerit peccatum suum quod peccavit pignoratiam offert munus

Hircu in capris · masculu in maculatu · et ponet manus suas sup
caput eius · cu(m)q(ue) i(m)molaverit eu in loco ubi mactant(ur) holocausta cora(m) d(omi)no
q(ui)a p(ro) p(e)c(ca)to est · Statim q(ue) i(n) sequentib(us) · Si tetigerit aliq(ui)d in mundu q(uo)d
no(n) licet tangere · et fecerit pignoratiu et p(ost)ea didicerit · sive p(ro)miserit
aliq(ui)d · et fuit oblit(us) · p(ro)nunciavit p(e)cc(atu)m suu(m) n(un)q(ua)m peccasse se, (con)fitetur et offe(re)t
d(omi)no · de gregib(us) q(uo)d peccavit agna · sive capra p(ro) p(e)c(ca)to · et p(ro)ba(bi)t(ur) p(ro) eo sacerdos
sup(er) p(e)c(ca)to · et dimittet(ur) ei p(e)cc(atu)m · Si(n) aut(em) no(n) p(re)valuerit man(us) ei(us) ut offe(ra)t
ovem p(ro) p(e)c(ca)to suo q(uo)d peccavit · duos turtures · aut duos pullos columbar(um)
offeret d(omi)no · unu(m) p(ro) p(e)c(ca)to · et unu(m) in holocausto · et portabit ea ad sacerdote(m)
et offeret sacerdos id q(uo)d p(ro) p(e)c(ca)to est p(ri)mu(m) · et in ip(s)o (re)conciliabit(ur) p(ro) p(e)c(ca)to
q(uo)d peccavit · et dimittet(ur) ei · cet(er)aq(ue) h(uius)m(od)i q(uae) studio brevitatis omitto · ne
fastidiu(m) stomacho tuo facia(m) · In sequentib(us) q(uo)q(ue) narrat moyses q(uo)d i(n) (con)s(ecrati)o(n)e
aaron et filioru(m) eius obtulerit vitulu(m) p(ro) p(e)c(ca)to et posuerit aaron et filii
eius manus sup(er) eu(m) sup(er) caput videlicet vituli q(ui) erat p(ro) p(e)c(ca)to · et macta
verit eu(m) et tulerit de sanguine eius · et posuerit sup(er) cornua altaris in circuitu
digito suo · q(uo) altare mundavit · Post(ea) fecerit mola(m) et de sanguine ei(us) teti
gerit auricula(m) eius dextera(m) · et manu(m) dextera(m) et summitate(m) pedis dextri
et p(ost) multa alia q(uae) narrare longissimu(m) est · evolutis dieb(us) septe(m) ut legi(tur)
factu(m) q(ue) est in die octavo et vocavit moyses aaron et filios eius et
omnes seniores isr(ae)l · et dixit aaron · tolle vitulu(m) de bub(us) p(ro) p(e)c(ca)to · et ariete(m)
i(n) holocaustu(m) i(m)maculatu(m) et offeres eos in (con)spectu d(omi)ni · et senioribus isr(ae)l
loque(re) dicens · Tollite hircu(m) de capris unu(m) p(ro) p(e)c(ca)to · et vitulu(m) i(m)maculatu(m)
anniculu(m) in holocaustu(m) · Dixitq(ue) moyses et aaron accede ad altare · et fac
p(ro) p(e)c(ca)to tuo reliqua · Rursusq(ue) elevavit aaron manus suas sup(er) populu(m) · et
b(e)n(e)dixit eis · descenditq(ue) cu(m) fecisset p(ro) p(e)c(ca)to et holocausto et salutar(ibus) · Mulier
generat liberos lege nat(ur)e · et immunda est · Si masculu(m) pepe(re)rit · dieb(us)
quadraginta · Si femina(m) dieb(us) octaginta · Causa(m) creatore(m) cur(avit) d(e) mun(d)o
qui q(uo)d noverat · q(uo)d ip(s)e condidit et no(n) solu(m) ip(s)a i(m)munda est · s(ed) et om(n)e q(uo)d teti/
gerit · Usq(ue) dies inquit purgationis ei(us) (com)pleti fuerint sup(er) filio aut fi/
lia offeret agnu(m) anniculu(m) i(m)maculatu(m) et pullu(m) columbaru(m) et turture(m)
p(ro) p(e)c(ca)to ad hostiu(m) tab(er)naculi testamenti sacerdoti qui offeret in (con)spectu d(omi)ni
et expiavit p(e)cc(at)a sacerdos · Solo(m)o(n)e q(uo)q(ue) q(uo)d i(n) die purgatio(n)is ei(us) offerat(ur)
p(ro) ea victima p(ro) p(e)c(ca)to duo q(ue) turtures · et duo pulli columbaru(m) · Unu(m)
p(ro) p(e)c(ca)to et alius in holocaustu(m) · et qui fluxu(m) seminis patit(ur) eod(em) sacrificii
ordine p(ro) p(e)c(ca)to et holocausto liberat(ur) · Et ad extremu(m) infert(ur) · In moratos
facite filios isr(ae)l ab im(m)undiciis suis et no(n) morie(n)t(ur) p(ro) p(e)c(ca)to · Si contaminia/
verint tabernaculu(m) testamenti · Post q(uo)q(ue) aaron p(re)cipit(ur) ut no(n) o(mn)i tempe(re)
ingrediat(ur) in sancta sanctoru(m) ne forte moriat(ur) · Usq(ue) aut(em) si voluerit
intrare offerat vitulu(m) p(ro) p(e)c(ca)to · et ariete(m) in holocaustu(m) · Alter hirco/
ru(m) cuncta p(e)cc(at)a suscepit p(o)p(u)li · i(n) typu(m) d(omi)ni salvatoris · et offert(ur) i(n) solitudine(m)

et sit placatus deus omni multitudini. Ad extremum dicitur: Si quis comederit
homo de sanctificatis per ignorantiam imputatur ei iniquitas atque delic-
tum et voti reus erit. Unde et apostolus monet eucharistiam domini cum
tremore sumendam ne in condempnacionem nobis sumamus atque iudicium.
Si damnatur in lege ignorantia, quanto magis in evangelio conscientia. Tran-
seamus ad numeros et ob contentiosorum impudentiam refutandam summa quaeque
carpamus. Nazareus sancto crine venerabilis, alterius subita morte ma-
culatur et omnes dies consecrationis eius preteriti irriti sunt fiunt. pro quo
offeruntur pro eo duo turtures et duo pulli columbarum, unus pro peccato
et alter in holocausto et agnus pro peccato. Et post multa scriptum est: Et
nunc magnificetur fortitudo domini sicut locutus est dicens: Dominus longanimis
et multe misericordie, auferens iniquitates et scelera et mundans non
faciet innocentem. Pro quo septuaginta interpretati sunt: et emundans
non mundavit reum, quo scilicet etiam post indulgentiam reus sit proprie conscientie.
Ubique ait: ignoravit populus et fecerit unum ex his que facere non debuit.
Post longum cerimoniarum ordinem infertur et dicitur: offerte hircum caprarum
pro peccato et placavit sacerdos pro omni synagoga filiorum Israel et propiciabitur
ei dominus, quia ignorantia est et ipsi offerent oblationem suam in sacrificium
domino pro peccato suo in conspectu eius quam nescierunt. Ibique additur: Si anima una
peccaverit per ignorantiam offeret capram anniculam pro peccato et deprecabitur
pro eo sacerdos, eo quod ignoravit pro peccato ignorantie coram domino et roga-
bit pro eo sacerdos et propiciabitur ei. In kalendis singulorum mensium of-
fertur hircus caprarum pro peccato domino. In pascha quoque per dies octo a die
quinta decima mensis primi usque ad diem vicesimum primum sacrificium
pro peccato est. In penthecosten pro peccato hircus offertur. Et in kalendis mensis
septimi, qui tubarum clangore continetur, eadem hirci pro peccato religio conservatur.
Die quoque decimo eiusdem mensis septimi, quod ieiunium est usque ad vesperam,
offertur hircus caprarum pro peccato preter cum hircum qui ante holocaustum pro peccato
ex lege mactatur. In diebus quoque scenophegie quando figebantur tabernacula a die
quinto decimo eiusdem mensis septimi usque ad diem vicesimum secundum, inter
alias victimas semper pro peccato hircus offertur. Ut illud impleatur beati David:
Tibi soli peccavi et nec malum coram te feci, ut iustificeris in sermonibus
tuis et vincas cum iudicaris. Sex civitates eliguntur exilii eorum qui non
sponte sed per ignorantiam vel iactu lapidis vel impulsione manus
vel loco atque lascivia absque inimiciciis per infelicitatem magisquam voluntate
peccaverunt et tamen non absque crimine sunt dum relegantur in perpetuum. et ante
constitutum diem nec supplicatione nec precio eorum reversio impetrari et redi-
mi potest. In deuteronomio qui liber preteritorum emulatio est propiciatione de-
monstratur non operibus nostris atque iusticia sed dei nobis misericordia conservari

dicente domino per moysen · Ne dicas in corde tuo · cum subuerterit eos dominus
deus tuus a facie tua in iusticia mea introduxit me dominus ut possideam
terram hanc · quia impietate gencium istarum dominus consumet eos a facie tua
non in iusticia tua et directione cordis tui intrabis · Ut possideas terram eorum
sed impietate eorum dominus deus tuus consumet eos a facie tua ut suscitet
verbum quod loquutus est patribus tuis abraham et ysaac et iacob · et scias
quod non iusticia tua dominus deus tuus dabit tibi terram optimam ut possideas
eam · quia populus dure ceruicis es tu · In eo autem quod dixit · perfectus eris cum
domino deo tuo · quo sensu dixerit ex consequentibus comprobat · Cum ingressus
fueris in terram quam dominus deus tuus dabit tibi · non debes diuinos et
ariolos consulere nec disces facere abhominaciones gentium illarum · nec inueniatur
in te qui transduxit filium et filiam suam per ignem diuinacionibus et omnibus au/
gurijs et maleficis artibus et incantacionibus non seruiet ut interroges ma/
gos et ariolos et mortuos · Abhominatio enim domino est omnis qui facit
hec · Et propter has abhominaciones dominus deus consumet eas a facie tua perfectus
eris cum domino deo tuo · Denique infert quia gentes iste quas tu possidebis
ariolos et diuinos audiunt · Tibi autem non sic dedit dominus deus · statimque
subiungit prophetam enim extra de fratribus tuis sicut me suscitabit dominus deus tuus
ipsum audies · Ex quo ostendit perfectum hic dici non qui cunctas virtutes
habeat · sed qui prophetam et enim sequitur deum · Narrat quod sic de condicione
exulum · qui per ignoranciam peccauerunt quo et quamdiu confugere debeant
Ita subiungit · Cum edificaueris domum nouam · facies murum tecto tuo
in circuitu ne sanguis reus sis cum aliquis reciderit ex ea · Et iterum ·
Si fuerit in te vir qui non sit mundus nocturno fluxu egredietur extra
castra · et non ingredietur medium castrorum · Quousque aduenerit vespera lauabitur
aqua · Et post solis occubitum ingredietur in medium castrorum · Tercium
filio naue duo tamen posita testimonia peccauit achar et totus populus
offendit · Dixitque dominus ad iosue Non poterit filij israel stare in conspectu in/
imicorum suorum sed dorsa vertent aduersarijs suis · quia factum est anathema
in eis et non addam ut sim vobiscum · si contritum fuerit anathema de
medio vestrum · Quousque sacrilegium queritur et sortis latente inuenisset reus me/
ruit tu achar filij eius et filie · boues · asini · pecora · tabernaculum et quecunque
habere potuit igne delata sunt · Esto quod ipse peccauit quid commisere filij
quid boues · quid asini · quid pecora · sed deo talium quam vnus peccauit
et pro populo israel trucidatus sit · cur et ipse lapidatur et omnia que habere potuit et
vltrix flamma consumpserit · Quintum et aliud non inuenit erat ciuitas quam
non tradidit dominus filijs israel absque · Eueo qui habitabat in gabaon omnes
pugnando cepimus · quia domini sententia erat ut indurarent cor eorum · et pug/
narent contra israhel · Ut interficerentur et non fieret in eis misericordia
et perirent sicut precepit dominus moysi · Si domini factum est voluntate ut pater

non rapient nec suscipient ipsum. Dicamus iuxta apostolum: quid ergo? quaeritur voluntati
eius quis resistet. De Samuel et Malachim. Ionathan favum
mellis gustavit in sceptro et illuminati sunt oculi eius. Veluti quod nesciens fecerit
Hoc etenim scriptura testatur quod ignoraverit a patre esse praeceptum ne quisquam
gustaret donec victoria domini compleretur. In tantum autem iratus est dominus ut
sortibus innotesceret occultum. Et ipse fateretur dicens: gustavi in summitate sceptri
quod est in manu mea paululum mellis. Et ecce ego morior. Et postea
intercessione et precibus populi liberatus est dicentibus ad Saul: Numquid Ionathan
morietur qui fecit salutem hanc magnam in Israel? absit. Vivit dominus si
ceciderit de capillis capitis eius in terram quia cum deo fecit die hac
et liberavit populus Ionathan et non est mortuus. Samuel tristatur Saul
et non vult ire cum rege, postea precibus vincitur. Ut ostendat humani animi in-
diversum mutationem. Pergit Bethleem singulos filiorum Iesse putat ipsos
esse quos dominus requirebat. Cumque vidisset Heliab ait: Ecce in conspectu domini
christus eius. Et ait dominus ad eum: Ne respicias ad vultum eius et ad staturam
corporis illius quoniam abieci eum. Aliter enim videt homo. Homo enim videt in fa-
ciem, deus in corde. Aliis in hunc modum ponentes extant posteriores corrigitur
ut pateat humanae mentis infirmitas. Memphiboseth. Filius Saul inter-
ficitur dolo a Rechab et Banaa filiis Remmon Berothitae. Cumque nun-
tiassent David et caput ad ostensum demonstrarent omnis sui a David dicti
viri impii occiderunt virum iustum in domo sua et in lectulo suo. Certe
Memphiboseth iustus non erat. Et tamen in eo iustus appellatur quod absque noxa
interfectus est. Oza levites cum archa domini transferretur in Ierusalem et lascivirent
boves plaustrum in parte altera declinasset, misit manum ut sustentaret de-
clinatam. Nimirum statim ut fecit, iratus est furor domini in Ozam et percussit
eum ibi dominus pro ignorantia et mortuus est iuxta archam dei. Contristatusque est
David quod percussisset dominus Ozam, timuit dominum in illo die et ait: quomodo ingre-
dietur ad me archa domini. David iustus et propheta et unctus in regem quem
elegit dominus secundum cor suum ut faceret cunctas voluntates eius videt ignoran-
tiam domini furore punitam, terretur atque contristatur, nec quaerit causam a domino
quare percusserit ignorantem sed silentium servans pertremescit. Praecepit David principi
exercitus Ioab ut numeret populum. Statim ut scriptura commemorat et percussit eum cor
suum et dixit ad dominum: peccavi vehementer quia hoc feci. Cum iubet
ut fieret, utique quod diceret ignorabat. Et tamen se ipse reprehendit et probat culpa sep-
tuaginta milia hominum angelo gladio trucidantur. Salomon completis
templi ceremoniis utrasque palmas tendit ad dominum et ait: Cum peccaverit
tibi populus, non est enim homo qui non peccet. Achia propheta Silonites nesciebat
ad se venire uxorem Hieroboam dixitque ei dominus: Ecce uxor Hieroboam
ingreditur ut consulat verba a te pro filio suo qui aegrotat. Haec et haec
loqueris ad eam. Heliseus sedebat in monte, venit ad eum mulier

cuius filius mortuus erat. et amplexa pedes eius vociferatur. Expellente
autem eam giezi. dixit ad eum vir dei. dimitte eam quia anima eius in amaritudine
est. et dominus celavit me. et non enunciavit michi. In libro dierum legimus
fuerunt filii sobal patris cariathiarim qui prophetabat ex dimidio. Et item filii
autem salma bethleem et netophati. Et corona domus ioab et qui prophetabat
ex dimidio sarai. Et certe (?) Sile utique sciti erat. qui prophetabat. Et tamen prophetiam accipere
non meruerunt prophetiam. Nequaquam defuturam secundum tropologiam. quamvis impunitam (?)
iuxta historiam prophetantes. Abacuk propheta canticum suum hoc inscribit titulo
Oratio abacuk prophete. pro ignorationibus. Loquutus enim fuerat audacter ad
dominum. Et dixerat Usquequo domine clamabo. et non exaudies. Vociferabo
ad te vim patiens. et non salvabis. Quare ostendisti michi iniquitatem. et laborem
videre. predam et iniusticiam contra me. factum est iudicium. et contradictio potentior. Propter
hoc lacerata est lex et non pervenit usque ad finem iudicium. quia impius prevalet ad-
versus iustum. propterea egreditur iudicium perversum. Pro quo se ipse reprehendens quod pro ig-
norantia sit loquutus. scribit canticum penitentie. Si peccatum non erat ignorantia
superfluo scribit librum penitudinis et voluit eum legere quod peccatum non habet. In ez-
echielis extrema parte. ubi post edificium templi in monte sancti ecclesie multa sancta
post futura sacramenta narrantur. primo die et septimo mensis primi offertur vic-
time pro peccato omnium. in quo per errorem aut ignorantiam peccaverunt. Septem
quoque diebus pasche hircus pro peccato mactatur. Septimi mensis quintadecima die
ydem prefectis sacrificiorum ordo celebratur. Et post alia plurima. que non est huius temporis
universa replicare. scriptum est. erat autem ibi locus ad occidentem. dixitque ad me. Iste
est locus ubi coquere debent sacerdotes hostiam pro peccato. et pro ignorantia. Hieremias
loquitur ad deum. Scio domine quia non est hominis via eius. nec viri est ut ambulet.
et dirigat gressus suos. Idemque pravum est enim cor omnium et inscrutabile quis
cognoscet illud. In proverbiis legimus. Est via que videtur recta apud homines. et novis-
sima eius veniunt in profundum inferni. Ecce et hic manifeste ignorantia
condempnatur. dum aliud putat homo et sub specie veritatis ad inferna delabitur.
Multe inquit cogitationes in corde hominis sed tamen non illius voluntas. que incerta
et fluctuans atque mutabilis est. sed dei consilium obtinet. Quis inquit gloriabitur castum
se habere cor. et quis confidet mundum esse a peccato. Dubius est homines enim
medacis (?) et peccata iudicabitur ob eius calculo. a domino gressus hominis dirigitur
mortalis autem quomodo scire poterit vias suas. Omnis vir videtur sibi iustus. sed
corrigit corda omnium dominus. Filius malus iustus se facit. et non lavat exitum
suum. Filius malus excelsos oculos habet et palpebras suas elevat. Est enim iustus
qui perit in iusticia sua. Unde dicitur ad eum. Ne sis iustus multum. nec queras
plus sapiam quaeras superflua. ne forte obstupescas. quicumque enim laboraverit
homo ut querat. non inveniet. Sed dixerit se sapiens intelligere. reperire
non poterit. cor enim filiorum hominum repletum est malicia etc.

Explicit prima pars. Incipit secunda eiusdem libri

Critobulus. Multa quidem de scripturis sanctis memoriter copiose quod dixisti
et quasi quibusdam nubibus clarum visus es velatis lumen aperire. Sed
quid ad rem? Huius enim cunctis testimoniis videris hominum accusare naturam
ac peccatum in iudicium conferre addens: si tales homines condidit ut oblivio-
ne et ignorantia peccata carere non possint. Ex quo preceptum est homines
posse si voluerit non peccare. Sed enim scit quod vitare non potuit. Ubi autem
aufertur possibilitas aufertur et vicium. Nemo in eo condempnatur quod facere
non potuit. Atticus. Sepe dixi te non intelligere conatus meos nec con-
siderare quid tu argumentaris. Sed quid deus iusserit pro oblivione, errore,
ignorantia quasi pro peccato offerentur sacrificia. Sive hoc male iuxta te sive
bene iuxta me precepit deus meum est observare quod iussit, tuum dei iussa re-
prehendere. Critobulus. Cum unum scias prospicere veritati et trahis me
ad blasphemiam concedam tibi hoc in veteri lege preceptum, de qua scriptum
est: Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova. Nunc de evangelio potius
hoc approbare ut puniatur quispiam pro eo quod nesciat et cum penas luat
quam reus sit conscius. Atticus. Cum ignorans Manicheus nobis repente
consurget qui legem dicat abolitam et solos novi testamenti legendos
libros. Critobulus. Numquid enim a me audisti ut hoc dicerem? Lex enim data
per Moysen iusta sancta quod est et veniente evangelio preceptis vilioribus cessavit.
Atticus. Ergo nequaquam observandum est quod lege precipitur. Critobulus. Quedam
observanda, quedam pretereunda sunt. Atticus. Cum te video esse doctis-
simum dic michi que de veteri testamento observare debeam, que contempnere.
Critobulus. Mandata observare debemus que ad vitam et mores pertinent corrigen-
dos, de quibus scriptum est: Mandatum domini lucidum illuminans oculos. Que autem
ad legis ceremonias et ritum sacrificiorum pertinent contempnenda sunt. Atticus.
Ignosce michi cum legis et omnium scripturarum scientiam iactites non audis
quid velim dicere. Critobulus. Hoc intelligo quod loqueris sed non quod taces.
Atticus. Tacere tibi videor qui tantis exemplis docere te volui peccare
hominem per ignorantiam et pro peccato ut in lege hostias ita in evangelio offe-
rendam penitudinem. Critobulus. Da testimonium novi instrumenti ubi error
et ignorantia et impossibilitas mandati teneatur in crimine. Atticus. Non necesse
est multa proferre. Unum proferam cui contradicere non potes. Vas electionis
perspicue loquitur: Consentio enim legi dei iuxta interiorem hominem. Video
autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee et cap-
tivantem me in lege peccati que est in membris meis. Miser ego homo, quis me
liberabit de corpore mortis huius? Gratia per Christum Iesum dominum nostrum. Critobulus.
Protulisti testimonium quod pro me facit. Liberati ergo de corpore mortis per gratiam
domini nostri Ihesu Christi nequaquam ultra peccare debemus. Atticus. Liberati
quidem sumus baptismo salvatoris. Sed id michi edissere quod dixerit: Vi-
deo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee

et captiuatem me in lege pcti que est in menbris meis. Que ista lex est regnãs in menbris hoĩs et repugnãs legi mentis eius. Responde sim/pliciter. A. Atteus. Audi eũdẽ aplm aptissime pdicante. Quod enĩ opor non cognosco. nõ/ enĩ qd volo hoc opor. sed qd odi illud facio. Si in aũt qd nolo hoc facio. consentio legi qm bona est. Nũc aũt nequaq̃ ego opor illud. sed qd in me habitat pctm. Scio enĩ qd nõ habitet ĩ me hoc e in carne mea bonũ. velle enĩ adiacet m̃ opari aũt bonũ nõ inuenio. Non enĩ/ qd volo/ bonũ hoc facio. sed qd nolo. hoc ago. Si in aũt qd nolo ego hoc facio. Nequaq̃ ego opor illud sed qd habitat in me peccatũ.

Crĩ. Miror te hominẽ prudentẽ sic intelligẽ aplm ut ex psona eius sua et nõ ex aliarum hoc dicẽ sentias. Qui enĩ ostenta inst loquentis xpo libere pclamabat. An experimentũ qritis eius qui in me loquit xpc. Et in alio loco. Cursum osumaui. fidem seruaui. De cetero reposita est michi corona iusticie. Iste hoc dest dicẽ poterat. opari bonũ nõ inuenio et nõ qd volo bonũ hoc facio. sed quod nolo malũ hoc ago. Quid illud erat boni qd volebat facere et nõ poterat et qd illud erat mali quod nolebat et tñ vitare nõ poterat. ergo nõ ex sua psona hec dicit ꝓ ex psona generis humani. q̃ vicijs subiacet ob carnis fragilitatẽ. Atti. Parũ michi tollis. ut totũ tribuas. ego enĩ vnũ hominẽ licet aplm intelligebã subiacẽ pcto. nõ tu totũ humanũ genus asseris. qd si verũ est inigne tenemꝰ et pcm. Nam et aplus hõ est et si homo. vel de alijs. ut dẽ se et homo loquit. Miser ego homo. quis me liberabit de corpe mortis huius. et qm non habitat in me. hoc est in carne mea bonũ. Corruptibile enĩ corpꝰ agra/uat aĩam et deprimit terrena habitacio sensũ multa cogitantẽ. Crĩ. Sic loqueris quasi ego hoc ex psona generis hũani accipiam et nõ ex psona pctoris. Atti. Et quis tibi hoc concedit vt ex psona pctoris. hec loquat aplus. Si enĩ ex psona pctoris hoc accipis. debuit dicẽ miser ego pctor. et nõ miser ego homo. homo qppe nat est. pctor vo/luntatis. Nisi forte et illud qd scptũ est. vanitas vanitatum et oĩa vanitas. ad pctores refert et nõ ad omnes hoĩes. Et illud. verũtamen in ymagine pambulat homo. Et deinde homo vanitati assilatꝰ est. dies eius velud vmbra ptransiut. Si hoc pauli testimonio nõ moueris audi eius tm hõdicẽ nõ potes. Nichil michi conscius sũ et cetera recolenda dicit testimonia. nunc nec meipm iudico. nichil enĩ m̃ conscius sum. nec tñ in hoc iustificatus sum. Qui hoc dicebat nul/lius vtiq̃ pcti ꝓ conscius erat. sed quia legerat delicta quis intelligit et sũt vie q̃ vm viro iuste. nouissima aũt earũ respiciunt inprofundũ inferni. Et iterũ omnis vir vĩ ꝓ iustus. deus aũt corda hoĩm dirigit. Recto sermone trahabat. ne forte pignoranciã deliquisset. maxime cum scptura testet. Est iustus q̃ perit in iusticia sua. Et alibi iuste/ qd iustũ

est/ sectabens. Ne oppido veritatis a iusticia declinemus rodatis saulis
et agag. Cri. Ne contendere videar et in diversum absque mensura funem
trahere. saltem hoc mihi concedes iustos in scriptis plurimos appellari. Atti.
Non solum plurimos. sed et innumerabiles. Cri. Si innumerabiles iusti sunt
et hoc negari non potest. quid mali locutus sum. posse hominem sine
peccato esse. si velit. hoc est aliis verbis dicere. posse iustum sine peccato esse.
in eo quod iustus est. Atti. Iustum esse concedo. sine omni autem omnino
peccato non assentior. Etenim absque quod grece dicitur anamarthethon. soli
deo competit. omnis quippe creatura peccato subiacet et indiget misericor/
dia dei. scriptura dicente. misericordia domini plena est terra. et ne quibus maiori/
bus quasdam in sanctis viris videar perstrictum. in quibus errore sint
lapsi. pauca perstringam que non ad singulos sed ad omnes in genere pertineat.
Tricesimo primo psalmo scriptum est. Dixi pronunciabo adversum me ini/
quitatem meam domino. Et tu dimisisti iniquitatem cordis mei. Statimque sequitur
pro hac hoc est impietate sive iniquitate utrumque enim intelligi potest
orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Si sanctus est quomodo orat pro
iniquitate. si iniquitatem habet quomodo sanctus appellatur. Iuxta illum
videlicet modum qui et in alio loco scribitur. septies cadet iustus et resurget
Et iustus accusator sui est in principio sermonis. Et alibi. Alienati sunt
peccatores a vulva. erraverunt ab utero locuti sunt falsa. vel statim ut nati
sunt subiacent peccato. in similitudine prevaricationis adam. quod est forma futuri.
Vel certe statim ut deutero vescali natus est christus de quo scriptum est. Omnis
qui aperit vulvam sanctus vocabitur domino. Omnes heretici erraverunt non intelli/
gentes misterium nativitatis eius. magis quam ad specialem nativitatem sal/
vatoris quam ad omnium hominum referri potest. hoc quod dicitur. qui aperit vulvam sanctus
vocabitur domino. Solus enim christus clausas portas vulve virginalis aperuit
que tamen clause iugiter permanserunt. Hec est porta orientalis clausa
per quam solus pontifex ingreditur et egreditur. Et nihilominus semper clausa
est. Illud quoque quod in volumine iob scriptum est. Nunquid mundus erit homo
coram deo. aut in operibus suis irreprehensibilis erit. si ad versus famulos
suos non credit. et contra angelos pravum quid repperit. quanto magis in his qui
inhabitant domos lutheas. ex quibus et nos de eodem luto sumus. Et si ad/
versarius hoc dici ex persona eliphaz themanites intellige non ab eo
dici sed ab illo qui sub persona angeli in visione et in revelatione loquitur et suadet
dei. Sed esto ut loquatur eliphaz quid post hec angelo loquitur. Nunquid
non hoc ex persona ipse iob dicit. temptatio est vita hominis super terram. Et si ego
peccavi quid possum facere. et quare oblitus es nequiciis fecisti iniquitatis
mee oblivionem et emundationem peccati mei. quid enim potest iustus esse ho/
mo apud deum. Et iterum Et si fuero iustus non audiet me. sed iudicio eius indigebit
Et rursum. quia sum impius. cur frustra laboro si lotus fuero nive

et mundus mundis manibus, satis me sorde tinxisti. Si peccavero custodies
me, ab iniquitate autem me non facies innocentem. Et si impius fuero
ve michi. Et si fuero iustus non potero respirare. Plenus enim sum ignomi-
nie. Et iterum: Quis erit mundus a sorde? Nec unus quidem, etiam si unius
diei fuerit vita eius super terram, et innumerabiles menses illius. Quod si dixeris
pronomine quis non pro impossibili sed interdum pro difficili accipi. Respondebo
tibi: Et ubi est illud quod temere protulisti, facilia esse dei mandata, et ideo facile
posse compleri, dicente scriptura: Vir in doloribus laborat sibi et vim facit per-
ditioni sue, ut oppressa et subiugata et mortificata carne vivat in eo spiritus.
Ridiculum quod illam expositionem demonstremus. Verum non dixisset Iob: Quis
erit mundus a peccato, sed quis mundus a sorde. Stercore quod probare conatur
sordes pannorum significari infantia non vicia peccatorum. Aut certe si non sit
intelligit, dicite vos quid sentiat, tam enim involutus dictor est et nimio torpore
squalore coopertus ut suspitionem magis quam intelligentiam lectori prebeat.
Ad extremum infert: Ego autem adhuc quid respondebo? Manum ponam
super os meum. Semel locutus sum, in sequentibus non addam. Ecce Iob noster in-
maculatus et iustus et sine querela et abstinens se ab omni se ab omni
peccato malo, qui sine iniusticia coronatur, ut misericordia dei indigeat. Hoc enim
quod in pluribus legimus. Quis gloriabitur castum se habere cor, aut quis confidet
mundum se esse a peccatis? Fac quod et hic non pro impossibili sed pro difficili
dixerit. Tolle ergo summam et rade de libro tuo facilia dei esse mandata.
Quid si illud apostoli Iohannis opposueris: mandata non sunt gravia. Et de evan-
gelio: Iugum enim meum suave est et onus leve. Facile respondetur. Leviora
enim evangelii dixisse mandata ad comparationem supersticionis iudaice in qua
precepta ceremoniarum gravia erant, quorum levitatem et apostoli petri summam
nullus potuit explere. Unde et in actibus apostolorum scribitur: Nunc ergo quid
temptatis deum imponere iugum super cervicem discipulorum, quod neque patres
nostri neque nos portare potuimus, sed per gratiam domini Iesu credimus salva-
ri quemadmodum et illi. Iacobus scribit apostolus: Si iudicas legem non es factor legis
sed iudex. Ille iudicat legem qui dicit aliquid non iuste esse preceptum, et igno-
rantiam non habere peccatum, et frustra offerri victimas pro errore, quod peccatum
non habeat conscientiam. Neque enim in lege ratio queritur sed auctoritas. Idem
in eadem scribit epistola: Ira perdit etiam prudentes. Significantur quod non iram
dei sed iram viri posuit. Ira dei enim iusta est. Ira autem viri deptur-
bata mente procedit. Unde et in psalmo dicitur: Irascimini et nolite peccare, quod
versiculus quem sensum habeat apostolus docet: Sol non occidat super iracundiam
vestram, ut peccatum breve sit vel leviter irasci. Iusticia autem iram celeri peni-
tudine mitigare. Unde et pro otioso verbo reddituri sumus rationem
in die iudicii. Et in eodem evangelio legimus: Qui irascitur fratri suo sine
causa reus erit iudicio, licet in plerisque antiquis codicibus sine causa ad

dictum sit. Ut scilicet nec cum causa quidem debeamus irasci. Quis hominum potest
dicere quod ira que absque iusticia est in sempiternum careat. Et iterum ne glorieris
in crastinum. nescis enim quid adveniens pariat dies. Unde scriptum est. Ne
beatum dicas quempiam ante mortem. quamdiu enim vivimus dimicamus, simus et
quamdiu dimicamus nulla est certa victoria. quod etiam apostolo fortissime preliati
in futuro seculo reservatur. Quibus atque salvator sub persona assumpti hominis loquitur.
Insipientissimus omnium hominum sum. et non est prudencia hominis in me. et in
sexagesimo octavo psalmo. Deus tu scis insipienciam meam. Sed fatuum
dei sapiencius est hominibus. Incarnatione quoque scriptum est. In multitudine sapiencie
multitudo sciencie. et qui addit scientiam. addit dolorem. Intelligens quod perfectio omnium
careat. et ex eo quod novit quanta non novit et odio magis habuit vitam quia
malum est super opus quod operatur sub sole. Omnia enim vanitas et presumpcio spiritus.
Nemo scit quod futurum sit. quia statim est qui annunciabit ei. Sunt iusti ad quos pervenit
quasi opus impiorum. Et sunt impii ad quos pervenit quasi opus iustorum.
Hoc ideo dicitur quia certum iudicium solius dei est. Nam quos putamus iustos sepe pec/
catores invenimus et quos econtrario peccatores apud deum scimus iusti sunt. Qua/
tuorque laboravit homo ut inquirat. non reperiet. et si dixerit sapiens nosse
se invenire non poterit. Omnium enim unus occursus est. verum et cor filiorum ho/
minum repleta sunt malicia et incerto statu/ quod greci dicunt/ periteria.
Musce morientes sive ut in hebraico legitur mortue. demoliuntur atque corrumpunt
suavitatem olei. Quibus morbum aliquo errore non capitur que hereticorum
et florum dogmatum venena non maculat. Tempus inquit est ut incipiat
iudicium de domo dei. Si autem primum a nobis quibus finis eorum qui non credunt
evangelio. et iustus vix salvabitur. impius et peccator ubi parebit. Certe
iustus est qui in die iudicii vix salvabitur. Salvaretur autem facile. si non in
se haberet maculas. Ergo et iustus est in eo quod multis floret virtutibus et vix
salvatur in eo quod in quibusdam dei indiget misericordia. Quatuor sunt
perturbaciones quibus genus vexatur humanum. due presentes. et due future. due
bonorum et due malorum quod greci dicunt λυπη et gaudium quod illi χαραν
vel ΗΔΟΝΗΝ appellant. et quod perversa ΗΔΟΝΗ. voluptas appetitusque dicitur
alteram mali. alteram boni excedimus quod mensuram. Si gaudeamus super hiis
que non debemus diciis. potencia. honoribus. inimicorum infelicitate vel
mortibus. Aut e contrario presencium malorum dolore cruciamur adversis. exiliis paupertate
languore mortibus propinquorum quod apostolus fieri prohibet. Et rursum si cupias
ea que arbitramur bona. hereditates honores prosperitate rerum omnium et cor/
poris sanitate et cetera quorum presencium gaudio fruimur. et metuamus illa que
putamus adversa. quibus ad perfectum carere iuxta stoycos. Zenone videlicet
et crissippum possibile. Iuxta epipotheticos autem et difficile et impossibile
est tum sine omnibus scripture sancte consentit autoritas unde et iosephus
machabeorum scriptor hystorie frangi et regere posse dixit perturbaciones/

animi eradicari que. et quinque tusculanarum ciceronis libri his disputatio/
nibus referti sunt. Pugnat enim iuxta apostolum adversum nos fragilitas cor/
poris et spiritualibus nequitia in celestibus manifesta sunt dicente opera carnis
et opera spiritus. et hec invicem sibi adversantur. ut non que volumus/ ipsa faci/
amus. Si non/ quod volumus/ facimus. sed quod volumus illud operamur. quomodo
dicitis hominem sine peccato esse si velit. Ecce apostolus omnes que credentes
quod voluit implere non possunt. Caritas operit multitudinem peccatorum. Non tam
preteritorum quam futurorum. ne ultra dei in nos caritate peccemus. Quamobrem
de muliere peccatrice dicitur. dimittuntur ei multa quia dilexit plurimum. Ex
quo intelligimus non nostrum solum esse patratis facere quod volumus. sed et dei cle/
mentie. si nostram adiuvat voluntatem. Deus lux appellatur. et tenebre in eo
non sunt ulle. quomodo dicitur ullas in dei lumine tenebras reperiri. Ostendit omnium
aliorum lumina aliqua sorde maculari. Denique et apostoli appellantur lux mundi.
Sed non est scriptum quod in apostolorum luce nulle sint tenebre. Et de iohanne
scribitur. Hic venit ut testimonium perhiberet de lumine. ut omnes crederent per illum
non erat ille lux. sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera que
illuminat omnem hominem venientem in mundum. Unde et de deo scriptum est. quod solus
habet immortalitatem et lucem habitat inaccessibilem et certe legimus immortales
angelos in immortales thronos. et dominationes. ceterasque virtutes. Sed solus deus
est immortalis quia non est per gratiam ut cetera sed per naturam. Qua ob causam idem
apostolus scribit. deum solum esse sapientem. cum et salomon et multi alii sancti
sapientes vocentur. et dicatur iuxta hebraicum ad principem tyri sapientior daniel
es tu. Quo ergo solus lux. solus immortalis. et solus sapiens appellatur. cum multi
immortales et luces et sapientes sint. Sic perfectio hominis non excusatur. sed
ex gratia venientes imperfectos eos qui perfectos volunt esse demonstrat. Mund-
ant scriptum est et sanguis ihesu filii eius mundat quoque nos ab omni peccato
tam in confessione baptismatis quam in clementia penitudinis. sed aliud est
mundari a deo. Aliud per se esse sine vicio. Si enim iuxta iob luna non splendet
et stelle non sunt munde in conspectu eius. quanto magis homo putredo. et filius
hominis vermis. Omne enim os obstruitur et obnoxius est mundus deo. quia ex operibus
legis non iustificabitur omnis caro coram eo. Nulla quippe distantia est. per hoc quod
omnes enim peccaverunt et indigent gloriam dei. iustificati gratis per ipsius
gratiam. Sin autem scribit existimamus fide iustificari hominem sine operibus
legis. Si quidem unus est deus. qui iustificat circumcisionem ex lege. et pre/
putium ex fide. manifeste ostendit non in hominis merito sed in dei gratia esse
iustitiam qui sine legis operibus credentium suscipit fidem. Unde sequitur peccatum
vestrum non dominabitur. Quare quia non estis sub lege. sed sub gratia. Non enim vo/
lentis neque currentis. sed miserentis est dei. Unde et gentes que non sectabantur
iusticiam comprehenderunt iusticiam. iusticiam autem ex fide. Israhel autem sequens
legem iusticie non pervenit. quia non ex fide sed operibus offenderunt in lapidem

offensionis finis enim legis xpus ad iusticiam omni credenti. Cuncte hee epistole
apostoli. hoc habent principium. Gratia uobis et pax a deo patre et xpo
ihu dno nostro et sic fine clauduntur. Ad corinth quoque scribitur. ut non in
digeatis ulla donatione expectantibus reuelationem dni nri ihu xpi. Licet ergo
nulla indigeamus donatione tamen expectamus reuelationem dni nri ihu. qui
et nos in omnibus confirmabit et ostendit sine crimine. cum in die dni nri
ihu xpi. et mox finis adueniret. ut non glorietur omnis caro in conspectu dei. pau
lus plantauit. apollo rigauit. sed dns incrementum dedit. Ergo neque
qui plantat neque qui rigat est aliquid. sed qui incrementum dat deus. ipsius
enim agricultura ipsius edificatio sumus. Iuxta gratiam dei qua sapiens architectus
posuit fundamentum. Nolite inquit uosmetipsos decipere. si quis sapiens est
in uobis. in seculo isto fatuus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim mundi stultitia
est apud deum. Dns cognoscit cogitationes hominum quoniam uane sunt. Et iterum. In
nullo enim michi conscius sum. sed non in hoc iustificatus sum. qui autem me
iudicat dns est. Ut et uobis qui sine peccato esse uos dicitis. Quid habe
tis quod non accepistis? Si autem accepistis quid gloriamini quasi non acce
pistis. Iam saturati estis. Iam diuites facti estis. Et ut sciamus non ex nobis
sed ex dei tota pendere iudicio Ueniam inquid citius ad uos. si dns uoluerit
qui enim dicit ueniam ad uos. ostendit se uelle. monstrat cupere. promittit ad
uentum. sed ut cautius hoc loquatur. infert si dns uoluerit. Si quis enim se
putat aliquid nosse nec dum nouit sicut nosse oporteat. Vas electionis humilitate
delectus ymo confessione singularitatis sic loquitur. Ego sum minimus apostolorum. qui
non sum dignus uocari apostolus. quia persecutus sum ecclesiam dei. gratia autem dei
sum quod sum et gratia ipsius in me uacua non fuit. sed omnibus his amplius labo
raui non ego autem sed gratia dei que mecum est. dic se plus omnibus apostolis labo
rasse statim quasi laborem suum addere refert auxilium non ego inquiens
sed gratia dei que mecum est. Sic et in alio loco loquitur. Fiduciam autem talem
habemus per xpm ad deum non quia ex nobis ipsis sufficientes sumus aliquid
cogitare aliquid quasi ex nobis. sed sufficientia nostra ex deo est. qui et ydo
neos nos fecit ministros noui testamenti. Non enim iustificatur homo ex operibus
legis. nisi per fidem ihu xpi. Unde infert et nos in xpm ihm credimus Ut
iustificemur ex fide xpi. et non ex operibus legis. quia ex operibus legis non iusti
ficabitur omnis caro. Si enim ex lege iusticia ergo xpus sine causa gratis
mortuus est. Ex lege maledicto est. scriptum est enim. maledictus est omnis qui non
permanet in omnibus que scripta sunt in libro legis. Ut faciat ea. xpus
nos redemit de maledictione legis. factus pro nobis maledictum. Si enim data
esset lex que posset iustificare. uere ex lege esset iusticia. Sed conclusit scriptura
omnia sub peccato. Ut promissio ex fide ihu xpi daretur credentibus. lex ergo
pedagogus noster fuit in xpo. ut ex fide iustificemur. Unde addit et uno
uersiculo comprehendit dicens. Euacuati estis a xpo qui in lege iustificamini

a gracia excidistis. Hec cuncta perstrinxi. Vt ostenderem nullo legem fuisse comple-
tam. et per legem mandata omnia que continentur in lege. Deus enim est
qui operatur in nobis. et velle et perficere. Laborat apostolus et iuxta iusticiam
que in lege est sine querimonia conversatus. omnia in christo ducit quisquilias
vt inveniatur in christo non habens suam iusticiam. que ex lege. sed que ex fide
christi est a deo. Vnde scribit ad thessalonicenses. Fidelis autem est dominus. qui
servabit vos. et custodiet a malo. Ergo non liberi arbitrii potestate. sed
dei clementia conservamur. At ne putes argumentacionibus vanis que movent
audientibus questiones veritatem fidei posse subverti. Idem apostolus scribit ad
thymotheum. O thymothee depositum custodi. devitans prophanas vocum
novitates. et contradictiones falsi nominis sciencie quam quidam promittentes circa
fidem exciderunt. Benignitas enim et misericordia salvatoris nostri non ex operibus
iusticie que fecimus. sed secundum misericordiam suam salvos fecit nos. Vt iustificati
illius gratia heredes simus iuxta fidem vite eterne. Hec breviter quasi de latis-
simo ac pulcerrimo apostolice doctrine prato carpsimus. Vt dure frontis
impudencia toleretur. Transeamus ad euangelia et apostolicos igniculos
clarissima christi lampade compleamus. Omnis autem qui irascitur fratri suo sine
causa reus erit iudicio. qui autem dixerit fratri suo racha quod interpretatur vanus
et absque cerebro. reus erit concilio. Haud dubium quin sanctorum et angelici
senatus. Qui autem dixerit fatue. reus erit gehenne ignis. Quis nostrum potest
non huic vicio subiacere. cum eciam pro ocioso verbo reddituri simus racionem in die
iudicii. Si ira et sermonis iniuria atque interdum iocus iudicio concilioque et
gehenne ignibus delegatur. quid merebitur turpium rerum appetitio. et ava-
ricia que radix est omnium peccatorum. Si igitur offers donum tuum ad altare et ibi
fueris recordatus. quia frater tuus habet aliquid adversum te. dimitte ibi donum
tuum coram altari. et vade prius reconciliare fratri tuo et tunc veniens
offeres munus tuum. Hoc est potestatis ut non habeam aliquem contra me
vt autem ille adversus me habeat aut non habeat in illius voluntate consistit.
Quid ergo faciam. si ille reconciliari noluerit. Obsecrem. flectam genua. sed
quid si contempnet. an ex toto tollo nolentem in vis amicicie traham. et que
est maior inimicicia quam amicicias necessitate sociare. Neque enim dixit
rogo eum ut tibi concilietur. sed reconciliari prius fratri tuo. et sic offeres
munus tuum ad altare. Non quo impossibilia deus preceperit sed in tam perfectionis
culmine ostendit. ut ipse pro impossibili ac difficultate nimia precepisse
videatur. Ad destruendam sentenciam tuam. quia scribis facilia dei esse mandata
scandalizantem oculum et pedem et manum iubemur abscindere. Esto per
tropologiam dictum sit carissimis et consanguineis et fratribus nobis vel
coniugali amore ~~[illegible]~~ sociatis. Facile ne arbitraris. ob quamque offensam
tantam subito abscidere caritatem. Quodque dicitur sit sermo vester. est est. non non.
quod autem amplius est ex malo est. forsitan ad vestra scola referatur qui numquam

mendicus sit. Nec audiat illud propheticum et apostolicum. Ego dixi in excessu men-
tis mee Omnis homo mendax. Resistat scripture in alio loco. Os quod mentitur
occidit animam. Verberati maxillam alteram iubemur opponere. Tollenti tu-
nicam etiam et pallium concedendum est. Angariati per mille passus. duobus
milibus tollam prebendam suam. Petenti te da. et volenti a te mutuum ac-
cipere ne aduerteris. Si duos nummulos habuero. et alius postulet. quid dabo
et ipsum in mendicando erit. aut si non dedero transgressor legis inueniar.
Illud autem quod dicitur. Diligite inimicos vestros. benefacite hiis qui oderunt vos
et orate pro persecutoribus et calumpniatoribus vestris forsitan in vero cognitu
recipiatur. apud nos vero. ab hiis est qui perfecta sunt consecuti meritis humilitate
clementia saluatoris. Quod autem sequitur. Cauete ne iusticiam vestram hoc est elemo-
sinam vestram faciatis coram hominibus. ut videamini ab eis. Nescio quis possit
implere ad largiendum frustum panis et binos nummulos pro conducitur et exten-
dentes manum huc illucque circumspicimus. qui si nullus viderit contractior
fit. Esto unus de mille inueniatur qui ista non faciat. Responde queso
vbi sunt facilia mandata. Nolite inquit solliciti esse de crastino. Crastinus
enim dies sollicitus erit sibi ipsi. sufficit diei malicia sua. Vos de crastino non
cogitatis. et instar auium presentibus contenti estis. Quomodo epistole bibline vo-
litant tunc flumina ethiopie ut inter simias et in pavas novo de ophir sa-
lamoni dona mittantur. Vis audire facilitatem mandatorum dei ausculta
quod dicitur. Quam arta et angusta via est que ducit ad vitam et pauci sunt
qui inueniunt eam. Non enim dixit qui gradiuntur per eam. hoc enim vel difficili-
mum est sed qui inueniuntur. Pauci enim inueniunt et multo pauciores in-
grediuntur per eam. Filius inquit hominis non habet vbi caput suum reclinet.
Qui dicit in Ysaia. Suscipe lassum. et hec est requies mea. Si non habet vbi
caput reclinet. et quietum. et trementem verba mea. Vbi est mandatorum fa-
cilitas. Multi hoc quod scriptum est. Non veni iustos vocare sed peccatores ad
penitenciam simpliciter accipiunt. iuxta illum sensum. Non indiget sani medico
sed hii qui male habent. Alii vero interpretantur coactius. Non veni vocare
iustos. Nullus enim ad comparacionem iustus est. sed exaltata parte peccator. sed peccatores quibus
mundus refertus est. dicente dauid. Saluum me fac domine quoniam defecit sanctus
et corrupti sunt et abhominabiles facti sunt. in ~~adin~~ adinuencionibus suis omnes
declinauerunt. simul inutiles facti sunt. non est qui faciat bonum. non est usque ad
unum. Nolite ait possidere aurum. neque argentum neque pecuniam in zonis vestris Non
peram in via. Non panem neque duas tunicas. Neque calciamenta. neque virgam. Hec
innocens precepta apostolica sunt. Et certe apostolus petrus caligas habuisse narratur.
Dicente angelo ad eum. Precinge te et calciare caligis tuis. Duas autem tunicas
vt de ceteris taceam puto quod et ego et tu possideamus. Si tamen tu amplius non ha-
bemus. Hec dico et iterum iterumque ac per singula ingeram ut erubescas ad sua

tua facilia esse dei madata · fratre tradat tradet fratre in morte · pr
filiū · consurgent filij con parētes · et interficiet eos · et eritis inqt
odio cunctis homib9 ppt nomē meū et q facilia iusserat et sciebat
ea facile posse compleri ppterea ut dei facilitate ostendet copulat
dicens · qui pseuerauit usqz in finē · hic saluus erit · Non veni inqt pacē
mitte sup terrā · s gladiū · Veni diuidere hoies con prem suū et filiā
con matre · et nurū con socrū · et ne oia pcurredo longiore sententiam
faceret · Uno cuncta sermone cophendit dicens · Inimici hois domestici
eius · Cuiqz posuisset · q amat prem aut matrē sup me · no est me
dign9 · et q amat filiū aut filiā sup me no est me dign9 · Ob
facilitatē preceptorū intulit · et q no tollit cruce suā et sequit me · no
est me dign9 · Crux xpi facil est · Nudū p9 xpm pgere ludo est
iocus est · Et ubi pmia q difficultate geruntur · Non colligunt zizan/
nia imprimis sed ne et frumētu pit eradicet · Palea dimittit futuro iu/
dicio rseruatur · qn iusti fulgebut quasi sol · et egredient angli et se/
parabut malos de medio iustorū · Petrus mergit · et meret audire
Modice fidei quare dubitasti · Si in illo modica fides · mihi mag
sit nescio · De corde inquit egrediunt · cogitatioes pessime homicidia
adulteria · fornicatioes · furta · falsa testimonia · blasphemie · hec sunt
que coinquinat hoiem · Procedat q in corde suo hec no esse testetur
et plenā in corpe isto mortali iusticiā gfitebor · Qui vult inqt saluā
aiam suā · pdet eā · et q pdiderit aiam suā ppt me saluā faciet eā
Iterū dicitur · hec sunt facilia madata · Ve mūdo ab scandalis · necesse
est enim ut veniant scandala · et ppterea in alio loco scriptū est · In multis
offendim9 sunt enim omnes · Non pauca pecca sed multa n' quādā
sed om posuit omnes enim que sua sunt q runt et no ea q dei sunt · Unus
bonus de9 dr et iungitur quasi hominis bonitas adiu · et tn plenam
iusticiā no hz quia noluit substaciā suā paupibus erogare Unde
difficultas difficultati ymo impossibile impossibili cparat · Nec ca/
melū in gredientē pforamē acus nec diuite pmanere i regno
celorū · Quis eorum no lauat exteriora calicis et parapsidis et inte/
riora nequaqua hz sordibus incarnata · Quis sepulchrorū extrinsecus
de albatorū pr pulchritudine declinat · Hic et nobis dicat ihus · d focis
q videmini hominibus iusti intus aut pleni estis ypocrisi et iniqtate
Quidus aliis vicijs carere possumus ypocrisi maculā no habere
aut paucorū est aut nullorū · pater inqt si possibile est transeat
calix iste a me · Verutā no sic ego volo · sed sic tu · filius dei q dixit
et facta sunt · mādauit et creata sunt omnia statim hoc q filius hois
dr simili tempat · pr si possibile est · verutā no sicut ego volo · s
sicut tu · Et theutobolus me9 abducto supcilio loquitur · pot homo

sine peccato esse. si velit. Apostoli audiunt. sic non potuistis una hora vigi-
lare. Non dixit noluistis sed non potuistis. Apostoli una hora vigilare non
possunt. somno merore et carnis fragilitate superati. et tu potes longo
tempore omnia sua peccata superare. Marcus evangelista scribit de domino. Et non
poterat ibi ne unam quidem facere virtutem. nisi paucis egrotantibus
manus imponens sanavit eos et admirabatur propter incredulitatem eorum
dominus dicitur non potuisse in nazareth. ne unam quidem facere virtutem. et
infidelitatis aliene stupore retinetur et vos potestis omne quod vultis. Dei-
nique in consequentibus scribitur. Abiit in fines tyri et sydonis et ingressus
domum. neminem volebat scire et latere non potuit. Certe utique cupiebat
latere. et quod cupiebat latere qualiter fieret non potuit. ut adventus sui omnem
conscientiam declinaret. Quibus certis quomodo latere non potuit. Cogita assumite
hominis veritatem. et omnem cecitatibus carnibus scandalo. Et filius aliquid
incarne. et ipse carne non potuisse narratur. Nos qui toti carnei sumus
et quottidie spiritus operibus repugnamus tam apostoli sententiam quod volumus cuncta
facimus. Petrus apostolus etiam vult in monte facere tabernacula. unum domino
alterum moysi. tertium helie. nesciens quid loquatur timore perculsus et nos pi-
ringolice philosophie ructamus superbiam. de die et hora consummationis ultime
et angelos celorum et filium ignorare respondit et vos plenam scientiam
pollicemini. carnis infirmitas deo habitatore gaudebat et tamen mensuram
fragilitatis sue excedere non poterat. ut non TWΔWKEIN id est pu-
tative iuxta veteres hereticos. sed vere dei filius. hominis filius crederetur. Apostolos
paululum relinquens cecidit pronus in terram. et orabat dicens pater
si possibile est. Cur queso similiter ambiguitatis expromit. quod in alio loco
dixerat. quod apud homines impossibilia. apud deum possibilia sunt. Sed hoc passurus
hominis verbis loquitur. Ille dicit si possibile est una hora preterire. Tu dicis
impossibile et omni tempore peccata vitare. In quibusdam exemplaribus et maxi-
me grecis codicibus iuxta marcum in fine evangelii eius scribitur. Postea cum
accubuissent undecim. apparuit eis. et exprobravit incredulitatem. et
duritiem cordis eorum quia hiis qui eum viderant resurgentem non credi-
derunt. et illi satisfaciebant dicentes seculum istud iniquitatis et incredu-
litatis substantia est. quod non sinit per immundos spiritus veram dei apprehendi vir-
tutem. Idcirco iam nunc revela iustitiam tuam. Qui si contradicitis illud
certe renuere non audebitis. mundus in maligno positus est. Et quod dum
suum sathanas temptare ausus sit et victus abs confusus recessit.
usque ad tempus utique passionis ille temptatur et successor. Iovinianum audi
loquentem eos qui plena fide baptisma consequuti sunt non posse temptari
Nimio alius verbis posse hominem baptisatum si voluerit nequaquam velle
peccare. Zacharias iustus audit ab angelo. quia non credidisti

verbis meis · Pater lunatici de aplis loquitur rogaui discipulos tuos
vt eycerent eum et non potuerunt et ipsi discipuli interrogant
saluatorem quare non potuimus eycere illum ? et audiunt · propter incredulitatem
vestram · Cur queso quia omnia posse domino seruabatur · Intrauit cogitacio
in aplos · quis eorum maior esset · et emendantur doctrina saluatoris ·
dum minimus maior agnoscitur et humilitas sublimitate mutatur · Non
recipitur ab vrbe samaritanorum · quia facies eius erat euntis Ierusalem
Iacobus et iohannes vere filii tonitrui · Et zeli ardore feruentes · phinees
et helyas ignem de celo deducere cupiunt et corripiuntur a domino · quia
vtique non corriperentur si absque errore voluissent · Ibant cum illo populi · hoc
est cum domino · qui gustus dixit · Si quis venit ad me et non odit patrem suum
et matrem suam et vxorem et filios et fratres et sorores insuper et animam suam
non potest meus esse discipulus · et qui non tollet crucem suam · et sequitur me · non potest
meus esse discipulus · Et in hoc loco temerariis proclamabo potest hoc si vo/
lit omnia virtute peccati facilia enim sunt mandata eius qui meretur audire a domino
saluatore · Vos estis qui iustos esse vos dicitis coram hominibus deus autem
nouit corda vestra · quia quod apud homines excelsum est · Abhominabile est coram
deo · Impossibile inquit est · vt scandala non veniant puto quod peccatum scan/
dalum venit nisi fallor enim CKΩΛOΠETCKANΔAΛON · apud
grecos ex offensione et ruina nomen accepit propterea in multis offendimus
omnes fac ut non corruerem · Certe offendi et non in vno sed in pluribus · Ar/
bitror quod et in aliquo offendisse peccatum sit · Dixerunt apli domino · Auge nobis
fidem · Qui respondit eis · Si habetis fidem quasi granum sinapis quod
vtique minimum est omnium seminum · et crescit oboluis meus fidei nobis motibus
intumescit · Dicebat autem inquit et parabolam illis quod oportet semper orare
et nunquam deficere · frustra semper oramus · si in nostro est arbitrio · facere
quod volumus · Dixerunt apli et quis potest saluus esse ? Audiunt a domino ·
que impossibilia sunt apud homines · possibilia apud deum sunt · ergo aliqua que
apud homines impossibilia sunt et certe ea esse possibilia ex eo ostenditur
quod apud deum possibilia sunt · Sit ergo apud deum possibile homini si velit donare
in penitentia · non ipsius merito sed sua clementia · et apud homines nequaquam
possibile liberi arbitrii potestate · quod nutu donantis accipitur · Non sufficerat
aplis dudum super dignitate quesisse quis eorum maior esset · Sed in ipso
necessitatis et passionis articulo scribitur de eis · facta est autem et con/
tencio inter illos quis eorum maior esset · Optimum tercia tempus
instante de dignitate contendere · Symon inquit symon · ecce sathanas
expetit vos vt cribraret quasi triticum · ego autem rogaui pro te vt non
deficiat fides tua · Et certe unde vos in apli erat potius potestate si
voluisset ut non deficeret fides eius quia vtique deficiente peccatum subintroditur

In quibusdam exemplaribus tam grecis quam latinis invenitur scribente
Luca. Apparuit illi angelus de celo confortans eum. haud dubium
quin dominum salvatorem. Et factus in agonia prolixius orabat. factusque est
sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Salvator in pas-
sione ab angelo confortatur. et Critobolus meus non indiget auxilio dei
habens liberi arbitrii potestatem. et tam vehementer orabat ut gutte
sanguinis expte prorumperet que totum erat in passione fusurus. Quod
inquit dormitis surgite et orate. ne intretis in temptacionem. Debuit utique
vos dicere. Quid dormitis. surgite et resistite liberum enim habetis arbitrium
et semel vobis concessa a domino potestate. nullius alterius indigetis auxilium. si enim hoc
feceritis non intrabitis in temptacionem. Non possum ait ego facere a meipso
aliquid. sicut audio iudico. Arriani obiciunt calumniam. Quibus respondet ecclesia
ex persona hominis hoc dici qui assumptus est. Tu econtrario loqueris possum
sine peccato esse si voluero. Ille nichil ex se potest facere ut hominis indicet ve-
ritatem. Tu potes omnia peccata vitare. ut adhuc in corpore constitutus
Anthiteon esse te doceas negat scribus ac propinquis ire se ad scenophegia
Et postea scriptum est. Ut autem ascenderunt fratres eius tunc et ipse ascendit
ad solempnitatem. non manifeste sed quasi in abscondito. Iturum se nega-
vit. et fecit quod prius negaverat. Latrat Porphyrius inconstancie ac
mutacionis accusat nesciens omnia scandala ad carnem esse referenda
Moyses inquit dedit vobis legem et nemo ex vobis facit legem utique possibile
et tamen quod erat possibile nemo compleverat. Neque enim culpa imperantis est.
sed fragilitas audientis. ut omnis mundus subditus fiat deo. In ewangelio
secundum Iohannem In multis et grecis et latinis codicibus invenitur de ad-
ultera muliere que accusata est apud dominum. Accusabant autem et vehementer
urgebant scribe et pharisei iuxta legem eam lapidare cupientes. At ihesus
inclinans digito scribebat in terra eorum videlicet qui accusabant et omnium
peccata mortalium secundum quod scriptum est in propheta. Relinquentes autem super terram
scribantur. Tandemque caput elevans. dixit eis qui sine peccato est vestrum. primus
super eam mittat lapidem. hoc quod dicitur sine peccato grece scriptum est anamartetos
Quid ergo aliud esse dicit sine peccato et aliud anamartetos aut grecum ser-
mone novo verbo exprimat aut si expressum est a latinis ut interpretacionis
veritas habet perspicuum est anamarteton nichil aliud esse nisi absque peccato
et quia accusatores omnes fugerunt. dederat enim verecundie eorum clemen-
tissimus iudex spacium recedendi. Rursumque infra scribens terram que despi-
ciens paulatim discedere et oculos illius declinare ceperunt. Solusque re-
mansit cum muliere. Cui locutus est ihesus. Ubi sunt. Nemo te condep-
navit. Que ait nullus domine. Respondit que ei ihesus. neque ego te con-
dempno. Vade et amodo noli peccare. precepit dominus. ne ulterius peccaret
sicut et alia similiter in lege mandavit. sed utrum ea fecerit vel ne scriptura

non dicit. Omnes inquit qui venerunt ante me fures fuerunt et latrones. Et
omnes nullo excipit. Qui venerunt inquit, non qui missi sunt. de quibus
propheta ait. Ipsi veniebant a se. et ego non mittebam eos. Quod vero solius
xpi potencia reservatur qui ad sua venerat. et sui eum non receperunt. Dum
essem inquit in mundo cum eis. ego servabam eos in nomine tuo quod dedi eis
liberi arbitrij et custodivi. et nullus ex eis periit. nisi unus filius perdicionis
Non dixit eis dedi ei liberi arbitrij potestatem ut ipsi se suo labore
servarent sed ego custodivi eos. ego servavi. Denique infert. Non peto
ut inferas eos de mundo. sed ut custodias illos a malo. In actibus apostolorum
scriptum est. De paulo et barnaba. quod dessencierint inter paulum et barna-
bam pro iohanne qui cognominatus est marcus orta dissentione ita ut sepa-
rarentur et barnabas marcum. et paulus silam assumerent. in euangelij minis-
terium. Paulus severior. ille clemencior. Uterque in suo sensu abundabat.
et tamen dissentio habet aliquid humane fragilitatis. Preterea volumus legi: transiret
frigiam et galaticam regionem. prohibiti a spiritu sancto loqui verbum in asya quo
maledicto. puto in ipsa primum usque hodie hereticos qui contra spiritum
sanctum faciant, plurimos reperiri. Cumque venissent ad mysiam temptabant
ire bythyniam. sed non dimisit eos spiritus ihesu. Nota quod spiritus ihesu spiritus
sanctus sit. qui in alio loco propter unitatem substantie patris spiritus appellatur.
Voluit loqui in asya et prohibentur a spiritu sancto. Temptat ire in bithy-
niam. et non eos permittit spiritus ihesu. Satis inportune si eis faciendi
vel non faciendi semel dederat liberi arbitrij potestatem. Sequitur. Tempora
inquit ignorancie respiciens deus. Nunc precepit hominibus omnes ubique
penitenciam agere. Significantes preterita in lege tempora. tempora ignorancie demonstrat.
Rursum ait veniam ad vos deo volente. Cur imposuit voluntatem
dei si habebat sui arbitrij potestatem. Iacobus apostolus. Si quis ait
servaverit totam legem. offenderit autem in una. factus est omnium reus. Quis
autem in nullo aliquando peccavit. Si autem peccavit quod negari non potest. et
pro uno peccato omnium reus est peccatorum non suis viribus sed misericordia sal-
vatur dei. Si quis in verbo non peccavit. iste perfectus est vir. Si aliquando in sermone
peccasti ubi est apud te presumpta perfectio. Maxime cum sequatur Linguam
autem hominum nullus potest domare inquietum malum. Plena veneni mor-
tiferi. Rogo te ut michi respondeas. si lingua inquietum est malum
et plena veneni mortiferi et nullus potest linguam domare mortalium
et tanti criminis reus est eis. Ubi impetuum peccatorum fuga? Unde bella
et unde rixe inter vos. Nonne ex voluptatibus que militant in membris
vestris? Aut membra non habetis humana. Aut si homo sine membris
non potest esse. Confitemini voluptatem atque luxuriam in vestris artubus militare
David qui dixerat confitenter. proba me domine et tempta me. Ure
renes meos et cor meum. quia in misericordia tua in conspectu oculorum meorum

est · et complacui in veritate tua · Et iterum ego autem In innocentia mea ingressus
sum et pes meus stetit in directo · Quamquam iudicij veritate dei misericordia mi
tigerat · Tamen quia hoc ausus est dicere relinquitur parum pro fragilitati
sue · vt et vos dicitis arbitrij liberi libertati et per adulterium lapsus in ho
micidium · postea loquitur Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam · Et secundum
multitudinem miseracionum tuarum dele iniquitates meas · Nec hoc dico quod
quod vnum sacrificium acciperet · Et de quo scriptum quod fecerit omnes voluntates dei
Sed quod multis alijs bonis hec vicia recompensauit et saluatus sit misericordia dei
Cuius iudicium est in ponderibus et ad quem asaph loquitur · Cibabis nos pane
lacrimarum · et potum nobis dabis in lacrimis in mensura · Neque enim iniustus
est dominus ut tantum peccata condempnet et bonorum operum non meminerit · Vnde et in
alio loco ydem dauid canit · Ego dixi in abundantia mea · non mouebor
in eternum · Domine in voluntate tua prestitisti decori meo virtutem · auerti autem
faciem tuam et factus sum conturbatus · Dixi enim pronunciabo contra me iniu
quitatem meam domino · et tu dimisisti impietatem cordis mei · Iusto quoque precipi
tur reuela ad dominum viam tuam et spera in eum · et ipse faciet · Et educet quasi
lucem iusticiam tuam et iudicium tuum quasi meridiem · Salus enim iustorum
a domino quia non est sanatio in carne eorum a facie ire eius · Et quottidie
iuxta apostolus quod dicebat · Non enim habitat in carne mea bonum · Ingemes
cunt dicentes · Renes mei impleti sunt illusionibus · et non est sanitas in
carne mea · Breues enim posuit dies meos et substancia mea quasi nichil in conspectu
eius · Verumtamen vniuersa vanitas omnis homo viuens · vel viuens in corpore · vel viuens
in virtutibus · et tamen omnia vanitas · Incerto enim statu fluctuat · et dum non timet
in sereno · patitur tempestatem · Qui cum esset in honore non intellexit comparatus
est iumentis insipientibus et similis factus est eis · pro nichilo inquit saluos
facies eos · Haud dubium quin iustos qui non proprio merito · sed dei saluantur cle
mentia et delicta mea a te non sunt abscondita · Hoc ex persona christi dicitur
si ille qui peccatum non fecit nec dolus inuentus est in ore eius pro nobis do
luit et nostra peccata portauit · quanto magis nos debemus nostra vicia confiteri
Renuit inquit consolari anima mea considerantis delicta que feceram recor
datus sum dei et letatus sum cogitans me illius clemencia conseruandum nocte
cum corde meo meditabar et scobebam spiritum meum · Et dixi nunc cepi hec
est mutatio dextre excelsi · Iusti vox est qui post meditacionem in sompnijs · et
conscientie cruces · ad extremum ait nunc cepi · vel penitenciam agere vel secu
lum renunciare · et hec ipsa de bonis ad meliora mutatio · non mearum
virium sed dextera et potentia dei est · Iherusalem misericordia edificabitur · Nullum
enim tempus est quo non edificatur misericordia in singulis quibusque sanctorum
et hijs qui de peccatis transeunt ad virtutes · A sagitta volante per diem
a negocio perambulante in tenebris · quis meum poterit liberare · Ecce
enim peccatores intenderunt arcum ut sagittent in obscuro rectos corde · —

Noluit xpianos vulnerare sed rectos sagitta. perdere voluntate phetiuus
Noli insanctiorum intelligentia scripturarum. negotium in tenebris et nocte
perambulat per philosophos qui obscuritate sermonum involvere cupiunt veritatem
plantati in domo domini in atriis dei nostri florebunt. plantati in domo
domini iusti sunt in ecclesia confirmati. sed hii non in presentiarum sed in futuro in atriis
domini florebunt. Ubi est certa et secura possessio. Miserator et misericors
dominus et longanimis et multe misericordie. Bonus dominus omnibus et miserationes
eius super omnia opera illius. Tantas audies miserationes. et in tua audes virtute confidere
Confiteantur tibi domine omnia opera tua. si de cunctis operibus dei et homines sunt.
ergo omnes homines sua peccata fateantur. Legimus in samuele dictum de salomone
ipse edificabit domum nomini meo et firmabo regnum eius usque in sempiternum
Ego ero ei in patrem. et ipse erit michi in filium. Et iterum. Si inique egerit cor//
ripiam eum in virga hominum. misericordiam autem meam non auferam ab eo. Cum
egisset david gratias deo. ad extremum intulit. Et hoc est lex hominis domine deus
semper respicere. Ad clementiam tuam et infirmitatem carnis divino auxilio
sustentare. Quid michi inquit et vobis filii sarvie maledicat semei dominus precepit
ei. ut maledicat david. et quis respondebit ei quare hoc fecisti. Voluntas enim
dei non discutienda. sed cum gratiarum actione patienda est. Et in alio loco
dominus mandavit ut dissiparet consilium achitofel bonum. et adduceret super absolon
malum. cuius contra consilium erat. quia consilium dei. Et quia in homine potestas liberi arbitrii
maior potestate subversa est. Ieroboam. qui peccare fecit populum israel/ arguitur
tur reliquit preceptum dei/ dicitur quod ad eum. dedi tibi regnum domus david et non
fuisti sicut servus meus david qui custodivit mandata mea et ambulavit post
me in toto corde suo et fecit placitum in conspectu meo. Ergo et possibilia
mandata dei sunt. que david fecisse cognoscimus. et tamen lassescere sanctos ad perpe//
tuitatem iusticie. In multis regibus legimus de stirpe david. quod non suo merito
sed david patris virtutibus conservati sunt. qui fecerint placitum in conspectu dei
Et venitur ad asa regem iuda de quo scriptum est. fecit quod asa rectum in conspectu
domini sicut david pater eius. Cumque in multis laudibus eius commemorata esset hystoria
ad extremum intulit. sed excelsa non abstulit. Attamen quia cor eius perfectum erat
cum deo omnibus diebus vite sue. certe et iustus dicitur quippe cuius cor perfectum erat cum
deo. Et tamen in eo erravit. quod excelsa non abstulit. que ezechia et iosia legimus
abstulisse. Helyas in cuius spiritu et virtute venit iohannes baptista. ad cuius
imprecationem ignis descendit e celo et iordanis fluenta divisa sunt. Timuit
Iesabel et fugit lassus quod in solitudine sedit sub arbore et pressus angustia
mortem rogavit dicens. Sufficit michi domine. Tolle animam meam. neque enim melior
sum patribus meis. Quem iustum negare quis potest. et tamen non dicam mentem. sed hominem
formidare de cuius perturbatione descendit. quod vitio carere non potest. dicente david
Dominus auxiliator meus non timebo quid faciat michi homo. De iosaphat
rege iuda scriptum est. et fuit dominus cum iosaphat quod ambulavit in viis david
patris sui prioribus. Ex quo intelligitur posteriores cum david habuisse iusticias

et nouissima non habuisse peccata. Non peccauit ait balaam. sed in deo patris
sui. et ambulauit in preceptis illius et non iuxta peccata israel. Confir-
mauit quoque dominus regnum in manu eius et dedit omnis iuda munera josaphat
facteque sunt ei infinite diuicie et multa gloria. Cumque sumpsisset cor eius
audaciam propter vias domini etiam excelsa et lucos de iuda abstulit. Hic
achab regi impiissimo affinitate coniunctus est. Cumque post plurima reuerteretur
iherusalem occurrit ei iheu filius anani videns et ait ad eum. Impio prebes
auxilium et hiis qui oderunt dominum amicicia iungeris. et iccirco iram quidem
domini merebaris sed bona opera inuenta sunt in te eo quod abstuleris lucos
de terra iuda et preparaueris cor tuum ut requireres dominum. At ne putemus
posteritatis iusticias hoc peccato et in increpatione prophetica fuisse deletas. propterea
de ochozia stirpe eius scriptum est. quod inuenerit eum iheu latentem in samaria
adductumque occiderit. et sepelierunt in quo illum. eo quod esset filius iosaphat
qui quesierat dominum in toto corde suo. De ezechia scriptum est fecit rectum
in oculis domini iuxta omnia que fecit dauid pater eius. Iste abstulit excelsa. et con-
triuit statuas. et incendit lucum. Contriuit quoque serpentem eneum. quem fecerat
moyses. Et iterum. In domino deo israel confisus est et post ipsum non fuit similis
ei in cunctis regibus iuda. et qui fuerunt ante eum. Adhesit domino. et non re-
cessit ab eo. et custodiuit mandata eius. que preceperat dominus moysi. et erat dominus
cum eo. et in omnibus in quibus incedebat. sapienter agebat. Cumque rex assiriorum
sennacherib. cepisset vniuersas vrbes iude. misit ad eum ezechias in lachis
dicens. peccaui recede a me. quicquid inposueris. dabo. inposuit quoque rex
assyriorum ezechie trecenta talenta argenti et triginta talenta auri. et
dedit ezechias omnem pecuniam. que inuenta est in domo domini et clipeos
quos deaurauerat. omnia dedi regi assyriorum quomodo quod ergo tanta
non timuit necessitate cogente quod domino consecraret regi offerre assyrio. Dominus
quoque ad eum. ego custodiam ciuitatem hanc propter me et propter dauid seruum meum.
non propter te. quia superbia fecisti. quin centum octoginta quinque milia exercitus
assyrii angelo cedente prostrata sunt. Illud quoque diligentius attendendum quod
commemorat. Egrotauit ezechias usque ad mortem. Venit quoque ad eum ysaias
filius amos dicens. precipe domui tue. quia morieris. qui auertit faciem suam
ad parietem. et orauit ad dominum dicens. Obsecro domine. memento quomodo am-
bulauerim in conspectu tuo in veritate et corde perfecto. et bonum in oculis
tuis fecerim. Fleuitque ait ezechias fletu magno. Certe iustus erat ezech-
ias et corde perfecto. Itaque ad dominum plorare non debuit. quibus tamen fletum
si cogitamus hominem non desperabis causas doloris. Nullus enim intrepidus
vadit ad iudicium domini habens conscientiam peccatorum. cuique flexisset. factus est sermo
domini ad ysayam prophetam dicens. Reuertere et dic ezechie duci meo. Dux
appellatur dei tui mors fuerat nunciata quia humilitate prostratus est. Hec inquit
dicit dominus deus tuus dauid patris tui. Audiui orationem tuam. Vidi lacrimam tuam

Addit ei tempus vite et de assyriorum manibus manibus liberatur et tamen signum
postulat ut credat verum esse quod dominus repromiserat quod saltem per hoc infidelitatis
iudicium est. Misit quoque rex babilonis nuncios et legatos qui ei congratularentur
ob restitutam corporis sanitatem qui ostendit eis omnes thesauros aromatum
auri quoque et argenti et vasorum suppellectilem. Non fuit que non (misit?) res quam
non ostenderit eis ezechias in domo et in omni potestate sua. Ex quo intelligimus
etiam vasa templi babilonis monstrata legatis. Unde et ira domini concitatur
et postea esaye vaticinatione cognoscit. De filiis tuis eunuchi erunt et omnia
vasa templi transferentur babilonem ob quam culpam etiam in libro dierum scriptum
est. Cecidit ezechias elatione cordis sui. Certe ezechiam nemo iustum nisi
impius denegabit. Peccavit in quibusdam et ideo iustus esse desi-
nit sed hoc scriptura non loquitur. Non enim quod pauca peccavit iustitie nomen
amisit sed ex eo quod multa bona fecit iusti vocabulum possidet. Hoc totum
dico ut scripturarum sanctarum testimoniis comprobetur non ex eo peccatores esse iustos
quod peccaverint sed ex eo iustos permanere quod multis virtutibus floreant.
De iosia scriptum est fecit rectum in conspectu domini et ambulavit in
omni via david patris sui. Non recessit neque ad dexteram neque ad sinistram
et tamen cum esset iustus tempore necessitatis et angustie mittit ad oldam
prophetam uxorem sellum filii thecue filii araas custodis vestium et hec
inquit habitabat iherusalem in secunda. haud dubium quin urbis partem significet
que interiori muro vallabatur et illa respondit. Hec dicit dominus deus
israel. Ite et dicite viro qui misit vos ad me. In quo culpa et regis et sacer-
dotum et omnium virorum reprehensio est quod nullus virorum sanctus potuit re-
periri qui possit futura predicere. Denique interficitur Iosias reverti ~~sed perrexit contra~~
eum bellum. ~~Nec adquievit sermonibus nechao ex ore dei. Et infertur mortuus~~
a pharaone regi egipti eo quod noluit audire verba domini ex ore Ieremie prophete
sive ut in paralipomenon libro scriptum est. Noluit iosias reverti sed perrexit contra
eum bellum nec adquievit sermonibus nechao ex ore dei. Et infertur mortuus
est et sepultus in mausoleo patrum suorum et universus iuda et iherusalem luxe-
runt eum. precipue quoque ieremias cuius omnes cantores atque cantrices usque
in presentem diem lamentationes super iosia replicant. Et quasi lex obtinuit
in israel. ita ut scriptum fertur in lamentationibus. puto quod sermonibus dei per quemlibet
non adquievisse peccatum sit. De ipso Ieremias loquitur quamquam hoc plerique
secundum anagogen intelligant. de domino salvatore spiritus faciei nostre christus
dominus captus est in peccatis nostris. Cui diximus sub umbra tua vivemus in gentibus.
Moyses cui locutus est dominus facie ad faciem et salva facta est anima eius
ad aquas contradictionis offendit nec meruit cum fratre aaron terram re-
promissionis intrare. De quibus et psalmista cantat. Absorpti sunt iuncti petre
iudices eorum. Audient verba mea quoniam placuerunt. Et est sensus. Iudices
populi Iudeorum moyses et aaron devorati sunt aperto populi iuxta petram deo(?)

aquarum flucta manarunt. Et certe cum ipsi iusti fuerint et obedierint
sermonibus dei qui ipse suauissimi sunt. Demum sequitur decadauceribus mortu
orum in solitudine quasi crassitudo terre. durupti sunt super terram dispersa
sunt ossa nostra secus infernum. Iosue loquitur deus. desponsabo me in iusticia
et iudicio statim que subiungit. et misericordia et miseracionibus. et in fide
ut largitoris primo cognoscat. quod ipse sit deus. In eodem scriptum est libro deus
ego sum. et non homo in medio tui sanctus. et non ingrediar ciuitatem
uictorum scilicet gentilia bulum. Ipse solus hanc non ingreditur ciuitatem quam edificauit
cham in nomine filii sui enoch. quam omnium sacerdotum quottidie ora concelebrant
omonos anamartelos. quod in lingua nostra dicitur. qui solus es sine peccato. Que
laus iuxta sententiam tuam. stultus deo reputatur si est cordis cum certis. Nos
enim iuxta amos conuertimus iusticiam in absinthium. et fructus iudicii in amaritudinem
loquuntur naute atque uictores in libro Ione. Rogamus domine ne perdas nos propter
hominem istum. neque inducas super nos sanguinem innocentem. sic enim placuit tibi
sic factum est domine. nesciunt causas quid mereatur propheta fugitiuus et tamen iusti
ficant deum et sanguinem innocentem fatentur cuius opera non norant. Et ad extremum
sic placuit tibi domine. sic factum est. Non querunt iusticiam sine dei. sed ueritatem iusti
iudicii confitentur. Micheas lacrimabili uoce testatur. periit sanctus de terra
et rectus in hominibus non est omnes in sanguine insidiantur. unusquisque fratrem
suum uenatur ad mortem. Malum manuum suarum dicunt bonum. Et iterum qui
optimus inter eos est quasi paliurus. et qui rectus quasi spina de sepe. Hec hominum
iusticia est. Ut iuxta uerba eiusdem prophete nec amico nec coniugi nec filiis sit credendum
quia inimici hominis domestici eius quam sententiam etiam sermo domini comprobauit.
Unde datur consilium per eundem prophetam. Iudicabo tibi o homo. quid sit bonum et quid
dominus querat a te. Utique facere iudicium et diligere misericordiam et sollicitum ambulare
cum deo tuo. Illud quod dixit. habeto equalitatem dei et non hoc quod maximum est
sollicitus ambulare cum deo tuo. Ut nunquam securus sis. Ut omnia obseruantia
custodias cor tuum ut consideres quoniam in medio laqueorum ambules. et sub
murorum pinnis ingrediaris Ut illud quottidie corde mediteris. Iuxta
semitam scandalum posuerunt michi. Superbis enim deus resistit. humilibus
autem dat graciam. Qui tantus et timidus est propter aduersus uitiae peccata. qui securus
est de iusticia sua repugnat deo. Illius quia auxilio destitutus insidiis hostium patet.
Conputrescant, inquit abacuch, ossa mea. et subter me scateat. tamen
ut requiescam in die angustie. Ut ascendam ad populum fortem meum.
Hic tribulaciones et angustias afflictionesque cum deprecatur. Ut in futuro uictoriam
iam cum christo regnaturus non sociatur. ex quo perspicuum est hic pugnam atque cer
tamine. et in futuro esse uictoriam. Hiesus filius Iosedech quod interpretatur
Iustus domini. sacerdos magnus. indutus describitur uestibus sordidis. qui
peccatum non fecit. et tamen nostra peccata portauit. Ad cuius dexteram stabat
sathanas ut aduersaretur ei. dicitur quia ad eum post pugnam atque uictoriam.

aufferte vestem sordidam ab eo · et ecce abstuli a te iniquitatem tuam et hec ius
Iouiniam loquitur sine omni ordine pecto sumus · Ille facit quod non vult
et quod vult non facit · ego facio quod volo · et quod nolo non facio · preparata sunt
michi regna celorum ymmo ipse ea in meis virtutibus preparavi · Inquo
adam tenetur obnoxius · A alii qui reos se putant in similitudine prevarica//
tionis adam · Ego solus cum mea caterna non teneor · Alii clausi cellu//
lis · et feminas non videntes · quia miseri sunt · et mea verba non audiunt ·
torquentur desyderiis · ego etiam si in medio feminarum agminibus nullam habeo con/
cupiscentiam · De me enim dictum est lapides sancti volvuntur super terram
Et ideo non sentio · quia libero arbitrio potestatem & torpeo aufferre · Audiamus
super ysaia clamantem dominum · populus meus / qui beatos vos dicunt / seducunt
vos · et semitam pedum vestrorum subplantant · qui magis subplantat populum
dei · qui liberi arbitrii potestate sub innixus · despicit auxilium conditoris et in /
sua voluntate securus est · An qui ad singulas sinuas preceptorum domini iudi
cium domini pertremescit · Adhuc quoque modo homines loquitur deus · Ve vobis qui
sapientes estis apud vos · et intelligentes vestro iudicio · Esayas vir hebreyad
plorat et dicit · Ve mi quia tacui · quia in mundam habens labia et in medio
populi immunda habentis labia habitans · Vidi dominum sabaoth oculis meis ·
Ille virtutum merito dei fruebatur aspectu et consciencia peccatorum labia sua fatebatur
in munda · Non quo loquutus esset aliquid · quod voluntati domini repugnaret · sed quod
siluisset vel pudore vel timore perterritus · nec arguisset libertate prophetica populum
delinquentem · nos peccantes aliquem corripimus · qui adulamur divitibus ; et
personas accipimus quorum opibus indigemus · ut talia non agamus · ut abstine//
amus nos ab omni specie peccatorum · Certe verum tacuisse peccatum est quanquam apud
septuaginta non sit scriptum · quia tacui · sed qui compunctus sum conscientia vi//
delicet delictorum · Ut illud propheticum compleretur · versatus sum in miseria · dum
michi infigitur spina · Ille peccati spina compungitur · tu virtutum floribus ver/
nas · Erubescet inquit luna · et confundetur sol · cum visitaverit dominus super mi
liciam celi excelsis · Hoc est quod in alio loco scriptum est · Astra quoque non sunt
munda in conspectu eius · et adversum angelos suos perversum quid repperit · Luna
erubescit · et confunditur sol · et celum operitur cilicio et nos intrepidi atque
letantes · quasi omni careamus vicio · occurremus iudicis maiestati · quando
tabescent montes · celesti videlicet per superbiam · et omnis milicia celorum · vel
astra vel angelice dignitates · et complicabitur sicut liber celi · et omnis
exercitus eorum instar foliorum defluet · quoniam inebriatus est inquit in celo gla/
dius meus · et nunc super ydumeam descendet · gladius dei inebriatur in celo
et tumes solus erit sanctitate securus · In ydumeam descendit quae interpretatur
vel sanguinaria vel terrena · ut prophetica auctoritate discamus omnem terram
indigere iudicio · Unde sequitur · Victima enim domini in bosra quae interpretatur
caro · et interfectio eius multa in terra edom · idest in sanguine · unde
quod ponit et apostolus · Caro et sanguis regnum dei non possidebunt

Ve qui contradicit victori suo. Ve qui dicit patri ut quid me genuisti. et matri
qualiter me peperisti. Hoc adeo pertinet. qui dicunt. Quare talis condita
sum. quod non possim impetus tantos pati. Quare tale vas factum ut non
adamantinum permanerem. Et adomes tactus fictile atque frangibile
Omnes sicut oues errauimus. et omnia nostra dominus peccata portauit. Multitudo
est enim. diligenter inspexit. nullum quod reperit. qui iudicaret iuste quod suam
in omnibus faceret voluntatem. Et ideo brachium eius salutem prebuit. et iusticia
sua saluabit omnia. Ut omnis modus subiciatur deo et illius clementia conuertatur.
Fuimus enim in mundo. non pauci. sed omnes. qui pannus menstruate computata
sunt omnia in lege opera nostra. Audistis in ezechiele loquitur deus. perfecta eras
in decore meo. et est sensus. non in tuis operibus sed mee liberalitate dona
ueram non in tua consciencia cordisque iactancia sed in meo decore quo te cle/
mentie saluatur mee liberalitate donaueram. Denique in consequentibus
loquitur ad eam quod saluatur. non suo merito sed tuus mea Recordabor pacti
mei tecum in diebus adolescentie tue. et suscitabo tibi pactum sempiternum
et recordaberis viarum tuarum et confunderis. Et iterum suscitabo pactum
sempiternum meum tecum. et scies quia ego dominus. et recorderis et confundaris.
et non sit tibi ultra aperire os pre confusione tua. Cum placatus fuero tibi in omnibus
que fecisti ait dominus deus. Ecce aperte diuino sermone monstratur. quod in alio loco
dixerat et mundans te non faciet innocentem. quod iusti quoque et post peccatum in/
statum pristinum restituti os aperire non audeant sed cum apostolo dicant quod non sunt
digni vocari apostoli. qui persecutus sum ecclesiam dei. Denique et in alio loco per
eundem prophetam ad eos qui illius misericordia conseruata sunt loquitur deus. et recor/
damini viarum vestrarum et omnium scelerum vestrorum quibus polluti estis et displi/
cebat vobis in conspectu vestro in cunctis maliciis quas fecistis et scietis quod ego
dominus cum benefecero vobis propter nomen meum. non secundum vias vestras malas.
Neque secundum scelera vestra pessima erubescamus atque dicamus. quod loquitur
hii qui iam premia consequuti sunt. Loquamur peccatores super terram et in
fragili mortalesque corpore constituti. quod sanctos videmus melius dicere.
etiam in corruptione et in mortalitate donatos. et dicitis inquit. non est
recta via domini. cum vestre vie praue sint. phariseorum est hoc supercilium. Ut
peccata proprie voluntatis referat ad conditoris iniuriam et illius iusticiam
calumnientur. Sacerdotes templi mistici quod metaphorice ecclesia. filii sadoch
cum vestimentis ministerii non egrediuntur ad populum nec humana conuersatione
sanctificati maculentur. et tu in medio vulgi vnusquisque de populo
minimum esse te credis. Hieremiam prophetam habuit experientes sensu magis
quam sermone turpamus. Circuite inquit in exitibus hierusalem. et querite
in plateis eius. si vbi inuenire potestis virum qui faciat iusticiam viuat.
et fidem. et ero propicius propter eum. Quamuis enim dicat. viuit dominus. sicut/
dulciter iurat. et per hoc ipsum in mendacio reputo satisfactio peccatorum.
Vestendas tradidit offerentibus hostias dicens se non mandasse. pro quibus

eorum qui eduxit eos de terra egipti . vt offerret huiusmodi sacrificia non enim
voluntate . sed ydolorum gratia mandauit . malens sibi offerri victimas
quam demonibus omnes recesserunt ab eo . nullus est qui loquatur bona et agat
penitentiam a peccatis suis . sequuntur prauas voluntates . qui equus promptus ad pre/
lium . intenderunt linguam suam quasi arcum . metuuntur omnia et non est
in eis veritas . Amicorum quoque caueas insidias recipit . et nulli credere
proximorum . singulos enim insidiari amicis . et fratrem a fratre decipi . et hoc
facere non nature malo sed propria voluntate . que docuerunt linguam suam men/
dacium . et promi sterant ad iniusticiam . Si ethiops (ait) mutauit pel/
lem suam . et pardus varietates suas et vos poteritis facere bonum . cum
didiceritis mala . quod pellis ethiopum et pardorum varietas discipline
est non nature . que docetur et discitur . et tamen auferri non potest vicio molli ma/
ligni . ihesu pecu tui omnia possibilia sunt . Vnum loquitur adeo quod solus deus est
medicus . Sana me domine et sanabor . saluum me fac domine et saluus ero . tu
es gloria mea . et spes mea . Si enim adgratione mea infelicitatem
quoque ? nichil aliud . in hoc possum loqui . Maledictus homo qui
annunciauit patri meo dicens . Ecce natus est tibi puer . fiat hoc tibi
sicut vrbibus quas subuertit deus . quare enim non statim in vulua mortuus
et fuit michi sepulchrum mater mea . et vulua eius miseriis sempiternis
Cur egressus exiuit vt viderem labores et miserias . et consumerentur dies mei
in erumpnis . Tantum de sua confusione securus est . et se ostendit in fortitudine
vt mortem preferat vite . Nouerat enim voluntas sua . et potentiam eius que
celare nichil potest . Num loquitur per prophetam deus . appropinquus ego . et non procul
qui enim celum et terram impleat et terram nullus potest eius vitare noticiam et cordis
occulta celare que scrutatur renes interospicit et vt sciamus dei esse
bonum omne quod gerimus . Ego autem plantabo eos ut nequaquam eradicentur
et ego dabo eis cogitationem et sensum ut intelligant me . Si cogitatio
et sensus dantur a deo et intellectus domini ex illius qui noster deus est radice
pullulat . vbi est liberi tamen arbitrij superba iactatio . volumus stire gratiam
nostram audiamus hystoriam . Ioachym rex iuda tunc quoque socij eius et prin/
cipes auditis sermonibus vrie . voluerunt occidere eum quod tunc ille dixi/
sisset timore perterritus fugit in egiptum . Cur mortem timebat . quod explicabat
sententias dei et qui ad se mitti domini nouerat voluntatem . de digna/
mur personaliter auxilium dei . et ad illius nutum cuncta gerere negligimus .
cum legamus sanctos viros etiam hominum indiguisse presidio . Precipitatur
hieremias et manifeste dicitur quod auxilio ei fuit manus achiam filij sa/
fan ne traderetur impietatem vulgi et obrueretur lapidibus . Abolitis legis
cerimonijs et duro pondere veterum preceptorum committitur euangelij gratia
legemque domine pollicetur . vt omnes eum nouerint a minimo vsque ad maximum
dicens . dimittam peccata eorum et iniquitatem illorum memor vltra non ero .

Aliud aut habuerint sancti viri in veteri lege iusticiam sequenti
sermone demonstrat. Sed filij isrl et filij iuda iniquitatem fece
perunt in cōspectu meo. Ab adolescentia sua usq in presentē diem. et
civitas ihrlm ab initio cōditionis sue usq ad diem eversionis sue
me ad iracundiam provocavit. Attende quid dicat. finē iunge principio
omē mediū tempus in vicio est. Iheremias sanctificatus antequā natus
ergo ppha veteris testamenti pertimescit sedechiā. et flebiliter obsecrat dicens.
dicens. Nunc ergo dñe mi rex audi deprecationem meā. et prevaleat ap te de
precatio mea ne remittas me in domū Jonathan scribe ne ibi peream
Ppha tunc times impium regem: quare eū metuis: quē nosti iam
iamq periturū. Carcerem reformidas cui pater paradisus est respondebit
michi. homo sum in carne mortali. et corruptibili constitutus. dolorē
sentio. horresco cruciatus. quos etiā dñs meus pro nostra salute sensurus
est miseretur humani generis deus. et nō vult perire. quos fecit. Noli timē
Jacob dicit dñs. ego eni sum tecum. et interficiam omes gentes in quas
dispersi te. Te vo ipm perire non faciam. sed castigabo te in iusticia
et ita miserebor tui ut te innoxium nō relinquam. Vnde et nos dicimus
esse iustos. sanctos viros. et post peccata placentes deo. nō suo tm merito.
sz et eius clementia. cui omnis creatura subiecta est. et indiget mīa eius.
Audiat heretici qui elevantur superbia. et dicunt ipsi nobis sermonis contra
audiat illud quod audivit moab. Audivimus superbiam moab. superbus est
valde. Altitudinis illius et elationem et gloriationem et inflationē cordis
ego cognovi. dicit dñs quam nequam iuxta inflationem eius et fortitudo illius
est. Utq adhuc temere homines inimici autē eorum haud dubium quin
egregio dm. Confirmat dicentes. Nō peccavimus tu peccaverit impul
chritudine iusticie et expectatore patrum. Dominum vis scire. qui
omnia firmant. Audi eundem ppham. In tempore illo dicit dñs queretur iniquitas
isrl et nō erit. et peccatum Juda et nō invenietur. Cur quēso : scilicet qz propicius
ero illis. Ubi aut propiciatio est. preteriit ante peccatum. tolle ergo posse. et con
cedam omnia deo donante subsistere. Bonum est prestolari cum silentio
salutare dm. Bonum est ponere in pulvere os suum dare percucienti se max
illam. saturari obprobrijs. spes habere in dño. Si enim abiecerit et miserebitur
iuxta multitudinem misericordiarum suarum. Nec eni humiliavit corde suo
et abiecit filios hominum frustra murmurat homo pro peccatis suis
Scrutemur vias nras et queramus et revertamur ad dñm. Levemus corda
cum manibus ad dñm in celum. Dicamus qz ei inique egimus. et ad iracundiam
provocavimus. Ideo tu inexorabilis es. Daniel ppha loquitur ad nabucho
donosor qui dicitur rex excelsus regni hominum et dedit illud cuicumq voluit. et
extremum atq pictum constituat super illud. Interroga eum qua causa
ultimum atq despectum constituat in regem et faciat quod voluit.
et discute utrum ipsius voluntas iusta sit. De quo scriptum est qui constituat

de stercore humile et desertos eleuat pauperem. vt collocet eum cum princi-
bus. cum principibus populi sui. An forsitan iniuste absque iudicio atque iusticia
gloriam dedit quaerit amicum et popularem vt humiles erigat in regnum et plures
humilitate commutet. Audi prophetam dicentem. Omnes habitatores terre quasi
nichil reputati sunt. apud eum. facit enim quecumque voluerit in celo et in terris
et nemo est qui resistat fortitudini eius. aut possit dicere quare hoc fecisti
cuncta eius opera in veritate. et vie illius in iusticia et superbientes potest
humiliare. Anthiochus epiphanes rex crudelissimus subuertit altare
ipsum et fecit iusticiam conculcari quia concessum ei erat a deo. causasque
reddit propter peccata plurima. Ergo non fecit quod ipse tantum voluit. sed et quod
dominus propter populi peccata concessit. Denique sequitur. et non ex propria fecit fortitudine
sed excusans impio qui precepit vt fieret. Illud autem quod in oratione sua loquitur
peccavimus inique egimus iniuste gessimus et recessimus a mandatis tuis et
institutis tuis et cetera istiusmodi solet is dicere quod et daniel et omnes prophete
non pro se qui sancti erant. sed ex persona populi sunt loquuti. ad versum quem opponis
ipse respondebit et dicet. Cum adhuc orarem. et confiterer peccata mea
et peccata populi mei israhel. Vides ergo quod tam pro peccatis suis quam pro peccatis
populi dominum sit precatus. et effuderit obsecrationes suas in conspectu domini dei sui.
Vis iterum nosse. quomodo peccatum et iniquitas finiatur. quamquam diuersa sit auctorum inter-
pretatio. Audi eundem prophetam. Septuaginta ebdomades complete sunt
super populum tuum. et super ciuitatem tuam sanctam vt compleantur iniquitates et finem
accipiat peccatum. ut dissipetur iniquitas et reuertatur iusticia sempiterna.
Quando ergo ille finis adueniat. et corruptiuum hoc atque mortale in corruptionem
atque in mortalitatem mutetur. Necesse est nos subiacere peccato non nature et
conditionis vt tu calumniaris vicio sed fragilitate et commutatione vo-
luntatis humane. que per momenta variatur. Quia deus solus est immutabilis.
Queris vbi abel. vbi enoch. Vbi ihesus filius naue. Vbi helyseus ceterique
sanctorum peccauerint. non est necesse nodum in scirpo querere. Vtinam
possem et manifesta reticere peccata. Si vis a me verum audire nescio. Nichil
inquit michi conscius sum. nec tamen in hoc iustificatus sum. Homo videt
in faciem. deus in corde. Apud tuam consciam atque conspectum nullus iusti-
ficatur. Vnde et paulus loquitur confidenter. Omnes peccauerunt et
indigent gloriam dei. et conclusit deus omnia sub peccato vt omnium mi-
sereatur et cetera que sepe replicauimus.

Explicit secunda pars huius libri
Incipit pars tercia eiusdem

C. lxxi. Delectatus sum tuorum multiplicatione sermonum de quibus
scriptum est: In multiloquio non effugies peccatum. Sed quid ad causam?
Certe hoc fateberis eos qui Christi baptisma consecuti sunt non habere
peccatum. Et si absque peccato sunt iustos esse. Qui semel iusti fuerint si egerint
sollicite posse in sempiternum iustitiam custodire, ac per hoc omne vitare peccatum.
Atti. Non erubescis explosam atque damnatam Ioviniani sententiam sequi?
Et ille enim his testimoniis iisdemque nititur argumentis, immo tu illius inventa
sectaris in oriente docere desiderans que olim Rome et dudum in Africa con-
demnata sunt. Lege ergo quid illi responsum sit et tibi responsum dicito. In
dogmatibus enim et questionibus disserendis non persona sed causa querenda est.
Et tamen hoc scito baptisma preterita donare peccata, non futuram servare iustitiam,
que labore et industria ac diligentia et super omnia dei clementia custoditur,
ut nostrum sit rogare, illius tribuere quod rogatur; nostrum incipere, illius perficere; nostrum
offerre quod possumus, illius implere quod non possumus. Nisi enim dominus edificaverit
domum, in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi dominus custodierit ci-
vitatem, in vanum vigilat qui custodit eam. Unde et apostolus precipit: Sic
currite ut comprehendatis. Et omnes quidem currunt, sed unus accipit coronam.
Et in psalmo scriptum est: Domine ut scuto bone voluntatis tue coronasti nos.
Nostra enim victoria et corona victorie illius protectione et clipeo perpetratur. Et hic
currimus ut in futuro comprehendamus. Ubi accipiet coronam qui in hoc seculo
victor extitit. Nobisque post baptismum dicitur: Ecce sanus factus es, iam noli
peccare, ne quid tibi deterius fiat. Et nescitis quia templum dei estis et spiritus
dei habitat in vobis? Si quis templum dei violaverit, disperdet eum deus. Et in
alio loco: Deus vobiscum est quamdiu estis cum eo; si dereliqueritis eum, et derelinquet
vos. In cuius putas de lavacro atque sacrario Christi puritas permanet, templique
sanctitas nullo nubilo contristatur? Quod ipse utique habere non possumus, quod
de sancto falso false per te gloriantur. Quanto magis animi, ut sic facies hominum
sunt et corda diversa. Si fieri posset ut semper ea qua baptismate mersos teneret
voluntatia nos desuper peccata non tangerent. Spiritus sanctus tueretur, sed impugnat
inimicus nec victus recedit, sed semper in insidiis est ut sagittet in obscuro
rectos corde. In evangelio iuxta Hebreos, quod Chaldeo quidem Syroque sermone
sed Hebraicis litteris scriptum est, quo utuntur usque hodie Nazareni secundum apostolos
sive ut plerique autumant iuxta Mattheum, quod et in Cesariensi habetur
bibliotheca, narrat hystoria: Ecce mater domini et fratres eius dicebant ei: Iohannes
Baptista baptizat in remissionem peccatorum, eamus et baptizemur ab eo. Dixit
autem eis: Quid peccavi ut vadam et baptizer ab eo? Nisi forte hoc ipsum
quod dixi ignorantia est. Et in eodem volumine: Si peccaverit, inquit, frater tuus
in verbo et satis tibi fecerit, septies in die suscipe eum. Dixit illi Symon discipulus
eius: Septies in die? Respondit dominus et dixit ei: Etiam ego dico tibi usque septu-
agies septies. Etenim in prophetis quoque postquam uncti sunt spiritu sancto inventus est

sermo p(ec)ti. Vir ap(osto)licus martir scribit audacter. elegit d(omin)us ap(osto)los qui
sup(er) om(n)es p(ec)c(at)ores erant. De quor(um) celeri q(ue)stione et psalmus canit.
multiplicate sunt infirmitates eor(um) p(ost)ea accelerauerunt. q(ui)b(us) testimonijs
si n(on) uteris ad auctoritate(m). utere saltem ad antiquitatem. quod omnes eccl(esi)a(sti)ci
viri senserint. Fac aliquem baptisatum vel statim vel in ip(s)is dieb(us) morte
subtractum ut concedam tibi q(uo)d concedere non debeo. nec cogitasse aliquid
nec loquutum in quo erroris et ignorantia labaret. Num ideo sine p(ecca)to
erit q(ui)a videbit(ur) n(on) sup(er)asse. sed fugisse p(ecca)t(u)m. ac non potius q(ui)a dei
m(isericordi)a de p(ec)catorum carcere liberatus migrauit ad d(omi)n(u)m. Hoc et nos dicimus
posse deum q(uo)d(cumque) voluit. et hominem p(er) se et p(ro)p(r)ia voluntate q(uo)d tu asseris
sine p(ecca)to esse non posse. Sin aut(em) p(otes)t frustra tue iunxisset g(rati)am. qua
potens n(on) indiget. Q(uod) si n(on) p(otes)t absq(ue) g(rati)a stulte te dixisti posse. q(uo)d
n(on) potes. q(ui)cquid enim ex alterius pendit arbitrio n(on) eius esse que posse con/
tendis. sed illius sine quo eum non posse p(er)spicuum est. Critt(obulus). Rogo q(uo)d
ista putas ymo absq(ue) racione contencio. ne hoc quidem m(ichi) das ut egressus
aqua baptismatis sine p(ecca)to s(i)t. Atti(cus). Aut ergo sensum meum verbis ex
plicari non valeo aut me explicante tu ad intelligendum tardior es.
Critt(obulus). Quo m(od)o. Atti(cus). Recordare q(uo)d et tu dixeris. et ego quid
loq(ua)r. Posuisti posse hominem sine p(ecca)to esse. si velit. Ego hoc impossibile
in homine esse respondeo. Non q(ui)a statim de baptismate homo p(ecca)to
non careat. sed illud t(em)p(u)s q(uo)d sine p(ecca)to est nequaq(ua)m possibilitati humane.
sed dei g(rati)e deputat(ur). Tolle ergo posse. et ego esse concedam. quod morte finit(ur)
aut certe si ultra vita(m) p(ro)traxerit delicti et ignorantie p(er)iculo subiacet. Critti(obulus).
Dyalettica me arte concludis. et n(on) xp(ist)iana loqueris simplicitate no/
dos m(ichi) quosdam int(er) esse et esse posse concinnans. Atti(cus). Ego ne (a)b or(um)
strophis ludo. cuius hoc dictus p(ro)tesserit officina. Tu enim dixis. Non esse
hominem absq(ue) p(ecca)to. sed esse posse. cui econtrario ego tibi refundo quod negasti
esse hominem sine p(ecca)to p(ro)p(ter) dei g(rati)am. At(que) p(er) se esse. et n(on) posse. Critt(obulus). Frustra
ergo dant(ur) p(re)cepta. si ea implere non possumus. Atti(cus). Deus possibilia
mandauit. Hoc nulli dubium est. sed quia homines possibilia n(on) fecerunt.
Ideo omnis mundus subditus est deo. et indiget m(isericordi)a eius. Aut certe si ostendere
potius qui uniusa (?) compleuerit. tunc poteris demonstrare hominem q(ui) n(on) indiget
m(isericordi)a dei. omne enim q(uo)d fieri p(otes)t. t(ribus) (?) constat t(em)p(or)ibus. aut preterito. aut p(rese)nti.
aut futuro. Hoc quod asseris posse hominem sine p(ecca)to esse. si velit. monstra
factum esse p(re)t(er)ito. aut certe nunc fieri de futuro postea videbimus. Quod si nullum
potes ostendere qui sine omni p(ecca)to aut fuerit. aut s(i)t. restat ut de futuro
tecum disputandum s(i)t. interim in duob(us) t(em)p(or)ib(us) preterito atq(ue) p(rese)nti victus teneris.
Si aliquis p(ost)ea fuerit maior patriarchis. ap(osto)lis p(ro)ph(et)is. q(ui) p(ecca)to carerent.
Aut futuro de futuro. si potuero p(er)suadeto. Critti(obulus). Loquere ut vis ac/
gumentare ut libet. nunquam michi libere extorqueb(is) arbitrium. et q(uo)d

contristet deus nec valebis auferre quod michi tribuit posse si voluero
Atti. Exempli gratia uno tibi utar testimonio. Inveni david
filium yesse virum secundum cor meum qui faciet omnes voluntates meas.
David sanctum esse non dubium esse est et tamen quia electus est ut omnes
dei faceret voluntates aliqua fecisse reprehenditur. Utique possibile ei erat
facere qui ad hoc electus est ut cunctas dei faceret voluntates. Sed ille qui
predicta. Nec deus in culpa est qui predixit eum cunctas suorum preceptorum
facere voluntates sed ille qui predicta non fecit. Neque enim dixit inveni se
virum qui cunctas imperium sue iussionis faceret voluntates. Hoc et
nos dicimus posse hominem non peccare si velit pro tempore pro loco pro imbecil/
litate corporea quamdiu intentus est animus. Quamdiu corda nullo vicio laxatur
mcythara quod si paululum remiserit quasi ad adversum flumine lembum trahit
si remiserit manus statim retro labitur et fluctibus aquis quo non vult ducitur
sic humana condicio si paululum se remiserit discit fragilitatem suam et
multa se non posse cognoscit. Putasne apostolus paulus eo tempore quo scribebat
litteram sine penula quam dimiserat troade apud carpum veniens afferre
libros maxime membranas de celestibus cogitasse misteriis et non
de hiis que in usu sunt vite et corporis necessaria sunt. Da michi hominem
qui non esuriat non siciat non algeat non doleat non febricitet non tor/
minibus et urine difficultatibus torqueatur et ego tibi concedam posse hominem
nichil aliud nisi de virtutibus cogitare. Ceditur apostolus a ministro et contra pon/
tificem qui eidem iniuriabat sententiam dirigit. Percuciat te deus paries de
albate. Ubi est illa paciencia salvatoris qui quasi agnus ductus ad victimam
non aperuit os salvatoris suum sed clementer loquitur verberanti. Si male
locutus sum argue de malo si autem bene quid me cedis. Non apostolo
detrahimus sed gloriam domini predicamus qui in carne passus iniuriam carnis
superat fragilitatem ut taceam illud quod esse ipse commemorat. Alexander/
erarius multa mala michi ostendit. Reddat illi dominus in illa die iustus index
Crit. Cogis me ut loquar quod iam dudum gestio et tua conscientia tamen
non promo. Atti. Quis te enim prohibet quod sentis dicere. aut enim bonum
est quod dicturus es et nos bono fraudare non debes aut malum et id/
circo non in gratiam sed pudore siluisti. Crit. Dicam dicam aliquid quod
sentio omnis disputacio tua illud dilabitur ut naturam accusetis et
culpam referatis ad deum qui talem hominem condidit. Atti. Hoc illud
erat quod volebas et nolebas dicere. Dic dic queso ut omnes tuam
sciant prudenciam. Reprehendis deum quare hominem fecerit homines repre/
hendant et angeli cur angeli sint. Omnis creatura causetur quare id sit
quod condita est et non id quod condi potuit. Sic in ... in pluribus declamat
Iniuriam ludendum est et actum circa licet quod formica usque ad cherubim
venians et seraphim cur non singula in meliori statu condita sint
Cumque ad excelsas venero potestates causabor et dicam quare deus solum

tantum deus sit et non omnia deos fecit. aut enim impossibilitas iuxta
te aut in iudicio reus erit. Responde cum tu et dyabolum in hoc
mundo tuum esse contendat et auffer coronam cum certamen abstuleris.
Cryti. Non sum tam vecors ut querar cur dyabolus sit cuius
inuidia mors introiuit morbum certamen sed hoc doleo cur viri eccle-
siastici et qui nigrorum se usurpat vocabulum tollat liberum arbitrium
quo sublato manichei secta construitur. Atti. Ego ne liberum
tollo arbitrium qui in tota disputacione mea nichil egi aliud
nisi ut omnipotentiam dei cum libero arbitrio reseruarem. Cri. Quo
liberum seruas arbitrium qui dicis hominem nichil posse facere nisi deus
semper adiuuerit. Atti. Si culpa est qui libero arbitrio iungit ad-
iutorium dei ergo ille laudet qui tollit auxilium. Cryti. Non tollo aux-
ilium dei quippe per eius graciam possumus omne quod possumus. sed utrumque suis
finibus terminamus ut et dei sit gracie quod dedit liberi arbitrii potestatem
et nostre voluntatis facere quod uel non facere quo et facientibus premium et
non facientibus pena seruetur. Atti. Videris michi obliuiosus esse
et quasi nichil superdictum sit per easdem disputaciones reuerti lineas
Hoc enim longa disputacione conclusum est ut graciam suam deus quos
concessit arbitrium in singulis operibus iuuet atque sustentet. Cryti. Sed
coronat et laudat in nobis quod ipse operatus est. Atti. Voluntatem
nostram que obtulit omne quod potuit et laborem quo contendit ut faceret.
et humilitatem que semper respexit ad auxilium dei. Cryti. Ergo si non
fecimus quod precepit aut voluit nos adiuuare deus aut noluit. si vo-
luit et adiuuit et cum fecimus quod voluimus non vos sed ille superatus est
sin autem noluit adiuuare non est culpe qui voluit facere sed illius qui
iuuare potuit et noluit. Atti. Non intelligis ΔΙΑΕΚΙΜΑΤΟΝ
tuum inunde blasphemiarum decidere baratrum ut ex utraque parte aut
inualidus sit deus aut inuidus et non tam ei laudes sit quod bonorum
auctor est et adiutor quantum vituperacionis quod mala non cohercuit.
detrahatur ergo illi cur dyabolum esse permiserit cur passus sit. et
hucusque paciatur quottidie aliquid in mundo mali fieri. quod querit hoc
marcion. et omnes hereticos canes qui vetus laniant testamentum
et huiuscemodi sillogismum texere consueuerunt. Aut sciuit deus
hominem in paradiso positum preuaricaturum esse mandatum illius aut
nesciuit. si sciuit non est culpa qui presciencia dei non potuit sed
ille qui talem condidit ut dei non posset scienciam deuitare. Si
nesciuit an prescientiam tollis auffers et diuinitatem. Hoc enim genere in
culpa erit qui elegit Saul futurum regem impyissimum et saluator
aut ignorantie aut iniusticie tenebitur reus. Cur in ewangelio
sit loquutus. Nonne duodecim vos ego legi apostolos et unus de
vobis diabolus est. Interroga eum cur iudam elegerit proditorem.

cur ei loculos commiserat · quem furem esse non ignorabat · Vis audi-
re rationem deus presentia · quem novit talem fore · quis sibi postea dis-
pliceat · sed tante bonitatis est et ineffabilis clemencie ut eligat
eum · quem interim bonum cernit · et scit malum futurum · dans ei po-
testatem conversionis et penitencie · Iuxta illum sensum apostoli · Ignoras
quia benignitas dei ad penitenciam te adducit · secundum duriciam autem
tuam · et impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire et re-
velacionis iusti iudicii dei qui reddet unicuique secundum eius opera · Neque
enim ideo peccavit adam · quia deus hoc futurum noverat · sed prescivit deus ·
quasi deus · quod ille erat propria voluntate facturus · Causa ergo deum
mendacii qui dixerit per Ionam · Adhuc tres dies et ninive subvertetur
sed respondebit tibi per Ieremiam · ad summam loquar contra gentem et regnum
ut eradicem et destruam et disperdam illud · si penitenciam egerit gens illa
a malo suo quod locutus sum adversum eam agam et ego
penitenciam super malo quod cogitavi ut facerem ei · Et ad summam loquar de
gente et regno ut edificem et plantem illud · si fecerit malum in
conspectu meo · ut non audiat vocem meam · penitenciam agam super bono
quod locutus sum ut facerem ei · Indignabatur quondam et Ionas
cur deo fuerit iubente mentitus · sed iniusti erroris arguitur malens
cum pernicie innumerabilis populi verum dicere · quam tantorum salute mentiri
ponitur ei exemplum · tu doles super hedera · sive cucurbita · in qua
non laborasti · neque fecisti ut cresceret · que sub una nocte nata est ·
et una nocte periit · et ego non parcam ninive civitati magne
in qua sunt plusquam centum viginti milia hominum · qui nesciunt quid
sit inter dexteram et sinistram suam · si parvulorum etatis et simplicium
quos certe peccatores fuisse non potes approbare tanta sunt hominum milia
quid dicemus de universa etate diversa · que iuxta philonem et pruden-
tissimum philosophorum ab infancia usque ad decrepitam senectutem septena-
rio ordine devolvitur · dum hec sic in unam etatem intemerata sunt
cedunt ut quod de alia transeamus ad aliam sentenciam minime valeamus
Crit · Tota argumentacio tua huc tendit ut quod greci dicunt
AVTEZOVCIO et nos liberum appellamus arbitrium · vocabulo te-
nus habeas re auferas · Tu enim auctorem peccatorum facis deum dum
asseris nichil hominem per se posse facere sine auxilio dei · cui impu-
tetur omne quod facimus · Nos autem sive bonum sive malum homo fecerit
per liberi arbitrii potestatem ei dicimus imputari qui fecit quod voluit
et non ei qui semel liberum concessit arbitrium · **Attic** · Quamvis
tergiverseris laqueis veritatis innecteris · hoc enim modo eciam
si ipse non adiuvat tamen iuxta te auctor erit malorum qui potuit
prohibere et non prohibuit · Vetus enim sententia est homicidam esse eum

qui eum posset hominem de morte liberare non liberat. Crit. Iam
iam tollo manum cedo vicisti. si non vincere est veritatem velle subdu-
cere non rebus sed sermonibus idest non veritate sed mendacio.
Possum enim tibi illud apostoli respondere et si imperitus sermone non tamen
scientia qui enim loqueris tortuosis argumentationum strophis tibi videor
assentiri. Cum autem tacuis ex ratio rursus elabitur. Ut liquido appareat
disputationem tuam non ex fontibus veritatis et christiana simplicitate sed
ex philosophorum minuciis et arte descendere. Atti. Vis ergo me scrip-
turarum uti rursum testimoniis et quomodo iactant discipuli tui
nullum argumentationibus tuis posse per pleumatibus respondere. Crit.
Non solum volo sed et cupio. Doce me de scripturis sanctis ubi
sublata liberi arbitrii potestate faciat homo quod potest aut noluit aut
non potuit. Atti. Non ita ut tu proponis sed ut vitas posset et
ratio scripturarum vocibus est utendum. Loquitur Iacob ignoratione
sua. Si fuerit dominus deus mecum et custodierit me in via per
quam ego pergo et dederit michi panem ad comedendum et vestimen-
tum ad operiendum et reduxerit me cum salute in domum patris mei erit
michi dominus in deum et lapis iste quem posui in titulum erit michi
domus dei et omnium que mihi dederis michi decimas offeram tibi. Nun-
quid dixit si liberum arbitrium conservaverit et cibum et vestimenta meo
labore quesiero et reverterer in domum patris mei. Omnia dat domini vo-
luntati. Ut mereatur accipere quod precatur reus tenti de mesopotamia
Iacob angelorum occurrit exercitus et vocatur castra dei. postea pugnat
cum angelo sub figura hominis et a domino confortatur. de supplantatore Iacob
rectissimus dei nomen accepit. Neque enim adfratrem crudelissimum au-
debat reverti nisi domino presidio roboratus. Scriptum est quod confestim
Ortus est ei sol postquam transivit Phanuhel quod interpretatur facies
dei. Unde loquitur et moyses. Vidi dominum facie ad faciem et salva facta
est anima mea non proprietate nature sed dignatione miserentis. Oritur
ergo nobis sol iusticie qui vultu domini confirmamur. Ioseph in egipto
carcere clauditur. Ibi quoque infertur quod custos carceris omnia potestati eius
fideique commiserit. Causa quoque redditur quia dominus erat cum eo. et quecumque
faciebat prosperabantur a domino in manibus eius. Unde et eunuchis sompnia
suggeruntur et pharao vidit sompnium inextricabile. ut per hanc occa-
sionem liberetur Ioseph patrem pasceret et fratres egiptiis famis tempore
salvarentur. Loquitur. Dixit autem deus ad israhel in visione noctis
Ego sum deus patrum tuorum noli timere descendere ~~terram~~ in egiptum in
gentem enim magnam faciam te ibi et ego descendam tecum in egiptum
et educam te inde. et Ioseph ponet super manus suas oculos tuos
Ubi est hic liberi arbitrii potestas. et non totum quod vere non audet

ad filium et genti se totum committere dominum nescienti. dei patrum eius auxilium
est. Liberatur populus de egipto in manu forti et brachio excelso. non moysi
et aaron. sed eius qui signorum miraculis populum liberavit. et ad extremum
percussit primogenita egipti. ut qui prius retinebat permanentes ardenter
exire compelleret. Salomon loquitur. Esto confidens in domino in toto corde
tuo. in tuam autem scientiam sapientiam ne exalteris viis tuis cognosce eum. Ut rectas
faciat vias tuas. Intellige quid loquatur nec insipientiam tuam. nec de
ullis virtutibus confidendum. sed in solo domino a quo gressus hominis diriguntur.
Deinde precipit. Ut ostendamus ei vias nostras. et notas esse faciamus
quia non labore proprio. sed illius adiutorio atque clementia recte fuit. Unde
scriptum est. rectam fac in conspectu tuo viam meam. ut quod tibi rectum esse fa-
ciamus videamur. Idem Salomon loquitur. devolve super dominum opera tua et fir-
mabuntur cogitationes tue. tunc enim nostra cogitatio confirmatur cum omne quod
agimus quasi super stabilem devolvimus eique cuncta reputamus. Apostolus paulus
cum dei beneficia celesti sermone narrasset ad extremum intulit. et ad hec
quis ydoneus. Unde et in alio loco dicit fiduciam autem talem habemus per
xpm ad deum. non quod sufficientes ~~sum~~ simus cogitare aliquid a nobis quasi
ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est. qui et ydoneos nos fecit ministros
novi testamenti. non littere sed spiritus. Littera enim occidit. spiritus autem vivificat.
Adhuc audemus per liberum arbitrium superbire et abuti beneficiis dei in
contumeliam largitoris. Cum idem vas electionis sapientissime scribat.
Habemus autem thezaurum istum in vasis fictilibus ut abundantia forti-
tudinis sit ex deo. et non ex nobis. Unde et in alio loco retundens hereticorum
impudentiam loquitur. Qui gloriatur in domino glorietur. neque enim qui se ipsum com-
mendat ipse est probatus. sed quem dominus commendat. Et iterum. nichil enim mi-
defuit ab hiis qui supra modum sunt apostoli. licet nichil sim. petrus loquitur ad
dominum. signorum magnitudine conturbatus. Recede a me quia peccator
sum. et dominus ad discipulos. Ego sum vitis. Vos rami. qui manet in
me. et ego in eo. iste affert fructum multum. quia sine me nichil po-
testis facere. Sic rami et flagella vicium illico contabescunt. cum fuerit
si a dei auxilio deseratur. Nemo inquit potest venire ad me. frangit superbi-
entem arbitrii libertatem. quod etiam si velit ad xpm pergere nisi fiat illud.
quod sequitur. pater meus celestis traxerit eum. neque quam cupiat frustra
nitatur. Simul et hoc animadvertendum quod qui trahitur. non sponte currit. sed ad
retractans et tardus aut invitus adducitur. Qui non potest suis viribus
et labore venire ad ihesum. quo potest per omnia sibi peccata vitare. et vitare
imperfectum. et dei sibi potentie nomen assumere sicut ille anamartetos et
ego anamartetos. quod inter me et deum erit distantia. Unum adhuc
ponam testimonium. ne tibi et auditoribus tuis fastidium faciam. ast vero
que septuaginta interpretes artaxerxen vocant. somnus aufertur ab oculis

Ut commentarios fidelium in se replicans misteriorum inveniat mardocheum
cuius indicio de insidiis liberatus est. ut hester commendabilior fieret
et cunctus populus iudeorum imminentem vitaret necem. Certe rex potentissimus
qui ab india usque ad septentrionem et ethiopiam cunctum possidebat orien-
tem. post largissimas epulas et cibos toto orbe quesitos dormire cupi-
ebat et sompno requiescere. at liberum arbitrium dormiendi nisi deus
provisor bonorum omnium impedisset nature ordine. ut tamen natam tyranni
crudelitatem vinceret. Longum est si voluero cuncta sanctorum scripturarum
exempla proferre. totus sermo sanctorum adderum oracio est. tota oracio
et deprecacio extorquet clemenciam creatoris. ut qui nostris viribus et studio
salvari non possumus illius misericordia conservemur. Ubi autem misericor-
dia et gratia est liberum ex parte cessat arbitrium. quod in eo tantum est. Ut
velimus atque cupiamus laboremus annitimur illius ope et auxilio im-
plere valeamus. Crit. Ergo semper licet dixeram non in singulis
operibus nostris sed in gratia condicionis et legis sentiri auxilium dei
ne liberum frangeretur arbitrium. Ceterum sunt plerique nostrorum qui omnia
que agimus dicunt sibi presidio dei. Atti. Qui hoc dicit vester esse
cessabit. Aut ergo et ipse dicito ut noster esse incipias. aut si non
dicis alienus eris cum his qui id non dicunt. Crit. Tuus ero si
meo dixeris. ymo tu meus si adversa non dixeris. Sana corpora con-
fiteris et animam que fortior est de negas sanitate. Ut enim morbus et
vulnus in corpore. Ita peccatum in anima. Quod ergo sanum aliquem hominem confiteris
ex ea parte qua corpus est. quare non sanum dicas et ex ea parte qua spiritus est.
Atti. Sequar provocacionem tuam. numquam hodie effugies veniam quocumque
vocaveris. Crit. Paratus sum ad audiendum. Atti. Et ego
adloquendum surdis auribus. Respondebo ergo ad propositum ex anima comparationem
et corpore utrumque sibi natura sequitur. quando corpus sanum dicitur. si nullo lan-
guore vexetur. ita anima absque vicio. si nulla perturbacione quatiatur. et tamen
quamvis corpus sanum sit integrumque et vegetum et cunctorum sensuum inte-
gritate robustum aut crebris aut raris infirmitatibus condolescat. et
ut firmissimum sit interrumpit vite molestiam patitur. ita animo cogitacionum
et perturbacionum impetus sustinens in super et naufragia non absque
periculo navigat. consideransque fragilitatem suam semper de morte sol-
licita est. secundum illud quod scriptum est. quis est homo qui vivat et non
videat mortem. que cunctis est intenta mortalibus non nature disso-
lucione sed morte peccati. Iuxta illud propheticum anima que peccaverit ipsa mo-
rietur. Alioquin hanc communem mortem qua et bruta solvuntur. alia. Enoch
et heliam non dum vidisse cognoscimus. Da mihi corpus quod
numquam languerit aut quod post languorem perpetua sanitate securum
sit et dabo tibi animam que numquam peccavit nec post virtutes deinceps

peccatura sit · presertim cum vicina sint vicia virtutibus · et si paulu-
lum declinaveris · aut errandum tibi sit aut preceps cadendum · quanto
enim michi rogo distat pertinacia et perseverancia parsimonia et frugalitas · libera-
litas et profusio · prudentia et calliditas · fortitudo temeritas · cautela et
timiditas · quorum alia bona alia referuntur ad mala · quod quidem et in corporibus
invenitur · si felli plus modo crescit · temperando pituita succrescit · si humores sic-
care festines inardescit sanguis · vel ex viciatis et luteus color ora per-
fundit · Certe ut cunctarum medicorum adhibeamus diligenciam et castigatis
bibamus cibis · et morborum vomitibus crudelitatem tereamus · ob causas
quibusdam et soli deo cognitis causis · vel frigore indurescimus vel febri ex-
ardescimus · Vel torminibus eiulamus et veri medici salvatoris im-
ploramus auxilium · dicimusque cum apostolis · magister salvos nos fac perimus ·
Crit · Esto ut nullus potuerit omne vitare peccatum in pueritia · Adoles-
centia · Iuventute · Numquid negare potes plurimos iustos et sanctos viros
post vicia omni se ad virtutes animo contulisse et per has caruisse peccato · Atti ·
Hoc est quod tibi in principio dixeram · In nostra esse positum potestate · vel peccare
vel non peccare et vel ad bonum vel ad malum extendere · Ut liberum servetur
arbitrium · sed hoc pro modo et tempore et condicione fragilitatis humane
perpetuitatem autem impeccantie soli reservari deo · et ei qui verbum
caro factus · carnis detrimenta · et peccata non pertulit · nec quia ad breve
possum cogis me ut possim iugiter · possum ieiunare vigilare ambulare · legere
psallere · sedere · dormire · numquid in perpetuum · Crit · Et quare in scripturis sanctis
ad perfectam iusticiam provocamur · Ut est illud · beati mundo corde · quoniam ipsi deum
videbunt · et beati immaculati in via qui ambulant in lege domini · et
dei loquentis ad abraham · Ego sum deus tuus · placeto in conspectu
meo · et esto sine macula et querela et ponam testamentum meum inter me
et te · et multiplicabo te nimis · si enim non potest fieri quod scriptura testatur
frustra precepit ut fieret · Atti · Diversis testimoniis scripturarum · eandem
questionem teris in theatrales prestigias · qui unus eodemque homine per-
sonarum varietate mutata · In martem venerem que producunt · Ut qui
prius rigidus et truculentus incesserat postea solvatur in mollitiem femineam ·
Hoc enim etiam quod nunc quasi novum obicis · beati mundi corde · et beati
immaculati in via · et esto sine macula et cetera huiusmodi apostolo respon-
dente contritum est · ex parte cognoscimus · et ex parte prophetamus · et nunc per
speculum videmus in enigmate · cum autem venerit quod perfectum est id quod
ex parte fuerat destruetur · et idcirco quod postea sit visurus deum et
beatitudo vie immaculate · et immaculatum cum abraham vivere · In umbra
possidemus et ymagine · quamvis aliquis patriarcha sit · quamvis propheta
quamvis apostolus dicitur eis a domino salvatore · Si vos cum sitis mali scitis
bona dare filiis vestris quanto magis pater vester qui in celis est · dedit

bona petentibus sit. denique et abraham cum dictum est esto sine querela
sine macula conscia fragilitatis sue cecidit pronus in terram. cumque lo-
queretur ei deus. Sara uxor tua non vocabitur ultra sara. sed sar-
ra erit nomen eius. et benedicam ei et tibi ex ea filium. et benedicam illi
et erit in gentes. et reges gentium ex ipso erunt. Statim infertur. Ceci-
dit abraham in faciem suam. risitque et dixit in mente sua. si centena-
rio nascetur filius et si sarra nonaginta annorum pariet. Dixitque ab-
raham ad deum ysmahel vivat in conspectu tuo. Cui respondit deus
Etiam ecce sarra uxor tua pariet tibi filium. et vocabis nomen eius ysaac et
reliqua. Certe audierat a deo. Ego sum deus tuus. placeto in con-
spectu meo. et esto sine macula. Et re non credidit quod deus repromisit
sed risit in corde. putans se celare deum. et aperte ridere non audens
denique causas incredulitatis exponens. Dixit in corde suo. quomodo
fieri potest. Ut centenarius de nonagenaria uxore generet filium.
Vivat inquit ysmahel in conspectu tuo quem senex. difficilia et
maiora non quero. contentus sum beneficio quod accepi. quem occulta repo-
sitione arguens deus. ait. Etiam. et est sensus. fiet quod estimas non
futurum. sarra uxor tua pariet tibi filium. et antequam ista concipiat
prius quam ille nascatur puero nomen imponam. ex errore enim tuo quo
risisti tacitus. et filius tuus ysaac risus nomen accipiat. Sin autem in do
corde putas in presenti seculo videri deum. et moyses, qui prius dixerat
vidi deum facie ad faciem. et salva facta est anima mea. postea deprecatur
ut eum videat cognoscenter. quem quia vidisse se dixerat. audit a domino
non potes videre faciem meam. Nemo enim videbit hominum faciem meam
et vivet. Unde et apostolus invisibilem solum deum dicit. et qui lucem habitet
in accessibilem. et quem nullus hominum viderit neque videre possit appellat
et iohannes ewangelista sacra voce testatur dicens. Deum nemo.
vidit unquam. Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse narrabit quod
vidit et narrat. non quantus est ille. quod visus est. sed quantum novit ille qui
narrat, sed quantum potest mortalium sensus accipere. quod autem putas beatum
esse qui sit immaculatus in via et ambulet in lege eius. ex sequenti
sensu potest intelligi. Multis enim super testimoniis didicisti. legem
nullum potuisse complere. Sin autem apostolus ad colossenses gratie christo quod prius
lucrum arbitrabatur in lege reputavit quasi stercora. ut christum lucrifaceret.
quanto magis nos scire debemus. Ideo christum et euangelium gratiam
successisse. quia in lege iustificari potuit nemo. Si ergo in lege
nullus iustificatur quomodo ad perfectum immaculatus est in via. qui adhuc am-
bulat et ad celestia venire festinat. Certe qui in cursu est et in via
graditur minor est eo qui pervenit ad finem. Si ergo immaculatus est ille
atque perfectus qui adhuc ambulat in via et graditur in lege. quid plus

quid plus habebit ille qui ad summum vir legis quam pervenerit.
Unde et apostolus de domino loquitur quod in fine mundi et consummatione virtutum
exhibeat sibi sanctam ecclesiam non habentem maculam neque rugam. quam
vos putatis. Jam in ista carne mortali et corruptibili esse perfectam.
et audite mecum cum Corinthiis. Jam perfecti estis. iam divites
facti estis sine nobis regnastis atque utinam regnaretis. ut et nos cor-
regnaremus vobiscum. tu vero et absque omni sorde peccati intelligis. li-
cet quod sponsus loquitur ad sponsam tota pulchra es proxima mea
et macula non est in te. Juxta quod illud intelligitur ut sitis irreprehensibiles
et simplices sicut filii dei immaculati quod non dixerit estis sed sitis
In futurum differens non impleri esse contestans. ut hic labor sit
atque contentio ibi laboris virtutisque premia. Denique Johannes scribit. di-
lectissimi filii dei sumus. et nondum apparuit quid erimus. scimus
quia cum apparuerit similes ei erimus quoniam videbimus eum sicuti est. Quamquam
ergo filii dei sumus. tamen similitudo dei et vera contemplatio. tunc nobis
repromittitur cum apparuerit in maiestate sua. Taceat superbia et tumor
illa orandi corruptit audacia. qua scribens ad viduam. quo sancti
debeant orare principias. Ille enim ad deum mundas extollit manus. Ille
preces bona conscientia fundit. qui potest dicere. Tu nosti domine quam sancte
quam innocentes quam pure sint ab omni fraude et iniuria et ra-
pina quas ad te expando manus. quam iusta quam immaculata labia et
ab omni mendacio libera. quibus tibi aut michi ministraris preces fundo.
Christianum est hec an pharisei superbientis oratio. Qui in evangelio loquebatur.
Gratias ago tibi. quia non sum sicut ceteri hominum raptores iniusti adulte-
ri. sicut et iste hic publicanus. Ieiuno bis in sabbatho decimas do omnium
que possideo. Ille agit gratias deo. quia ipsius misericordia non sit sicut ceteri homines
peccata detestans non assumens iusticiam. tu dicis. domine tu nosti. quam
sancte quam innocentes quam pure sint ab omni fraude et iniuria et
rapina. quas ad te expando manus. Ille bis in sabbato ieiunans
se dicit. ut affligat carnem vitiis lasciviente. et omnis substancie sue
dat decimas. redempcio enim anime viri proprie divicie. tu cum dyabolo
glorians. super sidera ascendam. ponam in celo thronum meum. ero similis altissimo.
David loquitur lumbi mei impleti sunt illusionibus. et corrupte sunt
et computruerunt cicatrices mee. a facie insipiencie mee. Et ne intres
in iudicio cum servo tuo. et non iustificabitur in conspectu tuo omnis
vivens. Tu sanctam et innocentem et puram esse te iactas et mundas
ad deum expandis manus. nec sufficit tibi in cunctis operibus gloriari.
nisi ab omnibus sermonibus oris quasi preter mundum esse te dicas. Inferens
quam iusta quam immaculata labia. et ab omni mendacio li-
bera. Ille tamen omnis autem homo mendax. et hoc ipsum apostolus confirmat

auditoris. Vt sit deus verax. omnis aut homo mendax. et tu ab/
omni mendacio inmaculata et iusta et libera. possidet labia. ysaias
plangit. heu michi misero qui compunctus sum. quia cum sim homo et in
munda labia habeam. in medio quoque populi inmunda labia habentis ego habi/
tem. et postea seraphim ignitum carbonem forcipe comprehensum defert
ad prophete labia purganda. Non ut tu loqueris arrogantis. sed sua
vitia confitentis. Juxta illud quod in psalmo dicitur. quid detur tibi aut appo
natur tibi ad linguam dolosam. sagitte potentis acute cum carbonibus
desolatoriis. et post tam timorem orantis quam iactantiam et confitentiam sanc/
titatis quasi stultus stultis suadere conaris. Vt in extremo dicas.
quibus tibi aut michi miserearis patrem fundo. Si sanctus es. si in no/
cens. si ab omni sorde purgatus. si nec opere nec sermone peccasti. dicente
Jacobo. qui in verbo non peccat iste perfectus est vir et potens refrenare
linguam suam. quomodo innaz deprecaris. vt videlicet plangas te et fundas
patrem. qui sanctus es et purus et innocens immaculatisque labiis
et ab omni liber mendacio. dei filius potestati. Sic christus orauit in cruce
deus deus meus quare me dereliquisti longe a salute mea verba delictorum
meorum. et rursum Pater in manus tuas commendo spiritum meum.
et pater ignosce eis. quod enim faciunt nesciunt. qui pro nobis agens gratias
dixerit. Confitebor tibi domine pater celi et terre. sic docuit et apostolos suos
ut quotidie in corporis illius sacramenta credentes audeant loqui. pater
noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum Illi nomen dei quod per se sanc/
tum est in se sanctificari cupiunt. Tu dicis nos domine. quia sancti
sint et innocentes et pure manus mee Illi inferunt. Adveniat
regnum tuum spem regni futuro tempore postulantes. ut regnante christo nequa//
quam regnet peccatum in mortali eorum corpore. Jungunt quod fiat voluntas
tua sicut in celo ita et in terra. Vt ymitetur angelos humana fragilitas
et voluntas domini compleatur in terra. tu dicis pater homo si voluerit omni care
peccato. Panem quotidianum da ~~nobis hodie~~ siue super omnes substancie pe/
tunt. quem apostoli deprecantur. ut digni sint assumptione corporis christi. et nos
per immensam sanctitatem securam quia iusticiam audacter vobis dona celes/
tia vindicatis. Sequitur dimitte nobis debita nostra sicut et dimittimus de/
bitoribus nostris. De baptismati fonte surgentes. et regenati in dominum
saluatorem Impleto illo quod de se scriptum est. beati quorum remisse sunt
iniquitates. et quorum tecta sunt peccata. statim in prima communione corporis
christi dicunt dimitte nobis debita nostra. que illis fuerant in christi confessione
dimissa. Et tu ~~arr~~ arrogans et superbus secura puritate manuum
et mundicia eloquii glorians. Quamuis sit hominis perfecto confessio. et post
vitia atque peccata virtutum plena confessio. Verum quod possunt sic esse sine
vicio. quo illi qui statim de christi fonte procedunt. et tamen iubentur dicere

dimitte nobis debita nostra · sicut et nos dimittimus debitoribus nostris
non humilitatis mendacium · ut tu interpretaris · sed pavide fragilitatis
humane suam conscientiam formidantis · Illi dicitur · Ne nos inducas in
temptationem · tu cum ioviniano loqueris eos qui plena fide bap-
tisma consecuti sunt · temptari ultra et peccare non posse · Ad
extremum infertur · Sed libera nos a malo · Quid postulant
a domino · quod habent in arbitrii libertate · O homo nunc mundus
factus es in lavacro · et de te dicitur · Que est ista que ascendit de-
albata innitens super fratruele suum · ut lota quidem sit · sed
custodire non valeat puritatem · nisi a domino sustentetur · Quomodo cupis
dei misericordia liberari · qui paulo ante liberatus es a peccatis · Nisi hac voce
qua diximus · ut cum omnia fecerimus nos inutiles esse fateamur
Pro ergo tua pharisei vincit superbiam · et publicani confessione
dampnatur · qui de longe stans oculos ad deum non audebat attollere ·
sed percutiebat pectus suum dicens · Deus propicius esto michi peccatori
Unde profertur domini sententia · Amen dico vobis · descendit hic iustificatus in domum
suam plusquam ille · Omnis enim qui se exaltat humiliabitur · et qui se
humiliat exaltabitur · Apostoli humiliantur ut exaltentur · discipuli tui exal-
tantur ut corruant · eam adulans vidue non erubescis dicere pietatem
que nusquam reperiatur in terra · et veritatem que ubique peregrina sit · in illa
potissimum commorari · nec recordaris illius sententie · Populus meus qui te beatum
dicunt · seducunt te · et semitas pedum tuorum supplantant · Laudas quoque
eam vocibus et dicis · O te felicem nimium · O beatam · si iustitia que esse
iam non nisi in celo creditur · apud te solam inveniatur in terris · doce est
hoc ante Attice lenae de terra an precipitare de celo · Id mulierculae
tribuere quod angeli non audeant usurpare · Si maior autem pietas · veritas ·
atque iustitia non inveniuntur in terris · nisi in una muliere · Ubi erunt iusti
tui quos absque peccato in terris esse iactabas · Que duo capitula orationis
et laudis solebas cum tuis imitare discipulis · ne esset vacuum pro-
tue stili tui splendor luceat · et tanta sit venustas eloquii Tul-
liani · ut testudineo incedens gradu · que secreto doces · mittis
venalia · publice non audes profiteri · O te felicem cuius preter discipulos
nemo describit libros · ut quicquid videris displicere · non tuum sed alienum
esse contendas · et quis illi tanti erit ingenii ut leporem sermonis
tui possit imitari · Clxxi · Non possum ultra differre omnibus vincitur
patientia vestrorum iniquitate verborum · Pro te quid infantuli peccaverunt
nec conscientia eis delicti imputari potest · nec ignorantia qui iuxta Ionam
prophetam manum dexteram nesciunt et sinistram · peccare non possunt et possunt
perire · genua labant · vagitus verba non explicant · balbutientes lingua ridentur

ridet. et cum misero cruciatus miseriis spirant. Atti. Animo districtus
esse cepisti ut non dicam eloquens. discipuli tui versi sunt in magistros
Anthonius enim orator egregius. in cuius laudibus tullius personat. diser-
tos se ait vidisse multos. eloquentem adhuc neminem. Noli ergo
michi oratorum et non tuis floribus ludere per quos solent imperitorum
atque puerorum aures decipi. sed simpliciter dic quid sentias. Cryt.
Hoc dico concede michi saltem esse absque peccato qui peccare non possunt
Atti. Concedam si in christo fuerint baptizati. nec illico me te-
nebis in assensum sententie tue qua dixisti. posse hominem sine peccato
esse si velit. Isti enim nec possunt nec volunt. sed sine ullo peccato per dei
gratiam sunt. quam in baptismo susceperunt. Cryt. Cogis me ut
ad invidiosum illud veniam. et dicam tibi quid enim peccaverunt ut statim
in me populorum lapides concitas. et quem verbis non potes voluntate
interficias. Atti. Ille hereticum interficit. qui esse hereticum patitur.
ceterum nostra correptione vivificatus est. Ut heresim odiens amas ca-
tholice fidei. Cryt. Si nos scitis hereticos quare non accusatis.
Atti. Quia apostolus me docet hereticum post unam et secundam cor-
reptionem vitare. non accusare. sciens quod subversus sit. et suo iudicio dam-
natus. Alioquin stultissimum est super fide mea exalterius pendere iudicio
Quid enim si te alius katholicum dixerit. statim ne assensum tribuam
quicumque te defenderit aut prava credentem bene sentire dixerit. non
hoc aget. Ut te ab infamia liberet. sed ut infamet presidio. multitudo
sociorum nequaquam te katholicum. sed hereticum esse demonstrabit.
Verum hec ecclesiastico calcentur pede. ne quem parvulis fletibus tristior
quedam ymago monstretur. Hoc nobis prestat christi timor ut omnes
alios contempnamus timores. Deinde aut defende quod credis. aut
relinque quod defendere non potes. quemcumque in defensionem tui adduxeris
non patronum sed socium nominabis. Cryt. Dic queso. et me omni libera
questione. quare infantuli baptizentur. Atti. Ut eis peccata in baptismate
dimittantur. Cryt. Quid enim commiserunt peccati. Quisquam solvitur
non ligatus. Atti. Me interrogas. respondebit tibi evangelii tuba.
doctor gentium. vas aureum toto orbe resplendens. Regnavit mors
ab adam usque ad moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitu-
dine prevaricationis adam. qui est forma futuri. Quod si obiectus dici hoc esse
aliquos qui non peccaverunt. intellige illud eos non peccasse peccatum quod pecca-
vit adam prevaricando in paradiso preceptum dei. ceterum omnes homines
aut antiqui propatoris adam aut suo peccato tenentur obnoxii. Qui parvulus
est parentis in baptismate vinculo solvitur. qui eius etatis que posset
sapere et alieno et suo christi sanguine liberatur. Ac ne me putes heretico
sensu hoc intelligere. Beatus martir ciprianus cuius te in scripturarum

testimonijs digerendis emulum gloriaris. in epistola quam scribit
ad episcopum fidum de infantibus baptisandis hec memorat. porro autem
si etiam gravissimis delictoribus et in deum multo ante peccantibus
cum postea crediderint remissio peccatorum datur et a baptismo atque gratia nemo
prohibetur. quanto magis prohiberi non debet infans. qui recens natus
nihil peccavit. nisi quod secundum adam carnaliter natus contagium mortis
antique prima nativitate contraxit qui ad remissionem peccatorum accipien-
dam. hoc ipso facilius accedit. quod illi remittuntur non propria sed aliena
peccata. et ideo frater carissime. Hec fuit in concilio nostra sententia a
baptismo atque gratia dei qui omnibus misericors et benignus et pius est
neminem per nos prohiberi. quod cum circa universos observandum sit atque reti-
nendum magis circa infantes ipsos et recentes natos observandum
putat qui hoc ipso de ope nostra ac divina misericordia plus merentur. quod
in primo statim nativitatis sue ortu plorantes ac flentes nihil
aliud faciunt quam deprecantur. Scripsit dudum vir sanctus et eloquens
episcopus augustinus ad marcellinum/ qui postea sub invidia tyrannidis
herodiani ab hereticis Innocens cesus est duos libros de infantibus
baptisandis. contra heresim vestram. per quam vultis asserere baptisari in-
fantes non in remissionem peccatorum sed in regnum celorum Iuxta illud quod
scriptum est in ewangelio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu
non potest intrare regnum celorum. Tercium quoque ad eundem marcellinum contra
eos. qui dicunt posse hominem sine peccato esse. si velit absque dei gratia.
Et quartum nuper ad hilarium contra doctrinam tuam multa perversa fingentem.
Alios quoque specialiter tuo nomini cudere dicitur. qui nec dum in nostras
venere manus. Unde supersedendum huic labori censeo. ne dicatur
mihi illud oracij In silvam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex
superfluo. aut si nova voluerimus dicere a clarissimo ingenio oc-
cupata sunt meliora. Hoc unum dicam ut tandem finiatur oratio
Aut novum vobis debere symbolum tradere. ut post patrem et filium et spiritum
sanctum baptisetis infantes in regnum celorum. Aut si unum et in
parvulis et in magnis habetis baptisma. etiam infantes in remissionem
peccatorum baptissandos in similitudinem prevaricationis adam. quod si iniusta
vobis videtur alienorum remissio peccatorum. quia non indiget. qui peccare non
potuit. transite ad amasium vestrum qui precelsa intellectus. et antiqua delicta
solvi dicit in baptismo. ut tuus intellectus auctoritate ducemini. etiam in
hac parte errorem sequamini etc.

Finis